ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESİMLİ AY DERGİSİNE GÖRE AİLE, MODA VE EĞLENCE (TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)

(Yüksek Lisans Tezi)

Seher SEYMAN

Kütahya-2025

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESİMLİ AY DERGİSİNE GÖRE AİLE, MODA VE EĞLENCE (TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)

Danışman:
Prof. Dr. Arif KOLAY

Hazırlayan:
Seher SEYMAN

Kütahya-2025

Kabul ve Onay

KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Tarih Ana bilim dalında, 202385421302 öğrenci numaralı, Seher SEYMAN'ın hazırlamış olduğu "*ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESİMLİ AY DERGİSİNE GÖRE AİLE, MODA VE EĞLENCE (TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)*" başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı jüri tarafından yapılmış ve adayın tezinin OY BİRLİĞİ ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

16/06/2025

Tez Jürisi	**İmza**	
	Kabul	**Ret**
Prof. Dr. Arif KOLAY (Danışman) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Tarih ABD		
Prof. Dr. Taner BİLGİN Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Tarih ABD		
Dr. Öğr. Üyesi Özlem SOYER ZEYREK Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Tarih ABD		

Onay

Doç. Dr. Eray ACAR

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Erken Cumhuriyet Döneminde Resimli Ay Dergisine Göre Aile, Moda ve Eğlence (Transkripsiyon ve Değerlendirme)*" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

16/06/2025

Seher SEYMAN

Özgeçmiş

İlköğretimini Ören İlköğretim okulunda lise öğrenimini Kılıçarslan Anadolu Lisesinde tamamladı. 2019 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. 2023 yılında buradan mezun oldu ve aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalında yüksek lisansa başladı.

ÖZET

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE RESİMLİ AY DERGİSİNE GÖRE AİLE, MODA VE EĞLENCE (TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)

SEYMAN, Seher
Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arif KOLAY
Haziran, 2025, 493 sayfa

Resimli Ay Dergisi, 1924 yılında Mehmed Zekeriya ve Sabiha Sertel tarafından yayımlanmaya başlayan, 1924-1931 yılları arasında aktif olarak yayınlanan, dönemin kültürel, toplumsal ve edebi yönlerini yansıtan bir yayın organı olarak doğdu. Kasım 1928 tarihinde yeni alfabenin kabulü üzerine üç ay ara vererek, Mart 1929 tarihinde tekrar yayıma dahil oldu. Bu dönemde Nazım Hikmet'in büyük katkılarıyla içeriklerinde toplumsal konulara ağırlık verdi. Ocak 1931 yılında uzun süre ara veren dergi, Mart 1936 senesinde tekrar yayımlanmaya başlasa da Aralık 1938'de tümüyle kapandı. Kapanışında dönemin siyasi baskıları ve ekonomik yetersizlikler büyük rol oynadı.

Dergi moda, güzellik, eğlence, edebiyat ve sosyal meselelerin dahil olduğu geniş bir yelpaze niteliği taşımaktaydı. Bu gibi konulara yer ayırmasıyla Cumhuriyet'in modernleşme sürecinde katkısı yadsınamaz derecededir. Dergideki moda, sağlık ve kadın bedeni üzerinden topluma mal edilen güzellik algısı üzerine yazılan yazılar çıktığı dönemin batılılaşma serüvenini ve kadınların toplumdaki konumuna değinmesiyle ün kazandı. Kadın hakları, kıyafet reformları ve bunlar üzerinde adeta dans eden moda akımı kadınların oldukça rağbet gösterdikleri konular arasında yerini alıyordu.

Toplum ve eğlence alanı ise bize İstanbul, Konya, Trabzon, Kastamonu, İzmir şehirleri başta olmak üzere Anadolu halkının nasıl eğlendiğini göstermektedir. Hırsızlık ve hikâye temaları toplumsal adaletsizlik üzerinde durarak kadınların içinde olan ince hislere ve dahilinde halk arasındaki aksaklıklara değinerek farklı bir perspektiften bakma şansını sunmuştur. Kamp, aile, buse, kadın-erkek eşitliği ve yüz gibi konular ise daha çok toplumun yaşam tarzını, ne gibi şeylere merak saldıklarını yansıtan yazılarda kendini göstermektedir.

Aynı dönemde yayımlanmış diğer dergilerde belli bir kesime hitap edilmiş olması ve halkın ayrılması ilgi çekme açısından sığ kalmıştır. Resimli Ay dergisi ise, halkın günlük yaşamına dokunan, toplumun herhangi bir kesimini ayırt etmeyen

içerikleriyle emsallerinden ayrılarak geniş bir kitleye hitap etmiştir. Dergi dönemin sosyal ve kültürel dönüşümlerini yansıtan önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Bu tezde kadın modası ve toplum eğlencesi temel alınmıştır. Bunun yanı sıra aile, buse, dans, güzellik, hikâye, hırsızlık, kadın-erkek eşitliği, kamp, sağlık ve yüz konularında Resimli Ay dergisi içerisinden derlenen makalelerin çevirilerine ve bu alanların değerlendirmelerine yer verilmiştir. Amaç ise dönemin toplumsal yaşantısı başta olmak üzere, halkın değişen iç ve dış dünyasına farklı bir perspektif ile yaklaşabilmektir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Eğlence, Güzellik, Kadın, Moda, Toplum Yaşantısı

ABSTRACT

FAMILY, FASHION, AND ENTERTAINMENT ACCORDING TO RESİMLİ AY MAGAZINE IN THE EARLY REPUBLICAN PERIOD (TRANSCRIPTION AND EVALUATION)

SEYMAN, Seher
Master Thesis, Department of History
Supervisor: Prof. Dr. Arif KOLAY
June, 2025, 493 pages

Resimli Ay magazine was founded in 1924 by Mehmed Zekeriya and Sabiha Sertel and was actively published between 1924 and 1931 as a publication reflecting the cultural, social, and literary aspects of the period. In November 1928, it took a three-month hiatus due to the adoption of the new alphabet, resuming publication in March 1929. During this period, with the significant contributions of Nâzım Hikmet, the magazine placed greater emphasis on social issues. In January 1931, it halted publication for an extended period, later resuming in March 1936, only to be completely shut down in December 1938. Political pressures and economic constraints played a significant role in its closure.

The magazine covered a wide range of topics, including fashion, beauty, entertainment, literature, and social issues. Its contribution to the modernization process of the Republic cannot be overlooked. Articles discussing beauty perceptions based on fashion, health, and the female body gained fame by addressing the Westernization movement of the era and women's position in society. Women's rights, clothing reforms, and the fashion trends that metaphorically "danced" upon them were among the topics that attracted significant attention.

The themes of society and entertainment provide insight into how the people of various cities—such as Istanbul, Konya, Trabzon, Kastamonu, and Izmir—engaged in leisure activities. The themes of theft and storytelling focused on social injustice, allowing a perspective on women's delicate emotions and societal shortcomings. Other themes such as camping, family, affection, gender equality, and facial representations reflected the lifestyle and interests of the society through the magazine's articles.

Unlike many magazines of the era that catered to a specific audience and maintained societal divisions, Resimli Ay distinguished itself by appealing to a broad readership with content that touched on everyday life without excluding any societal

group. Thus, it became an important source reflecting social and cultural transformations of the period.

This thesis focuses primarily on women's fashion and societal entertainment. Additionally, translations of selected articles from Resimli Ay magazine related to family, affection, dance, beauty, storytelling, theft, gender equality, camping, health, and facial representations are provided, along with analyses of these themes. The objective is to present a fresh perspective on the social life of the era and the evolving internal and external world of the people.

Keywords: Entertainment, Family, Fashion, Beauty, Social Life, Woman

ÖNSÖZ

Türk dergiciliği, yaklaşık yüz elli yıllık geçmişiyle kültürel hayatımızda önemli bir yer tutar. Bu yayınlar, sadece kültürel mirasın korunup gelecek kuşaklara aktarılmasında değil, aynı zamanda toplumun ortak bir kültür çatısı altında birleşmesinde de etkili olmuştur. Dergiler, farklı düşünce yapılarının ve edebi anlayışların doğup geliştiği, seslerini duyurma imkânı bulduğu bir zemin işlevi de görmektedir. Ayrıca, geniş kitlelere ulaşma konusunda da en etkili araçlardan biri olarak öne çıkarlar.

Özellikle II. Meşrutiyet döneminde kadın dergiciliğinde dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde yayımlanan kadın dergileri, kadınların düşüncelerini ifade edebildikleri, toplumsal meselelerde söz sahibi olabildikleri önemli bir mecra haline gelmiştir.

Yayınlanan dergilerle ilgili çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Akademik çalışma yapılan dergilerden biri de Resimli Ay isimli mecmuadır. Bu mecmua ile ilgili de bazı akademik çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Mine Koçak Yalaz'ın *1920'ler Türkiye'sinde Kadın Kimlikleri ve Kadın Sorununun Resimli Ay Dergisine Yansımaları 1924-1928* başlıklı yüksek lisans tezi, Canan Maral İşaşır'ın *Resimli Ay Dergisinde (1928-1930) Edebi ve Fikri Gelişmeler* başlıklı yüksek lisans tezi, Mehmet Fatih Uslu'nun *Resimli Ay Dergisi (1929-1931): Sosyalizm ve Avangardizmin Arasında Muhalif Bir Odağın Doğuşu* başlıklı yüksek lisans tezi, Uğur Değirmenci'nin *Resimli Ay Mecmuası*[1] başlıklı yüksek lisans tezi ve son olarak da N. Elif Aluç Uluğ'un *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sosyal Hizmet Söylemi (1924-1928 Yıllarında Eski Yazıyla Basılmış Resimli Ay Mecmuası)* [2] başlıklı yüksek lisans tezi örnek olarak sayılabilir.

Mine Koçak Yalaz tezinde; kadın sorunu ve kadın kimlikleri konusunda yürütülen tartışmaları tüm boyutlarıyla anlamak amacıyla muhalif entelektüellerin

[1]Uğur Değirmenci, *Resimli Ay Mucmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
[2] N. Elif Aluç Uluğ, *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sosyal Hizmet Söylemi (1924-1928 Yıllarında Eski Yazıyla Basılmış Resimli Ay Mecmuası),* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

tutumunu incelemeyi amaçlamıştır. Kadın sorununun Resimli Ay dergisine yansımaları incelenmiştir.[3]

Canan Maral İşaşır tezinde; Resimli Ay dergisinin Türk edebiyatına ve medenileşme sürecindeki cumhuriyete yapmış olduğu katkıları tespit etmektir. Dergide yayınlanan dilbilgisi ile ilgili yazıların, o dönemde yerleştirilmeye çalışılan Türkçe'nin şekillendirilmesinde ne kadar payı olduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Dergide çıkan fen, özellikle magazin, makyaj, sinema sanatçıları ile ilgili konumuz dışındaki yazılara tezinde yer vermemiştir.[4]

Mehmet Fatih Uslu tezini 1929-1931 yılları arasını kaleme almıştır. Tez, dergide ağırlıkla yayınlanan edebi içeriğe odaklanarak söz konusu siyasi gerilimleri çözümlemeyi ve edebi unsurların dönem için siyasi karşılıklarını araştırmayı hedeflemiştir.[5]

II. Meşrutiyet döneminden sonra, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadınların toplumsal hayatta daha görünür hale gelmesi, moda, eğlence, dans ve spor gibi alanlara olan ilgilerini de şekillendirdi. Geleneksel normların yanı sıra değişen beğeni algısı, kadınların yüz, saç ve kıyafet tercihlerine doğrudan yansıdı.

Kadınlar sadece bireysel varlıklarıyla değil, aynı zamanda bir eş ve anne kimliğiyle kabul edildikleri için sürekli toplumsal uyarılara maruz kaldılar. Nasıl giyinmeleri, nasıl davranmaları gerektiği konusunda yönlendirilirken, bu sürecin izleri dönemin önemli yayınlarından *Resimli Ay* dergisinde net bir şekilde görülebilir. Dergi, dönemin kadın imajını ve moda anlayışını yansıtan önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bu değişimler, toplumun kadınları nasıl gördüğüne ve onların kendilerini nasıl ifade ettiklerine dair önemli ipuçları sunar. Toplumsal dönüşümler içinde kadınların hem bireysel hem de toplumsal kimliklerini şekillendirme süreci, dönemin estetik ve kültürel yapısıyla birlikte değerlendirildiğinde daha da anlam kazanır. Çalışmamızda bu anlam bulunmaya çalışıldı.

---

[3]Mine Koçak Yalaz, *1920'ler Türkiye'sinde Kadın Kimlikleri ve Kadın Sorununun Resimli Ay Dergisine Yansımaları 1924-1928*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2019.

[4] Canan Maral İşaşır, *Resimli Ay Dergisinde (1928-1930) Edebi ve Fikri Gelişmeler,* Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 2006.

[5] Mehmet Fatih Uslu, *Resimli Ay Dergisi (1929-1931): Sosyalizm ve Avangardizmin Arasında Muhalif Bir Odağın Doğuşu,* Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2004.

Bizim çalışmamızın temel kaynağını bu dergilerden biri olan Resimli Ay isimli dergi oluşturmuştur. Çalışmada, Resimli Ay dergisinden derlenen aile, moda ve eğlence başlıkları altında toplam 108 makale incelenmiştir. Amacımız, dönemin yerel kimliğinin batılılaşma sürecini aktarmak ve döneme ışık tutan makaleleri transkript ederek kadın, eğlence ve moda algısına dair bir bakış açısı sunmaktır.

Çalışma sırasında pek çok kişinin destek ve katkısı oldu. Başta annem Gülsüm SEYMAN, babam İdris SEYMAN ve kardeşim Selim SEYMAN'a bana her zaman inandıkları, cesaretlendirdikleri ve varlıklarıyla güç verdikleri için teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca, akademik yolculuğum boyunca bana rehberlik eden danışmanım Prof. Dr. Arif KOLAY'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **v**
ABSTRACT ..... **vii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM VE AİLE İÇİ DİNAMİKLER: DEĞİŞEN ROLLER, DEĞİŞEN ALGILAR

1.1. ASRÎ HAYATIN, AİLE HAYATIMIZDA, ÇOCUKLARIMIZ ÜZERİNDE YAPTIĞI TAHRİBATIN FARKINDA MISINIZ? **7**

1.2. GENÇ KADINLARLA ON DAKİKALIK BİR SOHBET **11**

1.3. HER EVLİ ERKEK NELER BİLMELİDİR? HER EVLİ KADIN NELER BİLMELİDİR? **14**

1.4. HER GENÇ KIZ NELER BİLMELİDİR? HER GENÇ NELER BİLMELİDİR? **15**

1.5. HERKES NELER BİLMELİDİR KIZ MI OĞLAN MI? **15**

1.6. KOCASINI NİÇİN KATLETTİĞİNİ İTİRAF EDEN MÜNİRE HANIM MASASI BAŞINDA İTİRAFINI YAZARKEN DERİN IZDIRAPLAR İÇİNDEDİR **16**

1.7. KAMPLARDA NASIL YAŞARLAR? **17**

1.8. KADINLAR TABİİ HIRSIZLARDIR **21**

1.9. NASIL BASILDIM? **25**

1.10. ŞAPKA TÜLÜ **47**

1.11. SÖZÜMÜZ MEBUSLUK İSTEYEN KADINLARADIR **54**

1.12. BİR BUSEDE KIRK BİN MİKROP VARDIR **56**

1.13. ÖPÜŞMENİN DE BİR SIRRI VE SANATI VARMIŞ AŞIKLAR SEVGİLİLERİNİ NASIL ÖPMELİDİRLER? **61**

1.14. ÖPÜŞMENİN EŞKÂLİ **64**

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL STATÜ VE ESTETİK: MODA, GÜZELLİK VE KADIN KİMLİĞİNİN KESİŞİMİ

2.1. BEN SİZİN HEPİNİZİ TANIRIM 75

2.2. GÖĞÜS ŞİŞKİNLİĞİ BUGÜN ÇİRKİN GÖRÜNEN BİR ŞEYDİR 80

2.3. KADINLARIN DİŞ TEDAVİSİ NEDEN UZUN SÜRER? 82

2.4. NASIL İNTİHAR EDİYORUZ? 87

2.5. NASIL YÜRÜMELİ NASIL DURMALI OTURMALI VE NASIL NEFES ALMALI? 90

2.6. ŞİŞMANLIKTAN NASIL KURTULABİLİRSİNİZ? 96

2.7. İKİZ ÇEHRELER 102

2.8. YÜZ SİZE NE SÖYLER? 106

2.9. BAHAR, KADIN VE ÇİÇEK 114

2.10. BAŞLIK MODALARI, ÇARŞAF MODALARI 115

2.11. BEYAZ KREP DÜŞÜK SABAHLIK 117

2.12. BOYUN BAĞI VE ESKİ ŞIKLAR 118

2.13. ÇARŞAF MODELLERİ 122

2.14. ÇIPLAK BİR ATIN ÜSTÜNDE ÇIPLAK BİR KADIN 123

2.15. ÇOCUK ELBİSELERİ VE İĞNE İŞLERİ 123

2.16. ELBİSE MODELLERİ 126

2.17. GÜZEL GİYİNMENİN MUVAFFAKİYETİNİZE NE GİBİ TESİRLERİ VARDIR? 126

2.18. İÇ ÇAMAŞIR NUMUNELERİ 131

2.19. İPEK ÇORAP NASIL GİYİLİR? 134

2.20. KADINLARDA BACAK DA-EL TEŞHİRİ 136

2.21. KADINLARLA BİR HASBİHAL 145

2.22. KÜRKLERİMİZ 150

2.23. PARİS'TEN GETİRDİĞİMİZ ELBİSE MODELLERİ 155

2.24. SONBAHAR MODELLERİ 156

2.25. AVRUPA'NIN GÜZEL BACAKLARI İLE MEŞHUR KADINLARI 157

2.26. BAHAR KADIN VE ÇOCUK..... 158

2.27. BAŞINIZI MUNTAZAM TUTUNUZ 159

2.28. DÜNYANIN EN GÜZEL KADINLARI..... 160

2.29. ERKEKLER HANGİ TİP KADINLARI SEVERLER VE NE İÇİN 167

2.30. FEN KADINLARI NASIL DAHA GÜZEL YAPIYOR? 168

2.31. GENÇLİĞİNİZİ NASIL MUHAFAZA EDEBİLİRSİNİZ? 172

2.32. GÜZELLİK MÜSABAKASI 174

2.33. GÜZELLİK VE GENÇLİK PİSTİNDE 185

2.34. HANIMLAR BACAKLARINI NASIL TUTMALI NASIL OTURMALI BİLİYOR MUSUNUZ?..... 190

2.35. HER MİLLETİN EN GÜZEL KADINI KİMDİR?..... 194

2.36. KADINLAR NİÇİN KISA ELBİSE GİYERLER?..... 196

2.37. KADINLAR ORTA YAŞTAN NİÇİN KORKARLAR? 199

2.38. KADINLAR TUVALET İÇİN NELERE TAHAMMÜL EDERLER?..... 204

2.39. KADINLARDA SÜS MERAKI 210

2.40. KADINLARI YAŞLI GÖSTEREN SEBEP NEDİR? 213

2.41. KADINLARIN UĞRUNA HER ŞEYLERİNİ FEDA ETTİKLERİ İNCİ VE MÜCEVHERAT SEVDASI 218

2.42. KESİK SAÇLA KAÇ TÜRLÜ TUVALET YAPILABİLİR? 222

2.43. KIRMIZI SÜRMENİN DUDAK BOYASININ SIRRI..... 225

2.44. MADONNA 1516'DA YAPILMIŞ RAFAEL' İN ÜNLÜ TABLOSU..... 231

2.45. ÖTEDEN BERİDEN..... 231

2.46. SAÇLARINIZIN BOYUNUZA ÇEHRENİZE GÖRE NE ŞEKİL ALMASI GEREKİR? 233

2.47. SİNİRLİ KADINLARIN CİLTLERİNDEKİ BOZUKLUĞU GİDERMEK İÇİN NE YAPMALI 238

2.48. ŞARK GÜZELLERİ 241

2.49. YÜZDEKİ BURUŞUKLUKLAR NASIL İZOLE EDİLİR? 245

2.50. YÜZÜNÜZÜN GÜZELLİĞİNİ NASIL MEYDANA ÇIKARABİLİRSİNİZ? 247

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞLENCE VE DANSIN EVRİMİ: KÜLTÜREL, SANATSAL VE TOPLUMSAL BİR DÖNÜŞÜM

3.1. BİR HAFTADA ÇARLİSTON NASIL ÖĞRENİLİR? 261

3.2. DANS ADABI 265

3.3. DANS ETMEK TAŞ TAŞIMAKTAN DAHA YORUCUDUR 269

3.4. DÜNYANIN EN MEŞHUR DANSÖR VE DANSÖZLERİ 273

3.5. DÜNYANIN EN MEŞHUR DANSÖZLERİ 275

3.6. EN İYİ DANS BEŞ ADIM 276

3.7. HER MEMLEKETİ DANSLARI VE DANSÖZLERİ 277

3.8. İSPANYOL DANSÖZÜ 286

3.9. SÂRİ HASTALIK GİBİ BÜTÜN DÜNYAYA YAYILAN VE HER TARAFTA OYNANAN YENİ DANS 287

3.10. SON ZAMANIN MODA DANSI 290

3.11. ANADOLU NASIL EĞLENİYOR? 292

3.12. ANADOLU'DA BİR KUMAR SAHNESİ 298

3.13. BİR SÜNNET DÜĞÜNÜNDE 302

3.14. BİZ TÜRKLER İSTANBUL'DA NASIL EĞLENİYORUZ? 309

3.15. BİZ TÜRKLER İSTANBUL'DA NASIL EĞLENİYORUZ? 314

3.16. BİZDE HALK NASIL EĞLENİR? 315

3.17. BU SENENİN TENHA KALMIŞ PLAJLARINDAN BİR İKİ MANZARA 320

3.18. BÜTÜN DÜNYAYI İSTİLA EDEN YENİ BİR HASTALIK 323

3.19. ÇALGILI KAHVELERDE HALK NASIL EĞLENİRDİ? 330

3.20. ESKİ NESİL NASIL EĞLENİRDİ ŞİMDİKİ NESİL NASIL EĞLENİYOR? 336

3.21. ESKİ RAMAZANLARDA SOKAK ALEMLERİ 337

3.22. İSTANBUL GECE YARISINDAN SONRA 341

3.23. İSTANBUL'DA OTURAK ALEMİ 349

3.24. KADINLAR BİZDE NASIL EĞLENİRLER? 357

3.25. KASTAMONU'DA BAKLAVA TEPSİSİ İÇİNDE NASIL KIZ OYNATIYORLAR? 360

3.26. KONYA'DA OTURAK ALEMİ 366

3.27. MUSİKİDE TÜRK KADINI 373

3.28. ONLAR İÇİN HAYAT BİR EĞLENCE BİZİM İÇİN BİR İŞKENCEDİR 378

3.29. RAMAZAN GECELERİNDE EĞLENMEK İÇİN BİR İKİ FAL USULÜ 382

3.30. SEFALET İÇİNDE KADINLI VE RAKILI BİR ALEM 391

SONUÇ 402

EKLER 408

KAYNAKÇA 484

DİZİN 491

TEZ METNİ

GİRİŞ

Yaklaşık yüz elli yıllık bir geçmişe sahip olan Türk dergiciliğinin kültürümüzün geliştirilerek yeni nesillere aktarılması, bu vesile ile toplumumuzun bir kültür birliği etrafında yekvücut hale getirilmesindeki önemi inkâr edilemez. Bu genel fonksiyonunun yanında dergiler, değişik bir fikrin ve edebi anlayışların hem oluştuğu hem de gelişip seslerini kamuoyuna duyurdukları birer zemin olma özelliğine de sahiptir. Bu özelliklerin yanı sıra geniş okuyucu kitlesine ulaşabilmenin en önemli vasıtalarından biridir.[6]

Cumhuriyet döneminde kadınlar Osmanlının son döneminde olduğu gibi kimlik mücadelesi vermek yerine çeşitli haklar elde etmek ve fiziksel görünürlüğünü kanıtlamak için çaba sarf etmektedirler. Bu yolda çeşitli dergilerde yazılar yazmışlardır. Cumhuriyet dönemindeki kadın dergileri Osmanlı dönemindeki kadın dergilerinden farklı olarak diğer yazılı kaynaklar gibi toplumun değişen değeri hakkında bilgi veren yazılı kaynaklardan sayılmıştır. Bu dönemde dergilerin ele aldığı konularda farklılıkların da olduğu görülmektedir. Bu konular; moda, güzellik, kadın cinselliği, sağlık, eğlence, astroloji, magazin, yemek, kadın erkek eşitliği gibi konulardır. Ayrıca salt kadın bedeni ile kadın arzularını malzeme yapmayan, feminist hareketi benimseyen dergicilik anlayışına da rastlanmaktadır.[7]

Kadın dergileri II. Meşrutiyet döneminde ciddi bir gelişme göstermiştir. Bu dergiler, kadınların kendilerini ifade etmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. 1928'e kadar toplam 33 derginin varlığını tespit edilmiştir.[8] Cumhuriyet'e kadar, niteliklerine göre ayırmadan bakarsak, 1869'da Terakki gazetesinin eki Muhadderât'tan (İslam Kadınları) başlayarak varlığını bildiğimiz, çoğu kısa süreli olan kadınlara yönelik yayınlar vardır. Şüküfezâr, Aile, Ayine, Hanımlara Mahsus Gazete, Demet, Mahâsin, Kadın (Selanik), Kadın (İstanbul), Musavver Kadın, Parça Bohçası, Kadınlık, Kadın Duygusu, Hanımlar Âlemi, Kadınlar Dünyası bu yayınlardan bazılarıdır.[9]

1930'lardan sonra ise ağırlıklı olarak kadın okurlara yönelik dergiler görülmektedir. Bunlar, Elişi (1930), El Emekleri, Aile Dostu (1931), Salon, Cumhuriyet Kadını (1934), Moda Albümü (1936), Model (1937), Ev-İş (1937), Okul Kızı (1937), Ana

---

[6] Edip Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kaynaklar*, Siyasal Kitabevi, 2004, s. 190.
[7] Selda Malkoç Kılıç, Duygu Vefikuluçay Yılmaz, *Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergileri (1923-1992)*, OPUS International Journal of Society Researches 10, no. 17, 2019, s. 2152.
[8] Emel Aşa, *1928'e Kadar Türk Kadın Mecmuaları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, s. 22.
[9] Aynur Demirdirek, *Osmanlı Kadınlarının Hayat Hakkı Arayışının Bir Hikayesi*, İmge Kitabevi, s. 8.

(1938), Sesimiz (1940), Kadın Dünyası (1940), Kadınlar Âlemi (1940), Ev-Kadını (1943), Asrın Kadını (1944), Ev Kadını (1945), Aile (1947), Kadın Gazetesi (1947), Hanımeli (1947), Yeni Moda (1948), Seksoloji (1949), Yeni Holivut Magazin (1948), Büyük Moda Mecmuası (1949), Familya (1949), Dişi Kuş (1949), Hemşirelik Dergisi (1950), Yelpaze (1952), Resimli Hayat (1952), Yelpaze (1953), Türk Kadını (1966), Hafta Sonu (1967) ve Resimli Ay (1924) dergileridir.[10]

Cumhuriyet Gazetesi'nden ayrılan Sudi Beyile bir şirket kuran Mehmed Zekeriya 1 Şubat 1924 tarihinde Resimli Ay dergisini çıkarır. Çıkan ilk nüshada hedeflerini şöyle anlatır:[11]

"Bizde şimdiye kadar iki şekil dergi çıkmıştır. Bunlardan birincisi, sayısı az bir okuyucuya hitab eden edebî mecmualardır. Yazılar, yazarın edebî zevkine göre yazılır. Bir de ikinci sınıf mecmualar var ki, bunları para kazanmak ve şöhret emeliyle kitapçılar ve amatörler çıkarırlar. Resimli Ay, ne birinci ne de ikinci zümreye dahildir. Bizim hedefimiz okuyucuların, okuma ihtiyaçlarını doyurmak ve memleketimizde gerçek bir halk dergisi kurmaktır. Bizce bir makalenin değeri altındaki imzadan ziyade çok okunmasıdır. Özellikle Resimli Ay'da yayınlanacak makaleler, hikâyeler, genel olarak yazılar, yalnız dar bir zümrenin edebî zevkine cevap veren yazılar değil, fakat insanların hissî, fikrî, dimağı, bediî ihtiyaçlarını doyuran genel nitelikte yazılar olacaktır. Bu şekil mecmuacılık âleminde yeni bir yoldur"[12]

Başmuharririn bu yazısından anlaşılacağı üzere Resimli Ay dergisi halkın bedii ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çıkartılmıştır. Dönemin aydın zümresi hariç halkın büyük bir çoğunluğu okuma yazma bilmediğinden ötürü ihmal edilmişlik söz konusudur. Derginin amacı bu ihmal edilen kesimi aydınlatmak ve bir toplum bütünlüğü yakalamak olmuştur.

İlerleyen süreçlerde halk yeniliğe ve değişime tam anlamıyla vakıf olmadığı için bazı makalelerde yanlış anlaşılmalar sonucunda dergi sekteye uğramıştır. Nitekim İstanbul'da yayımlanan Resimli ay mecmuasının 3 numaralı nüshasında kanuna aykırı yayın yapan Safaeddin Rıza ve dergi sahibi İstiklal Mahkemesi'ne şikâyet edilmiştir.[13]

---

[10] Elmas Şahin, *Geçmişten Günümüze Kadın Süreli Yayınlarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(16), 86-105, s. 99.

[11] Uğur Değirmenci, *Resimli Ay Mecmuası*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s. 1.

[12] Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, Belge Yayınları, 1987, s. 79-80.

[13] Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon: 30-18-1-1/13.31.11/ Dosya Ek: 93-49, 24 Mayıs 1925.

Aynı suretle de Türklüğe hakaret düşüncesiyle Resimli Ay Mecmuasının sorumlu müdürü Behçet ve makale yazarı haklarında takibat yapılmıştır.[14] Bunların yanı sıra arşiv belgelerinden anlaşıldığına göre Ercüment Ekrem, M. Zekeriya beylerle Sabiha Hanım tarafından yazılan ve Resimli Mecmua tarafından tab ettirilen yeni kıraat kitapları beş sene müddetle kabul edilse de bu kitapların okutulması önce muallimlere bırakılsa da sonra onaylanmamıştır.[15]

Resimli Ay dergisi ele almış olduğu konular açısından toplumun nazar-ı dikkatini hem kötü hem de iyi yönlerden üzerine toplamıştır. O dönemde kadınların topluma karışmasıyla birlikte moda algısı değişmiş ve artık kıyafetin yanı sıra bedenlerin güzelliği de bir moda unsuru haline gelmiştir. Kadınların gayesi artık türlü elbiseler ve mücevheratlar takmakla birlikte, kusursuz bedenler içinde ideal kadın olmaktır. İdeal kadın anlayışı içerisinde kadının bedeni, saçı, kıyafeti hatta davranışları yer almaktadır. Kadınlar artık toplumun çeşitli mecralarında daha görünür olmakla beraber kendilerini göstermekten çekinmeyen birer fert olma yolunda adımlarını hızla atmışlardır. Niteki atılan adımlar yalnızca güzelliği ön plana çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda bu estetikten ekonomik fayda sağlanmıştır. Dönemin kadınları, yalnızca özenle diktikleri elbise ve geceliklerle değil, saçlarını satarak da geçimlerini sağlamışlardır.[16]

Kadın kıyafetleri günden güne değişim gösterirken modaya ayak uydurmak oldukça güçtür. Modanın değişmesi ile çarşaflar kalkmış, etekler kısalmış, saçlar ve yüzler de haliyle açılmıştır. Eteklerin kısalmasıyla birlikte, kadınların zayıf ya da şişman oldukları ayak bileklerinden anlaşılmaya başlanmıştır. Moda algısı yaratmak istediği kadın bedenine uygun görselleri aktrislerden seçmiş, kadınlar ise bu duruma ayak uydurmak durumunda kalmışlardır. Beslenme ve diyetetik alanındaki bilgilerin zayıflığı ve dahilinde gelen hareketsiz yaşamın varlığı insanların vücutlarını yağlandırmış, şişmanlatmıştır. Zayıflamanın kolay yoluna kaçan türlü ilaçlara, diyetlere ve tedavilere başvuran insanları spora ve jimnastiğe yönlendirmek asıl gaye haline gelmiştir. Yüzlerin açılması demek artık daha güzel bir çehre anlayışı demektir. Güzel çehre ise sağlıklı bir rutin ve makyajdan geçer. Kadınlara nasıl makyajlar yapılacağı anlatılmış, cilt sağlığının önemi üzerinde sıklıkla durulmuştur. Çehrenin güzelliğini ortaya çıkaran nokta ise saç

[14] BCA, Fon: 30-10-0-0/36.214.16/ Dosya Ek: 30, 29 Aralık 1929.
[15] BCA, Fon: 180-9-0-0/108.527.33, 25 Ekim 1928.
[16] Arif Kolay, *İlan-ı Ticaret Resimli İlanlar Perspektifinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İstanbul Ticari Hayatı,* İstanbul Ticaret Odası Yayınları,2012, s.42.

tuvaletleri olmuştur. Kısa saç modası ortalığı kasıp kavurmuş öyle ki her eline makas alana güvenilmemesi gerektiği muhakkak dönemin yeni açılan okullarından mezun olmuş kişilere saçların emanet edilmesi gerektiği konusunda kadınlar pek çok ikazlara maruz kalmışlardır.

Güzellik algısı kadınları balolarda, davetlerde ve eğlence ekollerinde fazlaca görmek anlamına gelmektedir. Bu tarz eğlencelerde özellikle davetlerde kadınların ve erkeklerin birbirleri ile nasıl konuşacakları, giyim kuşamlarının nasıl olması gerektiği anlatılarak davetler hem özendirilmiş hem de bu öneriler birer ders niteliği kazanmıştır.

Bahsi geçen eğlenceler toplumda bambaşka şekillerde mevcudiyetini sürdürmeye devam etmiştir. İstanbul'da halk eğlencesi olarak mesire alanları, kahvehaneler örnek gösterilmiş lakin Türklerin değil diğer milletlerin eğlenmesinden dert yanılmıştır. Türkler genellikle bir gramofon etrafında hafta sonlarını geçirir tatilin tadını çıkartmayı bir türlü bilemezlerdi. Maddi yokluk ise cabasıydı. Bu durumda kamplar hem maliyet hem de eğitim açısından nispeten uygun kaldığı için sık tercih edilen yerler olmuştur. Kamplardaki hayat kadınlara sorumluluğu öğretmekle kalmamış, sosyal bir alan yaratarak hem deniz sporlarını hem de eğitimi aşılamıştır. Anadolu'ya bakıldığında ise kadına ve kadın bedenine bakış çok farklıdır. Anadolu'da daha ziyade sonu kavga ile biten eğlenceler mevcuttur. Erkekler çoğunlukta kadınlar ise genel manasıyla dansöz yahut hayat kadını olarak sahnelenmektedir. Anadolu'nun yetişen neslinin böyle olması toplumun aksak yönlerinden biridir. Lakin İstanbul'da ve İzmir'de bahsi geçen yeni nesil ise Anadolu'dan farklı yansıtılmıştır. Deniz sporları başta olmak suretiyle pek çok spora, dansa, baloya, tiyatroya eğlence olarak yaklaşmış ve Avrupai esintiyi bünyesinde barındırmaktan keyif almıştır.

Davetlerde ve balolarda dans alanında Avrupai bir esinti vardır. Özellikle çarliston, zeybek, balak batım ve fokstrot dansları ön plandadır. Dergide bu dansların nasıl oynanması gerektiğini öğreten bilgilere oldukça detaylı ve sık yer verilmiştir. Halkın evde jimnastik hareketleri ile dans hareketlerini öğrenip uygulamaları hem zinde ve sağlıklı bir fizik elde etme şansı hem de davetlerde dans edebilecek bedeni hareketleri öğrenme fırsatı sunmuştur.

Kadınların evlerinde geçirdikleri vakitler değerlendirilirken nasıl birer eş ve anne olacakları konusu da gündemi epey meşgul etmiştir. Öyle ki buse konusu derinlemesine işlenmiş, film aktrislerinin buse taklitleriyle ilgili aldıkları dersler ile halka

öğretilmeye çalışılmıştır. Bir busede kırk bin mikrobun olduğu her önüne gelenle bir temas halinde olunmaması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Şişman kadınların sıhhatsiz çocuklar dünyaya getirdikleri görüşüyle birlikte erkekler için zayıf, zinde, soluk benizli olmayan, çevik kadınlar eş olmaya daha yakın nitelendirilmiştir. Yukarıda bahsettiğim gibi zayıflık eteklerin kısalmasıyla bacaklardan anlaşılmaya başlanmıştır. Kısalan etekler ise kimini memnun ederken kimini de derin bir hüzne boğmuştur.

Kadınların nasıl giyineceği, nasıl davranacağı ve nasıl birer insan olacağı toplum tarafından çizilmiş sınırlar çerçevesindeki varlığını geçmişten günümüze dek sürdürmüştür. Dönemin dergileri, kadınlar ve toplum için bu sınırları biraz olsun silmek gayesiyle meydana çıkmıştır. Çıkan bu dergilerden biri de Resimli Ay dergisidir. Kadınların sadece güzelliklerine ve eşlerine bağlı kalmamaları gerektiğini öğütlemiştir. Güzelliğin orta yaş ile geçeceğini ve eşleriyle de bir gün ayrılabileceklerini yüzlerine vurarak kız çocuklarının anneleri gibi olmamaları, ayakları üzerinde duran birer fert olmaları gerektiği söylenerek yetişen kadınların eğitimli bireyler olarak topluma katılması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM VE AİLE İÇİ DİNAMİKLER: DEĞİŞEN ROLLER, DEĞİŞEN ALGILAR

1.1. ASRÎ HAYATIN, AİLE HAYATIMIZDA, ÇOCUKLARIMIZ ÜZERİNDE YAPTIĞI TAHRİBATIN FARKINDA MISINIZ?

Şehrimizin maruf bir doktoru memlekette başlayan danslı, rakslı, ve süvarili yüksek cemiyet hayatının çocukları üzerinde yaptığı tahribatı anlatıyor. Çocuklarımız doğrudan doğruya bizim zevk ve sefa haremizin kurbanı oluyorlar. Gençler sevdiğimiz zevk yüzünden çocuklarımız aptal, hırsız ahlakında oluyorlar.

Geçen yaza 30-35 yaşlarında genç bir kadın yanında on yaşlarında bir çocukla beraber idarehaneme geldi. Kendisi hasta değildi, yalnız benimle hususi bir aile meselesini görüşmek istediğini söyledi. Çocuğunu dışarda bırakıp yanıma girdi:

-Geçen hafta arkadaşlarımdan birinin evine çaya davetli idim. Dedi. On yaşındaki oğlumla beraber gittim. Meclise davetli birçok hanımlar ve çocuklar vardı. Bir taraftan çalgı çalıyor, diğer taraftan eğleniyorduk. Birdenbire ev sahibinin çehresi sarardı, telaşlı telaşlı odanın içerisinde bir şeyler aramaya başladı. Bütün misafirler ev sahibinin endişesini iştirak etmiş, aradığını bulmak üzere kendisine arz-ı muavenet etmiştik. Ev sahibinin o gün henüz yeni elmasçıdan getirdiği bilezik ortadan kaybolmuştu. Ev sahibi bileziği bir arkadaşına göstermek üzere kolundan çıkarmıştı, sonra takıp takmadığı hatırlamıyordu. Fakat bilezik ortadan kaybolmuştu. Hepimiz beraber aradık, bulmak kabil olmadı. İçeriye hariçten gelmiş kimse yoktu. Yarım saat evvel herkes bileziği görmüştü. Şimdi ortadan kaybolan mücevheri şüphesiz içimizden biri almıştı. Ev sahibi polise haber verdi.

Taharri memuruna beyan itizar ettikten sonra çantalarımızı muayene etmek arzusunu izhar etti. Kâmil-i emniyetle akşam hepimiz çantalarımızı açtık. Sonra çocukların üstlerini aradı. Bilezik benim çocuğumun cebinden çıktı.

Size orada geçirdiğim mahcubiyeti anlatacak değilim. Fakat size çocuğumu muayene etmek üzere getirdim. Her hakikati bana olduğu gibi söylemenizi istirham ederim.

Çocuğu muayene etmek üzere içeri aldım. Annesi iştahsızlığından dolayı muayene talep etti. Hastamı kemal-i itina ile muayene ettim. Kendisine tatbik edilecek tarz-ı tedaviyi annesine anlatmak üzere yine kendisini dışarı çıkardım. Annesi suallerime cevap verdi:

-Çocuğum her zaman iyi bir çocuktur. Şimdiye kadar hiç böyle bir vakası tekrar etmiş değildir. Mektebine muntazaman devam eder, evde sakin ve usludur, hırçınlık ve asabiyeti yoktur. Her itibariyle tabii bir çocuktur.

Annesinin yalan söylediği bence muhakkaktı. İyi bir aileye mensup olduğu için ailelerine sürülecek bir lekeden çekiniyor, vakayı yalnız bir çocukluk eseri olarak göstermek istiyordu.

-Hanım efendi, dedim, ben polis hafiyesi değilim. Çocuğunuzu tevkif edecek de değilim. Mademki bana bir doktor sıfatıyla müracaat ettiniz, hastalığımı teşhis için bana hastalıklarını bildirmeniz icap eder.

Çocuğunuzun bu sirkat teşhisi bir ahlaksızlık veya çocukluk eseri değildir. Dimağı bir hastalıktır. Bunu tedavi etmek bizim elimizdedir. Bunun böyle olduğu siz de biliyorsunuz ki bana müracaatı düşünmüşsünüz..

Genç kadın başını eğdi:

-Evet, doktor, dedi, ailemizin namusunu korumak endişesini bir türlü mukavemet edemedim. Bir kere size söyleyeceklerim oğlumun tedavisine hizmet edecekse her şeyi söylemeye hazırım.

Genç kadının verdiği izahate göre bu hal çocukta ilk defa vuku olmuş değildi. Yedi yaşından beri birkaç defa tekrar ediyordu ilk önce onu nasihat ile takdirle yola getirmeye çalıştığı halde muvaffak olamamıştı. Çocuk asabi, inatçı, bilhassa paraya çok meclup bir çocuktu. Fakir ve sefalet içinde olmadığı için eline bol para geçiyor, fakat çocuğun hırsını tatmin etmiyordu. Çocuğun babası ahlak ve namusu itibarıyla çok yüksek bir sınıfa mensuptu. Cemiyette herkes tarafından tanınmış meşhur bir adamdı, yalnız aile dahilindeki kusuru işret fazla inhimakiydi. Hatta karısı da onun teşvikiyle beraber içer, kocasının dışarıda içmesine mâni olurdu. Ailece geçirdikleri hiçbir hastalık yoktu çocuğun kafası üzerinde tesir yapacak frengi, cent gibi hastalıklar da mevcut değildi. Yalnız kocası alkolik olduğu gibi kalbinden dahi mustaripti.

Velisinden aldığım izahati mektep muallimler yerinden aldığım malumat ihtimam ettim. Çocuk mektepte kırıp dökücülüğü, yalancılığı, ve mektep kaçkınlığıyla meşhurdu. Hatta her mektep kendisini bir seneden fazla tutmazdı. Son devam ettiği mektebin muallimesi aynı kusurları tasdik ettikten sonra çocuğun zeki olmasına rağmen tembel, yalancı ve ruhen bozuk bir çocuk olduğunu ilave etti.

Aldığım bu izahat hastanın dimağında bozukluk olduğuna şüphe bırakmamıştı.

Bunun için tetkikattan sonra çocuğu tedavi için validesinin getirttiğim zaman zavallı kadın adeta korkmuştu:

-Sahi mi doktor diyordu, çocuğum dimaen hasta mı?.. Ben şimdiye kadar bunu çocukluk ve ahlaksızlık telakki ediyor, kendi terbiye usullerimle yola getirmeye çalışıyordum. Size son devam ettiğim mektebin muallimesinin tavsiyesiyle geldiğim zaman çocuğumun kabil tedavi bir hasta olduğuna hiç inanmıyordum.

Validesini tatmin ettikten sonra gönderdim. Çocuğu yanımda alıkoydum. Dikkatli bir muayene ve laboratuvarda yaptığımız bir zekâ muayenesi bence muhakkak olan kusurları meydana çıkardı. Çocuk cümle asabiyesinden fena halde mustarip ve asabını idareden acizdi.

Annesi çocuktan haber almak üzere geldiği zaman kendisine hastalığın nerede olduğunu ve kabil tedavi olduğunu söyledim.

Zavallı kadın çocuğunun, fevkalade sıhhatine rağmen, hiç ümit etmediği halde hırsızlığını bir hastalık neticesi olduğunu öğrenince adeta şaşırmıştı:

-Pekâlâ doktor, dedi, çocuğumun bu haline sebep nedir?.. Biz ailece fevkalade bir sıhhate malikiz. Ne zevcemin, ne de benim mazide geçirdiğimiz hiçbir hastalık yoktur. Çocuğumuzun sıhhatine fevkalade itina ederiz, o halde bu hastalığın vücuduna sebep olan arıza nedir?..

Doktorlar bazı hastalıklarına karşı hakikati saklamak mecburiyetindedirler. Fakat bu gibi vakalarda hakikati söylemek mesleği ahlakı tesis etmiş bir doktor için vazifedir. Kadının bu sualine bu düşüncemin taht-ı tesirinde şu cevabı verdim:

-Hanımefendi, dedim, çocuğun hastalığı bizzat siz ve babası sebepsiniz. Her zaman sıhhatinizin fevkalade olduğunu iddia ediyorsunuz. Fakat bu çocuğu dünyaya getirmek üzere taşıdığınız zaman cümle asabınız ifa vazife edemeyecek bir halde idi. Sizi yatağa yatıran bir hastalığınız yoktu. Fakat asabınız son derece müteharrik ve yorgundu.

Kadın derhal bir itiraz etti:

-Hayır, doktor, hiç böyle bir hal maruz olmadım. Vakit ve halim iyi olduğu için sinirlerimi yoracak fazla bir şey sarf etmiyordum. Zevcemle aramızda dedikodu olmadığı için hiçbir suretle sinirim harekette değildi. Sabahtan akşama kadar evde oturur, geceleri yüksek cemiyetlere devam ederdim.

-Evet hanımefendi, dedim, ben de onlardan bahsediyorum, kabul günleri, müsamereler, yemekler, danslar, poker oyunları, tiyatrolar, zevcenizi dışarda kaçmaktan menetmek için evde tertip edilen içki alemleri benim sinirlerinizi tahrik için bahsettiğim sebeplerdir. Fabrikada çalışan umum kadının üzerinde fazla su ne tesir yaparsa, sizi yoran bu su, bilhassa işret, dans, hatta danstan bir mertebe daha fazla rekabetler, kıskançlıklar tesirini cümle asabınız üzerinde gösterir. Bu suretle haberini filiz olmadan (Manaya)'ya tutulmuş bir kadın manzarası arz edersiniz. Siz bugünkü zevklerinizi, hırslarınızı, gelecek neslin hesabına zararlı bir surete tatmin edersiniz. Siz bu gölgenizden bir habersiniz. Zevceniz de hissesine düşen yüce değerden bir haberdir. Fakat işte bu bi haber analar, babalardır ki bugünkü ve yarınki dimağı hastalıklara mensup zavallıların başlıca müsebbipleridirler. Hastahaneleri, müesseseleri, hapishaneleri, tamirhaneleri, mezarları dolduran insanlar, hastalar, yarım akıllılar, mecnunlar, hırsızlar, katiller işte bu sizin tatminine uğraştığınız zevk kurbanıdırlar. Kiminiz bunu işretle, kiminiz yüksek cemiyetlerde asri vasıtalarla tatmin edersiniz, fakat bu vaka bir başkasının hayası, cenneti hesabına tatmin ettiğinizi bilmezsiniz. Çocuğunuzu tedaviye çalışacağım. Fakat yapabileceğim şey onu nispeten ıslahtır. Cezri bir tahvil beklemeyiniz. Çünkü bu müracaatta bir parça geç kaldınız. Fennin bütün kuvveti onu tamir edilmiş bir makine yapmaktan başka bir şeye yaramaz. Bir kere o bize bir bebek iken gelmiş olsaydı, pek çok şeyler yapabilirdik, fakat bununla beraber unutmamalısınız ki en büyük ve ağır kabil tamirata çocuğu taşıdığınız zamana aittir. Sebebi asri hayatın kadını istismar etmesidir.

Başlıca bu acı sözleri bir anneye söylemek hiç de insani bir hareket değildi. Fakat içlerinden birkaçının nazarı dikkatini celp etmek, onlar üzerinde tesir yapmak mümkün iken susmak insaniyetle daha az telif edilse gerektir.

Yakın zamana kadar hırsız, ahlaksız, cani çocuklar herkes için çok esrarengiz ve meraklı bir hadise mevzu addedilirdi. Ekseriya sıhhati fevkalade sağlam anne babaların, teşkilatı bozuk, aptal, yarım akıllı çocuklar yetiştirdiğini görürüz. Bu zavallıların kusurlarına ne kadar hirfetle dolu sebepler, hiç alakası olmayan mazeretler buluruz. Fakat fennin son keyfiyeti ile, verasetin, cümle asabiye ve dimağdaki bozukluğun çocuklar üzerinde yaptığı tesirin sabit olduktan sonra, artık çocukların sirkat, tembellik, cinayete temayül gibi hastalıklarını ahlaksızlık addetmek kabil olmayan bir şeydir.[17]

[17] Resimli Ay, N.11, Aralık 1924, s.12-13.

1.2. GENÇ KADINLARLA ON DAKİKALIK BİR SOHBET

Mükeddere göre kadın ve erkekler arasındaki münadiminin en başlıca sebebi kadınların hadisatı erkek gözüyle görmemesinde, erkeklerimizin de kadın gözüyle görmemelerindedir. Bir kadın kocasına hiçbir zaman fikrinden bahsetmemeli, kocasını başkaları yanında tazyik etmemelidir.

Muharriri: M. N

Her zaman ve devirde kadınlarla erkekler arasında bir anlaşamamazlık var. Erkekler daima kadınlardan müşteki, kadınlar daima erkeklerden müştekidir. Bu iki cinsten acaba hangisi haklı?. Mücadeleye sebep olan meseleleri bir kadın gözüyle görülecek olursanız mutlaka kadınlar haklı dersiniz, erkek gözüyle görünce erkeklere hak verirsiniz. Bence bu anlaşmazlığın sebebi erkeklerin bu hadisatı biraz fedakârlık yaparak kadın gözüyle görmeye yanaşmamaları, kadınların da aynı şekilde erkek gözüyle görmek istememeleridir.

Bence aradaki anlaşamamazlığı izole için kadınlara en ziyade faydalı olacak şey bir az kadınlıktan çıkıp erkek gözüyle görmesini öğrenmektir. Aynı şekilde erkekler de kadın gözüyle görmesini öğrenmelidirler. Şimdi benim bu nasihatimi gözüyle gören, kulağıyla işiten bir kadının bu satırları okur okumaz söyleyeceği ilk söz:

-Anlıyorum, bunu cicili bicili nasıl harflerin bana anlatmak istediği şeyi bilirim. Bu kadınlara dost görünen zat bize demek istiyor ki:

Erkek kadının fevkindedir. Bir kere ailede rahat ve mesut olmak isterseniz her şeyi kocanızın gözüyle görünüz. Yani onun hükmü altına giriniz.

Kadın gözüyle görünce benim sözlerimden belki de bu mana çıkarılabilir. Fakat karilerimden çok rica ederim, bu küçük muhabbeti bir kadın erkek dedikodusu şekline sokmayınız. Benim maksadım ne kadınları ne de erkekleri küçük düşürmek ne de içlerinden birini daha yüksek göstermektir.

Ben on beş seneden beri evli bir adamım. İtiraf ederim ki karım benden çok yüksektir. Ailede tesis ettiğimiz saadet onun hissiyatı benim gözümle görebilmesi aynı zamanda benim de biraz kadın gözüyle görebilmemizdedir. Bu sohbeti kadınlarla yapmamın en büyük sebebi, hakikati bir kadından değil ancak bir erkekten öğrenebilmesi mümkün olduğu içindir. Bir kadın diğer bir kadına izdivaçtan bahsedersen, bildiği bir

şeyden ona bahsetmiş olur. Ve kadınlar arasında geçen bir sohbetin erkeklerin kafalarına hiçbir tesiri olmaz. Nasıl ki erkekler arasında geçen muhabbetler kadınlara erişmez bile...

Kadınlara bahsetmek istediğim hakikatlere girişimden evvel şunu da söylemeliyim ki ben kadınlara dair ne öğrendiysem yine kadınlardan öğrendim. Bana şimdiye kadar hiçbir erkek kadınlara dair hakikaten kıymetli bir fikir ve iddiada bulunamadı. Şüphesiz ki kadınlara da hiçbir kadın erkekler hakkında kıymetli bir fikir veremez. İşte bu sebepledir ki kadınların erkekler hakkındaki en doğru nazar birbirinden alabileceklerini söylemeye cesaret ediyorum.

Size ifşa edeceğim hakikatlerden birincisi: Hissiyatı kocanızın gözüyle görünüz. İhtimal ki onun görüşü ya gülünçtür (Çünkü zevcelerin görüşü ekseriya yanlıştır). Fakat mesut olmak isterseniz onun görüşünden ayrılmazsınız. Nasıl ki zevceniz de mesut olmak için sizin görüşünüzle görmeye mecburdur. Görüyorsunuz ki bu yazıları erkekler için değil kadınlar için yazıyorum.

İhtimal ki siz iznimi açın ilk senesinin her iki taraf için de en müşkül devri olduğu fikrindesiniz. Ben de bu fikre iştirak ederim. Bir gerzüç ise zevcelik on iki ayda çıktıkları kademeleri sayacak, her kademede birbirini artacak olursa bu ilk anlayış bu iki genç için bütün istikbali tayine hizmet eder.

Zevceler, bilhassa genç kocaları aile hayatına ancak birçok sene sonra alışırlar. Bu ilk günlerde nihayetsiz gaflar, hatalar yaparlar ve yeni münasebet tesis ettikleri kadının kalbine birçok akideler bırakırlar. Çetin kelimeler, kadın hislerini rencide edecek dürüst fikirler, hodkâmlıklar, bazı mesut tarih izdivaçları unutmak, bütün bu hatalar hocalarım hatta cetveline kaydedilmek icap eder. Fakat kadınlar, genç kadınlar zinhar bu cetveli tutmayınız, sonra ailenizle beraber yıkılmaya mecbur olursunuz.

Birkaç gün evvel üç dört ay önce evlenmiş genç bir kadına rast geldim, bana dedi ki:

-Zevcemi tetkik etmeye neden lazım göreyim. Biz zevcemle şirin olmaya kararlaştırdık. Hem zevcemin de beni tetkik ettiğini hiç görmüyorum. Bu genç kadının fikri belki doğrudur, fakat pek çokları da vardır ki iptidai bu şekilde düşündüler ve sonra yanıldıklarını anladılar. Maalesef zevcelerin ekserisi karısına onun için çalıştığını, bütün hayatını onun için sarf ettiğini, söylemek hatasını yaparlar.

Karılarına bu vaadi yaptıktan biraz zaman sonra aşklarından bahsetmez olurlar. İşte kocalarınızı bu noktadan muhakeme etmeyiniz. Siz onu ne kadar severseniz o da sizi

o kadar sever, fakat yevmi hayatta o kadar yeni hadiseler kafasına dolar ki size her gün bu sözleri tekrar için mecal bırakmaz…zaten zevcelerin ilk zamanda karılarına fazla aşk göstermelerini bunun içindir ki kusur addediyorum. Daima veremeyecekleri bir şeyi vaat etmemeli, evvela çok verip de sonra az vermemelidirler… İşte kadın erkek davasında kızılca kıyamet bundan kopar.

Eğer haddim olsaydı kadınlara bir (Avamer memnu) yazar, yapmamaları icap eden şeyleri bir cep kâğıdı gibi ceplerine sokardım. Bu haddim değil, fakat bu küçük muhabbet de kadınların kulaklarına küpe gibi asacakları iki büyük hakikati onlara ifşa edeceğim:

Eğer yuvanızda rahat ve mesut olmak, kocanızın hislerini, kalbini kazanmak isterseniz hiçbir zaman ve suretle zevcenize başkalarının sahip olup da sizin olmadığınız şeylere hasret çektiğinizi esas etmeyiniz.

Eğer zevcenizin bir hareketi hoşunuza gitmemiş ise yabancıların yanında bunu tenkit değil teselli bir kahkaha ile karşılayınız.

Bunlar genç kadınlar tarafından ekseriyetle yapılan iki büyük hatadır. Meydana geldikleri dakikada çok basit görünürler, fakat zaman dönen mıntıkam üstünde geçince birer muazzam tehlike olurlar. Erkekler zahirde kalın derili, kaba insanlar gibi görünürler, fakat işlerine bir nokta dokunduğu zaman çok hassas olurlar. Bunun sebebini size tahlil edemem, fakat bu bir hakikattir.

Bu da bir hakikattir ki, erkek diğerinin adamların birçoğu yaşlarına rağmen yine (Toy) kalırlar. Bunlar da kadınlar gibi hiçbir hareketlerinin tenkit edilmesine, alay edilmesine, bilhassa yabancılar yanında tahkir edilmeye tahammül edemezler.

Fakat kadınlara ifşa ettiğim iki dakikadan birincisi en mühimidir. Bugün bir hakikattir ki kocalarının kendilerine istedikleri lüksü vermediği için müteessir olan, başkalarının süslü esvaplarına, hayatlarına hasret çeken kadınlar muntazam bir ordudur. Tanıyorum ki önlerine çıkan en büyük meşgaleler, başları yukarıda göğüs gerdiler, fakat akşam eve dönüp de kadınların bir sürü isteği ile başkalarının kadınlarına yaptığı lükse hasret çektiğini dinlediğini dakika başlarını eğdiler.. Bir erkek için fıkratı yüzüne örmekten acı bir şey olamaz.

Erkek karısından bu sözü işittikten sonra artık eski zevk, olması iyi cevap eden faziletli zevç değildir. O erkeğin ki bütün gayesi ailede faziletli bir koca, baba olmaktı.

Diyeceksiniz ki:

-Bu ona ait bir kabahattir. Eğer başını eğiyorsa, bu zilleti hayata iflas ettiğini duymasından mütevellittir.

Eğer yegâne müdafaanız bu cümle ise, elimizdeki son silahı da bana vermiş, bütün haklarınızı öldürmüş olursunuz. Fakat genç, sevgili, güzel kadınlar, düşününüz ki sizin önünüzde boynunu büken erkek aileye girerken kocalık ve babalık sıfatlarıyla iftihar edecek bir zevç olmak emeliyle girmiştir. Eğer zevcesine verebilmek imkânı olsa en çılgıncasına arzularının bile cevabını vermek ister. Eğer kadın bunu anlamıyorsa o bu ailede şirin değil, bilakis ailenin saadeti üstünde tıfılı bir kraliçe gibi oturmuş bir mikroptur. Erkek, kendisine bunun ihtar edilmesine muhtaç değildir. Eğer kadın istediklerine bir erkek eliyle sahip olamıyorsa kendi eliyle pek güzel sahip olabilir… Eğer kendi eliyle de sahip olamıyorsa ona getiren eli, az dahi getirse hürmetle öpmeye mecburdur. Eğer bu eli öpmekten itiraz ederse ona başkaları istediği lüksü parayı verebilirler, fakat buna mukabil onun şerefini, faziletini alırlar. Kocasının verdiği aşka mukabil para verirler.

Kadının ve kadınlığın aradığı her halde değildir.

Bu sohbetin başı hoşunuza gitti. Sonu sinirlerinizi oynattı, değil mi?.. Zaten her hakikat sinir oynatmaktan başka neye yarar.[18]

1.3. HER EVLİ ERKEK NELER BİLMELİDİR? HER EVLİ KADIN NELER BİLMELİDİR?

Her evli erkek neler bilmelidir?

Evlendikten sonra ailenin istinat ettiği en büyük hakikatten çoğumuz gafiliz. Aile bozulmasının en büyük sebepleri bu hakikatin bilinmemesinden mütevellidir. Her evli adam bu hakikatleri mutlaka bilmeye ve bu kitabı mutlaka okumaya mecburdur. Sevimli ay külliyatının üçüncü numarasını teşkil eden bu küçük kitap karı ile koca arasında en samimi münasebetin ne gibi esaslara istinat etmesi lazım geldiğini izah eder. Evli veya bekâr her erkek bu kitabı okumalıdır.

Fiyatı 10 kuruştur

Her evli kadın neler bilmelidir?

[18] Resimli Ay, N.3, Mayıs 1927, s.32-33.

Sevimli ay külliyatının dördüncü numarasını teşkil eden bu küçük kitapta çıkmıştır. Kadınlara evlilik hayatında maruz kaldıkları ulvi şekilleri nasıl halledeceklerini, mesut bir aile hayatı kurmak için bilmeleri lazım gelen şeyleri öğreten kıymettar kitaptır.

Fiyatı 10 kuruştur[19]

1.4. HER GENÇ KIZ NELER BİLMELİDİR? HER GENÇ NELER BİLMELİDİR?

Her genç neler bilmelidir?

Sevimli Ay külliyatının birinci numarasını teşkil eden bu küçük kitap, gençlere buluğa erdikten sonra muhtaç oldukları malumatı vermektedir. Mazbut nüshası kalmadığından üçüncü defa basılmıştır. Her genç bu kitabı okumaya mecburdur. Bu kitabın verdiği malumatı ne kitaplardan, ne ebeveynden, ne de muallimler yerden öğrenmek mümkündür.

Fiyatı 10 kuruştur

Her genç kız neler bilmelidir?

Bu serinin ikinci kitabıdır. Her genç kızın bilmesi lazım gelen hakikatleri ihtiva etmektedir. Buluğa ermiş ve hayatında yeni şeylerle karşılaşmış her genç kız bu kitabı mutlaka okumalıdır. Ebeveynin kızlarına söylemeyi ayıp addettiği birçok hakikatler vardır ki, kızlarımız bundan gafildirler. Bu hakikatleri öğrenmek bugünkü genç kız için bir zaruret olmuştur. Her genç kıza bu kitabı okumasını tavsiye ederiz.

Fiyatı 10 kuruştur.[20]

1.5. HERKES NELER BİLMELİDİR KIZ MI OĞLAN MI?

Herkes neler bilmelidir?

Niçin severiz?

Kimi severiz?

Niçin nefret ederiz?

---

[19] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1927, s.22.
[20] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1927, s.11.

Niçin güleriz?

Niçin unuturuz?

Niçin çocuklaşırız?

Niçin kin bağlarız?

İşte size bir soru sual ki iptida cevaplarını bulmak istersiniz. Bu suallerin cevapları bize ruhumuzun iç yüzünü gösterir. İşte herkes neler bilmelidir? Kitaba her sorup ta halledemediğiniz bu ve bunun gibi yüzlerce sualin cevabını vermektedir.

Fiyatı 10 kuruştur.

Kız mı, oğlan mı?

Doğacak çocuğunuzun cinsiyetini temini sizin elinizdedir. Bunu yirmi senelik tecrübesine istinaden yazan bir doktor son zamanlarda yukarıdaki serlevha ile neşretmiştir. Çocuk doğma meselesini kaderin elinden alarak, istediğinizi doğrultmak için lazım gelen şeyleri bu kitapta bulacaksınız.

Fiyatı 10 kuruştur.[21]

1.6. KOCASINI NİÇİN KATLETTİĞİNİ İTİRAF EDEN MÜNİRE HANIM MASASI BAŞINDA İTİRAFINI YAZARKEN DERİN IZDIRAPLAR İÇİNDEDİR

Kocasını Niçin Katlettiğini İtiraf Eden Münire Hanım Masası Başında İtirafını Yazarken Derin Izdıraplar İçindedir.[22]

[21] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1927, s.24.
[22] Resimli Ay, N.12, Ocak 1924, sf.13.

1.7. KAMPLARDA NASIL YAŞARLAR?

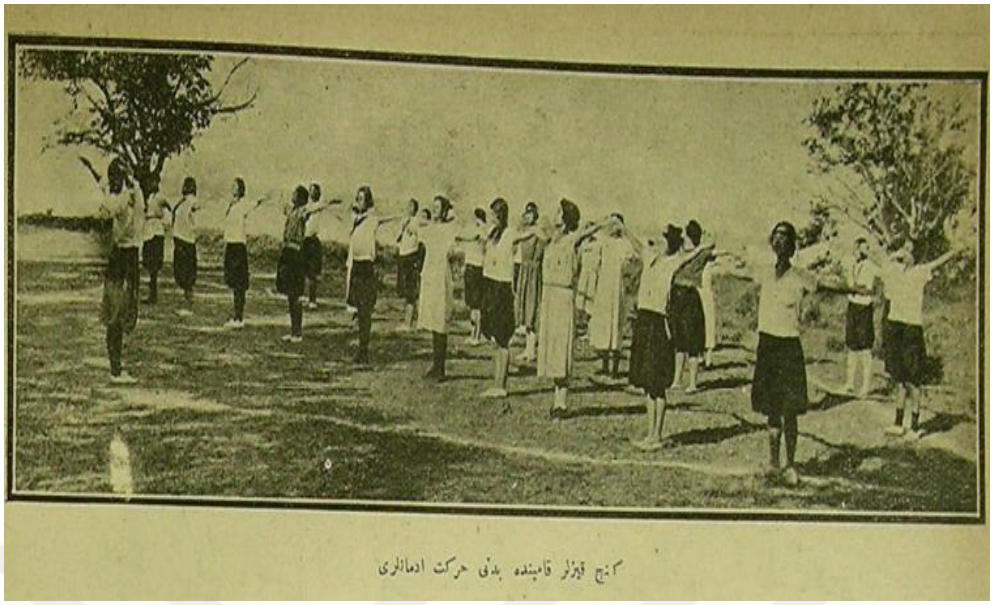

Genç kızlar kampında bedeni hareket idmanları

Kamplarda nasıl yaşarlar?

Bu sene bütün genç mektepli ve darülfünun talebesinin ötede beride korktukları kamplar, biz de yeni bir hayatın başlangıcıdır. Kamp hayatı, her gün ve her saat yeniliklerle dolu sevimli, pür neşe bir hayattır

Genç kızlar kampında yaşayan bir arkadaşımız yazmıştır:

Her hayatın kendine has yalnız bir sayfası vardır. Bir kere o sayfayı severseniz hayattan memnun olabilirsiniz. Sevmezseniz o nevi yaşayışın sizin için manası kalmaz. Hâlbuki kamp hayatı böyle değildir. Sizi ona bağlayan muhtelif alakalar vardır. Bir kere tabiatla baş başa kalmaktan, geceleyin yıldızlar, gündüzün gölgeli ağaçlar altında uyumaktan zevk alabilirseniz kamp hayatını muhakkak seversiniz. Bir kere kalabalık arasında yaşamaktan hoşlanıyorsanız kamp sizi bu cihattan da memnun eder. Çünkü kampta her zaman laiki kırk kişi vardır. Ve bu kırk kişi muhakkak her gün veya haftada bir gelenlerle tazelenir ve siz, bir kere kampta uzunca bir müddet kalırsanız, her gün, her hafta yeni çehrelerle karşılaşırsınız. Sayfiyeye gittiğiniz zaman, ekseriya isteseniz de istemeseniz de, yazı orada geçirmeye mecbursunuz. Hâlbuki kampta hiç de böyle bir mecburiyet yoktur. Evvela bir, iki gün içi gider sonra müddeti istediğiniz zamana kadar temdit edebilirsiniz.

Kampta muayyen günlerde gidildiği için henüz çantanız elinizde iskelede vapur binerken birçoklarıyla buluşursunuz. Kampın kapısından girince en evvel karşılaştığınız şey, orada olanların sizi selamlayan şarkılarıdır. Kampın en eğlenceli gecelerinden biri grupların değiştiği akşamlardır. Herkes merakla gözlerini yeni gelenlerin arasında gezdirir. Ve tanıdık yüz görmeye uğraşır. Bu şarkılı merasiminden sonra size kampın ilk suali sorulur: evde mi yatmak istersiniz, çadırda mı?..

Gecenin programı yeni gelenlerin şerefine daha ziyade zenginleştirilir. Şarkılar söylenir, gramofon çalınır, muhtelif oyunlar oynanır, hatta bazen küçük bir tiyatro bile verilir. Bir kere hiç kampa gitmemişseniz, kamp hayatı bilemiyorsanız ilk geceyi büyük bir intizar, merak ve sabırsızlık içerisinde geçirirsiniz. Fakat onun yabancısı değilseniz o zaman pür tetik asker karyolasının asker battaniyelerinin altında yıldızlara ve yahut önünüzdeki uzanıp giden denize bakarak, onun çağıltılarını dinleyerek evinizdekinden daha rahat, daha müsterih bir gece yaşarsınız.

Kamp hayatı

Kampın kızları her biri bir vahdet şekil etmiş ve nöbetle kendilerine düşen vazifeleri yapmak üzeri birkaç gruba ayrılmıştır. Her grubun başında her şeyden mesul biri vardır. O da grubun bir ferdidir. Grupla beraber çalışır, grupla beraber eğlence programını hazırlar, grupla beraber iş görür ve grupta her kızın yapacağı şeyi tayin eder. Sabahtan zil sesi ile siz henüz gözlerinizi açmaya uğraşırken o gün sofra işleriyle meşgul olan gruptaki arkadaşlarınızın hemen sofraları hazırlamak üzere koşuşturduklarını görürsünüz. Siz de kalkıp üzerinize siyah külotunuzu ve beyaz bluzu giydiniz mi, artık akşam belki de biraz yadırgayacağınız kamp kızlarından biri olursunuz. Grup baştakiler de dâhil olmak üzere bütün çocuklarla beraber yaptığınız beş on dakikalık bir jimnastikten sonra ağaçların serin gölgeleri altında sizi bekleyen hasır

Kampta tabiat içinde pür neşe bir hayat

Sofralara koşarsınız. Kahvaltınız belki fincan çay veya kakao, bir parça peynir ve yahut reçelden ibarettir. Fakat bu basit kahvaltıyı siz o kadar iştah ile ve o kadar lezzetle yersiniz ki, belki önünüzdeki en mükemmel kahvaltı bile size o hazzı vermez.

Kampta herkesin bir vazifesi vardır

Kahvaltıdan sonra her grup çadırına koşar. Artık siz de çadırınızda yattığınız grubun bir mensubusunuz. Kampın kendine husus bir yatak yapma şekli vardır. Eskiler size onu öğretirler ve belki de o gün için yatağınızı da yaparlar. Çadır intizama konur, yerdeki kağıtlar toplanır birkaç kız çadırın umumi intizam ve nezafetinden mesul olmak üzere çadırda kalır. Diğerleri başlarının kendilerine tayin ettiği vazifeye koşar. O gün mesela, sizin grubun vazifesi evi süpürüp silmektir. Size de iki veya üç arkadaşınızla beraber bir odayı silmek ve süpürmek düşer. Veyahut o gün sizin sıranız bulaşık yıkamaktır. Hemen sizin elinize de bir bez verilir. On on beş kişi şarkı söyleyerek, gülerek, eğlenerek bütün tabakları, bıçakları yıkar, kurular yerleştirirsiniz bazen de sizin grubun vazifesinin size ayıklamak olduğunu görürsünüz. Hemen sizin de elinize bir bıçak verilirler siz de derhal masa başında yine şarkı söyleyerek, konuşarak, yarış ederek sebze ayıklayanların içerisine karışırsınız bahçeye atılmış gümüş kağıtları toplamak, oyun yerlerinin çizgilerini kireçle tazelemekte her grubun hissesine düşen vazifelerden biridir. En dağınık olan bu iş çok kolay olduğu için kamp kızlarının en ziyade hoşuna gider. Her grup aynı işi iki gün gördüğü ve ondan sonra öteki vazifeye dergâhta attığı için kampta bir hafta kala bir çocuk bu işlerin dördünden de hissesini alır.

Kampın en sıkıntılı şeyi

Kampın, çocukların en sıkıntılı addettikleri ve en az hoşlandıkları bir iş zamanın bittiğini size bir düdük haber verir. Fakat bu düdük çalınıncaya kadar her grup kendine düşen vazifeyi bitirmekle mükelleftir. Düdük herkesi yatağının başına davet eder. Bütün grupların başları yanlarında bazen bir hoca da olduğu halde evi, çadırları gezerler. En temiz, en muntazam buldukları gruba o gün için kampın bayrağını verirler. Bayrak çadırın önüne asılır ve bayrağı alan grup sevinci şarkılarıyla izhar eder. Diğer bir düdük büyük çocukları bahçede büyük bir ağacın gölgesinde toplar. Burada yarım saat kadar bir müddet zarfında hocalardan biri kamp şarkıları öğretir. Şarkıdan sonra çocuklar yine muhtelif gruplara ayrılır. Artık ders saatidir. Kampa gelen çocuğa sorulan ikinci sual de bu derslerden hangisine dahil olacağıdır. Her çocuk istediği dersi almakta serbesttir. Fakat hafta sonuna kader aldığı derse devama mecburdur. Ancak hafta sonunda isterse bir dersten ötekine geçebilir. Bir devam eden bu müddeti dolduran dersler jimnastik, muhtelif lisan dersleri, yapılan şeyler kampın mevsim sonundaki sergisinde satılmak ve bütün levazımatı kamp tarafından tesis edilmek üzere el işleri gibi bir takım eğlenceli ve yorucu olmayan şeylerden ibarettir.

Sevinç düdüğü

En büyük sevinci saat on bir de çalınan düdük ilan eder. Bu herkesi denize davet eden düdüktür. Eğer yüzmek bilmiyorsanız ya hocalardan veyahut da grup başlarındaki çocuklardan biri nöbetle size yüzmeyi öğretirler. Eğer biliyorsanız bir yüzmek imtihanı verirsiniz. Kusurlarımız tashih olunur ve sizden istenilen muhtelif şeyleri yaptıktan sonra bir daha imtihan verir ve can kurtarma dersi almaya başlarsınız.

Denizden sonra gözünüzü yine arkadaşlarınız tarafından hazırlanmış olan sofralardan ayıramazsınız, o kadar acıkmışsınızdır. Öğle yemeğinde kahvaltıda olduğu gibi yine arkadaşlarınız hizmet eder. Yemekten sonra servis olan grup bulaşıkları yıkarken ötekiler şarkı söylerler, gramofon çalarlar, dans ederler, eğlenirler. Fakat bir zil bütün bunlara nihayet verir ve sizi iki buçuk saatlik bir istirahate gönderir.

Zil sesini çocukların hep birden deniz diye haykırışmaları takip eder. Eğer sahilin denize doymamışsanız şimdi hevesinizi almaya uğraşırsınız. Fakat çıkarken muhakkak gözleriniz yine arkadadır. Denizden sonra kampın bakkalından öteberi alır, yalnız veya arkadaşlarını hızla beraber ikindi kahvaltınızı edersiniz. Sonra artık yedi buçuğa kadar olan zamanda ve voleybol, beyzbol, halka oyunları gibi muhtelif oyunlar oynanır, ekserisi

atletik olmak üzeri müsabakalar yapılır. Sonra yedi buçukta grubu seyredenler de şarkı söyleyerek yalnız bir türlü olağan yemeğinizi ve soğukluğunuzu yer, yemekten sonraki eğlencelere hazırlanırsınız. Yemekten sonraki eğlenceler de ekseriya çocukların arzusu hâkimdir. Onlar ne isterse o yapılır. Bazen grup bir şey hazırlar, cemiyet oyunları oynanır ve bazen de mehtapta denize girilir. Bu kampın en nadir ve en kıymetli eğlencesidir. Denizin içerisinde elinizi her ileriye uzattıkça parmaklarınızla ucundan yayılan elmas damlaları hakikaten malikmişsiniz gibi içiniz sevinçle dolar. Ve sonra kalbiniz mesuttur, göz kapaklarınız yorgunluktan ağrır, ertesi gün çünkü eğlenceler ve işlere hazırlanmak üzeri saat dokuz buçukta yatağınıza girer ve hiçbir şey düşünemeden uyuya kalırsınız.

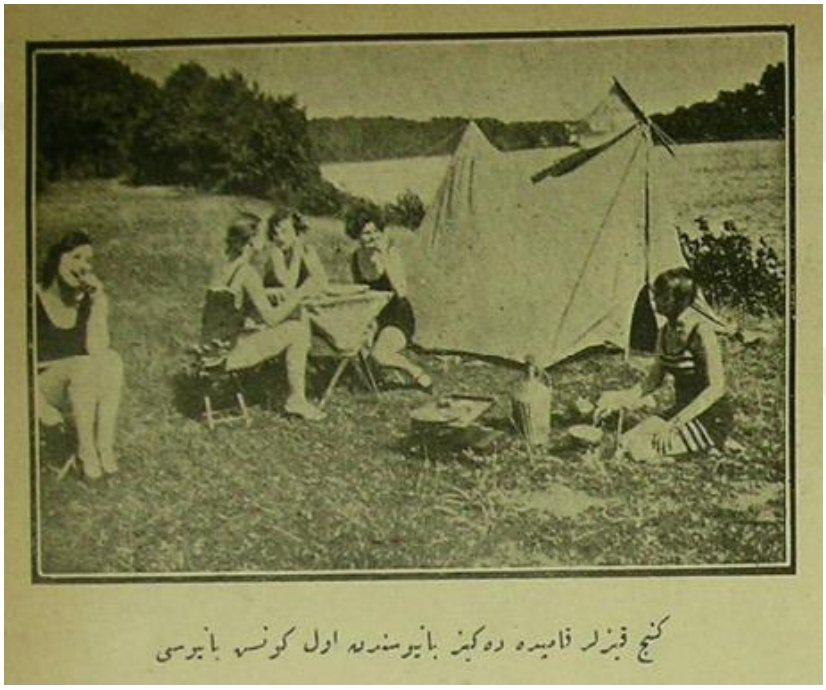

Genç kızlar kampta deniz banyosundan evvel güneş banyosu[23]

1.8. KADINLAR TABİİ HIRSIZLARDIR

Hırsızlık bazen ahlakı bir kusur olduğu gibi bazen de bir hastalık olur. Bu hastalığa müptela kadınlar arasında tetkikat topun bir ailem bunun kadınlarda daha fazla olduğunu fakir kadınlar gibi zengin kadınların da çaldığını iddia ediyor.

Bütün kadınları ağır bir itham altında bırakan bu umumi serlevhayı intihab etmemizin sebebini anlamadan bizi kadın düşmanlığıyla ithama kalkmayınız. Kadınlar

[23] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s.2-3.

tabii hırsızlardır hükmünü vermeden evvel aşağıya derç edeceğimiz vakaları dikkatle okuyunuz. Bu tetkiki yapan âlim diyor ki:

Amerika'nın New York'un şehrinde büyük perakendeci mağazalarda alt katta teşhir edilen eşyanın günden güne mütezayit bir surette sirkat edildiğini görmüşler. Bu hadise mağaza sahiplerinin nazır-ı dikkatini celp etmiş, sirkatin kimler tarafından ve nasıl ikaz edildiğini anlamak üzere mağazalarda taharri memurları bulundurmaya başlamışlar. Geçen bir sene zarfında taharri memuru kullanan mağazalar on dört bin kadını cürmümeşhut halinde yakalamışlardır. Bu kadınlardan ekserisinin kibar, zengin, sirkate muhtaç olmayan ailelere mensup oldukları görülmüştür. Fukara ve ihtiyaca istinaden çalışan kadınların adedi ihmal edilecek kadar azdır. Hırsızlığı meslek edinmiş kadınlar azdır. Fakat umumiyetle iyi itibarıyla kadınların ufak hırsızlıklardan hoşlandıkları görülür.

Misafir gittikleri evlerde, alışveriş etmek üzeri girdikleri mağazalarda tesadüf ettikleri güzel bir şeyi çalmak hususunda zengin ve fakir kadınlar arasında aynı kutlu temayül görülür. Mütevassıt aileye mensup bir genç kadın tanırım ki her gittiği yerden ufak bir şey çalmaktan nihayetsiz bir zevk alır. Umumiyetle itibarıyla kadınların hayatını tetkik ediniz. Onlarda bu kabil ufak sirkatlere umumi bir temayül göreceksiniz. Umumi yerlerde kadınlar kendi masraflarını görecek bir erkek bulamazlarsa, ya para vermeden kaçmaya yahut hiç olmazsa paranın bir kısmını kesmeye çalışırlar. Tramvayda kadınlarla biletçiler arasında her gün şahit olduğumuz vakalar kadınların bu hırsızlık temayüllerinden doğmadır. Kadın tramvaya ve vapura para vermeksizin binmek ister ve buna muvafık olursa onu en büyük zevki addeder.

Bu kabil hırsızlıklar kadınlara mahsus bir şeydir. Köprü, tramvay, vapur parasını vermekten kaçan, mağazalardan ufak tefek eşya çalan erkeklere nadir tesadüf edilir. Erkekler arasında hırsızlığı meslek edinen kimseler vardır. Fakat bu ufak ehemmiyetsiz sirkatler kadınlara has bir şeydir. Kimsenin görmeyeceğine emin olduktan sonra, hemen de hiçbir kadın malik olmak istediği bir şeyi çalmaktan kendisini men' edemez.

Kadınlar neden böyle ufak sirkatlere mütemadiler? Kadınlara namussuzluk, ve mesleki hırsızlık isnat edilemez. Ezcümle hayata düşen kadınlar mesleği işlerde erkeklerden daha ziyade itimada şayan olduklarını ispat etmişlerdir. Şimdiye kadar hiçbir kadın kasa soymamış, defterlerde tahrifat yapmamış, çalıştığı mağazadan bir şey çalmamıştır. Kadınlar bu kabil ahlaksızlıklardan hemen de münhadırlar.

Şu hâlde kadın neden çalıyor? Niçin küçük sirkatlere kapılmaktan kendisini men' edemiyor? New York'ta mağazalarda eşya çalan kadınların kesreti anlaşılınca ruhiyatçılar bu mesele etrafında tetkikat yapmışlar ve şu sebepleri bulmuşlar: Arzu, fırsat ve sevk tabii.

Kadın her şeyden evvel sevk tabyasına mağlup bir mahluktur. Bilhassa hırsızlık esnasında tamamen zevk tabyasının esareti altındadır. Ve bu zevk tabyaları ani surette cevap verdiği içindir ki bu sirkatler bu kadar garip ve merak-avr şekilleri arz etmektedir. Bilhassa ev ve mağazalardan eşya çalmak zevk tabyanın tayi şirinde yapıldığı için her sınıf kadınların bu adi sirkatlere tenzil ettikleri görülür.

Mesela bir mağazadan ipek bir çanta çalan kibar sınıfa mensup bir kadın elinde ceketle yakalandığı zaman verdiği şu ifadeye bakınız. Bu kadın zengindir. Hırsızlık yapması için hiçbir sebep yoktur. Bir de kendisini dinleyiniz:

Yeni aldığım bir elbise de giyebileceğim bir çanta istiyordum. Fakat ihtiyacı şiddetli olmadığı için arkasına düşmemiş, ehemmiyet vermemiştim. Bir gün… mağazaya uğramıştım. O gün ucuz eşya satıyorlardı. Bir şey satın almak niyetinde değildim. Birdenbire çantaların teşhir edildiği dairede durdum. Satıcı kadınlar müşterilerle meşguldüler. Çantaların boyunu aldım. Bakıyordum. Birdenbire gayri iradi bir kuvvetle çantayı aldım ve yürüdüm.

Darülfünundan çıkmış diğer bir kadın sirkatini şu suretle izah etmiştir:

Bu sirkati yağmalamak ruhu bir sebebi vardır. Ben bir hırsız değilim şimdiye kadar hayatımda kimsenin bir iğnesini bile çalmış değilim. Bu vaka şöyle oldu: Trene yetişmek üzere acele gidiyordum. Fakat trene yetişemeyeceğimi anlayınca adımlarımı yavaşlattım, ve, vakit geçirmek üzere, yolum üzerine düşen bu mağazaya girdim. Mağaza içinde dolaşırken çok güzel bir boyun atkısı gördüm. Bu atkıyı almaya karar verdim. Yanımda param da vardı. Üç satıcı kadına atkının fiyatını sordum. Üçü de bana cevap veremeyecek derecede meşguldüler. Zaten almak istediğim atkıyı elimde tutuyordum. Yanımda bir kadın vardı. O da bir şey satın almak istiyordu fakat satıcı kadın müşterilerinden başını kaldırıp bize bakmaya vakit bulamıyordu. Nihayet parayı verecek kimseyi bulamayınca yanımdaki kadın elinde tuttuğu eşyayı çantasına koydu ve yürüdü. Onu aynı suretle diğer bir kadın takip etti. Bunların ikisi de alıp götürdükleri şeyleri satın almaya çalışmış, fakat muvaffak olamamışlardı. Ben, elimde para, sıramı bekliyordum. İkinci kadın da elindeki eşyayı alıp uzaklaşınca, bana da onları taklit etmek hissi geldi.

Ben de beklemekten yorulmuştum. Atkıyı çantama koyduğum ve yürüdüm yaptığım yanlış bir şeydir. Fakat tabiatın görüp sevdiğimize, alışmışız. İçimizden gelen zevk tabii bizi buna sürükler.

Bu kadının anlatmak istediği halet-i ruhiye sokakta para bulanların halet-i ruhiyesidir. Parayı bulan onu kendi malı addeder, nadiren sahibine iade etmeyi düşünür. Ona içinden gelen ilk arzu, parayı muhafaza etmek arzusudur. Bu zevk tabii, mağazada satıcının görmediği ve satın almak istediği halde derdini anlatamadığı bir zamanda da icrai harekete başlıyor ve kadını sirkate sevk ediyor. Kocalarının ceplerinden para çalan kadınların adedi pek çoktur, bu kadınların en tatlı sirkatidir.

Kadın hırsızlıkların sebeplerinden biri tezin ve tecmil arzu ve ihtiyacıdır. Bir kadın güzel, cazip bir şey görürse, ona sahip olmak, onu giymek veya takınmak ister. Birçok genç kızların camekânlarda gördükleri süslü, zarif elbiseler giyebilmek için sukut ettikleri bile görülmüştür. Güzel bir küpe, pırlanta bir yüzük, gümüş göğsünü süsleyecek bir gerdanlık kadının mukavemetini kıran şeylerdir. Kadın kendisini bu eşyayı üzerindeymiş gibi tasavvur eder. Bu hayal onda o eşyaya sahip olmak arzusunu uyandırır. Bu arzu onu sirkate, hatta sükûta bile sürükleyebilir. Kadınların mağazalardan ve evlerden çaldıkları eşyanın çoğu bu cins şeylerdir.

Bazı kadınları sirkate sevk eden amel analık şefkatidir. Bayramda çocuğunu mahallenin çocukları gibi giydirmekten mahrum bırakmak arzusu birçok anaları bayramda evvel sirkate sevk eder. Bir anne için yavrusunun gözyaşını dindirecek her şeye müracaat caizdir. Fakir kadınlar, çocuklarına bayram elbisesi ve bayram şekeri alamayan anneler, bunu para ile temin edemezlerse sirkatle temin ederler. İstanbul'da da mağaza sahipleri ramazanda fakir kadınların bu kabil sirkatlerine şahittirler.

Fakat en garibi namus için yapılan sirkatlerdir. Bir gün bir genç kızı bir mücevherat mağazasından bir altın saat çalarken tutmuşlar. Polis karakolunda isticvap edilen kız bayılmış, korkudan değil, açlıktan. Derhal mağaza sahipleri de dahil olduğu halde herkes kıza acımış,

-Bu kıza dokunmayalım. Açlıktan ölen insana yardım etmek lazım gelir, demişler.

Kız ayılınca,

-Oh, hayır demiş, açlıktan ölüyorum, fakat bu saati ben bunun için çalmadım.

Bunun üzerine başından geçeni anlatmış: Haftalarca işsiz kalmış. Bu müddet zarfında elinde ne varsa yemiş. Vesaiti kendisinden pek az farklı olan bir arkadaşı onu evine almış, ona yatacak bir yer göstermiş. Fazla olarak ona bir iş bulma vadetmiş. Bu vade istinaden, işsiz arkadaşından para istemiş. Arkadaşı çalıştığı yerden para istikraz ederek ona vermiş.

-Ben borcumu cumaya kadar ödemeyi vaat etmiştim. Arkadaşım parayı vaktiyle aldığı yere iadeye mecburdu. Ben borcumu ödemezsem o da ödeyemeyecek ve hırsızlıkla itham edilecekti. Bu endişe ile yorgun ve bitap mağazadan geçiyordum. Bir sevk tabii beni içeri sürükledi ve bu sirkati yaptım.

Kadınları sirkate sevk eden amellerden biri de hasetleri ve paraya tamahlarıdır. Para çalmazlar. Fakat para ile alamayacakları eşyaya sahip olmak hırsından kendilerini kurtaramazlar.

Bununla biri bir fakir ve zaruret yüzünden çalanlar da çoktur. Bir kısmı en büyük sefalet içinde ahlaklarını muhafaza etmekle beraber, diğer büyük bir kısmı bu metaneti gösteremezler. Parasızlık kadınların ahu hakları üzerinde en büyük ameldir kadını fahişe sevk eden zaruret olduğu gibi hırsızlığa sevk eden aynı ameldir. Amerika gibi servet ve refahın en yüksek mertebelerine varmış, bilhassa kadınları hayatta rol almış, hayatlarını kolay kazanmak mümkün olan bir memlekette bu halin mevcudiyeti fakir ve zaruretten ziyade bu hastalığa hamil edilebilir. Bize gelince böyle bariz bir şekilde bir hastalık mevcut değildir, mevcut ise bile tetkik edilmiş değildir.[24]

1.9. NASIL BASILDIM?

Eskiden baskın her gün tesadüf edilen alaylı, eğlenceli aynı zamanda mucip avd bir adetti, bugün yavaş yavaş zeval bulan bu âdeti, vaktiyle basılmış bir adamın ağzından dinlemek imtiyaz sesiniz istedik bu makalesini okuyunuz. Bu eski âdeti meraklı ve heyecanlı bir haber tarzında nakleden bu vaka eski gençlik başlarından geçen felaketi ne canlı tasvip eder.

Muharriri: Ahmed Rasim

Şimdiki iki moda (Bar) âlemlerinden, balonlardan, dans kulüplerinden, Paris mahallesinden (Şişli) randevularında bahis açılmış idi.

[24]Resimli Ay, N. 11, Aralık 1925, s.30-31.

Kırk senelik altmışlık dostum köşeye çekilmiş, gözlerinde gençliğin heves ve emel şimalleri bata çıka sönüp parladığı, yüzümde arada sırada görünür görünmez kaybolan istihza gülümsemeler dolaştığı halde dinliyor, bu haliyle bu (eski kurt) her neden ise, kuzu, koyun hikayelerine pek o kadar ehemmiyet verdiğini anlatıyordu. Mübahislerden yirmi sekizlik, otuzluk biri atıldı, dedi ki:

-Beybaba, sizin gençliğinizi de bunlar var mı idi?

Sanki yüzü, gözü birdenbire hanede kesildi. Kır bıyıkları üst dudağı üzerinde üzülerek alt dudağı gerildi. Mütebaki beyaz dişleri meydana çıktı. Beybaba âdeta sırıttı. Kısa bir öksürük öhösüyle beraber yaslandı koltuğun iki tarafına dirsek vererek omuzlar önde kalkındı. Dedi ki:

-Bak, sorduğu şeye!... Değil bizim gençliğimizde, ağa babalarımızın gençliğinde bile var!...

Muhatabı, bir müdafaa tavrı aldı. O da dedi ki:

-Var ama analar tehlikeli imiş….

Beybaba.. Bir müddet kaşlarını çattı. Uzun kılları iç içe kavislenerek münharif halezonlarla büklüm büklüm oldu.

-Ne tehlikesi?...

-Mesela baskın…

Beybaba da kahkaha, öksürük birbirine karıştı. Bu hamleyi geçirir geçirmez,

-Baskın mı?... O da mı tehlike…

Sanki siz yenilerde yok mu?.. Her gün gazetelerde okuyoruz…

-Var ama… bir iki polis gelir, çıkak diyor.. Çıkıyorlar… merkeze bile ya götürüyor, ya götürmüyolar… sizin baskınlar böyle mi ya!.. (Bana dönerek).. Rasim Bey(Fuhş-u atik) eserinde bunların envaı yazmış, okuduk. Mahalleli, ellerinde sopalar, fenerler... Taşlarla camlarını kırarak kapıyı zorlayarak içeriye giriyorlar... Bulurlarsa döğerlermiş…

Bu aralık beybaba, bakarak başınız sağa doğru hafifçe eğerken sol gözünü kırptı. Böyle bir vuzu ile,

-Eski hovardalıklarımızı hatırına getiriyor musun?

Demek istedi. Ben de mühimsememek tarzında dudaklarımı büküp durdum. Dedi ki:

-Sen çabuk gevşedin ama (Bir öksürük), ben (Bir öksürük daha) … henüz gevşeme (Bir daha) …dım…

Dedi ki:

-Gevşemedik de ne çatırdamayıp duruyorsun? İkimiz de öksüre öksüre gülüştük. Biz durur durmaz toplandığımızdan beri meclisteki muhavereleri tekzip ziyade dikkatle dinleyeni gösterdiği sabırsızlıkla aradan anlaşılan kocaman bir burun enfiye ak bıyıklı, yirmi dörtlük yirmi beşlik biri bir parmağıyla söz aldı. Dedi ki:

-Beybaba, siz hiç basıldınız mı? Elini sallaya sallaya:

-Kaç defa?

-Dayak, falan…

Bu defa başını sallaya sallaya:

-Kısmet de değilmiş!...

-Hangisinde daha ziyade korktunuz?

Benim yüzüme baka baka:

-.. Yazmış idi…(Sarıyer)' de…

-Lütfen bir kere de sizden dinleyelim. Yine yüzüme baktı. Gülümseyip öksürüyor, beni de öksürtüyordu. Diğerleri de aynı ricaya iştirak ettiler… ben bile yeniden alakadar oldum. Bunun üzerine ağızlığa bir sigara taktı. Gençlerden birinin çaktığı kibritten yaktı… başladı:

-Rasim Beyde, tanır bir Sarıyer'li (Reşad) Beyvardı. Genç, yakışıklı bir zat idi. Ben belki otuz, otuz iki sene var.. Bir gün telaşlı telaşlı geldi. Bana dedi ki: Kalk, durma, çarşı içine gidelim. O zamanlarda çarşı içi, adeta görücü mahalli idi. İstanbul'un sizin (Yıldız) bizim ehemmiyetine göre (Yeni bir mal) dediklerimizi orada görür, orada tuhafiyeci, muhallebici, yağlıkçı dükkanlarında, kalpakçılar başı piyasasında birer dakika görüşür, söz verir, söz alır, sonra buluşacağımız yere giderdik. Reşad merhum, bana kalk durma, der demez kalktım, hızlı hızlı yürüdük. Yolda dedi ki:

-Paşa kızları imişler..!

-Kaç tane!

-İki…

-Ne biliyorsun?

-Dün Kaz Köyü'ne geçmiş idim. Kuş dilinden Kurbağalı Dere'ye doğru gezinirken taş köprünün öte tarafındaki çayırda üç kadın gözüme ilişti. Karşı taraftar geçerken baktım. Onlar da baktılar. Ben gülümsedim, onlar da gülümsediler. Kalktılar. Bekledim. Köprüden geçtiler. Yanıma geldiler… ta ilerideki ağaçlıkların altına gittik. Oturduk. O zaman anladım. Üçüncü kadın ihtiyarca idi. Diyordu ki:

-Çok geç kalmayalım. Sonra paşa gelir… bulamayınca darılır.

Ne ise kalktık. Bugün için saat altı ile yedi arasında (Eski saat) çarşı içinde tuhafiyeci (Kani)'nin dükkânı taraflarında buluşalım dediler… görsek… ne mallar!.. Her bir kaşlar… böyle…

Her bir kirpikler şöyle… her bir küpeler, parmak gibi!...

Adımları sıklaştırdık… nefes nefese Nur-u Osmaniye kapısından girdik, Paşa Pazarı kapısına vardık. Reşad, bakındı, göremedi. Arka sokaklarında bir kolaçan ettik. Bulamadık. Yine döndük. Tam çarşı kapısı istikametine geldik, gelmedik Reşad beni dürttü. Biri uzun boylu, endamlı, diğeri az kısa, balık etinde.. İkisi de aynı renkte yanardöner çarşaflı, ayaklarında kunduz buçuğu renginde iki çıkma iskarpinler… kalabalık arasında yanaştık.. Biri başını çevirmeksizin, güya yanındakine söylüyormuş gibi:

-Mahmudpaşa'ya doğru gidelim…

Dedi. Dumanları çevirir, yürü babam yürü!... Onlar önde, biz arkada.. Tarakçılar içinde, bir sokağa saptık, biraz daha yürüdük. Tenha bir yerde durduk. Uzun boylusu döndü, peçesini kaldırdı. Afet!.. Dedi ki:

-Zatı alilerini yorduk..

-Bilakis, sizler zahmet buyurdunuz..

Lütfettiniz…

Reşad'a hitap ederek:

-Bir yer buldunuz mu?

Reşad derhal:

-Buldum efendim…

-Nerede?..

-(Sarıyer)' de. Ben de hane…

-Aman sakın. Beyefendi bir tehlike.. Olmasın!

-Asla!...

-O halde ne gün gidebiliriz.…

-Yarından sonra…

-Yani salı günü…

-Evet, evet efendim.. On vapuruyla..

Biz sizi köprüde Mahmud Efendi'nin gazinosunda bekleriz.

-On vapuruyla değil mi?..

-Evet efendim.

Onlar döndüler. Biz arka sokaktan yürüdük. (Reşad) dedi ki:

-Nasıl:

-Enfes!...

-Unutma.. Yarın değil öbür gün. On vapuruyla.. Ayrıldık. Kendi kendime:

-Kısmetinde olanın kaşığında çıkar..

Hem de ne kibar kadınlar!.. Dedim.. Dalgaya başladım.

Salı.. Saat on!.. Çek bire çek!. Ne gün geçiyor, ne de saat!..(Reşad) ertesi gün yine birini buldu. Dedi ki:

-Sen, on bir vapuruyla gel!..

Ben iskelede beklerim..

Evet. O zaman için böyle bir ihtiyata lazım var idi peki, dedim..

Salı günü geldi. Ben de onu beş on dakika geçe (Mahmud)'un gazinosuna geldim, vapur kalktı. Gazinocu ya dedim ki:

-Reşad Beygeldi mi?

Gülümsedi.

-Geldi, biri birce gitti.

-Kiminle?

-Karılarla…

Bakakaldım…

-Ne alık alık bakıyorsun!. (Reşad) sarhoş.. Hepsini açık açık söyledi. Sanki ben bilmez, tanımaz imişim gibi bir de karılar, paşa kızları imiş diye bana caka sattı.

Dediği gibi alık alık bakıyordum..

-Değil mi?

(Mahmud) müstehziyane güle güle:

-Paşa mı, maşa mı?.. Hangi paşa?..

Bunlar (Acem)'in sürtük malları, meşhur Üsküdarlı (T…) ile (R…) …

-Diye!

-Ne mecburiyetim var?..

-Reşad, Paşa'dan korkuyorlar diyordu..

Mahmud, burada bir kahkaha attı…

Dedi ki:

-Onların paşa dedikleri bir sandıkçı (Ali) vardır…

-Ha, şu… sakallı, şalvarlı herif!..

-Ta kendisi!.. Ona Paşa derler.. Eğlenirler. Onların dalaverelerine bakar.. Biz böyle konuşup dururken on bir vapurunun da beş dakika kala düdüğü öttü.

İçimden merak bu ya.. Giderim, anlarım, sonra, (Büyükdere)' de bir otelde kalırım, diyordum. (Mahmud) kemal-i hayretle dedi ki:

-Beni dinlersen gitme!..(Reşad) gevezedir, sarhoşta.. Hem de kayınpederin evine götürecek.. Sonra bir şey olur…

-Gitmem!.. (Büyükdere)' ye giderim.

-Haydi Allah'a selamet versin!..

……

Midem bulanmış idi. Vapura atladım. Ama adeta mayıs gibiydim. Karşıma (Garbis) namında eski büfecilerden, kotonlardan biri çıktı. Derhal:

-Buyurun, yan kamarası boş!

Dedi. Girdim. Ben (Garbis)'i bilirim o da beni bilir!.. Bir tepsi donatmış getirdi. Ben tek tek atıştırmaya başladım. Bir aralık yanıma geldi.. Dedi ki:

-Bizim (Büyükdere)' de, komşum, bir piliç var.. Görme!..

-Senin evin yanında mı?

-Kapı, bir komşu!..

-Olur mu?

-Olmaz ne var ki..

-Geleyim

-Hay hay!... Ben büfeyi (Yenimahalle)' de teslim edeceğim.. Sen (Sarıyer)'e çık!.. Yavaş yavaş (Büyükdere)'ye in… beni iskele gazinosunda bekle!...

-Peki!.. Mutlak ama…

-Mutlak!...

…….

Biletçi (Sarıyer) neresini atınca ben fırladım. Akşam olmuş idi. Tam bileti vereceğim esnada idi ki (Reşad) koltuğuma girdi. Kafam tütsüsü olduğu için aldırmadım. İçimden:

-Gider. Kadınları görürüm, çıkarım…

- Sordum:

-Evde rakı var mı?

-Her şey hazır!... Söğüşten, pastırmadan, sucuktan, peynirden tut ta..

-Daha kim var?

-Bizim mir dohazade!...

Midem bütün bütün bulandı. (Reşad)ın (mir dohazade) dediği hafiye, ahlaksız, utanmaz, yalancı, dolandırıcı, elhâsıl aşağının malı biri… Hatta babası bile tard etmişti.

(Reşad) benim işkillendiğimi görünce, dedi ki:

-Merak ettim!.. O belki gitmiştir. Bile!... Kayınpederle beraber geldi…

-Ne?

-Bizim kayın peder, bilirsin, bunağın biridir. (Ali) beyin haremi geldi, dedim. Gitmiş çarşıya bir sürü yiyecek almış, getirdi… hiç merak etme!

Ben zaten planımı kurmuş olduğum için daha ziyade sesini sormadım. Sokaktan sokağa saptık. Bir evin kapısı önünde durduk. (Reşad) belinden anahtarı çıkardı, açtı. Girdik. Yukarı çıktık. Odada iki nazenin oturmuşlar çakıştırıyorlardı. Derhal, uzun boylusunun ağzına dikkat ettim. Köprü de gazinocu (Mahmud) bana:

-Hatta önce dişlerinin biri, diğerinden uzuncadır, ensesine doğru bir de beni vardır, demiş idi. Hevesi hevesine değil mi?

O zamanlarda ben alaca içerdim. Vapurdaki tekler beni iyice sarsmış idi. Burada da birkaç tek atınca bütün bütün sardı. Kalkmak istedikçe bastırdı. Bir tane daha verdiler. Onu da içtim… ondan ötesini bilmiyorum. Galiba (mir dohazade) geldi idi. Hayal meyal hatırımda. Uykumun arasında kalın bir ses:

-Kalk bakalım, zampara bey!

Bir dürtme, bir sarsıntı… gözlerimi açmak kabil değil, her birinin kapağı üzerinde bir çakı taşı!...

Kolumdan çekiyorlar… leşimi, salapuryaya mısın mübarek! Orta, tecvitli bir ses:

-Edepsizler, namussuzlar… murdarlar.. Cenabetler!.. Çatışacak yer bulamadınız mı!..

Kulağımda bir şeyler oynuyor ama… hayırdır inşallah!

(Gençler gülmeden kırılıyorlardı).

-Tü!... Sarhoş köpek!..

-Bir delikanlı avazı:

-Aman efendi, kalkmıyor mu?...

Ben şimdi onu kaldırırım!

Bir gürültü, patırtı…

Birdenbire silkindim… bir de baktım ki oda dopdolu!... Baş ucumda bir polis, ayak tarafımda sarığıyla bir imam…

Karşımda dört beş kişi…

-Ne var?

-İmam atıldı:

-Ne olacak?... Basıldınız!

-Neredeyim!

-Yaptığı rezalete bakmıyor da bir de ağız yapıyor!

-Ne rezaleti!

-Daha ne olsun!... Adamcağızın evini kerhaneye çevirdiniz!..

-Sana ne?

-Bana mı ne?..

Ben imamım!

-İyi ya!..

Burada ser yaver (Halil) Paşa merhumu hazırlamıştım. O da böyle bir baskında imama:

-Hazırcı cemaat de varken… hanım beni istiyor, ben hanımı… imam efendi beş yüz kuruşa kıy, nikahımızı! Demiş, zaten pek güçlü, kutlu bir adam olduğu için karı kolunda cemaati çiğneyip geçmiş..

Ben bir taraftan üstümü çekip çeviriyorum, diğer taraftan imam ile yetişiyorum polis ortaya girerek:

-Karakola kadar gideceğiz!

Dedi.

-Senin sözüne peki!... Fakat bu bir daha söz söyleyecek olursa meselede değişir... Yanlışlık edipte buraya gelmişiz…

Odadan çıktım. Bir de baktım ki aşağıda bir (Fener alayı) … karılar, Reşad, ben abluka içinde…iki keçeli, poturlu, şalvarlı, entarili, hırkalı çarşaflı… önümüzde toplanmış, külahlı, cebeli biri, avazı çıktığı kadar:

Araya araya, bulduk belayı!

Diye ilahici bir şeyler gibi yüzü bize Dönük, okuyup duruyor!... O sesini keser kesmez üç dört kişi ellerinde birer gaz tenekesi, birer çakmak… dan dana dan! …

Arada bir perde: Yuha!.. Bir perde: Allah Allah'ı!...

….

Gülmeden artık ihtiyarı dinleyecek halimiz kalmıyordu…

Bu baskın değil adeta bandosu tenekeli bir fener alayı idi. Polisin yanımızda bulunuşu bizi dayaktan kurtarıyor idi. Hamar, benim beynime örmüş, müstahsil imamı araştırıyor, ona çakmak istiyordum. Arada dikkat ettim ki biz (Yenimahalle)ye doğru gidiyoruz. Fi-el vaki aynı dip dibe ile biraz daha gittikten sonra önümüzdeki tenekeler ile fenerliler durdular. Ben, Reşad, kadınlar, polisin işareti üzerine açık bir kapıdan girdik. Burası polis merkezi idi.

Kısa bir merdiven çıktıktan sonra bir odanın önünde bir dakika kadar bekledik. Kapı açılır açılmaz kendimizi bir polis komiserinin karşısında da buldum. Ben bu komiseri tanıyordum: Sol gözü zorba da şahla, zayıfça, esmer, orta boylu biri idi. Bundan evvel bir istinaf vesilesiyle (Beşiktaş Hasanpaşa) karakolunda mevkuf kaldığım zamanlarda kendisini orada görmüş idim. Tahkikat mahkemeye memur idi. Bu sebeple vakamızın sarpa saracağını derhal tahmin ettim. Fakat ben tahminimde yanılmıştım. Komiser, mütebessimine yüzüme bakarak ismimi de zikir ile; yandaki bir sandalyeyi:

-… Buyurun, şöyle oturun;

Dedi. Reşad, kadınlar ayakta kaldılar. Onlara aldırmadı bile bizimle beraber odaya giren polise de:

-Söyle ahaliye dağılsınlar!

Emrini verdi. Fi-el vaki merkezin önündeki gaile yavaş yavaş kesildi, fener meşaleleri söner gibi azaldı. Fakat oda kapısının haricinde bir ayak görüntüsü peyda oldu, kapı açıldı. Bir de bakayım ki bizim imam değil mi?

Meşhur, gadub, yüzüme baka baka komiseri dedi ki:

-Komiser bey, ben bundan davacıyım.

İfadesini öylece alın. Bana söylemediği sözü bırakmadı. Benim haysiyetim var...

Diyordu.

Dedim ki:

-Senin haysiyetin var ise benim de var. Hem de bunu sana bildirmek isterim. Sen imamı olduğun için bana icap ediyordu. Hâlbuki yanına ayak takımını almışsın. Sonra da olmazdan evvel bizi tahkir ettin. Biz bir kabahatte bulunuyorduk. Senin vazifen bizi usulce ikaz etmek idi. Çünkü imamsın. Namazımı kaldırıyorsun ki cümlesinin önüne düşmüşsün?.

Komiser araya girdi. Çünkü orada da aynı mecra başlayacak idi. Dedi ki:

-İmam efendi sen git. Ben ifadelerini alırım!

İmam direndi.

-İfadelerini alırım… kâfi!

İmam çıktı (Mir Dohazade) dediğimiz o hafiye bozuntusu içeri girdi. Komiser derhal merkur mu geriye çevirdi:

-Senin burada işin ne? Çık dışarıya!

Çıkar çıkmaz masanın üzerinde bulunan bir kâğıdı aynı teveccüh-i mütebbessimine ile bana ima etti… meğer karakola jurnali veren o bedbaht imiş!

Onu kovulduktan sonra bana hitaben dedi ki:

-Vuku say' olmuştur. Olmamış olsa idi sizi bir kabahat ile salıverirdim. Onun için sizi (Büyükdere) mevkisine kader yollamaya mecburum. Oradaki ser komiser (Nazif) Beyiyi bir zattır. Bizi getiren polise dönerek:

-Benden de ricat, beyleri salıveresin. Kalemi eline aldı. Bize de hiçbir ifade sorulmaksızın yalnız bir teslim-i alem ve haberi yazdı. Yine polise hitaben:

-Git, bir araba bul!

Dedikten sonra:

-Ben imamı sustururum!.

Bittabii teşekkür ettim, araba gelince veda ederek karakoldan çıktık. Adi bir brıçka.. Polis araba kanal yanına oturdu. Biz iki kadın, iki erkek sım sıkışık bindik. Basıldığımız evde bile bu kadar sıkı fıkı olmamış idik. Ben farkında değilim. Kadınlardan biri dedi ki:

-Ayol, o cebindeki şişe nedir?

-Bilmem, dedim, bir de el attığım ki yarım ok kalıp bir şişe hem de ağzına kadar dolu.

Mevsim yaz, hava sıcak…(Masar) burnuna gence, boğazın o hayat-bahş serinliği beni açtı bu keşaiş sevgili anladım ki bu şişeyi benim cebime baskıncılardan biri koymuştur. Karakolda bu heyetle ispat-ı vücut edişim daha ziyade dai-i mesuliyet ve muceb-i itap olsun azizliği ile irtikâp edilmiş bir hiledir. Üzerimde bol bir ceket olduğu için şişe bir işaret ıstılahatından evvel (Kabul setre ve ifa) değil idi. Kadınlardan birini dedim ki:

-Sen bu şişeyi çarşafının altında sakla!..

Arabada hem gidiyorduk, hem de Büyükdere piyasasını seyrediyorduk. Saat eski alaturka üçe gelmiş idi. Arabanın önündeki polisi, sonra bizi gözün açık gözlerden bazıları meseleyi elbette çakmışlardır!

(Büyükdere) merkezine geldik. Burası daha geniş, dik merdivenli bir bina idi. Patır kütür çıktık. Bizi bir jandarma mülazimi karşıladı. Merdiven başında elleri arkasında durmuş, piri kâr bir vaziyet almış, derdimizi istihfaf kerine süzüyordu.

Polise sordu:

-Bunlar kim?

-Baskın!.. Komiser Beynerede?

-Evine gitti.

-O halde?

-Burada kalırlar, ertesi sabah…

Kadınlar şu odaya, bunlar da bu odaya girsinler.

Dedi demedi derhal atıldım:

-Olamaz… bizi (Beşiktaş)'a yollayın…

Henüz hovarda yamağı idi isem de mülazımın fikr-i mahsusunu bakışlarından anlamıştım. Bahusus ertesi güne kalacak olur isek posta olacağız. Yani yanımızda bir polis, bir jandarma vapura binip ayrı bir yerde nezaret tahtında bulunacağız… bütün vapur halisi de bizi görecek, eğlenecek… bu hal ise tahammül fikirse bir vaziyet teşkil eder.

Mülazım söylenmesin mi? Alaka kalacaksınız diye ayak diremesin mi?..

Polise dedim ki:

-Sen mesul olursun, karışmam!

Mülazım kaşlarına çatarak bir vaiz meret aldı. Bereket versin ki odaların birinde henüz yatmış olan merkez çavuşu odasının kapısından geceliği ile göründü. Polise sordu:

-Nedir?

-Baskın!

-Yollayın Hasan Paşa karakoluna! Sen de beraber!.. Buradan da bir zabıtayı versinler! Çekildi. Polis de bizi alınca indirdi. İki araba tuttu. Kadınların arabasına kendi bindi, zabıtaya da bizim arabaya!.. Yağşak mülazım baka kaldı.

Arabalar (Büyükdere) köyünü dolaşıp da (Kefeli Köyü) cezalarına geldiği esnaflarda ben tamamen iyileşmiş idim. İçimden diyor idim ki:

-Gittiğimiz yer Hasan Paşa karakolu…

Burada her ihtimal mevcuttur. Şu hâlde geç gitmek bir dereceye kadar hayırlıdır!

Zamanın bu nevi cerim hakkında müspet ve mazbut idari, nizamı, kanunu hemen hiçbir kararı olmadığını, böyle baskınlarda bütün bütün keyfi davranıldığını biliyor idim.

Yerde tesadüf ettiğimiz bir devriye kolu da maceramızdan haberdar oldu. Onlar da sordular, eğlendiler, hatta içeriklerinden biri:

-Bu gece orada dinlenir, yorgunluk alırsınız, haydi uğurlar olsun! Dedi.

Sözün doğrusu ayaklar beni meyus ediyordu. (Hacı Osman) bayrını tırmanırken öndeki arabaya bağırdım. Durdular.

-Biraz şurada dinlenelim!.

Dedi. Hepimiz arabalardan indik. Şişeyi verdiğim kadını dedim ki:

-Ver onu!

Verdi. Bir de bakayım ki şişe yarıya doğru inmiş…

-İçtiniz mi? Döküldü mü?

Bir perva:

-Döküldü mü?... İçtik.

-Ne çabuk!

-Ne olacak?... Dört kişi…

Birer yudumdan...

Oh!. Ne ala!.. Yolcu, arabacı, polis sarhoş… şişeyi birer kere daha ağızlarına götürdüler. Polis coştu o günlerde de:

Asım mala asım mala

Bana bir tek rakı yolla

Gizi piyasada idi. Polis başlamasın mı?... Sesi de güzel.. Uzun boylu paşa kızına(!) Dedim ki:

-Kalk oyna!.. Biz de dağ başında bir gür oğulluk yapalım… oldu olacak, kırıldı nacak!...

İki arabayı karşı karşıya getirdik. Fenerleri çiftleşti. Gelsin geriz, gelsin oyun!...

Bu ailem belki üç çarık saat devam etti. Boşalınca şişeyi kaldırıp attık. Ben zaten mayalı olduğum için neşem kabardı. Susuz, mezhepsiz rakı çabuk sarar, sarardı. Önde polis gazelhana, karılar dam tutuyor, ben arkada keke!...

Velhâsıl uzun bir müddet sonra (Hasanpaşa) karakoluna geldik. Nöbetçi polis karşıladı, biz de bir odaya götürdük ki döşemesi bile meşgul idi. Belki bu koğuşta kırk kişi silahlarıyla gelişi güzel yatıyor, fena bir tefin burun, boğaz yakıyordu. Biz karı erkek sebilhanede bardağı gibi koğuşun duvarı kenarına dizildik, ayakta duruyorduk. Kapı birdenbire açıldı. Bir ses:

-Kalkın!

Diye aksedince uyuyanların cümlesi yerlerinden fırladı. Müsellah, mükemmel bir bölük, gözlerini açıp kapıya önümüzden geçti. Oda kâmilen tahliye edilmiş idi.

Harifan ber hastend ve reftend

Biz kaldık. Fakat ayakta. Cesaret edip de bir tarafa oturamıyorduk. (Reşad), korkusundan titriyordu.

Sabaha bir saat kala idi, kapı açıldı, bir komiser bana:

-Sen gel!

Dedi. Yürüdüm. Doğruca (Hasan Paşa)'nın daima oturduğu odaya girdik. Muavini mir alayı (Mahmud) Bey abdest almış, potinlerini giyiyordu. Bekle iki dakika kadar yüzüme baktı, durdu. En nihayet:

-Utanmadınız mı? Dedi.

-Bir kusurdur ettik, affedin!

Dedim.

-Olamaz… Galatasaray'ına gideceksiniz.

-Emredersiniz…

Çıktık. Bu defa da bizim bölük yekçeşm bir polis kumandasında ilerlemeye başladı. Tek araba bile yok idi. (Dolmabahçe)'den (Gümüşsu) hastahanesine çıkan Gazhane yokuşunu tırmanıyorduk. Kadınlar:

-Biz artık yürüyemeyiz!

Deyip durdular. Çar naçar, Reşad ile ben birer (Remorkör) kesildik. Bunları çekiyorduk.

Gecenin bütün vaka bana rüya gibi geliyordu. Bununla beraber rakı, uykusuzluk, sersemlik, tedirginlik bizi de kuvvetten düşündükçe düşürüyordu. Hala (Reşad) bütün bütün bitap bir hale geldi. On adım da bir oturuyor, yokuşu böyle böyle tüketmeye çalışıyorduk. (Taksim) meydanına çıktığımızda sabahın ilk mavilikleri söktü. Nefis bir yaz sabahı! Tek tük işçi, dükkancı, sabahçı görünüyor, cadde kamilen kapalı bulunuyor, Beyoğlu mışıl mışıl uyuyordu. Böyle bir yaz sabahındaki uykunun tatlılığı hatırıma geliyor, kuvvetli esneme neler çehrelerimi belki bir karış açıyordu.

Mutasarrıflık dairesinden girdik. Sol taraftaki küçük bir oda önünde durduk. Kapı açıldı, beyaz sakallı bir komiser bizi içeriye aldı. Sordu. Dedim ki:

-Sarıyer'de basıldık!

Düşünmedi bile, başımdan ne boş işler demek istediğini anlatırcasına sallayarak:

-Komşular sizi kıskanmış olacak!

Bu söz üzerine kadınlar da ayni bir hareket görüldü. Komiser sözünde devam ederek:

-Üzerinizdeki paraları, kıymetli eşyayı çıkarıp teslim edin.

Ben durdum. Zaten yanımda dört beş lira var idi onu da arabacılara vermiş idim. (Reşad)' da ise bir para bile yok imiş. Bu sade seviye zampara arkadaş davranmadı bile. Fakat kadınlardan uzun boylusu otuz kırk liralık bir çıkın ile kulağındaki salkım elmas küpeleri, birkaç pırlanta yüzük verdi. Öteki aynı suretle davrandı. Biz zamparalar kokuz, tırıl, kadınlar karavan!

İmliye bitince:

-Beyler, sizleri içeriye vermeye mecburum. Meclis reise gelmeyince sizi salı veremem.

Dedikten sonra zile basarak uzunca bir:

-Gel!

Dedi. İçeriye giren polise:

-Bunları meriyyül hatır odasına misafir edin.

Emrini verdi.

Ben ne bileyim? Döşeli dayalı bir odaya gidiyoruz, zannettim. Polis önde iki serdar hava binanın arkaya doğru uzanan gittikçe koridora benzeyen taşlarında yürüyorduk. İlk sabah olmakla beraber bu mahallin iki tarafında hayli efrat, uyanık durmakta idi. Meğer bunlar o gecenin varidatı imişler!.. Ceraim-i müteaddideden dolayı tevkif edilmişler, ifadeleri alınıyormuş. Biz yürüdük geçtik. Henüz söndürülmemiş kuvvetsiz bir lambanın gösterdiği cihete doğru gittik. Polis:

-Aç!

Diye bağırdı. Bangırtılı bir anahtar sesi işitildi. Küçük bir kapı açıldı. Anlaşıldı ya. Bu defa kadınlardan ayrılmış idik. Kapıdan girdik. İki arşın arzında on on beş aşın tolunda, üstü açık bir aralık. Bunun sol taraf müntehasında bir kulübe. Bu kulübenin solunda bir kapı daha… Polis:

-Buyurun yukarıya çıkın!

Dedi, döndü, gitti.

Burada hem güneş geç doğduğu, hem de sabah geç olduğu için içerisi karanlık idi. Bereket versin ki her zaman cebimden eksik etmediğim kibrit kutusunu çıkardım. Bir tane çaktım.

Etraftan, derin derin horultular geliyordu. Korkmaya başladım. Kibrit, bana bir dik merdiven önünde olduğumu gösterdi. Yorgun bacaklarımla basamaklarından çıktım. Bir kibrit daha…

Bomboş, odamsı bir mahal. Sol taraftaki demir parmaklıklarla yüksek bir pencereden dönük bir ziya geliyordu. Onun yardımıyla bakındım. Bir kanepe, bir de koltuk. Kendimi kanepenin üstüne attım. (Reşad)' da zaten koltuğu sever, koltuğa gitti. Fakat oturur oturmaz acı acı bir çatırtı peyda oldu. Koltukla beraber yıkıldı.

Züppelikle başıma bu derdi getirdiği için baskının iptidasından akşam beri ona surat asıyordum. Bu defa acıdım. Bizim kanepeyi aldım. Süt dökmüş kedi gibi duruyordu.

İnsan kuş misali derler a… doğru.. Yatsı namazında nerede idik, sabah namazına neredeyiz? Beş altı saat zarfında zevkten aksa mihnete gelmiştik! Ben kanepede yerleşir yerleşmez. Daldım.

Bir iki saat uyumuş olacağım ki gözlerimi açar açmaz odayı loş bir aydınlık içinde gördüm. Artık etraftaki her şey seçiliyordu. Güya çıktığım merdivenlere takılıp yükseltilmiş bir mera parçası, bir in içinde idim.

Doğruldum, doğrulmadım, arkama tesadüf eden merdivenin musandırası üzerinden biri fırladı. Önüme geldi. Polis ıslahıyla söyleyeyim.. Bir şab emred başında sefer kalıp fes, sırtımda kadife yenleri büyük kısa bir ceket, ayağında top oklarına bastığı kelli bir yarım kundura belinde ince bir beyaz kuşak… Göz göze gelir gelmez:

-Sefa geldiniz!

Dedi.

-Sefa bulduk!

Demeye ağzım var mıydı. O, bilakis söyledi:

-Şekerli mi, sade mi?

- (Reşad)' a döndü…

-Beyzade siz?

-Ben de şekerli!

Bir anda sekti. Merdivenlerden talimli imiş gibi alelacele indi. Bu aralık odanın karşı köşesinden biri daha kalktı. O ana kadar ben onu görmemiştim. Evet:

-Kalimera dedi. Buna:

- Kalimera…! Diye karşılık verdim. Üstü başı temiz..! Esmerce, otuzluk bir Rum. Pardösüsünü omuzunu aldı. Yavaş yavaş yanıma geldi.

-Siz gece geldiniz!

-Sabaha karşı!..

-İşitmedim!... Çok yorgun idim… nereden geldiniz!

-Sarıyer'den!

-Ne için?

-Karı dalaveresi…

-Ben de öyle!...

-Necisin?

-Kunduracı (Burjuva)'nın kalfası!

-Basıldın mı?

-Yok zanım… guğa çıktı…

Polisler geldi. Aldılar beni... Getiriler buraya…

-Bir şey değil!

-Bir şey değil ama familya, üstte duyacak!

-Ne yaparsın… bir pazardır başa gelmiş çekilecek.

Ne dersiniz?.. Koca herif: -Namus! Namus! Diye hüngür hüngür ağlamaya başlamasın mı?... Arada:

-Bugün öğleye kadar çıkmazsam canımı çıkaracağım! Diyordu. Tamam!...

Biz muhaverenin burasında iken kahveler geldi. Kıvırcık, kıvrak, atik, çevik on yedi on sekiz yaşlarında, ablak, bir genç…

-Birader, adın ne?

-Cemal!

-Burada memur musun?

-Ne memuru,.. Mahpus…

-Ne yaptın ki…

-Birini ufacık çizdim!

-Hacamat mı?

-Onun gibi bir şey!... Bir aydır yatıyorum…

-Kahveyi nerede pişiriyorsun?

-Koğuşun kahve ocağında!.. Siftah sizden...

-Kaç para?

Burada kuruşadır. İki kuruş. (Rum'a dönerek) masturi, sen de içecek misin?

O da ısmarladı. O aralık (Reşad) ne istese beğenirsiniz?

-Nargile!...

(Cemal) mütebessimine baktı:

-İşte o yok beyim!...

Münasebetsiz ölmüş, kıçı sakız çiğnemek, derlerse işte bu!..

(Cemal) masturinin de kahvesini getirdikten sonra bize:

-Beyler, sizi kâtip efendi istiyor.

-Nerede?

-Yürüyün gidelim.

Merdivenden indik. O dar aralıktaki kulübenin önünde durduk. Kâtip bizi tanıdı. Teessüfler etti:

-Haberim olsa idi, sizi deredeki odalardan birini aldırdım!

Dedi gardiyana bağırdı. İki kahve iskemlesi getirdi. Bizi (bahçe) dedikleri o dar, üstü açık yerde oturttu:

-Bir şey ister misiniz?

Diye sordu. Hatta kendisinden birer kahve daha ısmarladı. Biz ikinci kahveyi höpürüyorken alt tarafımızdaki açık bir kapı ağzından biri çıktı… Bana:

-Vay!... Hayır ola!

Pek eskiden tanıdığım meşhur kumarbaz (Kumaş Faik) … arkasından biri daha…

-Vay!.. Hoş geldiniz!

O zamanın meşhur kabadayılarından (İstinyeli Salih) … biri daha…

-Vay!... Sözde buralara gelir misiniz?

Oruculukla meşhur (Sandalcı Kasım) ? … velhâsıl vay! Diyen etrafıma dizildi… sormaya başladılar. Anlattık. Aralarında bir bakışma, bir kumpası!...

-Öğleye kalmaz sizi salıverirler…

(Kumaş Faik) ayağa kalktı cebinden iki mecidiye çıkardı. Gardiyana:

-Al şu parayı, bize yumurtası bol, simitli bir işkembe çorbası yaptır! Dedi.

Soruyorlardı:

-Nasıl oldu da basıldık?...

Asurlu mu (1) idik?

-Öyle…

-Karakolda uyuşamadık mı!

-Olmadı!...

İstinyeli Salih:

-Ben de nedir diyorum?... Cemal, (1) sarhoş mu dedik manasına der telaşlı mangalı eşiyor, kahve pişiriyor… iki mirasyedi geldi… birkaç kuruş önümüze bakar…

Faik atıldı..

-Kahvelere kaç para verdiniz?

-İki kuruş…

-Ulan Cemal, ver paraları geriye.

-Aman,… etme canım, ziyanı yok!..

Üçünün ağzından bir anda:

-Olmaz siz bizim misafirimiz misiniz!

Sözü çıktı… çarnaçar ikiliği aldık.

Velhâsıl çorba geldi. Yedik. Birer kahve daha içerken feryada benzeyen bir ses aksetti:

-Sarı Yer'de basılanlar!

Diyordu. Ne hale geldiğimi tarif edemem!... Bütün mahpushane bize bakıyordu. Kapı şangır şangır açıldı. Biz zamparalar (Kâtip)'in iltimas üzerine tahliye edilmiş idik. Veda ederek çıktık!

Ben kim miyim? Ben imamım?

Köprüyü geçtiler, yanıma geldiler

İki nazenin oturmuşlar, annaşıveriyorlardı?.[25]

[25] Resimli Ay, N.2, Mart 1925, s.2-9.

1.10. ŞAPKA TÜLÜ

Muharriri: Hakkı Süha

Henüz on dokuzunda iken, onu bol para ile tahsile gönderdiler. İstanbul'da birkaç nüfuzlu baba dostunun ihtimamı, kendisini düşkünce fakat kibar, bir balçıklı aileye pansiyoner etmişti. Zaten Avrupa ufkuna atılmadan evvel, lisan noksanlarını telafi için böyle bir staja ihtiyaç da vardı.

Şen, güzel yüzü ve kuvvetli omuzlarının ortasında yükselen zeki, uyanık kafası, daha ilk günden onu aileye sevdirdi ve o aileye alıştı. Evde kendisiyle beraber beş kişi olmuşlardı.

Bilhassa pansiyonun biri on altı öteki on sekiz yaşında görünen iki kızı üzerindeki tesiri aşikârdı ve onlar gece yattıkları zaman uzun uzadıya ondan bahsetmişlerdi.

Daha kırkına varmayan anneleri de yanında karışmak sakalıyla yükleri fırlamış harp bir yastık gibi uzanan kocasını her zaman ziyade yadırgamış ve hele sebebi meçhul bir gerinme nöbetle vücudunun sık sık kütürdediğini duymuştu.

Yeni bu evde geçirdiği ilk geceyi çok hayal, bir alay program ve pek az uyku diye hülasa etmek mümkündür. Sofadaki saat tık taklarını ayak seslerine benzettiği çarpıntılı dakikaların bitmez tükenmez heyecanından sonra nihayet kendinden geçebilmişti.

Ertesi sabah çok erken kalktığı halde dışarıda ayak sesleri çoğalmadan çıkmamıştı; günlerin ince ve nazik ihtimamından sonra yavaş yavaş tatlı bir samimiyet başlamıştı.

-Baha, elli beş yaşına rağmen hem avcı hem ressamdı. Şafakla beraber köpeklerini alıp çıkar ve öğle uykusundan sonra atölyesinde çalışırdı. Ufak tefek ve yumuşak sakallı mazlum bir adamdı. Bana birkaç gün içinde Bozollu'nun mevkiini anlamıştı. Evin hakiki efendisi madamdı ve kadın bu mertebeyi hem aklı hem de güzelliği ile kazanmış görünüyordu. Çocuklarının yaşları ve tabii izdivaç çağının şehadetiyle varılan en müsait netice bile vücudundaki canlı hat fıkırtılarının genç ifadesi karşısında birdenbire yıkılır, iflas ederdi.

İki kız, evlerine gelen güzel ve kibar genci tabii bir hakla benimsiyorlarken, bana, hararetli yaşından umulmaz şehir durgunlukla fazla açılmaktan uzak kalıyordu. Bu,

ne ahlakının metanetinden, ne de toyluğundandı, haber, ev, esasen intihap için lazım geldiği kadar zaman geçmediğinden şaşırmıştı. Onda bütün ihtişamın gereken yapraklarının en yüksek saltanat içinde idrak eden açılmış bir gül henüz hakiki hatları doğmamış inci gonca vardı ve ne yazık, ki bana, açık bir gülün bir sahihlik ömrünü hesabı etmeyecek kadar gençti.

Gün geçtikçe üç muhalif rüzgârdan karışan gülün ırmağı nihayet duruldu ve bir ak sütunda goncalar arayarak gülün hayali kaldı. Madam da kadın miyarının şaşmaz muhakkikle bunu anladığı gün, derin bir hazzın bütün damarlarına yayıldığını duymuştu. Ve zannederim bu saadet genç bir kalbin fethinden ziyade kendi kızlarının dahil olduğu bir müsabaka zaferinden ileri geliyordu.

Fikir ve kalplerde başlayan bu müsademenin ilk kıvılcımı bir sinema gecesi parladı. Ve ikisi de bir barut sahası gibi görünmez alevler içinde kaldılar. Locadaki kara kelek perdedeki medarın manzara bana verdiği bir ceraitle delikanlının dizi genç kadına değmiş, bu tesadüf benzer davete sıcak, raşeli bir baldır sıkışması cevap verince çok geçmedi ateş ve tehlike dolu bir senir ve at muhaberesi başlamıştı.

O akşam sinemadan hemen dönmemişler, uzunca bir kesintiden sonra lokantaların birinde sohbet etmişlerdir. Ben nihayet gece herkes uyuyunca ateşten iki kıskaç gibi birleşen dudaklar sabahlara kadar birbirinden ayrılmadı.

***

Dördüncü ay biterken, gelen bir telgraf, iki tarafı da düşündürdü. Madamın hemşiresi Belçika'dan hareket etmişti. Hemen her geceye bina buluşmalara zaruri bir fasla girecek, belki de devamlı bir mahrumiyet başlayacaktı. Baş başa verilerek uzun uzun program yaptılar. Nihayet misafir geldi; bahanen odasına karşıya yere yerleştirildi ve hakikate tahmin ettikleri üzere berbat, sıkıntılı bir hayattır, başladı. Delikanlı, cereme misafiri de teşriki çoktan hazırdı. Hatta bu sayede evlenenden geniş bir emniyet için de sevişilebileceğini bile ileri sürmüştü; fakat genç kadın lisan stajı gören bu kutlu çocuğu vakitsiz bir Belçika seyahatine çıkarmaya taraftar olmadı, bu tekliften kuşkulanarak hemşiresinin odasını bile değiştirdi.

Nihayet bankada bir hesap cari açmışlardı parası bittikçe defterine kaydettirerek istediği kadar alırdı. Yine ailece yapılan bir tiyatro safhasının ertesi günü bana, bankaya uğramak mecburiyetini hissetmişti.

Vapur zamanına çok olduğu için yolu moda tarafından uzatarak, iskeleye mühürdardan inmeye karar verdi. Ecnebi seyahatlerinin birleştiği otel ve lokantalar önünden geçerken bilardo salonunda meşhur oyuncunun ispontlere eğildiğini gördü ve seyretmek üzere o tarafa döndü. Bilardo salonuna otelin mükellef lokantasından geçilirdi. Kapıdan girince ta ilerideki bir masadan kendisine doğru uzun bir şapka tülünün sallandığını görüp yürüdü. Metresiyle hemşiresi henüz yemeği başlamışlardı. Reddi imkânsız bir hız zaRafedle onu da davet ettiler. Delikanlı, İstanbul'a ineceğini, niçin ineceği, kaç vapur ile ineceğini hepsini unutmuştu. Dört gündür, mahrum kaldığı bu nefis vücudun hafif bir şeftali rayihası neşreden tabii kokusuyla başı dönerek sandalyeye çöktü. Garson bir takım daha getirdi. Nikel kovaya bir şişe daha oturtuldu.

Masanın altında dizlerimiz birbirine ateşten bir hatla mümas emsalsiz bir saadet içinde yiyip içiyorlardı. Misafir, lokantayı Belçika'nın bilmem hangi lokantasına benzettiğini söylüyor, yalnız orada hususi salonların buradakilerden daha rahat ve daha etraflı düşünülerek yapıldığını anlatıyordu. Söz buraya intikal edince muhavere daha çapkın imalı bir cereyan aldı. Her yeni şarap kadehi masaya biraz daha şetaret getiriyor ve riyakâr cemiyet hayatının ruhlara geçirdiği sahne gömleklerden birini daha sıyırıyordu.

Bu aralık biraz ötedeki masada yemek yiyen bir adam:

-Garson, hesabım!

Diye seslenince bu iki kelime, iki garip kuyruğu gibi bahanın bitine saplandı. O anda evden nasıl, niçin çıktığını hatırladı ve ağzındaki lokuma bir çapadmira halinde boğazına takıldı. Zavallı Baha, garsonun nasıl geleceğini, cebindeki on yedi kuruşun ne zelil, en kifayetsiz bir miktar olduğunu düşündükçe çileden çıkacak gibi oluyordu. Kendi kendine:

-Koca hayvan, ne halt etmeye oturduk?.. Diye söyleniyor içinde kafasına yumrukla vurmak hevesleri uyanıyordu. Bu ani heyecan kadınları da alakadar etti ve metresi:

-Neyiniz var? Ne oldunuz?

Diye telaşla sordu.

Baha, gülümsemek istedi; fakat dudakları tekellüs etmişti, iradesine itaat etmiyordu. İhtizazında bin bir facia okunan bir sesle:

-Hiç! Dedi; küçük bir ağrı!

-Ağrı mı?.. Nerenizde?

Bu istintakının Allah için tam zamanı idi. Kadın durmuyor mütemadiyen merakını teşkil edecek bir cevap almak için birbiri arkasından sualler soruyor, garsonu eczanelere göndermeye kalkışıyordu.

Eczane lakırdısı zavallı genci biraz kendine getirdi. Yeni bir burç bir başka alacaklı karşısında rezaletin vereceği neticeyi düşünerek:

-Hayır hayır dedi, bir şeyim kalmadı, hepsi geçti!

Bu teminat kendisinden başka herkesi tatmin etmişti. Tesadüfen malumun aksiliğine kızıyor, bu yolu tutturan düşüncesine lanet ediyor, hala çayır görünce bekçiyi sopayı, her şeyi unutan bir eşek gibi sofraya çöküşüne ağız dolusu söğüyordu. Şimdi ne yapacaktı. İki kadın buna yiyorlar hesap pusulası her an bir miktar daha ilave ediyorlardı. Havanın serinliğine rağmen eli ıslanıyor, şakaklarına buz gibi soğuk ter damlaları süzülüyordu. Artık yemeği falan bırakmıştı. Bir elinde mendil, mütemadiyen alnını kuruluyor. Kendisine sorulan şeylere abuk subuk cevaplar veriyordu.

Bir kere sofrada sade metresi olsa idi meseleyi açar ve af dileyerek bu cehennemden kurtulabilirdi. Fakat belaya bakın ki yanlarında yeni gelmiş bir misafir, hem de kendisinin meşhur bir paşa zade diye takdim edildiği bir kadın misafir vardı. Ve bilirdi, ki onlar da etiket iptilası bütün hislerin üstünde saltanat süren önce azgın bir kaidedir.

Her düşüncenin, her türünü hesabın sonunda:

-Eyvah! kepaze olacağım!

Diye kahırlanıyor, dövünüyordu.

O, böyle azabının en korkunç, işkencesinde kıvranırken, iki hemşire tatlı tatlı konuşuyorlar ve fıkır fıkır gülüyorlardı. Hatta bir aralık masanın altındaki yuva diz yumuşak bir tazyik ile onun dizini sıkmış ve karşısındaki gözler ona ateşle, istekle bakmıştı. Bu lüzumsuz iş bizlik, Baha'yı az kaldı, bir münasebetsizliğe kadar sürükleyecekti. Garson, frakının kuyruklarını uçuran bir sürat içinde rüzgâr gibi gelip geçtikçe delikanlı zebani görmüş, Azrail'le karşılaşmış gibi ürperiyor, nefesinin daraldığını hissediyordu.

Metresi bir aralık masanın üstünden eğilerek:

-Geçmedi ise kalkalım!

Teklifinde bulundu. O, pürtelaş:

-Hayır hayır; rica ederim rahatsız olmayınız; gayet iyiyim.

Diye kekeledi.

Meyve, kahveler ve nihayet likör de geldi. Her şey ağır ağır yenilmiş ve şaraplar bir merasim sofrasındaki kadar fazlalı yudumla içilmişti; fakat ne de olsa, her şeyin bir sonu vardı bu son işte artık biraz daha tehir edilemeyecek bir mesafeye gelmişti.

-Size galiba şarap dokundu! Mendili ıslatmak için buz isteyeyim mi?

Bu sualine menfi bir cevap verdi ve kendi kendine son bir çare olarak yalancıktan bayılmayı düşündü. Esasen böyle bir hal çektiği ızdıraba nazaran pek de sahte bir şey olmazdı.

Gözleri metresinin gözlerinde bir an kaldı. Kendi nazarlarında kim bilir nasıl bir acı, nasıl bir endam vardı ki karşısındaki zeki ve güzel nikâhta birdenbire aşina bir pırıltı tutuştu. Dizler, daha derin ve daha uzun bir belagatle delikanlıyı sıkıştırdı Baha içinden:

-Ben ne haldeyim… sen neler düşünüyorsun Allah'ın belası?

Diye söylenirken, genç kadın:

-Uuf!.. Galiba çorabıma pire girdi!

Girizgâh adıyla elini masanın altına sokarak gencin dizlerini okşadı ve gözüyle seri bir işaret yaptı.

-Biraz bana doğru uzan!

Manasına benzeyen bu göz işaretini, delikanlı metresinin iyi tanıdığı cüretkâr hararetine hamil etmiş ve:

-Ah! Demişti; tam sırasını bulduk.

Fakat eli yumuşak ve sıcak hele temas eder etmez yüzü önündeki likör kadehinden daha çok kırmızılaşmış ve gözleri parlamıştı. Bu dakikadaki hissi hiçbir tahlile sığamazdı. Avucuna sıkıştırılan ipek kâğıdın mahiyetini müphem bir surette anlamıştı. Yavaşça eli peçetesinin altından bakarak bunun yirmi beşlik bir banknot olduğunu görünce yüzü halis ve hicabın müşterek hücumuyla alt üst karıştı.

Bir iş yapmış olmak için, likörünü ağzına götürürken bunun tatlı ve güzel kokulu bir mayi olduğunun ancak o zaman farkına vardı. İsli bir lamba kasvetli arkasından gördüğü biraz evvelki dargın masa canlanmış ve güneşlenmişti.

Hesap görüldükten sonra dışarıya çıkınca misafirin biraz ilerlemesinden istifade eden genç kadın:

-Canım, dedi cidden çocuksun. O kadar üzülecek ne vardı? Niçin ben eğlenceye kader azaba katlandık; bu, artık bir hicap vesilesi olmayacak derecede herkesin başına gelen bir kazadır.

Baha, teselliye cevap veremedi, fakat nev hadise hala emirinin en kutlu bir izi olarak hafızasında yaşar ve uzun tüllü her şapka sallanışı karşısında dipsiz bir uçuruma düşer gibi bir ürperme duyduğunu söylerdi.

[26]

[26] Resimli Ay, N.9, Ekim 1924, s.12-15.

1.11. SÖZÜMÜZ MEBUSLUK İSTEYEN KADINLARADIR

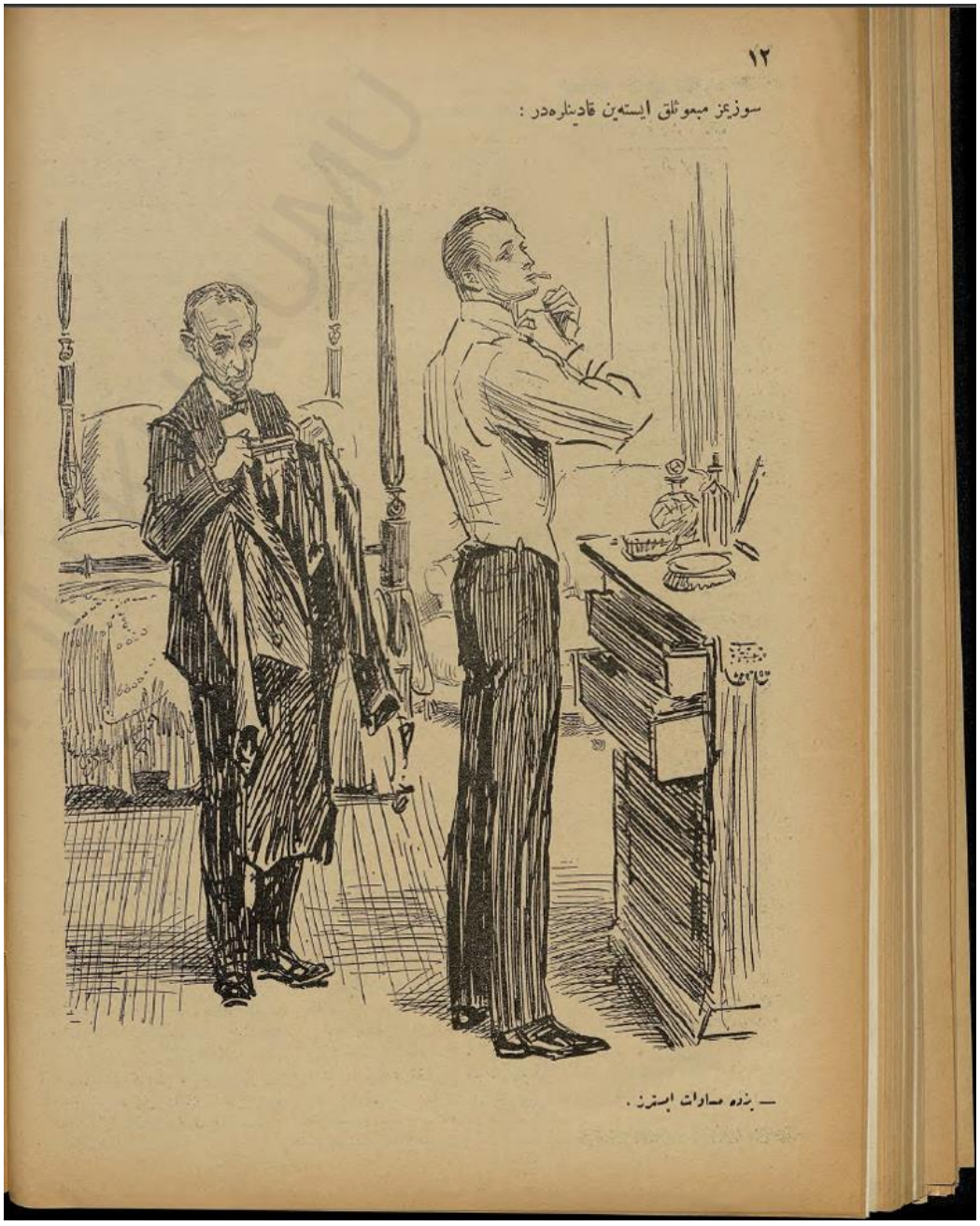

Sözümüz mebusluk isteyen kadınlaradır

Biz de müsavat isteriz

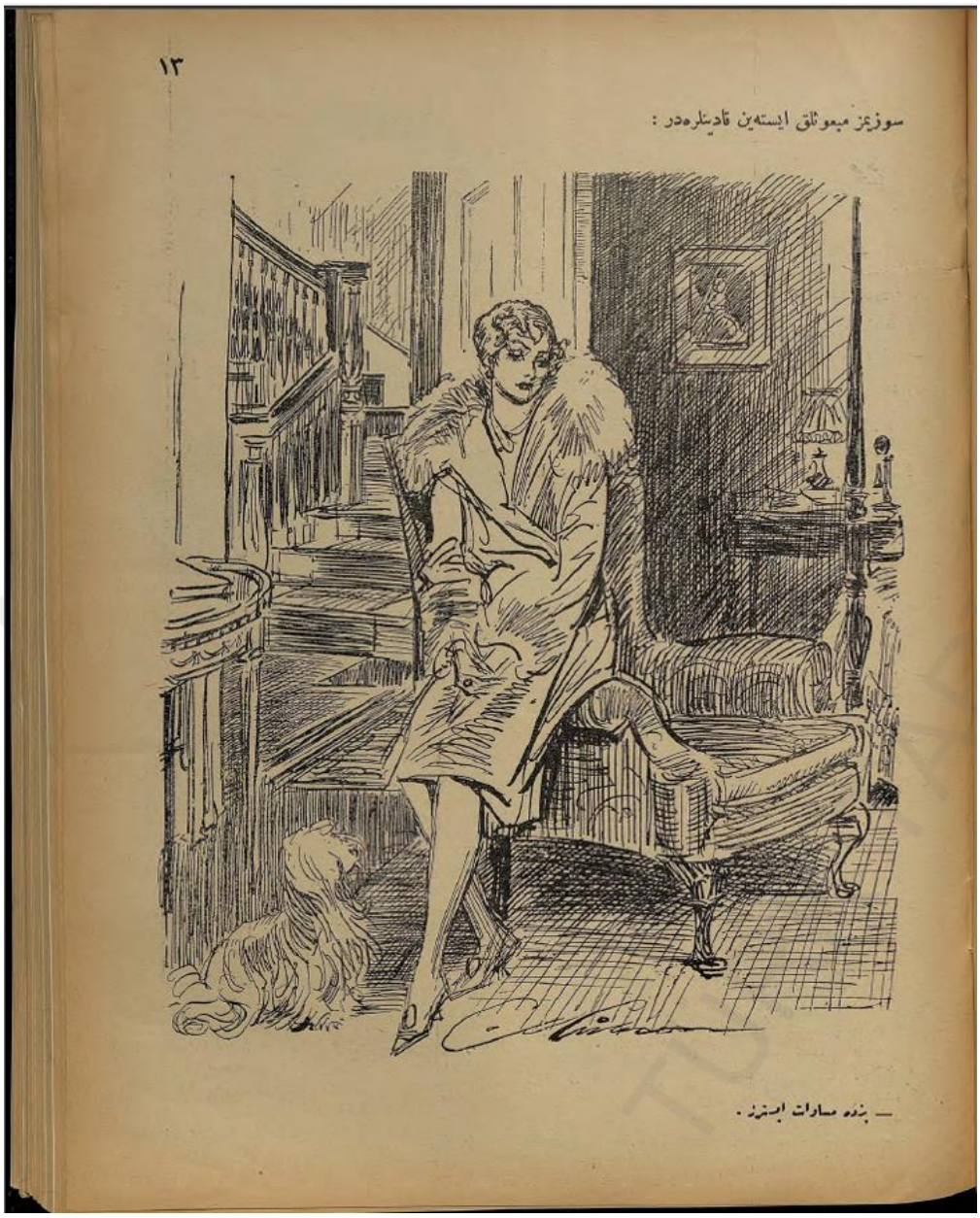

Sözümüz mebusluk isteyen kadınlaradır

Biz de müsavat isteriz[27]

[27] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1927, s.12-13.

1.12. BİR BUSEDE KIRK BİN MİKROP VARDIR

Bu resimde boyanmış, fakat öpülmüş bir çift dudak görüyoruz. Bu dudakların üzerinde beş yüz kadar mikrop görülmüştür.

Paris'te buse aleyhinde bir cemiyet teşkil etmişler, bu cemaati teşkil edenler bir buse de kırk bin mikrop olduğunu iddia ediyorlar. Bunu ispat için sinema aktivistlerinin öpüşmeden evvel ve öpüştükten sonra dudakları bir mikroskopla tetkik edilmiş ve filhakika bu sayfalardaki resimlerde gösterildiği üzere buseden sonra artistin dudaklarında, binlerce mikro bulunmuştur. Fakat bulunan mikrop miktarı dört bine yaklaşmıştır. Fakat tecrübenin öğrettiği hakikat şu olmuştur ki her halde ve her busede mühim miktarda mikrop ihtifal etmektedir. Binaenaleyh aşıklara, anne ve babalara öpüşmekte ihtiyatkar olmaları tavsiye edilmektedir. Bunun içindir ki doktorlar, çocukların öpülmesini men' ederler. Sevmek maksadı ile öptüğünüz her çocuğa, birçok mikrop aşıladığınızı hatırlarsanız anne ve babaların ne kadar ihtiyatkar ve matizine hareket etmeleri lazım geldiğini takdir buyuracaklarında şüphemiz yoktur.

بوسه‌نك يردفعه‌ده‌نه‌قادار ميقروب نقل ايتديكني آكلامق ايچون عالملر سينه‌ما آرتيستلرينه بو رسمده كورديككز بوسه‌يي ياپديرمشلر، و بوسه‌دن اول يوقاريده‌كي دوداقلرله ، بوسه‌دن صوكرا آشاغيده‌كي دوداقلر اوزرنده بولدقلري ميقروبلري قيد ايتمشلردر .

Bu senin bir defada ne kadar mikrop naklettiğini anlamak için âlimler sinema artistlerine bu resimde gördüğünüz bu sevgiyi yaptırmışlar ve buseden evvel yukarıdaki dudaklarla, buseden sonra aşağıdaki dudaklar arasında buldukları mikropları kaydetmişlerdir.

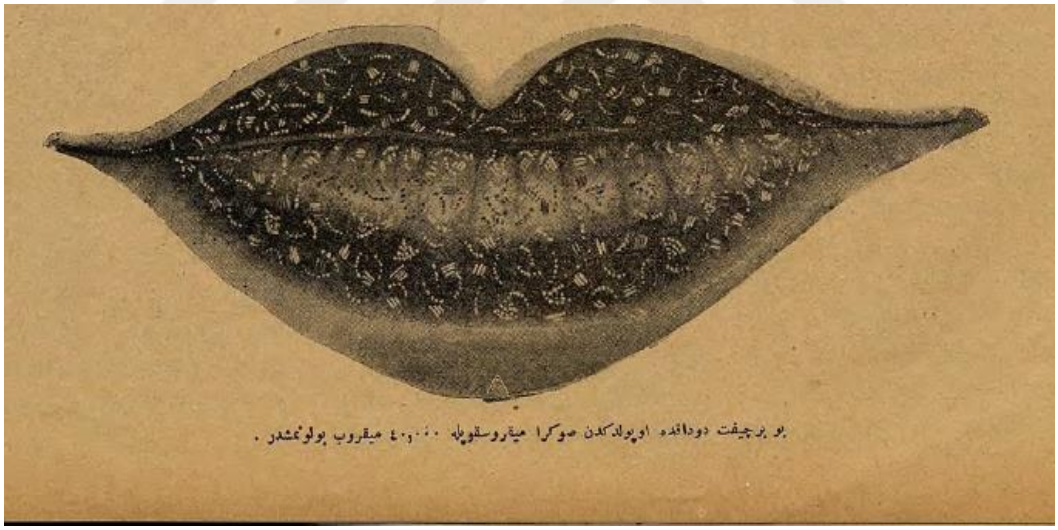

بو برچيفت دودانده اوپولدكدن صوكرا ميقروسقوپله ٤٠،٠٠٠ ميقروب بولونمشدر .

Bu bir çift dudakta öpüldükten sonra mikroskopla 40.000 mikrop bulunmuştur.

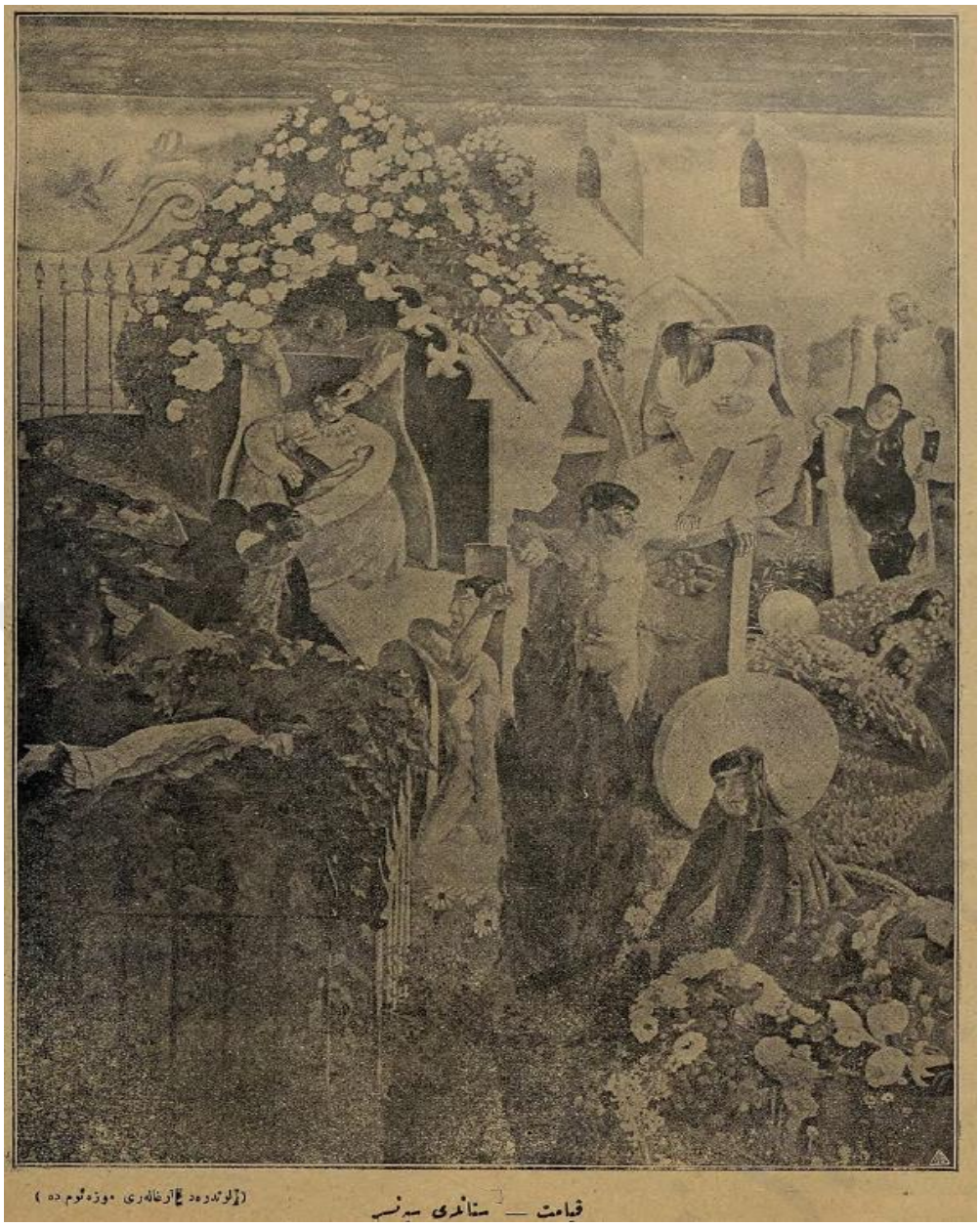

Kıyamet sitanları Spansız

(Londra'da Art Galeri Museum'da)

Kıyamet, bu işhar için de yapılmış tabloların en kıymetlisi addedilen yeni bir resimdir. Bu resmi satanla Spansız isminde genç bir İngiliz ressama yapmış ve 1927 senesi resim sergisinde teşhir etmiştir. Resim, bütün medeniye alemde büyük bir alaka uyandırmış ve İngiltere hükümeti derhal resmi satın alarak müzeye koymuştur. Bu resimde ressam kıyamette insanların mezarlarından kalkışını tasvir etmektedir.

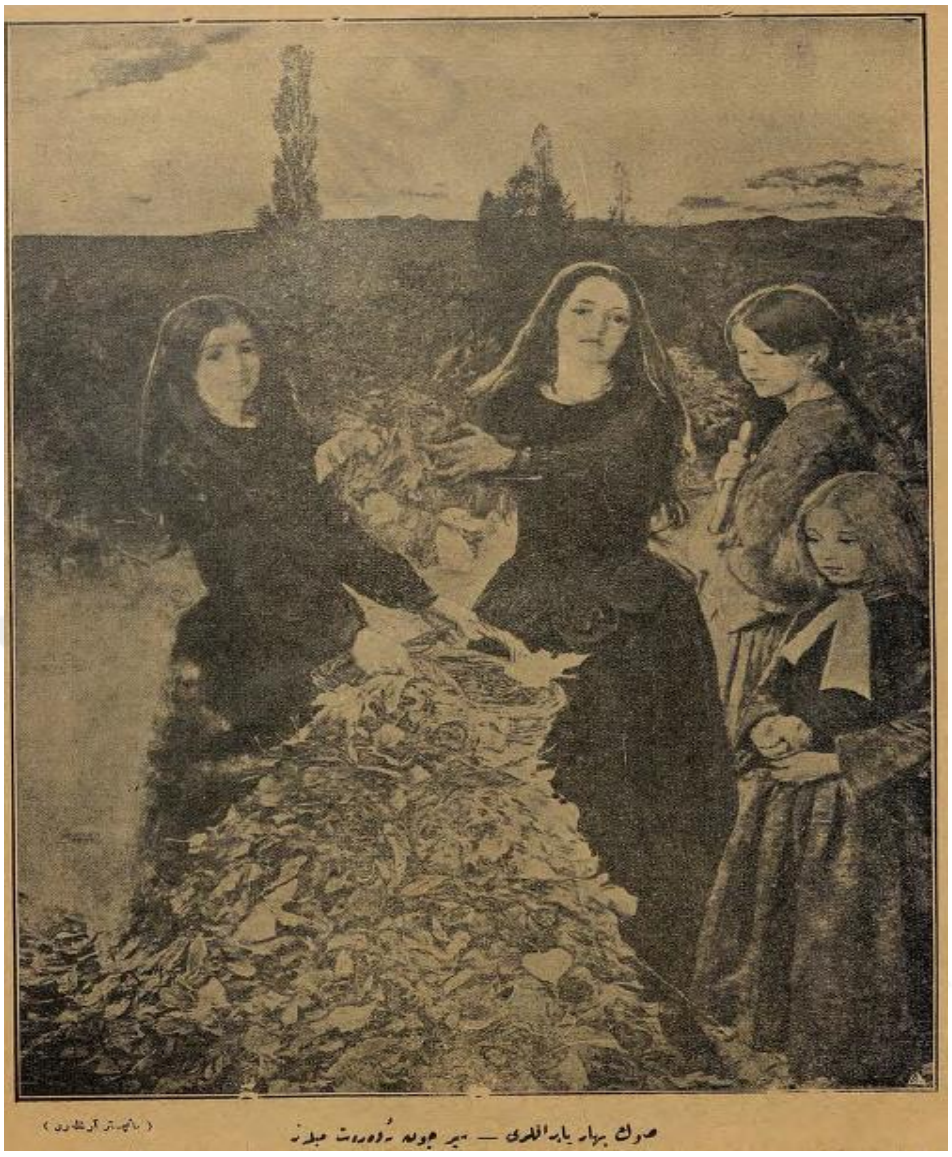

(Manchester arkaları)

Sonbahar yaprakları- sir con evoret miliner

Sonbaharı temsil eden bu tablo, ressamın Avrupa'da yeni rafaelcilik modası hüküm sürdüğü sıralarda yaptığı bir resimdir. O vakit bu tablo çok beğenilmiş ve zamanın en büyük ressamlarından biri addolunmuştur. Yaprakları döken kızları çehrelerindeki hüzün tablonun ifadesini kuvvetlendirmektedir. Bu tablo 1826 da ikmal edilmiştir. Ressam bu resmi 28 yaşında iken yapmıştır.

Sebastian Madonna-Rafael

(Dohston'da Gasalede Gallery)

Madonna, Rafael'in meşhur tablolarından biridir. 1516 tarihinde yapılmıştır. O vakit bu resmi ressamlar çok beğenmiştir. Fakat bugünkü ressamlar, Madonna'yı Rafael'in en güzel eserlerinden biri addetmekte müttefiktirler. Gerek annenin, gerek çocuğun gözleri nihayetsiz bir ufka bakıyor gibidir. Çehrede bir uluhiyet vardır. Tablonun hayatı umumiyesi insana ulvi bir his vermektedir. Rafael, dünyanın belki de en büyük artistlerinden biridir.[28]

[28] Resimli Ay, N.4, Haziran 1927, s.8-11.

1.13. ÖPÜŞMENİN DE BİR SIRRI VE SANATI VARMIŞ AŞIKLAR SEVGİLİLERİNİ NASIL ÖPMELİDİRLER?

Bedi türlü buse vardır. Her busenin kendine göre şeraiti vardır. Sevgilinizi nasıl öpmek lazım geldiğini biliyor musunuz? Bu sanatı mebhut ve mütehayyir mekteplerinde nasıl öğreniyorlar?

Buse, kalpten doğan bir heyecanın dudaklar vasıtasıyla birinden diğerine naklidir. Bu öyle atışın bir şiddetidir ki usul ve kaide aramamak lazımdır. Müspet veya menfi bir elektrik yan yana geldiği zaman, en şerait dahilinde olursa olsun birbirleriyle telakki ederler. Birbirine hararet ve heyecan nakleden dudakların da vesaitine bakmak, bu en tabii, en ateşleyen sahnenin zevkini bozmaktır.

Fakat Amerika sinemaları böyle düşünmüyorlar. Onlar sahnede öpüşen artistlerin, vesaitine göre en tabii buseyi yapabilmeleri için, her busenin hissiyatını tetkik etmişler. Ona göre birtakım kaideler koymuşlar, ve her artisti rolünün icabına göre bu öpücüklerden birini yapmaya mecbur tutmuşlardır. Bereket versin ki biz öpüşürken kendimizi görmüyoruz yoksa bütün erkekler sinema mektebine giderek öpüşmeyi öğrenmek mecburiyetinde kalacaklardı. Mesela diğer sayfadaki fotoğrafın üst tarafındaki buseye bakınız. Bu, iki aceminin bir fotoğraf makinesi tarafından yakalanmış busesidir. Bir erkek için dava ederken bir basamak aşağıdan karısını öpmesi kadar tabii bir şey olur mu? Fakat resme iyi dikkat ediniz. İlk aldığınız intiba kadının erkekten buse aldığıdır. Bilhassa kadının elini erkeğin arkasına koyması, onun bu mütecaviz hareketini daha bariz bir şekle sokmaktadır. Bu sayfayı sinemada görseniz gayri ihtiyari güler ve gayri tabii bulursunuz.

Buse esnasında kadının başını çok arkaya yatırmak boğazındaki damarları gerer boynunda buruşuklar tevellüt eder dudakları fazla sıkmak kadını mustarip eder. Yine o sayfadaki birer resim de dudakların vaziyetine bakınız. Dudaklar ortadan kayıp olmuş, çehrelerin birinden aşağı kısmi dümdüz olmuştur sahnede böyle bir buse, erkeğin kadın aktriste karşı fazla meclup olduğu, ve fırsattan istifade etmek istediği hissini verir.

Bu kadınla erkek sinema mektebinde iki hafta kaldıktan ve busenin adabını öğrendikten sonra, resmin alt tarafında görüldüğü vecihle adabına muvafık surette öpüşmeye başlamışlardır. Alttaki resimde çehre güzelliğini kaybetmemiş, kadın ve karını muhafaza etmiştir.. Dudaklar birbirlerine kibarca değmişlerdir.

Sinema mektebinde tespit edilen şekillere göre yedi türlü buse vardır:

1-Vazife busesi: Uzun müddet evli yaşamış bir erkinin sabahları karısıyla öpüşmesi gibi busesi, lakayd, soğuk ve tatsız bir busedir bir vazife ifa etmiş olmak için öpüşmek, heyecan nakletmek değildir.

2-Anne busesi: Annenin evladını öpmesi. Hayatta bu en tabi, en zevkli buselerden biridir. Fakat sinemada bu biraz müşküldür.. Çünkü kadın anne değildir, ve öptüğü çocuk kendi çocuğu değildir.. Bundan maada çocuğu ağzından öpmekten men' olunmuştur.

3-Koca busesi: Orta yaşta bulunan ve yekdiğerini seven karı kocanın öpüşmesidir. Bu türde buse, ne balayında olduğu kadar ateşin ve hırs, ne de eski bir evlide olduğu kadar soğuktur. Öpüş de devam eden bir aşkın ittihaz kesp etmiş mükemmel şekli görünüz.

4-Kardeş busesi: Bu buse daha ziyade kucaklaşmadan ibarettir. İçinde aşkın hırsı ve ateşi yoktur. Bu öpücüklere aşık busesi hissini vermek tehlikelidir. Sahnede iki kardeş öpüşürken uzun mürtet dudaklarını ayırmaları, seyredenler üzerinde hiç de iyi bir tesir bırakmaz. Böyle bir hata bütün bir filmi mahvedebilir.

5-Baba, evlat busesi: Bu buse de dudaklardan ziyade alından yapılır. Baba ile evladın dudaktan öpüşmesi sevi tefsire müsaittir.

6-Kap kaç busesi: Bir çapkının bir masum kızdan cebren öpücük almasıdır. Sinemada en kolay buselerden biri budur. Sinema artisti kendisini öpen erkeğe muhalefet etmeye, ansızın yakalanırsa kendisini kurtarmak için tepinmeye mecburdur. Fakat sinemalarda bazen bu kolay busede bile muvaffakiyet müşkül görünmektedir.

7-Kadınlar arasındaki buse: Yekdiğerinden nefret eden fakat birbirlerini öpmek mecburiyetinde olan iki kadının busesine dikkat ettiniz mi? Bunun kadar kötü ve taklidi güç bir buse yoktur.

İşte Sinem artistleri mektepte busenin bu yedi şeklini öğrenmeye ve tatbikata öğrendiğini göstermeyi mecbur tutulurlar. Mümarese kesp ettikçe sahnede buseye müsaade etmezler.

Taklidi en kolay göründüğü halde en güç buse âşıkların busesidir. Buna heyecan verebilmek için kaillerinin bunu düşmüş yaşamış olması lazımdır. Hatta sahnede (Jön Promye) rolünü yapan aktör ve aktrisler ekseriya birbirine karşı sempatisi, muhabbeti olan aktrislerden intihap ederler zira birbirinden nefret eden iki aktörün bu buseyi

muvaffakiyetle taklit etmesi pek müşküldür. Bazı sanatkârlar eserde kendilerini o kadar kaybeder, seven erkek veya kızın hislerini o kadar kuvvetli yaşarlar ki, öpüşmek için fırsat buldukları bir dakikada bu heyecanı çok hakiki, hissi bir kuvvet ile naklederler.

Sinema artistleri buseden maada kucaklaşmayı da öğrenmeye mecburdurlar. Erkeğin kollarını kızın boynuna veya beline atışı muhabbet ve aşk izhar etmek içindir. Hâlbuki bazı erkekler kollarını kadınların boynuna dolandırdıkları zaman adeta güleşeceklermiş hissini verirler. Parmaklar birbirine öyle sarılacak, eller birbirini öyle sıkacak ve kadın erkeğin kolları arasında öyle bir vaziyette kalacak ki görenler bunların seviştiklerinde şüpheye düşmeyeceklerdir.

Bütün bu zahmetler beyhude diyeceksiniz değil mi? Tabiat insana buseyi ve sarmaşmayı o kadar tabii bir surette öğretiyor ki bunun için ayrı bir mektebe ve ayrı bir taksiyle hiç de ihtiyaç yoktur.

Yukarıdaki resim iki aceminin bir fotoğraf makinesi tarafından yakalanmış busesidir. Bu kadınla erkek aşağıda görüldüğü vecihle sinema mektebinde iki hafta kaldıktan sonra öpüşme adabını muvaffak öpüşmeye başlamışlardır.[29]

[29] Resimli Ay, N.8, Ekim 1926, s.8-9.

1.14. ÖPÜŞMENİN EŞKÂLİ

Artist öpüşü

Karı koca öpüşü

Karı koca öpüşü

Kadın öpüşü

Veda öpüşü

Nişanlı öpüşü

Külhanbeyi öpüşü

Kavuşma öpüşü[30]

[30] Resimli Ay, N.1, Mart 1927, s.8-9.

Dergideki yazılardan da anlaşılacağı üzere, dönemin toplumsal yapısını ve aile içindeki ilişkileri ele alan makaleler, kadın ve erkek arasındaki dinamiklerin sağlıklı bir şekilde şekillendirilebilmesi için karşılıklı anlayış ve değişimin önemine vurgu yapmaktadır. Bu makalelerde özellikle kadınların ve erkeklerin birbirlerinin bakış açısını kavrayarak olaylara farklı açılardan yaklaşmalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Aile içinde mutluluğun sağlanabilmesi için kadınların sadece kendi doğrularına değil, erkeklerin dünyasına da dair fikir sahibi olmaları gerektiği belirtilmiş, aynı şekilde erkeklerin de kadınların duygu dünyasını anlayarak empati kurmaları gerektiği anlatılmıştır. Kadınların lüks hayatı elde edemediklerinde eşlerini suçlamamaları gerektiği ifade edilirken, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için çalışma fırsatının her kadın için mümkün olduğu vurgulanmıştır. Kadının ev içindeki rollerinin ötesine geçerek ekonomik bağımsızlığını kazanması, dönemin toplumsal dönüşümünün bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu durum, kadınların toplumsal ve ekonomik hayattaki yerlerini sağlamlaştırmalarının yanı sıra aile içindeki eşitlik dengesinin kurulmasına da katkı sağlamaktadır.

Evlilik öncesinde bireylerin bazı temel soruları kendilerine yöneltmelerinin gerektiği vurgulanmıştır. Sevgi, nefret, kin, kahkaha gibi duyguların nedenleri sorgulanarak bireyin kendini daha iyi tanıyıp evlilik kararlarını daha sağlıklı bir zeminde alabilmesi amaçlanmaktadır. Genç kızların Niçin severiz? Kimi severiz? Niçin nefret ederiz? Niçin güleriz? Niçin çocuklaşırız? Niçin kin bağlarız? Gibi soruları kendilerine sorarak geleceklerini şekillendirmelerinin önemine dikkat çekilmiş, ebeveynlerin ise bazı konuların konuşulmasını ayıp kabul ettikleri için kız çocuklarını önemli gerçeklerden habersiz bıraktıkları ifade edilmiştir. Ebeveynlerin toplumsal kalıplara bağlı kalarak genç kızlara gerekli rehberliği sunmaktan kaçınması, onların bilinçsiz şekilde evlilik kararları almalarına neden olabilmektedir. Bu bilinçsizlik sonucunda sağlam temellere oturtulmamış evlilikler, ilerleyen yıllarda büyük problemlerin doğmasına sebep olabilmektedir.

Evlilikte kıskançlık, haset ve alkol gibi unsurların etkisiyle doğan huzursuzlukların aile bireylerine özellikle de çocuklara olan yansımalarına dikkat çekilmiştir. Anne karnında yaşanan stresin çocukların sağlığını olumsuz etkileyebileceği ve bunun yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal bir mesele olduğu belirtilmiştir. Çocukların sağlıklı bir şekilde yetişebilmeleri için aile içinde huzurlu ve dengeli bir ortamın oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Çocukların psikolojisi üzerinde

ebeveynlerin tutumlarının büyük etkisi olduğu belirtilirken, evlilik içindeki çatışmaların çocukların ilerleyen dönemlerde daha büyük sorunlar yaşamasına neden olabileceği anlatılmıştır.

Genç kızlar kampı hakkında verilen bilgiler, bireylerin toplumsal yaşama adaptasyonu, sorumluluk bilinci geliştirmeleri ve iş birliği içinde hareket etmeyi öğrenmeleri açısından büyük bir önem taşımaktadır. Kampta herkesin belli bir görevi olup, bu görevler belli gruplara ayrılmıştır. Kamp içinde iş bölümü yapılarak bireylerin kendi sorumluluklarını yerine getirmesi sağlanmaktadır. Günlük aktiviteler arasında jimnastik, dil dersleri ve el işleri gibi eğlenceli etkinlikler bulunmaktadır. Bu tür aktiviteler hem bireylerin fiziksel gelişimini desteklemekte hem de zihinsel olarak öğrenme süreçlerine katkı sağlamaktadır. Kamp süresince gerçekleştirilen yüzme etkinlikleri, bireyler arasındaki sosyal etkileşimi güçlendirmekte ve yeni dostlukların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Kampın bireylere sunduğu eğitim ve sosyal kazanımlar, genç kızların hayata daha bilinçli ve özgüvenli bir şekilde hazırlanmalarına yardımcı olmaktadır. Dönemin kadınına yalnızca bir birey olarak değil, aynı zamanda bir ev hanımı olarak da bakılmaktadır. Bu doğrultuda, kamplarda kadınlara öğretilen yatak toplama, bulaşık yıkama ve temizlik gibi işler, onların ev hanımlığı rolünü pekiştirmektedir. Bu eğitimler, toplumun kadına bakış açısının büyük ölçüde değişmediğini gösterirken, aynı zamanda bu algıyı değiştirmeye yönelik bir çabanın da var olduğunu yansıtmaktadır.

Kadınların hırsızlığa yönelmelerinin temel nedenleri üzerine yapılan değerlendirmeler, bu davranışın yalnızca ekonomik bir zorunluluk olmadığını, psikolojik ve toplumsal etkenlerin de bu eğilimi destekleyebildiğini göstermektedir. Kadınların süs eşyalarına olan ilgisi, onları bu tür eşyaları çalmaya yönlendiren temel faktörlerden biri olarak görülmektedir. Kadınların özellikle mağazalardan ve evlerden çaldıkları eşyaların maddi değerinden ziyade, sahip olma isteğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu durum, kadınların toplumsal yapıya dair sahip oldukları algının ve kendilerini ifade etme biçimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Kadınların hırsızlık yaparken yakalandıklarında, yaptıkları eylemi bir suç olarak görmeyip bu durumu normalleştirmeleri, dönemin psikolojik ve toplumsal dinamikleri açısından dikkat çekici bir noktadır. Kadınlar, yalnızca ihtiyaç duydukları için değil, beğendikleri bir eşyaya sahip olmayı kendilerinde bir hak olarak gördükleri için hırsızlık yapmaktadırlar. Bu eylemi, maddi zorunluluktan ya da profesyonel bir suç alışkanlığından ziyade, kişisel

tatmin ve arzu ile gerçekleştirmektedirler. Küçük çaplı hırsızlıklar, bazı kadınlar için psikolojik bir doyum kaynağı olup, dönemin kadın algısına dair farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Ancak bu tür davranışlar sergileyen kadınlar elbette toplum içinde küçük bir azınlığı oluşturmaktadır.

Makalelerde hikâyelerin geçtiği mekânların ayrıntılı ve canlı bir biçimde betimlenmesi, okuyucunun olayları beraber hissetmesini sağlamaya yönelik bir anlatım stratejisi olarak değerlendirilmiştir. Ana karakterin iç dünyasına dair yapılan açıklamalar, okuyucunun karakterin yaşadığı olayları anlamasını kolaylaştıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Hikâyelerin eğlenceli olmasının yanı sıra, okuyucunun bu anlatılardan ders çıkarmasının amaçlanması, dönemin yazım anlayışının temel taşlarından biri olarak görülebilir. Erken Cumhuriyet döneminde edebi metinlerde giderek daha belirgin hale gelen betimleme anlayışı ve halka okuma alışkanlığı kazandırma çabası, bu tür makaleler aracılığıyla yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Özellikle detaylı tasvirler ve akıcı anlatımlar, okuyucunun olayları daha gerçekçi bir şekilde hayal edebilmesine ve okuma alışkanlığını geliştirmesine yönelik bilinçli bir tercih olarak öne çıkmıştır.

Ancak o dönemde ülkedeki okuma yazma oranının oldukça düşük olması, bu hedefin ne ölçüde başarılı olduğu konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Okuryazarlık seviyesinin yeterince yüksek olmaması nedeniyle geniş kitlelerin bu tür metinleri ne derece içselleştirebildiği ve betimleme tekniklerini tam anlamıyla kavrayıp edebi zevk geliştirebildiği tartışmalı bir konudur. Bu durum, yalnızca edebi gelişimi değil aynı zamanda toplumun kültürel dönüşüm sürecini de doğrudan etkileyen unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir. Eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve okuma yazma oranının artırılmasıyla, bu tür makalelerin toplum üzerindeki etkisinin daha belirgin hale gelmesi mümkün olabilirdi.

Öpüşme konusunun işleniş biçimi ise dönemin toplumsal yapısı göz önüne alındığında oldukça dikkat çekici bir örnek olarak değerlendirilebilir. Farklı öpüşme türlerinin detaylı şekilde açıklanması, halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılanırken aynı zamanda belirli kesimler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Sinema aktrislerinin öpüşmeleri konusunda ihtiyatsız davranmalarına yönelik yapılan eleştiriler, bu konunun toplumsal açıdan nasıl değerlendirildiğini göstermektedir. Mikroskop altında incelenen bir öpücüğün kırk binden fazla mikrop içermesi, dönemin hijyen anlayışı açısından önemli bir mesele olarak öne çıkmıştır. Ayrıca yedi farklı busenin tanımlanması ve bunların çeşitli bağlamlarda anlam kazandığına dair yapılan açıklamalar, öpüşmenin bir

sanat gibi değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Geleneksel toplum yapısında halkın tensel temas konusuna alışık olmaması ve bu durumun uzun yıllar boyunca ayıp olarak kabul edilmesi yaygın bir anlayış olmuştur. Ancak değişen kültürel normlar, modernleşme süreçleri ve özellikle magazin dünyasının etkisiyle bu algı zamanla dönüşmüş, fiziksel temas toplumun günlük hayatına daha fazla dahil olmaya başlamıştır.

Bu değişim yalnızca sosyal ilişkilerde değil, medya ve popüler kültürde de kendini göstermiştir. Özellikle sinema, tiyatro ve dergi içerikleri gibi unsurların etkisiyle insanlar arasındaki fiziksel temas daha normalleştirilmiş ve toplumun bu konuya bakışı esneklik kazanmaya başlamıştır. Bununla birlikte, bu değişim yalnızca fiziksel yakınlaşmayı teşvik etmek amacı taşımamış, aynı zamanda halkın bu konuda bilinçlendirilmesi de amaçlanmıştır.

Toplumun fiziksel temas konusunda bilinçlenmesi sürecinde hem bu yakınlaşmanın nasıl gerçekleşmesi gerektiği hem de hangi durumlarda ihtiyatlı olunması gerektiği üzerine çeşitli bilgilendirici içerikler sunulmuştur. Bu anlatımlar halkı yalnızca yeni alışkanlıklar kazanmaya teşvik etmekle kalmamış, aynı zamanda ilgi çekici bir şekilde ele alınarak insanların merakını ve dikkatini toplamayı da hedeflemiştir. Böylece toplum, tensel temas konusunda daha bilinçli hale gelirken, aynı zamanda değişen kültürel normlara da uyum sağlama sürecine girmiştir. Bu dönüşüm, geleneksel algıların modernleşen dünyayla nasıl bir etkileşime girdiğini ve toplumsal değerlerin zamanla nasıl evrildiğini anlamak açısından önemli bir noktayı temsil etmektedir.

Bu makaleler dönemin toplumsal yapısına, kadınların aile içindeki konumlarına, bireylerin sosyal hayatına ve ahlaki değerlerine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Kadınların evlilik süreçlerinde karşılaştıkları bilinçsizliklerden aile içindeki huzursuzluklara, genç kızların eğitim ve sosyal hayatına dair kazandıkları becerilerden kişisel ve sosyal psikolojiye kadar birçok farklı konu, dönemin bakış açısıyla ele alınmıştır. Kadının toplumsal hayattaki rolü, bireysel özgürlüğü ve ekonomik bağımsızlığı gibi meseleler günümüzde de tartışılmaya devam eden konular arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, makalelerde ele alınan konular yalnızca geçmişin değil, aynı zamanda günümüz toplumunun da yansımasını sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin değişimi, bireylerin kendilerini ifade ediş biçimleri ve sosyal hayat içinde sahip oldukları özgürlükler açısından yapılan değerlendirmeler, bugünün toplumsal yapısını anlamak açısından da kıymetli bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yazılar, geçmişte yaşanan

dönüşümleri ve o dönemdeki toplumsal dinamikleri anlamak adına önemli kaynaklar olarak değerlendirilebilir.

Kadının çalışma hayatına dahil olma çabasından aile yapısındaki değişimlere, bireysel sorumluluk bilinci geliştiren kamp deneyimlerinden kişisel ve sosyal davranışlara kadar pek çok farklı konu, dönemin çerçevesinde ele alınmıştır. Toplumun cinsiyet algıları, kadınların sosyal yaşamdaki rolü ve bireylerin duygusal dünyasına dair içgörüler bu yazılarda kendini açıkça göstermektedir.

Bu bilgiler ışığında, dönemin toplumsal yapısı ve düşünce biçimi hakkında daha kapsamlı yorumlar yapmak mümkündür. Tarihsel bağlamda değerlendirildiğinde, kadınların toplum içindeki konumu, bireysel özgürlükleri ve sosyal hayata uyum sağlamaları gibi meseleler, yalnızca o dönemin tartışmalı konuları olarak kalmamış, aynı zamanda günümüzde de farklı perspektiflerle ele alınmaya devam etmiştir. Kadınların ekonomik bağımsızlıkları, çalışma hayatına katılımları ve toplum içindeki rolleri zamanla değişim göstermiş olsa da, bu dönüşümün temellerinin erken Cumhuriyet döneminde şekillenmeye başladığı görülmektedir.

Bu makalelerde ele alınan konular, yalnızca geçmişin sosyal yapısını anlamaya yardımcı olmakla kalmamış, aynı zamanda bugünün toplumsal dinamikleriyle karşılaştırılmasına da zemin hazırlamıştır. Aile içindeki roller, kadın ve erkek arasındaki ilişkiler, bireylerin eğitim süreçleri ve sosyal alışkanlıklar üzerine yapılan tartışmalar, aslında yalnızca o döneme özgü değil, çağlar boyunca devam eden ve değişen kavramlar olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, dergilerde işlenen konular geçmişin bir aynası olmaktan öteye geçerek, modern toplumun temel taşlarından bazılarını da ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet algıları, bireylerin özgürleşme süreci ve sosyal kimlikleri üzerine yapılan değerlendirmeler, tarih boyunca farklı şekillerde ele alınmış ancak günümüzde de hâlâ büyük bir önem taşımaktadır.

Bu tür makaleler, yalnızca dönemin bireylerini bilinçlendirme amacı taşımamış, aynı zamanda toplumu yeni fikirler ve bakış açılarıyla şekillendirmeye yönelik önemli bir misyon üstlenmiştir. Toplumun dönüşüm sürecinin bir parçası olarak değerlendirildiğinde, bu tür metinler hem geçmişteki sosyal yapıyı hem de günümüzde hâlâ devam eden tartışmaları anlamak açısından kıymetli bir tutum sunmaktadır. Bugünün toplumsal yapısını yorumlamak için geçmişe bakmak, değişim süreçlerini kavramak ve tarihsel gelişim çizgisini değerlendirmek adına büyük bir önem taşımaktadır. Bu bakış

açısıyla ele alındığında, geçmişte tartışılan meseleler modern toplumun temel dinamiklerine ışık tutmakta ve bugünü anlamanın yollarını açmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL STATÜ VE ESTETİK: MODA, GÜZELLİK VE KADIN KİMLİĞİNİN KESİŞİMİ

2.1. BEN SİZİN HEPİNİZİ TANIRIM

Yirmi sene yüz binlerce kişiyi dert ortağı olan bir doktor diyor ki: Kadın, erkek, genç, ihtiyar, günahlı, günahsız ben sizin hepinizi tanırım. Gözünüzün içine bakarak kalbinizi ve ruhunuzu okuyabilirim. Yüzünüzün rengi, kulaklarınızın şekli, hudut ve çehreniz, elleriniz, parmaklarınız, hülasa her uzvunuz bana sizin kim olduğunuzu söyler. Ben sizlerin hepinizi tanırım.

Muharriri: Doktor Kenan

Yirmi seneden beri memleketin küçük büyük birçok şehrinde doktorluk ediyorum. Bu yirmi senelik hayatımda akıl yarım milyon insanla temas ettim. Günlerce her birinin dert ortağı, arkadaşı, hamisi, halaskârı oldum. Binlercesi bana, hiç kimseye söyleyemeyeceği günahlarını itiraf etti, binlercesi bana gözün görmeyeceği, kulağın gitmeyeceği hakikatleri öğretti. Bu uzun tecrübe neticesinde insanı daha yakından ve daha kuvvetli tanıdım. Şimdi iddia edebilirim ki kadın erkek, genç ihtiyar, uslu veya çapkın sizleri hepinizi tanırım.

Yirmi senelik tecrübemin öğrettiği ilk ve en feci hakikat şudur: Biz eğlencemiz için zengin, fakat sıhhatimiz için fakir insanlarız. Fakirliğiniz eğlenmenize ve hayvanca eğlenmenize mâni değildir. En fakirimizin bile cebinde hiç olmazsa rakı parası vardır. Doktora verilen parayı günah addeder, sıhhatimizi korumak için para sarfından içtinap ederiz. Bu zihniyet dolayısıyladır ki bizde halk hastalığı vahamet kesp ettikçe doktora gitmeyi düşünmez. Her gelen hastalığı kendi kendine geçer bir Allah vergisi zanneder. Bir müddet hastalığın inkişafını bekler, sonra koca karı ilaçları yaparak hastalığın önüne geçmeye çalışır. Nihayet çaresiz ve ıstıraba tahammül edemeyecek bir noktaya gelince doktora müracaat eder. Bu ihmalinin birinci sebebi doktora para vermemek, ikincisi hastalığın tehlike ve ehemmiyetini takdir edememektir. Taşralarda doktorların itibarını kıran sebeplerden biri de budur. Zamanı geçmiş, tedaviyi devrini geçirmiş bir hastalığı doktor tedavi edemeyince bütün mesuliyet onun omuzlarına yüklenir. O vakit şikâyet başlar:

-bırak Allah'ını seversen, şu doktorların da bir şey bildikleri yok, geçen sene bizim çocuk hastalanmıştı da, götürdüm bir şey anlamadı derler.

Doktorlara para vermemek için halkımızın ne güçlüklere tenezzül ettiğine hayret edersiniz. Taşrada zengin geçinen eşrafının doktor parası vermemek için yaptıkları adi

hareketler insanı ilga eder. Doktor tanıdık oldu mu, artık size nerde rast gelirlerse gelsinler:

-Doktor bey, evde hastamız var şöyle şöyle ilam gösteriyor, en yapsam dersiniz?

Yahut size sokakta rast gelir:

-Doktor Beykaç gecedir midemden rahatsızım, bana bir ilaç verseniz! Der ve derhal cebinden kâğıt ve kalem çıkarıp sizi bir reçete yazmaya davet ve mecbur eder.

***

Bazı insanlar hamama taşınır gibi doktora taşınırlar. İstanbul'un maruf simalarından bir müşterim vardır ki frengiden korkar. Bu yüzden ölünmez, bekarlık hayatında da kimse ile münasebette bulunmaz. Buna rağmen her gün lokantadan, elini sıktığı yabancı bir adamdan bir gün frenginin kendisine de geçeceğinden korkar. Bu korku onda evham haline gelmiştir. Her hafta muntazaman gelir, kendisini muayene ettirir.

Mamafih evham ve vesvese en ziyade kadınlarda görülür. Bilhassa zengin sınıf kadınları, zengin ve rahat hayatları neticesi olarak, ekseriyetle iştirak, sinirli, ve hastadırlar. Kendi kendilerine hastalık icat eder, hastalıklarına inanır ve bize muayene ve tedavi için müracaat ederler. Kendilerini hasta olmadıklarını inandıramayız. En iyi tedavi usulü iddia ettikleri hastalığın mevcudiyetini kabul etmek ve ona göre zararsız bir ilaç vererek hastayı kurtarmaktır.

***

Müşterilerimizin ekseriyatini kadınlar teşkil eder. Kadınlar daima doktorlara daha çok müracaat ederler. Bu netice kadınların erkeklerden daha ziyade hastalığa müsait olduklarından dolayı değildir. Kadınların birçoğu da doktora müracaat etmeksizin koca karı ilaçlarıyla kendi kendilerine doktorluk ederler. Bununla beraber her doktorun kadın müşterisi, erkek müşterisine faiktır. Kadınlarımızın erkekleri nispetiyle daha cahil olmalarına rağmen doktora müracaat hususundaki bu itinalarının sebebini şu suretle izah ediyorum: Kadınlar güzelliklerine düşkündürler hiçbir kadın güzelliğinin zeval bulmasına lakayt kalamaz. Vücutta küçük bir arıza onun elinden bu güzel ve kıymetli hediyeyi alabilir. Kadın bilir ki çirkinleşmesi demek, ölmesi demektir. Onun için cahil, okumuş bütün kadınlar en ufak bir hastalık karşısında derhal doktora müracaat eder, güzelliklerine helal verecek bir tehlikenin yaşanmasına meydan vermezler.

Kadın müşterileri üç sınıfa taksim mümkündür:

Birinciler, eski terbiyeyi idame eden muhafazakâr hanım teyzelerdir. Bunlar bazen doktora kadar gelirler de yüzlerini açmaktan çekinirler. O vakit onları teşci için kurulmuş tuzaklarımız vardır:

-Hanım dilini çıkar, derim.

O farkında olmayarak peçesini açar, dilini çıkarır. Ondan sonra artık açık peçe ile oturmakta mahsur görmez. Hanım teyzelerin ikinci muzipliği de hastalıklarını söylememeleridir.

Hanım teyze nerden zahmetiniz var? Diye sordunuz mu?

-A, ayol, sen doktor değil misin? Sen kendin bil, ben söyleyecek olduktan sonra…

Diye şikâyet eder. O vakit iş keramete kalır. Nefes almasına, rengine, gözlerine bakar, hastalığını yüzde elli tahmin ederim.

-Zannederim nefes darlığından zahmet çekiyorsunuz, derim.

Hemen başına birbirinden getirdiği kadına çevirir (Çünkü kadınlar doktora nadiren yalnız gelir ve ender olarak muayene odasına yalnız girerler) yavaş ve bana duyurmak istemeyen bir sesle:

-Gördün mü! Vasıta doktoru? Der.

Hanım teyzeler mahrem yerlerindeki hastalıklar için ya hiç müracaat etmez, yahut, müracaat etse bile, neye sorulan suallere cevap verir, ne de muayeneye razı olurlar.

İkinci sınıf kadınlar münevver hanımlardır. Bunlar hastalık nedir, doktora niçin gidilir, erkeklerden iyi bilirler. Ekseriyetle ciddi, vuku ve ağır başlılardır. Doktora hürmet telkin eder, ve muayene esnasında katiyen zaaf göstermezler.

Bir de bunların mukallitleri olan üçüncü bir sınıf vardır ki zayıf, zavallı insanlardır. Yüksekten atar, fakat sorulan suallere cevap vermez, muayenede zaaf gösterirler. Mesela nefesi dinlemek üzere başımızı göğüsleri üzerine koyduğumuz zaman ellerini başımıza korlar. Yahut karınlarını muayene ederken bir vesile çoğu ellerini ellerimizin üzerine koyup bir az daha bastırarak,

-Oh doktor bey, acıtıyor, diye tatlı tatlı şikâyet ederler.

Kadınlar ekseriyetle vücutlarının en güzel yerlerini doktora göstermekten hoşlanırlar. Göğüsleri güzel olan kadınlar ekseriya çarpıntıdan müşteki olduklarını

söyleyerek göğüslerini açar ve bize kalplerini dinletirler. Bazıları bacaklarını göstermek hastalığına müpteladırlar. Bunlar hastalıklarını anlatırken karşınıza oturur, mahur bir el darbesiyle eteklerini yukarı çeker ve bacaklarını sallayarak teşhir ederler. Bazı zayıf kadınlar da vardır ki doktoru evine çağırır. Yatağında ince ve dekolte kıyafetle kendisini muayene ettirir. Bu muayene esnasında doktoru tuzağa düşürenler az değildir. Onun için kocalara tavsiye ederim. Mümkünse, zevcelerini doktora bizzat götürsünler ve muayenelerinde hazır bulunsunlar. Onların bu ihtiyatlı hareketi hem doktoru müşkül vaziyetten kurtarır, hem de zevcelerinin düşmelerine mâni olur.

Geçende başıma gelen bir vuku beni çok müşkül bir mevkiye koydu. Tanıdıklardan birinin zevcesi beni evine çağırdı. Eve gittiğim zaman kadın yatak odasında yalnızdı. Erkek sabah erkenden çıkıp işine gitmişti. Odanın pencereleri indirilmişti. Odaya çöken karanlığı izole için yatağın yanındaki komodin üzerindeki ufak bir elektrik lambasını yakmışlardı. Odaya girer girmez bayıltıcı bir lavanta kokusuyla karşılaştım. Zaten kadınlar kendilerini doktora muayene ettirecekleri zaman fazlaca koku sürünürler. Odaya da bu maksatla koku atıldığına hâkim idim, ehemmiyet vermedim. Yatakta kadın dekolte gecelik entarisiyle yatıyordu. Beni evvelden tanıdığı için ben vuku ve ciddi selam verdim. Yatağın yanındaki koltuğa oturdum.

-Hanımefendi, geçmiş olsun, dedim. Rahatsızlığınızı sorabilir miyim?

-Yatağımın içinde bütün asaletini teşhir etmek isteyen bir hareketle kımıldadı.

-Aman doktor bey, dedi. Dünden beri kalp çarpıntısı, hararet, köşklük birbirini takip ediyor.

Nabzını dinledim. Fevkalade bir şey yoktu. Harareti de mevcut değildi. Bir defa da kalbini dinlemek istedim. Başımı göğsüne kor komaz kadının başıma yakalayıp bir bastırışı vardı ki, şaşırdım. Hemen kalktım.

-Affedersiniz, hanımefendi dedim. Hastalığınız mucip endişe değildir. Gidebilirim. O da utandı. Yorganıyla kafasını kapadı ve bana arkasını döndü. Ben maruz kaldığım, bu ani hadise karşısında mebhut ve mütehayyir dışarı çıktım. Bu kadın iyi tanıdığım bir arkadaşımın zevcesiydi ve namuslu olarak tanınmıştı.

***

Erkeklerde

Erkeklerde en ziyade tesadüf ettiğimiz hastalıklar emraz zehir veya, verem, mide humması; kadınlarda rast geldiğimiz hastalıklar sinir, isteri, ve veremdir. Erkeklerde imroz zehir veya kadınlardan çoktur. Bunun sebebi erkeğin cinsi münasebetlerde ahlaken daha serbest olması, daha ziyade hariç ile temasta bulunmasıdır. Hastalıkların erkek veya kadın en ziyade utandıkları doktora itiraftan içtinap ettikleri hastalıklar da bu kabil hastalıklardır. Bilhassa kadınlardan birçokları, hastalığın vahamet kesp edeceğini de bilse, mahrem yerlerini göstermekten imtina ederler. Göğüslerde hâsıl olan para, şişme gibi hastalıklar için de kadınlar muayeneden kaçarlar. Erkekler de az çok sıkılırlar. Fakat ufak bir teşvik onları yola getirmeye kafidir.

Verem, hastalığın en ziyade korktuğu hastalıktır. Verem hiçbir vakit kendisinin verem olduğunu itiraf edemez, daima:

-Benim şu terim kesilse, bir şeyim kalmayacak ama.

Yahut:

-Şu ehemmiyetsiz öksürüğü imden başka bir rahatsızlığım yok. Bir de o derse!..

Yahut:

Bacaklarımdaki şu kesiklik bitse benim bir şeyim yok demektir ama…

Gibi manasız kuruntulara kendini teselliye çalışır. Hiçbir vakit, bilse de, öksürüğün, terlemenin verem alameti olduğunu kabul etmek istemez.

Fakat bazen verem tehlikeli bir yangın halini alır. O vakit aileyi tehlikeden haberdar etmek lazım gelir. Çünkü verem öyle bir yangındır ki bütün bir mahalleyi yakabilir. Doktorun vazifesi yangını bastırıp mahalleyi kurtarmaktır. O vakitte hastayı rencide etmeye katlanmak lazımdır. Bu facia, fakat zaruri bir şeydir. Geçen de verem bir kadın hastaya tesadüf ettim. Hastalık yangın devresinde idi. Aileye ittihaz edilecek tedbirleri anlattım. Genç kadın derhal hastalığa intikal etti. Ağlayarak evine döndü. Şimdi bana kızıyor.

-Bir daha o doktoru getirmeyiniz, bana onun adını bile anmayınız. Hiçbir şeyim yokken o beni verem zannetti, diyormuş, mamafih kendisini hasta zannetmemek yalnız veremlilere has bir şey değildir. Çoğumuz ömrümüzde hastalık görmediğimizi söyleyerek iftihar eder, kendimizi doktora göstermemek için sağlam zanneden ne kadar kimseler uçurumun yanındadırlar da, tehlikeden haberleri yoktur.

Mesela bir gün genç bir delikanlıya tesadüf ettim. Bana sıhhatinin fevkalade mükemmel olduğundan bahsediyordu.

-Kendinize çok güvenmeyiniz, ben size on numara vermem, dedim.

-Niye?

-çünkü sizinkisine nispetle fazla şişmansınız. Otuz yaşında olmanıza nazaran yetmiş kilo kadar gelmeniz iyi icap ederken doksan kiloya yakın vücudunuz var. Bu şişmanlık çok yemekten gelir.

-Filhakika dedi, fazlaca yerim.

-İşte bu fazla yemek vücudunuzu tedricen zehirleyen, kuvvetten düşüren bir şeydir.

Eminim ki bu adam bu yüzden beş sene noksan yaşayacaktır.

Bunun gibi halkın ekserisi efrat ile tefrit arasında seyahatlerini bozmakta müttefik gibidirler:

Kimisi bir kuru ekmekle geçinir, kimisi lüzumundan fazla yer, ikisi de vücuda mazur; kimisi çok çalışır, kimisi hiç çalışmaz, ikisi de sıhhati ihlal eder; kimisi fazla içer, kimisi hiç içmez, ikisi de yanlış.

Onun için doktor görmek istemeyen bütün karilerime her noktada efrat ile tefritten kaçmalarını tavsiye ederim. İddia, vücudun muhtaç olduğu dereceyi aşmamalıdır. Fazla yorucu say' ile vücudu ve sinirleri yıpratmamalıdır. Fazla içki ile sinirleri öldürmemelidir. Buna mümasil efrat ile tefritten içtinap yolunu öğrenirseniz hasta olmaktan kurtulursunuz.[31]

2.2. GÖĞÜS ŞİŞKİNLİĞİ BUGÜN ÇİRKİN GÖRÜNEN BİR ŞEYDİR

Göğüs şişkinliği bugün çirkin görünen bir şeydir fakat bu çirkinliğin önünü almak elinizdedir.

Muharriri: Ahmed Hamdi

Amerika Hüsnü Mektebi talebesinden

[31] Resimli Ay, N.8, Eylül 1925, s.32-34.

Bir vakit şişman göğüs bir kadın için çok makbul bir şeydi. Fakat insanlar sıhhate ve tabiatına ehemmiyet vermeyi başladıkça bu sun'i ve kaba şişmanlarda çirkin görünmeye başladı. Şimdi de kadınlar göğüslerindeki şişmanlığı gidermek için uğraşıyorlar.

Göğüs şişmanlığı vücudu çirkin gösteren bir fazlalık olduğu için, güzelliğine, vücuduna ve sıhhatli görünmeye itina eden bir kadın için bu fazla et yığınının azalması bir zarurettir.

Bereket versin ki kadınların elinde bu imkân mevcuttur. İşte bu sayfada kadınlarımıza göğüs şişmanlığını giderecek idmanları izah etmek istiyoruz. Bugün bütün Amerika hüsn müesseselerinde bu işle meşgul olan mütehassısları vardır. Ve bu şaibe diğerlerinden daha büyük bir rağbete mahzur olmaktadır.

Bilinen bir hakikattir ki vücutta toplanan zehirli adale nesiçleri içinde gizlenir. Bu zehirli kan esasıyla temizleyip vücuttan çıkarabilmek için idmana ihtiyaç vardır. İdman yapmayan vücutlarda bu zehir müterakim bir halde kalır ve tahrip bir rol oynar. Kanalın yeni bir faaliyetle akabilmesi için de idman yapmak lazımdır. Göğüs şişmanlığını gidermek için yapacak idmanlar bu sayfalardaki resimlerde gösterilmiştir. Evvela solda yukarıdaki resimde gösterilen idmandan başlanır.

İlk idman: Yukarıda bir numaralı resimde gösterilen harekettir. Bu resimde askerlerin (Hazır ol) vaziyeti alınır. Sonra kolları yukarı doğru kaldırılarak bir duvar yapılır. Ve bu esnada geniş bir nefes alınır. Vücut dimdik olmalı, bacaklar gerilmeli kollar duvar yapmalıdır.

İkinci idman: Arka üstü yatacak ve ellerinizi karnınızın üzerinde bağlayacaksınız. Sonra bir taraftan karnınızı bastıracak, bir taraftan da başınızı kaldıracaksınız.

Üçüncü idman: Aynı hareketi elinizi başınızın arkasına koyarak yapacaksınız. Yalnız bunu yaparken oturacak, sonra arkaya yatıp kalkacaksınız.

Dördüncü idman: Bu idmanda eller yine başı arkasına bağlanır. Sonra bacaklar biraz açılır. Sonra vücut mümkün olduğu kadar bükülür ve bırakılır. Aynı zamanda vücut ileriye doğru eğilir. Beş ve altıncı idmanlarda vücudu öne doğru eğip kaldırma hareketleri yapılır. İkisi de aynı cins hareketlerdir. Yalnız biri otururak diğeri ayakta iken yapılır.

کوکس شیشمانلغی بو کون چیرکین کورونن برشیدر

فقط بو جیرکینلکك اوکنی آلمق ألکمزده در

محرری : احمد حمدی

امریقا حسن مکتبی طابه‌سندن

بر وقت شیشمان کوکس برقدین ایچین چوق مقبول بر شیدی . فقط السانلر صحه ، وطبیعیلکه اهمیت ویرمکه باشلادقجه بو صنی وقایا شیشمانلغرده جیرکین کورونمکه باشلادی . شیمدی ده قادینلر کوکسلرنده‌کی شیشمانلغی کیدرمك ایچین اوغراشیورلر .

کوکس شیشمانلغی وجودی جیرکین کوسترمن بر فضیلتی اولدیغی ایچین ، کوزه‌لکنه ، وجودیه و محتل کورونمکه امتا ایدن قادین ایچین بوفضله آت یغیدنك ازالهسی بر ضرورتدر . برکت ورسین که قادینلرك آلنده بو امکان موجوددر . ایشته بو مجبوریتده قادینلرمزه کوکس شیشمانلغی کیدرمجك ادمالری ایضاح ایتمك ایسته‌یورز . بو کون بوتون آمریقا حسن مؤسسه‌لرنده بو ایشله مشغول اولان متخصصلر واردر . وبوشعبه دیکرلرندن دها چوك بر رغبته مظهر اولمقدهدر .

بیلدیکمز حقیقتدر که وجوددهکی طوپلانان زهرلر عضله نسجلری ایچنده کزه‌یر . بو زهرلری قان واسطه‌سیله تمیزله‌یوب وجوددن چیقارابیلمك ایچین ادمانك احتیاجی واردر . ادمانك یاشایان وجود اولدیغی مقدار کرده قانلر وتحریکلر بر رول اویناز . قانك یکی بر فعالیته آقابیلمه‌سی ایچین ده ادمانك یاشی لازمدر .

کوکس شیشمانلغی کیدرمك ایچین یاپیلاجق ادمالر بو مجبوریتده‌کی رسملرده کوسترلمشدر . اولا صولده بولونان رسمده کوستریلن ادمالرك یاشلاری .

ایکنجی ادمان : بو قادینده بر تومرولو رسمده کوستریلن حرکتدر . بو رسمده عسکرلرك (حاضر اول) وضعی آلیر . صوکرا قولاری یوقاری دوغرو قالدیرمق اردوزیاپیلیر . وبو اثناده کنیش برنفس آلیر . وجود دیکدیك اولمالی یاحفیف کرمالی ، قولار دوزیالیدر .

اوچنجی ادمان : عینی حرکتی الکری یاشکرك ارقه‌سنه قاریشق یاپیلجقدر . یالکز بوی یاپیلرکن اوطوراجق ، صوکرا ارقه‌یه یاتوب قالقاجقدر .

دردنجی ادمان : بو ادمانده اکر یمانیشك ارقه‌سنه یاغلاری . صوکرا یاحفیف راز آچیلیر . صوکرا وجود ممکن اولدیغی قدر بوکولور و ورقولور . عینی زمانده وجودایکری به دوغرو اکیلیر . بش و آلتنجی ادمانلرده وجودی اوکه دوغرو اکوب قالدیرماحرکتلری یاپیلیر . ایکیسی ده عینی جنس حرکتلردر . یالکز بری اوطورارق دیکری ایاقده ایکن یاپیلیر .

[32]

2.3. KADINLARIN DİŞ TEDAVİSİ NEDEN UZUN SÜRER?

Kadınların diş tedavisi erkeklerden daha uzun sürer. Bir diş doktorunun kadın müşterisi erkek müşterisinden daha çoktur ve kadınlardan en büyük şahidi sözlerinde durmamalarıdır. On beş seneden beri dişçilik yapan bir diş tabibi ihtiyatlarını şu suretle anlatıyor.

Muharriri: Ali Sami

Biz de halkın hiçbir sahada hıfzıssıhha telakkisi yoktur. Bilhassa dişlere karşı gösterdikleri itinasızlık hepsinin fevkindedir. Dişin, vücudunun en mühim uzvu olduğundan, maddi hayati menfi hayatın yaşla kaim olduğundan pek az kişi haberdardır. Bütün mide hastalıklarının en birinci sebebi diş olduğu gibi uzviyette hâsıl olan noksanların damak üzerindeki tesirleri dolayısıyla manevi hastalıklar da bir amilidir.

[32] Resimli Ay, N.2, Nisan 1928, s.25.

Bugün Avrupa'da, Amerika'da dişlere gösterilen itina, mektuplarda, dispanserlerde, kışla ve hastahanelerde, tamirhanelerde fertlere dişlerin muhafazası hakkında yapılan propaganda, mühim teşkilatların elinde çok kuvvetli bir cereyan halinde devam etmektedir.

Bize gelince daha pek çok yerlerde dişleri bir bir, mutatabbipler gayet iptidai usullerle tedavi ederler. Halk tabii kendi dişlerini tedavi edemez. Fakat buna rağmen ızdıraplarını teskin ve dişlerini temizlemek için birçok tedbire tevessül ederler. Ağrıyı teskin için dişlerine toz dolduranlar, karanfil yağı, tarçın yağı, katran ruhu koyanlar çoktur. Bunlardan tozun mazarratı yoksa da faydası da yoktur. Hâlbuki karanfil ve tarçın yağları hafif mesken olmakla beraber muharriştirler.

Bu ilaçlardan bilhassa katran ruhu o kadar fazla temim etmiştir ki tentürdiyot gibi hemen her evde bulunur. Bunun kuvve-i mahreşesu daha fazla olduğu için dişleri daha çabuk berbat eder. Birçok kimseler, sanki ne kadar fazla istimal ederlerse o kadar fazla müyesser olurmuş gibi bu ilaçlarla dil ve dudaklarını kavururlar. Bir de ağızları yara içinde bize müracaat ettikleri vakit bizim ilk müdahalemiz yaralardan dolayı pek müşkül olur.

Bu ilaçların bir fenalığı daha varsa o da bir hayat olan dişlerin azabını tedricen öldürmeleridir. Bazı kere bu ilaçlar tatbik edilir ve tesadüfen ağrı geçer, fakat değiş çürüten mikropların faaliyetine set çekilmiş olmaz. Mikroplar dişin kökünü istila eder ve dişte şiddetli ağrılar olur. Hasta yine birçok gülünç tedbire müracaat eder. Fakat bu defa ağrı kolay zail olmaz, hastalık seyrini takip eder, müzminleşir yahut apse yapar. Dişin etrafında cerahat toplar, yine doktora müracaat etmezler. Nihayet hasta (Septisemi)'den yani mikrobun kana karışması neticesinde ölür.

Cahil halk dişlerini nasıl temizler?

Cahil halk dişlerini temizlemek için kezzap, asit, azotun ve daha birçok iptidai şeyler kullanırlar. Bunun ne kadar mühlik bir şey olduğunu zikre bile ihtiyaç yoktur. Kezzabın dişleri ve diş etlerini ne derece tahrip ettiğini okumak bilen bir adamın bilmemesi imkansızdır. Burada şu mühim noktayı da kaydetmeden geçmeyeceğim. Terkibi meçhul olan diş macunlarını, tozlarını, sabunlarını kullanmakta caiz değildir. Sonra terkipleri malum bile olsa her diş macunu her ağızda arzu edilen neticeyi vermez. Reklamlara aldanıp gelişi güzel kullanmaktansa bir diş tabibinin tavsiye edeceği müstahzarı istimal etmek elbette şayan tercihtir.

Geçenlerde genç bir kadın dişlerini tedavi için gelmişti. Ağzı tamamen yara içinde idi. Bunun nasıl olduğunu sordum:

-Efendim dedi, komşularımdan biri tavsiye etmişti, dişlerimin beyaz olması için kezzapla yıkadım, fakat şimdi acısından duramıyorum…

Dişlerini beyazlatmak için böyle çılgınca tedbir ittihaz eden hanımlar pek çoktur.

Son zamanlarda dünya diş tababetini işgal eden bir de diş fırçası meselesi vardır. Fırçalar domuz kıllarından hal edildikleri için bazen çok muallak bir hastalık olan (Kıra kabarcık şarbon) hastalığını tevellüt ederek hayatı tehlikeye koyarlar. Binaenaleyh ben este mali fırça kadar pratik değilse de hiçbir tehlikesi bulunmayan, hatta bilakis diş etlerine mafiş olan (Misvak) veya (Portakal ağacı) çubuklarını kullanmaya taraftarım. Bunları icabı halinde fırça gibi pratik bir şekle sokmakta kabildir.

Berberlerin dişçiliğinden ne zararlar gelebilir?

Kökçülerin hekimlik yapması kabilinden berberlerde diş çıkartırlar. Hâlbuki bunlar (Antisepsi)' nin ne olduğunu bilmedikleri için hastalara frengi ve sair hastalıkların mikroplarını aşılar dururlar. Bazen hastanın dişini kırarlar ve ağrıyan dişin yerine bir diğer sağlam dişi çıkarırlar, bazen hastanın çenesini bile çıkardıkları vakidir. Geçenlerde Gureba-i Müslim hastanesinden Osman Ağa namında bir zavallı köylü, cahil berber yüzünden çenesini kaybetmiş, tedavi için ta İstanbul'a kadar gelmişti. Hükümetimiz bunlarla öteden beri hâl mücadelede olduğu halde değil Anadolu'da, İstanbul'da bile bu gibilerine maatteessüf olan tesadüf edilebilir. Bu berberlerin kurbanı olanlar bize ancak bu herifleri tecziye ettirmek üzere rapor almak için müracaat ederler.

Biz de halkın yüzde kaçı dişlerini temizler?..

Medeni memleketlerde diş temizlemek el yıkamak, yüz yıkamak kadar tabii bir hal olmuştur. Fakat bizde kemali teessüfle söyleyeceğim ki şimdiki halde yüzde onu geçmez. Bizde halk daha ağzın, dişlerin sıhhat beden üzerine olan tesirini anlamamıştır. Bugün dişlerine ihtimal etmeyen bir Avrupalıya, bir Amerikalıya tesadüf edilmez. Mamafih ümit ederim ki tecdit içi istediğimiz adamlar bizi bu hususta da yakın zamanlarda onların seviyesine çıkaracaktır.

Kadınlar mı erkekler mi dişçiye daha çok müracaat ederler?..

Bir diş doktorunun müşterileri arasında ekseriyeti kadınlar teşkil eder. Kadınların bu adet farkı bazılarının zihinlerinde gayet çirkin şüpheler uyandırır. Bir dişçi

sandalyesinin birçok maceraya şahit olduğu hissi pek çoklarının kanaat haline gelmiştir. Bunun en birinci sebebi, bundan yirmi sene evvel, tıp fakültesinde bir diş tababeti şüphesi tesis edilmeden evvel ameli olarak yetişip (İzin) alan kimselerin mesleğin hissiyatını nazır-ı itibara almayarak, meslek sandalyesini bir basamak yapmalarının neticesidir. Hâlbuki şimdiki

Gazetemizde dişler hakkında izahat veren diş tabibi Ali Sami Bey

Doktorlar, göz, kulak emsali hastalıklar gibi bir fen şubesinden mezun ve mütehassıs oldukları, mesleğin hissiyatını kavrayabilecek kadar aileyi bir tahsil ve terbiye görmüş oldukları için böyle bir zannın onlar hakkında dahi mevcudiyeti çok çirkin bir şeydir. Bu ilk yetişen mutatabbiplerde bu gibi pek çok maceralar vardır. Hatta bu yüzden pek çok ailelerin bozulduğu da vakidir. Esoterik kadınlar, iradesi ile hislerine hâkim edemeyecek kadar zayıf ve namus telakkileri değişmiş kadınlar böyle bir erkekle baş başa kalmaktan mütezerrir olurlar. Bilhassa harem hayatına alışmış, erkekten kaçan kadın var da hicap ve bu hicabın neticesi iradesizlik muvazenesizlik daha çok olur. Fakat cemiyet hayatına alışmış, eğer ki bir arkadaş nazarıyla bakabilecek bir kadın için böyle bir suizanda bulunmak, kadınların erkeklerden daha büyük bir ekseriyetle dişçiye müracaatlarında fena bir sebep aramak doğru değildir.

Kadınların diş tedavisi niçin erkeklerden fazla sürer?..

Kadınların tedavisinde husule gelen uzunluğu yine su'i telakki ederek fena bir maksat takip edenler çoktur. Fakat bunu böyle amiyane bir tarzda düşünmemelidir, bunun muhtelif sebepleri vardır.

1-Bittabii kadınlar erkeklerden daha fazla hassastırlar. Onlara tatbik edilecek tedavinin erkeklere nispeten daha bati yapılması icap eder.

2-Kadınlar tedavisi en uzun sürecek dişlerini bile, aylarca gidip gelmeye, ızdırap çekmeye muvafakat ederler de yine çektirmezler.

3-Muayyen kabul günü olmayan kadınlarımız, tedaviye hasır edecekleri günleri evlerine ansızın akın eden misafirlerle geçirerek dişlerini ve ızdıraplarını unuturlar. Bu suretle tedavisi muntazam devam edildiği takdirde bir ay sürecek bir diş için üç ay gidip gelirler. Bazen uzun zaman gelmezler, müracaatlarında tekrar yeni baştan tedaviye başlamak iktiza eder.

Süs için kadınlar mı erkekler mi daha fazla dişlerine altın kapak geçirirler?

Bir zamanlar herkeste dişlerine altın kapak geçirmek hevesi istilai bir şekilde devam edip duruyordu. Bunda bazı menfaatperest dişçilerin de tesiri vardı. Kendi istifadesini halkın zararında arayan bazı dişçilerin (Amerika altını) diye terkibi bakar, pirinç ve tutyadan ibaret Medine'den gayri fenni ve gayri sıhhi olarak imal ettikleri kuranlarla halkı tedricen zehirlendikleri pek çok vakadır. Fakat bu iptila paranın kolay kazanıldığı ve bol olduğu zamanlardaki istilai şeklini kaybettiği için, şimdi zaruret halinden gayri dişlerini altınla süslemek isteyenler çok azdır.

Kadınlar mı erkekler mi iradesi müşkül müşterilerdir?..

Kadınlar fazla hassas oldukları için acıda daha fazla mübalağacıdırlar. Fakat ne de olsa diş ağrısı pek müziç bir şeydir. Fakat benim en ziyade müşteki olduğum her iki cinsin de sözünde durmamalarıdır.[33]

[33] Resimli Ay, N.10, Kasım 1925, s.25-26.

2.4. NASIL İNTİHAR EDİYORUZ?

Çocuk vefeyatı o dereceyi bulmuştur ki, el birliğiyle bunun önüne geçmeye çalışmazsak tedricen intihar etmeyi kabul etmeye razı oluyoruz demektir. Korkunç istatistikler

Muharriri: Selim Sırrı

Bilmem benim gibi herkesin de dikkatine çarpar mı? Gün geçmez ki gazeteler vermek, frenginin, malaryanın ırkımızı nasıl kemirip bitirmekte olduğundan acıklı bir asa ile etmiş olmasınlar. Hastalıklar tırtıl gibi beziyei içtimaımızı sarmış, milletin hayatına kastediyor. Şikâyetler, teamüllerle kulaklarımız doldu. Bu afetlerin önüne geçmek için ne gibi tedbirler alırız. Neler düşünürüz? Bilmiyorum.

İkdamın 16 Nisan 1341 tarihli nüshasında verem afet halinde serlevhalı bir yazı vardır. Muharrir verem İstanbul'da ehemmiyetli tahribat yapıyor, emraz dahiliye mütehassısı etıbbaya müracaat eden hastaların hemen kısmi azami birinci derecede veremden ikinci derecede frengi ve bel soğukluğundan mustariptirler. Onların yüzde yetmişi de veremden öldüğü anlaşılmaktadır. Verem en ziyade fikirler, sefahat ve işrete münhemik gençler veya yetişen genç kızlar arasında tahribat yapmaktadır. Diyor.

Ne yazık ki bizler hesap işlerle uğraşmasını sevmeyen bir milletiz. Yoksa istatistik, malumata müstenit erkam ve nisbet-i hendesiye ile tertiplenmiş eşkali havi risaleler neşredilmiş olsa, şüphe yok ki herkesin gözü açılır ve böyle yine bile intihar eden koca bir millet bu defa vaziyetten korunabilirlerdi.

(Resimli Ay) mecmuasının geçen sene işar eden ilk nüshasında Sabiha Giray Hanım efendinin pek kıymetli bir makalesi vardır. Şehremini olsaydım o makaleyi alır, küçük bir resimle halinde beş yüz bin dane basarak halka meccanen dağıtırdım.

Sabiha Hanım cemiyetimizi tehdit eden müthiş tehlikeden haberdar mıyız? Serlevhası altında çocuklarımızın İstanbul'da yüzde sekseni, Anadolu'da yüzde doksanı ölüyor. Kalan yüzde onu mühim bir kısmı da hasta ulya zayıf gıdasız ve öksüzdür. Bu medhoş facia karşısında devletimiz şey lakırdıdan ibare temim olacaktır? Müstakbel nasıl gözümüzün önünde oluyor. Bütün millet, müttehid bir cephe halinde mukaddes bir cihadiçerek çocuk meselesini ele almazsa İstanbul'dan bir şey beklememeliyiz. Diyor. İşte en doğru cevabı ben veriyorum. Koşa koşa ölüme!

Zaten senelerden beri mütevali muharebeler, Türk neslinin en gürbüz, en cesur, en kavi evlatlarını bizzarure müdafaa vatan uğruna öldürdü. Verem frengi sarı hastalıklarda bir taraftan sorularla insanları adam abada yolluyor. Cehalet ve sefalet fizyolojiye ise çocuklarımızın pek küçük yaşta hayatına kastediyor. Bunun neticesi enkaz değilse nedir?

Fakat ben farız diyorum ki, Avrupa Amerika'da olduğu gibi, bizde de müteaddid senatör bu tedavi edilsin, frengi, bel soğukluğu, malarya gibi afetlerden eser kalmasın, bataklıklar kurusun, herkes sıhhatine itina etsin. Bundan hâsıl olacak netice şudur: Temdit hayat. Bu, büyük bir nimet. Ancak iş bununla bitmiyor ki! Felaketin en korkunç olanı, tevellüttün azlığında ve doğanların küçük yaşta öldürmesindedir.

Harbi umumiden önceki muharebe senelerinde Anadolu'da üç tetkik seyahati yaptım. Misafir olduğum köylerde halk ile olan hasbihâllerimde pek acı hakikatlere muttali oldum. Bazılarının bir, bazılarının iki, pek azının üç yetişen evladı köylülerin hemen ekserinin sekiz hatta on evlendiği dünya çağında gelip doğan çocukların yaşatamadıklarını bir dahi lisanla kendilerinden dinledim. Osmanlıda bu çocuk meselesi daha bir manzara irene idi. Maişet darlığından dolayı insanlardan vazgeçmiyorlar, öyle ki toplu çocuk sahibi olmaktan tevakki ediyorlar. Son senelerde eski pay muhitte beş altı çocuklukla aileler parmakla gösterilecek kadar azalmıştır.

Bizim halimiz varidat bu kanıp da elindeki sermayeyi yiyen tüccarlara benziyor ki, sonuçta iflastır. Dün yine bir gazete yazıyordu, İstanbul'da doğan çocukların adedi on nısfı derecesinde imiş. Hâlbuki yine diğer bir gazetede okuduğum Almanya'da nüfusu umumi bir senede iki milyon hedefinde tezayüt etmiş.

Bu tevellüdat meselesi bugün milletlerin en esaslı meselesini teşkil ediyor. Geçen sene bu aylarda Paris'te bulunuyordum. Sürbon profesörlerinden Fransa'nın hayatı ve mümalatına dair bir konferansını dinlemiştim. Hatip sözlerine baş ihsai malumat ile başladı ve bize:

1921 senesinde Japonya'da 1.800.000 Almanya'da 1.540.000 İngiltere'de 1.063.000 İtalya'da 1.250.000 Fransa'da ise 813.000 çocuk dünyaya geldiğinde ve Fransa'da 1921'den 1920 ye nispetle 21.000, 1922'de 1921'e nispetle 53.000, 1923'te 1922'ye nispetle 20.000 noksan çocuk doğduğunu haber verdikten sonra, efendiler büyük bir millet intihar ediyor ve ölüme doğru, bir müsabakaya iştirak etmiş gibi, bütün süratiyle koşarak gidiyor demişti.

Yine Pol Hori'nin verdiği malumata göre son yine altmış senelik Almanya'da nüfusu umumi 24 milyon İngiltere'de 16 milyon İtalya'da 15 milyon Fransa da yalnız 2 milyon tezayüt geçirmiştir. Fransa'da izdivaçların miktarı pek düşmüşdür.1920 de 623.000 kişi teehhül etmiş ve 1921'de 1922'de ise yalnız 300.000 kişi ölmüştür.

Maalesef yeni teşkil eden ailelerden de bir hayır beklemiyorlar. Çünkü hepsi çorak, hepsi kısırdır. Ne kadınlar, ne erkekler artık evlat istemiyor. Çocuğu barbar, bir enkil, bir dert telakki ediyorlar bir kaza asrı hamile kalan valideler ise çocuklarını düşürtmek için bazen hayatlarını tehlikeye koymaya bile katlanıyorlar. Mösyö Kalamanso henüz daha başvekâlette iken 1919 senesi 11 Teşrinievvelinde Meclis-i Ayanda irat ettiği tarihi nutukta şu sözleri içerir:

Çok yazık ki Versay muahedenamesi Fransa'da tevellüdatın tezyidi hakkında bir karara ihtiva etmiyor. Hâlbuki muahedenin birinci maddesi bu olmalı idi. Zira Fransa efradı kasrı ailelerden mahrum oldukça, muahedelere istediğiniz kesit ve şeridi koyabilirsiniz. Hay isterse keza Almanların bütün top ve tüfeğini de müsadere edebilirseniz, neticede Fransa muhakkak … Olacaktır. Çünkü bu gidişle ortada Fransız kalmayacaktır. Babalarının yerini tutacak evlat yetiştirmeyen bir hayatı ictimai enkaza mahkumdur. Milletlerin filhakika hayatı ticarete sanayiye ziraate ve orduya bağlıdır. Hâlbuki en temeli ailedir. Serveti milliyeyi husule gelen say ve amel insanla temin edilir. İflasa doğru giden milletler parasızlıktan değildir, çocuksuzluktan korkmalıdırlar. Burada en mühim vazife muallimlere teveccüh ediyor. Baba ve ana hesabı yalnız bir vazife ictimai değil bir vazife milliye olduğunu gençlere telkin etmelidirler. Memleketin ümidi istikbali çocuklardır. Çocuk olmayınca umutta söner.

Müessesat-ı içtimaiyemize terettüp etme görevinde halka geçebilmek veren kanunları vücuda getirmektir. Fakir ailelerin çocukları tabi iyi beslenmez bundan yine ırkımız mutazarrır olur. Gözümüz önünde Frenkler tarafından idare olunan divan umumiye, bahçıvanlarına varıncaya kadar miktarına göre daima zaman icra etmiş memurlarının evlat ve iyalinin filhakika vermişti. Şehremini arzhaneler açmalı, Besim Ömer Paşa ve Doktor Safiye Ali hanımın hamiliyle vücuda getirilen süt damlası şeklinde meseleler memleketin her tarafında vücut bulmalı.

Mesail-i içtimaiyemiz arasında bir de çocuk meselesi olmalı. Bütün nazarlar çocuklara teveccüh etmeli, milletin en ehemmiyetli mebni varidatı onlardır. En büyük ve en sürekli muzafferiyeti çocuklar yapar.

آنادولیده صبیه تصادف ایدیلن صبیه دخسته چوجوقلر

[34]

2.5. NASIL YÜRÜMELİ NASIL DURMALI OTURMALI VE NASIL NEFES ALMALI?

Bazı kimselerde ayaktaki atlet koşar, ayağın kemiği düzleşir, şiddetli bacak ağrıları, bağırsak ağrıları peyda olur, bazılarımız da sivri, çıkık yahut çökük omuzlar olur, Boyun dikleşir. Bütün bunlar yürürken yahut oynarken fena vaziyette durmaktan ileri gelir.

Yürümenin, ayakta durmanın oturmanın, hatta nefes alma tarzının bünyemiz, sık üretimimiz üzerinde pek büyük bir tesiri vardır. Bu hususu en salahiyettar âlimler, doktorlar tespit etmişlerdir.

Küçüklüğünden beri sıhhi ve derst bir tarzda yürümeye alışmayanlar, oturdukları yahut ayakta durdukları zaman aldıkları yanlış vaziyetleri dikkat etmeyenler, teneffüs tarzlarına itina göstermeyenler seneler ilerledikçe bu fena tarzları adet edinirler. Bunun

[34]Resimli Ay, N.4, Mayıs 1925, s.19-20.

da neticesi ekseriyetle bacak ağrıları, bel, kemik ağrıları, müdavi veya umumi rahatsızlıklar olur. Ekseri insanlar her hareketlerinde vücutlarının yalnız sağ cihetini kullanırlar.

Bidatte emniyetsiz olağan bu hal senelerin mağrur ile tabiat sani hükmüne geçer. Vücudun teşkilatında tesiri görülür. Sağ el, sağ bacak, sağ omuz, hâsılı vücudun sırf sağ tarafı daha ziyade neşvünema bulur, vücudun şekli bozulur.

Otururken de vaziyetimize pek ziyade itina etmeliyiz. Daima bir tarzda ve kusurlu surette oturmanın aynı mahzurları görülebilir. Sıhhi bir tarzda oturmayı küçükten öğrenmeliyiz. Mesela bel kemiğinizi bükerek oturmak, otururken ayaklarınızı arkaya doğru çevirip uçlarını yere dikmek sıhhat için çok tehlikelidir. Güzellik ayak ayak üstüne atmanın da çok mazarratları vardır.

Sanatları, veyahut vazifeleri icabı günün büyük bir kısmını ayakta geçirenler de ekseriya ayak kemiği çöker, taban düzleşir. Bu takdirde ayağın kemikleri, adaleleri yerlerini değiştirmiş oldukları için zaman ile şiddetli ağrılar baş gösterir ve ciddi bir tedavi lazımı hâsıl olur. Bu hal iyi zamanda vücudun da göçmesini, yüksek içe doğru kaçmasını ve Ali el-umum bedenîye de safi intaç eder.

Fakat bunlar o adamın sırf her gün saatlerce ayakta durduğundan değil, yanlış ve fena bir tarzda durduğundan ileri gelir. Atabayı türlü rahatsızlıklara uğrayanların ekseriyetle ayakta dururken vücutlarının sıkletlerini yalnız bir bacaklarına verdiklerine, yahut topukları bitişik, ayak uçları dışarıya doğru açık durduklarını müşahede etmektedirler. İşte bu fenalıklar hep bu fena duruştan nişan eder. Ayakta çalışmak mecburiyetinde bulunanlar daima vücutlarının sıkletini iki bacağına birden vermeli ve ayaklarını öyle zaviye teşkil edecek surette değil birbirine muvazi tutmalıdır. Yürürken de ayaklarına muvazi olmalıdır.

Gayet kolay tecrübe edebilirsiniz: Öncelerinizi birleştirip ayak uçlarınızı bir zaviye halde teşkil edecek surette dışarıya doğru açınız. Öylece bir dakika durunuz. Sonra ayaklarınızı vesaitini değiştiriniz, dosdoğru ayaklar birbirine tamamıyla muvazi olarak yine bir müddet durunuz. Bu ikinci vaziyetin birinciden ne kadar rahat olduğunu derhal anlayacaksınız.

Çünkü ayakta durduğunuz, yahut yürüdüğünüz zaman ayak uçları dışarıya doğru olursa vücudun bütün sıkleti ayakların iç tarafına, yani kemerlerin bulunduğu tarafa

yüklenir, bu hal senelerce tekrar ede ede kemeri çöktürür, düz tabanlı ve onunla beraber şiddetli ağrıları intac eder.

Bilakis ayaklar muvazi bulunursa vücudun sıkleti ayakların harici kısmına yüklenir ve ayak kemerleri yüksekte durur.

Bu yüzden türlü rahatsızlıklara uğrayan bir adamı iyi etmek için evvela bu fena itiyadın mucip olduğu zararları telafi etmeli. Diğer hastalıklar kendiliğinden geçer. Ayak kemeri yerine gelir, gövde doğrulur, bağırsaklar da rahatsızlık kalmaz, içeriye doğru çöken göğüs doğrudur, rahat nefes alır.

Tedavisi, muayyen hareket bedeniye icrasıyla ve adet edinilen fena vaziyetleri terk etmekle kabil olur. Bir mütehassısınız bu hususta tatbik edilecek hareket-i bedenîyeyi şöyle tespit ve tarif etmektedir:

1-Ayaklarınız yan yana mevzi durunuz. Ayaklarınızı, dış tarafına basarak, tabanlar birbirine karşı gelecek surette çeviriniz. Ayaklar mümkün olduğu kadar birbirine yakın olmalıdır. Bu hareketi icra ederken dizler tamamıyla gergin durmalıdır. Bunu on defa tekrar ediniz.

2-Ayaklarınız uçları içeriği, önceler dışarıya gelecek surette durunuz. O vaziyette parmaklarınıza basarak mümkün olduğu kadar yükseliniz, sonra öncelerinizi yere değdirmeksizin indiriniz. Bu hareketi de on defa icra ediniz.

3-Yine parmakları içeriye, önceler dışarıya doğru durunuz. Yine parmaklarınıza basarak öncelerinizi kaldırınız. Lakin aşağıya inerken ayaklarınızı dışarı kısmı parmaklardan topuklara kadar birer sınıf daire çizecek tarzda hareket ettiriniz. Bu da on kere icra edilecektir.

4-Sağ ayak sol ayağın üstünde olmak ve parmaklarla topuklar yine mevzi bulunmak üzre ayaklarınızı çaprazat çatınız. Bacaklarınızı gergin tutunuz. Bu vaziyette sağa sola sallanınız. Bu da on defa tekrar edilecektir.

5-Ayaklar mevzi, dizler gergin, dizleri bükmeksizin ayakların yalnız dış taraflarına basarak bir dakika müddetle yürüyünüz.

7-Sol ayağı gergin sağ ayağınızı, topuğu sol ayağın parmakları önüne ve parmakları sol cihete gelecek ve sol ayakla bu vaziyette bir zaviye kaime teşkil edecek surette koyunuz. Bu vaziyeti aldıktan sonra bacaklarınızı gergin ve vücudunuzun sıkletini

öne doğru veriniz. Sağ ayağınızın öncesi yardım almamak şartıyla parmaklarını mümkün olduğu kadar yukarıya kaldırınız.

8-Yukarı ki hareketi ayak değiştirerek tekrar ediniz.

9-Ayaklar mevzi, parmaklarla topukları birbirlerine mümkün olduğu kadar kuvvetle yaklaştırıp adeta yapıştırınız. Dizler gergin duracak ve hareket on kere yapılacaktır.

10-Mümkün olduğu kadar parmakları içeri tarafa doğru çevirerek aşağı yukarı bir dakika veya daha ziyade müddetle yürüyünüz.

Bu hareketin çok faydalı ve müyesser olduğu tecrübelerle tespit olmuştur. Yürürken bazıları başlarını arkaya doğru meyledecek tarzda dik tutarlar, göğüslerini de dışarıya doğru çıkarırlar, karınlarını içeriğe çekerler. Bu hareket katiyen doğru ve sıhhi değildir. Vücudun tabii vaziyetini vererek yürümelidir. Tabii vaziyette ise vücut dik durmakla beraber çene ile göğüs bir hizada bulunur, karın kendini yeniden tabii vaziyeti alır, eller de yan taraflarda haliyle sarkarlar.

Masaya mütemadiyen abaikten, fena bir tarzda oturmaktan omuzlar çöker, kamburlaşır. Göğüs içeriğe doğru çekilir. Bel kemiği eğriliğidir. Bu itiyatlar ilerlediği ve vaktiyle önü alınamadığı takdirde tedavisi yine ancak hareket bedeniye ile kabildir.

Bunların tedavisi için de aynı mütehassısı şu hareketleri tavsiye ediyor.

1-Duvar karşısında ayaklar mevzi durunuz. İki kolunuzu kaldırıp öne uzatınız, öyle bir vaziyette ki elleriniz omuzlarınızın hizasında bulunsun ve avuçlarınızın duvara dayansın.. Önceleriniz yerden ayrılmamak şartıyla vücudunuzu çehrenizle göğsünüz duvara deyinceye kadar ileriye götürünüz. Tekrar ilk vaziyete gelirken derin bir nefes alınız ve tekrar avuçlarınızı çenenizi ve göğsünüzü duvara yaklaştırırken nefes veriniz. Bunu on defa tekrar ediniz. Bu hareketi icra ederken öncelerinizin yerden ayrılmamasına dikkat ediniz. Aksi takdirde takviyesi icap eden adalat layıkıyla hareket edemez.

2-Vücudunuzun sağ tarafını duvara temas ettirip ayaklarınız mevzi gelecek vaziyette durunuz. Sağ kolunuzu omuz hizasına kaldırarak ayağınıza doğru duvar boyunca uzatıp avucunuzu duvara dayayınız. Sonra sol eliniz kalçanızda ön tarafınıza doğru dönerek ve ayaklarınızı katiyen yerden ayırmamaya dikkat ederek sol omzunuzu duvara değdiriniz. İlk vaziyetinize, yani sol eliniz kalçanızda, avdet ederken derin nefes

alınız ve yine öne doğru dönerken nefes veriniz. Bu hareketi on defa yaptıktan sonra vücudunuzun sol kısmını da aynı suretle temas ettirerek yine on defa tekrar ediniz.

Bu hareketler gayet kolay ve faydalıdır. Bunları erkek kadın seksen yaşındaki kimseler bile yapabilir. Hiçbir külfeti icap etmez. Yalnız gerek bunları, gerek nahif olunan diğer hareketleri açık havada icra etmelidir.

Teneffüs bahsine gelince katiyen ağızdan değil, mutlaka burundan nefes alıp vermelidir. Eğer burnunuzdan nefes almakta güçlük çekiyorsanız derhal burun mütehassısına müracaat ediniz. Çünkü bu hal ancak burunda mevcut bir arızadan ileri gelebilir.

Çok kimseler pek kısa ve hafif teneffüs ederler. Muntazam surette teneffüs edenlerin nefesleri derin olur. Nefes alırken havanın akciğerlere göğüs şişirecek tarza nüfus etmesine alınmalıdır. Yoksa içeriye çekilen hava aşağıya, mideye doğru tevsi ederse hem göğüsün dar kalmasına, hem de midenin şeklini değiştirmesine, hicap hacizin aşağıya doğru inmesine sebep olur. Kâfi derecede jimnastik yapmayanlar, yahut sanatı icabı hareket-i bedenîyede bulunmayanlar kısa kısa nefes almak istidadını peyda ederler. Biraz itina ile bunun önüne geçilebilir.

Yürürken, dururken, veya koşarken daima vücudunuzun sıkletini ayaklarınızın harici kısmına veriniz

Yürürken vücudun tabii vaziyetini vererek yürümelidir. Dimdik durmamalıdır.

Ayaklarınızı zaviye teşkil edecek surette değil birbirine mevzi tutmalısınız.[35]

[35] Resimli Ay, N.11, Aralık 1925, s.35-36.

2.6. ŞİŞMANLIKTAN NASIL KURTULABİLİRSİNİZ?

Şişmanlık kadınların en büyük düşmanıdır. Bu azınlığa düşmandan kurtulmak için kadınların katılamadıkları külfet, meşakkat kalmamıştır. Fakat şişmanlıktan kurtulmak için müracaat edilen bütün bu işkenceli tedbirler boştur. Yani çare bu makalede izah edilen tarzda muntazam, ve önemli bir hareket yerindedir.

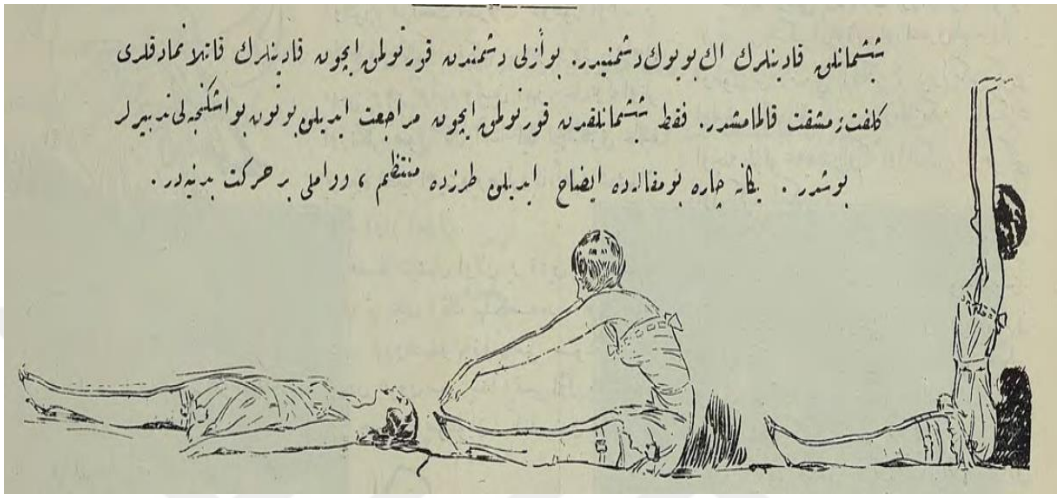

Genç ve tahlili kadınlar narin yapılı olurlar. Bu muhabere nail olmayan bütün diğer kadınlar şişmanlamamak için ellerinden gelen gayreti sarf etmelidirler. Kim ne derse desin vücudun tensibini, zaRafedini bozan tombulluk makbul olmadıktan başka zararlı neticeler de verebilir. Eskiler bir kadının güzelliği saçlarındadır derlerdi. Bu söz pek de doğru olamaz. Zamanımızda kadının şanı, güzelliği bedeninin zaRafedindedir. Saçlar dökülebilir, türlü tahavvüllere uğrayabilir, fakat vücutlarımız daima bizimle beraber ve bizimle kaimdir. Latif, nazar riba eşkalini muhafazaya her suretle itina etmeliyiz.

Kadının pek mühim bir cazibesini tenasüp endamı teşkil eder, ona malik olan her kadın idamesi için iktidarında bulunan her şeyi yapmalıdır.

Asrımızın kadınları, mümkün olduğu kadar daha uzun müddet genç görünmek için, her türlü güzellik vesaitini kullanmakta ihtisas kesp etmişlerdir. Cilde renk ve taravet verecek kremler, kaşların şeklini ıslah edecek maddeler istimal ederler, yüzlerindeki çukurları izole için parafin şırıngalarına, buruşuklukları gidermek için imalatı ve bunlara mümessil daha birçok tedbire müracaat ederler.

Bütün bunlar nispeten kolay şeylerdir, fevkalade bir zahmete veya gayret sarfına mütevakkıf değildir. Mamafih güzel yapılmış bir başın, çizgi buruşukluklardan ayrı gülgün bir çehrenin letafeti, toparlak şişman bir vücut üzerinde olunca hiçe tenzil eder.

Vaka-i henüz bazı ihtiyar erkekler vardır ki kadının etine dolgun olmasını isterler ve bazı doktorlar bulunur ki asrımızın baston gibi ince kadınları iyi valide olamaz derler. Lakin bunlardan başka bütün âlem bugün şunda ittifak etmeye başlamıştır ki narin kadınlar şişmanlardan daha cazibeli olurlar ve daha genç görünürler narinlik kadını genç gösterdikten başka şu faydası da vardır ki

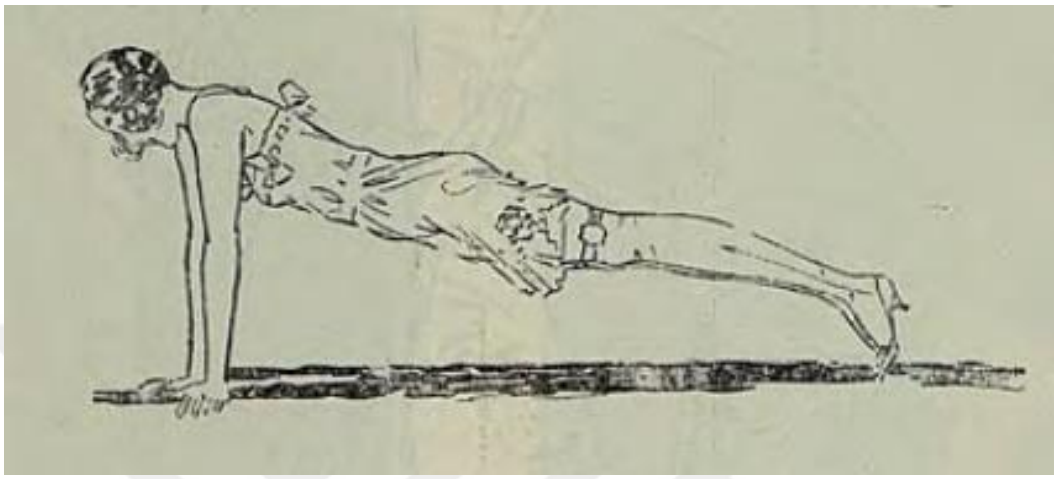

“Yere yüzükoyun yatınız. Ellerinize ve ayak uçlarınıza dayanarak vücudunuzu yavaş yavaş yukarıya kaldırınız, sonra yine yavaş yavaş indiriniz.”

Çeviklik verir. Çeviklik ise gençliğin başlıca evsafındandır.

Şu da vardır ki biraz tombullaşmaya yüz tuttunuz mu terzinizin ceplerini doldurmaya fazla bir vesile olur. Eskiden bir fistan için faraza beş metre kumaş getirirdi, şimdiki elbise için ise ancak onun yarısı kadar kumaş lazım olduğu halde terzi yine öyle yüksek fiyat

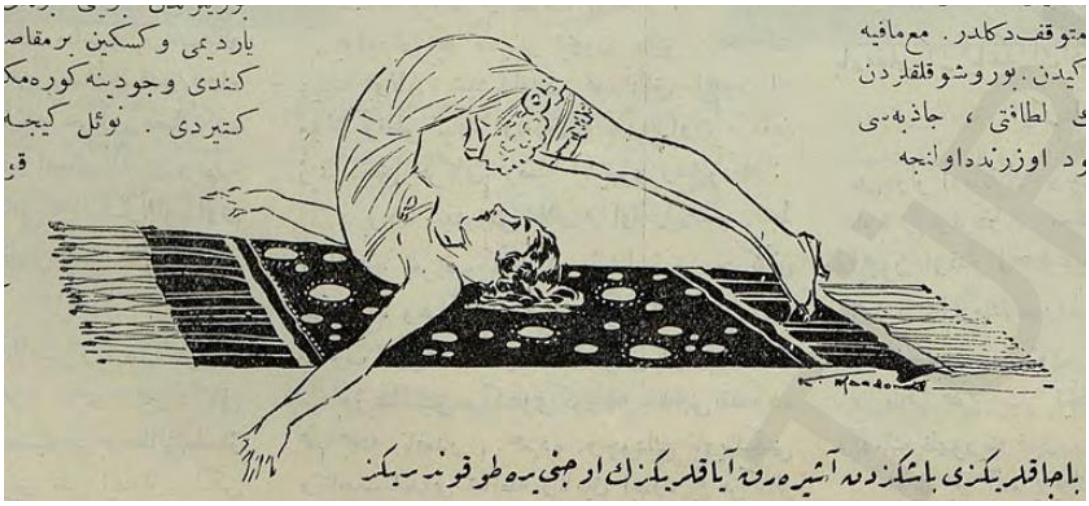

“Bacaklarınızı başınızdan aşırarak ayaklarınızın ucunu yere dokundurunuz”

İstemekten çekinmez. Kendisine bunu ihtar cesaretinde bulundunuz mu, infial gösterir:

Ne yapalım, hanım, der, iş kumaşta değil, makastadır. İyi makastarlar tutmak için çok yüksek ücretler veriyoruz. Tombul vücudunuza zarif, narin şekil verdirecek elbise biçebilmek için en iyi makastarları tutmaya mecburuz.

Vücuda mazlumu olman narinliği vermek için ekseriya korseler, Lastik kemerler kullanırlar. Terzinin mudarebesi karşısında en seri, en müyesser çare budur.

İngiliz muharrirelerinden (Betty Byron) gül lastik kemerler hakkında şöyle hoş bir fıkra naklediyor:

Noel yortusunu geçirmek üzere birkaç ahbap ile kırda misafirliğe gitmiştik. Bir mutad zayıflık şişmanlık meselesi mevzu bahis oldu. Misafir olduğumuz zatı zevcesi ufak tefek yapılı bir kadındı. Münasebet düşmesi üzerine kocası zevcesinin ağırlaşmaya başladığını söyledi. Kadın bu tenkitten müteessir oldu şişmanlığına karşı derhal bir çare aradı.

Tesadüfen otomobilleri için yeni lastik hava borusu almışlardı. Hemen herkesten gizli garaja gitti, terliklerdeki iç lastik bujilerinden birini buldu, hizmetçi kızının yardımı ve keskin bir makasın iğnesiyle onu kesip kendi vücuduna göre memul bir lastik kemer vücuda getirdi. Noel gecesi sefirede iken de kocasına karşı o kadar umumla ve müktesedane hareket ettiğinden dolayı öğündü. Kadıncağız bir lastik kemer yapmak için on misli daha kıymetli bir lastiğin borusunu feda ettiğinin farkında bile

“Dizlerinizi çenenize değecek kadar toplayınız”

değildi! Artık o Noel ziyafetinin ne tatsız bir hal aldığını kolaylıkla teessür edersiniz değil mi?

(Betty Byron)' un şişmanlığa karşı çare bulmak hususundaki tetkikatında şayan diktedir.

Diyor ki:

Lastik kemer ve korselerden başka şişmanlamamak için müracaat edilen muhtelif çareler vardır. Bunlar arasında en birinci safta perhiz gelir. En ziyade tatbik olunan perhiz usullerinden biri her hafta muayyen bir günde patatesten başka bir şey yememek ve sütten başka bir şey içmemektir. Birçok aktrisler tanırım ki şişmanlıktan bu sayede kurtulmuşlardır. Bir kere de bizzat ben tecrübe ettim ve müyesser olduğuna kanaat getirdim. Fakat doğrusu sabahleyin kalkıp da karşısında esmer ve kirli çehreli patatesi görmek bir bardak soğuk sütle karşı karşıya gelmek pek nahoş oluyor.

Tesirini daha bitaetle gösteren bir perhiz usulü vardır. Bu usule göre patates, şeker ve hüznü tatlılardan katiyen tevakki etmek ve pişmemiş pek az armut yemek ve aynı zamanda (Burgonya sandalyesi) denilen elektrik tedavisine devam eylemektir.

Burgonya tedavisi şöyle olur: Bir panyo arayarak uzun bir elektrik sandalyesini uzanır otursunuz; vücudunuzun en şişman aksamı altına kumaşla kaplanmış madeni levhalar yerleştirilir. Elektrik cereyanı başlayınca münasip bir şiddetle uzletiniz sarsılır. Cereyan bir saat kadar devam eder. Bu bir saatlik elektrik cereyanı uzletinize dönem on mil yol yürümüş kadar idman tesiri verir. Bununla beraber şunu unutmamalı ki elektrikle tedavi mütehassısı zarfından icra ve tatbik edilmedikçe tehlikeden halli değildir.

Ekseri kadınların şişmanlaması tenprorluklarından ve iradelerinin gevşekliğinden ileri gelir. Kâfi derecede idman yapmazlar. Bazıları bu ataleti masaj vasıtasıyla telafi ettiklerini zannederler. Lakin masaj sıhhat için iyi bir şey olmakla beraber şişmanlamaya bire bir mâni değildir.

Birçok kadınlar şişmanlığa çare bulmak için doktora müracaat ederler. Doktor onlara bir ilaç, ihtimal ki renkli bir su verir. Ve asıl mühim perhiz tavsiye ve tayin eder. Hâlbuki onlar o renkli suyu kemal itina ile içtikleri halde tercihinize katiyen ehemmiyet vermezler ve binaenaleyh şişmanlamakta devam ederler.

Fazla şişman olan bir kadın kocasının bir vahdetini celp etmek tehlikesindedir. Bunun çok misali görülmüştür. Zevcesini sevdiği halde hadden efzun samin peyda

etmişse üzerine ondan yüz çeviren, soğuyan, kendisinden daha genç ve daha güzel değil, daha zayıf kadınlara meyleden erkekler pek çoktur.

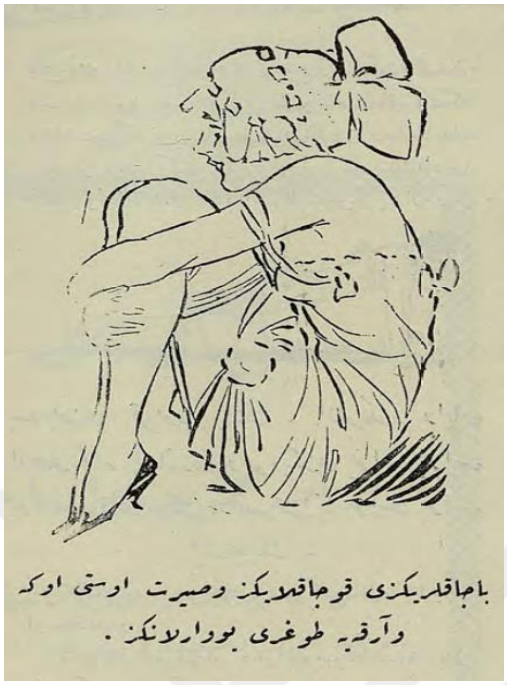

“Bacaklarınızı kucaklayınız ve sırt üstü böyle ve arkaya doğru yuvarlanınız”

Genç, güzel de olsa tombul, şişman bir kadının golf, tenis oynamasında, balans etmesinde büyük bir letafet olamaz.

Bu itibar ile kadınlar için hakiki bir felaket demek olan şişmanlıktan kurtulmak için en müyesser ve pati çare olarak (Betty Byron) muayyen jimnastik hareketi tavsiye ediyor ve diyor ki:

Ben de şişmanlık belasına uğramıştım. Fakat aşağıda tarif ettiğim jimnastik hareketini her sabah ve her akşam yapmak suretiyle üç ayda matlub derecede zayıflamaya muvaffak oldum.

Bu jimnastik hareketleri güzelce yapıldığı takdirde hem sıhhate nafidir, hem de vücudun narinliğini ve tenasüp endamı muhafaza ve temin eder. Bu hareketler hem şiddetli değildir, hem de muntazam ve ahenktardır.

Hareketler kabaca bir halı üzerinde icra edilmeli ve başlamadan evvel bir bardak sıcak su içilmelidir.

Sırt üstü yere yatıp uzanınız. Sonra ellerinizi başınızdan yukarı uzatarak doğruluk oturuş vaziyeti alınız. Dizleriniz geriliği olduğu halde ellerinizi parmaklarınız ayağınızın içine dokununcaya kadar öne uzatınız. Bu hareketi on kere yapınız.

Dizlerinizi büküp çenenize değecek derecede toplayınız, kollarınızla bacaklarınızı kucaklayınız. O vaziyette sırt üstü öne ve arkaya doğru yuvarlanınız. Bu hareketi on defa yapacaksınız ve diğer hareketlerin her birini müteakip onar defa tekrar edeceksiniz.

Yere yüzü koyun yatınız, ellerinize ve ayak uçlarınıza dayanarak vücudunuzu yavaş yavaş yerden kaldırınız. Kollarınızı bükerek yine yavaş yavaş vücudunuzu aşağıya indiriniz. On kere tekrar ediniz.

Arka üstü uzanıp yatınız. Dizleriniz gerile olduğu halde bacaklarınızı öne yukarıya doğru atınız, başınızdan aşırarak ayaklarınızın uçlarını başınızın bir az ötesinde yere dokundurunuz. Bu hareket çok güçtür bir kere ayaklarınızın ucunu yere dokundu duramaz iseniz bile mümkün olduğu kadar daha ileriye götürmeye çalışınız.

Yine arka üstü yere yatınız ve karnınızı muntazam hareketlerle yukarıya aşağıya hareket ettiriniz, aynı zamanda hicab-ı hacze devranı bir hareket veriniz. Bu hareket sıcak suyun içeride devranını temin eder.

Dans etmek, golf, tenis oynamak gibi

Sırt üstü yere uzmanınız. Ellerinizi yukarıya kaldırarak doğrulunuz, dizlerinizi gererek parmaklarınız ayağınızın ucuna deyinceye kadar ellerinizi öne uzatınız.

Her türlü idmanların vücudu narin bulundurmaya yardımı vardır. Mamafih sırf şişmanlamamak için o kadar zahmetlere katlanmak, terhis yüzünden o kadar mahrumiyet

etlere razı olmak fikri biraz can sıkarsa da, bütün bunlara hacet bırakmayacak yer takım sıhhi haplar icat edebilecek büyük bir idman zuhuruna kadar, bundan başka çare yoktur.

Öyle bir adam büyük bir surete namzettir.[36]

2.7. İKİZ ÇEHRELER

Pek meraklı bir fotoğraf tecrübesi, meğer ekseriyetle burunlarınızın sağ tarafı sol tarafına benzemez demiş! Çehremizin iki tarafı arasındaki farkın bazen ne kadar büyük olduğunu bu sayfalardaki makale resimlerin bariz bir surette göstermektedir.

Tabiatın cilveleri pek gariptir. Hak edilen milyarlar ve milyarlarca insanlar arasında birbirine tamamıyla benzeyen iki adam bulmak imkânı yoktur. Hatta pek nadir olarak anasının babasının bile biri birinden tefrik etmekten aciz kaldı ikiz kardeşler bile tamamıyla müşabih değildir, mutlaka birinde, diğerinde bulunmayan bir hususiyet, bir fark vardır.

Bu adam müşabihte o kadar ileriye varıyor ki ekseri insanlar yalnız birbirlerine değil, hatta kendi kendilerine bile tamamıyla benzemezler. Yani yüzlerinin sağ tarafı başka, sol tarafı başka şekildedir. Yüzlerinin iki tarafı noktası noktasına benzeyen pek az kimseler vardır. Bir müdekkik fotoğraf vasıtasıyla icra ettiği tecrübeler, aşağıdaki mukayeseli resimlerde görüleceği gibi, bu hususu iki kere iki dört eder derecesinde ispat etmiştir.

Bu tecrübe şu yolda yapılıyor: Bir adam fotoğrafı tam cephesinden alınır. Sonra resim tam ortasından bir çizgi ile ikiye ayrılır, sağ tarafın bir de menfi fotoğrafı çekilerek bu iki sağ taraf yan yana getirilir ve tekrar fotoğrafı çekilir. Sonra sol taraf için de aynı suretle hareket edilir.

O zaman görülür ki sırf sağ ve sırf sol tarafla vücuda gelen resim birbirinden şayan hayret bir mertebede farklıdır. Bu tecrübe gayet kolaydır ve onu herkes icra edebilir. Bu tecrübeyi yapan metruk birkaç zatın çevrelerindeki farkı bu sayfalarda gördüğünüz fotoğraflarla tespit etmiştir. Bunlardan her birinin biri asıl hayatını, diğeri yalnız çehresinin sağ tarafıyla, üçüncüsü yalnız sol tarafıyla vücuda gelen şekilleri göstermek üzeri üçer fotoğrafını almıştır. Bunları birbiriyle mukayese ederseniz hasır olağan farkları pek bariz bir surette görürsünüz.

[36] Resimli Ay, N.4, Mayıs 1925, s.41-42.

Winston Churchill'in sol tarafını birleştirerek çekilen fotoğrafta sima çok tuhaf bir hal alıyor. Hâlbuki sağ taraflarıyla yapılan resimde o hal katiyen bu kadar ve bunlar hayat asliyesi gösteren resimler mukayese edilirse her üç resim ayrı ayrı adamların resimleri zannedilebilir.

Bernard Shaw'un hayatı aslını gösteren resmine yüzünü tam nısfını sert edecek surette bir kâğıt görseniz iki tarafının hiç de benzemediğini görürsünüz. Yalnız sağ veya sol tarafları yan yana getirilerek alınan fotoğraflarda hâsıl olan fark altındaki iki resimde müşahede edebilirsiniz. Bunların gösterdiği iki mütehalif çehre başka başka birer sahaf gibi görmekle kalmıyor, ayrı ayrı milletlere, kargalara mensup gibi de görünüyor. Çehresinin sırf sağ kısımları ile vücuda gelen altında soldaki resimden daha yaşlı bir adam gibi görünüyor. Yüzü uzun, ağzına yüksek olmakla beraber nispet tardır. Yorgun gözleri senin onur yükü altında ezilip kalmış bir adamın halini biraz ediyor. Yüzünün sırf sağ kısımlarıyla yapılan sağdaki resimlerde ise daha genç, gözleri daha nafiz ve hala gençlik ateşi ile yanar gibi görünmektedir. Anlı hem geniş, hem yüksektir. Soldaki resmin laakal üçte biri derecesinde daha geniştir. Gözlerin uçları aşağıya doğru meyillidir. Hâlbuki soldakini de böyle bir meyil yoktur.

Biyoloji âlimlerinin beyanına göre böyle iki taraf farklı çehreler, birleşirsek büyümüş iki yüz çehresi olarak telakki olunabilir. Bir kere bu ikizler ayrı ayrı büyüse edilen birinin yüzüğü sol tarafın mesafe kısımlarından, öbürünün de sağ tarafı mesafe kısımlarından mürekkeb bulunacaktı ve o hayatta görünecektir.

Mister Belfor' un mukayeseli fotoğraflarında da büyük fark vardır. Üç resmini ayrı ayrı tetkik ederseniz ve bu resimlerin ne suretle vücuda getirildiğini bilmezseniz başka başka üç adamın fotoğrafları olduğuna ayna bile edersiniz. Belfor hayat-ı aslisinde zayıf olmakla beraber yüzünün sırf sağ kısımlarından yapılan altındaki resimde nispet kabul etmez derecede zayıf, adeta kemik ile deriden ibaret bir eda hissi veriyor. Başı yüzüne nispetle çok büyük ve geniştir. Siması çeneye doğru indikçe sivrileşiyor.

Hâlbuki sırf sol taraflarıyla vücuda gelen soldaki resminde aslına yine nispet kabul etmeyecek derecede şişmandır. Başı, çenesini dört köşelidir. Boynu gayet kalındır.

Lloyd George (Loyd Corc)'da husule gelen fark inanılmayacak bir derecededir. Bir kere hayat eseleyesi gösteren fotoğrafını bizzat tespit etmezseniz altında biri sol biri sağ tarafları birleştirilerek alınan fotoğraflar arasında o derece bir fark hâsıl olacağına zor inanırsınız. Bunların hiçbiri Lloyd George'a benzemez.

Hayat asliye fotoğrafının tam altına tesadüf eden ve yüzünün sol kısımlarıyla çekilen resminde daha yaşlı göründüğü gibi gözlerinde bir az da şaşılık vardır. Çene kemikleri ayrı ve köşeli görünüyor. Bunun yanındaki resimde ise büsbütün başka bir hayat ibraz ediyor. Gözlerde şaşılık yoktur. Fakat bunda da kaşların şekli, kafası büsbütün başka, ağzın şekli başkadır. Tetkikte devam ederseniz bunlara benzer daha birçok korkacağız şüphe yoktur.

Fotoğrafla yapılan tecrübelerin verdiği bu neticeler pek ziyade şayan diktedir. Çünkü gayet mühim meseleler için vesai bir tetkikat sahası açmaktadır. Bazı insanlarda, belki de ekserisine çehrelerinin bir tarafı öbür tarafına musaba olmaması neden ileri geliyor?

Yukarıdan söylediğimiz gibi biyoloji âlimleri bunu ikizlerin ayrı ayrı doğup büyüyeceğine, birleşmiş ve öylece tek bir insan olarak gelmiş olmalarına atfediyorlar. Fakat bu şimdilik bir faraziyeden ibarettir.

Hakikat olarak kabul edilmek için etrafıyla ispat edilmesi icap eder. Bir de çehrenin böyle mütehalif olmasının o insanların seciyesinde de bir fark andaç ediyor mu? Yani ahlakında, mizacının da bir mübayenet husule getiriyor mu? Acaba o adamlar maddiyaten oldukları gibi manen, iki yüzü olmaları kabil midir? Yoksa bu türlü adamlarda birleşmiş iki şahsiyet bulunduğuna nazaran kumandaları, istiad ve kabiliyetleri de iki misli fazla mıdır? Bunun gibi daha birçok meseleler meydana çıkar ki şu hadiseyi yalnız şekil ve biyoloji nokta nazır neden değil, fennin daha birçok şaibeli noktasından da mütalâa etmek icap ediyor. Bütün bu suallere fen elbette bir gün cevap verecektir.

« برنستون پروفیل » ك فوطوغرافیدی

« لوبه پروفیل » ك فوطوغرافیدی

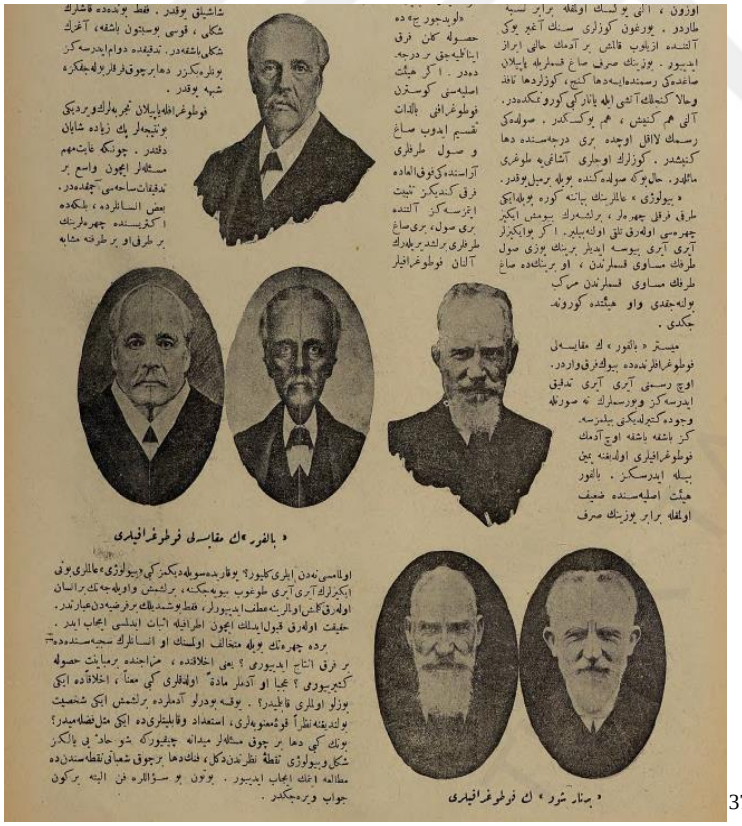

« بالفور » ك مقابسه‌ی فوطوغرافیدی

« برنار شو » ك فوطوغرافیدی

37

[37] Resimli Ay, N.9, Ekim 1925, s.26-27.

2.8. YÜZ SİZE NE SÖYLER?

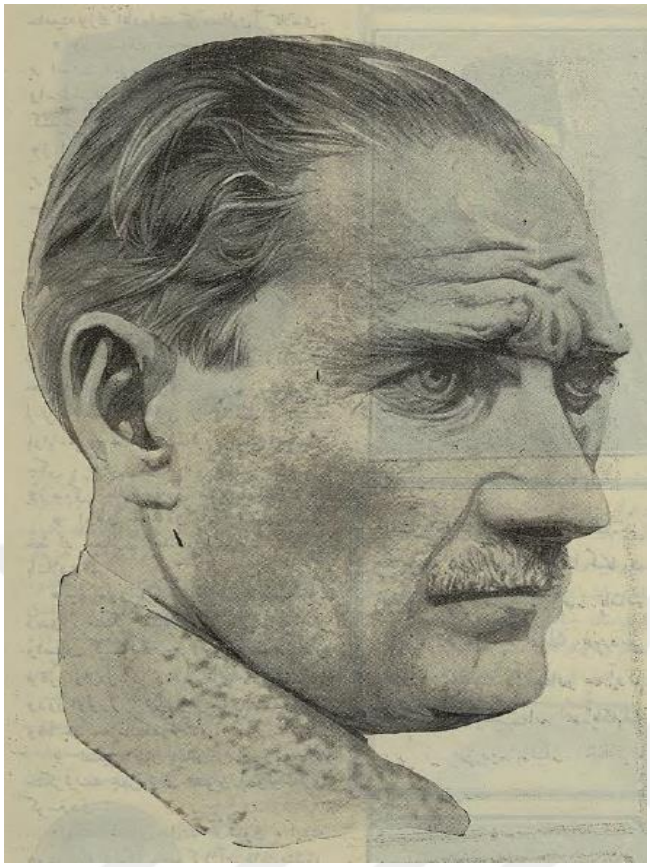

Yüz kalbin ve ruhun aynasıdır. Bir adamın yüzünün evsafını, yüzün noksanlarını yüzündeki hatlardan okuyabilirsiniz. Okumasını bilenler için yüz açık bir kitaptır. Yüzdeki hatların mana ifade eder, bu manalar nasıl okunur aşağıdaki makale de izah edilmiştir.

New York'ta iken çok yorgun olduğum bir akşam vakit geçirecek bir yer ararken gazetede gözüme şayan dikkat bir konferans alanı ilişti. Büyük bir müessese yüzden insanın ahlak ve seciyesi nasıl anlaşılır? Mevzu hakkında tecrübeli bir konferans verileceğini ilan ediyorlardı. Başka bir zamanda bu ilanı görse idim gülüp geçerdim, fakat o akşam beynimi yormayacak eğlenceli bir müsamereye ihtiyacım vardı. Konferansta tecrübe yapılacağını da ilan ediyorlardı. Hayali eğlenceli bir şey olacağı ümidiyle kalktım, adresi cebime yerleştirdim ve konferans verilecek mahalle gittim.

Burası New York'un en işlek caddesi üzerinde büyük bir müessese idi. Salona girdiğim zaman içeride benim gibi merak ve tecessüs saikasıyla gelmiş yüzlerce kişi buldum. Ben de bir sandalyeye iliştim. Konferans zamanına daha on dakika kadar bir zaman vardı. Etrafıma göz gezdirdim. Duvarlarda tuhaf tuhaf resimler asılmıştı. Şurada

büyük adamların tabiattan büyük başları görünüyordu. İnsanların çehrelerini bu hali cephelerden gösteren kat kat resimler vardı.

On dakika sonra müessesenin muallimi kürsüye geldi, ve bize evvela bu müessesenin ne iş gördüğünü anlattı. Bütün fabrikalar, birçok ticarethaneler memur ve müstahdem almadan evvel oraya müracaat eder, memurlarının ahlak ve seciyelerini temin ettirterek o suretle istihdam ederlermiş. Şimdiye kadar yapılan tecrübeler bu müessesenin ticaret haneleri pek büyük hizmetler ettiğini gösteriyormuş. Bir adamın muhasebecilik veya ketebelik edip edemeyeceğini, doğru ve namuslu olup olmadığını yüzündeki hatlardan okur, ticarethaneleri ikaz ederlermiş. O vakte kadar ticaret hanelerin böyle bir vasıta ile memurlarını imtihan ettiklerinden bir haber olduğum için bu malumat garibime gitti. Bunlar bir nevi falcılık yapıyor, diye düşündüm ve güldüm.

Fakat hatip gayet ciddi, bir darülfünun kürsüsünde ders veren profesör gibi, vakur ve ağır bir sesle konferansına devam etti, samiyane bozuk ifade etti manaları anlattı.

Yüz insanın aynasıdır, diye başladı bir insanın kalbini, fikrini, ruhunu yüzü vasıtasıyla okumak mümkündür. Yüz kendi kendine bir lisan, bir ansiklopedidir. Yüz insanın bütün hayatını nakleden açık bir kitaptır. Yüzü okumak bilenler insanların sıhhiyelerini bir görüşte anlayabilirler. Bizim icra etmekte olduğumuz tetkikat, yapmakta olduğumuz tecrübeler bize insanların yüzünde muhtelif seviye ve ahlak farklarını delalet eden hazır mevcut olduğu ispat etti. Daima aynı ev sevk aynı hatıra tekabül ettiğini ve burunda şu şeraiti cemi eder adamın mutlaka şu o safı cama olacağını öğrendik. İşte bu çehrelerimize istinaden bugün bir insanı ne işe yarayacağı, hangi sahalarda muvaffak olabileceği, ne gibi nazırla malul bulunduğu yüzündeki hatlara bakarak söyleyebiliriz.

Bu ufak mecmuadan sonra çehredeki hattın manaları hakkında izahat vermeye başladı:

Çehreleri iki sınıfa taksim edebiliriz. Dedi. Müttefikir sınıfın çehresi ile tüccar ve esnaf kimselerin çehreleri arasında bariz farklar vardır. Birinciler ince, naif, ve düz olurlar. İkinciler tok, dolgun ve kaba çehreye maliktirler.

Bu tasnifi yapar yapmaz derhal bize dünya mütefekkirlerinin çehrelerini tasvir eden levhaları gösterdi:

İşte aynadan işte bir gosun, işte Hugo.. Dedi, sonra Amerika'nın meşhur tüccarlarının resimlerini gösterdi. Filhakika bu iki avuç arasında çehre itibarıyla büyük bir fark vardı.

Bir adamın çevresinden ahlak ve seviyesini okumak için evvela bu ana hatları bilmek lazım gelir, diye konferansına devam etti. Çehrede evvela nazarı dikkate alınacak şey burundur. Çehrenin umumi hamına nispeten burnun büyük veya küçüklüğü insanın evsaf-ı umumiyesi üzerinde büyük tesirleri haizdir. Burnu çehresinin umumi heyetine nazaran büyük olan kimse zeki ve cesur olur. Napolyon kumandanlarının hep uzun burunlu olmasına dikkat ederdi. Uzun burun zekaya, cesarete, atılganlık a delalet eder. Çehreye nispetle burunları küçük veya yassı olanlar iptidai dimağlı, basit düşünceli, müttevassıt zekalı adamlardır. Maymunların burnu küçük ve yassıdır. Afrikalıların, siyahilerin ve iptidai komların burunları hep yassı ve küçüktür. Sanatkarlarımız arasında büyük ve küçük burunlu olanlar arasında bir mukayese yapınız, göreceksiniz ki çehresine nispetiyle burunları büyük olanlara ekseriyetle zeki kurnaz ve cesur kimselerdir.

Burnu klasik Yunan güzellerinin burunları gibi, kemerli olanlar cesur, şahsi istiklale aşık ve başkalarını idare kabiliyetini haiz olurlar. Buna mukabil burunları yassı olanlar idare edilmek, kumanda altında yürümekten hoşlanırlar.

İki kaş arasındaki zaviye geniş ve düz olursa iktisada, dar ve derin olursa şehvete alamettir.

Ağzın iki tarafında nısf daire şeklinde kavisler mevcut olursa cefada asalete ve teşkilat kabiliyetine delalet eder.

Burnun uçlarından dudağına doğru inen kavisler tahlil kabiliyetine, dudağım ucundan aşağı sarkan kavisler terkip kabiliyetine delalet eder. İlim adamlarda mütefekkirlerde bu kavisler ekseriya bariz olur. Basit düşünceli, terkip ve tahlil hiç sesinden mahrum kimseler de bu kavisler siliktir.

Şakakların büyüklüğü hafızanın kuvvetine delalet eder. Bu gibi adamlar bilhassa rakam, tarih hafızasında büyük kabiliyet gösterirler. Bu sebeple muhasib olacak kimselerin şakaları tevsi etmiş olmak lazımdır.

Alnın üst tarafında sağdan ve soldan boynuz yerlerinde kabarık bulunması lisan okunmak kabiliyetini gösterir. Birkaç lisan bilen kimselerin boynuz yerleri ekseriyetle çıkıktır.

Elmacık kemikleri çıkık olanlar ihtiyatlı ve kararlarında pek kati olurlar.

Burun kapakları kalkık olanlar da taharri ve teşhis kabiliyeti kuvvetli olur. Bu gibiler iyi polis ve taharri memuru olurlar.

Çene, insanın seciyesi üzerinde büyük rol oynar. Çeneleri çökük ve zayıf olanlar iradesi zayıf olan kimselerdir. Çenenin metaneti arada kabiliyetinin kuvvetine alamettir. İnce, çıkık ve sert çene, sert haşin ve mert tabiata delalet eder. Yuvarlak çeneli insanlar zayıf iradeli olurlar. Çene kemikleri geniş ve kuvvetli olanlar iyi tüccar olurlar. Tüccarlar da ekseriyetle çene kemikleri çıkıktır. Mütefekkir adamların çene kemikleri azdır ve namussuzdur.

İşte yüzün böyle her hattında derin mana vardır. Kaşların kalın veya ince olması, gözün küçük veya büyük bulunması, yanaklarındaki buruşuklar, çehredeki ince hatlar hep birer manayı haizdir. Bunları okumak bilenler bir insanı bir görüşte kolaylıkla tanıyabilirler.

Bir saat kadar süren ve çehreyi ince ve uzun bir tahlil eden geçirerek yüzde görülen ve görülemeyen hududun ifade ettikleri manaları izah eden bu konferanstan sonra, hatip tatbikata geçti ve (Lloyd George)'un, Amerika reisicumhuru (Calvin Coolidge) Koliç'in yüzlerine nazaran seciye ve ahlaklarını teşrih etti. Nihayet de semalara hitap ederek:

-Arzu eden kürsüye gelsin, tabiatına izah edeyim, dedi.

Tabii kimse, yabancı kimseler önünde böyle bir teşhire razı olmadı. Fakat hatip maharetini göstermek istiyordu. Yanımda oturan adamı kaldırdı. Herkesin gözü önünde adamcağızın yüzünü, gözünü izah etti. Bilinmesinde mahsur olmayan bir takım evsafını da söyledi.

O vakit bir teçhiz sayesinde dinlediğim bu konferans bende bir merak uyandırdı. O günden sonra sokakta her rast geldiğim adamın çehresine bakmaya ve yüzündeki hatları okumaya başladım.

Sonra öğrendim ki o gece bize o konferansı veren zat doktor (Marton) isminde çok meşhur bir adammış ve bu sahadaki ihtisasıyla meşhurmuş. O vakit bu izahat nazarımda daha ziyade ehemmiyet gasp etti meşhur simaların fotoğraflarını tedarik ettim, kendi kendime onların çehrelerindeki hatları tetkike koyuldum: Rafed Paşa da Doktor Marton nezdinde çok mergup olan uzun ve büyük burunlu buldum. Talat Paşa'nın yüzündeki en bariz hat çene kemiklerinin çıkık olmasıdır. İsmet Paşa'nın şakakları büyüktür. Gazi Paşa'nın çenesi çok manidardır. Bu sayfaya adamlarımızın resimlerini de derç ediyoruz. Yukarıda verilen izahata göre bu çehrelerde ne okuyorsunuz? Aynı

tecrübeyi kendinize ve tanıdıklarınıza tatbik ediniz. Zannederim ki bu tecrübeler ekseriyetle Doktor Marton ……

Dünyanın tanınmış simalarının tahlil ve tetkikten geçiriniz, çok şayan-ı dikkat neticelere varacaksınız. Mesela Doktor (Marton)' a akşam görev Amerika reisi cumhuru (Koliç) sade, mütevazı, namuslu haluk ve mahcup bir adamdır. Luvid Corc, burnundan ve çenesinden de anlaşılacağı üzere, küstah, cesur, atılgan ve hilekâr bir adamdır. Mussolini büyük adamların en kutlu en muzihidir. Doktor Marton'a göreve insanların evsiyafı zaman ile tebdil eder dün korkak olan bir adam bugün cesur olabilir. Dün tetkik ve tahlil kabiliyetini haiz olmayan bir adam bugün mükemmel tahlil kuvvetini haiz bir adam olabilir.

O yüzden insanın seciyesini okumak usulünün fevaidinden bir de insanların inkişaf etmemiş olan seciyelerini bularak onları tanımaya itmektir. Yüzdeki hatlı sâri okumanın bir faydası da budur.

طلعت پاشانك آك سايه‌ده دقت نقطه‌سی
چكه‌سيدر . مرحومك چكه كيكلری
چيقيق ويوبوكدر . انور پاشاده
ساده ، حريص بر آدمك چهره‌سی
واردر . جسور و آتيلغانه بر آدم
انمرذجی آرادیغكز زمانده انور پاشانك
چهره‌سنه باقيكز

Talat Paşa'nın en şayan-ı dikkat noktası çenesidir. Merhumun çene kemikleri çıkık ve büyük müdür. Enver Paşa'da sade, haris bir adamın çehresi vardır. Cesur ve atılgan bir adam mizacı aradığımız zaman Enver Paşa'nın çehresine bakınız.

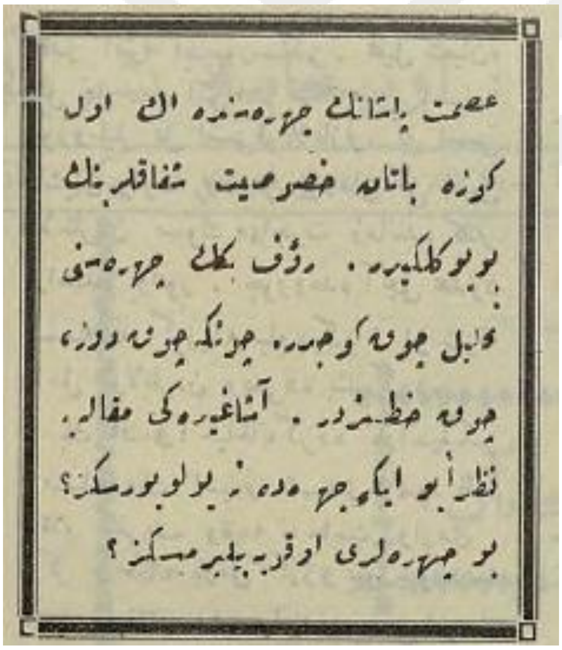

عصمت پاشانك چهره‌سنده اك اول

کوزه باتان خصوصيت شقاقلرينك

بويوكلكيدر . رؤف بكك چهره‌سنى

تحليل چوق کوچدر . چونکه چوق دوز ،

چوق خطسزدر . آشاغيده‌كى مقاله‌يه

نظراً بو ايكى چهره‌ده نه بوليورسكز؟

بو چهره‌لرى اوقويه بيلير ميسكز ؟

İsmet Paşa’nın çehresinde en evvel göze batan hususiyet şakaklarının büyüklüğüdür. Rauf Bey’in çehresini tahlil çok güçtür. Çünkü çok düz, çok hatsızdır. Aşağıdaki makaleye nazaran bu iki çehrede ne buluyorsunuz? Bu çehreleri okuyabilir misiniz?

(Mussolini)'nin burnuna bakarsanız Napolyon'un niçin kumandanlarını uzun burunlular arasından seçtiğini anlarsınız

Rafed Paşa'nın burnu büyük ve kemiklidir[38]

2.9. BAHAR, KADIN VE ÇİÇEK

Bahar gelince tabiat bütün güzelliklerini meydana çıkarır. Kadını ve çiçeği bir arada görmek en ziyade bu mevsimde mümkündür. Zamanın kadını çiçek, çiçek kadın demektir. Tabiatın bu iki güzel mahlukatı bir arada görmek, ilk baharın kıymetini andırır. Fakat bilhassa İstanbul'un her tarafı çiçeklerle ve çiçek gibi kadınlarla süslü olan baharı dünyanın en güzel baharıdır. Bu günlerde Adalara gitmişseniz, vapurda kucağında bir demet çiçekle güzel kadınlar görmüşseniz elbet hayatın yaşamağa dair bir kıymeti olduğunu siz de teslim etmişsinizdir. İşte bu sahifelerde tabiatın bu iki güzel manzarasını bir arada görüyorsunuz.

2. Sayfa

Bahar ve çiçek[39]

[38] Resimli Ay, N.1, Şubat 1925, s.45-47.
[39] Resimli Ay, N.3, Mayıs 1928, s.24-25.

2.10. BAŞLIK MODALARI, ÇARŞAF MODALARI

Başlık modaları

Resimli ayın ortaya attığı yeni mali başlık mal büyük hüsnü kabule mazhar oldu. Beyoğlu, Şişli ve Kadıköy hanımı arasında Resimli Ay modalarına ondan başlıklar görünmeye başladı. Türk kadınının süs ve giyim işinde kendi hususiyetine verdiği bu ehemmiyet takdirle zikredilmeye layık bir harekettir.

Türk kadını giyinişindeki zevki ile tanınmıştır. Şehrimizde yaşayan ecnebiler bile onları taklide yeltenmektedirler. Tebaasında da bu ince zevk ve zaRafedi gösteren Türk kadınının başlıklara ehemmiyet vermemesi mümkün değildir. (Resimli Ay)' da çıkan başlıklar bu ihtiyaçlara cevap verdiği için büyük bir rağbete mazhar oldu. Ve derhal tatbik edilmeye başlandı.

Bugün, kararlarımıza bu tevcihten cesaret alarak yeni birkaç numune daha arz ediyoruz. Bu modalarda zevkle Avrupa şekilleri mezcedilmiş ve bu sebepten yeni numuneler vücuda getirilmiştir.

Avrupa da dahil son moda başlıklar bizim bu mali başlıklarımıza yakın bir şekil almaya başlamıştır. İlkbahar şapka modelleriyle bizim başlıklarımız arasında büyük bir müşabehet vardır. Yalnız başın bağlanışı, tanzimatın tarzı müzelerden alınmıştır. Kumaş ve renkleri elbise ve çarşafınızın kumaş ve rengine uydurabilirsiniz.

Çarşaf modaları

Bu elbiseyi kendiniz dikebilirsiniz

Karılarınız için elbise

Evladınıza Rum terzileri çağırmadan kurtulmak istiyorsanız elbiselerinizi kendiniz dikiniz. Bu kadarı da gördüğünüz elbise basit yapılmıştır. Modanın patronunu arzu edenlere meccanen göndeririz. Patronu almak isteyenler bir mektup içine İstanbul için üç, taşra için beş kuruş koyarak bize müracaat etmelidirler.

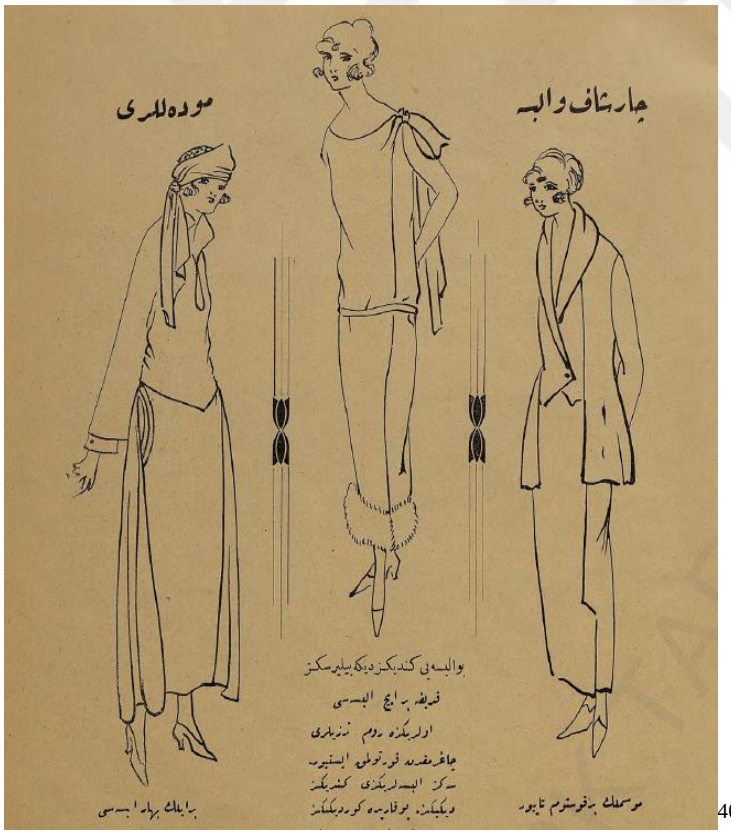

40

[40] Resimli Ay, N.1, Şubat 1924, s.32-33.

2.11. BEYAZ KREP DÜŞÜK SABAHLIK

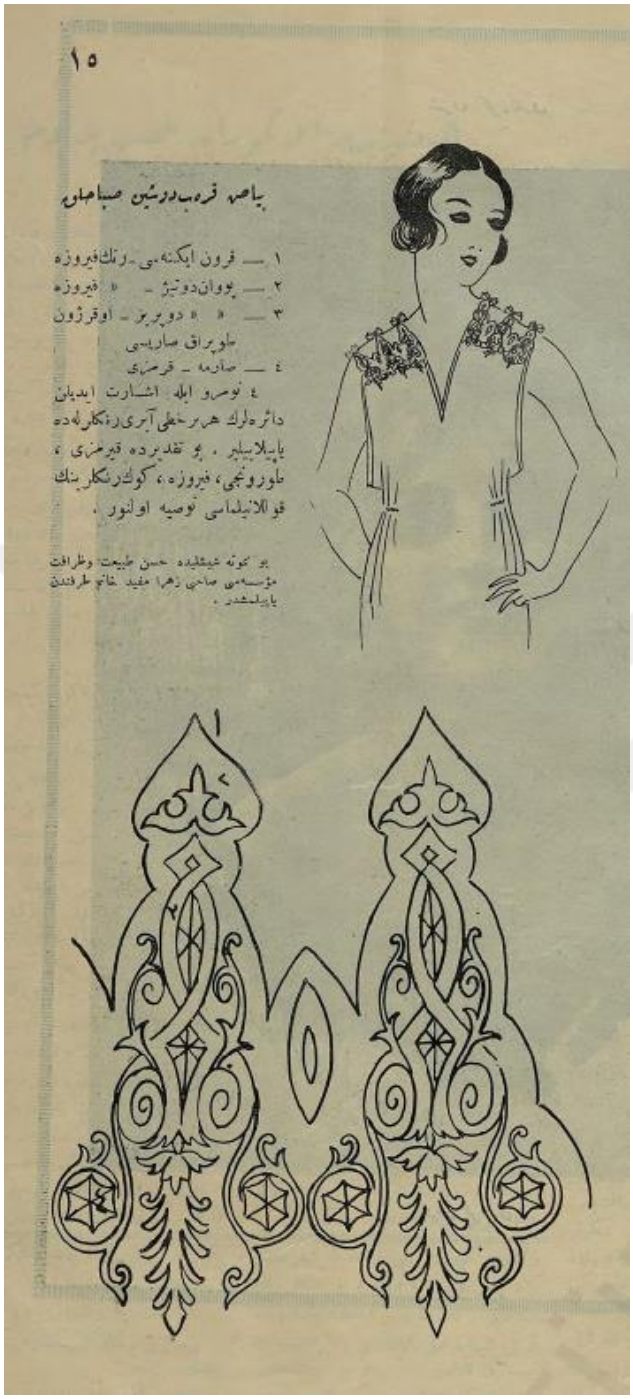

1)Krone iğnesi- renk firuze

2)Povan dütij-firuze

3)Dopriz- okurjon

Toprak sarısı

4)Sarma kırmızı

4 numara ile işaret edilen dairelerin her bir hattı ayrı renkler de yapılabilir. Bu takdirde kırmızı, turuncu, firuze, gök renklerinden kullanabilmesi tavsiye olunur bu numune Şişli'de hüsnü tabiat ve zaRafed müessesesi sahibi Zahire Muhit Hanım tarafından yapılmıştır.[41]

2.12. BOYUN BAĞI VE ESKİ ŞIKLAR

Ziya Paşa'nın gençliği

Gabir İlhak Samed'in Gençliği

Ebuzziya Tevfik Bey'in Gençliği

Boyun bağı ve eski şıklar

Bir günde beş altı kravat değiştiren şıklar-elbise dolabında beş altı yüz kravat bulundururlar-boyun bağı bağlamak için saatlerce ayna karşısında duranlar-biz de ilk defa kravat ne vakit ve nasıl başladı? Şuara-yı devlet azasından yaka ve kravat takma ya…. Bey

Muharriri: Ercüment Ekrem

Erkek elbisesinin zaRafed tatminden olan yakalık ve boyun bağı da yakında tarihe mal olacak gibi görünüyor.

Kolalı yakalığı gömlekle aynı kumaştan, yumuşak yaka ile istibdal eden İspanya kralı Alfonso'dan sonra, şimdi Paris'te yakalık ve boyun bağının büsbütün alakasına çalışan bir cemiyet teşkil ettiğini haber alıyoruz.

Boyunduruk aleyhtarları birliği, inovanni alan bu cemiyetin Paris gibi her yeni modanın doğduğu bir şehirde teşkili her halde bir iki vasati zihniyetin akıbeti için faal hayır değildir.

Hâlbuki gömlek üzerine takılan eğreti ve kati yakaladığın keyfiyet icadı daha geçenlerde yüzüncü yıl dönemini idrak ediyordu. Tesadüf bize eşyanın da tabii ki insanlar gibi fani olduklarına ve dünyada hiçbir âdetin, beşeriyetin mütenevvin mizacı karşısında peyda olamayacağını yeni bir delil teşkil eder.

Ancak, yalakalıkla boyun bağı kolalıdan sonraki kıyafetimizi şöyle bir göz önüne getiriyorum: Hani, boyunu bölük bir nevi horozlar vardır. Tatbiki onlara

[41] Resimli Ay, N.1, Şubat 1924, s.15.

benzeyeceğiz. Hala ince boyunlu, gırtlağı çıkık kimseler büs bütün şahbaz olacaklar. Binaenaleyh yakalığı değilse bile, bu yoğun bağını bize bağışlasalar iyi olur.

Boyun bağı pek yeni bir icat değildir. Bunun en eski numunesi Romalıların fukalya tesmiye ettikleri boyunlarına yolladıkları alaca kumaş parçalarıdır. Lakin, usul kravat en evvel Paris'te ve1660 senesinde intişar etmiştir. O zaman Fransız ordusunda hizmet etmek üzere oraya gelen bazı Hırvat efrat ve zabıtanın boyunlarına bir nevi iplikli mendil sardıkları görülmüş ve uçları bazen sırma, bazen de ipek püsküller müzeyyen olan bu ziynet vasıtası hoşa gitmiş ve az zaman içerisinde teyemmüm etmiştir. (Kravat) ismi de neşreden kimselere izahat (Hırvat kravat) lafından alıntıdır.

İlk kravatlar bittabi şimdikilerden çok farklı olup şekilleri zaman zaman değişmiş, fakat daha iyi mama erkek tarafından tatmininden adolunmuştur. Boyun bağlarının şaşalı zamanı Fransa'da (Romantizm) dünyanın adabı devrin zuhur ve inkişafına müsadiftir. O devrin ve o mektebin müntesipleri kravat atlarının intihabına ve bağlanışına çok itina etmişlerdir. O kadar ki iyi kravat bağlamak adeta Sanayi Nefise'den ad olunurdu ve bu hususta acemilere ders veren hocalar görüldü. İyi bağlanmış bir boyun bağı hayatta en birinci amel muvaffakiyetti.

Bu karavanlar gayet yüksek, ve dik durması için belemelerle tersin edilmiş siyah yakalıklar üzerine sarılırdı. Bu yakalıklar ise kumaştan, kadifeden, hatta yumuşak sahtiyan derisinden yapılmış ve içi mukavva kaplanmıştı.

O devirde zarif geçinen bir adam kemal itina ile akşam hüsnü muhafaza edilmiş yüzlerce kravata sahip olmak gerekti. Tam otuz altı türlü boyun bağı bağlamak usulü vardı: Gardiyan düğümü, şark tarzı, Amerikan vari, hamud biçimi, hususi tarzı, ala bayıron, şalala, Bergama, İrlanda, maharet, öbür geri, diana biçimi, bavol, bucak kabuğu, meşhur mâni kolontrozu, tenbilkari, sadıkane biçim, İtalyan, Rus, diplomat, Cizvit, kalp kıran, riyazi biçimleri, eli ahire…

O vakit moda renkleri de acayip acayip isimler alırlardı: Müttehic pire kalçası rengi (Yavru ağzına yakın pembe), Kanarya kuyruğu, sonbahar grubu… ve daha bunun gibi nice gülünç isimler!

Rivayet ederler ki şair (Alfred Domosa)nın kravat dolabında altı yüzü mütecaviz boyun bağı varmış. Bizim hangi kabadayı şıklarımız bu adedi çıkışabilirler, acaba?!

1830 tarihinde Paris'in, zaRafed kıyafetiyle en şöhret şair adamı (George Bromall) idi. Bu adabın tercihen hayatını yazmış olan Musevi (Jak Bolanje) der ki:

Bromall, giyinmek için tam iki saat vakit sarf ederdi. En çok itina ettiği ve muvaffak olduğu boyun bağı idi. Muasırlarını o boyun bağı ile tefsuk etmiştir. Alel ekser İngiliz veliahdının da almak için hazır bulunduğu bu giyinme umumiyesinde berü memel istediği gibi bir kravat bağlamaya muvaffak oluncaya kadar, yüzlercesini buruşturur, atar, asabiyetle ayaklarının altında çiğnerdi.

Biz de boyun bağı veya yakalık Tanzimat-ı Hayriye ile temin etmeye başlamıştır. Fakat o zaman da yaka hem nizamsız hem de gömleğin kırarak eczasından bulunuyor, aynı zamanda dik ve kapalı satırı yakaları boyun balığı bağlamaktan ve vareste geliyordu.

Avrupa gören veyahut Beyoğlu'nun Frenk, levanten muhitlerine girip Türk gençleri alaturka setrinin yerine devrik yakalı redingotu ikame edinceye kadar bu böyle gitti. Sonra redingotla ve bilahare ceketle beraber rengarenk, palastron, lavalyar, ragat, fiyonga boyun bağı modası başladı. Teşrifat nazırı Kemal Bey, Kenan Paşazade Rafed Bey, Reşad Fuat Bey, Ebu Ziya Tevfik Bey, Sezai Bey, Ekrem Bey, Abdülhak Hamid Bey, Reşad Paşa, Ziya Bey(Paşa) gibi o devirlerde zarif giyinmekle meşhur kimseler adeta bizde garp zarif talebesinin tamamına peyrev oldular. Aralarında bazen öyle mağfiretleri vardı ki (Mir)' in kostümlerine (Gün)' ün gömlek ve kravatlarına, bastonlarına kanaat etmez; elbisesini, çamaşırlarını Paris'e, Londra'ya ısmarladı. Mamafih, kravatı ve yakalığı işkence altı telakki eden tenprorlar veyahut (Kafirlerle şebahat)' den çekinen münasipler Beyçoktu. Bunlar her şeye rağmen Şam alacasından mintana sadık kalmışlardı. Her nasılsa şuara-yı devlet azalığına kadar irtika etmiş bir h… Beyvardı. Bu zat imkân değil, arkadaşları yaka taktırmamış, boyun bağı bağlatamamışlardı. Bir güne yapıp yapmışlar, ekseriyete uyup da kıyafetini medenileştirmezse, memuriyetten azledileceğini söyleyerek kandırmışlar, yaka ve kravat giydirmişlerdi. H… Beybundan duyduğu azaba bir saatten fazla mukavemet edememiş, içtimadan sofaya fırlayarak, yakayı da boyun bağını da çıkarıp attığı gibi evine kaçmıştı.

Cumalarda, terakki ve temdin düşmanı softalar:

- Boğazlarına garı gibi kurdele bağlayan imansızlar…

Aleyhine vazediyor, onları bol keseden cehenneme gönderiyorlardı. Bununla beraber moda teyemmüm etti. Yeni nesil, Avrupa gençlerinden fark olunamayacak bir incelikle giyinen, kravatını hüsnü intihap ederek zarifane bağlayan pek çok zevk-i selim erbabı yetiştirdi.

Romantizm devri geçtikten sonra boyun bağı, levazım enseye arasındaki ehemmiyetini kaybeder gibi oldu. Kumaşına, rengine, bağlayıcı ışına pek o kadar itina edilmiyordu. Geçen bir asrın sonlarında, modaya nazırlık etmiş olan meşhur Fransız tiyatro sanatları (Lobarji) kravatı ihya etti. Ona eski ehemmiyet ve şaşasını verdi. O zaman boyun bağının rengini elbisenin rengine uydurmak bir günde beş altı kravatı değiştirmek mukteza zaRafed addedildi.

Almanya'nın son imparatoru Kayzer Wilhelm'in bin sekiz yüz çeşit kravatı vardı. Validesi kraliçe Victoria'dan sonra İngiltere tahtına cülus olağan yedinci (Edvard) henüz Galler prensi iken, boyun bağını bağlamak için yarım saat zaman kaybederdi.

Şimdi ise böyle bol bol israf edecek vakti olmayan insanlar, bu zarif şeyin büsbütün havf etmeyi düşünüyorlar. Belki muvaffak olurlar. Biz de her şeye nasıl alışıyorsak, bölük hacı kadın horozları gibi çıplak ense ile dolaşmaya elbette alışırız zaten buna da bir mezkurda göremiyorum. Zira, ne ensemize tokat atacak dalkavuk, ne de bu dalkavuğu atmak ve teşvik edecek miras kaldı!

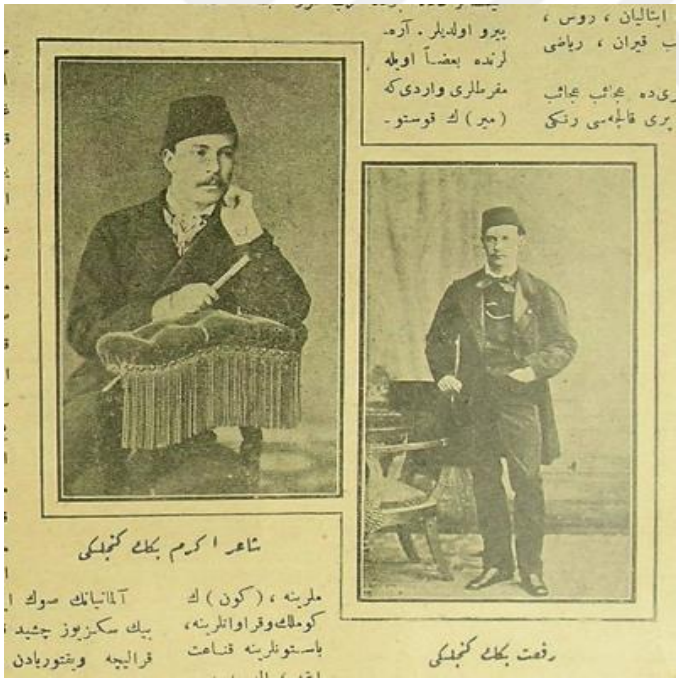

Rafed beyin gençliği

Şair Ekrem beyin gençliği[42]

[42] Resimli Ay, N.9, Kasım 1926, s.17-18.

2.13. ÇARŞAF MODELLERİ

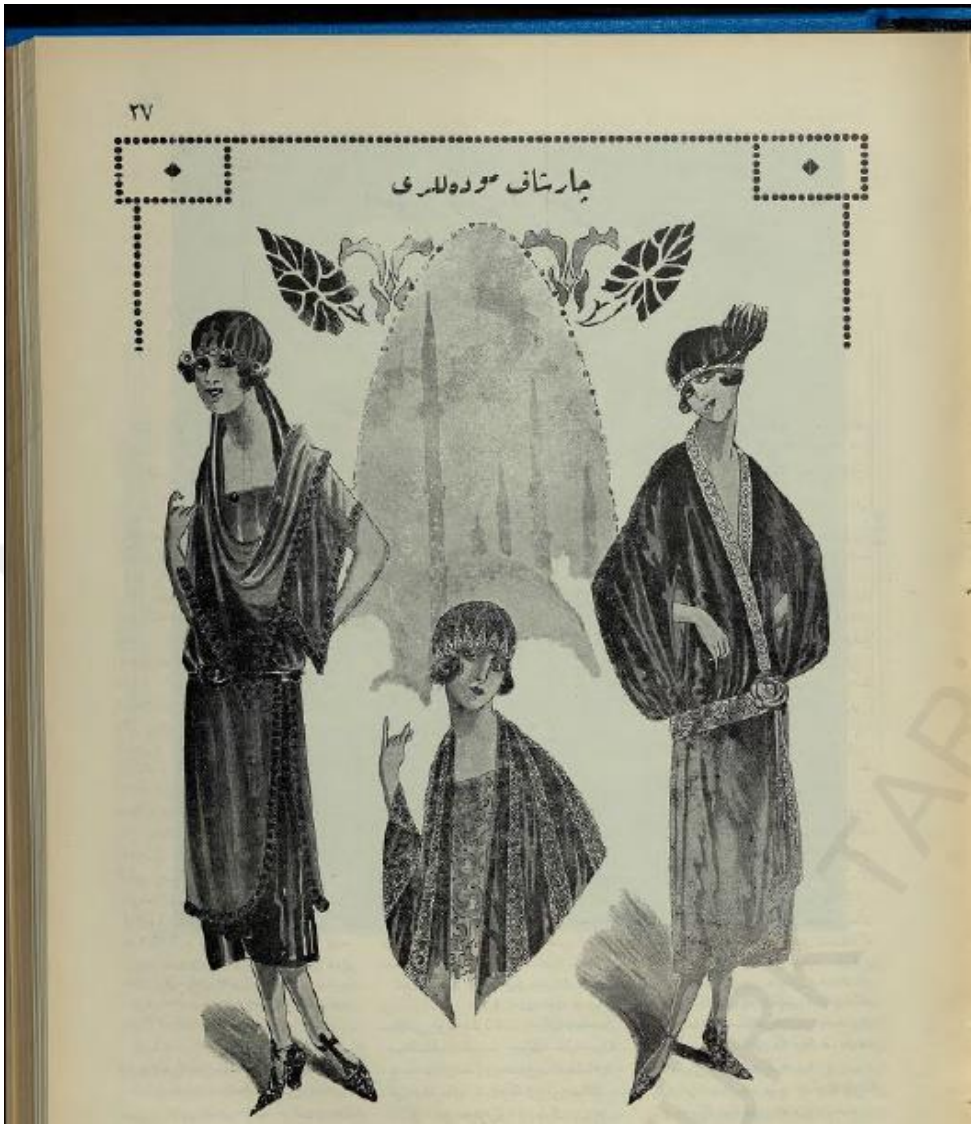

Çarşaf modası İstanbul'da yavaş yavaş kaybolmak üzeredir. Fakat güzel ve mali kıyafetin kaybolmasına taraftar olmayan bedâyi perest bir Türk hanımın gazetemize hususi olarak gönderdiği bu kıyafetleri neşrediyoruz. Başlıklar tamamen yeni modaya muvaffak, elbise ile aynı kumaştandır. Yalnız bunlara zaRafedini temin için ince bir tül üzerine geçirmek evlâdır.[43]

[43] Resimli Ay, N.4, Mayıs 1925, s.27.

2.14. ÇIPLAK BİR ATIN ÜSTÜNDE ÇIPLAK BİR KADIN

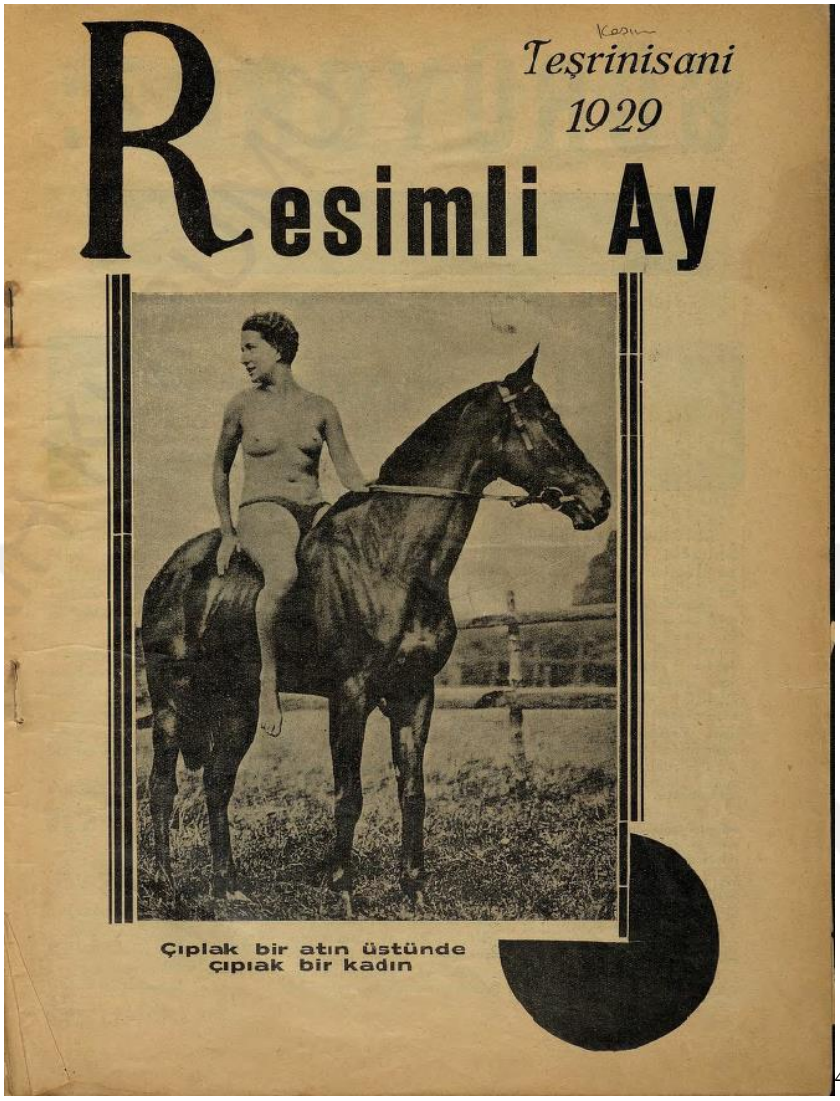

[44]

Çıplak Bir Atın Üstünde Çıplak Bir Kadın

2.15. ÇOCUK ELBİSELERİ VE İĞNE İŞLERİ

Biz çocuklarımızın elbiselerine gayet az ehemmiyet veririz. Onların da bizim gibi kibar ve zarif giyinmek ihtiyacında olduklarını zannederek çocuklarımızı ağır veya zarif ipekliler içinde yaşatırız. Hâlbuki çocuk hayatta daha ziyade kendisini serbest bırakacak elbiselere muhtaçtır. Çocuklar bizim gibi elbisenin kirlenmesine, ütünün bozulmasına dikkat etmek mecburiyetinde kalırsa faaliyetini, cevvaliyetini ve çocukluğunu kaybeder. Burada gösterilen numuneler çocuğa ait hem ev, hem oyun elbiseleridir ve gayet basittir.

[44] Resimli Ay, N.9, Kasım 1929, s.1.

Kız ve erkek çocuk elbisesi

Üzerinde görülen koyun resmi sonradan ipekle işlenmiştir. Çocuklar böyle işlerden çok hoşlandıkları için ketenden, basmadan yapılmış bir entari akşam veya elbise üzerine böyle bir resim işlenmesi çocuğu sevindirmeye kafidir. Bu işlere ait numuneleri kadınları çalıştırma cemiyetinden tedarik edebilirsiniz. O vakit yapacağınız işler hem mali; hem temiz ve zarif olur. Bizim öyle ince iğne işlerimiz vardır ki çocukların elbiselerini fevkalade süsleyebilir.

Çocuk oyun elbisesi

Çocukların oyun elbiselerini keten veya güzel bir basmadan yapınız. Çocuk oyunu elbisesinden çok sever. Burada görülen model her çocuğun seve seve giyeceği bir elbisedir.

Çin usulü giyen bir kız ev elbisesi

Kız ve erkek çocuk için oyun elbisesi[45]

[45] Resimli Ay, N.4, Mayıs 1924, s.17.

2.16. ELBİSE MODELLERİ

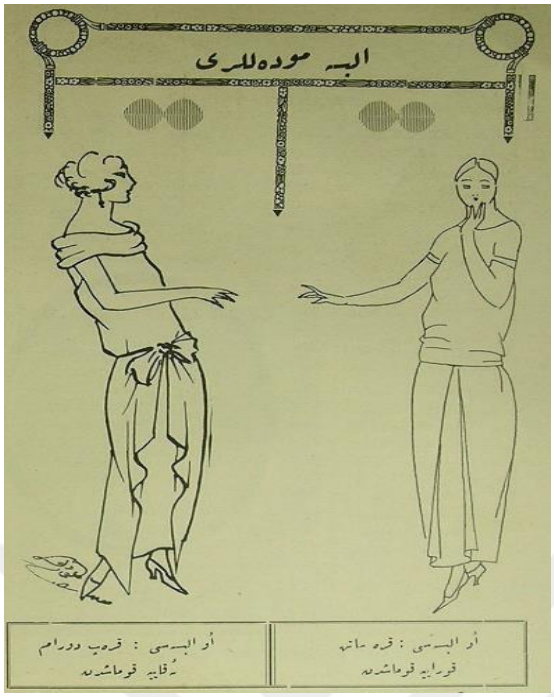

Ev elbisesi: Kara saten kurabiye kumaşdan

Ev elbisesi: Krep doram ekayayı kumaşdan[46]

2.17. GÜZEL GİYİNMENİN MUVAFFAKİYETİNİZE NE GİBİ TESİRLERİ VARDIR?

Güzel giyinen birisi bir zevk oldu gibi insanlar arasında mevcut teamüle göre tabiatı hakkında dahi bir fikir verebilir. İyi, temiz giyinmiş bir adam her zaman muhitini hürmet alaka eder. Bu fikirle alakadar değildir. Temizlik sadelik ve dikkatle bunu temin edebilir.

Bazılarına göre kıyafetin bir insanı anlamak hususunda hiçbir kıymeti yoktur. Pek çok okumuş, kıymetli adamlar, o kadar laubali bir şekilde giyinir ki insan bunları gördüğünde ilk hamlede hiç de böyle yüksek bir adam olduklarına hükmedemez. İşte bu tereddütte biz güzel giyinmenin, bir insanın tabiatına bir delil olduğuna işarettir. Yani yüksek bir adam fena giyinmesi bizce beklenen bir şey değildir. Eğer bunu gayri tabii telakki etmesek o adamın laubali giyinmesi biz de bu hayreti tevellüt etmezdi. Fakat ekseriyetle ilim adamları, giymelerine ehemmiyet vermezler. Bu şüphesiz onlar kadar ve kıymetini tenezzül etmez. Çünkü onlar bu yüksekliği üzerlerindeki elbise ile değil,

[46] Resimli Ay, N.3, Nisan 1924, s.38.

kafalarındaki elbiselerle temin etmişlerdir. Fakat ali el muhabbete inince kıyafetin tesirini hepimiz her gün görürüz. Bir işe müracaat edeceğiniz zaman evvela kılık kıyafetinize bakılır. İstidat ve kabiliyetinizi ölçmek için kıyafetiniz onlara miyar olur. Bir meclise girdiğiniz zaman evvela kılık kıyafetinize bakar, ona göre hürmet edilir. Nasrettin hocanın kürk hikayesi meşhurdur. Hocayı bir gün düğüne davet etmişler. Eski kürkünü giyip gitmiş, hiç kimse kendisini irtifa rahat etmemiş. Hoca tekrar eve avdet edip yeni kürkünü giymiş. Düğüne hocanın geldiğini görenler ta kapıdan karşılamış ve köşeye oturtmuşlar. Yemek gelmiş, hocayı da davet etmişler. Hoca bu defa kürkünün eteğini yemek sahanına sokmuş ye kürküm ye, ye kürküm ye, diye bütün zahirleri vav sahipleriyle alay etmiş. Sebebini kendisine sordukları zaman siz bu hürmeti bana değil kürküme gösterdiniz demiş, binaenaleyh yemek hakkı da ona aittir.

İşte bütün hayatta Nasrettin hocanın kürk hikayesi devam edip durur. Herkes kıyafetle bir adamı anlamak kabil olduğunu iyi itiraf ettiği halde kendisini kıyafetine göre muamele eder. O halde güzel giyinmenin muvaffakiyetimizde tesiri olduğu kabul etmek icap eder. Fakat güzel giyinmek için nasıl giyinmeli? Hangi elbiseler, kumaşlar iyidir? Giyinmenin hangi şekli sizi harice hoş, hangisi çirkin gösterir?.. Bunları nerede ve nasıl öğrenebilirsiniz?..

Evvela girdiğiniz ticaret aleminde veya cemiyet hayatında kıyafetinizin hiç tesiri olmadığı fikrini zihninizden çıkarınız. Fena dikilmiş, biçimsiz bir esvap sizin hakkınızda muhakkak muhatabınıza fena bir fikir verir. Bununla sizin mahmul, laubali, zevksiz ve intizamsız bir adam olduğunuza hükmeder. Meydanı alemde bir sokağa çıktığınız zaman kadın erkek herkes sade, temiz fakat güzel giyinmiş görürsünüz. Bu yalnız servetin neticesi değil, kıyafete verdikleri ehemmiyetin neticesidir.

Güzel giyinmek, süslü giyinmek demek değildir. Temiz, ütülü bir elbise ne kadar sade olursa o kadar güzel olur. Bazılarına göre güzel giyinmek için bir insanın müteaddid elbiseleri olmalı, ve her elbise en büyük terzide dikilmeli, süslü, masraflı olmalıdır. Fakat şık giyenlere göre kazıya hiç de böyle değildir.

New York'ta güzel giyinmekle maruf olan Duğalis Firbankis isminde genç niçin güzel giyinmek icap edeceğini şu satırlarla izah ediyor:

Aktısad-ı hususlarından biri de, çürük kumaşların mali servet noktasında çok mahallin bir şey olduğunu, sarılan kumaşa bir defa verdiğimiz bir parayı adi kumaşlara,

üç defa verdiğimizi iddia etmiştir. Amerika'nın en şık giyinen adamı nokta-i nazarını iddia ederken diyor ki:

Harb-i Umumiden evvel İngiltere zengin iken en çok İngilizler iyi kumaş kullanır, en büyük terziler İngiltere'de yetişir, en şık İngilizler giyinirdi. İngiliz bir kumaş satın alırken iyi görünmesinden ziyade sağlamlığına dikkat eder, ikinci derecede görünüşüne ehemmiyet verirdi. Bir İngiliz'in son terzisi evdir. Çünkü en çok kredi terzisinden bulur. Fakat artık kabine azaları da mütrifdarlar ki İngilizler dünyanın en iyi giyinen erkekleri değildir. Harp İngiltere'ye fakir getirdiğinden sonra artık erkekler kumaş alırken evvela ucuzluğuna dikkat ediyorlar.

Fakat Amerika hala zengindir. Kadınları ve erkekleri dünyanın en iyi giyinen insanlarıdır. İngiltereliler kimi, Amerikalılar kimi daha iyi giydiklerini anlamak için bankerlere, tüccarlara, avukatlara, artistlere, sanatkarlara hangisinin daha iyi giyindiğini sordum, hepsi, Amerikalıların yeknesak giyindiğine ittifak ettiler. Sebebini sordum, şöyle izah ettiler: Amerikalılar ekseriyetle hazır elbise giyerler, hâlbuki ticarethaneler intihap ettiği bir firma üzerinden yüzlerce sipariş verir. Binaenaleyh seçimlerde pek az tehalüf olur.

Fakat en çok para Amerika'da olduğu için iyi giyinmek isteyenler şüphesiz hususi terzilerde arzu ettikleri biçimi yaptırırlar ve bunlar en güzel giyinenler sınıfını teşkil ederler.

Ben Amerika'nın en güzel giyinen adamı olmakla şöhret bulduğum halde elbiselerimi en büyük ticarethanelerde değil, küçük bir sokakta alelade bir terziye diktiririm. Fakat elbiseyi onun zevkine göre değil, kendi zevkime göre yaptırırım. Biçimini ben intihap eder, en harda teferruatına kadar karışırım. Londra'da erkek esvaplarının firması hiç değişmez. Bu hususta çok muhafazakardırlar. Güzel giyinmenin bir şekli yoktur fakat esaslı kaideleri vardır.

1-Elbise içinde rahat olabilmek.

Elbise içinde tabii bir şekilde hareket muktedir olmak ve huzur içinde olmalısınız.

2-En iyi kumaşları intihap etmelisiniz.

3-Terzinin en iyi ve sağlam iş yapmasına dikkat ediniz. Pantolonlarınızın her zaman uzun olup ayakkabılarınıza değmesine ehemmiyet veriniz. Fakat bunları

buruşacak kadar uzun yapmayınız. Diz kapaklarınıza her zaman mutat ölçüden bir santim geniş olmasına çalışınız. Aksi takdirde bacağınız serbest hareket edemez. Pantolon o kadar vücudunuza uygun olmalı ki hatta kemersiz ve kayışsız bile durabilmelidir.

Kumaş, uzun boyluların da çizgili kumaş giymeleri şarttır. Çünkü damalı kumaş boyu kısa, çizgiler uzun gösterir. Lacivert elbise yaptırdığınız zaman aynı kumaştan iki tane pantolon yaptırınız. Zira lacivert elbise muhafazası en güç olanıdır. Çabuk tozlanır ve lekelenir. Bir adam elbisenin güzelliğini muhafaza için bu fedakarlığa mecburdur. Elbise biçimine bozulmamasına temin için iyi asınız ve üzerini daima örtünüz. Elbiseleri hiçbir zaman çiviye asmayınız. Muntazam surette askılığa geçiriniz. Kumaşlarda şevyötü tercih ediniz. Hem ütüye müsaittir, hem sağlamdır. Elbiselerinizi dikte ettirirken terziyi içerisinde fazla kumaş bırakmaya mecbur ediniz. Çünkü şık bir adam muhakkak seni nihayetinde bir defa elbiselerinin altını üstünü çevirir.

Ütü meselesi gayet muammadır. Esvaplarınızı mümkün olduğu kadar sık sık ütületiniz. Pantolonun çizgisi kaybolmadan ütületmek şarttır. Aynı elbiseyi üç günden fazla giymeyiniz. Bir meselede kendini gür gürüne karşısında gene teslim edemez.

Şık giyinmek istiyorsanız en ziyade dikkat edeceğiniz şu elbisenin rahat olması, vücudunuza uygun olmasıdır. Ötekiler ikinci derecede mühim meselelerdir ve icrası tamamen sizin elinizde olan bir şeydir. Bunu da unutmayınız ki kıyafetinizin hayattaki muvaffakiyetinizde çok büyük tesirleri vardır.

İngiltere'nin en iyi giyinmiş adamı: Lord Must Bani

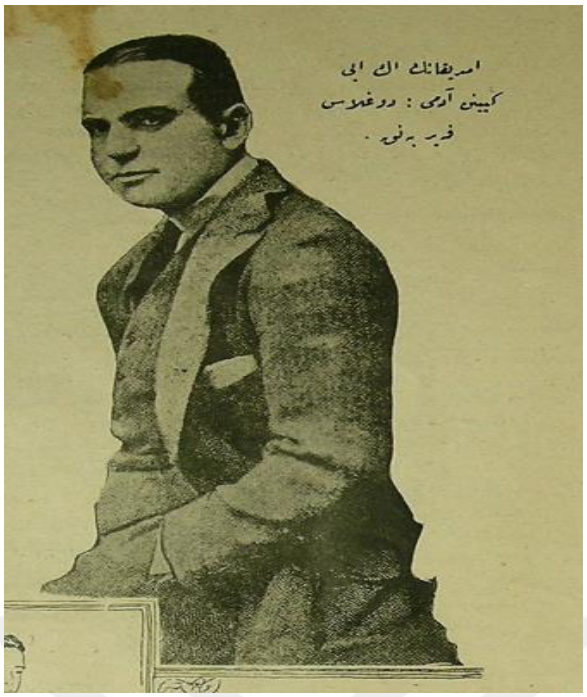

Amerika'nın en iyi giyinen adamı: Doğlas Firbinu

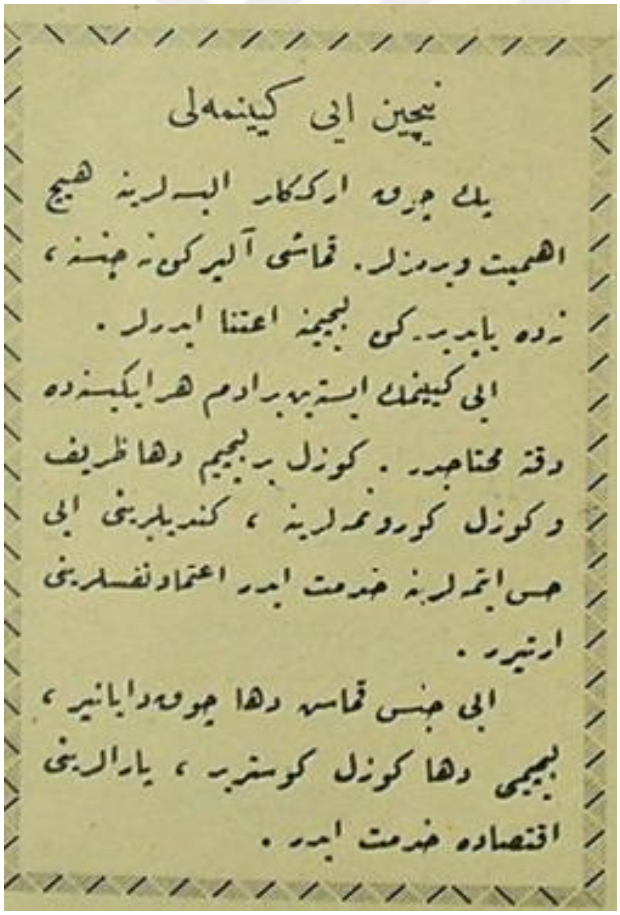

نیچین ایی كینمه‌لی

یك چوق ارككلر البسه‌لرینه هیچ اهمیت ویرمزلر. قماشی آلیرلركن نه جنسه، نه ده نه یاپدیرلركن بیچمنه اعتنا ایدرلر.

ایی كیینمك ایسته‌یه‌رادم هر ایكیسنده دقته محتاجدر. كوزل بیچیم دها ظریف وكوزل كورونمه‌لرینه، كندیلرینی ایی حس ایتمه‌لرینه خدمت ایدر اعتماد نفسلرینی ارتیرر.

ایی جنس قماشه دها چوق دایانیر، بیچیمی دها كوزل كوستریر، پارالرینی اقتصاده خدمت ایدر.

Niçin iyi giyinmeli

Pek çok erkekler elbiselerini hiç ehemmiyet vermezler. Kumaşı alırken ne cinsine, ne de yaptırırken biçimine itina ederler.

İyi giyinmek isteyen bir adam her ikisine de dikkate muhtaçtır. Güzel bir biçim daha zarif ve güzel görünmelerini, kendilerini iyi hissetmelerini hürmet eder itimat nefislerini arttırır.

İyi cins kumaş daha çok dayanır, biçimi daha güzel gösterir, paralarını iktisada hizmet eder.

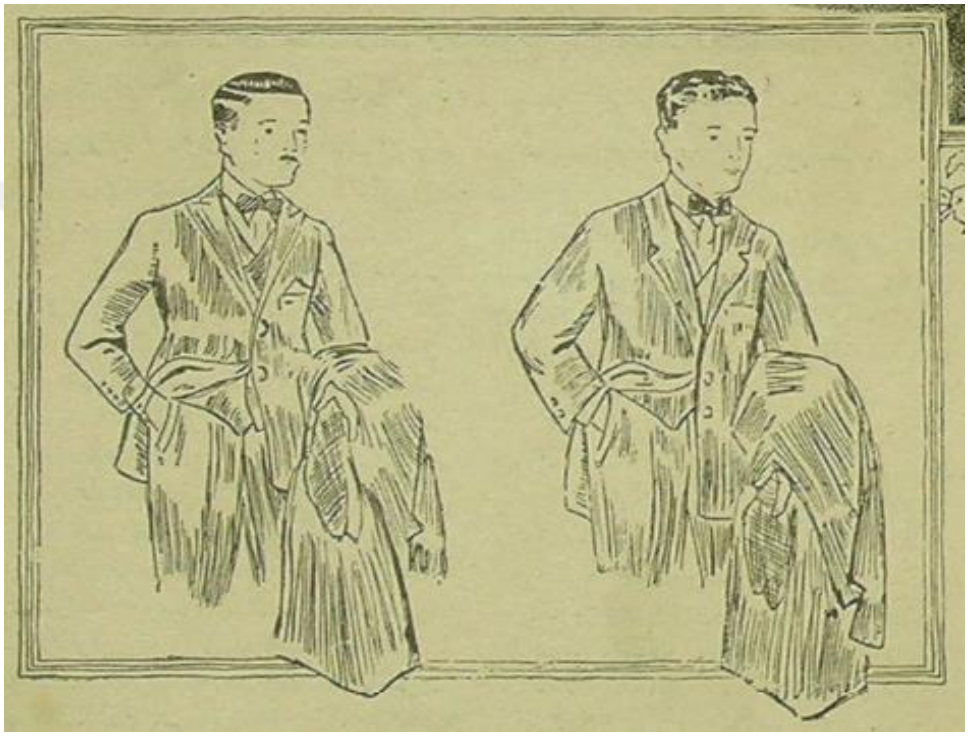

Soldaki elbise eski usul hazır bulunmuş bir modadır. Kolları o kadar dardır ki ilk nazırda insana elbisenin çirkinliğini gösterir. Sağdaki biçimi, muvazi, haber şeysi tam bir elbisedir.[47]

2.18. İÇ ÇAMAŞIR NUMUNELERİ

İç çamaşırı, dış çamaşırından ve üzerinize giydiğiniz ipek dekolte elbisenizden daha ehemmiyetlidir. İç çamaşırı ipekli, nansuk, veya ince zarif kumaşlardan olmasa vücudun zaRafedini meydana çıkarmak itibarıyla artık pek tamim etmek bir şeydir. Bugün iyi giyinmek isteyen, vücudunun endamına, geçmişinin zarafetine itina eden hiçbir kadın artık iç çamaşırını hasırdan, veya dokumadan yapmaz. Hasır veya dokuma

[47]Resimli Ay, N.6, Ağustos 1926, s.32-34.

kumaşlar elbise altında toplanarak vücudun şeklini değiştirir ve dışarıda çok çirkin bir manzara arz eder. Onun için son zaman modalarında iç çamaşırları hemen de münhasıran ipekli kumaşlardan yapılır.

İç çamaşırlarını da şarkın kendisine münhasır güzelliklerinden biri de çamaşırları etek ve yakalarına ince iş işlemektir. Avrupa'dan alınma bir ve deride yapılıyorsa da bizim ince iş iç çamaşırlarını daha ziyade yaraşır. Ve hanımlarımızın bu modayı icat etmeleri çok şayan temindir.

Bu iç çamaşırı beyaz ipek tutan ve yarısı kurdelesi ile yapılmış.

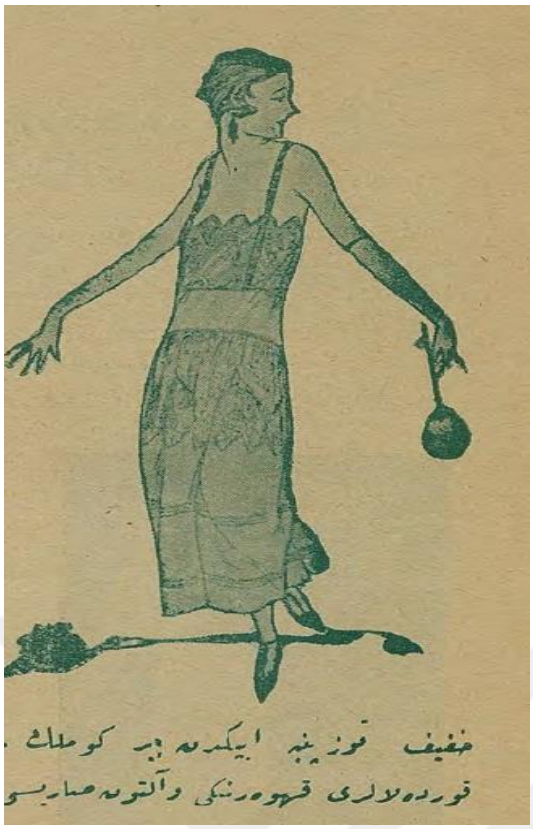

Hafif toz pembe ipekten bir gömlek.

Kurdeleleri kahverengi ve altın sarısı

Bu da beyaz krep deşinden yapılmış ipek iç çamaşırı

Hafif şampanya renginde ipek krep deşin kumaştan gömlek, kolları karmaşık koyu sarı kurdele[48]

2.19. İPEK ÇORAP NASIL GİYİLİR?

Her güzelin bir çorap giyişi vardır

Bacak göstermek için çorap böyle giyilir

[48] Resimli Ay, N.6, Temmuz 1924, s.32.

Nişanlı çorabı

Dizleri göstermek için

Uzun çorap

Kısa çorap

Çorapsız[49]

2.20. KADINLARDA BACAK DA-EL TEŞHİRİ

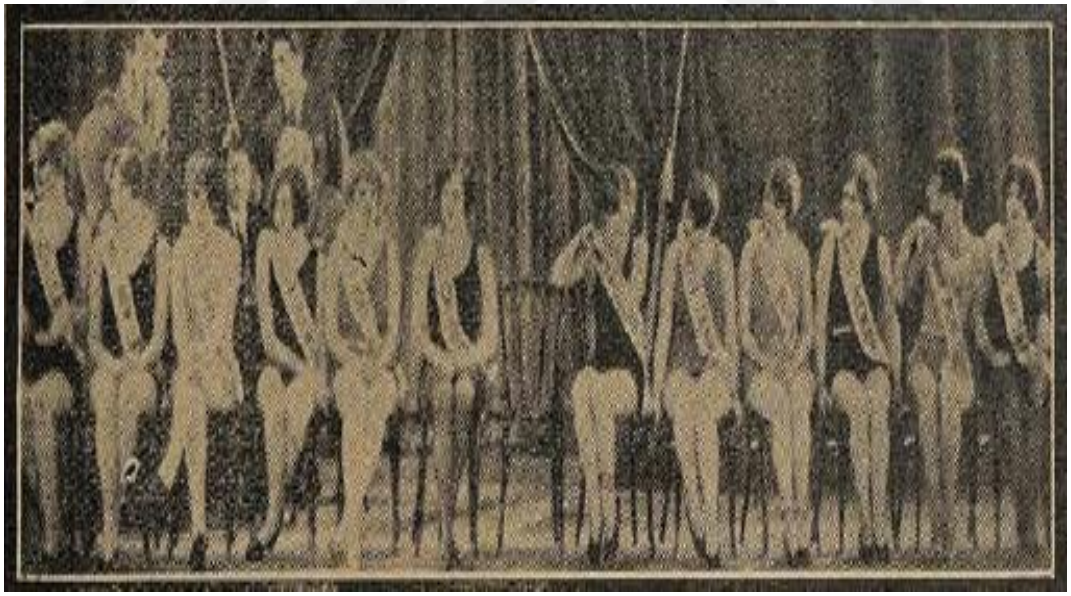

Kadınlar bacaklarını niçin gösteriyorlar? Bunun ruhu ve hakiki sebepleri nedir? Doktorlar buna bacak da-el teşhiri ismini veriyor ve bunu bir hastalık addediyorlar, bu iptilanın yeni tecellileri ve garip neticeleri

[49] Resimli Ay, N.1, Mart 1927, s.26-27.

Muharriri: Hüseyin Hasan

Zaman zaman dünyayı istila eden salgın hastalıklardan ve bunun, kollarının adını, fennin terakkiyatı sayesinde pek nadiren işitir olduk. İspanyol nezlesi, harp umumi içerisindeki ilk şiddetini kaybetti. Hekimlerin mücadelesi, sıtmayı yakında bir efsane haline getirecek.

Lakin, adı unutulan veya yahut artık unutulmaya yüz tutan bu çeşit çeşit ilanların yerine, muhtelif sebeplerle bozulan sinirlerimiz yeni salgınlar ikame ediyor. Bunlardan bir tanesi, iki üç yıldan beridir cihan kadınlarına arz olan bacak da-el teşhiridir.

Bütün dünyada, her sınıftan her yaştaki kadınlar: Zoppalar, işçiler, kibarlar, fakirler, kocakarılar, mektep talebesi.. Eteklerini kısaltıldıkça kısaltıyorlar. Test ederek bu doğdu yavaş yavaş, dizden yukarısını aştı; nerelere yükseleceğini Allah bilir.

Kendilerine sebep soracak olursanız ihtimal ki: Bu hayat ve hareket astarında, daha atik, daha çevik olmak, hızlı ve serbest yürüyebilmek için böyle yapıyoruz.. Cevabını vereceklerdir. Hâlbuki hakikat hali size ben söyleyeyim: Bacak, kadınlarda en geç ihtiyarlayan cüzi bedendir: Aynı zamanda cazibedir; erkeklerin nazarı dikkatini celp etmekten bir an hali kalmaz.

Hakikat, biz erkeklerin, bacak temaşası hoşumuza gidiyor. Kadın bacaklarının inkişafından henüz bir tek şikâyet edene rast gelmedim. Bilakis, bacak kadar boyları ile boy kadar bacak teşhir eden yosmaların başları sıra göz harelendirmek için koşanların haddi hesabı yok. Lakin, her bacak takibe değer mi?. O da ayrı bir mesele. Da-el teşhire tutulanların içinde bittabii (Masti bacak), (Eğri bacak), (Kibrit bacak), (Saksı bacaklar) da var. Bunlar da ötekilerin nazar boncuğu. Bir küfe yüz doğan armodinin içine elbet mozalak da karışır.

Eski zaman çapkınları bacak görmek için kafa şantanlara, variyata tiyatrolarına taşınırlardı. Şimdi, bu kadar keyfiyete hacet kalmadı; akşamları şehrin en işlek caddelerinden birinde şöyle bir boy gezinti yapıyorlar, olup bitiyor.

Bu işte çorapçılarla, kumaşçılar yandı. Etekler kısaldıkça, bacaklarım büsbütün çıplaklaşması mevzu bahis oldukça, her iki nevi esnafın yüreklerinin yağı eriyor. Bir vakitler işitirdik; meşhur zenginlerden bir yanın

Tercüme i halini hikâye ederken: Çorapçılıktan başlamış!. Derlerdi. Şimdi, bir zaman gelecek ki (Çorapçı hanı), (Kız Kulesi) gibi bir efsanenin timsali olacak.

Biraz evvel dedim ki, kadınların bacaklarını göstermelerindeki sır ve hikmet bu uzvun ihtiyarlamamasıdır. Filhakika zamane kadınları, bu modaya tabiat ettikten sonra erkeklerden daha genç görünmeye başladılar. Açık bacak, sahibesini hıfzıssıhhaya daha riayetkâr, spora daha düşkün kıldı. Entari alemi teşhir edeceği mütai güzelleştirmek, biçime sokmak kaygısı bütün bedene yaradı.

Kadınların bu da-el teşhirine mukabil ve ondan mütevellit erkeklerde de yeni bir hastalık baş gösteriyor. Bunun adına da (Da-el temaşa) koyacağım. Hepimiz, bu açık bacak temaşa etmek illetine o derece giriftar olacağız ki, korkarım, modada kisvapda, etekler uzamaya başladığı gün, intiharlar birbirini vali edecektir. Bereket versin ki bu ihtimal bir farzı mahaldir. Çünkü ezeli bir kanundur ki kapayan açılır, fakat açılan bir daha kapanmaz. Fazla olarak da halkın zihninde yerleşmiş bir kanaat vardır: Yalnız ayıpla kusur örtülür. Hâlbuki, seve seve temaşa ettiğimiz manzarada bazen kusur varsa da ayıp yoktur.

Bacağı haddizatında güzel şeydir. Kadını bir güle teşbihe edersek, bacak o gülün seki, gazelle kıyas edersek bacak o gazelin redifi olur. Vuslat kasidesinin dedesinin bacaklar girizgâhıdır.

Kısa etek açık bacakların bedi tesirlerinden maada faydaları da olduğunu söylüyorlar. Şimdilik kumaştan edilen, yarın öbür gün de çoraptan edilecek olan tasarruf, vasatül-hal ailelerin bütçesi için az bir kar değildir. Lakin buna göz dikenler de varmış.

İspanya'da bilmem hangi şehrin belediyesi kadın eteklerini kısalığı nispetinde vergi koymuş. En uzun etekler en az resme tabii olanlarmış. Bu haberi veren Avrupa gazetesi güzel bacaklı bazı kadınların bu vergiyi ödemek için, aç kalmayı göze aldıklarını ilâve ediyor. Da-el teşhir, işte böyle yaman bir illettir! Hem de öyle bir illet ki ihtilafeti, sol marazdan daha vahim olmak istidadını gösteriyor.

Bütün yaz, Karadeniz'den, Japon denizine kadar sahilleri dolduran su perilerinin açık saçık kaynaşmaları, tentürdiyot ve permanganat gibi adayanın mahall-i istimallerini şaşırarak mide ve yeni sık sık ihtiyar itmeleri, ve daha nice nice görüp alışamadığımız şeyler hep bu da-el teşhirin ve onun erkeklerdeki şekil tecellisi olan dâin-nümâşânın ihtilazatıdır.

Bugün hangi hekim bir bacak hıfzıssıhhası yazsa zengin olur; hangi bir açık göz, mevcut manikürlere kıyasen bir jamikür salonu açsa, avuçla değil, torba ile para kırar. Da-el teşhir öyle bir marazdır ki tutulan kurtulmasını istemez; bilakis hastalığı idame edecek esbap vesait ve temin edecek akıllıya aşk olsun! İstikbali refah vesaitle mümindir.

Bir tarihte kendisine: Bacaksız! Diye hitap ettiğiniz adam, doğu sözünüzü latifeye hamil ederek gülümserdi. Sakın bu şakayı, bugün bir kadınla karşı tatbike kalkışmayınız!. Muhakkak dayak yersiniz. Zira bu söz ona en büyük hakarettir. Bacaksızlık eski manasını kaybetmiş, suratsızlık, yüzsüzlük gibi elfaz-ı tahkir adedine geçmiştir.

Lakin, acaba bunun sonu neye varacak? Düşünüyorum da, kendi kendime bir türlü cevap veremiyorum. Mektup sıralarından henüz kurtulmuş toy bir delikanlı iken, gönül bağladığım komşu kızının ayak bileğini görmek için balkonunun altında, günlerce başım havada nöbet beklediğimi hatırlıyorum da aptallığımdan utanç geliyor.

Aynı komşu kızını geçenlerde ata vapurunda rast geldi idim. O beni tanıyamadı; fakat ben onu tanıdım; karşısına geçip oturdum. On sekiz yaşımda bana uykuyu haram eden o canım bileklere bir daha bakayım dedim. Şimdi onların yerine bir çift iri iskele babası imam olmuştu; ve yirmi yaş bir öcünü iştahla tuzladığım bu narin bacakların bugün nokta-i intihasına kadar gözüm ihata ediyordu.

Her nedense o eski heyecanı duymadım; kanıksamış gönlümde en ufak bir tel bile ihtizaz etmedi. Ya ben ihtiyarlamış, yıpranmış, hassasiyetimi kaybetmiştim yahut bu apaçık bacaklar o nazardan kıskanılan, itina ile gizlenen incecik bileğin yaptığı tesiri yapamıyordu.

Her halde anladım ki da-el teşhirin ilk zavallı kurbanı benim.

İşin ciheti şu ki, bacak da-el nümaşasına müptela olan yalnız bizler değiliz, hayvanlar bile bu hastalığa tutuluyorlar. Dikkat etmişseniz görmüşsünüzdür ki köpekler kadınların bacaklarından ayrılmaz oldu. Sokakta bir kadınla giderken, rast geldiğiniz herhangi bir köpeğin kadının bacaklarına sokulup kokladığını, ve bacaktan intişar eden koku ile aşağı olarak kadını takip ettiğini görürsünüz.

Hatta sokaklarda çıplak bacak yerine alışan köpekler yüzünden kadınlar bahçeye çorap asamaz oldular. Köpekler bahçeye asılmış çorapları görünce, bir çift güzel bacak görmüş gibi, saldırıyor ve çorapları parçalıyorlar.

Yalnız şuna dikkat ediyorum, kadınlar açıldıkça erkeklerdeki tecessüs merakı zayi oluyor. Evvelce bir el ucunu görmek için günlerimizi feda etmeye razı iken, bugün bacaklarını teşhir eden bir kadın karşısında lakayt kalabiliyoruz. Demek ki alışkanlık heyecanı izole ediyor. Şimdi bacaklar, bizde evvelki heyecanı yaratmıyor. Bundan zarar gören kimdir, bilmiyorum. Bize kendilerini beğendirmek arzusuyla bacaklarını teşhir eden kadınlar, artık dikkat ve tecessüsümüzü tahrik edemediklerini bilmekle müteessir olsalar gerektir. Fakat bizde, artık görecek bir şey bulamadığımız için az müteessir değiliz.

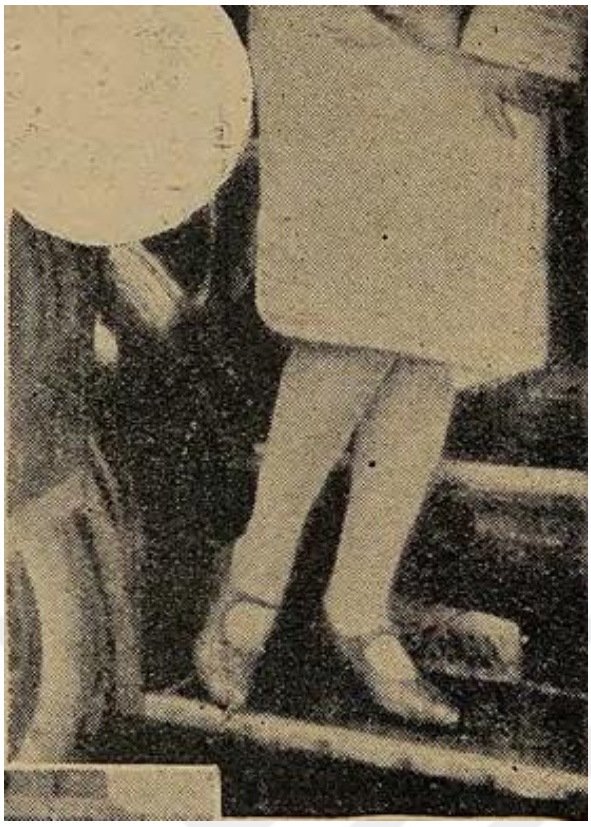

Sokakta

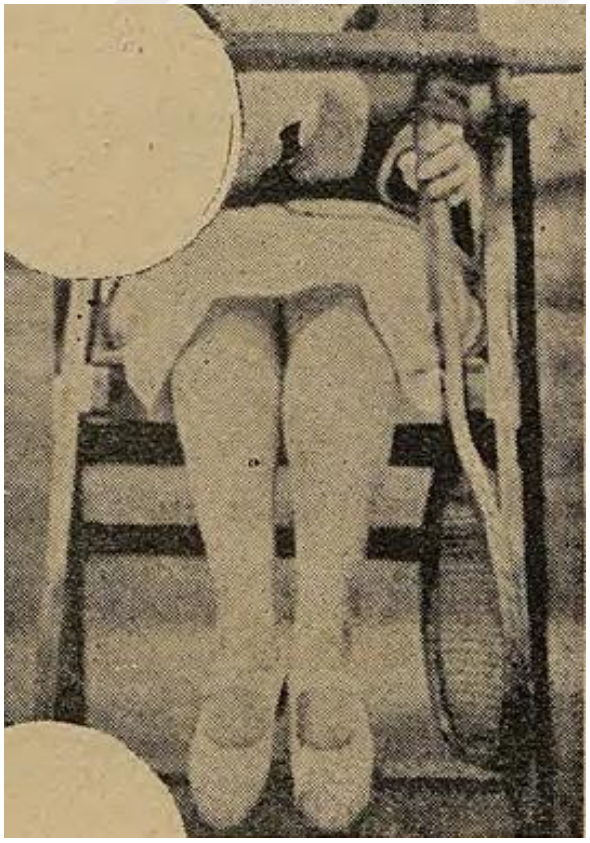

Koltukta

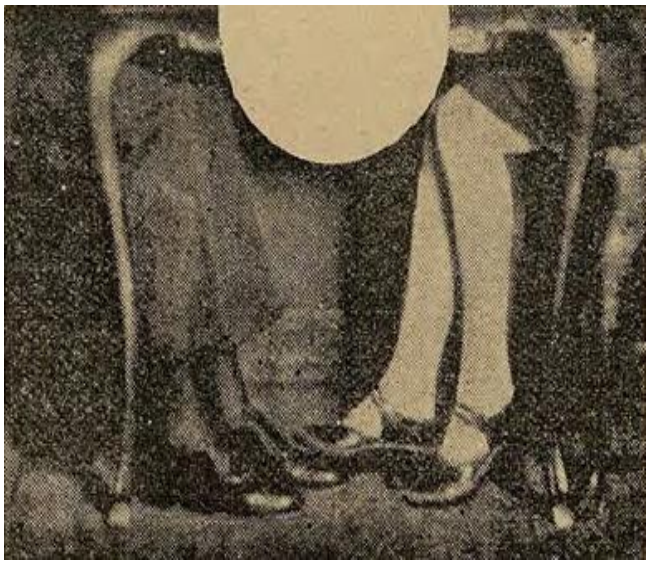

Lokantada

Yemek salonunda

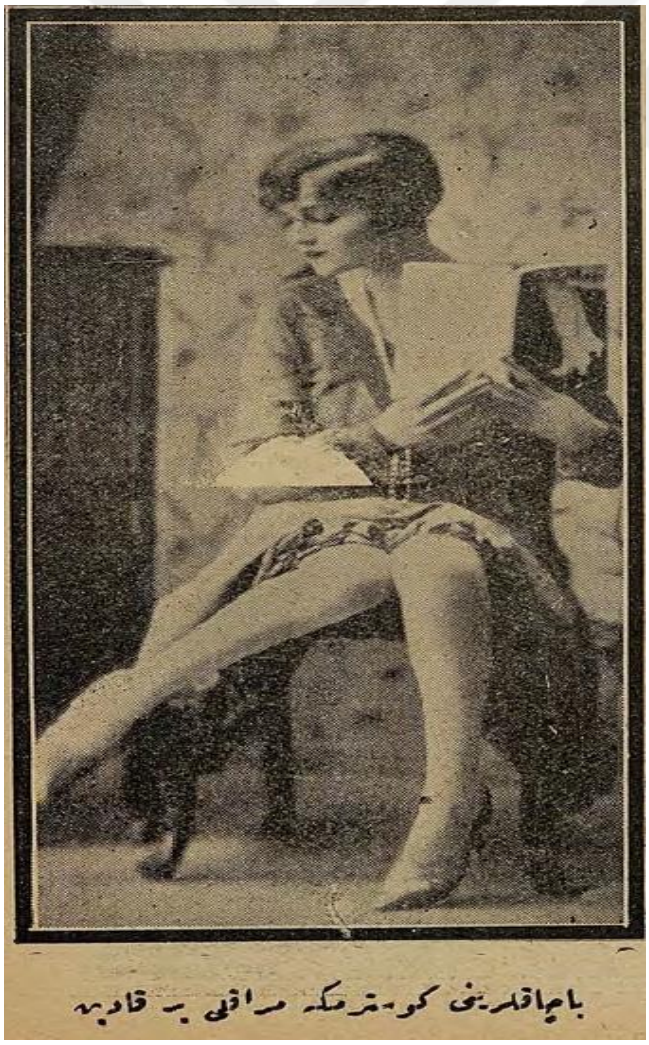

Bacaklarını göstermeye meraklı bir kadın

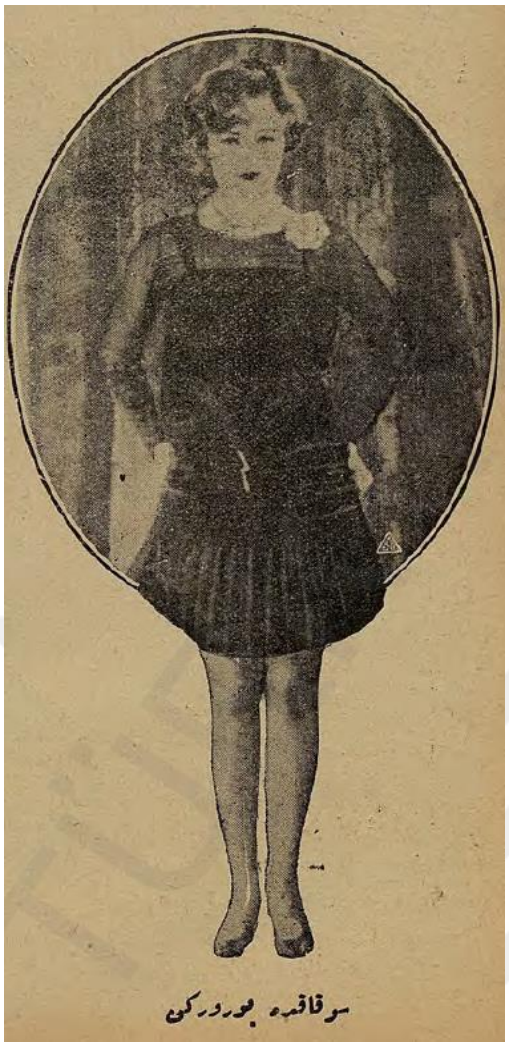

Sokakta yürürken

Evde

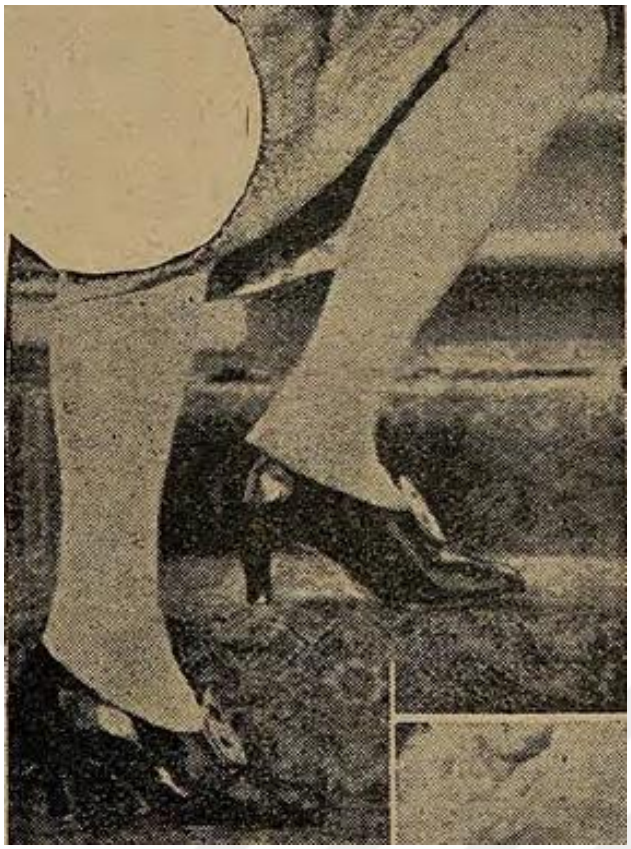

Merdivenlerde

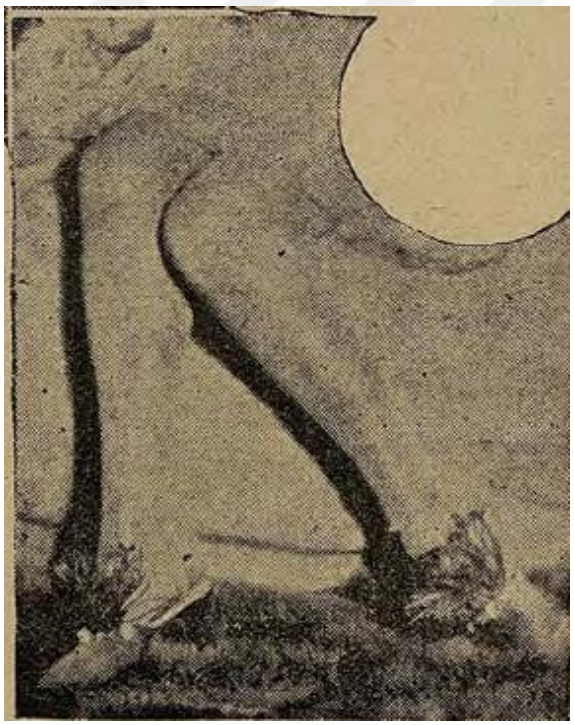

Yatağa giderken[50]

[50] Resimli Ay, N.8, Ekim 1927, s.17-19.

2.21. KADINLARLA BİR HASBİHAL

Bayram geliyor. Kadınlar erkeklerin bulunduğu içtimalara iştirak ediyorlar. Bu yeni hayatta nasıl tuvalet yapılmalı, nasıl hareket etmelidirler? Acayiplik göstermemek Türk kadınına has ve karı muhafaza etmek için ne gibi inceliklere riayet mecburiyetindedir.

Bayram geliyor, kadın erkek ekseri karilerimizin şimdi endişesi bayram için hazırlanmak, bayram için giyinmektir. Bilhassa karilerimiz arasında bu merak daha şiddetlidir. Binaenaleyh karilerimizle umumiyetle tuvalet ve bilhassa elbise ve giyinme üzerinde samimi bir hasbihal yapmaya münasip bulduk.

Niçin güzel, temiz, şık giyinmeye ve süslü görünmeye çalışırız bunu halletmeliyiz. Bir kadın girişinde niye miyar-ı ittihaz eder? Kendisini kocasına veya erkeklere beğendirmeyi mi, kadınlar üzerinde yapacağı tesiri mi, yoksa kendi zevkini mi? Bir kadının kendisini erkeklere beğendirmek için güzel ve cazip surette giyindiğini iddia etmek yanlıştır. Kadın bilir ki erkek yalnız kadın kıyafetinin umumi tezahürüne bakar, teferruatından anlamaz mesela hangi elbise ile gerdanlık konur, hangi elbise ile hangi baş yapılır erkek farkında değildir. Yapılan tuvaletin, giyilen elbisenin umumi ahengi onu tatmin eder. Bunun içindir ki erkekler ekseriya basit fakat kibar giyinişi tercih ederler. Çığır açan kıyafetler, açık dekolteler, çok nazir dikkati celp ettiği için, erkeklerin hoşuna gitmeyen şeylerdir. Hiçbir erkek refakatinde bulunan kadının etrafından herkesin nazarlarını üzerine celp etmesini arzu etmez. Böyle bir refakat erkek için bir azaptır.

Erkeklere göre kadın tuvaleti

Erkekler kadınların evvela yüzlerine, sonra da ayaklarına bakarlar, bu tecrübe ile sabit olmuş bir şeydir. Binaenaleyh kadının her şeyden evvel yüzünün tuvaletini yapmasını, başını iyi bağlamasını ve ipek çorap giymesini bilmek mecburiyetindedir.

Bu itibarladır ki Türk kadını başlığa fazla ehemmiyet vermek mecburiyetindedir. Bugünkü adi ve basit başlıklar erkeklerin nezaret kadrini celp edecek bir şey değildir. Resimli Ay mecmuasının ortaya çıkardığı mahalleyi kadın başlıklarının mazur olduğu büyük muvaffakiyetin sırlarından biri de şudur.

Erkek nazar-ı dikkatine İlk çarpan şeylerden olmak itibarıyla, kadın kundurasını da iyi seçmeyi bilmelidir. Zarif, ince bir kundura ayağı da zarif ve güzel gösterir.

Fakat bütün bunlar kadının giyinme tarzını tayine kâfi değildir. İyi bir başlık, zarif bir kundura erkeğin nazar-ı tahsinini celp edebilir, fakat idame edemez. Hiçbir kıyafet kadın üzerine başkalarının daimî alakasını davet edemez. Ve yalnız nazar karib bir başlık, cazip bir ayakkabı kadını güzel göstermeye kifayet etmez. Erkeğin ehemmiyet verdiği elbise ve kıyafet değil, kadındır. Yani zarif değil mazruftur.

Yalnız iyi giyinmeye meraklı olan kadınlar gecelerinin iyi giyinmesini temine çalışmalıdırlar. Erkek, ekseriyetle elbisesini ve giyinişine kadın kadar iyi itina etmez, senede iki kat elbise ile iktifa eder. Giyinmek zevki basit olan erkek kadının giyinme zevkindeki inceliği her vakit anlayamaz. Onun için şık giyinmek havasında olan hanımlar seviyelerinde giyinme zevkini uyandırmaya gayret etmelidirler.

Kadınlar birbirini kıskanırlar mı?

Kadınlar giyindikçe erkeğe karşı olan ve ziynetini tayin ettikten sonra biraz da kadınların birbirlerine karşı olan düşünüşlerini gözden geçirelim. Kadın giyim işinde diğer kadınlar üzerinde bir tesir yapmak gayesini takip eder mi etmez mi bilmiyorum. Fakat şurası muhakkaktır ki kadınlar birbirlerinin giyinişlerine pek fazla bir ehemmiyet verirler. Sokakta, salonda kadınların firari nazarlarla birbirlerinin elbiselerini, tuvaletlerini süzüp tetkik ettikleri her vakit görülen şeylerdendir. Kadını, diğer kadınların tuvaletini böyle ince bir tetkik ve tahlile sevk eden amel haset midir? Yoksa tecessüs mü?

Kadınlardan bazılarının haset hissinden kendilerini tenziye edemedikleri muhakkaktır. Bunlar öyle zavallılardır ki başkaları gibi giyinmemek, onların yaptığı tuvaleti yapmamak bu gibiler için bir felaket ve uzzab menbaıdır. Camekanlarda dizilen rengarenk kumaş ve elbiseleri attıkları her tahassürkâr nazar onların kalplerinde yeni bir ukde yapar, bunlar süs budalası, saf ve zavallı kimselerdir. Fakat zeki kadınlar başkalarını taklitten içtinap ederler, giyinişlerine, gezişlerine, oturuşlarına, konuşuşlarına hususi bir renk vermeye çalışırlar. Bunlar zevki yüksek ve ince kadınlardır ki besadet içinde güzellikler yaratmaya kadirdirler. Başkalarının yüzleri cila servis ederek temin edemedikleri zaRafedi onlar ufak bir para ile vücuda getirmenin sırrına vakıftırlar.

Fazla süs, fazla tuvalet bir insanı zarif göstermez. Giyinmesini bilmeyen kadınlar en yüksek tuvaletler için de bile gülünç olmaktan kurtulamazlar.

Kadının en emniyet verdiği şeylerden biri de elbisesinin ve tuvaletinin güzelliğinden bahsettirmektir. Ve bir kadın ne kadar kadın kalmışsa elbise ve tuvaletine o

kadar merbut, ve kendisinden bahsedilmesine o kadar mecluptur. Bu yalnız gurur ve hodkamlık asri değildir. Kadın kendi zevkini takdir edildiğini duymaktan zevk alır.

Türk kadını ne vaziyettedir?

Türk kadını şimdiye kadar giyiniş işinde gösterdiği ince zevk ve zaRafedi ile ecnebilerin bile takdir ve tahşiyesini celp etmiştir. Kadınının kendisine mahsus yüksek bir zevki vardır. Bu zevki onun elbisesinde, tuvaletinde, yürüyüşünde, hülasa en ufak hareketinde bile görürsünüz.

Fakat şimdiye kadar bize yalnız uzaktan görünen Türk kadını şimdi erkekle temasa geliyor. İki taraf birbirini daha yakından tetkik imkân ve fırsatına mazhar oluyor. Bu yenilik hayatında Türk kadını şüphesiz yine muvaffak ve muzaffer olacaktır. Fakat başlangıçta bazı acemilikler vuku gayet tabiidir. Bu itibarla kadınlarımızın ikaza muhtaç oldukları pek aşikârdır.

Mesela elbiseyi evvela vücudun umumi hatlarına, çehrenin renk ve şekline uygun seçmek lazım gelir. Esmer bir kadınla, sarı bir kadının intihap edecekleri renkler arasında büyük fark vardır. Baş tuvaletlerinin çehreye uygun olmasına itina etmek lazım gelir. Başlık, elbise, çoraplar, eldivenler ve kundura arasında umumi bir ahenk tesisine çalışmalıdır. Bu umumi ahengi vücuda getirmeyenler başkalarının maskarası olmaya namzettirler. Bazı kadınları salonlarda diz diz üstüne oturmak itiyadında görüyoruz. Bu itiyat hem çirkindir, hem de elbiseyi bozan bir şeydir. Bu ve bunlara mümasil inceliklere dikkat etmelidir. Türk kadını bu yeni girdiği cemiyet hayatında da acemilik göstermeden yürümeli ve üzerine topladığı taktirlere laik olduğunu göstermelidir.

Türk kadınları bu tereddüt süresini ne kadar süratle geçirir, ve hareketine, giyinişine adabı muaşerete hâkim olursa o kadar çok takdir ve tahsin toplar.

Türk kadının bu sahada dikkat edeceği şeylerden biri de gidilecek yerle gidilmeyecek yeri tefrik edebilmektir. Aile kadınları için kapalı olmak lazım gelen birçok yerlerde Türk kadını görmek bizi müteessir ediyor. İstanbul'da Türk kadınını kabul edebilecek temdirler o kadar azdır ki kadınlarımız bu hususta ne kadar itinakar olsalar yeridir.

Mecliste bile diz üstüne oturmayınız. Hem elbisenizi, hem de zaRafedinizi ihlal eder.

Muntazam baş güzelliği meranı çıkarır

Mühmel baş güzeli çirkin yapar

Çehrenize yakışmayan tuvaleti yapmak sizi gülünç yapar

[51]

[51] Resimli Ay, N.3, Nisan 1924, s.22-23.

2.22. KÜRKLERİMİZ

Muharriri: Ahmed Rasim

Eski zamanlarda, hadi elli, kırk, otuz, sene evvele kadar evlerimizde ne çok kıymetli eşya var idi! Bu eşya arasında bilhassa bohça bohça kürkler, şallar, top top kumaşlar, bezler var idi ki bir ev için servet ve refahının derecesini gösterir idi. Hatta bu bohçalar bile kumaşları, işlemeleri, biçimleri, dikişleri, katlarıyla ayrıca bir varlık addolunur, bunların sırmalıları, kenarları, ortaları inci işlemeli, nakışlı envaı bulunurdu.

Teşrinlere doğru evlerimizde (Kış hazırlığı) denilen bir çalışma başlardı. Oda kapılarına kalın, sopalı perdeler asıl var, oda zeminlerine halı, keçe, hasırlar serilir, pencerelerin yazlık perdeleri çıkarılır, kışlık perdeleri takılır, bu arada elbise sandıklarından da kışlık kürkler, hırkalar, yüklü entariye, pamuklular, şallar, ev yapısı yün çoraplar, takiyeler, kuşaklar ayrılır, bohça bohça, takım takım elbise dolaplarına yerleştirilirdi.

Karnavala yok idi ama ona bedel içleri tıklım tıklım yük dolu, kılıfları sıcak tutan mensucattan mamul şileler, kalın, düz işlemeli yorganlar, fanilamsı çarşaflar, duvar, ayak halıları, baş, yüz, koltuk, köşe yastıkları, çeşit çeşit battaniyeler, postlar. Pöstekiler, gibiler var idi.

Benim gördüğüm bildiğime göre şimdi bu eşyayı bitmeden hemen hemen eser bile kalmamıştı. Hele kürk ile şal görünmez olmuştu. Şimdiler arada sırada bir gocuk, yalnız yakalara dikili bir parça kürk, (Tovruduku), (Kaşkol) dedikleri boyun atkıları, (Manşon)' lar görülüyor. O eski boy, iç kürklerine, hatta kısalarına bile tesadüf nadirattandır.

Türkler minel-kadim kürk istimal ederlerdi. Hatta Osmanlı imparatorluğunda kürk elbise-i resmiyeden mahdut idi. (Meşrutiyetin) ilanını takiben yani on altı on yedi seneden beri ilke edilmiş olan (Rütbe)' lerin icadı ki bir asrı mütecaviz değildir, bunlardan evvel padişah huzurunda kürk giydirilir ve böyle huzurda kürk giyen devletin (Rical) denilen ashap haysiyeti sırasına geçerdi.

(Mahmud Sani) devrindeki kıyafet resmiyetin tebdilinden evvelki zamana gelinceye kadar Osmanlı padişahları:

Samur kaplı, çaprasatları mecruhtur (Gireği) yani bizim palto, kaput, cihannümandan bir üstlük (Pardösü) ile yine kürk kaplı zere, onu çaprazat vari kaytanlı,

yakası ekli, kürkü omuzlara kadar gelir, omuzun dış tarafı da yeni kürklü, dokumaları mersi kolsuz, lakaplı, mücevher şemseli yani güneş vari cevahiriyle işlemeli, büyük yakalı olup ismine (Kapanca) denilen kürklerden girilirdi. Bu kürklerin samurları pek ziyade makbul idi.

Osmanlı Türklerinin fethinden evvel de (İstanbul) kürk ticaretiyle iştihar etmiş idi. Tarihlerimizden birinin rivayetine göre şehrimiz bundan üç buçuk asır evvel kürk imalatında hayli ileri gitmiş ve şehirde bu imalat ile meşgul beş yüz dükkân mahvetmiş. Şu hâlde bin, bin beş yüz amelelik bir iş sendikası demektir. (Mahmudpaşa) başındaki (Kürkçü) hanı yakın zamanlara kader adeta bir kürk imalathanesi imtiyazını haiz görünürdü.

Padişahlar gibi sadrazamlar da (Erkek kürkü), şeyhülislamlar, (Beyaz kürk), ilme ve müderrisin (Muhdi) denilen biçimde kürk giyerlerdi. Devletin teşrifat-ı kadimesi üniformaları miyanında:

Sarı çuhaya kaplı erken sırf samur, (Şal) denilen kumaşa kaplı küpür yani tarikli kakma, çuhaya kaplı parça samur, kontoş samur, taraklı, kubur paça samur, çuhaya kaplı kontoş samur, kubur samur, yenleri bol ali sırf samur, baştan başa pullu gayet kıymettar bir kumaş olan (Serasere) kaplı erken sırf samur, erken sırf paça samur, terahcı çuhaya kaplı samur, kopur yekli, bol yenli adi kürk, sera sere kaplı dört yenli, ağır sert samur, bol yenli yeşil çuhaya kaplı sırf samur, (Serhatlı) denilen kısa samur, ve daha sair namelerde rütbe derecelerine delalet eden kürkler vardır. Hatta bir zamanlar (Bab-ı ali)' de bir (kürk odası) var idi ki mütebahhirin-i ecnebi sefirlere buradan kürkler verilirdi.

Siyasetnamesiyle meşhur âlim olan (Evliya Çelebi), on birinci asr-ı hicride Murad-ı rabi'in huzurunda ahiren edilen bir esnaf resm-i geçidinden bahsettiği sırada kürkçüler hakkında oldukça müfessir malumat veriyor. Bunların beş yüz dükkan ve bin nefer olduklarını yazdıktan sonra iptida kürk giyen silsele hükümdarının eğlencesi olan şahıs esatiri olsa gerektir. Evliya-i merhumun bu haberi nereden almış olduğu meçhuldür. Fakat ihtimal ki şark harekâtı arasında (Höşnek)' in hayvan re'si giyerek dağlara çıkar ve öyle bir kıyafet ile avlanır olduğu hakkında şayi bir rivayettir çıkarmıştır.

(Murad-ı Rabi)' nin huzurundan geçen kürkçüler alayını da tarif ederek diyor ki: (Bunlar taht-ı revanlar üzerinde dikenlerini nice yüz bin kuruşluk samur, vaşak (Kedi cinsinden karakulak denilen hayvan büyüğü) zerdeva (Adi samur), sansar, sincap, samur parçası, samur kafası, kakma (Sansara benzer bir hayvan), ördek boğazı, kuğu boğazı,

saka kuşu boğazı, tilki boğazı… Kürklerle tezyin etmişlerdir. Bide (Mahmudpaşa) çarşısındaki Rum kürkçüleri başka bir alay ile geçtiler. Bunlar nice yüz kürklerin ters giyip başlarında ayı postlarından külahlar vardı. Serapa kaplan, aslan, kurt postlarına sarılmış olanlar, başlarında samur kalpak taçlar bulunanlar var idi. Bu kıyafetleri ile yaban adamlarına, yamyamlara dönmüşlerdi. Görünce korkmamak mümkün değil idi. Hele her birine beşer, altışar zincir urulmuş ve her birine beşer altışar adam yapışmış olan bu yabani kıyafetlerin halka doğru hücum gösterişleri öyle bir hay hava koparmaya bahis olurdu ki dil ile tabir olunmaz.

Yine bunların içinde nice yüz gûna deyu peri suretlersuretler vardı ki ayakları havada, başları yerde olduğu halde yine iki ayaklarıyla gözler, halka hücum ederler. Ve nice eşkâl-i ucubede cin kıyafetleri vardı ki birinci defa görenlerin akılları başlarından giderdi. (Birçokları da ayı, aslan, kaplan postlarına girip dört ayak giderlerken seyirciler üzerine hücum kalkışınca zincirlerini tutanlar zorla zabt ederlerdi)

Şu malumatta delalet ediyor ki (Murad-ı Rabi) zamanında da İstanbul kürk ticaretiyle hayliden hayliye meşgul imiş. İşte şarkın asırlarca uğraşıp kemale erdirdiği kürkçülük sanatı, esnaflığı da bugün hemen hemen inkıraz-ı tam halindendir.

Bir zamanlar Avrupalı simsarlar İstanbul, Rumeli, Anadolu dolaşarak yarım arşın bir halı parçasına beş on kat misli para vererek alıp Avrupa fabrikalarına yolladıkları o renklerle halı ticaretimizi nasıl sektedar etmiş iseler bir zaman evvelde bu kürkçülüğü aynı vasıtalarla taklit ederek şehri büyük, kalabalık bir esnaftan mahrum bırakmaya sebep olduklarında şüphe yoktur.

***

Pek iyi hatırlıyorum ki kırk kırk beş sene evvel büyük çarşının (Tavuk pazarı)' na çıkan kapısının dışında yirmi otuz kadar kürkçü dükkânı var idi. Bu dükkanlar (Kerevet) üzerine mebni idi. Müşteriler üstü hasır kaplı, veya keçe serili kerevet dükkânın iki tarafına konulmuş minderler üzerine otururlar, ayaklarını yere basarlardı.

Ellerinde büyük, kalın makaslar kürk tulumları kesip biçerler, yahut kocaman yüksüklü parmaklarıyla tamire mahsus parçalar dikip eklerlerdi.

Kürk modasının henüz olmadığı zamanlarda (Samur), sarı samur, elma kakma, tilki, nefe, pehle kürkler, kurt, ayı, koyun, kuzu postlarından yapılmış gocuklar görür idim.

Büyük çarşıda (Kalpakçılar başı) denilen büyük memur, namının da delalet ettiği vechile şimdiki gibi eski zamanlarda yine bir kalpak modası zuhur etmiş olduğuna delalet eder. Bu ilk moda esnasında en makbul olan samur kalpak idi.

En kıymetli samurlar Rusya'dan geldiği gibi eski Rumeli'nin (Serfice), (Florina), (Keserya) Rumlarından da şehirde namdar erbab-ı ticaret bulunmakta idi.

Şair (Nedim), (Samur) ile ziyadece meşgul olmuştur.

Samur yeni kaplat bu sene kırmızı şala

Demiş olmasından da anlaşılıyor ki kırmızı şal kaplı samur kürkler, zamanının en nazar-ı ruba ve elbiselerinden biri imiş.

Matbaai Amire ruznamçecisi (Hasan Ferit) merhumun (Ayştayn) veya (Tiring) den nasılsa almış olduğu bir kürkü var idi ki arada sırada giyer, kalıp kıyafet yerinden, vakur ve kibar bir vaziyet ile arz-ı endam ederdi.

Bir gün sordum:

-Neden her gün giymiyorsun?

-En birinci sebebi, eskimekten kurtarmak, tüyü, tevsi dökülüp giyilince uyuz tazıya dönmemek…

-Öyleyse koy sandığa sakla…

Merhum bu sözüm üzerine güldü:

-Sonra dolandırıcılığı kim yapar?.. Bunu giyip de sarrafın, kâğıtçının önüne gittik mi istediğin kadar para, kâğıt…

Herifler bana değil, kürke itibar ediyorlar. Der idi.

Vefat edeli hayli zaman oluyor. Bir dolandırıcı, (Hakkı) var idi. Bazen sırtındaki kürkün eteğini çekip öper, o da kürkü için:

-Vay nimet binimetim, efendim!

Der idi!..

Filhakika kürkün insanı olduğundan yüksek, şayan-ı kabul göstermekte oldukça mühim hizmeti vardır. Bahusus boy, pos gele, kulak yerinde olacak, biraz da kafa tutmak bilinecek olur ise!..

٢٧

بر عصری متجاوز دکلدر ،
یونلردن اول پادشاه حضورنده
کورك کیدیریلیر و بویله
حضورده کورك کبی دولغك (رجال) دینیلن
اصحاب حیثیتی صیره‌سنه کچردی .
(محمود ثانی) دورنده‌کی قیافت رسمیه‌نك
تبدیلندن اوائکی زمانه کلنجه‌یه قادار عثمانلی
پادشاهلری :

سموره قابل ، چاپراستلری مجوهر (کراکه)
یعنی بزم بالطو ، قاپوت ، جبه یوعندن براوستلك
(پارده‌سو) ایله یه کورکه قابلی زره ، اوکی
چاپراست واری غیطانلی ، یاقه‌سی اکلی ،
کورکی اوموزلره قادار کلیر ، اوموزك طیشی
طرفده یه کورکلی ، دوکمه‌لری مرصع
نولسز ، آله قابلی ، مجوهر شمسه‌لی یعنی کوکش
واری جواهر ایله ایشلهمه‌لی ، بویوك یاقه‌لی اولوب
اسمنه (قاپانجه) دینیلن کورکلردن کیرلردی .
بوکورکلرك سموللری پك زیاده مقبول ایدی .

عثمانلی تورکلرینك فتحندن اول‌ده (استانبول) کورك تجارتیله اشتهار اتمش ایدی .
تاریخلر مزدن برینك روایتنه کوره شهرمز
یوندن اوچ یوجوق عصر اول کورك
اعمالاتنده خیلی ایلری کیتمش وشهرده بو
اعمالات ایله مشغول بش یوز دکان موجود اعمش .
شوحالده بیك ، بیك بش یوز عمله‌لك بر ایش
سندیقه‌سی دیمکدر . (محمود پاشا) باشنده‌کی
(کورکچی) خانی یاقین زمانلره قادار عادتا
بر کورك اعمالاتخانه‌سی امتیازنی حائز
کورونوردی .

فقط انجالکه شرق خرافاتی آراسنده
(هوشبك) لك حیوان ریسی کیبه‌رك طاغلر
چیفار واویله یرقیافت ایله آولانیر اولدیغی
حقنده شایع پرورواشدن چیقارمشدر .
(میاد رایح) لك حضورندن کچن کورکچیلر آلاتی‌ده تعریف ایدرك دیورکه :
(یونلر تخت روانلر اوزرنده دکابلرنی کیمه
یوزیاك غوشلق سمور ، واشاق (کدی
جکسندن فاره‌قولاق دینیلن حیوانك یوبوکی)
زردااوا (عادی سمور) ، سانصار ، سنجاب ،
سمور پارچه‌سی ، سمور قفاسی ، فاقم
(صانصاره بکزر برحیوان) ، اوردك
یوغازی ، قوغویوغازی ، سقاقوشی یوغازی ،
تیلکی یوغازی .... کورکلرله تزیین اعتبار ایدی .
بعده (محمود پاشا) چارشیسنده‌کی روم
کورکچیلری یاشقه بر آلای ایله کیدیار . یونلر
کیمه یوز کورکلری ترس کیبوب باشلرنده
آبی پوستلرندن کلاهلر واردی . سرایاقایلان ،
آرسلان ، قوردیوستلرینه صاریلیر اولانلر ،
باشلرنده سمور قالپاق تاجلر یولوتلر وار ایدی .
یوقیاقلری ایله بیان آدملرینه ، یامیاملره
دوکمه‌لردی . کوزلرقوردقامق ممکن دکل ایدی .
(هابیل برینه بشر ، آنیمه‌سرزنجیر اورولمش
وحشی برینه بشر آنیشمر آدم یاپیشمش) اولان
بو بیانی قیافتلرك خلقه‌دوغرمی هجوم کوستر-
مکلری اویله برهای هوی قوپارمه باعث
اولوردی که دیل ایله تعبیر اولونماز .
(بنه یونلرك ایچنده نیچه یوز کوتاه دم ،
پرسی صورتلر وار ایدی که آیاقلری هوادده ،
باشلری یرده اولدیغی حالده بنه ایکی آیاقلری ایله
کزرلر ، سلفه هجوم ایدرلر . وبوجه اشکال
مجیبه‌ده جن قیافتلیلری وار ایدی که برنیچی
دفعه کورنلرك عقللری باشلرندن
کیدردی . (بر چوقلری ده آبو ،
آرسلان ، قایلان یوستلرینه کیروب
دورت آیاق کیدرلرکن سرپوشلر

(هوشبك شامل در
دیبور . یو (هوشبك)
ایران
تاریخ
قدیمه‌یه
منسوب
پشدادیان

52

2.23. PARİS'TEN GETİRDİĞİMİZ ELBİSE MODELLERİ

Suret-i mahsusada Paris’ten getirdiğimiz sokak elbiselerine ait üç model

[52]Resimli Ay, N.1, Şubat 1925, s.27-29.

Son zamanlarda sokak elbiselerinde kuşak modası tamim etmeye başlamıştı. Kuşak, zaRafedle bağlandığı zaman, vücudun endamını meydana çıkardığı için kuşak modası çabuk intişar etti. Burada bu üç model kuşaklı elbiselerin güzelliğini göstermek maksadıyla yapılmıştır.

Bu modelleri sürat-i mahsusada Paris moda ticarethanelerinden mecmuamız için getirttik.

Şapkalar çıkarılıp yerine başlık konursa bu elbiseler güzel çarşaf numunesi olarak da kullanılabilir. Bu modelleri tecrübe olmak üzere getirttik. Kararlarımız memnun oldukları takdirde her nüshamızda Paris'in son modasına ait modeller bulundurmaya çalışacağız. Bu sebeple karilerimizle bu hususdaki fikirlerini bildirmelerini rica ederiz.[53]

2.24. SONBAHAR MODELLERİ

Sağda: Siyah krep satenden bir çarşaf. Kolları pelerin gibi omuzdan atma. Yanlarında cebe gibi kollar için delikler vardır. Ortada: Siyah krepten bir çarşaf. Elbisesi

[53]Resimli Ay, N.5, Haziran 1924, s.32.

krep jorjetten yapılmış, süslenmiştir. Kolları kreptendir. Solda: Satenden bir çarşaf, kolları omuzdan atma ve ipekle işlenmiş. Belinde ipekten kuşağı vardır.[54]

2.25. AVRUPA'NIN GÜZEL BACAKLARI İLE MEŞHUR KADINLARI

Dünyanın en güzel bacaklı kadınların resimlerini takdim ediyoruz. Hiç şüphe yok ki, bacak güzelliği vücut güzelliğinin çok mühim ve göze çarpan bir kısmı teşkil eder. Bu sebepledir ki resimlerde de görüleceği vechile yüzü ve vücudunun sair aksamı pek güzel olmayan kadınlar bacakların güzelliği sayesinde beğenilmekte bir şöhret kazanmaktadırlar. Yalnız moda kadınları bacaklarını güzelleştirmeye ve güzel göstermeye azami gayret sarf etmektedirler; çünkü bacakları vücutlarının en kolay teşhir edilebilen kısmıdır. Kadın esvaplarının günden güne kısalması, ipek çoraplara gösterilen rağbet, evvelce ayıp addedilen bacak bacak üstüne atmanın kadınlar arasında fevkalade tamim etmesi bacak teşhir etmek ailenin ne kadar müstevli olduğuna bariz bir delildir.

Son zamanlarda bacak göstermek artistlerde ve alelumum kadınlarda ince bir sanat halini almıştır.

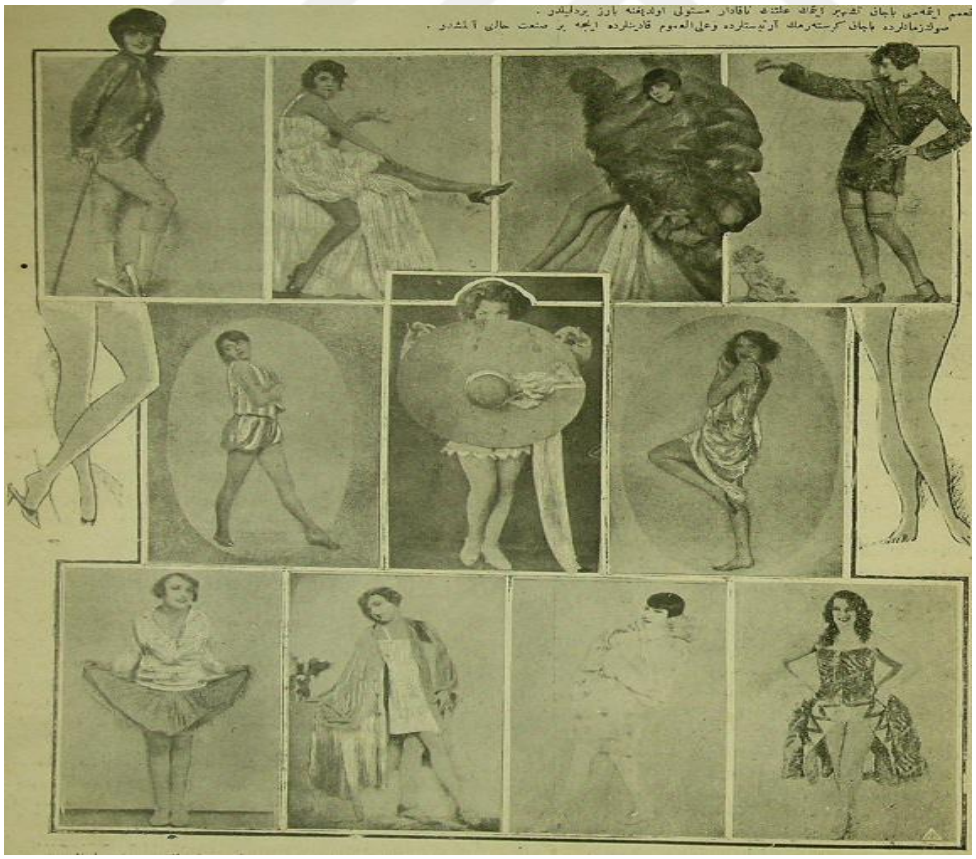

[54] Resimli Ay, N.11, Aralık 1924, s.31.

Yukarıda resimlerini gördüğünüz kadınlar Avrupa tiyatro ve vücutlarından bacaklarına güzelliği sayesinde hayatlarını kazanan kadınlardır. Bunlardan en yukarıda solda Maria Gordenin alt sırada sağdan ikinci (Evet) solda birinci Astoganet bilhassa çok meşhurdur.[55]

2.26. BAHAR KADIN VE ÇİÇEK

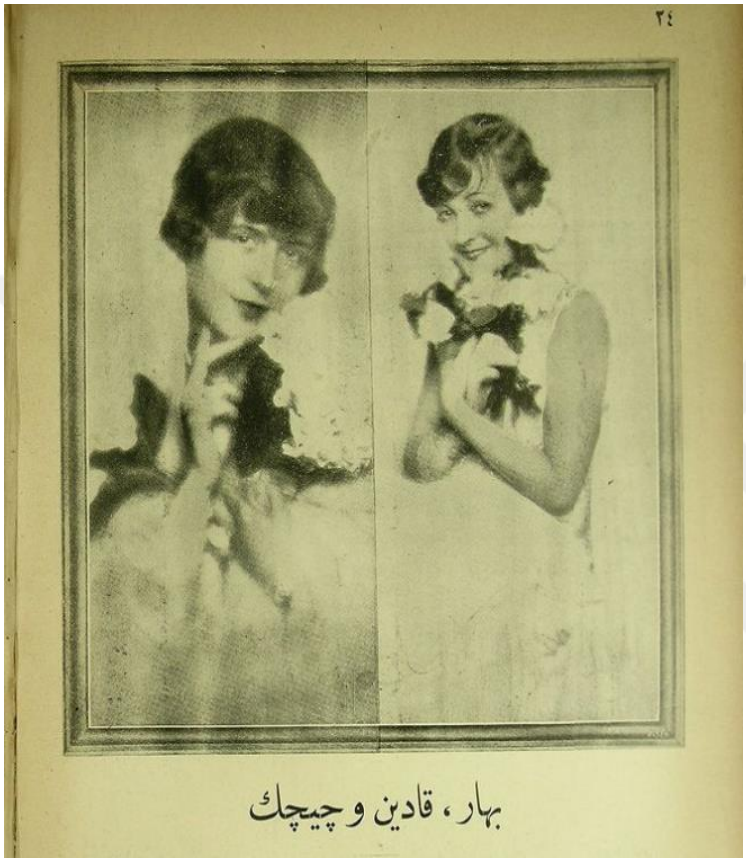

Bahar gelince tabiat bunun güzelliklerini meydana çıkarır. Kadını ve çiçeği bir arada görmek en ziyade bu mevsimde mümkündür zamanın kadını çiçeğin, çiçek kadının diğeridir. Tabiatın bu iki güzel mahlûkatını bir arada görmek, elbette baharın kıymetini arındırır.

Fakat bilhassa İstanbul'un her tarafı çiçeklerle ve çiçek gibi kadınlarla süslü olan baharı dünyanın en güzel baharıdır. Bu günlerde Adalara gitmişseniz, ve burada kucağında bir demet çiçekle güzel kadınlar görmüşseniz elbette hayatın başlamasına dair bir kıymeti olduğunu bize de teslim etmişsinizdir. İşte bu sayfalarda tabiatın bu iki güzel manzarasını bir arada görebiliyorsunuz.

[55] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.35.

Bahar ve çiçek[56]

2.27. BAŞINIZI MUNTAZAM TUTUNUZ

Başın duruşu, konuşurken ve bir tarafa bakarken aldığı vaziyet vücudunuzun bütün cazibe ve letafetini cadde üzerinde haiz tesiridir. Başınızın vaziyetine hiç dikkat ettiniz mi?

Biz mazlum ve bedbaht bir milletin çocukları olduğumuz için daha ziyade başımızı eğerek gezer, başımız önümüzde yürürüz. Hayatı henüz anlamamış çocuklarımıza ve dünyaya gelmek ve güldürmek için gelmiş kadınlarımıza bile bakınız, göreceğiniz şey başların aşağı düşüşüdür. Sanki manevi bir el başımızın üzerinden bastırmış gibi daima önümüze bakarız. İçimizin matemi yüzümüzde, başımızın hareketinde bile mahsustur.

Bu gayri tabi hareket kadınların çehre, boyun ve omuzlarında çirkinlikler yapar.

Çok öne bakmaya alıştıkları için kadınlarımızın çoğunun katmerli gerdanı vardır. Hâlbuki boyun ve ensenin vaziyeti çehrenin güzelliği üzerinde büyük tesir yapar. Bir kere boynunuzda bu girintili manzaranın husulünü istemiyorsanız başınıza düz tutunuz.

[56] Resimli Ay, N.3, Mayıs 1928, s.24-25.

Boynunuzun, omuzlarınızın tabi inkişafını akşam takip edebilmesi için sabahları baş talimleri yapınız. Bunun için de sağda ayakta duran kızda görüldüğü üzere başınızı, omuzlarınızı oynatmaksızın, öne eğiniz, sonra soldaki resimde görüldüğü üzere, yavaş yavaş arkaya yatırınız. Önden arkaya, arkadan öne yatırış, başınızın üzerinde bir naif daire çizebilmelidir.

Sonra konuşurken, başınızı çeviriniz gerdanınızın gerilmemesine dikkat ediniz. Gerilmiş boyun, katmerli gerdan kadar çirkin görünür. Bu iki çirkinlikten kurtulmak için başınızın hareketine dikkat ediniz. Matemli gibi başınızı öne eğerek gezmeyiniz.

[57]

2.28. DÜNYANIN EN GÜZEL KADINLARI

Güzellik aşağı yukarı yanılmalı bir şeydir. Bununla beraber her memleketin kendine mahsus güzelleri vardır. Ezelinde dünyanın güzelleri kimlerdir? Şark ile garp arasında güzel telakkisindeki fark nedir?

[57] Resimli Ay, N 6, Temmuz 1924, s,31.

Güzel kadın hayatta en mühim rolü oynayan insandır. Bu dünyanın birçok elem ve saadetlerinde kadın parmağı arayanda var, kısmen haklıdırlar. Onlar meclislerde mergup, hayatta mahbupturlar.

Fakat güzellik nedir ve güzellik neden ibarettir sualine verilecek cevap kadar müşkül bir cevap tasvir edemiyorum. Bir kadına tesadüf ederseniz, zannedersiniz ki Allah'ın seve seve yarattığı mahlûkatın en sevilesi, en güzeli, en dilberi odur. Fakat bu hükmümüz ilk görüşte hâsıl edindiğiniz fikrin mahsulüdür. O kadın o dakikada size güzel görünmüş, sizin bedii terbiyeniz icabı edindiğiniz zevkeuygun gelmiştir. Fakat aynı kadını her gün görünüz ve nihayet ona alışınız, o vakit onun güzelliği nazarınızdan kaybolur. Anlarsınız ki güzel gördüğünüz şey sizde ilk hamlede hâsıl olan bir tesirden ibarettir. Güzel nadiren tesadüf edilen bir şey olduğu için kıymetlidir. Güzel kadın da ender bir şeydir. Güzellik de samimiyetin ve sıhhatin büyük bir rolü vardır. Sıhhate ve vakarı üzerinden yabancı bir süs gibi akan kadın güzel görülse bile sevimli değildir. Onun cazibesi muvakkat ve geçicidir. İstanbul kadınları güzellikleri ile meşhurdurlar. Hâlbuki İstanbul güzelleri hastalar güzellerdir. Çehrelerinde solgun bir grabı underground sönük bir ışık, gözlerinde hasta bir melul vardır.

İstanbul kızlarında yüzlerinde ve gözlerinde sıhhatin verdiği hayatı nadiren görebilirsiniz.

Kadınlar vardır ki yüzü güzel olmakla beraber vücudu çirkindir, yahut elleri mütenasip değildir. İstanbul kadınlarının çoğunda vücut sakar, arızalıdır ve biçimsizdir. Yüzü çok güzel kadınlar görürsünüz ki ya endamında, ya yürüyüşünde, yahut vücudunda bir noksanı vardır. Tam güzel, her manasıyla güzel çok nadirdir. Sinemalarda görüp dünya güzeli diye tapındığınız kadınların çoğu basit, adi güzellerdir. Onlara sokakta rast gelseniz görmeksizin gelirsiniz. Sahnede sizin nazarlarınızı üzerlerinde tevkif edebilmeleri hareket halinde bulunmalarından mütevellittir. Sakin ve durgun zamanlarda görseniz belki de yüzlerine bakmazsınız.

Güzellik, kadınların çok istedikleri bu vasıf, onları mesut etmekten çok uzaktır. Güzel kadın çok mecralara mahkûm olan kadındır. Erkekleri deli eden, kadınları kıskandıran müstesna dilberler hiç de mesut değildirler.

Her milletin tanınmış güzelleri vardır. Bizde kadın tam manasıyla serbest olmadığı için Türkiye'nin en güzel kadını kim olduğunu bilmiyoruz. İstanbul'da kadınlar arasında bir güzellik müsabakası yapılsa, Avrupa'nın birçok tanınmış güzellerine faik

güzeller çıkacağına hiç şüphe yoktur. Dünyanın bu müstesna şehri, tabiatta olduğu gibi, kadın hususunda da bütün müstesna güzelleri sinesinde toplamıştır. Fakat bu güzeller nerededirler, nasıl yaşarlar? Bilmiyoruz.

Kadını güzel gösteren ne tuvaleti, ne de elbisesidir. Güzellik bir Allah vergisidir ki onu ne kadar tabii halinde muhafaza eder, sun'i vesaitle tahrip etmezseniz o kadar cazip olur.

Fransa'nın en güzel kadını Fransız komedi artistlerinden matmazel (Hogat Doflos) dur. Fransızların güzel kadın yetiştirdiği iddiasını en kuvvetle ispat eden bu komedi Fransız güzelidir.

(Evelin Ley) İngiliz güzelidir. Bazılarına göre dünyanın en güzel kadını İngiltere'de yetişir mavi gözleri denizin nihayetsizliğini andıran İngiliz güzelleri sıhhatin verdiği neşe ve renkle diğer milletlerin güzellerine faik addedilirler. Bütün dünyayı dolaşan ve her tarafta güzellerin resimlerini yapan bir artistte en güzel kadınları Amerika'da bulduğunu söylüyor. Amerikan güzeli vücutça, renkçe, endamca ve cazibeye bütün dünya güzellerini gölgede bırakacak kadar caziptir. Amerika güzellerinin meşhuru (Zigfild Foli) ismindeki ve vodvil tiyatrosudur. Bu tiyatronun sahibi (Zigfild) dünyanın en güzel kadınlarını toplamakla meşhurdur. Zigfild tiyatrosuna girebilmek, Fransa'da bir akademi nişanı alabilmekten daha güçtür. Bu tiyatroya münasip olan kadınlar güzellikleriyle iftihar ederler. Bütün milyoner çocukları karılarını bu tiyatronun güzelleri arasından seçerler. (Mari İton) bu güzellerin en mükemmel bir en müzicidir. Bazı kadınlar fotoğraflarında daha güzel göründükleri halde (Mari İton) fotoğrafından çok daha dilberdir. Çünkü şimdiye kadar hiçbir fotoğrafçı veya ressam onun teninin şeffaf rengini tespite muvaffak olamamıştır.

(Ayron Kasil) dünya güzellerinden biridir. Bu kadın elbiseyi üzerine bir yaraştırmasını bilmekle meşhurdur. (Ayron Kasil) öyle bir endama öyle bir çehreye, öyle yumuşak ve cana yakın bir yürüyüşü maliktir ki seyredenler cazibesine kapılıp sürüklenmekten kendilerini men' edemezler. Kadınların çoğu modayı takip ederler. (Ayron Kasil) modayı icat eder. İlk defa kesik saçı kendisine yaraştıran o olmuştur.

(Annamay Voniğ) son zamanlarda sinema artistleri arasında şöhret kazanan bir Çin güzelidir. Kendisine has cazibesi etrafına birçok takdirkârlar toplamıştır.

Prenses (Nina Şavşavaç) peri masallarında tasvir edilen melekler kadar güzel bir kadındır.

Güzellik tabiatın bir mahbesidir. Fakat hepimiz az çok kendimizi cazip ve güzel yapabiliriz. Evvela vücudunuzu ihmal etmeyiniz. Muntazam bedeni hareketler yapınız. Hantal, şişman mahmul bir vücut daima çirkin görünür. Saçlarınızı, tırnaklarınızı, dişlerinizi ve cildinizi daima temiz tutunuz. Sonra şehrinizin bütün hatlarını inceden inceye tetkik ediniz ve tesadüf edeceğiniz kusurları kapatınız. Fakat her şeyden evvel kadınlığa ait incelik ve zaRafedinizi muhafaza ediniz. Bu sayfalarda dünya güzellerine ait resimleri tetkik ederseniz göreceksiniz ki hepsinde insanı çeken bir kadınlık cazibesi vardır. Tabiatın verdiğini ıslah ve ikmal ediniz. Göreceksiniz ki siz de kıskandığınız kadar güzel olabilirsiniz.

Elli kadar memleket dolaşmış, ve dünya güzelleri hakkında tetkikat icra etmiş bir artist muhtelif milletlerde tesadüf ettiği güzeller hakkında diyor ki:

Amerika kadınları genç yaşta ve ihtiyarlıkta güzeldirler. Fakat hayatın ilkbahar ve kış mevsimlerinde tesadüf edilen bu güzellerden gayri mevsimlerde güzel görmek mümkün değildir. Yirmi yaşından yukarıdaki senelerde Amerikan kadını güzelliğini kaybeder bunun içindir ki Amerikan kadınları tuvalete çok düşkündürler. Amerikan kadınının tuvalete verdiği parayı dünyanın hiçbir kadını vermez.

Çarlık devrinde Rusya'yı ziyaret ettiğim zaman, dünyanın en cazip kadınlarını muskuvade bulunur zannettimdi. Rus kadınları sıcak mahlûklardır. Fakat bunlar hafif mizaçlı kadınlardır. Akşam bir yemek sofrasında neşesiyle gönüllüler fetheden bir Rus kadını artisti sabah bedbin ve düşünceli görürsünüz. Rus kadını idealisttir. Onun içinde ekseriya hayata küskün, her şeyi beğenmez, müşkülpesenttir.

Şark güzellerini tavzih etmekteki aczimi itiraf etmeliyim. Şark güzelleri hasta ve malul güzellerdir. Hayatlarının çoğu elem ve inilti içinde geçer. Yüzlerindeki güzellik solgun bir baharı andırır. Gözlerinin içinde yas ve bedbaht okursunuz. Rus kadınları şark kadınları yanında şuh ve neşeli kalırlar. Fakat o yaz ve malul ile süslenmiş güzeller de öyle derin, öyle kuyu, öyle yakıcı bir güzellik vardır ki mukavemet edilemez. Şarkın güzeli, gözlerinin bu derin manasıyla mümtazdır. Türk kadınının en güzel yerleri elleri ayaklarıdır. Fakat son zamanlarda şark güzelleri de hususiyetlerini kaybetmeye başlamışlardır. İstanbul'un müstesna dilberi şimdi Avrupa kadınlarından güç fark edilirler.

Fakat bizim garp güzelinde gördüğümüz güzellik başka bir şeydir. Bu sebeple şarkın güzeli telakkisi ile bizim güzel telakkimiz arasında mühim bir fark vardır. Garpta güzel telakkisi de kişiden kişiye nihayet bugün müstakar bir şekil almıştır. Garpta güzel

kadın deyince biz şunu anlarız: Güzel bir endam, zayıfa yakın mütenasip bir vücut, ortadan biraz yüksek boy, narin, fakat canlı ve sıhhatle süslenmiş pembe bir ten. Garp şişman kadından hoşlanmaz. Orta boy kalın vücut bizce çirkin addedilir. Bu telakki dahilinde güzeli İskandinavya'da İngiltere'de Amerika'da görebilirsiniz. Bu memleketlerde spor jimnastik kadını zinde, sıhhatli ve sağlam yapmıştır. Sıhhatin çehreye ve tene verdiği letafeti sani hiçbir şey vermez. Garp hasta güzellere karşı nefretten başka bir şey düşünmez, binaenaleyh içinde hastalık okunan bağın, hareli gözlerin kıymeti kalmamıştır.

Fransa'da güzel telakkisi Anglo Sakson telakkisinden farklıdır. Fransa'da güzel için sıhhatli ve zinde olmak şart değildir. Güzel, derin, ve kalbe işleyen nafiz gözler bir kadını güzel göstermeye kâfidir. Güzellik bin alemlik olmaya başlamıştır. Fakat muhtelif memleketinin güzellerine bakınız, her memleketin kendine göre bir güzellik telakkisi olduğunu anlarsınız. Onun için güzellik nispi bir şeydir. Bir milletin beğendiğini diğer millet beğenmeyebilir. Güzel kendi muhitin güzel telakkisine tevafuk eden güzelliktir.

Hogat Dokloy

Komedi Fransa'da Fransız güzelliğini temsil eden kadın

….. İngiltere'nin en güzel kadını addedilen bir artist

Mari İton

Amerika’nın en güzel kadını

İsveç güzeli Sertod Olmastad

Son zamanlarda sinemalarda şöhret kazanan Çin güzeli (İnnamay Yonig)

Amerika'nın en güzel kadını olduğu iddia edilen Mesis Robirondon

Dünyanın en güzel sinema artistleri[58]

[58] Resimli Ay, N.1, Şubat 1925, s.23-26.

2.29. ERKEKLER HANGİ TİP KADINLARI SEVERLER VE NE İÇİN

Erkekler hangi tip kadınları severler ve ne için?

Aşk nedir? Muhabbet nedir? Koca nedir? İnsanlar neden muhalif cinsi sorar? Bir kadını sevdiğimiz zaman hangi evsafı ararız?

Hangi tip hoşunuza gidiyor? Dünyanın her tarafında çok sevilen sinema artistlerinden Marbon Dovbus.

Hangi kadınlar hoşumuza gider? Niçin bazılarına karşı muhabbet, diğer bazılarına karşı sebepsiz nefret duyarız?

Hangi tip hoşunuza gidiyor? Amerika'da çok beğenilen sinema aktrislerinden Katliya Martin.

Hangi tip hoşunuza gidiyor? Sinema aktrislerinden Norma Şirer.

Hepimizin kendimize göre sevdiğimiz, hoşumuza giden tipler vardır. Hayalimizde yaşayan ve ilk görüşte kalbimize aşkını gönderen bu güzellere karşı neden bu cazibe ve muhabbet hissediyoruz? Bu muhayyel tipleri biz ilk görüşte tanır ve işte deriz, hayalimde yaşayan tip! Size sorsalar bu tipleri tarif edemezsiniz. Fakat görünce tanır, ona karşı gayri ihtiyari bir muhabbet, bir sevda duyarsınız, meçhul güzellere karşı kalbimizde taşıdığımız bu muhabbet nedendir? Neden bazı tip insanları, diğer bazı tip güzellere tercih ederiz? Neden kimimiz sarı saçlı mavi gözlü, bazımız, kara gözlü, kara kaşlı güzelleri severiz? Neden çok güzel olduğunu kabul ettiğiniz bazı kadınlara karşı ruhunuzda bir karabet hissetmez de, başkalarının

Hangi tip hoşunuza gidiyor? Musikişinaslardan Hovanzade Edelinlay.

Beğendiği ve herkesin güzelliğinde ittifak edemeyeceği bir kadına karşı daha ziyade sıcaklık ve yakınlık duyarsınız?

İşte size birçok suallerine şimdiye kadar ruhiyat bile cevap verememiştir.[59]

[59]Resimli Ay, Haziran 1926, N.4, s.10-14.

2.30. FEN KADINLARI NASIL DAHA GÜZEL YAPIYOR?

Göğsünüzü genişletmek istiyorsanız bu talimi yapınız. Göğüste gördüğünüz alet ne miktar talim yapılması lazım geldiğini gösterir.

Bu resimde gördüğünüz başlık saçta dalga yapmak içindir. Bu başlığı başınıza geçirirseniz giyininceye kadar saçların tuvaleti tamamdır.

Dudaklarınıza sürülen kırmızılar şimdi bir kibrit gibi yapılmaktadır. Bir dakika sürüp atabilirsiniz.

Saçlarınızı taramak, yıkamak ve tuvalet yapmak için icat edilen bir elektrik tarağı.

یوزیکزك وجودیکزك البسه دیشنده قالان قسملرینك طبیعی وکوزل رنکی محافظه ایچون ایستیورسه کز، بر الکتریك صوباسی قارشیسنده بر مدت دوروکز. نتیجه‌سی حیرتبخشدر.

Yüzünüzün ve vücudunuzun elbise dışında kalan kısımlarının tabii ve güzel rengini muhafaza etmesini istiyorsanız, bir elektrik sobası karşısında bir müddet durunuz. Neticesi hayret-bahşdir.

یوآلت صاچده قیوریم ودالغا یاپق ایچوندر. باشکزی یقادقدن صوکرا صورولن یاغی ده قایب ایدر

Bu alt saçta kıvrım ve dalga yapmak içindir. Başınızı yıkadıktan sonra sürülen yağı da kaybeder.

توواليت يابارق تأمين ايديلن صنعى كوزه‌للكدن بر نمونه

Tuvalet yaparak temin edilen suni güzellikten bir numune

قادينلرك توواليت ايچون صرف ايتدكلرى پارا عقلاره حيرت ويريور . يالكز آمريقاده قادينلرك توواليت صرفياتى ٢٠ ميليون ليراطوتويور . بوسايه‌ده كيفى مؤسسه‌لرك مقدارى‌ده چوقدر . بوقاريده كوردىكمز صاچ معاينه‌سنه مخصوص مؤسسه بولاردن بريدر .

Kadınların tuvalet için sarf ettikleri para akıllara hayret verir. Yalnız Amerika'da kadınların tuvalet sarfiyatı yirmi milyon lira tutuyor. Bu sayede geçinen müesseselerin miktarı da çoktur. Yukarıda gördüğünüz saç muayenesine mahsus müessese bunlardan biridir.

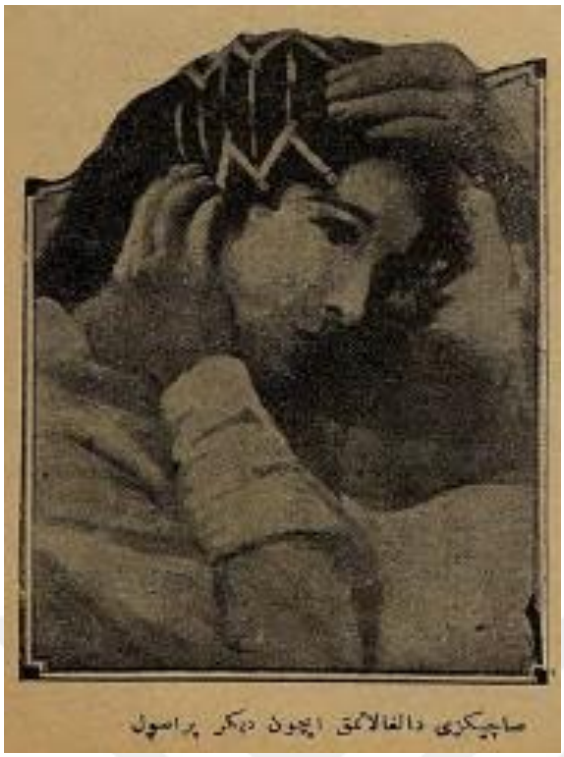

Saçlarınızı dalgalatmak için diğer bir usul.[60]

2.31. GENÇLİĞİNİZİ NASIL MUHAFAZA EDEBİLİRSİNİZ?

Yüzünüzdeki buruşuklar ihtiyarlığın başlangıcıdır. Paris'in en şık kadını gençliğin uzun zaman muhafaza etmenin kabil olduğunu ifade ediyor yalnız, onun dediklerine riayet etmek şarttır.

Paris'in en güzel, en zarif tuvalet işlerinde en salahiyettar kadınlarından biri yüzde buruşukluklar hâsıl olmasına karşı şu tavsiyelerde bulunuyor:

Genç bir kadın yüzünde ilk buruşuklukların zuhur ettiğini gördüğü zaman ne kadar kibirlenir, yüzüne ne kadar üzülür! Rica ederim, latife, zaruretle yüzünüzde güzellik düşmanı olan buruşuklukların yer tutmasına katiyen müsaade etmeyiniz. Onları dikkatle gözetleyiniz, onlara karşı kendinizi iyi müdafaa ediniz, bütün maharetinizle, bütün sabır ve metanetinizle mücadele ediniz.

Bir kadın yirmi beş, nihayet otuz yaşına geldi mi hemen yüzünde buruşukluklar hâsıl olmasına meydan vermemeye düşünmelidir ve onların zuhurunu beklememeli, ihmal etmemeli, mühimsemezlik göstermemelidir, zira bir müddet sonra, çizgiler, buruşukluklar güzel çehresinde yer ettiği zaman artık iş işten geçmiş olabilir. Zira fenalık

[60] Resimli Ay, N.2, Nisan 1927, s.7.

artık kök salmış olacaktır. Onun adalesine şöyle böyle imkân bulunsa bile çok zahmetlere, meşakkatlere katlanmak lazım gelecektir.

Bu sözlerimle henüz çok genç olan kadınlara hitap ediyorum. Onlar gençliklerinin renk ve zaRafedine güvenerek, ihtiyat lüzumunu istihkar ederler ve gülerken konuşurken güzel gözlerinin etrafında, kenarlarında anı gibi görünüp zail olan pek hafif kırışıklara, yorgun veya müteessir bulundukları vakit dudaklarının uçlarında, yanaklarının ortasında, ötesinde birisinde hâsıl olan tahlislere ehemmiyet vermezler, dikkat bile etmezler. Hatta bu haller bazen sevimli işmazazlar, latife çukurlar şeklinde tersim ettiği için kendilerine hoş gelir.

Fakat işte asıl o zaman dikkat etmeli!.. Çünkü bütün bunlar gelmek üzere bulunan buruşuk olukların korkunç iaresi, alametleridir. Cildinizin, yüzünüzde adalelerin yorulduğuna, yaranmak üzere olduğuna delalet eder. Hiç vakit kaybetmeksizin cildinizi, adalelerinizi, kuvvetlendirip yeniden canlandırmaya şitab ediniz.

Fakat bunu suni vesaitleyapmaya kalkışmayınız. Yani cilde muzır türlü türlü pomedler, deriye giren, bilahare tahrip eden eczalı, şüpheli solu kullanmaktan sakınınız ve yalnız tabii vücudun faydalı olan vesaite müracaat ediniz.

En güzel tıbbi vesait soğuk ve sıcak su ile kompres, masaj ve buhar banyosudur.

Evvela gayet soğuk buzlu suya kompres akşam batırıp yüzünüze tatbik ediniz. Bunu iki üç kere tekrar ettikten sonra tahammül edebileceğiniz derecede sıcak su ile aynı umumiyeti tekrar ediniz, sonra da vazelinle masaj yapınız. Yüzünüze bir de buhar banyosu yaparsanız buruşuklukların önünü almış olduğunuza emin olabilirsiniz.

Bu tedbirler vakidir. Yani buruşuklukların peyda olmasına meydan vermemek içindir. Her sabah her gece kuvvetli bir ışıkta yüzünüzü muayene ediniz her neresinde çizgi, buruşuk eseri görürseniz hemen kompresleri, masajı tatbik ediniz ve o sıra tamamıyla izole edinceye kadar uğraşınız, mücadele sebat ediniz.

Sık sık, bol bol gülmeden tevki ediniz, göz kapaklarınıza çok sık açıp kapamayınız. Kaşlarınızı çatmayınız. Gözlerinizi kaşlarınızı, alnınızı oynatmayınız. Bütün bunlar ihtiyarlık alamını teşri eder.

Bunlar yüzlerinin buruşukluğunu istemeyen genç kadınlar içindir. Fakat nasılsa ihmal neticesinde henüz genç iken söylemeli çehrelerinde buruşukluklar peyda olan kadınlara ne diyebiliriz? Onlar da masaj yaparlar, birbirini takiben buzlu ve sıcak su

kompresleri tatbik ederler, icabında kauçuk maske kullanırlarsa ve en müessiri elektrik tedavisine tafsil edilirse yüzlerinde tek mühim bir salah tamamiyen edebilirler.[61]

2.32. GÜZELLİK MÜSABAKASI

Kadınlar muhaberesinde münakaşa

Muharriri: İbnü'l Refik Ahmed Nuri

(Kadınlar yücelme derneği)'nin toplanma odası yedi yaşından yetmiş yaşına kadar kadınlarla dolmuştu. Dernek azasından kısa fistanlı, kesik saçlı, boyalı uzun tırnaklı hanımlar, hanım kızlar sol tarafta, yıldırmalı, çarşaflı uzun saçlı, kınalı parmaklı anneler, neneler sağ tarafta oturmuşlardı. İçlerinden endamı, refrakteri, güftarı düzgün esmer güzeli koyu kara gözlüklü şık bir hanım riyaset kürsüsüne doğru yürürken sağ taraf azazından yaşlı bir kadın:

-Bu ne edalı yosma yürüyüş! Allah seni sevgiline bağışlasın Reise Hanım.

Demekten kendini alamadı. Sonra umum azaya dönüp:

-Allah'ını seven maşallah desin! Dedi. Umum aza maşallah! kırk bir kere maşallah!. Derken Reise Hanım kürsüye çıktığı ve bir sabah kuşunun zemzemesini andıran tatlı bir seda ile söze başladı:

-Hanımlar! Müsaade-i alinizle meclisi küşad ettim. Bu sabah erkenden sizleri buraya niçin davet ettiğimi biliyor musunuz?

Yine sağ taraf azasından çarşaflı, kınalı parmaklı bir hanım cevap verdi:

-Ne bilelim, bu sabah şafak sökerken çatkapı Hacce geldi. Bugün dernekte kadınların ulumu derin konuşulacak. İki elin kanda olsa bile bırak gel dedi. Ben de bugün çamaşır yıkayacaktım. Kazana ocakta bıraktım geldim.

Diğer bir ses -Öyle ya hepimiz iş güç sahibiyiz. Niçin bizi buraya topladınızsa söyleyiniz bilelim de gidelim.

Reise -Hanımlar evvela sizden çok rica ederim, ben söz vermeden kimse söz söylemesin.

[61] Resimli Ay, N.5, Haziran 1925, s.39.

Genç bir ses -Elbette elbette. Her kafadan bir söz çıkarsa burası kadınlar hamamına döner. Süslü yıldırmalı bir hanım yanındaki hanıma:

-Hamam dedi de aklıma geldi. Hani biz deniz hamamına gidecektik?

-Altın Kum uzak, Floria pahalı dedik gidemedik. Hele bakalım şehremanetin gönlü olursa başka bir deniz hamamı yaptırır ise…

-Ona kadar kış gelir.

Reise (Çıngırağı çalarak) rica ederim fısıltıyı kesiniz... Hanımlar! Size söyleyeceğim şu ki, bugün kadınlığın hayatı, mematı yani şu hanımın söylediği gibi ölümü diri mi mevzu bahistir. Kadınlığın izzeti ile oynuyorlar.

Bir ses -Elleri kırılsın!

Reise -Elbette gazetelerde okuduğunuz bu günlerde bir güzellik müsabakası için teşebbüste buluyorlarmış.. Eğer böyle bir müsabaka açılacak olursa bunun neticesi…

İnce bir ses -Reise Hanım lütfen müsabaka kelimesini izah ediniz. İçimizde belki anlayamayan vardır.

Reise -Güzellik müsabakası, yani yarış! güzelliğine güvenen her kadın bu yarışa girecek. Hangisi birinci çıkarsa ona…

İhtiyar bir kadın -Allah Allah! At yarışı, kayık yarışı bilirim ama, güzel kadın yarışını ilk defa işitiyorum. Bir yaşıma daha girdim.

Genç bir kadın -O halde tam seksen bir yaşında oldun hanım nene.

İhtiyar kadın -Sanki sen ölmeyecek misin ki benimle eğleniyorsun. Hele sen benim yaşıma gel de o vakit görüşürüz. Böyle fıkırdayabilecek misin.

Reise- (Çıngırağı çalarak) susalım. Güzellikte hangi kadın birinci çıkarsa ona büyük bir hediye…

Bu esnada sağ cenahta bir çocuk haykırdı:

-Ay anne! Anneciğim karnım çok ağrıyor.

-Kör olası! Ben sana sabahleyin aç karnına erik yeme demedim mi?

Reise -Hanımlar! Ben sizden rica etmiştim. Mühim bir mesele irad edeceğimiz gün çocuklarınızı derneğe getirmeyiniz.

Çocuk kıvranarak haykırıyor, annesi Reise' ye cevap veriyor:

-Getirmeyip de ne yapalım? Nereye bırakalım? Geçen ay başı müzakeresine gelirken bu piçi komşuya bırakmıştım. Ben buradan dönüp gidinceye kadar bu yumurcak orada bir billur sürahi ile üç sofra tabağı kırmış. Ne çare ödedik. Sonra bizimki bir daha bunu bir yere bırakıp da derneği gidersem ayağımın bağını çözeceğini söyledi.

Reise -Bari çocuğu dışarı götür de biraz ferahlansın.

Anne çocuğunu dışarı götürürken Reise sözünde devam etti:

Güzellikte hangi kadın birinci çıkarsa ona kıymetli bir hediye verecekler ve güzellerin en güzeli unvanını tevcih edeceklermiş. Bunu kimler yapacaklar bilmiyor musunuz? Sözüm yabana bedayi-i şinas ehl-i hibre…

Sağ cenahtan bir ihtiyar kadın- Bu ehl-i kıble ebeler mi?

Reise -Hayır erkekler. O erkekler ki nasıl olursa olsun herhangi bir kadına karşı daima ihtirasat-ı kalbiyelerine mağlup, en zayıf en hassas hislerle maluldurlar. Emin olunuz hanımlar, dünyada hiçbir erkek yoktur ki kadının kıymetini, ehliyetini, güzelliğini bihakkın takdir ve tayin edebilsin. Onların ne nazarında bir asabiyet, ne hislerinde bir asalet vardır. Kumral bir kadınla sarıyı tefrik edemeyecek kadar renk bilmezler. Yassı burunlu kuzguni bir garibi bir esmer güzeline tercih ederler.

Öteden titrek bir ses haykırdı:

Kör olasıları bilirim öyledirler. Bizim mahallede Reise Hanım gibi esmer güzeli bir Melahat vardır. Zavallı kızcağızın üzerine kocası simsiyah bir mutfak paçavrası aldı.

-Kantar Kâtibi İhsan'ı unuttuk mu anne? ona validesi kumral bir kız bulacağım diye üç sene görücü gezdi, nihayet İhsan çıyan gibi sapsarı bir Yahudi kızını sevdi aldı.

Reise -rica ederim hanımlar susunuz da mevzuumda devam edeyim.

-Sözünüzü tasdik etmek için emsal söyledik.

Sol cenahtan sarı saçlı bir hanım söze atladı:

-Çıyan gibi diye sarıları tahkir etmeye hakları yoktur. Protesto ederim Reise Hanım!

Protesto edilen şahısla bakışlı, küçük hanım müstehziyane bir tavırla:

-Sözümü sen niye üzerine alıyorsun?.. Sarı olduğun için mi?

-Sanki sen nesin?

-Kumralım.

-Sarının solgunu. Kirli yağlı kâğıdı gibi.

Diğer bir hanım ayağa kalkarak:

-Reise Hanım! Allah aşkına burası boyacı dükkânı mı yoksa hanımlar meclisi mi?

Biz buraya birbirimizin kusurunu bulup hakaret etmeye mi geldik?

Reise -Görüyor musunuz hanımlar, ortalığı velveleye verdiniz. Eğer susmazsanız ikinizi de dışarı çıkarmaya mecbur olacağım.

-Bana çıyan, dedi.

-Bana renksiz, dedi.

Reise -Görüyorum ki, sizin ruhunuzda hala mektep çocukluğu kaynıyor. Biraz ciddi olalım. Bizi kapıdan bir erkek dinlerse hepimizin hoppalığına hükmeder. Bir de matbuat olmak isteriz diye bar bar bağırıyoruz. Şurada doğrudan doğruya şahsımıza talik eden güzellik müsabakasını güzel güzel münakaşa ve müzakere edecek yerde birbirimizi istihzalar, infialleriyle kırıp geçiriyoruz. Yarın mebus olsak mebusun meclisini de ihlale veririz diye erkekler inan olsun bizden şüphelenirler. Yine tekrar rica ederim, ciddi olunuz, bana ne söylediğimi unutturdunuz.

-Yassı burnu kuzguni bir garibi bir esmer güzeline tercih ederler diyordunuz.

Reise -Evet tercih ederler. Bu gibi huysuz, soysuz erkekleri birer birer sayarak misal göstermeye lüzum görmüyorum. Erkekler de hüsnü tabiat, zevk-i selim bulunmadığını az çok cümlemiz biliriz. İşte güzellik müsabakasında mütehassıs, temiz, hâkim bunlar olacaktır. İçimizden en güzel kadını bunlar tayin, tefrik edecekler. O kadına güzeller güzeli unvanını bunlar verecekler. O kadın da ne vakit bizlere tesadüf etse bu sahte unvanının azametiyle bizi hakir, sefil, çirkin görecek. Bu reva-yı hak mıdır?

Umum (Bir ağızdan) asla!

Gayet süslü çiçek büzüğü bir hanım şiddetle ayağa kalktı:

-Asla! Buna hiçbir vicdan razı olmaz. Hiçbir kadın, karşısında ben senden güzelim diyen kadına tahammül edemez.

Reise-Ben kendi hesabıma bu müsabakayı hem mevsimsiz görüyorum. Hem de vereceği neticeden korkuyorum. Mevsimsiz gördüğüme başlıca sebep şu ki… fakat

hanımlar söz aramızda kalsın. Söyleyeceğim sebep maalesef cümlemizin aleyhindedir. Darılma, gücenme yok… çünkü şark kadını, bizler şimdiye kadar bahçıvanların seralarde yetiştirdikleri fideler fidanlar gibi sıkı fıkılı şehnişinlerde güzellik havasını teessüf etmeyerek yetişirdik. Bahçıvanlar zamanı gelince bu fideleri fidanları serden çıkarıp tarlaya dikerler. Fakat bazısı tutar, bazısı kurur, bazısı çiçeksiz, meyvesiz, cılız kalır. Hamdolsun bizim de zamanımız geldi. Şehnişinden çıkıp cemine, cemaate karıştık ama, henüz tamamıyla inkişaf edemedik. Ya haricin havası bize sert geldi, yahut nüvemizde bir bozukluk var. Bir çoğumuz cılız, kelimesiz açtığımız çiçekler solgun, ver diğerimiz meyveler çürük!..

Sağ tarafta dümdüz vücutlu gayet şişman bir hanım ayağa kalkıp nefes nefese soluyarak itiraz etti:

-Reise Hanım! Cılız çelimsiz demek ne demektir? Hamdolsun içimizde enli canlı hanımlar o kadar çoktur ki…

Etine dolgun bir hanım cevap verdi:

-Etsiz kuru kemikler daha çoktur.

Reise -Maksadımı anlamadan söz söylüyorsunuz hanımlar.

Şişman hanım -Aç temiz çiçekler solgun, ver diğerimiz meyveler çürük diye şuralara ve koyuyorsunuz, ne anlarız, açık söyleyiniz.

Reise -Açık söylüyorum. Açtığımız çiçekler güzelliğimizdir. Yüzümüzdeki boyaları, kırmızıları kazıyınca altında solgun bir çehre görmüyor musunuz? Elbiselerimizi çıkaralım. Binde birimizde bir az tenasüp, düzgünce endam görürsünüz. Birçoklarımız hanımın dediği gibi etsiz kuru, kemik, bazılarımız Karaman koyunu kuyruğu gibi yağlı şişman. Emin olunuz hanımlar etsiz kuru kemikler yağlı şişmanlardan daha kötüdür.

Şişman hanım -(Enfallah yerine oturarak) artık size cevap vermeyeceğim. Nefesim darlaştı.

Reise -Bu sözünüzle sözümü tasdik ettiğinize teşekkür ederim. Verdiğimiz meyveler çürüktür, dediğim evet meyvelerimiz çocuklarımızdır. Gürbüz bir çocuk doğuran anneyi parmakla gösteriyorlar. Bundan anlaşılıyor ki bünyelerimiz zayıf.. Bünye zayıf olunca güzellik kup kuru olmaz mı?

Bir ses -Hanım! Can boğazdan gelir derler. Ne yiyip, en içeriz ki bir Alman kadını gibi güçlü kuvvetli pehlivan olalım da tığ gibi sekiz on çocuk doğuralım. Ekmeğin okkası yirmi kuruş, başka şeyler de ona kıyas ateş pahasına.. Böyle hayali fener yaşadığımıza bin şükür.

Reise -Bünyemizi kuvvetlendirmek yalnız yemek içmekle olmaz hanım hemşire, yediğimizi vücudumuza sindirmek için hareket etmek lazımdır. Eskisi gibi hala şehnişinlerde yan gelip oturur isek, önümüze her pişip gelen yemeği yemekten başka bir şey düşünmez isek, ömrümüzün sekizde yedisini uyku ithalatı ile geçirir isek vücudu fıçı gibi yuvarlak, baldırları ayaklarının üzerine sarkmış acayip bir mahluk olmaktan kendimizi kurtaramayız…

Hanımlar! Şu meclisimize baştan aşağı bir nazar ediniz. Affınıza mağruren söylüyorum, hiçbir resim sergisinde tabiatın bu derece çeşitli yarattığı kadınların portresi görülmemiştir. Bakınız. Beyaz, esmer, sarı, kumral, kızıl, dolgun, solgun, yuvarlak armut, dört köşe çehreler. Şaşı, şahşa, mahmur, ahu bakışlı karı, mavi, ela, sarı, yeşil gözler. Hilal, samur, çatık, kalkık kaşlar. Yassı, çekme, sivri yahut ucu yukarı kalkmış burunlar. İnce, kalın, sarkık, renkli, renksiz dudaklar. Yayvan, toplu, çarpık, küçük, büyük ağızlar. Kısa uzun, orta boylar. Zayıf, şişman, semiz, sıska vücutlar…

Bir ses -Beğenmiyor musunuz Reise Hanım?

Sani azim kanaat özenmiş, bezenmiş, okumuş, yaratmış, nazar halkada elbette hepsinin kendine mahsus bir güzelliği vardır.

Reise -Fakat kulun acizi bu güzelliği tefrik edemez ki… gece mi güzeldir gündüz mü? Diye birine sorunuz eğer muhatabınız uykuyu seven tembel bir adam ise geceyi gündüzü tercih eder… sözü uzatmayalım efendim. Bu güzellik müsabakacıları hangi güzelliği müsabakaya koyacaklar diye kendi kendime soruyorum. İstanbul güzelliğini mi? Yoksa Bursa, İzmir, Ankara, Sivas, Erzurum, Trabzon güzelliğini mi? Bu memleketlerin birbirinden başka, yahut birbiriyle karışmış başka başka ırkı, melezi güzelleri vardır. İstanbul'da bile güzeller semt semttir. Ben dikkat ediyorum, hüzün güzeller çok fakat, boyu endamı güzeller yok gibi. Hele on beşle yirmi yaş arasındaki genç kızlara bakıyorum da ileride bunlar nasıl valide olacaklar diye endişe ediyorum. Hepsinin boyu bir metre yirmi santimi geçmiyor… yine kendi kendime soruyorum ki bu müsabaka ne şekilde olacaktır? Güzellik yalnız çehre de değil, endamda da aranılacak şeydir, değil mi efendim? Endamımızın güzelliğini göstermek için repertuvarımıza da bir

güzellik vermeye mecbur olacağız kim işte bizim asıl muvaffak olamayacağımızdan korktuğum budur. Çünkü rica ederim, kimse üzerine alınmasın, ben sokakta birçok kısa fistanlı hanımlara dikkat ediyorum. Ekserisi ayaklarını içeri içeri basıyorlar. Hele bu kısa fistanlılar bacakların ayıbını o kadar meydana çıkarıyorlar ki… mesela bazısı koyu cenkle gibi kıvrık baldırlı. Bazısının baldır etekleri adeta ayaklarının üzerine yığılmış. Hele birçokları kopacak gibi mum bacak, bu bacakların endama refatare derece çirkinlik verdiğini endam aynasının karşısına geçip de bakınız görürsünüz.

Genç bir ses -Tevekkeli değil. Bazılarımız bu kusurlarını saklamak için hala topuklarına kadar uzun çarşaf giyiyorlar. Çarşaflı bir hanım- (Çarşafını yukarı kaldırıp bacağını göstererek) çarpık bacak diye çarşaflara iftira atma. Gel de bak valla mum gibi.

Diğer çarşaflı bir hanım -Herkesin kılığına kıyafetine karışmaya hakkınız yoktur. Şimdi hürriyet var istediğim gibi giyinirim. Sanki sana diz kapağından yukarı fistan giymek yaraşmış mı? Bu kıyafette kantocu kızlar gibi göbek atarak sokakta gezmenizden valla ben utanıyorum. Hele vapurlarda bacak bacak üzeri oturduğunuz vakit karşınızdaki erkeğin gözleri… haydi haydi! Bana fena sözler söyletemeyeceksiniz.

Boğazına kadar ilikli yıldırmalı bir hanım söze karıştı:

-Hemen hemen yakında iç gömleği ile sokağa çıkacaklar. Göğüs bağır apaçık, göğüsteki yumruların arasındaki dereye inen olsun erkek gözleri öyle akıp kalıyor ki.. Ya omuz başlarına kadar kolların çırılçıplak olması… geçen gün parkta erkeğin biri bu kıyafette bir kadına baktı baktı da: Ah canım! O ne kollar, asma kabağı gibi! Dedi. Önünden biri asma kabağı yemekten iğreniyorum. Tıknazca ellilik bir hanım ayağa kalktı:

-Reise Hanım söz istiyorum. Benim ailem kadar kadın çeşnisi tatmış erkek az bulunur. Ben sekizinci zevcesiyim. O diyor ki: Kadın kapalı iken açık görmeyi çok merak ederdim. Açtılar. İç yüzlerini görünce sükût-u hayale uğradım. Her birinin yüzünde, sözünde, endamında bin bir kusur var artık kadınlara kanım kaynamıyor.

Son moda dekolte genç bir hanım -Zevceniz herhalde elli beş, altmış yaşında bir ihtiyardır. Bu yaşta onun vücudunda kan kalmış mıdır ki kaynasın! Kadınları beğenmemesi kedinin uzanamadığı ciğere murdar demesi gibidir. Ailenizin kadınları serbestçe görmeye başladığı günden beri yüz bulmayınca kim bilir delikanlılığı ne kadar hasretle yad ediyor, ne kadar kıskanıyor.

Tıknaz hanım -Hiç de aklından geçmez. Hem valla ben onu değme delikanlıya değişmem.

Reise- (Şiddetle çıngırağı çalarak) hanımlar! Sadet haricine çıkıyorsunuz. Karı koca hassasiyetinden bahsetmek derneğimizin kanununa muhaliftir. İçimizde evlisi de var, bekarı da. Herkesin aklına bin türlü şey gelir. Susalım da sözümü bitireyim. Bundan sonra benim sözümü kesenlere bir ceza tertip edeceğim. Her kim sözü almadan söz söylerse onu en çirkin yüzlü kadın olarak defterler mahsus hane kaydedeceğiz. İşinize gelir mi?

Umum -Hay hay… tamam… muvafık. Hikmet-i hüda, çal çeneliklerini hiçbir kuvvetin menedemediği bu hanımlar çirkinlik sanatını almak cezasından o kadar direttiler ki Reise Hanım mevki bir sükûnet içinde rahatça sözüne devam edebildi.

Reise -Evet hanımlar, bu tıknaz hanımın iyali sekiz defa evlenmiş tecrübede bir erkektir. Onun fikrine ben de iştirak ederim. Biz de maalesef iyi itiraf edelim ki her birimizde tecrübe erkeklerin gözünden kaçmayan kusurlar vardır. Benim küçük kardeşim yirmi yaşında toy bir delikanlı olduğu halde öyle söylüyor. Aman abla! Hanımlarımızı çarliston oynarken bir görmelisin. O ne biçimsiz vücutlar! O ne biçimsiz hareketler! Diyor.

Bir genç hanım -A! Zaten çarliston biçimsiz bir oyun. Hiç sevmem.

Reise -Hanım! Hakkınızda cezayı tatbik ederdim ama bu seferlik tazeliğinize bağışladım.

İhtiyarca bir hanım -Demek ihtiyar olsa idi merhamet etmeyecektiniz?

Reise -İhtiyarlara da hürmet ederim. Bir üçüncüsünü daha az söz söylerse cezayı bila-insaf yapıştırırım ha!.. İşte hanımlar biz de bu saydığımız bin bir kusur varken güzellik müsabakasına girmemiz mevsimsizdir. Tamamıyla inkişaf edelim, tamamıyla bir kadın olalım da sonra bize verilen hürriyeti, serbestiyi yalnız çarliston oynamakla, rastgele bir erkek koluna girmekle suistimal etmeyerek inkişaf edelim. Bence en güzel kadın, yalnız yüzü güzel yaratılmış kadın değil, sözüne de, dimağına da, hareketine de ahlakına da güzellik veren kadındır, yoksa dimağında, ahlakta fazilet bulunmayan güzel bir kadın mücella mermerden ruhsuz bir heykel gibidir. Ahlakına, faziletine söz getirmeyerek şiveli, işveli, iddialı olmak kadının en büyük hüneridir. Pek güzel doğan bir kadın güzelliğiyle ne kadar iftihar etse haklıdır. Fakat eğer bu güzelliğini fazilet incileri ile süslemezse pek çirkin görünür.

Bir hanım -Ağzını öpeyim Reise Hanım. Ne güzel söylüyorsun. Geçende bir yolum düştü de Beyoğlu'nda Feridiye semtinden geçiyordum. Orada fazilet düşkünlüğü lond gibi bir…

Reise- (Şiddetle hanımın sözünü keserek) sözünüze bir kelime daha ilave ederseniz hakkınızda cezayı tatbik ederim. Düşkünlerin kadınlık aleminde yerleri yoktur… gelelim bu müsabaka neticesinden korktuğum sebebe: Hanımlar! Hiçbiriniz inkâr edemezsiniz ki, kadın erkeğin nüfuzuna, hükmüne, emrine, kararına çar ve naçar boyun eğer. Bu dünya kuruldu kurulalı bu böyledir. Zavallı hasret Havva annemiz ile Âdem babamızın emrini yerine getirdiği için cennetten kovuldu.

-Birkaç kez -Allah rahmet eylesin!.. Mekânı cennet olsun!

Reise -Biz doğma büyüme erkeğin hükümlüğüne alıştık. Fakat hiçbir kadının başka bir kadını fikren kendisinden yüksek görse bile kendinden güzel göremez. Herhangi bir kadının sultanlığını kabul eder ama güzeller hükümdarlığını havsalasına sığdıramaz. Ona karşı kin, haset, az bile isyan eder. Onun ben güzeller hükümdarıyım!.. Diye etrafına azamet ile bakışları kadınlığın izzetini kamçıladığı için can acısıyla ona hücum edersiniz. Saç saça, baş başa, pençe pençeye gelirsiniz.

Umum- (Bir ağızdan) şüphe yok… elbette.

Reise -İşte bu güzellik müsabakasının neticesi kadınlık âleminde kanlı kavgalara sebebiyet vereceği yüzde beş yüz muhakkaktır. Hatta içimizden, halk en güzelliğimizi seçmiş olsalar bile… kaldığı gönül kimi severse güzel odur fehvasınca bu ahval haberinde her biri kim bilir nasıl hissiz bir hüsnü tesiri altında nasıl bir… nasıl bir kadın seçecektir ki birimiz kabul edemeyeceğiz. Bu müsabakayı protesto eder misiniz? Sol taraftan sekiz on ses birden:

-Reise Hanım! Biz evvela sizi protesto edeceğiz. Kuyu çeneli, mum bacaklı, Karaman kuyruğu daha bilmem neler diyerek cümlemizi yerin dibine batırdınız. İçimizde yüzüne bakılacak bir tane güzel yok mu ki?..

Sağ taraftan bir ses:

-Valla benim kızı yalnız sokağa çıkaramıyorum. Tekmil mahallenin delikanlıları peşinde. Öyle değil mi Nigâr? Sen de söylesene…

Nigâr -Reise Hanım bana gelen mektupları bir kere okusa!..

Uzunca boylu etine dolgun sarı saçlı, mavi gözlü bir hanım:

-İnsan güzelini en çok resimler anlar. Geçen de resmimi çıkarttım. Fotoğrafçı, müsaade eder misiniz bir tanesini vitrine koyayım? Dedi.

Orta yaşta kısa boylu bir hanım ayağa kalkıp çarliston oynar gibi iki tarafına yalpalayarak:

-Evvelki akşam baloda bulunup da görmeliydiniz. Sabaha kadar beni biri bıraktı, biri aldı. Hurdahaş oldum. Eğer çirkin bir kadın olsaydım erkekler kolundan koluna böyle kelebek gibi uçar mıydım?... Sadriye sen de güzel bir kadınsın. Sen de bir şey söyle.

Sadriye -Ne söyleyeyim? Reise Hanım bize kadın gözüyle baktığı için hiçbirimizi beğenmiyor. Bir kere de erkek gözüyle baksın… valla ben kalabalık yerlerden geçmeye korkuyorum. Vücudum çimdikten çürük içinde kalıyor.

İhtiyar bir kadın -Elbette erkek gözünde kadınlara karşı hararetli bakışlar vardır. Ben her altı ayda bir kere mi arş-ı alem ve haberi yaptırmak için ihtiyarlar heyetine gittiğim zaman: Maşallah Habibe Hanım! Sen hala ter ve tazesin! diye muhtar bana takılır.

Bir taze hanım -Öyle ise maharın sende gözü var.

İhtiyar kadın -Var ya, vaktiyle beni istemişti de anam babam çopur heriftir diye vermemişti. Tazelik, güzellik gelip geçen şeydir kızım. Fakat geçtikten sonra bazılarının üzerinde ölünceye kadar iz bırakır. Her kadının kendine göre bir güzelliği vardır. Taze güzellik, ihtiyar güzellik bunun için Reise Hanım'ın hepimizi insafsızca yere batırması haksızdır. Hiçbir kadının çirkinliği kabul etmez.

Umum- (Bir ağızdan) evet kabul etmeyiz, protesto ederiz.

Reise -Pekâlâ. Fakat hepinizden daha güzeldir denilen bir veya birkaç güzeller kraliçesini kabul eder misiniz?

Umum- (Şiddetle) asla! Onu da protesto ederiz.

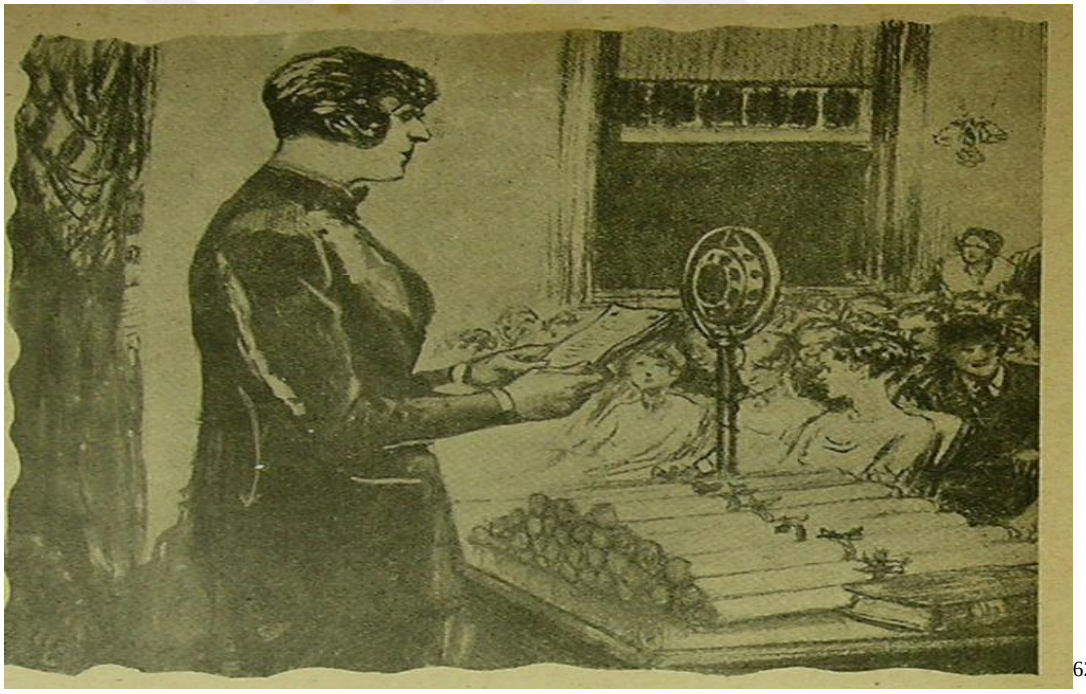

[62]

[62] Resimli Ay, N.7, Eylül 1928, s.6-9.

2.33. GÜZELLİK VE GENÇLİK PİSTİNDE

Kadınlar son zamanlarda güzelliklerini ve kendilerini muhafazaya fazla ehemmiyet vermeye başladılar. Güzellik ve gençlik için en mühim vasıta olarak sporu tanıyorlar. Meşhur sinema yıldızları güzelliklerini ancak bu sayede muhafaza ediyorlar. Sizde güzelliğinizi muhafaza etmek istiyorsanız onları taklit ediniz.

Bu sayfalarda gördüğünüz resimler kadınların güzelleşmek ve gençleşmek için spora verdikleri ehemmiyeti çok kati surette göstermektedir. Şimdiye kadar kadın köşede oturur, vücudunun incelik ve zaRafedine o kadar ehemmiyet vermezdi. Fakat bugün kadın güzelliğine numune olan sinema yıldızları vücudun muayyen sıkleti aşmamasına itina etmek mecburiyetindedirler. Bir kız artist bir sinema kampanyası tarafından kabul edileceği zaman mukavelenamesini şu kayıt ilave edilir:

Bir kere artistin sıkleti (60) kiloyu tecavüz ederse iş bu mukavelename mefsuhadır.

İşte (Temistokolün) kılıcı gibi, sinema artistlerinin gözü önünde de daima bu tehlike, bu ihtar vardır: Şişmanlarsan işini kaybedersin!

Şüphesiz ayda birkaç bin dolar kaybetmek tehlikesine maruz olan sinema artistleri bu ziyaya razı olamazlar. Onun için bütün kuvvetleriyle vücutlarının endam güzelliğini muhafaza etmeye, muayyen sıkletten yukarı çıkmamaya çalışırlar.

Yalnız bunların içinde (Marion Davies) bu resimlere bakarak sinema yıldızlarının güzelliklerini ve gençliklerini nasıl muhafaza ettikleri hakkında bir fikir edinebilirsiniz.

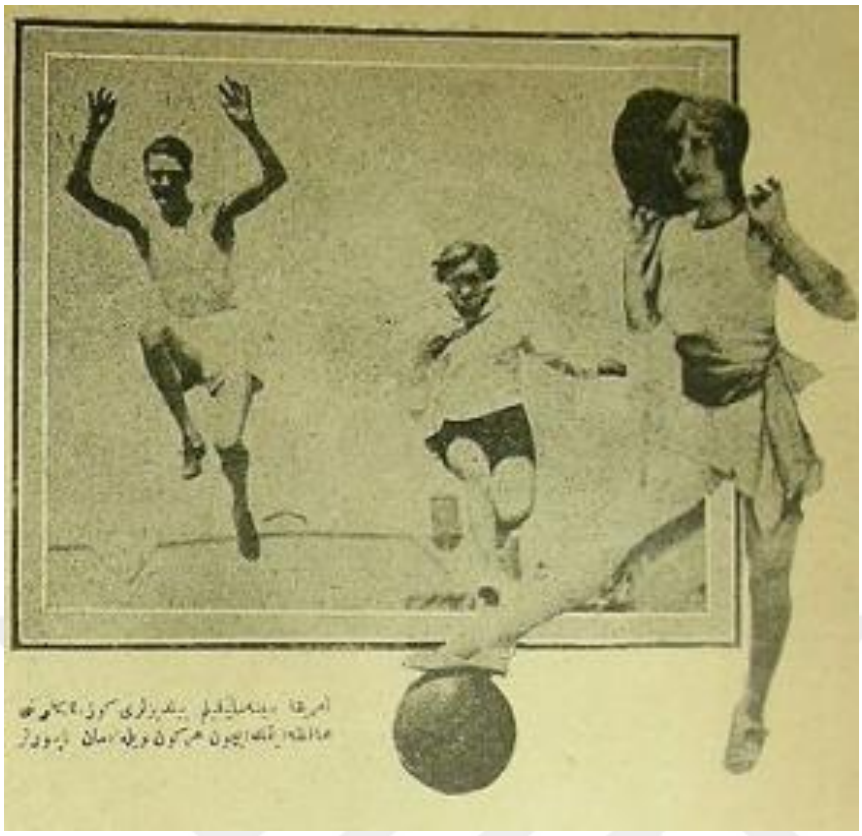

Amerika sinema ve film yıldızları güzelliğini muhafaza etmek için her gün böyle idman yapıyorlar.

İşte size iki kız kardeşin, idman ve spor sayesinde güzelliklerini ve gençliklerini muhafaza etmeye muvaffak olmuşlardır. Bu iki kardeşleri birbirinden ayırt etmek bile mümkün değildir.

Ve (Vemeyiri Pikford) ismindeki Amerikan artisti tabiatıyla şişmanlamaya veya zayıflamaya mütemayil değildirler. Bu sebeple kendilerini fazla yormaya lüzum görmüyorlar. Fakat bunların haricinde kalan hemen bütün artistlerin kendilerine göre intihap ettikleri usulleri vardır. Bu usuller içinde en ziyade ehemmiyet verileni spordur. Sinema artistleri vücutlarının tensibini muhafaza için muhtelif şekillerde jimnastik ve danslar yaparlar. Her birinin günlük spor programı vardır. Her artist bu programa sadıkane ve dinderane itaat eder. Kimi yüzücülüğe ehemmiyet verir, kimi ev sporlarını tercih eder, kimi oyun şeklindeki sporlara sarılır. Fakat muhakkak hepsi bir türlü idmanla meşguldür. Bazıları da ev işleriyle uğraşarak, ağır işler yaparak vücutlarının muhtaç olduğu beden-i hareketi temin eder.

Size bir iki misal zikredelim: (Karmel bana pres) evde bedeni hareketler yapar. (Polin) ağır, yorucu ve terletici jimnastikler yapar. (Beti Belayat) yüzme ve atlama idmanları yapar. Bazıları koşmaya ehemmiyet verir.

Sinema artistleri, güzellik ve gençlik sahasında bütün kadınlar için birer numunedir. Bugün kadın güzelliğinin modasını onlar tayin ediyorlar. Şişman hantal vücutlu bir sinema artistine tesadüf edilemez.

Bu idmana ve en ziyade şark kadınları muhtaçtırlar. Vücutlarına en az itina eden, çabuk ihtiyarlayan Türk kadınları, güzelliği ve gençliği tuvalette, pudrada ve boyanmakta buluyorlar. Hâlbuki en büyük güzellik vücut güzelliğidir. Vücudun tenasüp ve ahengi muhafaza edilirse ihtiyarlıkta geç gelir. Onun için Türk kadınları medeni dünyadaki hemşirelerini taklit ederek spora ehemmiyet vermeye mecburdurlar. Türk kadınları yalnız Fransızların güzellik hakkındaki taklitlerini takip etmiş, çehreye, göze kaşa ehemmiyet vererek vücutlarını düşünmemişlerdir. Hâlbuki son zamanlarda güzellik telakisi sıhhat ve renkle muvaffaktır. Bu günkü güzel kadın evvela sıhhatli olan kadındır soluk renk, hasta bakış, maraz vücut, artık güzel telakki edilmiyor. Hareli gözlerin arkasındaki verem tehlikesi insana korku ve dehşet veriyor. Kadın artık bu marazi tezahür arkasına gizlenemez. Vücut ve çehre pür sıhhat olmalı. Bu da kapanık odalarda bütün gün oturup dedikodu yaparak temin edilmez. Açık havada idman yapmak, spor yapmak, sıhhat kazanmaya çalışmakla mümkündür.

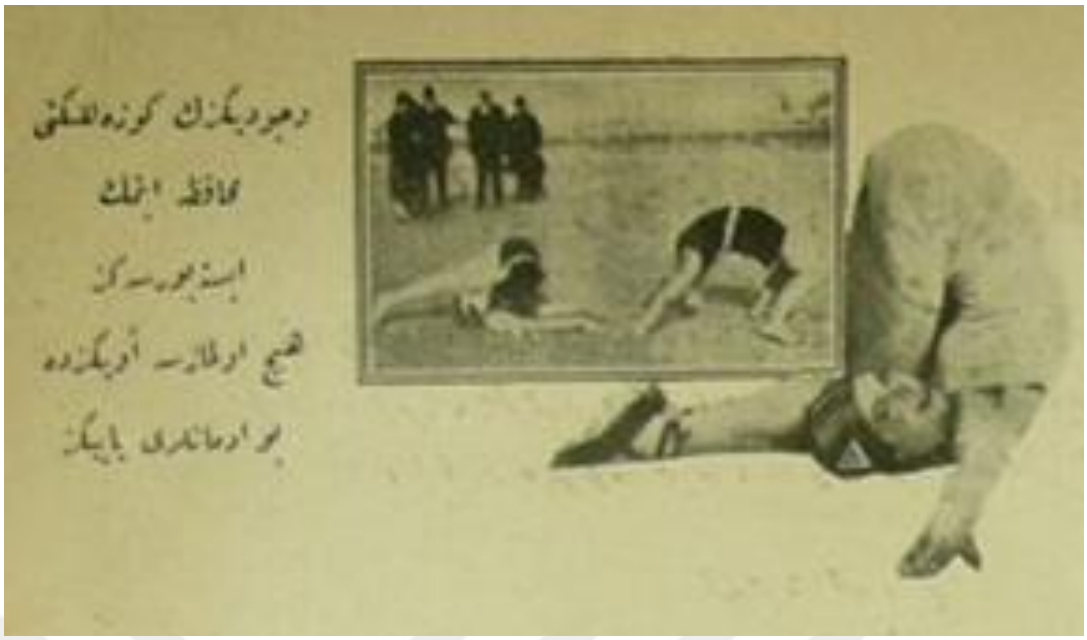

Vücudunuzun güzelliğini muhafaza etmek istiyorsanız hiç olmazsa evinizde bu idmanları yapınız.

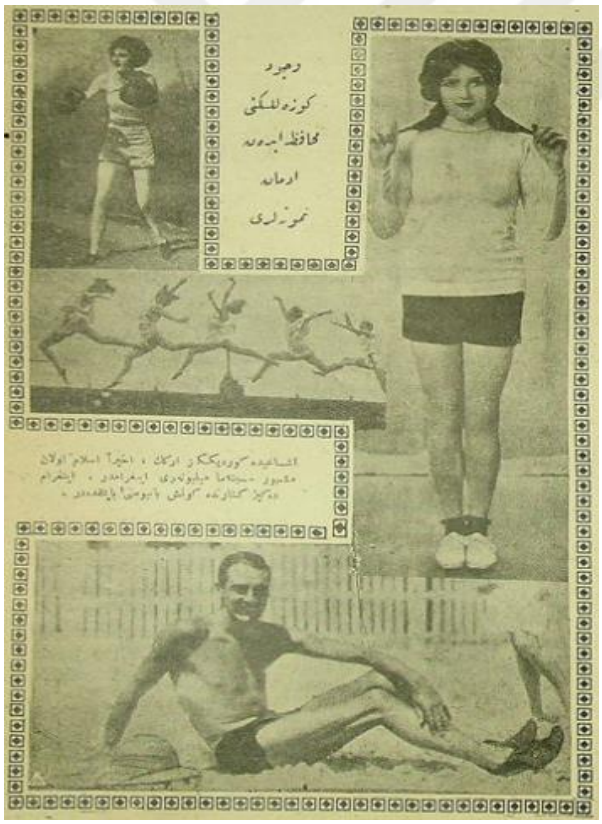

Vücut güzelliğini muhafaza eden idman numuneleri.

Aşağıda gördüğünüz erkek, ahiren islam olan meşhur sinema milyoneri Aframdır. İnegram deniz kenarında güneş banyosu yapmaktadır.

Kadına en çok hangi sporlar yaraşır?

Açık hava sporları mevzu bahis olunca kadına yaraşan spor şekillerinden de bahsetmek icap eder. Kadının beden-i teşkilatı her türlü spora müsait değildir. Erkeğin vücudu tabiatı daha faal, daha cevval ve daha kırıktır. Kadın da idman ile akrobatın oyunlarıyla yapmaya muvaffak olabilir. Fakat sıhhatini düşünen bir kadın için tavsiye edilecek spor, daha ziyade sahi olanlardır.

Kadınlar için en iyi spor yüzücülüktür. Yüzme kolların, bacakların, nefes borularının faaliyetini intaç eden en sıhhi sporlardan biridir. Kadınlar ve kızlar yüzme hususunda büyük kabiliyet gösteriyorlar. Dünyanın en büyük yüzücüleri ekseriyetle kadınlardır.

Kadınlara yaraşan ikinci spor kürek çekme ve tenistir. Hele tenis kadın oyunudur. Teniste de kadınların erkeklere faik bir muvaffakiyet gösterdikleri görülmektedir.

Bu oyun ve sporlardan maada, sahne itina eden, gençliğini kaybetmek istemeyen kadın evinde muntazam idmanlar yapmak mecburiyetindedir. Bunun için de muayyen bir usul dahilinde hareket etmek lazımdır. Her idman, her vücuda faydalı olmayabilir. Binaenaleyh bir mütehassısın fikrini almak ve ona göre idmanlara başlamak lazımdır kadınların yapabilecekleri idmanlar hakkında resimli ve tarifli kitaplar vardır. Bu kitaplardan bir tane elde etmeli ve her sabah muntazam ve devamlı bir surette vücut idmanlarına devam etmelidir.

Şimdiye kadar bu kabil sporları tecrübe etmemiş olan kadın ve kızlara, derhal idmana başlamalarını tavsiye ederiz. Ufak bir tecrübe idmanın vücuda ne kadar zindelik, çeviklik ve tazelik verdiğini gösterecek ve bir daha idmandan vazgeçemeyecektir. Hareketsiz vücut yağlanmaya ve tembel olmaya nemindedir. Tembellik güzelliği gideren en büyük ammedir. İdman bilakis çehreye renk, adalelere kuvvet, vücuda cevvaliyet verir. İdman yapan bir kadınla, vücudu hantal bir kadını kolaylıkla tefrik edebilirsiniz. Kadınlar bilmelidirler ki bugün güzelliğin telakkisi tamamen değişmiştir. Artık şişman, yağlı vücutlar makbul değildir.[63]

[63] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.31-33.

2.34. HANIMLAR BACAKLARINI NASIL TUTMALI NASIL OTURMALI BİLİYOR MUSUNUZ?

Her kadının bacaklarının güzelliği şayan-ı arzu bir şeydir.

Ona göre hazırlamalıdır.

بو وضعیت ، چارلستونه هیچ اویماز . بو چاپقین قیزلرك بر طوروشنی تنظیر ایدر . بو مهمل ولاقید دوروش ظن ایدلدیکی کبی دانسده ظریف کورونمز .

Bu vaziyet, çarlistona hiç uymaz. Bu çapkın kızların bir duruşunu tanzir eder. Bu mahmul ve lakayt duruş zannedildiği gibi dansta zarif görünmez.

ایاقلریکزی هیچ بر زمان بویله آیرمایکز . صباحدن آقشامه قدردانس ایدن قیزلر اکثریتله نتیجه‌ده بویله بر وضعیته دوشرلر . بوکا دقت ایدیکز .

Ayaklarınızı hiçbir zaman böyle ayırmayınız. Sabahtan akşama kadar dans eden kızlar ekseriyetle neticede böyle bir vaziyete düşerler. Buna dikkat ediniz.

عینی باجاقلرك آرقادن كورونشی‌ده عینی لطافتی حائزدر . باجاقلریكزك لطافتنی تأمین ایچون اداق قابی اوچكه‌لریكزك عیناً بویله اولماسنه دقت ایدیكز اورته‌ده‌كی چیزگی باجاقلرك تناسبنی اشارت ایتمكده‌در .

Aynı bacakların arkadan görünüşü de aynı letafeti haizdir. Bacaklarınızın letafeti ni temin için ayakkabı ökçelerinizin aynen böyle olmasına dikkat ediniz ortadaki çizgi bacakların tensibini işaret etmektedir.

ظریف ونازك بر قیز شو وضعیتده دورور . وجودك تناسبنی‌ده انجق بو وضعیت تأمین ایده‌بیلیر .

Zarif ve nazik bir kız şu vaziyette durur. Vücudun tensibini de ancak bu vaziyet temin edebilir.

Bilhassa dans ederek bir kadın ayaklarını bacaklarını halde bu resimleri terkip ediniz.

اوزون اوچکه‌لی ایق‌قابی کیینلرك پارمقلرینك وعینی زمانده باجاقلرینك بچوبی بوزولور . اکر هرزمان باجاقلریکزك کوزللکنی محافظه‌ایتمك ایسترسه‌کز قیصه اوچکه‌لی اسقارپین کییکز . اکر بالکز حالده کوزل کورونمك ایسترسه‌کز اوزون اوچکه‌لی کییکز .

Uzun ökçeli ayakkabı giyenlerin parmaklarının ve aynı zamanda bacaklarının biçimi bozulur. Bir kere her zaman bacaklarınızın güzelliğini muhafaza etmek isterseniz kısa ökçeli iskarpin giyiniz. Bir kere yalnız halde güzel görünmek isterseniz uzun ökçeli giyiniz.

جدی بر قادین نصل ، چاپقین بر قادین نصل اوطورور . جدی طریقه بر قادین هیچ بر زمان بو وضعیتده اوطورمیاز .

Ciddi bir kadın nasıl, çapkın bir kadın nasıl oturur. Ciddi zarif bir kadın hiçbir zaman bu vaziyette oturmaz.

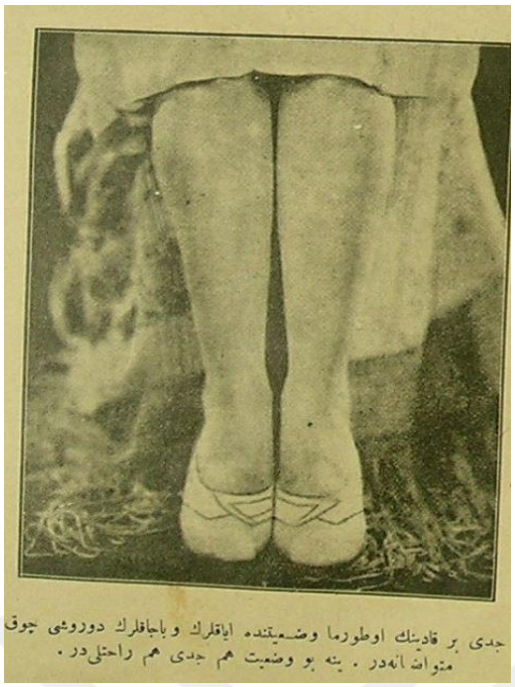

جدی بر قادینك اوطورما وضعیتنده اياقلرك و باجاقلرك دوروشی چوق متواضعانه‌در . بنه بو وضعیت هم جدی هم راحتلی‌در .

Ciddi bir kadının oturma vaziyetinde ayakların ve bacakların duruşu çok mütevazanedir. Yine bu vaziyet hem ciddi hem rahattır.

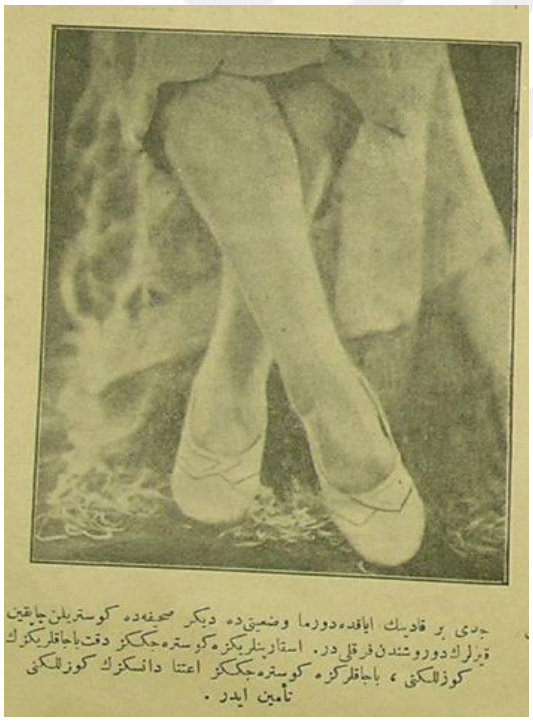

جدی بر قادینك اياقده دورما وضعیتی‌ده دیکر صحیفه‌ده کوسترلن چاپقین قیزلرك دوروشندن فرقلی‌در. اسقارپنلر بکزه کوسترمه جکسکز دقت باجاقلریکزك کوزللکی ، باجاقلرکزه کوسترمه جکسکز اعتنا دانسکزك کوزللکی تأمین ایدر .

Ciddi bir kadının ayakta durma vaziyeti de diğer sayfada gösterilen çapkın kızların duruşundan farklıdır. İskarpinlerinize göstereceğiniz dikkat bacaklarınızın güzelliğini, bacaklarınıza göstereceğiniz itina dansınızın güzelliğini temin eder.[64]

[64] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1926, s.10-11.

2.35. HER MİLLETİN EN GÜZEL KADINI KİMDİR?

Her Milletin En Güzel Kadını kimdir?

İspanyol güzeli: Kabrera

Rus güzeli: Mari Corbitso

İtalyan güzeli: Ravelli Velesda

İngiliz güzeli: Billi Birok

Alman güzeli: Mari Forbis

Fransız güzeli: Matmazel Surey

Amerikan güzeli: Meri Mil Minter

İskandinav güzeli: Kariston Gıyyi[65]

[65] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1926, s.42-43.

2.36. KADINLAR NİÇİN KISA ELBİSE GİYERLER?

Eski geniş ve uzun elbiseler kadının vücudundaki çirkinliği örterdi. Kadın ne kadar çirkin olduğunu bilmezdi. Fakat kısa elbiseler artık kusurlarını gösterdiği için, kadın bu kusurları azaltmaya çalışıyor. İşte kısa elbisenin hükmiyyet ve fazileti buradadır.

Bir kadın ne kadar ince, kısa, şeffaf elbise giyerse vücudunun şekil ve rengini güzelleştirmeye o kadar fazla itina etmek mecburiyetindedir. Son zamanlarda ince, zarif, kuş gibi hafif kadının bugünkü kısa elbise modası yaratmıştır. Binaenaleyh kızınız dizlerini gösteren kısa etekli elbise giyiyorsa kızmayınız, biliniz ki bu, onu güzelleşmeye mecbur eden en büyük imladır. Şimdiye kadar kendilerini torba gibi kalın, şekilsiz, kaba ve sakil elbiseler içinde gizleyen kadınlarımız, aynı zamanda vücutlarının çirkinliklerini de gözden saklıyorlardı. Umumi bir manzaranın çirkinliği için de vücudun ayrı ayrı çirkinliklerini ve kusurlarını görmek mümkün olmazdı. Çarşaf ayıp örten bir kılıftı. Vücudunun bazı tarafları fazla dolgun, fazla kıllı, fazla çirkin olabilirdi. Fakat bu çirkinlik görünmediği müddetçe kadınlar onu tashih ihtiyacını duymuyorlardı. Fakat ince, şeffaf ve kısa elbiselerle, şimdiye kadar günah gibi gizlenen vücutlar meydana çıkınca, bu kusurları izole etmek kadının en mühim meselesi oldu. Kadın kendi çirkinliğini ancak üzerindeki fazla, şekilsiz ve kaba elbiseleri attıktan, çarşaf ismindeki kılıftan çıktıktan sonra anladı ve daha fenası, bu kusurların başkalarının da nazarından kaçmadığını gördü. Ya şişmanlığı, ya fazla zayıf, ya vücudunun bir tarafındaki kusuru, artık içtinabı mümkün olmayan bir suret halinde, tamir ve izale ihtiyacı hâsıl oldu.

Son zamanlarda kadınların tuvalete fazla düşkün olmalarını, yer yer güzellik müesseselerinin çoğaldığını okuduğumuz zaman hayret etmemeliyiz. Elbette kadın bu kusuru gördükten ve onun izalesi zaruretinde hissettikten sonra, ilk yapacağı iş derhal vücudunun güzelliğini iade olacaktır. Bu sureti bugünkü tuvalet ihtiyacı doğurmuştur.

Her kadının en tabii ihtiyacı erkeği cezbedebilmek, ona hoş ve güzel görünmektir. Binaenaleyh her devirde kadın, zamanın erkeği tarafından en çok takdir edilen şekil ve kıyafete girmek mecburiyetinde kalmıştır. Daha çok gerilere gitmeye ihtiyaç yok. Yirmi sene evvel süzgün güzeli, melul bakışlı kadınlar makbuldü. Hâlbuki bunlar sahte güzellerdir. Hastaların gözleri verdiği melul ve hüzün artık söylemiyor. Şimdi insanlar sıhhatin verdiği köş çiçek rengi arıyorlar. Erkekler artık zayıf, hasta, melül kadınları sevmiyorlar. Şimdiki erkekler sıhhatli, zinde, gürbüz ve canlı kadınlar arıyorlar. Yüzlerinden ve gözlerinden sıhhat, neşe ve renk akan kadın bugünün en makbul kadınıdır.

Erkeklerin bu arzusuna kadın gayri ihtiyari uyuyor. Çünkü, erkeğin istediği gibi olmaya mecburdur. Bugün hastalıklı, çürük bir kadın, vücudunun bu kusurlarını gizleyemez. Artık bugünün kızı, anneleri gibi çarşaf ve peçe altında, içinde vücudunun kusurlarını gizleyemez. Zamanın kızı kozasından çıkmış kelebek gibi, olduğu gibi görünmeye mecburdur. Binaenaleyh sıhhatli, renkli ve güzel olmak onun için bir zarurettir. Bir kere şişmansa, yağını eritmeye, kemikleri kalınsa, etlerini ziyadeleştirmeye mecburdur. Zaten bugünkü modanın meydana çıkardığı en büyük kusur şişmanlıktır. İdeal bir kadın tipi narin yapılı olmalıdır. Mamafih narin demek zayıf demek değildir. Kemikten merkez bir iskelet güzellik yoktur. Bugün insanların kadında aradığı mefkûre şekil, ne fazla dolgun, ne fazla sıska olmayan, mütenasip, ahenktar vücuttur.

Tarihin hiçbir devrinde bugünkü kadınlar kadar güzel kadına tesadüf edilmemiştir. Bu biraz mübalağalı bir söz addedilebilir. Fakat hakikat bundan ibarettir. Yunanlılar zamanı istisna edilirse hiçbir zaman kadın güzelliğine bu derecede ehemmiyet verilmemiştir. Güzellik şimdi birden olmuştur. Bazı kimseler, bilhassa eski nesle mensup ihtiyarlar, kısa eteklere kızıyor, kadınların bugünkü giyinişlerini tenkit ediyorlar. Bunu söyleyenler bugünkü ihtiyacı bilmiyorlardır. Kadınlar daima, her devirde ve her zaman erkeğin istediği gibi giymiştir. Bugünkü erkek, kadın giyinişinde sadeliği seviyor. İhtimal ki dünün erkekleri bugünkü kıyafeti beğenmiyorlar. Fakat bugünkü erkekler beğeniyorlar. Onların beğenmesi kıyafetin bu şekli almasını temine kâfidir.

Kadının erkeği memnun ve cezp için giyinip giymediği suali uzun müddet münakaşayı mucip olmuştur. Fakat hakikat şudur ki kadın hem erkeği cezp için, hem diğer kadınlara rakip için giyinir. Bugün kadınlar eteklerini kısaltıyor, saçlarını kesiyorlar, çünkü erkekler onları böyle görmek istiyorlar. Bir kere erkekler onlardan uzun etek ve uzun saç isteseler, derhal saçlar da, etekler de uzardı.

Kozmetik gibi, yüze sürülen tezyin ve astarları da, yine bu ihtiyaç ile kullanıyorlar. Erkek kadını güzel görmek ister. Kadın ya güzelliğini arttırmak yahut yoksa kendisine biraz güzellik vermek için kozmetik, pudra kırmızı kullanır. Filhakika bazı kızlar yanaklarına biraz renk vermek, gözlerine biraz sürme çekmekle daha güzel görülürler.

Hatta diyebilir ki kadınlar günden güne daha ziya bu gibi vesaiti kullanacaklardır. İnsanlar güzelliğe ne kadar fazla ehemmiyet verirlerse, güzelliği tezyit için sarf edilen mesaide o nispette artar.

Mamafih pudra ve kırmızı istimali, henüz Türk kadınının tamamen öğrenemediği ince bir sanattır. Fazla pudra, fazla kırmızı hiç ten daha fenadır. Taşrada kullanılan aflak ise sadece iğrenç bir şeydir.

Bunun ve onun ortası olan Roma medeniyetlerinde çıplak vücut fena görünmezdi. Kadının, vücudunun bazı aksamını açması günah addedilirdi. Mimaride, asabiyetle ve heykeltıraşta gördüğümüz Yunan hırsı, kadın vücudunu ibadet edilmiş lazım gelen güzel bi şey diye telakki ediliyordu. Filhakika kadın sokağa çıplak çıkmazdı. Fakat banyolarda erkek ve kadınlar yıkadıklarını hemen de adam ile havanın kıyafetinde

görürlerdi. Mesire de ve geldenirlerde, yazın hava sıcak olduğu için, kadınlar hemen de vücutlarını tamamen gösteren ince ve şeffaf elbise giyerlerdi.

Fakat Romalıların sukutuyla beraber, eski medeniyetlerde zavallı bu lonca, her şeye değen vaziyet etti. Sanat için, ahlak için telakkiler ortaya attı. İnsanın vücudunun teşhirini en büyük günah addetti. Bu telakki asırlarca hüküm sürdü. Bu hüküm altında kadınlarımızı çarşaf ve peçe altına, kafes arkasına sakladık. Onu kimseye göstermemeye çalıştık.

Bu yanlış telakkiden insanlar, bilhassa biz henüz pek yeni kurtuluyoruz. Kadınların bacaklarını göstermemeleri lazım geldiği hakkındaki kanaatte hâlbuki telakki altında düşüşümüzden mütevellidir. Her devirin de kendine göre bir güzellik telakkisi vardır. Son zamanlara kadar geniş göğüs, kalın baldır makbuldür.

66

2.37. KADINLAR ORTA YAŞTAN NİÇİN KORKARLAR?

Kadınların hayatta en büyük korkuları ellerinden gençliğinin gidip orta yaşa, oradan da ihtiyarlığa geçmeleridir. Gençlik ne insafsızdır. Kadın bütün sermayesini birden sarf eder. İstikbale ihtiyat olarak hiçbir şey saklamaz.

Kadının en büyük kuvveti, kudreti güzelliğidir.

---

[66] Resimli Ay, N.7, Eylül 1926, s.10-11.

Ve bu sanatı herkesten ve her şeyden iyi bilir. Ve bu sanatı her zaman ve mekânda kullanmaktan fark olamaz. Gençlikte etrafına dost, kurban toplar. Birçok umumla tecrübeler ne süratle hareket ederse etsin, her hareketin gayesi etrafına perestişkâr toplamak olduğunu bilir. İşine bu gayeye varmak, ne bahsine olursa olsun kadın için mana ve nakil tanımadan varılacak bir gazetedir. Bu perestişkârlarına adedini çoğaltmak, güzelliği karşısında bir an için bir sürü insanı lal ve ağnam bırakmak, kadın için ne büyük bir zaferdir.

Kadın sevebilir, fakat istediği bu değil, sevilmek, hem hırs ile, ihtiras ile sevilmektir. Muhabbetten hiçbir şey anlamaz. Onun anladığı aşk, ateşten gömlek gibi ruhunu ve mevcudiyetini yakan cehennemin ateş saçan aşkıdır. Yalnız bir şeyle alakadar olur. Bu da erkeğin üzerinde yaptığı tesirlidir. Bu hususta kadın yer yüzünde en hodkam mahluktur. Erkeğin üzerinde yaptığı bu tesiriyle uzun bir zaman, bazen senelerce hüküm sürer. Fakat er geç günlerin en hain bir günü gelir, bu muzaffer kadını saltanat ve tahtından indirir, elinden tutup aynaya götürür.

Aman yarabbi bugün ne zalim, zalim ne vicdansızdır. Bu ayna, ne cansız ne hissizdir. Sıkılmadan kadının yüzüne haykırır: Mazi!.. Bu şakasız aynadan nefretle başını çevirir… hayır kadın buna inanmaz, kalbini bununla üzmek istemez onun güzelliği hiç böyle az zamanda mazi olabilir mi?.. Hiç buna imkân var mı?.. Bunun yalan ve yanlış olduğuna kendini kandırır, kendi kendini teselli eder. Ve herkes ona bu hikâyeyi, bu kuyruklu yalanı söyleyerek tekrar eder.

Onun güzelliğinin şöhreti senelerden biri tanınmış ve tesis etmiştir. Bütün perestişkârların onun güzelliğini seyri adet edinmişlerdir, bu adetlerini kolay kolay terk edemezler. Perestişkârları belki biraz kendilerini, fakat daha ziyade mahbubelerini aldatarak, bilakis her zamandan güzel olduğunu söylerler. O yine kollarını kabartır, gururlanır…

Çünkü gurur onun güzelliği ile beraber yürüyen sermayesidir, bundan da geçemez zaten bu güzelliğin artık bir hayal, bir efsane olduğunu, güzelliğinden saklayan bir gururun perdesidir, zavallı gafil, bu gurur perdesini kaldırıp kendini tanımak bile istemez. İnsafsız seneler birbirini kovalarlarcasına koşarak gelirler, hiç utanmadan hep bu güzelliğin üstüne basıp geçerler.

Bir de bakarsınız, bu hayat günlerin daha hain bir sabahı gelir, kadını yine elinden tutup aynaya götürür. Aynada aksi bir çocuk gibi hala eskisi kadar güzel

olmadığını, artık güzelliğinden eser kalmadığını ve haşicasına haykırıp durdur. İnsan olsa bu kadar saygısızlık yapmaz ama, ayna ne bilsin!.. Kör kaz gibi her hakikati insanların yüzüne söyler. Kadının buna inanmaz ama, her zamandan fazla güzelliğine itinaya başlar. Ve bu itina anasını yabancı gözlerden saklamak ister… bereket versin aynanın bir kusuru yoktur, kadınların sırlarını saklar, fakat felakete bakınız ki bu tamire muhtaç güzelliğe ayna artık cevap vermez olur. Artık mahsus salonlarına taşınmak felaketi baş gösterir. Artık kadının çantasındaki paralar akmak için kendilerine yeni bir mecra bulurlar. Para bir gecelik güzelliği, bir sultan kadar şahane bir güzelliği satın alır. Fakat neye yarar?.. Bir gece... Ya sabaha… üstündeki cila çıktıktan sonra altında sırıtan hakikati ne yapmalı?... Bu seneler, bu hayat ne insafsız!.. Mehasin salonlarının yardımıyla bu acı hakikati kısmen saklamak mümkün olur… bundan sonra artık kadın için doğduğu günü saklamak, bir kere bugünleri tespiti itiyat etmişse bu fena adete bir nihayet vermek zamanı gelir. Böyle her sene biraz daha orta yaşa, oradan ihtiyarlığa geçtiğini davul zurna ile aleme ilan etmenin manası ne?..

Seneler ne kadar süratle geçerse geçsin o orta yaşa geldiğine inanmaz. Fakat bu orta yaş korkusu kadın için ne facia, ne kaçılmaz bir korkudur. Kadın yavaş yavaş bu korkuya o kadar zebun olur ki adeta şeytanın hükmü altına girmiş gibi bu korkuya esir olur. Bu korku gece gündüz onun yanından ayrılmaz. Mevcudiyeti aralıksız bir çocuk gibi bu korkunun verdiği emirlerle hareket eder, bu korku bir kâbus gibi uykularına mâni olur. Bu korkunç hayaller yavaş yavaş gözünde büyür, ve her gün yeni bir hayale ve korkuya kapılır… bu devir ne feci, kadınlığın ne feci bir dönüm noktasıdır.

Nihayet hain günlerin birinde orta yaşa geldiğini kendi kendine itiraf eder. Gururla yükselen omuzları biraz aşağı iner hareketlerinde, tavırlarında, sözlerinde bir yumuşaklık, hissedersiniz… şimdi etraftaki perestişkârların gururla başını çevireceğine, perestişkârlardan yalvarır gibi, bir nazır dilenir. Ne yazık!.. Zavallı kadın!.. Zavallı tavus kuşu!.. Yakına konan, kudretin eriyip bir avuç gül oldu. Üzerinden cilası, sonra zarifi dökülmüş bir iskelet gibi, fakis gibi bomboş kalıverdik!.. İstikbal ayaklarının altından kaçtı. Hal başının üstüne çıktı, sen altında kaldın. Artık mütekellim safhasıyla konuşamıyor, maziden bahsediyorsun (M…) diyemiyor, idam ediyorsun!.. Ne feci!..

Bu hatayı duymamak için kadın başını çevirir. Gözleri etrafında bir dost arar. Fakat onun dostları güzelliğin yarattığı meyvelerdi. Ağaç kuruduktan sonra nasıl meyve verir?. Eski perestişkârlar, eski kurbanlar, beraber yolu üstünden kayıp olurlar, bir kere yanına gelirse haincesine, vicdansızcasına artık ağacın kuruduğunu ihsas etmekten

çekinmezler. Öyle bir ağaç ki yaprakları dökülür dökülmez bir kovuk kalmış!... Meğerse içi ne boşmuş!... Hatta kütüğü bile yokmuş!.. Zavallı çürümüş ağaç, düşecek gibi!... Dayanacak bir kütükten bile mahrum!.. Tabiat ona bir hediye vermiş, senelere ve hediyenin sayesinde yaşamış… tabiat hediyesini alır almaz eli avucu boş kalmış!.. Dünyadaki hazinelerden, hediyelerden hiçbir şey almamış… maneviyatına hiçbir cila sürmemiş… ruhunu süslememiş!... Güzelliği solar solmaz bir kovuk gibi yüzümüze sırıtan zavallı çürük ağaç!.. Yaprakların dökülmüş, şimdi yıkılmaya mahkûm bir iskelet kalmışsın!..

Ne feci!.. Bin sene kendini gördükten daha zavallı, daha facia, gücenme söyleyim, gülünç bulurum. Güzelliğini kaybettiğin için, etrafında kaçan perestişkârlar gibi senden kaçmıyor, bunun için sana acımıyorum. Güzelliğin gitmesi tabiatın bir faciasıdır. Bunda ne senin, ne de kimsenin günahı yok fakat ben sana niçin acıyorum bilmiyorsun?.. Doğmuşsun ve doğduğun gibi kalmışsın!.. Ben insanları tabiata ait kusurlar ve yolsuzluklar için takip eden dar kafalı bir insan değilim. Fakat tabiatın verdiği güzellikler için de takdir etmeyecek kadar boş kafalı değilim: Hatta ben kadında güzellikten ziyade ciddiyet ve hareket arayan, tabiatın verdiği bir sermaye ile insanların tefahür edemeyeceğini iddia eden bir mahlukum.

Bugün güzelliğini, gençliğine kaybettiğin için bedbahtsın… fakat ben hayattaki hakikati bedbahtları tanıyorum. Sen bunun için bedbaht değilsin. Hayat, usturup ve bedbahtlık dolu bir faciadır. Fakat her ızdırap arkasından bir saadet, saadete giden bir yol açar. Fakat senin bedbahtlığın arkasında hiç böyle bir yol yoktur. Hepimiz bir şey kaybedersek onun yerine ikame ettiğimiz diğer bir şeyle teselli buluruz. Sen kaybettiğin güzelliğin yerine artık bir şey ikame edemezsin, ne ile teselli bulacaksın. İşte senin en büyük bedbahtlığın budur. Kaybettiğinin arkasından ağlarsın. Kaybettiğinin yerini doldurmak aklına bile gelmez.. Zaten bunu daha evvelden düşünecek üstündeki cila ve zarf çıktıktan sonra böyle bir kovuk gibi yüzümüze sırıtmayacaktın… güzelliğine maruf, tahta oturmuş sultan gibi izamet saçan kadını, bi kadın numunesi olarak sana gösterdim. Her kadının başkasını tesir etmek için bir cazibesi, ile kadının güzelliğinden duyduğu bir gurur vardır. Bu güzellik ve gurur ile erkeğe ve hayata hükmü olsun ister. Bu güzelliğinizden, vücudunuzun letafetinden aldığınız cesaretle bunu hayatta kendinizi koruyan ve yüksek bir silah gibi kullanırsınız, elinizde bu silahı almak için gelen orta yaş daha uzaktan görürken başınızı çevirir, görmezliğe gelirsiniz, fakat o adım adım, bir cenaze gibi, bir gelin gibi yavaş yavaş gelir. Ve elinizden bu silahı alır.

Bundan sonra ne gülünç, ne maskara olursunuz. Bu orta yaşa elinizde hiçbir siper, bulunmadığından aldığı silaha mukabil başka hiçbir silahınız yoktur bundan sonra eline silahınız yalandır. Artık gülünç bir şekilde yaşınızı saklamak, cildinizi, buruşuklarınızı, saçlarınızdaki beyazları saklamak, işte bu azılı yalan, elinizdeki yanan silah budur.

Bir kere nüfus kağıtlarına bakmadan bir tahrir nüfus yapmak muhakkak genç kadın orta yaşlı kadınlardan nispet kabul etmez derecede çok çıkar. Bu genç kadınla orta yaşlı kadın arasında ne çetin bir mücadele ve kıskançlık var. Bu kelimeleri böyle açık söylemek doğru değil ama, ne yapmalı? Hakikat her zaman söylenmesi doğru olmayan şeylerdir. Bunu inkâr edemezsiniz ki kadının hayattaki en büyük emeli erkeği memnun etmek, kendini erkeğe beğendirmektir. Erkek nadiren ve mukavemet kadını memnun etmek ister. Fakat kadın daima bu işin üstündendir. Bunu temin için doğduğu günden ihtiyarladığı güne kadar yüzünün ve vücudunun güzelliğini temine uğraşır. Kadının psikolojisini tetkik eden bütün müttefikirler sizin aleyhinize olan bu hakikati hiç saklamadan ilan ettiler. Şimdi burada bu hakikati tekrar ettiğim için bana gücenmeyiniz. Benden evvel bu saygısızlığı onlar yaptılar. Yeryüzünü kaplayan kadın cinsinin dörtte üçü parasını, vaktini, hayatını bu işe sarf eder ve erkek sizin bu zaafınızı bilir, zaten bundan istifade eder. Eksiye alay eder, en ziyade bütün bu kadın cinsinin doğduğu günden evleneceği güne kadar kendisi için didindiğini görmekten ve huşu bir gurur duyar… Hem benim için!.. Benim için!.. Der. Fakat kadın güzelliğinin güzelliğine perdelediğini iyi gurur içinde bu tekrarı hiç işitmez.

Yeryüzünde insanlar arasında, milletler arasında, ferdi, ictimai, iktisadi, siyasi birçok mücadeleler var, kadın bunların hepsinden bir haberdir. Onun yalnız bir mücadelesi var. Güzellikler arasında güzellik mücadelesi…

Bu ne acı, ne çirkin, ne gülünç bir mücadeledir. İşte kadın orta yaşa en ziyade bunun için kızar. Tam mücadelenin en hararetli bir deminde birden çatıp gelir, ya başındaki tutam beyaz saç, ya gözlerinin altındaki manasız birtakım buruşuklar ile onun mağlubiyetini ilan eder. Orta yaştan korkan ve güzelliğini kaybettikten sonra bir kovuk gibi yüzümüze sırıtan kadın, sen dünün kadını idin. Güzelliğin, hayatın, her şeyin ile beraber mazi oldun. Bugünkü kadın sen değilsin. Kim bilir, kızın senin geçtiğin bu facia mücadeleyi ve sondaki mağlubiyetin acılarını evvelden düşmüş olacak, senin gibi yalnız güzelliğine güvenmiyor, yanına silah olarak onu kullanmıyor. Orta yaşa gelince senin gibi bir kovuk kalmamak için içini de dolduruyor. Onda tabiatın insan güzelliğini arttıran fikir,

deviği, hareket, hayat var. O bir manken gibi salonların süsü değil, hayatından insanlara bir şeyler veriyor, alıyor, düşünüyor, yaratıyor ve bu canlı güzel erkeği senden daha kuvvetle tesir ediyor. Senin sihrin gözlerindeki haram evet ve yüzündeki renk devam ettiği müddetçe devam etti. Onun cazibesi ve sihri kafası ve ruhu boşandığı güne kadar devam edecek… o çok zengin bir manevi keşfetti. Bu ilim, irfan, fikir, ve hayat menbaından her gün benliğine bir şey ilave ediyor. Ve gençliğini, güzelliğini, cazibesini idame ettiriyor. Günün birinde o hain orta yaş günleri gelince onun yüzünden güzelliğini alıp götürecek, fakat manevi hayatındaki güzelliği ondan götürmek senelerin elinde değildir… O bu sihri ile bu kuvvetli daha pek çok seneler saltanat sürebilir. Ve bir gün üzerinden cilası ve zarfı döküldüğü zaman altından senin gibi bir iskelet, yer kabuğu çıkmayacak, ağacın içindeki isare ile o dimdik oluncaya kadar ayakta duracak… işte bugünkü kadını onun için kıskanıyor, zopaya, şıllık diye hancıyı çıkarmak istiyorsun. Güzel giyindiği, hayata ve erkek arasına karıştığı için değil gençliğini, güzelliğini, cazibesini senden fazla muhafaza ettiği için ona diyorsun. Senin gibi orta yaştan korkmuyor. Geceleri kâbus içinde uyanmıyor… kızma, gücenme, zavallı tavus kuşu artık sen ihtiyarladın. Güzelliğin, gençliğin, ışığın, ve gururun, hepsi bir tutam ot gibi pörsümüş, çamurlar içinde sürünüyor. Biraz vaktinden erken kocadın ama, ne yapmalı, içi boş ağaçlar, zamanından evvel yıkılıp devrilirler.[67]

2.38. KADINLAR TUVALET İÇİN NELERE TAHAMMÜL EDERLER?

Tuvalet merakı bütün dünya kadınlarını sarmış, yalnız New York'ta yirmi beş tane büyük tuvalet külliyesi açılmıştır. Amerika'da bir sene kadınlar yalnız levanti sekiz milyon dolar sarfetmişlerdir. Amerikan mecmualarından biri kadınların süs için katlandıkları şekilleri izah ediyor.

Sevimli Ay'ın Mayıs nüshasında neşrettiğimiz İstanbul açtı hanımları ve marsel makalesi gerek erkek gerek kadın zümreleri arasında uzuncalar münakaşaları mucip olmuş. Kadınların süse olan temaileri yalnız bizim memlekete mahsus değildir. Dünyanın her tarafında zengin ve tıfıl kadınlar paralarını tuvalet salonlarında ve elbise mağazalarında bırakırlar. Amerikan mecmualarından biri kadınların süs için katlandıkları meşaki, kadın peruklarının artık en kazançlı bir sanat olduğunu, bunun için mektepler açıldığını söylüyor. Bu mecmuanın verdiği malumata nazaran Amerika'da ticaret nezaretinin neşrettiği istatistiklere göre Amerikan kadınları ve kızları geçen sene tuvalet

[67] Resimli Ay, N.12, Şubat 1928, s.24-28.

salonlarına otuz milyon dolar bırakmışlardır. Memleketteki kadın nüfusuna nazaran günde her kadın elli saat, yani bir lira veriyor demektir. Bu ücret Amerikan kadınlarının günde ekmek için sarf ettiği paranın üç mislidir. Bir senede kadınların tuvaletlerini sarf ettiği paranın yekünü on milyon dolar tutuyor demektir. Bu paraları kim alıyor? Kadın perukarları. Kadınlar tabiatın kendilerine bahşettiği güzellikten daha fazla bu salonlar vasıtasıyla güzelleşmek ihtimali olduğunu görünce sâri bir hastalığa tutulmuş gibi bu salonlara hücum etmişlerdir. Fakat bu suni güzellikler kadınlar için faydalı olduğu kadar tehlikelidir. Pek çokları cahil tuvaletçilerin elinde derilerinin letafetini kaybettiği gibi birçok zararlara da maruz kalmışlardır. Bunu nazarı dikkate alan sıhhiye departmanı tuvaletçiliğin de mekteplerde okutulmasını tamim ile vesikası olmayan işçilerin bu salonlarda çalışmasını men' etti.

Yalnız Newyork'ta altı tane büyük tuvalet koleji açılmıştır. Bu mektepler talebelerini güzellik hırsına dair son fileleri göstermektedir. Hatta Şikago'daki rüştiye mekteplerinden biri talebesine yemek, dikiş gösterdiği gibi saç tarama, bukle yapmak derslerini de ilave etmiştir. Vitrindeki sıhhiye dairesi bütün tuvalet salonlarını nezareti altına almıştır. San Francisco'da kolej talebesine Doktor Maestro başlıyor? şehadetnameleri vermektedir.

Bu mekteplere girip bu güzellik adabiyetini öğrendikten sonra para kazanmak en kolay ve en karlı bir meslek olmuştur. Bu salonlar kadınları daha fazla celp için her ay bir tuvalet mecmuası neşretmekte, son modaları münakaşa etmektedir. Şimdi bu bir milyon doların nasıl sarf edildiğini anlamışsınızdır. Yüz sene sonra gelecek olan nesil acaba bu mektepleri tezyit mi edecek, yoksa bize gülecek mi?

Bu adabiyenin en birinci dersi, şampuan, yani sabunlu müstahzar bir su ile başı yıkamaktır. Bu salonlara devam eden kadınlar için bu en basit bir iştir. Bu mektepler yetiştirdiği talebeye hem nazarye veriyor, aynı zamanda tecrübe de yaptırıyorlar. Açılan kolejde talebeye ait yaş, köri, yumurtalığı sıcak zeytinyağlı, antiseptik, hetna, park saç dersleri de verilmektedir. Bundan başka doktor evvela bilmek için verilen hususi dersler vardır ki bunlar da kamu mail, mavileştirme, parlatma, limon, hetna gibi derslerdir ki bunlar hep muhtelif tuvaletlerin evsafıdır. Çehre güzelleştirme kürlerine devam eden talebe arka masajı, yüz masajı öğrenmeye mecburdurlar. Çehreye sürülecek muhtelif pomatları, hangilerinin hangi cilde sürüleceğini, yüzüğün nasıl parlatılacağını, bir çehreyi istediği gibi değiştirebilmesini öğrenmelidirler. Kaş çıkarma, kaşları ve kirpikleri boyama için ayrıca gündüz ve gece kürleri vardır.

Sokak tuvaleti, nice tuvaleti, tiyatro tuvaleti, balo tuvaleti diye ayrı ayrı dersler vardır. Çehre tuvaleti tedris eden bir talebe çehrenin adalelerini, sinirlerini öğrenir her saçın teline göre yakışacağı tuvaleti tayin eder, bunları anlatımı takip eder. Bunda cildi güzelleştirmek için elektrik kürleri vardır. İşte cahil tuvaletçilerde kadınlar bu elektrik tedavilerinde büyük tehlikelere maruzdurlar. Bunlar cilde göre verilmesi icap eden elektrik derecesini bilmez, cildi yakabilirler. Bunu ilk günlerde kadın hissetmese bile az bir zaman sonra cildinin bozulmasıyla farkına varır. Rebonviyole, elektrik, hafif hava cerbani tedavileri, buharla çehreyi tedavi, yüzün köşeğin adalelerini germe dersleri, hep bu sanatta tedris edilir.

Saç tuvaleti kürlerine devam eden talebeye daha iyi bukle (Bunların bir sene devam edenleri vardır) dalgalanma, bukle, maşalama, yuvarlak bukle, suyla dalgalanma, muhtelif cins saç tuvaletleri, medyum tedavisi, yüksek tuvalet, alçak tuvalet saçı ortadan ayırma, yandan ayırma, pampador tuvaleti, Fransız usulü ve saire iyice tedris edilir.

Mütehassıs kız olacak olan talebe bu kürleri aldıktan başka iyice psikoloji dersleri almaya mecburdur. Müşterileri nasıl izaz edilir, anatomi, hassasiyet, kimya, ve etikette iyice öğretilir. Günde elli sent veren bir Amerikalı kadının şüphesiz güzelliğini emanet ettiği bu tuvalet salonlarından mektepten mezun bir tuvaletçi istemek hakkıdır.

Alaydan yetişme tuvaletçiler bir müşteri koku istediği zaman eline gelen kokuyu burnuna verir, fakat mektepten mezun bir tuvaletçi lavantayı evvela sallar, kokusu havaya neşreder, kadın kokuyu alkolü gittikten sonra alır ve beğenir.

Asri tıraş mektebinde itikat çok mühim bir derstir. Her hafta buna dair muhtelif konferanslar verilir, talebeye yapmaları ve yapmamaları iyi icap eden dersler gösterilir. Müşterinin yanında patrona azizim demek etikete muhaliftir. Bir kere bu müşteri bir tuvaletin ismini veya yabancı bir kokuyu yanlış telaffuz ederse talebe katiyen görülmemelidir. Bir kere bir müşteri gelip de siyah saçların sarı ile boyanmasını isteyecek olursa tuvaletçi katiyen başka telkinler de bulunmamalıdır. Kadın o hafta sarıya boyatır, ertesi hafta gelir, yine siyah ister. Kadınların sabit kararları yoktur. Bir kere telkin altında kalırlarsa kabahati muhakkak başkasına yüklemeye çalışırlar. Bu sebeple tuvaletçi ihsas-ı rey etmemelidir.

Lavanta satmak bundan biraz farklıdır. Esmerler ve buğday renkliler koyu büke kokuları kullanmalı, yahut şark kokuları kullanmalıdırlar. Sarışınlar hafif çiçek kokuları

veya hafif tuvalet sularını ve yine hafif şark kokularını kullanmalı, gecikince kadınlar leylak, levanter, ve kaluver kullanmalıdırlar.

Teşekkür olunur ki kadınlar tiplerine uygun kokunun hangisi olduğunu bilmezler. Hoşlandıkları kokuyu kullanırlar.

1925 senesinde Amerikan kadınları yalnız saçlarını parlatmak için kokuya sekiz milyon dolar sarf etmişlerdir. Saç parlatma modasının geçirdiğini zanneden erkeklere bu adet ne şayan hayret bir şeydir değil mi? Fakat maalesef hakikattir. İşte tuvalet salonlarında bunu o kadar muvaffakiyetle yaparlar ki hatta kadının kocası bile saçlarının suni surette parlatıldığının farkına varmaz.

Bir güzellik mütehassısının saçları nasıl taramalı, ve tuvaletleri nasıl yapmalı, diye neşrettiği bir mecmuanın milyonlarca kârı vardır.

Bir kadın bir tuvalet salonuna saçlarına yeni bir şekil verdirmek üzere gittiği zaman mevcut tuvaletinin bir şekli vardır. Bir mağazadan aldığı alelade bir su ile saçlarını parlatmış, yahut kolonya sürmüştür. Fakat kadınlar hiçbir zaman saçlarına koydukları şeyin zarar verdiğini kabul etmezler. İşte bu dakika müşteri ile tuvaletçi arasında müşkülat başlar.

Saç boyalarının muhtelif renkleri vardır. Kimse mürekkep, kimi kemuş, kimi de bakır rengidir. Bir kere bunlar bir kimyager tarafından ihzar edilirse hiç zararı ve tehlikesi yoktur. Hatta kimyager bunları birbirine karıştırırken mürekkep müstehazları ihzar eder. Müşteri gönlünün istediği boyayı ister, mütehassıs kız tuvaletçi bunun mazur olduğunu bildiği için şüphesiz itiraz eder, kadın ısrar eder, boya sürülür ve kadın saçlarının güzelliğini kaybeder. Pek çok defa ve voltacılar mahkeme salonlarında maznun sandalyesine oturmak mecburiyetinde kalırlar.

Beş sene evvel Amerika'da beş bin tane tuvalet salonu vardı. Şimdi yirmi beş bin salon mevcuttur. Yalnız Newyork'ta birinci sınıf mehasin koleji her gün yüzlerce talebe ve mütehassıs yetiştirmektedir. Bu salonlara devam eden kadınlar sinema yıldızlarından itibaren on dolar meteliğe çalışan amele kızlara kadar iner. Tiyatro ve sinemaların hususi tuvalet salonları vardır. Aktivistler burada hazırlanırlar. Mağazalarda çalışan kızlar da satış yapabilmek için iyi giyinmek ve iyi görünmek mecburiyetinde olduklarını bilir ve günde elli sentlerini buraya bırakırlar.

Her kadın sevdiği tuvaletçiye saçlarını taratmak için evvelden randevu almaya mecburdur. Bu tuvaletçilerin kazançları şüphesiz muhteliftir. New York'ta mektepten

mezun üç kız senede on bin dolar kazanmaktadırlar. Bu müesseselerden biri geçen sene bütün masraf çıkardıktan sonra beş yüz bin dolar safi temettü elde etmiştir. Şimdi bu mektepten bir hayat orijinallerinin tuvaletler meydana çıkarmak için Mısır'a Tutankamon'un mezarına gitmişlerdir. Bu tuvaletlerde ilham alarak dünyaya yeni tuvaletler neşredeceklerdir. New York'ta meşhur mekteplerden birinde talebe arasında, sırf tuvalet yaptırmak üzere teşkil edilmiş bir tasarruf sandığı mektebin idaresi tarafından keşfedilmiş, ve men' edilmiştir. Kadınlar arasında gayri kabil içtina hastalık haline gelen bu hâli gören hükümet tuvalet mekteplerine her kadının sâmi sıfatıyla kabul edilmesini ve kadınların kendi tuvaletlerini yapacak kadar korseleri iştirakını temin eylemiştir.

Cildi su buharıyla yumuşatmak tedavisi. Bir kere tecrübesiz bir tuvaletçi tarafından yapılırsa yüzün cildi harap edebilir.

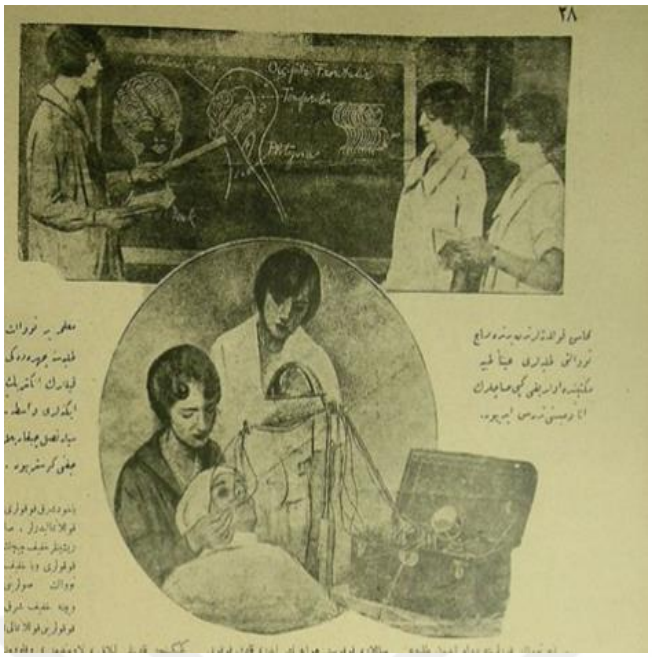

Makas kullananlardan birinde saç tuvaleti talebeleri Aynen Tıbbiye mektebinde olduğu gibi Saçların anatomisini tedris ediyor.

Muallim bir tuvalet talebesini çehredeki kılların lekelerin iğneleri vasıtasıyla nasıl çıkarılacağını gösteriyor

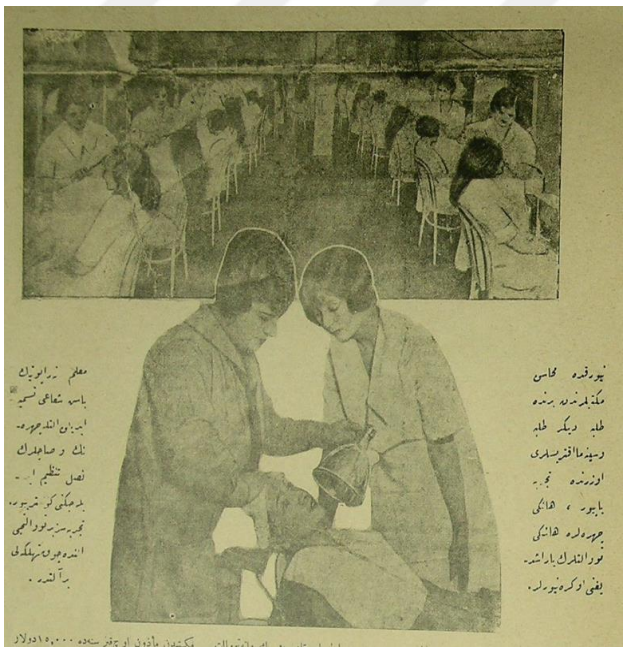

New York'ta makas mekteplerinden birinde talebe diğer talebeye sinema aktrisleri üzerinde tecrübe yapıyor, Hangi çehrelere hangi tuvaletlerin yaraşacağını öğreniyorlar.

Muallim talebenin baştaki sesbediğin çehrenin ve saçların nasıl tanzim edileceğini görüyor bir çaresiz bir tuvaletçi andıracak tehlikeli bir alettir.[68]

2.39. KADINLARDA SÜS MERAKI

Kadınlarda süs ve ziynet merakı Hilkat-i âlem kadar eski ve şayân-ı tetkik bir itibadır.

Kirpiklerini boyamayı adet edinmişlerdi. Bilahare bize geçen bu adet Avrupalıların da hoşuna gitmiş ve bugün şairlerimizin vesmi dedikleri sürme, cihanın her tarafında tamim edilmiştir.

Asortika meraklıları ile tarih mütehassıslarının tetkikat ve keşfiyatına nazaran Mısırlılar tuvalete çok düşkün imişler. Sabahleyin, yatağından kalkan bir kadın, banyo suyunu aldıktan sonra, mücella çelikten bir aynanın önüne oturur, boyalarla saatlerce yüzünün kusurlarını örtmeye veya güzelliğini bir kat daha arttırmaya uğraşırmış. Ve bu suretle beyaz, esmerliğe, allık, uçukağa karşı kullanılır, mai bir kalem, alın damarlarını resmeder, kızıl, dudaklara ateşi bir renk verir, kınada şimdiki manikür vazifesini görürmüş.

Mamafih, eski zamanlarda biz de Mısırlı ablalarımızdan geri kalmamışız. Her adeti mübah göstermek için ona dini bir mahiyet verdiğimiz gibi, sürmeye sünneti seniyedir diyerek, kınayı da Kâbe ile münasebetdar addederek, analarımız kullanmaya başlamışlar. Ve bunun, erkeklerin ne dereceye kadar hoşuna gittiğini anlamak için, Sevgilisinin kınalı parmaklarını "dane-i unnab"a benzetip de meze yapmak isteyen en büyük şairlerimizden Nedim'i dinlemek kafidir. Kadim Yunan ve Bizans kadınları, daha müterakki idiler. Yunan şehirlerinde hafriyat yaparak asar-ı atika arayanlar, zincirler bileklere bağlanan gümüş çerçeveli el aynaları fil dişinden saç iğneleri, içerisinde kurumuş macunları, zevk günleri ile ufacık çömlekler, sürme daneleri, hilaller keşfetmişlerdir.

Yunan güzelleri vücutlarının görünen kısımlarına dövme de yaptırırlardı. Ezcümle köse akbaba uçlarını ince bir çizgi ile şakaklara rabt ederler, göğüslerine, alınlarına türlü şekiller resmettirirlerdi.

[68] Resimli Ay, N.5, Temmuz 1926, s.27-29.

Güzellere oynanan bir oyun

Yunan şairlerine bakılırsa güzellik ilahesi (Vonos) bile vücuduna, çehresini böyle süslermiş!. Hatta (Piriyom) oğlu (Paris)' in huzurunda melahat müsabakasına çıktığı vakit, herhangi bir fani gibi boyanmış da öyle çıkmış!. Atina'nın nam bırakan kadınlarından (Ferini)' nin bir gün heykeltraş (Pre kesital)' in önünde tertip edilen bir müsamerede hemcinslerine yaptığı muziplik meşhurdur:

(Pre kesital)' in davetlileri vakit geçirmek için birtakım oyunlar tertip etmişlermiş. Herkes sıra ile bir emir veriyor, ve evamir-i vacibü'l-infaz oluyormuş. Nöbet kendisine gelince, (Ferini) bir kova su getirtip, mecliste hazır bütün kadınların, yüzlerini bu suya daldırmalarını emretmiş.

Neticede, tabii ki güzel olarak, ortada yalnız kendisi bulunmuş; zira boyaları dökülen diğer kadınlardan hiç birisinin, bakılacak yüzü kalmamış.

O tarihte moda bugünkü gibi hercai imiş. İkide bir değişirmiş. Mesela bir aralık pembe, kanlı canlı simler moda iken, bir gün gelmiş, verem soğukluğu, moda olmuş. Latin şairi (Ovid) rivayetine nazaran: Her seven kadının rengi uçuk olmalı… imiş. Her gören: Hah! Bu kadının gönlünde aşk var! Demeli imiş.

Bugün zayıflamak isteyen hanımlarımız kendilerine masaj yaptırdıkları gibi, o zamanki talepler de aynı neticeyi elde etmek için bol bol kimyon yutarlarmış.

Roma kadınları da ıtriyata düşkün imişler. Kayserler zamanında imparatoriçe (Plotin)' in hekim başısı, (Kariton) iki yüz elli tane muhtelif lavanta tertip edermiş. Marih (Palin)' in rayihanın nazaran, ev eski Roma'da bir kadın sokaktan geçtiği vakit, fazla hassas olanlar, neşrettiği raşenin tesiri ile düşüp bayılırlarmış.

Şair (Marsilya) su kilisesine hediye ettiği bir şişe ıtır için on (Jöne) yani bizim para ile takriben yirmi bir lira verdiğini söylüyor. Mamafih bir senelik lavanta istihlakatına bedel, (187.500) frank tediye eden meşhur Fransız güzeli (Maryon Dolorim) bu naçiz hediyeye ihtihal ki gülerdi.

Roma kadınları tenlerinin zaRafedini muhafazaya da çok itina ederlermiş. Daima genç ve güzel kalmasını isteyenler, akşamları, yatmadan evvel, eşek sütü ile ıslatılmış ekmek için de bir lapa yapıp yüzlerine bağlarlar, kırışıklıkları gidermek içinse, baklavaya pirinç ununda mürekkeb bir hamur sürerlermiş.

Mısır'da bir kadının tuvalet merasimi

Doğduktan sonra, göğsün düşüklüğünü izole edip, eski salabetini vermek için, Roma dilberlerinin kullandıkları ilacın, kaz yağı, gül yağı olduğunu Marih (Palin) haber veriyor.

Yüzün güneşten ve havadan müyesser olmaması için, yüz örtüsünü en evvel icat eden de (Popapaa) isminde Romalı bir fahişedir. Bu kadın, yalnız tuvalet hizmetinde yirmi kader cariye istihdam edermiş. Kimi, boya, merhem, ıtr kavanozlarını tutar, kimi gözlerine sürme çeker, kimi de ayrı ayrı kalemlerle yüzünü boyarmış.

İçlerinden biri, elinde bir kese dolusu eşek sütü tutarak gelir, (Popapaa)' nın Yüzünü sünger ile ve bu süt ile siler, çekilir, arkasından bir diğeri de düzgün sürermiş,

Kadınların kullandığı allık, cıva ve tükürükle düzgünde kurşun akı veya tebeşirle yapılırmış. Mahize, güzellik uğruna, yüze sürülmedik şey bırakmamışlar: Koyun, timsah hatta boğa gübresine varıncaya kadar, Romalı yosmaların ziynet vasıtaları meyanına geçmiş. Hele boğa gübresini cildin ve dudakların çatlaklarına ve çillere karşı deva şifa olarak kullanmışlardır.

Kadınların süslenme sanatı, vaktin mizah şairlerini lakayt bırakmamış. Müzhika nüvis Aleksis bir eserinde bu sanatı şöyle tezyif ediyor.

Boyunuzu kısaltıp yükseltmek elinizdedir. Kalçalarını hızla karnınıza da hakimsiniz. Saçlarınız siyah ise sarı, sarı ise siyah olur. Simanız günde dört, beş renk değişir. Dişleriniz güzelse güler, çirkin ise ağlarsınız. İçinizde dışınız gibi ise, yazık bana!..

Gel zaman, git zaman bu süs inhima ki bütün cihana yayıldı. Hıristiyanlık aleminde, en meşhur ve ağızlar bu gelir şeytanının akşam aleyhinde ateş püskürdüler.

Türkiye'de Osmanlı padişahları kendi haremlerindeki kadınları ziynet uğruna yaptıkları israfatı göz yummak, hatta onu teşvik etmekle beraber, ara sırada sureti haktan görünmek için: Asitanei saadetimizdeki zen makulesinin.. Boyanmak hususundaki efradlarını takayyüd zımnında İstanbul kadısına, su başına hükümler ısdar ediyor.

Fakat ne o vaazlar dinlendi ve ne o hükümler para etti. Kadın ezeli şikarı olan erkeği damına düşürmek için her gün yeni bir şey icat etti; Sürme ile kirpiklerini, allık ile dudaklarının birer keskin silah gibi mütemadiyen bilemekten fark olmadı.[69]

2.40. KADINLARI YAŞLI GÖSTEREN SEBEP NEDİR?

Tabiatın kadınlar için nahoş cilveleri vardır. Gençliğin taraveti maa teessüff pek çok çabuk zail oluyor. Çünkü sin (Yaş) biraz ilerleyince yanakların cildi ile dudakları setreden ince zar kalınlaşır ve gençliğin bir çiçeği andıran taravetine perde çeker, cilt altındaki semn tabakası gider, buruşuklar hâsıl olur.

Gençliğin hakiki taraveti, bir kadın için ne kadar devam eder?

Bu öyle bir sual ki nihayetsiz bir münakaşa zemini açmaya müsaittir. Bu müddeti mümkün olduğu kadar uzun göstermek isteyenler çoktur. Hatta diyebiliriz ki herkes o emeldedir. Fakat heyhat! Fen bize o noktayı da kati surette kestirip atmıştır. Yani bir kızda, bir kadın da gençlik taravetinin ne kadar devam ettiğini adeta riyazi bir katiyetle tespit etmiştir.

On sekiz yaşında taraveteze bir kız ayna karşısında tuvaletini yaparken, pembe, latif çehresini pudralarken renk taravetinin ne kadar devam edeceğini tahmin etmez,

[69] Resimli Ay, N.7, Eylül 1927, s.34-35.

tahmin etmek istemez, daha doğrusu o gençlik ila nihaye sürecek hissini farkına varmaksızın besler.

Fakat sen hayal üzerine değil, hakikate istinaden hükmünü verir. Ona soralım: Bu on sekiz yaşındaki, bu tam en parlak çağındaki kızın taraveti ne kadar sürecektir?

Fennin bize vereceği cevap şudur: Dört sene! Dört seneden sonra çehresinde aynı rengi, aynı taraveti muhafaza ve idame için seni vesaite ne kadar müracaat ederse etsin tabiatın kanunu şaşmaz.

Gençlik taraveti bir kızda, bir genç kadında ancak on yedi yaşından yirmi iki yaşına kadar devam eder. Ondan sonra o taraveti helal gelir, cildin pembeliği, yumuşaklığı yavaş yavaş zail olur.

Vakıa bu hal ilk senelerde çıplak gözle fark edinilmez. Fakat fotoğraf gibi elde bir aman bir alet vardır. On altı yaşlarında henüz körpe bir kızın fotoğrafla resmi alınırsa o resme rötuş yapmaya lazım yoktur. Çünkü onun çehresi bir çocuk gibi yumuşak, bir çiçek gibi taravetlidir, buruşuğu, çizgisi yoktur. Fakat bu hayat! Çok devam etmez…

Aynı kızın fotoğrafını yirmi iki yaşından sonra alınacak olursa o zaman birçok yerlerinde rötuşa muhtaç olduğu görülür. Gayet hafif, ancak mahsus kırışıklıkları, gayet ince, fark olunmaz çizgileri, rötuşla izole etmek zarureti hâsıl olur. Çıplak gözle fark edilmeyen bu çizgileri, doğan hafif buruşuklukları gayet hassas olan fotoğraf makinesi tespit eder. Onları ancak hayli ilerledikten, adeta yerleştikten sonra gözle fark etmek kabil olur.

Peki, fotoğraf da gördüğümüz bu tahvil neden ileri gelir?

Yaş ilerledikçe cilt kalınlaşır, sertleşir, yumuşaklığı, taraveti zail olur. Otuz yaşında bir kadının düzgünsüz çehresine dikkatle bakınız; genç yaşta bir kızın cildindeki yumuşaklığı göremezsiniz.

Hakiki gençlik taraveti, yukarıda da söylediğimiz gibi ancak dört sene devam eder, yirmi iki yaşını bitirdi mi kel gibi renkli cildi solmaya başlar ve onu artık hiçbir şey iade edemez.

Bunun sebebi yaş ilerledikçe cilt kalınlaşması, sertleşmesi ve cildin altındaki yağlı tabakanın tedricen eriyip kurumasıdır. O zaman kanıda cilde kadar götüren kıl gibi ince damarlar artık layıkıyla ifa vazife edemezler, kana cildin harici tabakasına kadar

götüremezler, cilt layıkıyla beslenemez, kalınlaşır, kurur, pembeliğini kaybeder. Bu hal bütün çehrede müşahede edilirse de bilhassa yanaklarla dudaklarda en ziyade göze çarpar.

Demek ki bir kız on yedi yaşına, yani buluğun akabinde gençliğin en parlak devresine dahil olur. Bu devirde dört sene sürer. O andan sonra tedricen ve gayri mahsus bir surette cildi katılaşmaya, kurumaya başlar.

Fakat bu bidatte fark olunmaz ve ancak otuz yaşına doğru tesireti müşahede olunur. O andan sonra da gittikçe artar. Gariptir ki erkeklerde bu hal büsbütün başka bir tarzda tecelli eder. Bir erkek çocukta cildin kalınlaşması daha erken, tedrici surette yedi yaşında başlar. On yedi on sekiz yaşına bastığı, yani mürahkat akşam devresini bitirdiği zaman o yaştaki kızlar da görülen pembe yanaklardan, kırmızı, yumuşak dudaklardan eser kalmaz, onun yerine bıyık, sakal gelir.

Buna sebepte erkek uzviyetinin, kadın uzviyetinden daha kaba olmasıdır. Erkek cismen daha haşin, sert bir mahluktur. Erkek çocukların kemikleri daha kalın, kafası çok daha serttir. Bu hal vücudunun bütün uzuvlarında görülür.

Kadın evinde yaşından sonra bütün letafetini, cazibesini intisap eder. Bu da tabiatın vidu ettiği bir kanundur. O zaman tam aşk çağıdır, kadın bu cazibeleriyle erkeği cezbeder.

Delikanlılığın ise kızları, kadınları celp etmek için böyle bir cazibeye ihtiyacı yoktur. Onun kadınlara karşı cazibesi büsbütün başkadır.

Kadınla erkek arasında cildin sertleşmesi nokta-i nazarından ilk yirmi yaş senede müşahede olunan bu tahalif yaş otuzu geçtikten sonra zail olur, ondan sonra bile fark erkek, kadın yaşlandıkça yüzünün cildi buruşur. Fakat mizaca göre bir nispet vardır. Çok adamların cilt altındaki şahm tabakası daha uzun müddet devam edip erimezse yüzün buruşuklukları da az olur ve daha geç buruşur. Bazılarında cilt adeta sahtiyane döner. Milyarder Cön Rokfeller'in buruşuk siması buna gayet güzel bir misaldir.

Ekseriyat zanneder ki insanın cildi vücudunun her tarafında aynı kisfete maliktir. Hâlbuki öyle değildir. Mesela ense ile gerdanın ciltleri aynı kisefette değildir. Çehrenin her tarafından yanaklarım cildi daha incedir. Bu sayede kıl gibi ince damarlar kanı tastı hane kadar isal ederler. Yanaklarda görülen fazla kırmızılık bundan ileri gelir. Dudakları setreden ve gaşay mahatı denilen zarda böyledir. Fazla hassastır. Kan oraya daha mebzulen gelir.

Mamafih yanakların ve dudakların böyle kırmızı olması gençliğe mahsus evsaftandır. Yukarıdan tarif ettiğimiz gibi yaş ilerledikçe cilt kurur, sertleşir, kan nüfuz edemez, altındaki yağ tabakası eriyerek ezile büzülür. O güzel renkte kaybolur.

Gençliğin en taravetli zamanında iken kadının gözlerinde de başka renk vardır. Gözü ahata eden zar yumuşak, tazedir. Gözyaşı gadeleri hassastır. Etrafında buruşukluktan eser yoktur. Görülen cazibeli parlaklığı bundan ileri gelir. Bilahare cildin diğer aksamında olduğu gibi bunlar da sertleşir ve artık o parlaklık kalmaz.

Derç ettiğimiz göz resimlerini mukayese ederseniz aradaki farkı derhal göreceksiniz. Biri henüz on yedi yaşında bir kızın, öbürü de yirmi ikisini henüz geçmiş bir genç kadınındır.

Güzellik dudaklarda husule gelen tahvili on yedi yaşında bir kızın yumuşak, bir gonca gibi terütaze duran ağzından nefis şekliyle yaşlı bir kadının kurumuş, buruşmuş dudaklarını mukayese ederek görebilirsiniz. Yaşın ilerlemesiyle kanın cildin harici aksamına kadar nüfus edememesinin tesiri saçlarda da görülmektedir.

Gençlikte saçların rengi parlak, güzel olur. Yaş ilerledikçe hem rengi koyulaşır, hem de tunukluk peyda eder. Pek çok çocukların saçları küçük yaşta altın gibi sarı iken büyüdükleri, kadın veya erkek oldukları zaman koyulaşır, koyu kumral, hatta siyah olur.

Dişler de böyledir. Genç iken renkleri bembeyaz olur. Yaşlandıkça tedrici sararır.

Yüzde peyda olan çiziklerle buruşuklukların husulünde sık sık gülmenin, tesir ve infal halinde yüz buruşturmanın, söz söylerken göz kaş oynatmanın da büyük dahli vardır. Bu haller yüzdeki izlerin mütemadiyen aynı tarza takallüs etmesini ve cildin karışmasını intihac eder.

Bir kadının daha tam gençlik taravatının ancak yirmi iki yaşına kadar, dört sene devam ettiğini söylemiştik. Bundan kadının da yirmi iki yaşından sonra ihtiyarlamaya başladığı zannolunmasın. Kadın ondan sonra da senelerce gençliğini muhafaza eder. Maksat ilk cazibeyi ve rengi daha ziyade muhafaza edemeyeceğini anlatmaktır.

Kadının ne zaman ihtiyarlamaya başladığı meselesine gelince bu suale katiyetle cevap verilemez. Şu kadarki bazı müdkakların tecrübesine göre bir kadın yirmi sekiz yaşında sin-i kemale vasıl olur. Fakat sin-i kemal ihtiyarlıktan daha çok uzaktır. Elli, hatta altmış yaşına kadar ihtiyarlamayan kadınlar vardır. Elli yaşında iken hala genç olan Romanya kraliçesi buna canlı bir misaldir.

ایده‌من .
جلدك قالیلا
ك آلتنده‌كی
قورومسیدر .
ورن قبل كبی
فای وظیفه
طبقه‌سنه قدر
بسله‌نه‌من ،
غایب ایدر .
ه ایدیلیرسه‌ده
زیاده كوزه

شنه ، یعنی بلوغك
دوره‌سنه داخل
ر. اوندن‌صوكره
جلدی قاتیلاشنه‌،
خرق‌اولنماز وآنجق

چهره‌نك بوروشماسنه كوزه‌ل برمثال :
چوپان روقفه‌لار

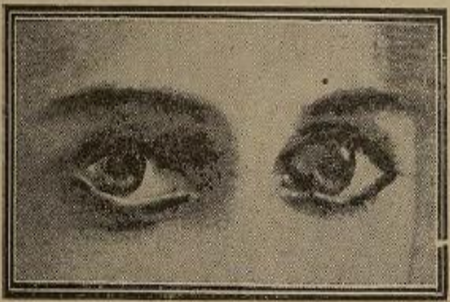

اوتوز بش یاشنده بر قیزك كوزلرنده‌كی رونق جلدك
[ا]كوز زارینك یوموشاقلغنده ایلری كلیر

یكرمی ایكی یاشنی براز كچنجه جلد بوروشمغه باشلدیغنده كوزلرده‌كی
اولكی رونق یواش یواش زائل اولور

[70]

2.41. KADINLARIN UĞRUNA HER ŞEYLERİNİ FEDA ETTİKLERİ İNCİ VE MÜCEVHERAT SEVDASI

Evvelce hakiki mücevherat kullanan kadınlar şimdi neden sanayilerine rağbet gösteriyorlar. Mücevherat kadının hayatında ne mühim rol oynar? Vücudun teşhiriyle mücevheratın ne alakası vardır?

Bir zamanlar elmas bir süs olmaktan ziyade bir zenginlik muhayyeri addolunurdu. Bu sebeple idi ki kibar hanımefendiler kocalarının zenginliği nispetinde çok elmas alırlar ve bunları yalnız düğünlerde, kına gecesi, sanat düğünü vesaire gibi büyük eğlencelerde takarlardı. Serveti nesilden nesle intikal eden eski zengin aileler pek kere en baha elmaslara malik oldukları gibi her ailenin de kendine göre bir elmas çekmecesi bulunurdu. En fakirin bile boynuna takacak birkaç altını, bir de bileziği veya küpesi vardı. Kibarlar da eyyam-ı adiyede elmas takmak ayıp, görmemişlik alameti addolunurdu. Orta ve fakir ailelere mensup olanların ise her gün takıp takıştırması Bayağılığına mahalle karılığına verilirdi.

Ağır kıymetli elmasları ancak evli kadınlar takar, genç kızlar yalnız ince bir zincire takılı bir madalyon veya ince bir bilezik taşıyabilirlerdi. Yalancı elmas takmak ise hiçbir rabıtalı kadın hülasasının almayacağı kadar büyük bir adilikti. Yalnız zengin ve eski ailelerde bulunan nesilden nesile mevrusgiran-baha elmaslar kayıp olmak ve çalınmak tehlikelerine karşı bir kesin diye banka kasalarında muhafaza olunduğu cihetle

[70] Resimli Ay, N.7, Ağustos 1925, s.2-3.

bu elmasların gayet iyi taklit olunmuş yalancıların takıldığı da vakiydi. Fakat bu bizden ziyade Avrupa'da adet idi.

Şimdi bu adetler tamamıyla değişmiştir. Bugün elmas biraz sakinlik muhayyeri olmaktan ziyade bir süs, elbisenin lazım girimferak bir kısmı haline girmiştir.

Eskiden her gün elmas takmak ne kadar ayıp ise bugün o kadar tabii, eskiden yalancı elmas takmak ne kadar nadir ise bugün o kadar mütemmimdir.

Elmas, bilhassa yalancı elmas modasının bu kadar müstevli bir şekil almasının sebepleri şunlardır:

1- Kadın vücudunun teşhir edilen kısmının çoğalması
2- Elbiseleri elmasla süslemenin moda olması
3- Kadının süslenmek hususundaki tenvi ihtiyacı

Filhakika, vücudun mümkün olduğu kadar çok kısmını teşhir etmek zevki elmasının tamamında pek büyük bir amel olmaktadır ve vaktiyle uzun saçak, dik ve kapalı yakanın örttüğü ense ve boyun, saçın kapattığı kulaklar, elbiselerin sakladığı suret, gerdan, göğüs, kollar ve eteklerin gizlediği bacaklar, bugün her kesin kolayca görebileceği kadar açık bulundurulmaktadır. Bugün vücudun mahrem aksamı

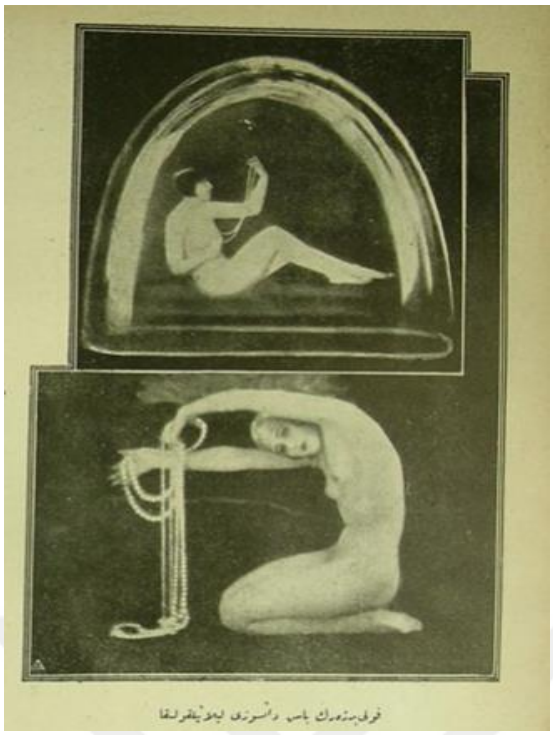

Bütün mesaha-i sathiyesininancak onda birini teşkil edebilmektedir. Vücudun bu açılan kısımlarını süslemek lazım… Bunun için de şüphesiz en iyi şekil elmas takmaktır. Süslü giyinmek için de bugün artık dantele, kurdele, kat kat kabarmış kumaşlar modası geçmiştir. Elde kalan bir ipekli kumaş da kadınların süslenmek ihtiyacını tatmin edememektedir. Şimdi elbise teziyenatında bilhassa yalancı inci ve elmaslar büyük bir rol oynamaktadır. Boncuklar, pullar lama kumaşlar kıymetli taş ve madenlerin taklidinden başka nedir?..

Bütün insanların, fakat erkeklerden ziyade kadınların her şeyde, ve bilhassa süste, tenevvü ihtiyaçları vardır. Kadının uzun saçtan bıkmış, erkeklerin itirazına bakmayarak, saçlarını kestirmiş, on sene zarfında seksen defa eteğini kısaltmış uzatmış, elbisesinin belini indirmiş çıkarmış, yakasını açmış kapatmış ve bugün nefret ettiği renkten ertesi gün tuvaletler yapmış, hatta birçokları sıktıkları kocalarını bile değiştirmişlerdir. Son senelerde kadın kumaştan o kadar bıkmıştır ki vücudunun mümkün olduğu kadar az kısmını onunla örtmektedir!..

Şimdi kadının merak sardığı şey elmas, inci, boncuktur. Bu merak onda o kadar ilerlemiştir ki, artık bu gibi şeylerin hakiki kıymeti olup olmadığına ehemmiyet vermemektedir. Ona lazım olan bu cam ve taş parçalarının parlak, güzel renkli ve muntazam biçimli olmasıdır. Kıymeti ikinci, üçüncü derecede haiz-i ehemmiyettir.

Bugün kulağında yalancı bir küpe, boyununda yalancı bir dizi inci, parmağında yalancı bitek taş bulunmayan bir kadına ender tesadüf olunur. Bugün bunları yalnız evli kadınlar değil çocuk denecek yaşta kızlar da takmaktadır.

Yalancı elmaslar tiyatro ve daha ziyade sinemada mühim rol oynarlar, dekor zenginliğinin mühim bir kısmını teşkil ederler. Tiyatroda elmas ancak hayat-ı umumiyede mutad olduğu kadar ve bazen az bir meblağ ile takılır ve temaşakar, bittabi elmastan ziyade piyes ile alakadar olduğu cihetle, bunun yalancı olduğunu hatıra bile getirmez. Sinemada ise elmas büyük bir meblağ ile kullanılır. Çünkü, sinema tiyatro gibi kulağı değil, gözü cezbeder. Muhteşem dekorların, vasi sahnelerin ve sinema salonlarının sessizlik ve kara geldiğinde şiir ve telkini altında kalan temaşakar filmdeki ışık düzeni ve fotoğraf hileleri bile hakikaten fark edilemeyen bu elmasların yalancı olduğunu aklına bile getirmez. Bütün dünya kadınlığını istila eden bu yalancı elmas merakının iki büyük faydası olmuştur. Birincisi, zevç ve aşıklara, masraftan kurtarmak suretiyle. İkincisi, sanayi…

Filhakika, dünyada hemen her kadının yalancı bir elmasa malik olduğunu düşünüyorsan bunun ne kadar büyük bir işe mebni olduğu anlaşılır. Bugün bütün dünyada yüzlerce fabrika bu gibi işe imalatla iştigal etmekte ve binlerce amele bu yüzden hayatlarını kazanmaktadırlar.

Fakat, bakalım, hanımların bu zevki de daha kaç gün sürecek![71]

[71] Resimli Ay, N.2, Nisan 1928, s.9-10.

2.42. KESİK SAÇLA KAÇ TÜRLÜ TUVALET YAPILABİLİR?

Saçlarınızı kestirin diyorsanız bu sayfadaki mutenevvi saç tuvaletlerini ayna karşısında yaparak modanıza en ziyade yakışan tuvaleti bulunuz.

Rüzgârlı havada gezmek spor yapmak için bu baş tavsiye olunur

Kâküllü baş tuvaleti.. Saçlar ön taraftan kesilip öne taranıyor kâkül yapılıyor. Diğer saçlar arkaya toplanıyor.

Cumartesi ve çarşamba akşamları verilen suare ve balolara mahsus dağınık saç... Ev için bu tuvalet tavsiye olunur.

Temiz, kibar cazip ve eski baş tuvaletlerini andıran bu baş, daha yaşlılar için şayan-ı tavsiyedir.

Şapka kullananlar için en ziyade tavsiye edilecek baş tuvaleti budur.[72]

[72] Resimli Ay, N.2, Nisan 1927, s.27.

2.43. KIRMIZI SÜRMENİN DUDAK BOYASININ SIRRI

Boyanmak, kadınların her günlük işi olmakla beraber bugün bir sanat haline gelmiştir. Kolombiya profesörlerinden bir kadın yazdığı kitapta bu sanatın sırlarını neşrediyor. Bu izahatta göre en çirkin bir çehreyi bile güzel göstermek mümkündür.

Tiyatroda her gün her gece bin şekil insan kıyafetine giren kadınlar hakiki simalarını saklamak ve çehrelerini makyajla değiştirmekte o kadar mahirdir ki bunları yakından tanıyan bir kimse bile sahnede gördüğü zaman tanımakta izhar icaz eder.

Hatta Amerikan tiyatro müdürlerinden biri sahnede oynayan bir aktrisi beğenmemiş, ertesi gün tiyatronun nice aktris vazifesini yapan sanatkârı çağırmış:

-Bu çirkin kızı nerden bulup da sahneye getirdiniz? Demiş...

Genç sanatkâr:

-Çirkin olup olmadığını bilmiyorum, fakat o rolü yapan bendim, demiş…

Hâlbuki o zamana kadar güzelliği, oyundaki mahareti ile bütün simaların teveccühünü kazanan birinci sanatkâr, efendisini bile aldatacak kadar kendisini değiştirebilmiştir. Şüphesiz bu sırdır, ve herkesin bilmediği bir sırdır.

Bugünkü günde boyalı çehreler, insana nefret alaka etmekle beraber, tiyatro sanatkârlarının şüphesiz muvaffakiyet amillerinden biridir. Fakat hayat kadınlarının, aile kadınlarının bunu bir tiyatro sanatkârı gibi taklit etmesi, bedi-i zevki yükselen, sahtelikten ziyade samimiyetten hoşlanan yirminci asrın gencini memnun değil, munkail ediyor. Fakat buna rağmen en namuslu bir kadın bile kırmızı sürmenin, dudak boyasının sırrını öğrenmeye pek aşikârdır.

Boyanmak gelişi güzel herhangi bir boyayı yüze sürmek değildir. Bu da bir meslek bir sanattır. Herkes yüzünü boyayabilir, fakat bunu sanatkârane bir şekilde yapmak yine başka bir kabiliyettir.

Amerika'da Kolombiya profesörlerinden bir kadın, Helena Şalmir, “Boyanmak Sanatı” ismiyle yazdığı bir kitapta bu sanatın sırlarını ifşa ediyor. Helena uzun seneler zarfında tetkik ettiği bu sanatın tecrübelerini bütün dünyanın kızlarına öğretmekle birçok ırkların derisini bozulmaktan koruyacağına kanidir. Helena Şalmir kitabında diyor ki:

Pudra kutunuzu, krem protekzi alıp aynanın karşısına geçtiğiniz zaman güzelliğin sırrının kullanacağımız maddelerde olduğunu bilmeliyiz. Bunun da üç kaidesi

vardır. Bunu birçok zeki kafalar birçok tecrübeler neticesinde elde etmişlerdir. İnsan çehrelerini fenni bir şekilde tetkik ettim. Birçok hatların çehreyi üç kısma ayırdığını gördüm. Birincisi saçlardan alnının nihayetine kadar, ikincisi alından burna kadar olan mesafe, üçüncüsü de burnun ucuyla çene arasındaki mesafedir ki bunlar fazla itibar ile birbirine müsavidir. İki gözden birbirine olan fazla, tamamıyla gözün uzunluğu nispetindedir. Bu suretle kusursuz bir çehre üç müsavi fasılalarla ayrılmış, uzunluğu, hacmi, çaprazatlığı birbirine müsavi olan çehredir.

Bir kadın bunu bilirse, kendini güzelleştirmek meselesinde yanılması ihtimali yoktur. Yalnız unutmaması icap eden şey bu üç kaidedir. Güzelleştirmenin en büyük kıymeti yüzde müsavi fasılalar hatta mevcut değilse bile onları suni şekilde yapabilmektir. Boyanmak sanatını bilen bir kadın bunu temin edebilir. Kullanılan boyalarla çeneyi daha yuvarlak, çehreyi daha geniş veya uzun göstermek, burnu, hatta gözleri boyatmak mümkündür.

Bir kadın çehresine vereceği şekli anlayabilmek için fotoğrafını bir ressama boyatabilir. Ressam çehreyi güzelleştirmek için hangi kısımlarında ve ne şekilde tadilat yapmışsa, bu model karşısına alarak boyaları o şekilde sürer. Mesela bazı bir çehreyi yuvarlak göstermek için kırmızı yanaklara hilal şeklinde, çenenin ortasındaki kemiğin üzerine, gözlerin harici köşelerine sürmek lazım. Bu kırmızıları koyu bir halde sürdükten sonra yavaşça çehrenin her tarafına hafif bir tabaka halinde dağıtılmalıdır.

Bir kere geniş bir çehre ise, yahut elmacıklar veya çene kemiği fırlamış ise çehreyi dar göstermek için kırmızının en koyu kısmını alnının ortasına ve burnun ucuna sürmeli, sonra ince bir deri ile koyulun büyük bir kısmını burun üzerinden bırakmak şartıyla çehreye ve çene kemiğine kadar dağıtılmalıdır.

İnce, uzun bir çehreyi daha toplu göstermek için kırmızı çenenin iki kenarı koyu olarak sürmeli, bilahare dudakların üzerine ve burnun etrafına dağıtılmalı, fakat hakiki koyuluk çenenin kenarlarında kalmalıdır.

Çehrenin güzelliği en ziyade burna bağlıdır. Sanatkârlara göre burun güzelliğin temel taşıdır. Çirkin bir burnu sahnede proje götürü daima üzerine aksettirerek yuvarlak göstermek lazımdır. Kısa bir burnu uzun göstermek için burnun ucu sivri uçlu bir plastik yapıştırmalı, ya da uzunluğu kırmızıyla boyanmalıdır. Sivri bir burnu yuvarlak göstermek için de plastik yuvarlak olarak yapıştırmalı ve o suretle boyamalıdır. Doğrudan doğruya

kırmızının burna sürülmesi, burnu daha geniş gösterir. Zayıf bir çehreyi yuvarlak göstermek için de sahnede ziyayı çene kemiğinin üzerine göstermek lazım.

Dudakları güzel göstermek için dudaklar sürülen kırmızı kiraz rengi olması lazım. Alelade kırmızılar sun'i olduğunu anlatır ve fena tesir yapar. Bu kırmızıyı parmaklarla dudağa sürmeli ve her tarafına aynı miktarda sürebilmek için ağzının bir ucundan başlayıp yuvarlak olarak yine aynı noktaya gelmelidir. Uzun bir üst dudağı küçük göstermek için kırmızı dudağın ortasına kadar koyu, aşağısını açık sürmelidir. Ve burundan dudağa kadar olan çukuru da kırmızıya boyamalıdır. Bu burnun dudak kadar olan fazlayı küçültür.

Kirpikleri boyamak için gözlere yalnız sürme sürmek kâfi değildir. Bir firkete bükerek kirpiklerin altına geçirmeli, ta ki kirpikler bir sıra üzerinde muntazam dursunlar. Sonra ince bir fırça ile kirpiklerin ucundan kapağa doğru boyanmalıdır. Göz kapağına fırçayı değdirmemek şarttır, çizdiği takdirde, ıslak pamukla boyaları silmek icap eder.

Dudakları güzel göstermek için dudaklara sürülen kırmızının kiraz rengi olması lazımdır.

İnce uzun bir çehreyi daha toplu göstermek için kırmızı çenenin kenarlarını koyu olarak sürmeli geniş bir çehreyi dar göstermek için kırmızının en koyu kısmını alnın ortasına ve burnun ucuna sürmeli

Kulakların uçlarını hiçbir zaman ihmal etmeyiniz. Uçlar daima pembe boyanmalıdır. Pek çok sanatkârların yaptığı gibi pudrayı evvela burna sonra yanaklara sürmemeli. Pembe bir çehrenin üzerinde beyaz bir burun bilakis güzelliği arttırır, eksiltmez. Güzelleştirmenin usullerinden biri pudrayı çenenin altından başlayarak çeneye ve bilahare burna getirmektir.

Her gün ki hayatta bunu bu kadar mebzul değilse bile itidal ile kullanarak güzelliği temin etmek mümkündür. Her kadın bunu mutlak bir şekilde tatbik edebilir. Pudra kırmızı sürmezden evvel, kendi değerinizi tetkik ediniz. Altın saçlı, beyaz tenli bir kadın hiçbir zaman siyah gibi bir kırmızı ve esmer pudra ile tenini doldurmamalıdır. Beyazlar için sarı pudra ve gayet açık pembe bir boya kullanmak lazımdır.

Kırmızı saçlı sarı tenli bir kadın pembe pudra kullanmamalı, kırmızı sürmemeli, eğer sürmekte ısrar ederse gayet az miktar sürmelidir. Buğday tenli bir kadın beyaz sarı pudra kullanmalı, kırmızı fazlaca sürmelidir. Esmer bir kadın pudra intisabında çok dikkatli davranmalıdır. Zira beyaz pudra bunların yüzünde yama gibi durur, hele kırmızı çehreleriyle karnavala benzerler. Bunlar raşeli esmeli sarı pudrayı kullanmalıdır.

Sokakta bir kadını güzel gösterebilmek bir sanattır. Sokakta güzellik çehrenizde yapacağınız tashihlere ve bunu hariçten açılan gözlere tabi hissini verebilmeye tabidir. Evvela yüzünüzü boyamadan evvel sıcak su ve en iyi cins tuvalet sabunu ile yıkamanız lazımdır. Hiçbir zaman saçlarınızı büyütmek için zeytinyağlı sabun kullanmayınız. Yüzünüzü sabunladıktan sonra derinizin arasında sabun kalmamak üzere çalkalayınız ve yumuşak bir havlu ile kurulayınız. Tekrar yüzünüze soğuk su sürünüz. Bunu sabahları yatakta yapmak gayet iyidir. Küçük lastik su çantalarından tedarik ediniz, yatakta bu çantayı sıcak su doldurup yanaklarınızın üzerinde tutunuz, Bilahare sıcak suyu boşaltıp soğuk su doldurunuz, bunu bir müddet yüzünüzde tutarsanız, deri gayet yumuşak bir şekil alır. Fakat yıkamak daha seri ve daha mesmerdir. Bu tedavi derinliğin arasına giren ve teni bozan zerreleri temizler, pudranın gireceği mesameti boş bırakır. Yüzünüze pudra ve kırmızı sürmezden evvel bir krem (Krem Simon gibi) birkaç krem tabakası geçiriniz. Bilahare bir parmak veya yumuşak bir havlu ile kremi yüzünüze yayınız, fakat bu tamamıyla kremi çıkarmak mahiyetinde olmamalı, pudranın istinat edeceği hafif bir tabaka halinde yüzde kalmalıdır.

Eğer sulu bir kırmızı kullanacaksanız bunu parmaklarınızla sürüp istediğiniz şekilde dağıtınız. Merkeze koyu bir tabaka halinde koymalı, bilahare etrafa tedrici yayılmalıdır. Hatta çeneye kadar inmelidir. Çene kemiğinin rengini hiçbir zaman değiştirmeyiniz. Çenenin sivri kemiğine boya sürmemekte müyesser olmalısınız, zira buranın koyu bir kırmızı ile boyanması insanı ihtiyar gösterir.

Gündüzleri sürme ne şekilde sürülürse sürsün anlaşılır. Bu sebeple sürmeyi geceleri istimal ediniz. Sürme sürmenin usulü de budur. Sarılar kahverengi, esmerler

siyah sürmelidir. Bu da şark sürmesi veya kalem sürme yahut da fırça ile boyamakla mümkündür. Fakat bunu ne şekilde sürerseniz sürünüz, gözlüğün etrafında muntazam çizgiler halinde olmalı, bir yeri çok bir yeri az olmamalıdır. Gündüzleri mavi, çividi sürme sürmek mümkündür.

Pudrayı yüze hiçbir zaman parmakla sürmeyiniz. Yüzüm mesamatını bilhassa pudra sürmek için kullanılan yumuşak tüylü fırçalarla doldurunuz, fakat hiçbir zaman bu pudrayı bir taraftan bir tarafa derinizi ovuşturarak sürmeyiniz. Fırçayı bir taraftan koyup kaldırınız. Uzun bir zaman yüzünüzü böyle bırakınız. Bilahare yumuşak bir havluyu yüzünüzü rencide etmeden yüzünüzden çıkarınız, altı kremli bir tabaka haline gelen çehrenizde mesamat tuzları, havlu da bir silindir vazifesini görür.

Kısa burun sivri bir plaster yapıştırıp üzerini kırmızı boyayarak uzatmalı

Kısa burnu uzatmak için kenarlarını bol kırmızı sürmeli

Uzun bir dudağı küçük göstermek için yalnız ortasına kırmızı sürmelidir.

Dudağınıza süreceğiniz kırmızı da umumi renginize göre intihap ediniz. Eğer dudaklarınız kâfi derecede kırmızı değilse iki dudağınızı da aynı nispette boyayınız. Eğer biri daha kırmızı, öteki daha renksiz ise yalnız birisini boyamak kafidir. Bunu tetkik etmek lazımdır. Pek çok kadınlar iki dudağı arasındaki bu renk farkını bilmez, ikisini de aynı nispette boyar. Ağzınızı küçük göstermek için kırmızı iki dudağınızın uçlarına sürünüz, ortasını hal-i tabiideki renginde bırakınız. Karşıdan göze yalnız koyu renkte olan kısım görünür, bunlar daha az bir nispette olduğu için ağızda küçük görünür.

Azmalı bir kadın hiçbir zaman yüzüne bir şey sürmemelidir. Bunların çehreye olan mazarratlarından ziyade Azmalıların derisini tahriş hastalıklarının, sinirlerinin tezyidine sebep olur.

Kadınların yalnız boyaya ehemmiyet vermeleri hüsnü itibarıyla noksan bir şeydir. Çirkin bir vücutta güzel bir çehre de çirkin görünür. Hüsnü ihtimam için vücutlarına da ihtimam etmeleri lazımdır. Bu da idman ile mümkün olur. Spor yapmayan bir kadının hem çehresi daha çabuk buruşur, hem vücudundaki tenasipsizlik, yüzündeki güzelliği de hiçe indirir.

Güzelleşmek kadınların, güzel kadınların bir ihtiyacıdır. Buna daha Tutankamon'un devrinde, hatta daha evvel hazreti Âdem'den beri alışmışlardır. Bu eski adetten kadınları men' etmek imkânsızdır. Yalnız bu sanatı kendilerine öğreterek derilerini bozulmaktan korumak da bir faydadır.

Kolombiya profesörü sürmenin, pudranın, kırmızının sırlarını kadınlara anlatmakla bu hizmeti gördüğüne kaindir.

Kolombiya profesörüne göre kırmızıyla pudra medeniyetin getirdiği ve gayri kabil içtinap iki hediyedir. Ve medeniyet ilerledikçe yüz boyamak sanatı daha mütekâmil bir şekil alacak, öyle erkeklerin istedikleri gibi yüzleri boyasız, saf ve samimi çehreleriyle sahtelikten mütevekki kadının çehrelerini görmek mümkün olmayacaktır.

Bu gayrı kabil içtinap mazarratı fen ile tahfif etmek yine medeniyetin vazifesidir diyor. Binaenaleyh mütefenninlerin bununla uğraşması, âlimlerin bunlar hakkında kadınlara rehberlik etmesi hiç istihkar edilecek bir şey değildir.

Bilhassa boya sürmeye yeni başlayan genç kızlar bir kat daha ırşada muhtaçtırlar. Bunları gizli bir surette istimal ile mecbur etmekten ise annelerin kendileri öğretmesi, taze yumuşak derilerini bozulmaktan men' etmesi mevcuhtur. Bazı anneler kızlarını bundan men' ile gizli kullanmaya mecbur ederler. Hâlbuki kadınların gizleyemeyen sırları yüzlerine sürdükleri pudra, kırmızı, ve sürmelidir. Bu emrivaki olan işi hüsnü kabil ile kızlarını tenvir etmeleri daha akilane bir harekettir. Yalnız muayyen bir sene kadar kızlarını bundan men' etmek annelerin ve mürebbiyelerin şüphesiz hakkıdır. Fakat hadd-i malumu geçtikten sonra karışmamak, karışmaktan evlâdır.

Bundan başka salon tuvaleti, sokak tuvaleti, sahne tuvaleti, balo tuvaleti ayrı ayrı şeylerdir. Bir kadının karnaval gibi boyanarak sokağa çıkmasa hiç de münasip bir şey değildir. Fakat bir baloya karnaval gibi boyalı giyinmesini de hiçbir mahsur yoktur. Aile

dahilindeki samimi meclislerde bu efratta muteber değildir. Eğlence yerlerinde, tiyatrolarda kadının süsü hiçbir zaman muceb-i ittiham olamaz. Annelerin çocuklarına bunu telkin etmesi, onları bilmeyerek yapacakları ve meçhul nazarlara ilka edecekleri fena tesirlerden men' etmiş olur.[73]

2.44. MADONNA 1516'DA YAPILMIŞ RAFAEL' İN ÜNLÜ TABLOSU

(Manchester Arkaları)

Sonbahar yaprakları- seyir avaret meylenir

Sonbaharı temsil eden bu tablo, ressamın Avrupa'da yeni rafaalcilik modası hâkim sürdüğü sıralarda yaptığı bir resimdi. O vakit bu tablo çok beğenilmiş ve zamanın en büyük resimlerinden biri adolunmuştur. Yaprakları döken kızların çehrelerindeki hüzün tablonun ifadesini kuvvetlendirmektedir. Bu tablo 1856'da ikmal edilmiştir. Ressam bu resmi 27 yaşında iken yapmıştır.

Sebastian Madonna Rafael

Madonna, Rafael'in meşhur tablolarından biridir. 1516 tarihinde yapılmıştır. O vakit bu resmi ressamlar çok beğenmiştir. Fakat bu günkü ressamlar, Madonna'yı Rafael'in en güzel eserlerinden biri addetmekte müttefiktirler. Gerek annenin, gerek çocuğun gözleri nihayetsiz bir ufka bakıyor gibidir. Çehrede bir uluhiyet vardır. Tablonun hayat-ı umumiyesi insana ulvi bir his vermektedir. Rafaal, dünyanın belki de en büyük artistlerinden biridir.[74]

2.45. ÖTEDEN BERİDEN

Dünyanın en dilber adamı

Dünyanın en güzel adamı kimdir? Bir Amerikan gazetesi karileri arasında böyle bir anket açmış. Gelen cevaplar on iki tanınmış kadın huzurunda tasnif edilmiş. Ve birinciliği İngiltere veliahdı kazanmış. İkinciliği Barmoya isminde bir aktör, üçüncülüğü de şu adamlar kazanmış:

İspanya kralı, Charlie Çaplin, Douglas Farbanik, Rodolf Valantino, Rişar Dibartalmas, Konvos Nirlve muharrirlerden Menkan.

---

[73] Resimli Ay, N.11, Aralık 1925, s.27-29.
[74] Resimli Ay, N.4, Haziran 1927, s.11.

Ve garibi şu ki jüri vazifesini gören on iki kadından her biri evvela kutuya İngiliz veliahdının ismini atmış, yani hepsi Veliahdın dilberliğinde ittifak etmiştir. Yalnız Meri Pikforod isminde artist reyini kocası (Doğlas Ferbanik)'e vermiş. Ve reyini atarken evvela bir kadına dünyanın en dilber adamı sorulur mu? Elbette kocasını gösterir. Bize dünyanın ikinci ve üçüncü güzellerini sormalıydı. Demiş.

Küçük hakikatler

-Tebessüm hayat yolunu kolaylaştırır hayatınızda hep gülmeye çalışınız.

-Korkak olanlar imanı olmayanlardır.

-Düşmanı olmayanlar seciyesiz olanlardır.

-Ne kadar çok veya ne kadar müşkül şerait dahilinde çalıştığınıza değil, ne yaptığınıza bakılır.

-Düşmek mühim bir şeydir. Fakat düştükten sonra yine kalkmak daha mühimdir.

-Çok çalışmak yorulmayı icap etmez çabuk yorulanlar işe aşkla sarılmayanlardır.

-En ufak şeylere sıkılanlar büyük endişeler tanımayanlardır.

-Mevkiiniz değil, tarz-ı tahsisiniz sizi mesut yapar.

-Bir adam her şeyi bilemez.

-Muvaffakiyetin en büyük sırrı cesarettir.

-Bir adam altmış yaşına kadar çok söylemekten hoşlanmaz. Ondan sonra da kendi kendine hatip olur.[75]

[75] Resimli Ay, N.6, Temmuz 1924, s.17.

2.46. SAÇLARINIZIN BOYUNUZA ÇEHRENİZE GÖRE NE ŞEKİL ALMASI GEREKİR?

1928 senesi için hazırlanan baş tuvaletlerinden bir iki numune

Saçlarınızın yüzünüze, çehrenize göre ne şekil alması lazımdır?

Kesik saçın her kadına göre değişen bir şekli vardır. Kısa boylu bir kadınla uzun boylu bir kadının, yuvarlak bir çehre ile uzun bir çehrenin icap ettiği saç tuvaletleri ayrı ayrıdır.

Muharriri: Hamdi

Kadın saçlarının taranması bugün artık bir sanat haline gelmiş, her memlekette kadınların tuvalete olan meyilleri ile beraber, bu güzelliği temin ile mükellef hüsn müesseselerinde adeti artmıştır. Resimli Ay bundan böyle Amerika'da berberlik, kadın tuvaletleri, makyaj cildin sıhhi bir surette muhafazası vesaire sanatları tahsil etmekte olağan Hamdi Beyisminde bir vatandaşımızın kadınları pek alakadar edecek olan makalelerini neşredebilmek fırsatı temin etmiştir. Kadın berberlerinde, yüz ve cilt güzelliğini sıhhi bir surette temin edebilmeye en çok ilerleyen memleketlerden biri de Amerika olduğu için kadın karilerimizin bu makaleleri alaka ile takip edeceklerini ümit ediyoruz. Hamdi Bey'in kesik saç tuvaletlerine ait gönderdiği ilk makaleyi neşrediyoruz. Her nüshamızda tuvalete, yüz güzelliğine vesaireye ait bir makale bulunacaktır.

Şimdiye kadar alelade saç kesiminden, gelişi güzel bir iki maşa örmekten ibaret olan berberlik sanatı, bugün medeniyetin terapisi ile tamamen asri bir sahaya girmiştir.

Artık bir kadının saçlarını kesmek ve tuvaletini yapmak için üç beş ay bir ustanın yanında çalışmak devri tarihe karıştı. Bugün berberin kadın cildinin hafıza-i sıhhasini, kadın cümle asabiyesini, cilt, ten ve derinin fi şekildeki tariflerini ve cilde arız olan mikropların fenni surette tedavisini öğrenme mecburiyeti vardır. Eline aldığı müşterinin saçları aynı çehresine uydurarak bir tuvalet şeklinde verebilmesi tamamen berberin zevk-i selimine ve sanatına havale edilmiş bir iştir. Berber müşterisinin fizyonomisini, bu simaya hangi tuvaletin daha iyi yaraşabileceğini, cildinin nasıl tetkik ve tedavi edebileceğini bilmek mecburiyetindedir. Bundan haberdar olmayan berberin artık asri sanatkârlar arasında yeri yoktur.

Amerika'da kadınların çehre ve vücut güzelliklerini temin, saç taramanın muhtelif usullerini göstermek için gayet büyük mektepler vardır. Buradan yetişen berberler yarım doktor, kadının cildini ve hafıza-i lüshasını öğrenen ve bunların tedavisi esbabını temin eden birer mütehassısdır. Kadının saçlarında hâsıl olan kepekler, ciltteki mikroplar, makyaj, hepsi ayrı ayrı birer makale zemini olduğu için bu defa yalnız kesik saç modasından bahsedecek ve bu mühim bahisleri takip edecek olan diğer makalelerimizde izah edeceğiz.

Yeni devrin yeni hâkimleri berberler

Saç tuvaletlerinde yüzünüze, çehrenizin şekline, saçlarınızın ve boyunuzun vesaitine göre arkanızdaki saçları nasıl yapmalıdır?

Kadın tuvaletleri için en iyi tuvalet veya en son tuvalet kadını yoktur. Yalnız moda olduğu için bir tuvaleti tatbik eden, çehresine yaraşan tuvaleti aramayan kadınları maalesef şık kadınlar arasına ithal edemeyiz. Kadının tuvaleti çehresine göre intihap etmesi şart olduğu gibi, berberin de müşterisinin fizyonomisini tetkik ederek bu çevreyi güzelleştiren tuvaleti tayin ve tatbik etmesi şarttır. Mesela, yuvarlak çehrelere yapılacak tuvalet başka, beyaz çehrelere başka, dar ve uzun çehrelere yapılacak tuvalet yine başkadır. Haber ver bunu tayin ettikten sonra yaraşan tuvaleti gayet kolaylıkla tatbik eder. Sanatına sahip bir berber için yapılamayacak hiçbir tuvalet yoktur. Tuvalette en mühim iş hangi tuvaletin yaraşacağını tayinindedir. Tabii ki bir doktorun hastasını teşhis etmesi gibi hastalığı bulduktan sonra şüphesiz ilacını vermek doktor için gayet kolaydır. Kadına yaraşan tuvaleti tayin ettikten sonra tatbiki alelade bir ustalık işidir.

Saç tuvaletlerinde en mühim olan, ensedeki saçların kesilmesidir. Bazen en sanatkârane yapılmış bir tuvaleti, ensedeki saçların fena kesilmesi bozar, mahveder. Bu sebeple berber hangi tuvaleti yapacağını tayin ettikten sonra en evvela ensedeki saçları keser ve enseye mazlub olan şekli verir. Tam ve mükemmel bir enseye kadınların ancak pek azı sahiptir. Pek çoğunun enselerinde birçok kusurlar vardır. Bir numaralı resimde (1) işaretiyle gösterildiği üzere en ziyade rast gelinen kusurlardan biri ensedeki çukurlardır. İkincisi (B) işaretli resimde gösterildiği üzere o modifiyeli ensede tevellüt ettiği kusurdur.

Üçüncüsü de (C) işareti şeklinde gösterildiği üzere boğazdaki gıdıların şişmesinden mütevellit kusurlardır. Berber bunları nazar-ı dikkate almaya mecbur olduğu gibi kafatasının şeklini, bunun zayıf veya yağlı oluşunu, saçların incelik ve kalınlığı, kulaklığın şeklini de nazar itibaren almaya mecburdur. Mesela uzun olan kulakları örtecek, küçük gösterecek bir tuvalet yapamazsa o berberin sanatından şüphe etmeye hakkımız vardır.

(2,3,4) Numaralı resimler hep aynı tuvaleti fakat muhtelif enselerde gösterir. Görüyorsunuz ki ensenin şekline göre aynı tuvalet tamamen başka şekil almıştır. (2) Numaralı resimdeki ense uzun yağlı bir enseyi, (3) numara kısa bir enseyi, (4) numarada mütevesat bir enseyi göstermektedir. Bu sebeple aynı tuvaleti bu muhtelif enselere göre uydurmak, vücudun kusurlarını, saçı kesmekte göstereceğimiz maharetle tadil etmek elimizdedir.

(5) Numaralı resim uzun boyunlu bir kadının saçlarını kısa kestirmek emelinden meydana çıkmış bir ensedir. Bunun ne kadar çirkin olduğunu görebilirsiniz. Bu, kadınların bilmeden tuvalet intihaplarının neticesidir. Uzun boyunlu bir kadın hiçbir zaman ensedeki saçlarını kısa kestirmemelidir.

(6) Numaralı resim sanatkârane kesilmiş bir ense resmini göstermektedir. Uzun bir boyunda ense saçları hiçbir zaman sivri kesilmez. (7) Numaralı resimdeki şekil uzun boyunu hem daha kısa göstermiş olur, hem zayıf enseyi daha şişman gösterir. (8) Numaralı resimde ensedeki saçları sivri olarak kesileceği muntazam bir şekli göstermektedir. Fakat her kadının ensesinde saç boşluğu da kesilmez. Saçları sivri veya yuvarlak yapmak icap ettiğini sanatkâr bir berber gayet suhuletle tayin eder. Fakat her halde ensedeki saçın kesilmesi tuvaletin şeklini tamamen değiştirir, hatta bazen en güzel bir tuvaleti bile çirkin gösterebilir.

Uzun alınlı bir kadınla kısa alınlı kadına yapılacak olan tuvalet başka olduğu gibi, uzun boyunlu, sivri veya yuvarlak çeneli kadınlara da yapılacak tuvaletler tamamen başkadır. Bir kere berberiniz sizin yüzünüze bakmadan, istediğiniz tuvaleti yapıyorsa hemen kendisini terk ediniz. Sanatkâr bir berber, müşterisinin fizyonomisine bakmadan istediği tuvaleti yapmaz. Bazen sizin tecrübeye istinaden bir istediğiniz olabilir. Berber bunu tetkik eder, size yarışıp yaraşmayacağını söyler. Bir kere buna rağmen istiyorsanız o zaman berberin sanatını ithamda hakkınız olmaz. Fakat tetkik etmeden kabul ederse berberin sanatkâr olmadığına hükmedebilirsiniz.

Saçların maşalanması ayrı bir sanattır. Bunların usul ve şeklini şüphesiz burada tarif edecek değiliz.. Yalnız maşalanmada nazar-ı dikkate alınacak, tuvaletin mukavemetidir. Bazı berberler az bir zaman devam edecek çok güzel bir tuvalet yaparlar. Fakat bu ancak bir iki gün devam eder, sonra saçlar dalgalarını kaybederler. Buna karşılık kadın saçlarını mazeret olarak kullanırlar. Sürpük saç, sert saç hiçbir mana teşkil etmez. Üstüne bir berber her saça göre tuvalet yapar ve bunun mukavemeti temin edebilir.

Kadın güzelliğinden şüphesiz çehre güzelliğinin de mühim bir rolü vardır. Bir kadının yüzüne nasıl makyaj yapabileceğini de gelecek makalelerimizde izah edeceğiz.

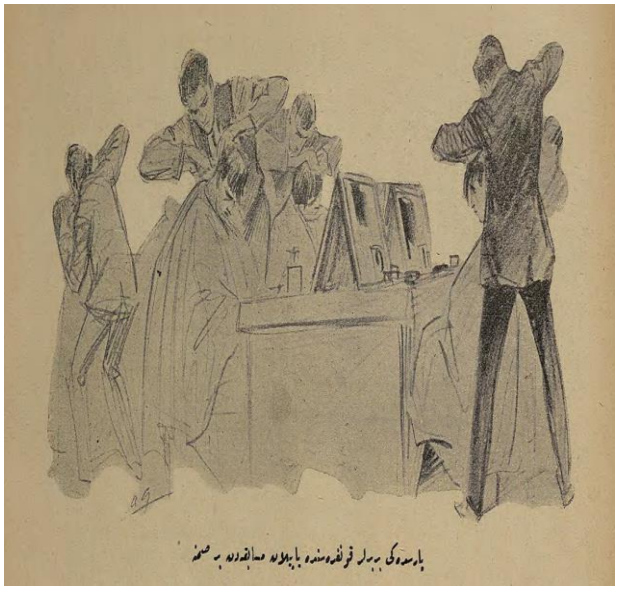

Paris'teki berberler kongresinde yapılan müsabakadan bir numune[76]

[76] Resimli Ay, N.10, Aralık 1927, s.19-21.

2.47. SİNİRLİ KADINLARIN CİLTLERİNDEKİ BOZUKLUĞU GİDERMEK İÇİN NE YAPMALI

Çehrenizin şeffaf ve yumuşak olmasını istiyorsanız en ziyade masaja ehemmiyet vermeli, sık sık su buharı ile çehrenizi yumuşatmalısınız.

Sinirli kadınlar ekseriya ciltlerinin bozulduğundan yüzlerine sürdükleri pudrayı çalmak istemediğinden bahsederler. Hâlbuki cildin bozulması cümle-i asabiyenin geçirdiği bir mecra veya huzursuzluktan tevellüd eder. Bu gibi kadınların ciltlerini tedavi için en iyi usul masajdır.

Bilhassa bütün gün dairelerde çalışan veya evde mutfakta ateş karşısında çalışan kadınların ciltleri sertleşir ve bu sebeple yüzlerine sürdükleri mevad cilt üzerinde adeta eğreti gibi durur.

Cildi yumuşatmak, cilde renk ve düzgünlük vermek için birçok boyalı mevad kullananları bu suret cildi bir kat daha bozarlar.

Birçok defalar kadınların ağzından daha çok gencim, yaşıma rağmen bilmem cildim neden bozuluyor. Sözünü işitiyorsunuz. İşte bu cilt bozulması asabı kadınlarda daha fazladır. Fazla yorgunluk, kadında fazla enerji sarf etmesini mucip olur. Bu fazla yorgunluk asabı yorar ve bu yorgunluğun eksilerini çehrede görürsünüz. Hatta bir müddet istirahatten, hele sabah yataktan ilk uyandıkları zaman cildin güzelleştiğini görürler.

İstirahatin yararı

İşte cildi güzelleştirmek için asabı dinlendirmek ve muttarit bir surette çalışıp muayyen saatlerde istirahat etmek icap eder.

Pek çok kadınlar ciltlerini güzelleştirmek için birçok çarelere başvururlar, fakat pek çoğu bunu fena bir surette nasıl güzelleştireceğini bilmez. Berber dükkanlarındaki makyaj yapan kadınlar, onlar için yegâne halis vasıtasıdır. Fakat bu cahil kadın veya birbirlerinin yüzüne sürdükleri madara mevad veya gelişi güzel bir masaj usulüyle ciltlerini güzelleştirecek yerde fenalaştırdığının farkında değillerdir.

Cildi güzelleştirmenin en mühim safhası ve mahareti masajcının elindedir. Asabi hareketinde seri bir masajcı matlub neticeye hiçbir suretle istihsal edemez. Asabi ve yorgun olan kadının cildini lüzumsuz hareketlerle bir kat daha yorar.

Kadın çehresini teslim edeceği adamın bir şahadetnamesi olduğuna bir mektepten mezun bulunduğuna emin olmadıkça çehresini cahillerin eline teslim etmemelidir.

Sanatına sahip bir masajcının yapacağı ilk iş kadın cildindeki yorgun sinirlerini dinlendirmektir. Bütün sanatı bu sahada sarf etmeye mecburdur. Masaj yapılan yerde yüzlerin sinirlerini bozmayacak derecede mutedil ve etrafındaki gürültüden masun olmalıdır. Kadının cildini tedavi için oturduğu sandalye fevkalade rahat olmalı, başını dayayabileceği bir siperi küçük bir yastık koymakta münasip olur.

Saçlarınızı uzatırsanız bu resimlerdeki tuvaletleri tatbik edebilirsiniz

Cildi yumuşatmak

İkinci iş de cildi yumuşatmaktır. Cildi yumuşatmak için üç usul vardır. Evvela kadının kollarını ve ellerini aşağıya doğru sarkıtmalı, yalnız avuçları meydanda kalmalıdır. Bu hareket omuzların, kolların ve ellerin adalelerini gevşetir ve yumuşatır. İkincisi ağız kapalı olmak şartıyla çene aşağıya doğru sarkmalı. Muayyen bir zaman bu vaziyette duruş çehredeki diğer asabında dinlenmesine yardım eder. Bu vaziyette dururken kadına geniş nefesler aldırılmalı.

Masaj yapan adamın elleri muhakkak surette sıcak olmalıdır. Soğuk bir elin cilt üzerine teması yorgun adaleleri tekrar tahrik eder ve sinirlendirir. Elleri ısıttıktan sonra çehreye kalınsınığ kremi sürmeli. Kremi alından başlayarak çehreye, bir de masaj yapmada devam ederek arkaya geçmeli, enseye sürmeli ve tekrar dönerek çehreye

gelmeli. Ellerinizi cilt üzerinde hafifçe gezdiriniz. Cildi tahriş edecek serkeş hareketlerden içtinap ediniz. Bir müddet kremi sürdükten sonra cildin bunu emmesi için çehreye hiç dokunmaksızın istirahat ediniz. Bu zamanda siz de elektrik veya gazla yanan buhar makinesini hazırlayınız, cildin istirahatinden sonra kadının saçlarını bir havlu ile sardıktan sonra bu makinenin içerisine sokunuz. Kadını iyice terli halde yumuşayıncaya kadar burada bırakınız. Kadınlar bu buhar banyosunu evde alelade bir tas içinde ısıttıkları sıcak su ile de yapabilirler. Hatta masajı dahi bir arkadaşlarının yardımıyla kendi kendilerine tatbik edebilirler.

Buhar banyosundan sonra yüzdeki kremi yumuşak bir havlu ile yüzden siliniz. Yalnız bu harekete boyun ve omuzlardan başlayarak çehreye geliniz. Bir de bir parça pamuğu asit burunlu suda ıslattıktan sonra gözlerin üstüne koyunuz. Sonra seri bir hareketle birinci resimde gösterildiği üzere arkada omuzların arasındaki cümle asabiyeden başlayarak boynuna kadar masaj yapınız. Bu harekete beş dakika devam ediniz.

Çehredeki sinirleri tedavi

İkinci resimde görüldüğü üzere ellerinizin ilk iki parmağını boynun üzerinden göğse ve göğüsten yukarıya çehreye getirerek çehredeki sinirlere masaj yapınız. Üç veya beş dakikada bu masaja devam ettikten sonra tekrar boyunla omuzlar arasındaki sinirlere üç dakika kadar masaj yapınız. Umum-u masajların yekünü yirmi dakikaya çıkmamalıdır.

Uyku

Bu hareketler gevşeyen ve yorulan sinirlere uyku getirir. Bir kere masaj muvaffak olmuşsa kadının bu hareketten muhakkak uykusu gelir. Bir kere vaktimiz müsaitse kadına bir çeyrek kadar istirahat için meydan veririz. Bir kere değilse yüzündeki kremi çıkarmak ve cildin yumuşaklığını, sinirlerin istirahatini temin için kadının yüzüne ince beyaz bir beze sarılmış boyunun bir parça yüzü gezdirirler.

Masaja arkadan, omuzlar arasındaki sinirden başlayıp ona geçmek en güzel masaj usulüdür. Bu tarif ettiğimiz usul hem tatbiki kolay hem de en faydalısıdır. Bunu iki kadın birbirine tatbik edebilir. Tatbik edemediği zamanlar müracaat edeceği salonlarda kendisine yapılan masaj ve tedavinin fenni olup olmadığını anlar. Hele cildi

güzelleştirmek için icap eden buhar banyosunu her kadın kendi kedine yapabilir. Cahil bir kadına teslim etmektense kadının bunu kendisi yapması müreccahtır.[77]

2.48. ŞARK GÜZELLERİ

Rus güzeli

77 Resimli Ay, N.8, Ekim 1928, s.24-26.

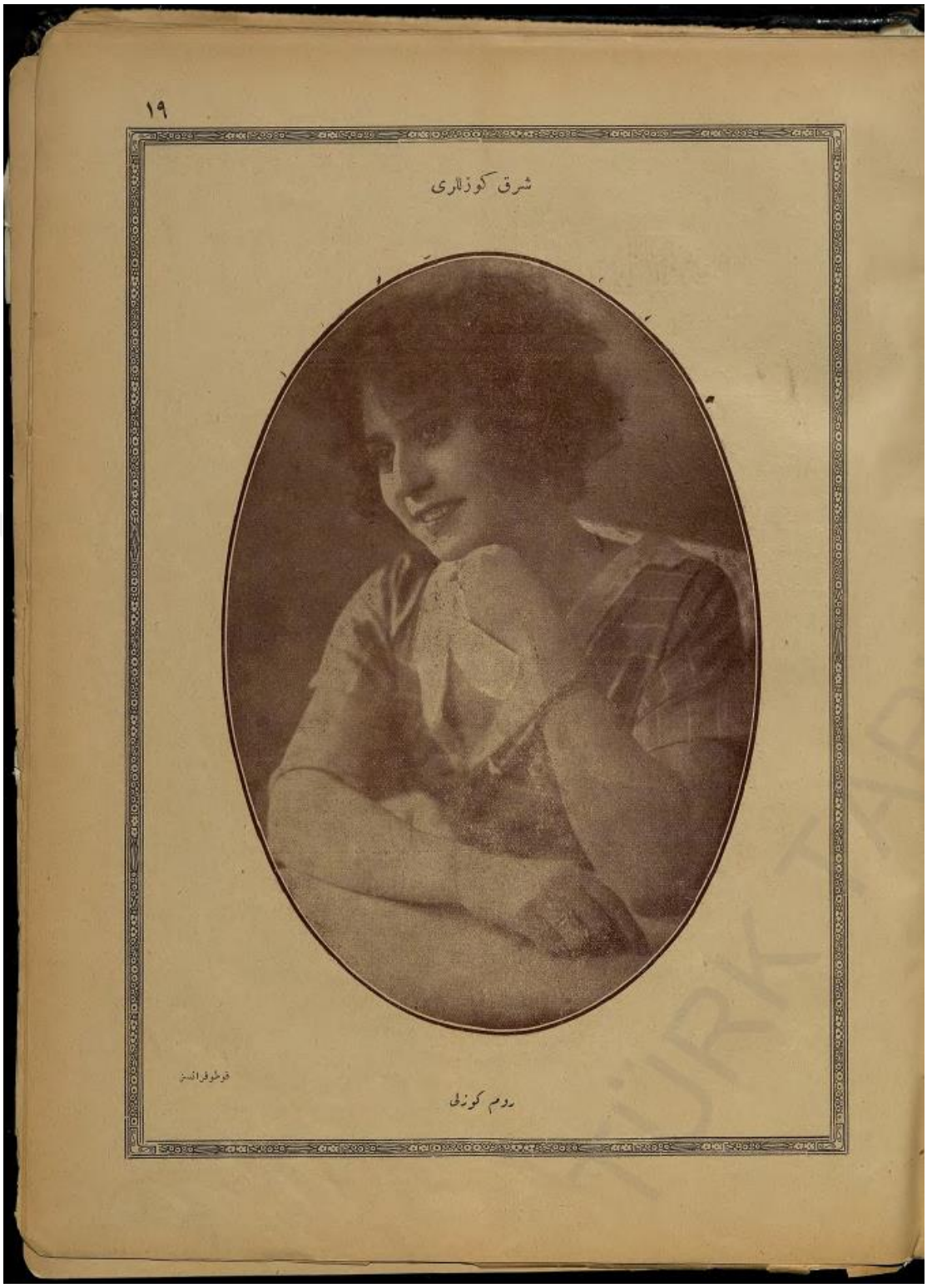

Rum güzeli

Ermeni güzeli

Türk güzeli[78]

[78] Resimli Ay, N.1, Şubat 1924, s.16-17.

2.49. YÜZDEKİ BURUŞUKLUKLAR NASIL İZALE EDİLİR?

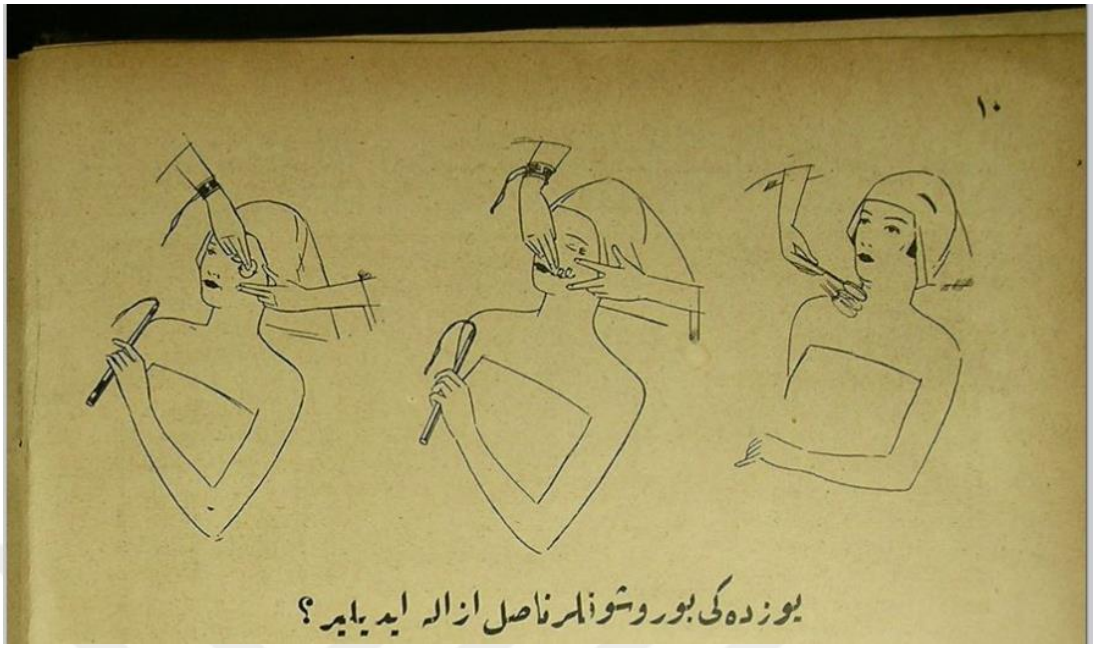

Yüzdeki buruşuklar nasıl olur? Bunun sebebini öğrendikten sonra buruşuklar izoleden ziyade onların vücuda gelmemesine çalışmak imkânı hâsıl olur

Muharrir: Ahmed Hamdi

New York güzellik müessesesi talebesinden

Bugün muhtelif sebeplerden dolayı salonlarına devam eden kadınların çokluğu hepimizin hayretine mucip olmaktadır. Kadınların bu müracaatlarının en çoğu yüzlerindeki buruşukların azalması içindir. Bunları izole etmenin en birinci çaresi yüzün bu vaziyete gelmeden evvel çarelere tevessül etmektir. Bir kere kadınlar bunu anlasalar bu sebepten dolayı salonlara müracaat edenlerin miktarı pek çok azalacaktır.

Buruşukların sebepleri

Yüzdeki buruşuklar derinin üstündeki cansız tabakanın altındaki kısmının elastikiyetini kaybetmesinden ve bu suretle derinin serbest ve bol kalmasından hâsıl olur. Kaşları çatmak, kaldırmak, dudakları büzmek gibi fena adetlerin de kanalın cereyanına tesir etmesi hasebiyle cilt üzerinde fena bir tesiri vardır. Bu mütemadi takallüs başlangıcında bir takım ince hatlar hâsıl eder. Fakat git gide bunlar derinleşir ve ağzın etrafında, kaşların ortasında alın da derin çizgilere inkılap eder. Bu buruşuklar yüzün manasını çok değiştirir. Sürmeli bir yüze büsbütün başka bir mana verir. Bunun için kadınlar bu fena adetlerini kazanmaya ve her nasılsa kazanmışlarsa onlardan vazgeçmek çarelerine tevessül etmelidirler. Kaş çatmaya mâni olmak hususunda bilhassa

güzelliklerin çok faydası vardır. Dudak büzmek adeti derhal durdurulmalıdır. Hiçbir masaj ağzın etrafındaki bu buruşukları gidermek kuvvetine malik değildir. Çünkü: Onlar her dakika biraz daha derinleşmektedir.

Vücudumuzdaki bütün aza gibi cildin de en mühim kaidesi kandır. Bir kere kana nakleden küçük damarlar her zaman hal-i faaliyette bulundurulursa cilde bol kan gider yeni hücreler teşkil eder. Bu hücreler derinin çizgileri doldurarak onları sıhhileştirir. Ve zaten derin olmayanlar da büsbütün kaybolurlar. Cansız tabakanın altında bulunan tabakaların elastikiyetini ve hücrelerin bazılarını kaybetmesiyle pek tabii ki olarak onu örten derinin birtakım girintiler, buruşuklar hâsıl olacaktır. O halde bu tabakaların elastikiyetini muhafaza etmek ve hücrelerine ziyan meydan vermemek için bize düşen vazife kanalın cilde muntazam cereyanı temin etmektir. Cildi tedavi etmek için henüz hiçbir şey kullanmadan evvel onu temizlemek lazımdır. Bunun için cilde evvela temizleyip bir krem sürülür. O ondan sonra masaj kremi tatbik edilir. Masajı kuvvetli yapabilmek için evvela gayet az krem kullanmak lazımdır. Çünkü: Fazla krem elleri kaydırır, ve masaj istenildiği gibi yapılamaz. Sonra icap ettikçe yavaş yavaş biraz daha krem ilave edilir. Masajda bittikten sonra yüz elektrik cereyanına arz edilir. Bunda da herhangi bir elektrik cereyanı tatbik de takip edilen bir usul takip edilir. Yalnız bir ve iki numaralı resimlerde görüldüğü üzere buruşuk olan yerlere biraz daha fazla zaman verilir.

Buruşukların tedavisinde en fazla fayda temin eden şeylerden biri de şudur: Masajda muntazam aşağı yukarı hareketlerden madde üç numaralı resimde görüldüğü üzere çenenin altına hafif hafif vurmaktır. Masajda yirmi dakika devam etmelidir. Bu yirmi dakikanın sonunda krem tamamen mas olunur. Cildin yağlı kalmamasından daha fazla için yüz suda mahlulle yıkanabilir.

Yüzünü buruşuklardan kurtarmak isteyen kadın yukarıda tarif edilen, imlayı her gece tekrar etmelidir. Bu işin zahmetli olduğu hiç inkâr edilemez. Her gece muayyen bir zamanı bu işe hasretmek kolay bir şey değildir. Fakat elde edilen mühim neticeler tedavide çekilen zahmetlerin hepsinin önündedir.[79]

[79] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.10.

2.50. YÜZÜNÜZÜN GÜZELLİĞİNİ NASIL MEYDANA ÇIKARABİLİRSİNİZ?

Yüzünüzün güzelliğini nasıl

Yüz tuvaleti altı ay mektepte tedrisine ihtiyaç gösteren bir ihtisas işidir

Muharriri: Hamdi

Amerika güzellik mektebi talebesinden

Kadınlar öteden beri tabii güzellikleriyle intifa etmişler, bilhassa yüzlerini daha cazip, daha sevimli bir şekle sokmak için sun'i vasıtaları hiçbir zaman ihmal etmemişlerdir. Ta Mısırlılar zamanından bugüne kadar her devrin kadını hususi bir takım güzellik vasıtalarına müracaat etmiştir. Fakat bugüne kadar güzellik esrarını keşfeden devir görülmemiştir.

Bugünün kadınların yüz tuvaleti bir sanat halini almıştır. Bu sanatı öğrenmek için benim devam ettiğim mektepte altı ay hususi ders veriyorlar. Büyük hüsn müesseselerinde çehre tuvaleti için ayrıca mütehassısları kullanıyorlar. Her kadının yüzüne sürülecek pudrayı, kozmetiği ve diğer mualcelaları bu mütehassıslar tayin eder. Bu kabil mütehassıslar kullanmayan hüsn müesseseleri, yüz tuvaleti yapmakta kendilerini salahittar addetmezler. Onun için yüz tuvaleti artık her kadının evde kendi kendine yapabileceği bir iş olmaktan çıkmıştır. Her kadın çehresi zaman zaman böyle bir mütehassısa göstermeyi, ve bu mütehassısın göstereceği usul dâhilinde yüzün tuvaletine itina etmeye ihtiyaç vardır.

Ben size umumi bir kaide söylemekle iktifa edeceğim mesela yüzde sürülecek pudra ve kozmetiğin teninizin rengiyle, gözlerinizin rengiyle, kirpiklerinizin şehrinizde yaptığı gölge ile alakası vardır. Yorgun bir çehreye yapılacak tuvaletle, asude ve sakin bir çehreye yapılacak tuvalet başkadır. Çehre tuvaletinde vücuda getireceği neticeyi evvelden tahmin etmek lazımdır. Binaenaleyh kadın karilerime çehrelerinin böyle bir mütehassısa muayene ettirmelerini ve bu mütehassıslardan alacakları talimata göre hareket etmelerini tavsiye ederim.

Mamafih İstanbul'da böyle bir mütehassıs kız bulacağınız şüpheli olduğu için size burada tatbik edilen usullerden bazılarını izah etmek de faydalı olabilir.

Temel

Her işin bir temeli olduğu gibi yüz tuvaletinin de bir temeli vardır. Yüz tuvaletinde yapılacak ilk şey sabah yataktan kalkınca ilk su ve iyi cins bir sabunla

yüzünüzü yıkamaktır. Yüzünüzü katiyen soğuk su ile yıkamayınız. Sonra yüzünüzü iyice kurutunuz ve derinizde yağ kalmamasına dikkat ediniz. Sonra cildinizi o varak bir tabaka yağlı krem sürünüz. Premium sürmek için yanağınızın ortasına bir parça koyunuz, sonra bunu cildinizi ovarak her tarafa yayınız. Bu kremden yapılan temel cildin rengine uygun bir krem olmak lazımdır.

Gözlerinize de iç köşeden dış köşeye, ve kaşlarınızdan kirpiklerinize doğru gölge kremiyle gölge yapınız. Bu gölgenin nasıl yapılacağı birinci resimde gösterilmiştir. Güzel hatlarını meydana çıkarmak için bir kozmetik kalem

Yüz tuvaletinden bir iki sahne

Meydana çıkarabilirsiniz?

Her çehrenin kendine mahsus bir hususiyeti vardır. Tuvalet bu hususa uygun olmak lazımdır kullanılır. Bu kalem göz altında gayet ihtiyatla gezdirilir. Aynı zamanda

bu kalemle kirpikler de meydana çıkarılır. Gözün üstünden ve altından gelen gölgelerin göz içinde birleştirilir. Bu kalem gözü daha büyük ve daha uzun gösterir.

Kırmızı nasıl sürülür?

Kırmızı, ikinci resimde görüldüğü üzere yüzün üst tarafına konulur. Kırmızı sürmekte en ziyade çehrenin daha zayıf veya daha şişman gösterilmek istenmesine göre hareket edilir. Ablak bir çehre kırmızıyla ince ve narin, zayıf bir çehre yine kırmızıyla dolgun gösterilebilir. Çehrenizi şişman göstermek isterseniz yanaklarınızın kenarlarına kadar kırmızı sürünüz. Bir kere çehrenizi dar ve küçük göstermek istiyorsanız, kırmızıyı burun yanlarına sürünüz. Kırmızıyı hafiften hafiften ve göze kadar çıkarınız ve gözle yanak arasında beyaz yer bırakmaya dikkat ediniz. Bunun için de üçüncü resimde kırmızının nasıl sürüldüğüne dikkat ediniz.

Kırmızıyı da sürdükten sonra çehrenize sürdüğünüz krem üzerine pudra atınız. Pudrayı katiyen elle sürmeyiniz. Fazla kaçan pudrayı dördüncü ve beşinci resimlerde görüldüğü üzere fırça ile alın. Kirpiklere giden pudrayı daha dikkatle çıkarmalıdır.

Şimdi sıra dudaklara geldi. Dudaklarınızı boyarken ağzınızın şekline dikkat etmek lazımdır. Fakat umumiyetle üst dudağın üzerinde hafif kabamsı bir hat, çiziniz, alt dudağınıza da bir ince naif daire yapınız. Dudak uçlarınızı temizleyiniz.

Boyun tuvaleti

Yüz tuvaleti bittikten sonra boynun da hususi bir tuvalete ihtiyacı vardır. Buna yalnız pudra sürmek kâfi değildir. Bunun için suret-i mahsusadan yapılmış mahsuller vardır. Bunu bu mahlullerden biri ile yıkamalı, sonra üzerine pudra atmalıdır. Bu mahlulü alırken teninizin rengine uygun olmasına dikkat etmelidir.

Hülasa yüzün tuvaleti çok itina, çok dikkat ve uzun tetkik isteyen bir meseledir. Her çehrenin kendine göre birtakım hususları vardır. Çehrenin mevcut bir şekli ile, sani tuvalet neticesinde verilmesi lazım gelen şekil arasında ahenk bulunmak lazımdır. Bu ahenge hem diyet vermeyen ve usta tuvaletini boyamaktan ibaret zannedenler, yüzlerini muhalden saf maskaraya çeviriyorlar. Bu sanata olmayan kadınların yüzlerine makyaj yapmaya teşebbüs etmemeleri şayan-ı tavsiyedir.

Bugün hüsn müesseselerinde yüz tuvaleti için kullanılan birçok usuller vardır. Çehredeki fazla kılların çıkarılması, rengin muhafaza veya ahisi, çehreye umumi bir güzellik vermesi hep ince bir sanat ister ki, bunu herkes yapamaz. Her çehreye tatbik

edilecek usul değişir. Binaenaleyh kadının yüzüne tuvalet yapmadan evvel, kendi çehresinin nasıl bir tuvalete ihtiyaç gösterdiğini bilmek mecburiyetindedir. Onun içindir ki bu işleri bilen mütehassısları bulunmayan müesseselerde bile çehre güzelliğini tamamen temine muvaffak olamıyorlar. Hanımlar; evvela çehrenizin hassasiyetini öğreniniz, ondan sonra tuvaletinizi yapınız. Bu suretle gülünç olmaktan kurtulursunuz.

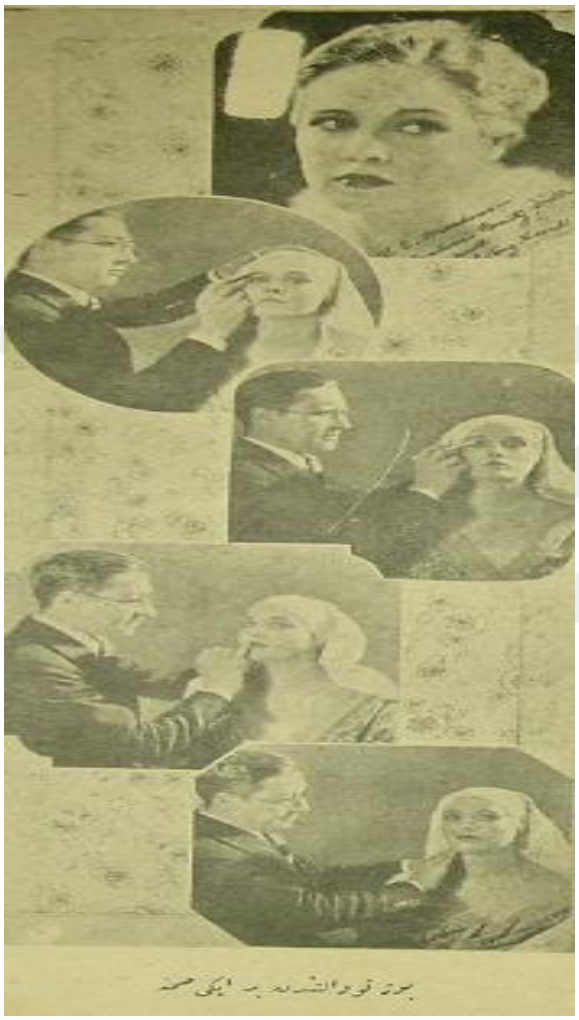

Yüz tuvaletinden bir iki numune[80]

Sonuç olarak dönemin sağlık anlayışı, bireylerin fiziki ve toplumsal algıları doğrultusunda şekillenmiştir. İnsanların eğlence ve lüks harcamalara büyük önem verirken sağlıklarını ihmal etmeleri, toplumun genel sağlığa bakışını özetleyen bir durumdur. Doktor Kenan'ın da belirttiği gibi, taşra bölgelerinde doktorların itibarı düşük olup, tedavi sürecini kaçırmış hastalıklar için doktorlar sorumlu tutulmaktadır. Bu durum,

[80] Resimli Ay, N.11, Ocak 1928, s.30-31.

toplumun tıp bilgisine olan güven eksikliğini ortaya koyarken aynı zamanda sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan problemlerin de bir göstergesidir.

Kadınların sağlık hizmetlerine başvurma oranının yüksek olması, onların hastalıklara daha yatkın olmalarından değil, bedenlerine gösterdikleri özen sebebiyledir. Güzellik kavramı, kadınlar için yalnızca dış görünüş değil, aynı zamanda toplumda kabul görme ve sağlık anlayışının bir parçası haline gelmiştir. Erkekler ise çalışma ortamlarında fazlaca fiziksel temas halinde oldukları için cinsel hastalıklara daha yatkın hale gelmiştir. Özellikle veba gibi hastalıkların yaygın olması, toplumun sağlık koşulları hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Sağlık konusundaki eksikliklerden biri, diş bakımının yeterince önemsenmemesi ve mide rahatsızlıklarının diş sağlığıyla doğrudan bağlantılı olduğunun fark edilmemesidir. Diş ağrısını gidermek için başvurulan geleneksel yöntemler (Karanfil yağı, tarçın yağı gibi maddeler) uzun vadede ağız içinde yaralara sebep olmuş ve doktorların müdahalesini daha zor hale getirmiştir. Mikropların diş köküne ulaşarak kana karışması, bazı hastaların ölümüne yol açmıştır. Bu durum, diş bakımının yalnızca estetik bir mesele değil, hayati bir sağlık sorunu olduğunu göstermektedir.

Bulaşıcı hastalıkların yaygınlığı, toplum sağlığı açısından büyük bir tehdit oluşturmuştur. Verem, frengi ve bel soğukluğu gibi hastalıklar sebebiyle İstanbul'da çocuk ölüm oranı %80, Anadolu'da ise %90 gibi yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu istatistikler, sağlık hizmetlerinin yetersizliğini ve toplumun hastalıklarla mücadelede zorlandığını göstermektedir. Toplumun ileri gelenleri, bu süreci tersine çevirmek ve halkı bilinçlendirmek adına sağlık çalışmalarına başlamış olsa da, halkın eğitimsizlik ve bilinç eksikliği sebebiyle süreci tam anlamıyla benimsemesi kolay olmamıştır.

Diş sağlığı konusunda yaşanan yanlış anlaşılmalar da sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştıran unsurlardan biridir. Kadınların dişçiye gitmesinin çeşitli yanlış yorumlara yol açması, halk arasında diş doktorlarının işlevine dair eksik bir bilginin var olduğunu göstermektedir. Bu algıyı değiştirmek adına doktorlar, makalelerde diş bakımına dair çeşitli yöntemler ve temizlik araçlarını anlatmış, halkı bilinçlendirme çabası göstermiştir.

Sağlık ve fiziksel görünümün iç içe geçtiği bu süreçte, kadınların bedensel ölçülerine yönelik kaygıları ön plana çıkmıştır. Eskiden dolgun göğüsler estetik açıdan tercih edilirken, sağlık bilincinin artmasıyla bu algı değişmiş ve insanlar beden yapılarını daha sağlıklı bir forma sokmak istemişlerdir. Yürüyüş, dik durma gibi unsurlar da sağlıklı

bir yaşamın parçası olarak değerlendirilmiş ve dergilerde bu konuya dair çeşitli öneriler sunulmuştur.

Kadınların şişmanlığa bakış açısı da dönemin toplumsal algılarıyla şekillenmiştir. Şişmanlığın kadınların en büyük problemi olarak görülmesi, bedensel kontrolün önemli bir unsur haline geldiğini göstermektedir. Ancak bu süreçte kadınların başvurduğu yöntemlerin çoğu faydasız ve zararlı olarak değerlendirilmiş, spor ve doğru beslenmenin zayıflamanın en sağlıklı yolu olduğu ifade edilmiştir. Masaj tedavisi gibi yöntemlere başvuran kadınlar, bu süreçte çeşitli zorluklarla karşılaşmış ve etkili sonuçlar alamamışlardır. Kadınların doktora başvurmalarının ve çeşitli ilaçlar kullanmalarının temel motivasyonu, her zaman kendilerini güzel ve bakımlı hissetme isteği olmuştur. Bu süreçte estetik kaygılar, sağlık hizmetlerine duyulan ilgiyi belirleyen başlıca unsurlardan biri haline gelmiştir. Diş doktorlarına ayrılan zaman ve harcanan maddi kaynaklar, yalnızca ağız sağlığını koruma amacı taşımamakta; daha beyaz ve estetik bir gülüşe sahip olmak için bilinçli tercihler yapılmaktadır. Aynı şekilde, kadınların zayıflamak adına yaptıkları harcamalar, onların toplumda ince ve zarif bir görünüme sahip olma isteğinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

O dönemde yaygın olan inanışlardan biri, şişman kadınların sağlıklı bir anne olamayacağı ve sağlıklı bir bebek dünyaya getiremeyeceği yönündeydi. Bu algı, kadınların vücut ölçülerini kontrol altına alma konusunda baskı hissetmelerine ve toplumsal normlara uyum sağlama çabası içerisine girmelerine neden olmuştur. Zayıf ve narin bir bedene sahip olmak, sadece güzellik algısına uygun olmakla kalmamış, aynı zamanda kadınların doğurganlıkla ilgili toplumsal beklentileri karşılamalarına yönelik bir ölçüt olarak görülmüştür.

Bu doğrultuda, kadınlar kilo vermek için birçok farklı yönteme başvurmuş, ancak bu yöntemlerin bazıları sağlıksız ve uzun vadede zarar verici olmuştur. Dergiler, kadınların sağlıklı yollarla kilo vermelerini teşvik etmek amacıyla çeşitli spor hareketlerini ve idmanları detaylı şekilde anlatmış, okuma yazma bilmeyenler içinse bu egzersizler görsellerle desteklenmiştir. Kadınların spor alışkanlıklarını geliştirmeleri ve vücutlarını sağlıklı bir biçimde şekillendirebilmeleri için adım adım açıklamalar sunulmuş, egzersizlerin yalnızca kilo vermek için değil, aynı zamanda fiziksel dayanıklılığı ve sağlığı korumak için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Bu süreç, yalnızca kişisel güzellik anlayışını değil, toplumun kadın bedenine bakışını ve kadınların kendilerini nasıl gördüklerini de doğrudan etkileyen bir dönüşüm olmuştur. Kadının fiziksel görünümü, toplumsal kabul görme sürecinde kritik bir faktör haline gelmiş, güzellik ve sağlık kavramları birbirine içkin bir yapıya bürünmüştür. Böylece güzellik yalnızca estetik kaygılarla sınırlı kalmamış, sosyal statü, anne olma kabiliyeti ve bireysel algı üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştur.

Dönemin kadınları, güzelliğin yalnızca kozmetik ürünlerle değil, fiziksel sağlığı koruma çabasıyla da elde edildiğini fark etmeye başlamış ve bu doğrultuda bilinçlenme süreci yaşamışlardır. Spor, sağlıklı beslenme ve vücut bakımının güzelliğin en önemli tamamlayıcıları olduğu düşüncesi yaygınlaşmış, kadınların bu süreci daha bilinçli bir biçimde yönetmeleri teşvik edilmiştir. Ancak bazı kadınlar hâlâ şişmanlığı kontrol altına almak için aşırı yöntemlere başvurmaktan kaçınamamış ve zarar verici uygulamalarla kendi bedenlerine zarar vermeye devam etmişlerdir.

Bu bağlamda, dönemin güzellik anlayışı yalnızca bireysel tercihlerle şekillenmemiş, toplumsal normların doğrudan bir sonucu olarak kendini göstermiştir. Kadının fiziksel görünümü üzerinden değerlendirildiği bir toplumda, kilo kontrolü ve estetik kaygılar yalnızca kişinin kendine yönelik tercihleri olarak görülmemiş, aynı zamanda sosyal kabul görme sürecinin bir gerekliliği olarak değerlendirilmiştir. Güzelliğin yalnızca dış görünüşle sınırlı kalmayıp, kişinin sosyal konumuna ve toplum içindeki algısına yön veren bir unsur haline gelmesi, kadınların bedenlerini şekillendirme sürecini de doğrudan etkileyen faktörlerden biri olmuştur.

Yüz hatlarına dair yapılan çalışmalar, toplumun güzellik ve zekâ algısını şekillendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Fotoğrafçılar tarafından yapılan testlerde yüzün sağ ve sol tarafının farklı olduğu gösterilmiş, bu durum biyoloji alimleri tarafından ikizlerin birleşerek tek bir insan haline geldikleri teorisiyle açıklanmıştır. Yüzün simetri eksikliğinin bireyin karakterine dair ipuçları verdiği düşüncesi, bazı ülkelerde işe alım süreçlerinde dahi kullanılmıştır. Bunun sonucunda, ikiz ruhların tek bir bedende birleşerek dünyaya geldiği inancı ortaya çıkmıştır; zira insanın sağ ve sol yüzü, birbirinden belirgin şekilde farklıdır.

Bireylerin yüz hatlarına bakılarak zekâları ve kişilik özellikleri hakkında çıkarım yapılması, dönemin toplumsal ve biyolojik anlayışına dair önemli veriler sunmaktadır. Burnu büyük olan kişilerin zeki ve cesur olarak görülmesi, küçük burna sahip olan

bireylerin ise daha basit düşünce yapısına sahip oldukları yönündeki inanışlar, toplumun insanları yüz hatlarına göre değerlendirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Çene yapısının irade gücüne dair bilgiler sunduğuna dair yaygın inanışlar da bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır.

Güzellik ve sağlık kavramlarının toplumsal normlarla şekillendiği bu dönemde, yüz hatlarının bireyin karakterini yansıtan unsurlar olarak değerlendirilmesi, yalnızca bireysel psikolojiyi değil, sosyal statü belirleme süreçlerini de doğrudan etkilemiştir. İşverenlerin yüz hatlarına bakarak çalışan seçmesi, geçmişte komutanların askerlerini yüzlerine göre belirlemesi gibi uygulamalarla benzerlik göstermektedir.

Bu dönemde sağlık, yalnızca hastalıkların önlenmesi süreci olarak değerlendirilmemiş, aynı zamanda güzellik anlayışının, fiziksel görünümün ve toplum içindeki sosyal statünün bir göstergesi olarak görülmüştür. Kadınların sağlık hizmetlerine başvurma oranlarının yüksek olmasının temel sebebi hastalıklardan kaçınma değil, güzelliklerini koruma ve toplum içinde kabul görme isteği olmuştur.

Sonuç olarak, dönemin sağlık ve toplumsal yapı üzerindeki etkileri yalnızca bireysel iyi oluşu değil, aynı zamanda sosyal sistemleri de kapsamaktadır. Sağlık konusundaki dönüşümler, bireylerin fiziksel görünümlerine dair algılarının değişmesiyle birlikte toplumun genel sağlık seviyesini yükseltmeye yönelik çabalarla iç içe geçmiştir. Sağlık ve beden algısının toplumdaki değişimi, bireylerin kendilerini nasıl değerlendirdikleri ile doğrudan bağlantılı olup, bu sürecin tarihsel gelişimini kavramak, modern sağlık anlayışını daha iyi yorumlamak açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Dönemin kıyafet ve moda anlayışı, toplumsal değişimler doğrultusunda sürekli bir evrim geçirmiştir. Osmanlı'nın son döneminde kadın kıyafetlerinde sık sık değişiklikler yaşanması, yalnızca estetik kaygılarla açıklanamaz. Bu süreç aynı zamanda kadının toplumdaki yerini, kendini ifade ediş biçimini ve diğer kadınlarla rekabet içerisindeki konumunu yansıtan önemli bir olgudur. Kadınların kıyafetlerine gösterdikleri özen, büyük ölçüde erkeklerin beğenisini kazanma isteğiyle ilişkilendirilmiş ve kadınların nasıl görünmesi gerektiği üzerine belirli sosyal kaideler geliştirilmiştir. Erkeklerin önce yüzüne, ardından ayaklarına baktığı yönündeki yaygın inanış, kadınların yüz bakımı ve aksesuarları üzerinde titizlikle durmasına neden olmuş; baş bağlama şekli, çorap seçimi ve genel görünüm üzerine belirli kalıplar oluşturulmuştur.

Kadınlar yalnızca erkeklerin beğenisini kazanmak için değil, aynı zamanda kendi aralarındaki sosyal rekabet nedeniyle de kıyafetlerine büyük önem vermişlerdir. Sokakta veya salonda kadınların birbirlerinin kıyafetlerini süzüp inceledikleri, birbirlerinin tercihlerine yönelik eleştirilerde bulundukları dönemin sosyal ilişkilerine dair önemli bir gözlemdir. Bu durum, kadınlar arasındaki kıyafet rekabetinin yalnızca dış görünüşle sınırlı olmadığını, aynı zamanda toplumsal statü ve sosyal kabul görme çabasıyla da bağlantılı olduğunu göstermektedir. Kıyafet seçiminde tecessüs mü, yoksa haset mi belirleyici bir faktördür sorusu, kadınlar arasındaki ilişkilere dair önemli bir tartışma noktası olarak öne çıkmaktadır.

Zamanla kıyafetler değişirken beden algısı da doğrudan modanın bir parçası haline gelmiş, kadınlar zayıflık ve güzellik standartlarına ulaşmak için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. İlaçlar, jimnastik hareketleri, diyet ve perhiz uygulamaları gibi yöntemlerle vücut şekillendirilmiş, kıyafetler ise bu değişimi görünür kılan bir araç haline gelmiştir. Eteklerin kısalmasıyla birlikte bacaklar göz önüne çıkmış, kadınların fiziksel görünümleri toplumda daha açık biçimde değerlendirilmeye başlanmıştır. Zayıf, şişman, sıska gibi tabirler, artık bedenin açıkça görülebilir olmasıyla birlikte yaygınlaşmış, kadınların kıyafet seçimleri beden ölçüleriyle doğrudan ilişkilendirilmiştir. Bu süreçte çoraplar ve bacak gösterme kültürü üzerine çeşitli ayrıntılar verilmiş, çorabın nasıl giyilmesi gerektiği, hangi tür çorapların hangi durumlarda tercih edilmesi gerektiği üzerine detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Moda algısındaki bu dönüşüm, kimileri için özgürlük sağlarken kimileri için eski gizemin kaybolması anlamına gelmiştir. Önceden bacakların kapalılığı bir gizem oluştururken, eteklerin kısalmasıyla bu gizemin ortadan kalktığı ve artık merak uyandıracak bir şey kalmadığı yönündeki değerlendirmeler, dönemin estetik anlayışındaki dönüşümü yansıtmaktadır. Ancak eteklerin kısalması bir anda gerçekleşmemiş, önce çarşaf renkleri değişmiş, kumaşları daha modern ve şık hale getirilmiş, ardından peçenin transparanlaşması ve tamamen kalkması gibi aşamalar yaşanmıştır.

Kadınlar yalnızca dış giyimlerine değil, iç giyimlerine de büyük önem vermeye başlamış, vücudu sıkan ve tahriş eden kumaşlar yerine daha rahat materyaller tercih edilmiştir. Saten ve krep gibi kumaşlar iç giyimde tercih edilirken, sabahlıkların üzerine nakışlar işlenmiş ve iç çamaşırları kıyafetlerle uyumlu hale getirilmiştir. Modayı takip edemeyen kadınlar için ise dergilerde hangi vücuda hangi kıyafetin uygun olduğu, hangi

modellerin hangi şartlarda giyilebileceği üzerine görseller ve açıklamalar sunulmuş, modanın toplum içinde daha ulaşılabilir hale getirilmesi sağlanmıştır. Kadınların kıyafetlerine gösterdikleri özen, yalnızca estetik değil, aynı zamanda itibar görme kaygısıyla da doğrudan ilişkilendirilmiştir. İş başvurularında ve toplumsal ilişkilerde kıyafetin büyük bir etkisi olduğu belirtilmiş, temiz ve ütülü bir kıyafetin ne kadar sade olursa o kadar güzel olacağı vurgulanmıştır. Erkekler açısından ise kadınların ince ve zarif giyinmesi, abartılı tercihlerden kaçınması beklenmiş, sade güzellik ideal olarak sunulmuştur.

Erkek modasında ise boyun bağının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Romalılar döneminde ortaya çıkan, Fransa'da geliştirilen ve "kravat" ismini Hırvat kelimesinden alan boyun bağı, zamanla otuz altı farklı şekilde bağlanabilecek bir aksesuar haline gelmiştir. Tanzimat-ı Hayriye döneminde ülkeye giriş yapan bu aksesuar, romantizm döneminde popülerliğini yitirmiş olsa da hâlâ erkek kıyafetlerinin önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir. Erkek modası kadın modasına kıyasla daha yavaş değişim göstermiş, ancak belirli aksesuarlar ve kumaş türleri gibi unsurlar erkeklerin kıyafet seçimlerinde etkili olmuştur.

Çocuk kıyafetleri konusunda ise renkli ve eğlenceli tasarımların ön plana çıkması, çocukların kıyafetleriyle daha özgür hissetmelerini sağlamayı amaçlamıştır. Kadınların ve nenelerin kıyafetlerinden çocuk kıyafetleri yapılmasının yerine, çocuklar için özel olarak üretilen renkli ve rahat tasarımlar tercih edilmiştir. Çocukların oyun oynarken kıyafetlerinin kirlenmesine ve ütüsünün bozulmasına dikkat etmemeleri nedeniyle, rahat kumaşlar önerilmiş ve modaya yön verilmiştir. Hayvan figürlerinin çocuk kıyafetlerinde kullanılması, çocukların ilgisini çeken ve onları mutlu eden bir detay olarak değerlendirilmiş, çocuk kıyafetleri üzerine yapılan önerilerle modanın sadece yetişkinler için değil, çocuklar için de yönlendirilmesi sağlanmıştır.

Bu dönemin kıyafet anlayışı incelendiğinde, modanın yalnızca estetik bir kavram olarak değil, aynı zamanda toplumsal statünün belirleyicisi, kadın ve erkek arasındaki ilişkilere yön veren bir olgu ve kişinin sosyal çevresi tarafından nasıl değerlendirildiğine dair bir gösterge olduğu görülmektedir. Kıyafet değişimleri yalnızca kumaş veya kesim farklarından ibaret olmayıp, bireylerin kendilerini nasıl ifade ettiklerini, topluma nasıl uyum sağladıklarını ve sosyal rekabetin nasıl şekillendiğini doğrudan yansıtan bir unsur haline gelmiştir. Modanın zamanla bireysel tercihlerden ziyade toplumsal normlara göre biçimlendirilmesi, kıyafetlerin estetik ve işlevsellik

dışında anlam kazandığını göstermektedir. Geçmişten bugüne kıyafet ve moda anlayışının değişimini değerlendirdiğimizde, dönemsel dönüşümlerin yalnızca fiziki ve dış görünüşe değil, aynı zamanda toplumsal dinamiklere de yön verdiğini görmek mümkündür.

Dönemin güzellik anlayışı, yalnızca bireysel tercihlerden ibaret olmayıp, toplumsal normların ve kültürel dönüşümün doğrudan bir yansıması olarak şekillenmiştir. Güzelliğin göreceli olduğu ve her coğrafyada farklı algılandığı düşünülse de, Türkiye'de kadının tam anlamıyla serbest olmaması nedeniyle ülkenin en güzel kadını kimdir sorusuna kesin bir yanıt verilememektedir. Ancak kadınlık inceliği ve zaRafedin korunması gerektiği, dönemin sosyal yapısında önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Kıyafetler, saç şekilleri, makyaj teknikleri ve aksesuarlar güzelliğin tamamlayıcı unsurları olarak kabul edilmiş ve kadınlar arasında büyük rağbet görmüştür.

Osmanlı'nın son döneminde kıyafetlerin geçirdiği dönüşüm, Fransız modasının etkisiyle şekillenmiş ve kadın giyim tarzı belirgin değişimlere uğramıştır. Güzellik algısının içine yalnızca kıyafet değil, cilt bakımı ve vücut biçimi de dahil edilmiş, böylece yüzdeki peçeler kaldırılmış ve etek boyları kısaltılmıştır. Önceden geniş ve uzun elbiseler, kadının vücudundaki kusurları örterek onları görünmez hale getirirken, kıyafetlerin daha kısa ve bedeni ortaya çıkaran bir forma bürünmesiyle birlikte kadınlar bedenlerine dair farkındalık kazanmaya başlamışlardır. Önceki dönemde bedenlerini kalın ve şekilsiz kumaşlarla gizleyen kadınlar, çarşafın verdiği örtücülük nedeniyle vücutlarının nasıl göründüğüne dair bir kaygı taşımamışlardır. Ancak daha ince, kısa ve vücuda oturan elbiselerin ortaya çıkışıyla kusurlar görünür hale gelmiş, kadınların güzellik standartlarını koruma çabaları doğrudan vücutlarına yönelmiştir. Artık çarşaf ve peçe altında kusurları saklamak mümkün olmadığından, kadınların vücutlarını ince ve şekilli tutma çabaları modanın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Giyim tarzındaki bu dönüşümün bir diğer önemli etkisi, bacakların güzellik anlayışına dâhil olmasıdır. Kadınlar, vücutlarının en görünür kısmı olan bacaklarını güzelleştirme çabası içine girmişler ve bacak bacak üstüne atma gibi zarif duruşlara dair belirli ölçütler geliştirmişlerdir. Kıyafetlerin kısalmasıyla birlikte ipek çoraplar, kadınların güzellik anlayışının önemli bir parçası haline gelmiş, çorap seçimi modanın ayrılmaz bir unsuru olmuştur.

Eteklerin kısalmasıyla birlikte saçlar da değişmiş, kısa saç kesimi yaygınlaşmış ve bu kesimin her kadına farklı şekilde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Kısa boylu ve uzun boylu kadınların, yuvarlak veya uzun yüz hatlarına sahip olanların farklı saç modelleri tercih etmeleri gerektiği belirtilmiş, saçın yüz şekline uygun biçimde düzenlenmesi önemli bir güzellik unsuru haline gelmiştir. Makyaj ise, saç kesiminin tamamlayıcısı olarak değerlendirilmiş, kadının yüz hatlarını vurgulayan ve güzelliğini belirgin hale getiren en önemli araçlardan biri olarak görülmüştür.

Kadınların güzellik salonlarında bilinçsiz kişiler tarafından yapılan uygulamalar nedeniyle cilt sağlıklarını kaybettikleri sıkça görülmüş ve bunun üzerine tuvaletçiliğin eğitim kurumlarında öğretilmesini zorunlu hale getirmiştir. Güzellik uzmanlarının eğitimli olması gerektiği ifade edilmiş, diploma sahibi olmayan kişilerin bu alanda çalışmasına izin verilmemiştir. Profesyonel eğitim alan tuvaletçiler, makyaj, cilt bakımı ve kokular üzerine geniş bilgi sahibi olmuş, özellikle hangi koku türünün hangi cilde uygun olduğunu belirleme konusunda eğitim almışlardır. Bu sayede, güzellik ve bakım hizmetleri daha bilinçli ve sağlıklı bir yapıya kavuşmuştur.

Güzelliğin geçici bir kavram olduğu ve her kadının gençliğinin belirli bir yaş aralığında sona erdiği düşüncesi dönemin güzellik anlayışını şekillendiren bir başka unsurdur. On altı yaşındaki bir genç kızın fotoğrafında rötuşa gerek duyulmazken, yirmi iki yaşına geldiğinde ciltte değişimler yaşanmakta ve fotoğraf çekimlerinde düzeltme ihtiyacı hissedilmektedir. Bunun temel sebebi, yaş ilerledikçe cilt yapısının değişmesi, cildin kalınlaşması ve sertleşmesi ile alt tabakada bulunan yağlı dokunun zamanla kaybolmasıdır. Kadınların gençliklerini koruma çabaları her ne kadar çeşitli bakım yöntemleriyle desteklense de, zamanı durdurmak mümkün olmadığından cildin yaşlanma süreci kaçınılmazdır.

Cilt bakımının yalnızca oluşan çizgileri gidermekle değil, bu çizgilerin oluşmasını engellemekle başlaması gerektiği ifade edilmiştir. Kaş çatma, dudak büzme gibi kötü alışkanlıkların zamanla yüzde derin çizgiler oluşturduğu belirtilmiş, bu süreçleri önleyici tedbirlerin erken yaşta alınması gerektiği vurgulanmıştır. Cilt temizliğinin düzenli yapılması, kremlerle desteklenmesi ve yüz masajlarının cilt sağlığını koruyarak yaşlanmayı geciktirdiği belirtilmiştir. Bu süreç zahmetli olsa da elde edilen sonuçların bu zahmete değdiği ifade edilmiştir.

Güzellik yalnızca cilt sağlığıyla sınırlı kalmamış, vücut sağlığı da önemli bir konu olarak değerlendirilmiştir. Sinema sanatçılarının fiziksel görünümlerini korumak için düzenli spor yapmaları, dans ve jimnastikle vücutlarını diri tutmaları güzellik anlayışının bedensel hareketle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Türk kadınlarının bu konuda yeterince bilinçli olmaması ve güzelliği yalnızca kozmetik ürünlerde aramaları ise dönemin eleştirel bakış açılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Güzelliğin yalnızca makyajla değil, vücut formuyla da sağlanabileceği ve bedenin dinç kalmasının uzun vadede genç görünümü koruyacağı vurgulanmıştır. Sporun vücuda verdiği canlılık, kasların daha sağlıklı olmasını sağlamış ve genel vücut formunun korunması açısından önemli bir faktör olarak görülmüştür.

Dönemin güzellik anlayışı yalnızca yüz hatları ve makyaj teknikleriyle sınırlı kalmamış, kadınların kıyafet seçimlerinden spor alışkanlıklarına kadar geniş bir alanı kapsayan bir kavram haline gelmiştir. Kadınların çarşaf ve peçelerle kusurlarını sakladıkları dönemden, vücutlarını göstermek ve şekillendirmek istedikleri yeni döneme geçiş, güzellik standartlarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Gençliğin korunmasına dair yapılan çabalar, kozmetik uygulamalar ve sportif faaliyetlerin yükselişi, kadınların kendilerine olan bakış açısını dönüştürmüş ve güzelliğin yalnızca yüz hatlarından ibaret olmadığını ortaya koymuştur.

Bu süreç, bireysel ve toplumsal alışkanlıkların iç içe geçerek şekillendiği, güzelliğin zamanla değişen algılar doğrultusunda yeniden biçimlendiği bir dönem olarak değerlendirilebilir. Kadınların bedenlerini ve yüzlerini koruma çabaları yalnızca estetik kaygılarla değil, aynı zamanda toplumsal kabul görme isteğiyle de doğrudan bağlantılı olmuştur. Dönemin güzellik anlayışı çağın güzellik standartlarına yön veren bir temel oluşturmuş, bireylerin fiziki ve sosyal olarak nasıl algılandıklarını şekillendiren önemli bir unsur haline gelmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞLENCE VE DANSIN EVRİMİ: KÜLTÜREL, SANATSAL VE TOPLUMSAL BİR DÖNÜŞÜM

3.1. BİR HAFTADA ÇARLİSTON NASIL ÖĞRENİLİR?

Resimli Ay Paris dans akademisinden mezun muhterem bakan gazetemizde meşhur danslar hakkında bir seri makale yazısını temin etmiştir. Bu makaleler daha ziyade ameli bir mahiyeti haizdir. Resimde kadınları bu makalelerdeki iddialı terbin ederek maruf dansları kendi kendilerine öğrenebilirler

Muharrir: Muhterem

Paris dans akademisinden mezun

Çarliston müddet -Vezin 4 sürat orta fokstrot iyi ve çabuk çarliston öğrenmek için yapılması lazım gelen egzersizler.

Çarliston (Karakter) itibarıyla diğer salon danslarından çok farklıdır. Salondan ziyade bir sahne dansı olan çarliston her sene birçok inkılaplar geçirmiş ve en nihayet bugün (Charleston lente) makbul ve muayyen bir şekil almıştır. Bu şekil eski senesinden daha devan bir süratle dans edilmektedir. Çarlistondaki bu revüce (Rythm) ve ayakların gayr-ı tabi ve zaiyetleri her gün aleyhtarlarını çoğaltmış olduğundan mümkün mertebe ıslahata uğramıştır. Birçok yerlerde ayakları yerden fazla kaldırarak dans etmek ve ayakları yere vurarak seda çıkarmak gibi şeyler katiyen men' edilmiştir işte bütün bunlar bugünkü ağır ve yavaş çarlistonu meydana getirmiştir.

Şimdi biz burada hakiki çarlistonu öğreneceğiz.

Aşağıda gösterdiğim egzersizleri numara sırasıyla resimlerle birlikte takip ediniz; pek kısa bir zamanda güzel çarliston dansı ettiğinizi göreceksiniz.

Birinci egzersiz

Birinci hareket- topuklar bitişik ayak burunları bir zaviye kaime teşkil eden bir tarzda dışarıya doğru açık olduğu halde (Şekil bir) vücudunuzu ayak burunları üzerinde hafifçe kaldırınız topuklarınızı mütekabiliyen açarak yere vuzuh ediniz (Şekil iki)

İkinci hareket -Tekrar vücudu ayak burunları üzerinde hafifçe kaldırarak topukları birleştiriniz ve yere vuzuh ediniz.

Aynı hareketleri yavaş yavaş tekrar ediniz.

Her defasında topukları dışarıya açarken ve içeriye kaparken her ikisinin aynı zamanda hareket etmesine dikkat ediniz ve katiyen burunlarını birleştirmeyiniz.

İkinci egzersiz

Birinci hareket -Vücut sıkleti sağ ayak üzerinde ve ayak topuğu dışarıya mutice olarak havaya kaldırınız. Sol ayağın dizi hafifçe içeriye doğru eğilir. Burnu ise henüz içeriye doğru muticedir bu esnada ayaklar sol ayak havada sağ ayak yerde olmak üzere bir hat üzerindedirler (Şekil üç)

İkinci hareket -Sol ayağı içeriye doğru sağ ayağın yanına vuzuh ediniz. Ayak burunlarının açıklığı emel edilmelidir. Bu hareketleri müteaddit defalar, yalnız sol ayak ile talim ediniz. Bilahare aynı tarzda sağ ayak üzerinde tecrübe ediniz.

Üçüncü egzersiz –

Vücut sıkletini sağ ayak üzerinde muhafaza ederek sol ayağı dizinizin etrafına kadar havaya kaldırarak:

Birinci hareket -Sağ ayağın burnu üzerinde kendinizi kaldırınız ve sağ ayağın topuğu sağ tarafa çıkmak üzere hafifçe dönünüz. Ciha istikameti hiçbir vakit tebdil etmeyecektir. Bu dönmek maliyeti sadece kalça ve dizlerle alakalıdır. Sağ ayağın dizi bu esnada hafifçe içeriye doğru eğilir.

İkinci hareket -Yine sağ ayağın burnu üzerinde dönerek eski vaziyete geliniz.

Bu hareketleri münadide defalar tekrar ediniz. Sol ayağı hiç yere koymayınız ve her defasında kabil olduğu kadar topuğu fazlaca dışarıya doğru çevirmeye gayret ediniz. Yorulduğunuz vakit aynı surette sol ayak üzerinde çalışınız tabi sağ ayak havada muallakta kalacaktır.

Dördüncü egzersiz -Topuklar bitişik, burunlar kâfi derecede açık bir zaviye-i kaime teşkil eder bir vaziyette vücut sıkleti burunlar üzerinde olarak:

Birinci hareket vücut sıkleti sağ ayağın burnu üzerinde muhafaza edip sol ayağı havaya kaldırırken her iki ayağın topukları mütekabilen dışarıya doğru kabul olduğu kadar fazla açılır. (Şekil-3)

İkinci hareket -Vücut sıkleti yine sağ ayağın üzerinde olarak yine topukları içeriye doğru döndürerek sol ayağı sağ ayağın yanına vudu ediniz. (Şekil-1)’ deki vaziyette bulunacaksınız. Bu hareketleri dahi müteaddid defalar aynı ayak üzerinde birçok defalar tekrar ediniz. Her defasında topuklar bitişik olduğu vakit ayak burunları tamamıyla açık ve topuklar dışarıya müteveccih olduğu vakit ise bilakis ayak burunları içeriye doğru müteveccih fakat katiyen burunlar birleştirilmeyecektir.

Beşinci egzersiz

Her ayak üzerinde bu hareketleri tekrar ettikten sonra münavebede her ayak üzerinde yalnız iki defa ve bilahare yalnız birer defa olarak müteaddid defalar tekrar ediniz.

Altıncı egzersiz

Topuklar bitişik, burunlar açık olduğu halde: Birinci hareket- Vücudunuzu sağ ayağın burnu üzerinde kaldırarak topukları mütekabilen dışarıya çevirerek sol ayağı havaya kaldırınız. Dizleri hafifçe içeriye doğru müteveccih bulunacaktırlar. (Şekil-1)' de gösterildiği gibi.

İkinci hareket- Sağ ayağın burnu üzerinde sıkleti muhafaza ederek topuklar içeriye doğru çevrilmek üzere eski vaziyetinize avdet ediniz. Tabi sol ayak sağ ayağının yanına (Şekil-1)' deki vaziyette vuzuh olunacaktır.

Üçüncü hareket -Ayakların topuklarını yine mütekabilen açarak dizleri henüz içeriye doğru çevirerek sol ayağı ikinci defa havaya kaldırınız. Birinci hareketin aynında olduğu gibi.

Dördüncü hareket -Yine sağ ayağın burnu üzerinde topukları mütekabilen içeriye doğru çevirirken sol ayağı sağ ayak hizasına biraz sol tarafa vuzuh ediniz. (Şekil-4) bu defa vücut sıkleti dahi sol ayak üzerinde devredilecektir. Aynı hareketleri sağ ayak ile tekrar ediniz.

İhtar: Bu egzersizleri iki tarafınıza mevzu iki sandalyeye tutunarak tecrübeye başlayınız. Bilahare sandalyeleri defedersiniz. Tecrübelerinizi daima sayarak yapınız.

Çarlistondan bazı fikirler (Vezen-4) olarak:

Adi yürüyüş

Bu yürüyüş kavalye daima ileriye doğru olarak istimal eder. Tabi (Dam) geriye doğru yürüyecektir. Çarliston diğer salon danslarının ekseni olarak bil umum figürler kavalye için sol ayak ileriye (Dam) için sağ ayak geriye olarak başlar. Topuklar bitişik burunlar açık olduğu halde hazırlanınız.

Kavalyenin hareketleri

Birinci hareket -Vücut sıkleti sağ ayağın burnu üzerinde olarak topukları dışarıya doğru çevirirken sol ayağı havaya kaldırınız.

İkinci hareket -aynı süratle topukları içeriye doğru çevirirken sol ayağı ileriye vuzuh ediniz. Bu esnada ayak burunları her ikisi de tamamıyla açıktır. Vücut sıkleti sol ayak üzerine devredilmiştir.

Üçüncü hareket -Vücut sıkleti sol ayak üzerinde muhafaza ederek topukları dışarıya doğru aynı zamanda açarken sağ ayağı burnu yere doğru bakmak suretiyle havaya kaldırınız.

Dördüncü hareket -Yine topukları aynı zamanda içeriye doğru çevirirken sağ ayağı ileri yürüyüşüne devam edebilecek bir tarzda burun açık olarak vuzuh ediniz. Tabi sol ayak dahi kendi burnu üzerinde hareket edecektir.

Dam için herekteler

Birinci hareket -Vücut sıkleti sol ayak üzerinde olarak burunları içeriye topukları dışarıya doğru çevirerek sağ ayağı havaya kaldırınız.

İkinci hareket -Vücut sıkletini yine sol ayak üzerinde muhafaza ederek burunları dışarıya topukları içeriye doğru çevirirken sağ ayağı geriye doğru yürüyebilecek bir tarzda vüzu edersiniz. Tabi burunlar aynı zamanda açılacaktır. Vücut sıkleti dahi sağ ayağın üzerine devir olmuş olacaktır.

Üçüncü hareket -Vücut sıkleti sağ ayak üzerinde olarak mütekabilen aynı zamanda burunları içeriye topukları dışarıya çevirirken sol ayağı havaya kaldırınız.

Dördüncü hareket -Vücut sıkletini yine sağ ayak üzerinde muhafaza ederek burunları dışarıya topukları içeriye doğru çeviriniz sol ayağı geriye doğru yürüyebilecek bir tarzda yere vuzuh edersiniz. Bu hareketler kıymet-i itibarıyla iki adi fevkis dört adımına müsavidir.

Yerinde durarak adi çarliston (Kavalye için)

Ayak topukları bitişik ve burunları açık olduğu halde hazırlanınız

Birinci hareket -Vücut sıkleti sağ ayağın burnu üzerinde olarak topukları dışarı burunları içeriye döndürürken sol ayağı havaya burnu yere müteveccih olarak havaya kaldırınız.

İkinci hareket -Vücut sıkletini yine sağ ayak üzerinde muhafaza ederek bu defa topuklar içeriye, burunlar dışarıya döndürülürken sol ayağı üzerine istinat etmeksizin burnu açık olarak gereken bir vaziyette ileriye vuzuh ediniz.

Üçüncü hareket -Vücut sıkleti daima sağ ayak üzerinde muhafaza edildiği halde burunlar içeriye topuklar dışarıya çevrilirken sol ayak hizasında havaya kaldırınız.

Dördüncü hareket -Vücut sıkleti yine sağ ayak üzerinde olarak burunlar dışarıya topuklar içeriye doğru çevrilirken sol ayağı burun açık olarak sağ ayağın yanına hafifçe gerisine vuzuh ediniz. Vücudun sıkletini üzerine tahammül ediniz.

Beşinci hareket -Vücut sıkletini sol ayak üzerinde olarak burunları içeriye topukları dışarıya çevirirken sağ ayağı havaya kaldırınız (Burnu yere müteveccih).

Altıncı hareket -Sıklet yine sol ayak üzerinde taşınarak burunları dışarıya topukları içeriye çevirirken sağ ayağı gergin olarak geriye üzerine istinat etmeksizin vuzuh ediniz. Yani vücut sıkleti daima sol ayak üzerinde kalacaktır.

Yedinci hareket -Vücut sıkletini daima sol ayak üzerinde olarak burunları içeriye topukları içeriye doğru çevirirken sağ ayağı havaya kaldırınız.

Sekizinci hareket -Vücut sıkletini yine sol ayak üzerinde muhafaza ederek burunlar dışarıya topuklar içeriye doğru çevirirken sağ ayağı sol ayağın yanına hafifçe ileriye, burnu açık olarak vuzuh eder ve vücut sıkletini üzerine tahammül edersiniz. Bu hareketlerde başlıca dikkat edilecek nokta sol ayağı ileriye vuzuh ettiğimiz mabadı elli altıncı sayfada.[81]

3.2. DANS ADABI

Dans salona geçmek ve dans etmesini bilmek değildir. Hangi kadınları dansa davet edebilirsiniz? Hangi kadınları görebilirsiniz? Saraya ve baloya hangi kıyafetle gidebilirsiniz? Kadının dansa nasıl davet etmelisiniz? Bütün bunları bu makalede bulacaksınız.

Artık ictimai hayatımızın berlazım gayrı mefariki hükmüne girmeye başlayan dans her tarafa yayıldı. Her sınıf halk salonlarına dolmaya başladı bu münasebetle dansın adabını bilmek de artık bir mecburiyet hükmüne girdi. Bilakis dans öğrenmek kâfi değildir. Dans edebilmek için dansın bir takım adabı vardır ki onları da bilmeye ihtiyaç vardır. İşte burada bu adabı muhtasaran nakletmeyi faydalı bulduk.

Dans ya balolarda ya danslarda yapılabilir. Bu hududa aile içtihatlarında dans edilir. Bunların her birinin ayrı ayrı adabı vardır.

---

[81] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.29-30.

Balolarda erkek kıyafeti

Bir kere balo gece verilecekse veyahut balo nem resmi bir (Süre) mahiyetinde ise, erkeklere mahsus en münasip kisve, smokindir. Parlak rugan iskarpinler, ve ladin şarttır. Şu sürelerde eldivenin terkine doğru bir meyil vardır. Bizimle beraber dans etmek şerefini bize bağışlayacak olan kadının yahut kavalyenin tuvaleti üzerinde temelli elimizin izlerini bırakmaya dikkat etmek iktiza eder. Muhitimizde kendi lehimize bir intiba bırakmalıyız. Ancak böyle ufak tefek âdete dikkat ederek der ki muhabbetimiz de hâsıl olacak intibayı istikamet verebiliriz. Binaenaleyh baloda eldiven giyelim. Ve balonun imtidadınca eldivenli bulunalım.

Bir kere balo gündüz cereyan edecekse, yani Martine de sanattan ibaret ise, bu takdirde smokine şayan tavsiye değildir. Alelade temiz örme ceket bu matineler için en münasip kisvedir. Balo ve Los baha lo akşama ait olsun, pantolonun ütü çizgisinin düz gömleği ve sarahati şarttır.

Kadın kıyafeti

Kadın kıyafeti hakkında kati ve sarih akşam tavsiyelerde bulunacak mevkide değiliz. Çünkü bu hususta kadınlar moda denilen, hercai meşrep ve sevimli birbirinin ısdar ettiği hükümlere her an münkad her an mutayyidirler. Bu pirinin bugün şayeste-i takbih ettiği bir kisve ve bir hal yarın şayan-ı tahsin olabilir. Binaenaleyh kadınlarımıza modayı takip tavsiye ederiz. Zira eminiz ki uşuh pirinin kiraz dudaklarından çıkan kararları bir ince zincirin altın halkaları gibi sizi kıskıvrak bağlar. Saçlarınızı ister uzun ister kısa kesiniz, kollarınızı ister uzun ister kısa biçiniz. Dekoltenizi ister yuvarlak ister mürebbi ister sivri uçlu tensip ediniz. Bunları tayin bizden ziyade modaya aittir. Yalnız genç kızlara şunu tavsiye edeceğiz. Dans tuvaletlerini valideleri veyahut ailelerinin görmüş geçirmiş yaşlı başlı bir azazıyla müştereken intihap ediniz.

Davet

Bir efendi bir kavalye nezaretini celp eden bir kadının kendisiyle dans etmesini arzu edince, orkestradan parçasını çalmaya başlamadan evvel gidip tayin ettiği kadını dansa davet etmelidir. Bu takdirde kavalye, kadına doğru ilerler. Küçük bir ruvarenis yapar. O yanına çek fokstrot veyahut tanfıya yani herhangi dans ise bendeniz ile dans etme şerefini istirham edebilir mi? Der. Kadın, evet efendim veyahut memnuniyetle efendim der ve kabul eder. Kadın davet eden şahsa, muhite ve kendi mevkine daha münasip bir cümle cevabıyla bulabilir. Bazı kadınlar kavalye referans yapar yapmaz,

cümle-i davetiyesini söylemeden hemen yerlerinden kalkmaya kavalyeye ifade edilmeyen davetini kabul ettiğini bir hareketleriyle tefhim ederler. Bu tarzı kadınlara tavsiye etmeyiz. Kavalyeye de cümle-i davetiyesini söylerken kekelememesini ve serbest konuşmasını tavsiye ederiz. Tanıdığı kadınlarla konuştuğu gibi suhuletle konuşmalıdır.

Bir kere davet, orkestranın davetiye müteakip çalacağı ilk parçaya ait ise, bu takdirde kadın kalkarak sol elini kavalyenin taktiğim ettiği sağ koluna koyar ve çalınacak parçanın çalınmayan başlamasına kadar salonda beraber gezinirler bir kere kavalye yeni davetiye hemen oynanacak parçaya ait olmazsa bilahare o oynanacak bir parçaya ait ise, bu kadarda kadın yerinden hiç kalkmayarak, erkekle dans defterlerini teati ederler. Her ikisi de diğerinin defterine, davetiyenin ait olduğu parça mukabilinde açık mahale, kendi ismini yazar. Kavalye teşekkür eder. Kadın başını hafifçe eğmekle cevap verdikten sonra bir kavalye çekilir dans karnelerinin kayıt gide revaçtan sükût ettiği idame edilebilir.

Bir kadın evvelce de muayyen bir dansı muayyen birisiyle raks etmeyi kabul etmiş bulunduğu halde, oyun raks için başkası tarafından bir davete maruz kalırsa, kadın çok teessüf ederim. Bu dansa ait bir davet ki evvelce kabul etmiştim, diyerek, nezaketle, ve güler yüzle o daveti kabul etmeyeceğini ifade eder. Bir kere kavalye zaten kadın tarafından kabul edilmiş bulunan dansı müteakip diğer bir dansa ait bir davette de bulunursa, o dansta kadın serbest bulunduğu takdirde, kadın davete icabet edebilir. Ve bu takdirde defterler teati edilerek isimler mütekabilen kira edilir. Bir kere bir kadın burada tarif edilen sebepten gayrı bir sebepten dolayı muayyen bir erkekle raks etmek istemiyorsa, o zaman adam kabulü tebliğ edecek cümleye mahkuk teşekkür ederim efendim lakin çok yorgunum kabulünden bir şeyler ilave etmek icap eder. Bu takdirde kadın reddettiği dans başka hiçbir kimse ile raks etmemek mecburiyetindedir. Hiçbir kavalye aynı baloda aynı kadını üç kereden fazla dansa davet etmemelidir. Erkek yalnız nişanlısı veyahut pek samimi bir sure de tanıdığı bir ailenin izazından bulunan bir kadın veya kızı üç defadan ziyade davet etmeye mezundur.

Dans ederken konuşmak

Dans esnasında konuşmak, yine dans usulleri arasında en ziyade tavsiye edilen bir adet hükmüne girmeye başlamıştır. Kavalye kadını dans ederken sıkmayıp eğlendirmeye mecburdur. Fakat dans esnasında neden bahsedilir, diyeceksiniz. Size mükaleme mevzu olarak birlikte tanzim edecek değiliz. Fakat orkestranın güzelliği, çalınan parçaların intihabında gösterilen itina, kadının tuvaleti, dans edişi hep birer

mevzudur. Mamafih ancak samimi arkadaşlar arasında konuşulabilecek nazik mevzulara girmemeyi tavsiye ederiz.

Teşekkür

Çalgı durur durmaz çiftler durur, eller çözülür. Bazı çiftler pek süratle ayrılırlar. Bunlar dansın bittiği yerde kadının önünde bir baş eğmek ve bir şey söylemeden ayrılırlar. Hâlbuki bu kadar sürate ne ihtiyaç var. Dans eden erkek, oyun bitince sağ kolunu damına vermeli kadın da sol kolu ile erkeğin koluna girerek kalktıkları yere kadar beraber gelmelidirler. O vakit kadın ve erkek mütekabilen eğlenirler ve vale erkek teşekkür ederim hanımefendi sonra kadının teşekkür ederim, efendim diye teşekkür eder.

Büfe

Balolarda büfeler tertip edilir. Bazı erkekler tanıdıklarını veya dostlarını dans arasında büfeyi davet ederler. Büfeye davet edilen aile azası bir iki saat sonra bu daveti iade eder. Fakat büfe davetlileri yalnız samimi davet ve akrabalara münhasırdır.

Kavalye, dans ettiği her kadını büfeye davet etmekten içtinap etmelidir. Bir kere dans ettiğiniz kadın evliyse, onu kocası düşünmeye mecburdur. Bir kere genç kız ise, onu da ailesi düşünür. Yalnız birkaç baloda rast gelip de bir iki defa dans ettiğiniz bir kadın veya kızı bütün ailesiyle birlikte davet edebilirsiniz. Fakat bir kadını yalnız olarak büfeye katiyen davet etmeyiniz.

Bu adaba rağbet etmeyen gençler, dans salonlarında büfelerde mahcup mevki düşerler.

Dans adabı, medeniyetin muaşeret adabı arasında en mühimi; en ziyade itinaya muhtaç olanıdır. İnsan dans salonunda tanışmadığı kadınları dansa davet edemeyeceği gibi, kadın da tanışmadığı bir erkeğin davetini kabule mecbur değildir. Dans salonuna sarhoş olarak gitmek de en büyük ayıplardan biridir. Büfesinde sarhoş oluncaya kadar içmek eksiye insanı gülünç mevkiye düşürür. Balo, yeni cemiyet hayatını en kibar içtimai mahallidir. Buraya, bir meyhaneye veya bir kabaraya gider gibi gitmek insanın kadir ve hissiyatını tenzil eden bir küçüklüktür. Şeref ve haysiyetini muhafaza etmek isteyen her genç buna itina etmeye mecburdur.[82]

[82] Resimli Ay, N.1, Mart 1927, s.16.

3.3. DANS ETMEK TAŞ TAŞIMAKTAN DAHA YORUCUDUR

Şimdi her şeyi teraziye koyup tartan adamları, son günlerde dansların tevellüt ettiği yorgunluğun derecesini ölçmüşler ve garip neticeler elde etmişlerdir. Çarliston ve fokstrot dansı insanın ne kadar kuvvetini alıyor?

İşte bugün her tarafta reffiyet bulan danslardan bazıları

Aşağıdaki adam yatarak dans ediyor

Bu günkü dansların bazıları

Bugün bunun dans salonlarında tesadüf ettiğiniz vals, tango, şimi, fokstrot danslarından bir figür. Bu dansların insanı ne kadar yorduğunu anlamak için aşağıdaki yazıyı okuyunuz

İlim âleminde şimdi yeni bir moda var. Her şeyi ölçüyor, tartıyor, maddi rakamlarla manevi ve ruhi şeyleri tespite çalışıyorlar. Zekâmızı, kabiliyetimizi, isabetimizi, uykumuzda sarf ettiğimiz kuvveti ölçüp rakamla gösteriyorlar. Şimdi de

darülfünunlarından birinde dans edenlerin kaybettikleri konun, sarf ettikleri kalorinin derecesini ölçmek tecrübeleri yapmışlar ve garip neticelere varmışlardır.

Bu tecrübelere göre insanın en az kuvvet sarfını isteyen danslar vals ile şimi imiş. Balak batım, fokstrot biraz daha fazla kuvvet sarfını eden danslardır. Fakat en yorucu dans çarlistondur.

Vals ve şimi de, sarf edilen kuvvet süratle yorarken sarf edilen kuvvetten hiç de farklı değildir. Fakat bu kuvvet bir hizmetçinin, bir doğramacının yahut bir ressamın sarf ettiği kuvvetten fazladır. Fokstrot ve balak batım, bir çamaşırcının sarf ettiği kuvvetten fazla kuvvet sarf eder. Fakat balak batım dansı bir oduncunun odun kesmesinden ziyade insanı yorar.

İşte birçok tecrübelerden sonra elde edilen garip tecrübelerin bazıları şunlardır.

Aşağıya sekiz muhtelif dansla, muhtelif diğer işlerin istilzam ettiği kuvvet sarfı hakkında mukayeseli bir cetvel koyuyoruz. Bu cetvel bize dansların başka yorucu işlere nispetle ne kadar daha ağır olduğunu, fakat musiki ve ahenkle yapıldığı için bize çok hafif geldiğini ve izahen gösterebilir: Bu cetvel daha aşağıda izah olunacaktır:

Hangi işlerde ne kadar kuvvet sarf ediyoruz?

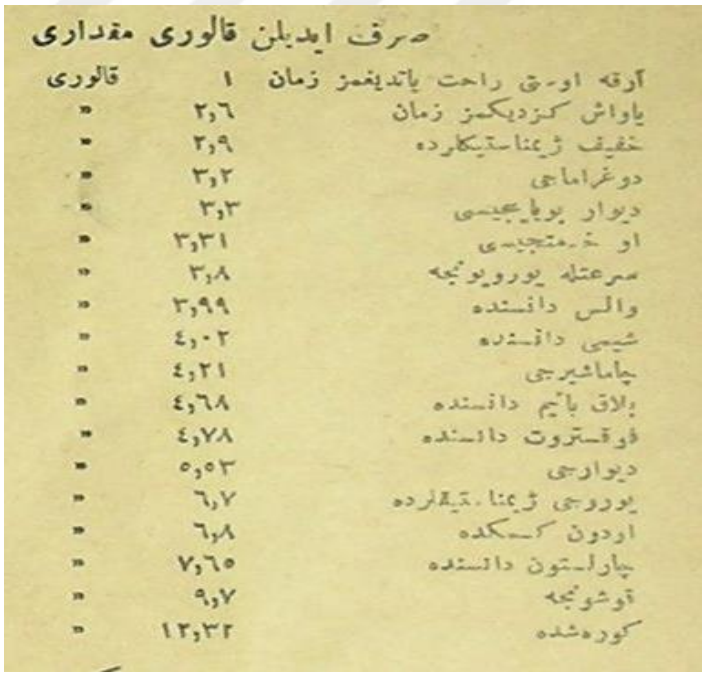

صرف ایدیلن قالوری مقداری		
آرقه اوسی راحت یاتدیغمز زمان	۱	قالوری
یاواش گزدیکمز زمان	۲,٦	»
خفیف ژیمناستیکلرده	۲,۹	»
دوغرامایی	۳,۲	»
دیوار بویاجیسی	۳,۳	»
او خدمتجیسی	۳,۳۱	»
سرعتله یورویوشه	۳,۸	»
والس دانسده	۳,۹۹	»
شیمی دانسده	٤,۰۲	»
چاماشیرجی	٤,۲۱	»
بلاق بایم دانسده	٤,٦۸	»
فوقستروت دانسده	٤,۷۸	»
دیوارجی	٥,٥۳	»
یوروجی ژیمناتیقرده	٦,۷	»
اردون گیدن	٦,۸	»
چارلستون دانسده	۷,٦٥	»
توشوشه	۹,۷	»
کوره‌شده	۱۲,۳۲	»

Sarf edilen kalori miktarı

Arka üstü rahat yattığımız zaman 1 kalori

Yavaş gezdiğimiz zaman 2,6

Hafif jimnastiklerde 2,9

Doğramacı 3,2

Duvar boyacısı 3,3

Ev hizmetçisi 3,31

Süratle yürüyünce 3,8

Vals dansında 3,99

Şimi dansında 4,02

Çamaşırcı 4,21

Balak banım dansında 4,68

Fokstrot dansında 4,78

Duvarcı 5,53

Yorucu jimnastiklerde 6,7

Odun kesmekte 6,8

Çarliston dansında 7,65

Koşunca 9,7

Güreşte 12,32

Bu cetvelden çıkarılacak netice şudur ki dans öyle ufak tefek ehemmiyetsiz bir iş değildir. Bilakis vücuttan kuvvet sarfını istihzam eden mühim bir yorgunluktur.

Hatta bu muayeneyi yapanlar, dansın bu cetvelde gösterildiğinden de daha yorucu olduğunu söylüyorlar. Çünkü muayene esnasında dansörlerin bir dans salonunda olduğu gibi, serbestçe dans edemediklerini zannediyorlar.

Muayeneyi yapan Darülfünûn profesörü diyor ki:

Her dansta küçük bir odaya talip eden işi kişiyi kapadık. Tabi böyle kapalı bir yerde yapılan zoraki dansla, bir baloda yapılan dans arasında büyük bir fark vardır. Aynı zamanda odanın darlığı dansta hareket serbestisine mâni oluyordu. Onun için cetvelde gösterilen rakamlar, asgari miktarı göstermektedir.

Dans, ekseriya kalabalık ve havadar yerlerde icra edilir. Böyle yorucu bir işin bu şerait dâhilinde icrası şayan-ı teessüf bir şeydir. Bir kere dansı açık havada yapmak

mümkün olsaydı, belki derdi bu kadar çok olmazdı. Onun içindir ki dans yerine tenis gibi açık havada yapılan sporlar tercih olunur.

Sarf edilen kuvveti nasıl anladık?

Dansta sarf edilen kuvveti nasıl hesap ettiğimizi anlamak için kullandığımız aletleri bilmek lazımdır. Her muayenede talebeden ikisi küçük bir odaya kondu. Odanın duvar ve tavanları şatulu bir surette birbirine rağbet edilmiş çinkolarla kaplatılmıştır. Odada iki hava deliği vardı. Pencereleri sıkı sıkıya kapanmış, ayrıca demir parmaklıklarla pencerelerden hava gelmesi mâni edilmiştir. Hava deliklerinin birisinden içeriye hava geliyor, bu hava vantilatör vasıtasıyla odaya yayılıyordu. Diğer delikten diğer delikten odanın kullanılmış pis havası çıkıyordu. Bu odaya fenni tabiriyle teneffüs odası diyorlar.

Dans başlayınca biz de tecrübeye başlarız. Tecrübe, her yarım saatte bir defa odanın havasını muayeneden ibarettir. Danslar çok uzun sürmediği için bir dans başlarken, diğeri bittikten sonra olmak üzere havayı iki defa muayene ederdik. Vals, şimi, fokstrot danslarını yarım saat dans ettiler. Fakat çarliston gibi çok yorucu dansları yalnız on beş dakika oynadılar.

Dans edilen odadaki havanın muayenesinde sarf edilen hamız-ı karbonun miktarı tayin ediliyordu. Vücut yorulup kalori sarf ettikçe harice hamız-ı karbon ihraç eder. Havada ne kadar hamız-ı karbon fazlalaşırsa, yorgunluk o nispette artar.

İhraç edilen karbonla vücudun yorgunluğu arasındaki nispet, vücudun sarf ettiği gıdaya göre tebdil eder. Onun için muayeneyi sabahleyin henüz hiçbir gıda almadan evvel yapmak lazım geliyordu. Bu şerait dâhilinde vücudun ihraç ettiği hamız-ı karbonun gramı, vücudun sarf ettiği on bir kaloriye muadildir.

Dansta sarf edilen kuvveti muayene ederken, bu sarfiyatın çok tehalüf ettiğini gördük. Her dans için iki çift kullandık. Yalnız balak batım ile çarlistonda tecrübeyi kimi çifte iki defa dans yaptırmak suretiyle icra ettik elde edilen netice, dans yapan çifte göre değişiyordu. Onun için istihsal edilen rakam, bize ancak tahmini bir şey gösterebiliyordu.

Muayenenin neticesini tahlil ederek bulduğumuz zannettiğimiz hakikat şudur: Her dansta sarf edilen kuvveti tespit ettik. Sonra bundan, alelade bir saat zarfında sarf edilen kuvveti çıkardık, kalan kuvvet, münhasıran dans esnasında sarf edilen kuvveti gösteriyordu. Bu neticeye göre vücudu hal sıhhatte bulunan bir adamın dans esnasında sarf ettiği kuvvet şu şekilde gösterilebilir:

Valsta: 280

Şimide: 281

Balak batımda: 283

Fokstrotta: 335

Çarlistonda: 536

İşte bu rakamlara bakarak dans ederken sarf ettiğiniz kuvveti anlayabilirsiniz.[83]

3.4. DÜNYANIN EN MEŞHUR DANSÖR VE DANSÖZLERİ

Harpten sonra bütün milletler dansöz ve dansörler büyük paralar kazanmaya başlamışlardır. İnsanlar artık ağır ve yorucu piyesler istemiyorlar. Dansözlere akıllara hayret verecek bir ücret veriyorlar.

Son asır ve bilhassa son seneler zarfında bunun dünyada hayat adımlarını o kadar sıklaştırılmış, seri tahavvüller insanların kafalarını ve ruhlarını o kadar yormuş ve asabını o kadar kırmıştır ki, dünyanın en büyük ticaret ve bilim şehirleri olan şehirler bugün aynı zamanında dünyanın en büyük eğlence yerleri şöhretini de kazanmıştır. Filhakika, en mütebahhir mütefenninler, vakit nakittir diyen hasis tüccarlar, en abus idare adamları bile eğlenceye büyük bir inhimak göstermekte ve bu eğlencede daha iyi bir tenevvü aramaktadırlar. O kadar ki, elli yaşına on beş yaşına kadar adetleri her şehirde yüz binlere baliğ olan bu eğlence düşkünlerinin yalnız sinemalar, tiyatrolar ve klasik musiki tatmin edememektedir. Bilakis daha ziyade barlar, müzik holleri, rovolar ve açık varyata numaraları büyük bir ekseriyatin rahmetini celp etmektedir.

Binaenaleyh, bütün bunlar da esas mevzu teşkil eden güzel vücut ve dans pek büyük bir ehemmiyet gasp etmiştir. Güzel vesile bir vücutla ahenkli hareketi ve zeki bir tepsimi nefsinde cemi eden dansör ve dansözlere akla hayret verecek icraatlar bile güçlükle kabul ettirilmektedir.

Filvaki, şimdiki rakslar, eskisine nispetle çok daha açıktır. Dans sadece vücudun güzel aksamını teşhir vaziyetinden çıkmış ve belli başlı bir zanaat halini iktisap etmiştir bu sahada nadir yetişen büyük sanatkârlar hayatlarında pek büyük muvakkakiyetler, servet ve şöhret kazandıkları gibi söylemlerinden sonra dahi şöhretlerini muhafaza etmeye başlamışlardır. Böyleleri arasında memnun bir mevki işgal eder. Bu çift New

[83] Resimli Ay, N.7, Eylül 1927, s.12-14.

York'ta icrai saat ettiği zaman haftada… 25 dolar yani elli bin Türk lirası gibi muazzam bir maaş almaktaydılar. Vorunof Kosul genç yaşta vefat etmiş fakat dans âleminde hiçbir zaman onun olmayacak bir mevki kazanmaktır.

Paris'te arkadaşı ölen vefatından sonra unutulmamıştır. Vorunof Koslun yerini tutmuş olan ser keziştleri itibarıyla da celp değildir. Bir milyoner, morbese arkadaşı olan kadını kendisine terk etmesi için inanılmayacak bir meblağ tediye etmiştir. Her adımları için bir işçinin bir senede kazanabileceği kadar para almaktadır.

Son zamanlarda bu büyük artistler bile halkın istediği tenevvüü temine kifayet gittikleri cihat ile bir de (Zenciler ve haşiler) modası çıkmıştır. Bu Avrupa tabiriyle sütlü kahvelerin ve en meşhuru olan (Josephine Baker) beyazlardan fazla bir şöhret kazanmıştır. Bunlar arasında (Sarı Ahmet) ve (Cemil Anık) isminde iki de Müslüman vardır.

Zenciler arasında yetişen dansör ve dansözler bugün bütün dünya müzik hollerin en yüksek artistleri iddia edilmişlerdir. (Josephine Baker) çarliston ve balak batım oyunlarının o kadar incelik, o kadar sanat ve maharet gösterir ki, Paris'in dansörleri ile meşhur Folies Bergere gibi müzik holleri ona akla sığmayacak para vermişlerdir. Bu zenci dansözden bahseden Avrupa gazeteleri, asırlarca medeniyet dünyada zenciler hakkındaki kötü zihniyeti sanatı sayesinde başlı başına da göstermeye muvaffak olduğunu kaydetmekten kendini alamıyorlar üç dört sene evveline kadar ismi bile işitilmeyen çarliston dünyasının icat edilmesi üzerine Fransızlar bu dansı öğretmek için Amerika'dan kalkmış Paris'e gitmiştir.

(Josephine Baker) Fransa'nın payitahtında az zaman zarfında büyük bir şöhret kazanmış ve (Folies Bergere)**'** ün en büyük artistleri sırasına geçmiştir. Zenci dansöz her gece, vücudunun pek mahrem bazı yerlerini tüylerle kapatmış olduğu halde, çıplak olarak sahneye çıkar, birkaç çarliston havası söyleyerek bilakis başına dans ederler.

(Josephine Baker) Paris'te gördüğü hüsnü kabulden cesaret alarak birkaç oyun vermek üzere Viyana'ya gitmek istemiş ve Viyana maarif tiyatro medhallerinden biriyle bir mukavele ita etmiştir. Bu mukavele mucibince zenci dansöz (Ronahor) tiyatrosunda on beş oyun verecek ve her gece on bin Frank, yani 800 lira ücret alacaktı. Mukavele Viyana'da şayi olunca Avusturya hükümetleri derhal faaliyete geçmiş, (Josephine Baker)'e gazeteler ile şu tebliği işar etmişlerdir:

Avusturya, harbden sonra göçülmüş fakir bir memlekettir. Ahalisinin mühim bir kısmı günde ancak bir defa yemek yiyebiliyorken birinci artisti gecede on bin frank veremez. Bil husus ki (Josephine Baker)'in taraftarları hükümete müracaat etmişlerdir. Bu sırada ise mahkeme karışmış, nihayet neticede zenci dansözün dansları mugayir-i adap olduğuna karar verilmiştir.

Mahkemenin kararı çarliston meraklılarını pek müteessir etmiştir. Bunun üzerine dansözü Viyana'ya celpten tiyatro müdürü Viyana'ya bir saat kadar mesafede ve Çekoslovakya hududu üzerinde olan (Beratislara) şehrinde bir tiyatro kiralayarak oyunları burada vermeyi kararlaştırmıştır. Viyana'dan gidecek halkı taşımak için hususi trenler ve tur farkıyla vapur seferleri tertip edilmiştir. Bu suretle Viyana halkının mühim bir kısmı muhacerete hazırlanırken tiyatro müdirelerinden biri (Josephine Baker)'e daha karlı bir teklifte bulunmuş, zenci dansöz de tazminat talebinden bu misal, zamanımızın dansa ve dansözlere verdiği kıymet ve ehemmiyeti göstermeye kâfidir.[84]

3.5. DÜNYANIN EN MEŞHUR DANSÖZLERİ

Son zamanlarda çok rağbet görmeye başlayan akrobatik danslardan biri.

[84] Resimli Ay, N 1, Mart 1928, s.24-25.

Paris'in Folies Bergere tiyatrosunun şöhret bulan bir çift

Meşhur zenci dansözü Josephine Baker

Sağda: Folies Bergere dansözleri

Solda: Akrobatik bir dans[85]

3.6. EN İYİ DANS BEŞ ADIM

En iyi dans beş adım

Hazır mısınız: Birinci figür: Sağ ayak biraz yan öne doğru atılacak

İkinci figür: Sağ ayağınızı öne koyduktan sonra onun üzerine vücudunuzu verecek ve muvazi bir vaziyet alacaksınız

[85] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.25.

Üçüncü figür: Sol ayağınızı arkaya doğru çevirerek olduğunuz yerde dönünüz. Bunu seri bir hareketle yapacaksınız.

Dördüncü figür: Sağ ayağınızı şimdi geri alındığı sol ayağınız ileride kalacaktır

Beşinci figür: Sol ayağınızı önde olduğu halde biraz kaldırınız ve sola meylediniz. Bu son figürdür. Fakat dans bununla bitmez.

Müzik (Beş setup)' dır. (Men hanen mabiri) plağında bulabilirsiniz. Bu dans en ziyade Holivut da sinema şehrinde tamim etmiştir.[86]

3.7. HER MEMLEKETİN DANSLARI VE DANSÖZLERİ

Anadolu'nun en ziyade sevilen zeybek oyunu

Her memleketin dansları ve dansözleri

İnsanlar ta ebediyetten beri musiki ile dansı birleştirmişler ve zamana, memlekete göre muhtelif danslar icat etmişlerdir. Bu danslar başlangıçta sadece trampetin veya flütün ahengine uyan ayaklar atmak, sıçramak gibi şeylerdi. Sonra uzak, neşe, tesir

[86] Resimli Ay, N.12, Şubat 1928, s.23.

ifade eden birer sanat oldu. Fakat tarihte dans en ziyade bir ibadet şeklinde görülür. Mısırlılar mabetlerinin etrafında dans ederlerdi. Yunanlılar da, elhalara dans etmek en makbul adet sayılırdı. Hazreti Davut bile dans ediyordu. Hatta tekkelerde son zamana kadar ibadet makamına kaim olan danslar vardı. Dansı öteden beri insanlar da hem en yüksek hem de en iptidai hislerin tezahürüne vesile teşkil eden bir vasıta olmuştur. Binaenaleyh bize hatta muhafaza edilmek şartıyla dans kadar kibar, güzel ve ruhu yükselten bir vasıta nadir bulunur.

Dans, insanların ahenktar hareketlerle birtakım şeyler ifade etmeye çalışmaları neticesidir. Bunun içindir ki danslar arasında daima az çok bir meşahet bulunur. İptidai milletler arasındaki danslar yekdiğerine çok benzer. Mesela merkezi Afrika'daki ve Haşilerin dans ile Avusturya ormanlarındaki iptidai insanların ve Cenub denizindeki Adalar halisin dansları arasında pek az fark vardır. İptidai aşiretlerde dans, birer ibadettir. Her birinin dini birer manası vardır.

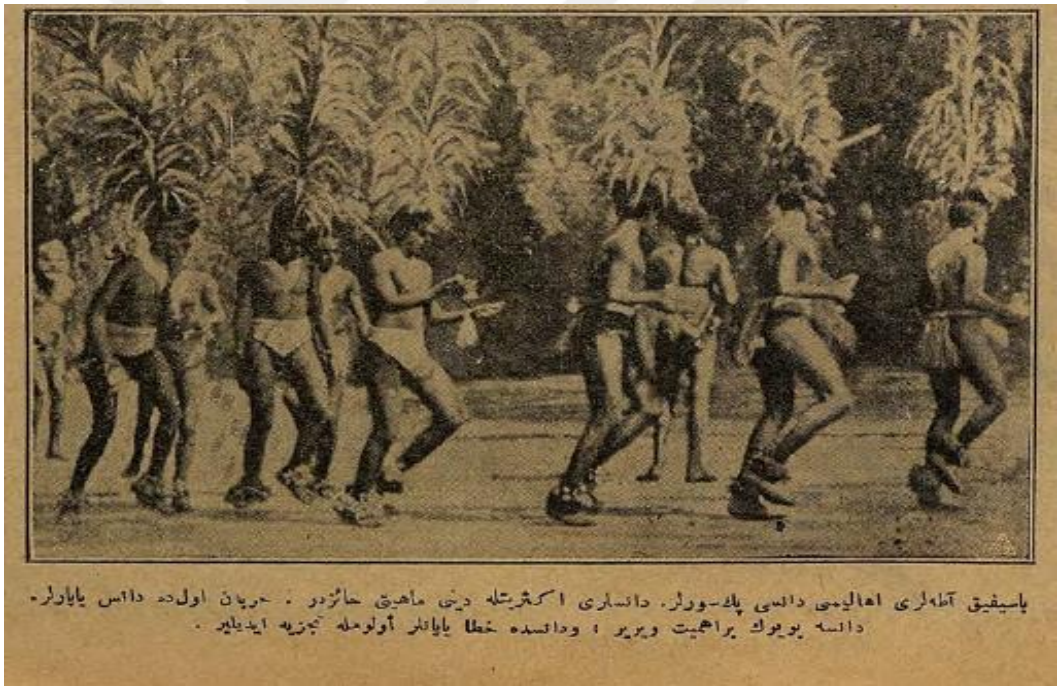

پاسیفیق آطه‌لری اهالیسی دانسی پك سورلر. دانسلری اکثریتله دینی ماهیتی حائزدر . حربدن اول‌ده دانس یاپارلر. دانسه بویوك براهمیت ویریر ، ودانسده خطا یاپانلر اولومله تجزیه ایدیلیر .

(Pasifik Adaları ahalisi dansı pek severler. Dansları ekseriyetle dini mahiyeti haizdir. Harpten evvel de dans yaparlar. Dansa büyük bir ehemmiyet verir ve dansta hata yapanlar ölümle tecziye edilirler.)

Bu vahşi kavimler arasında dini danslar iptidai şeylerdir. Dans edecekler bir ateş etrafında toplanırlar. Başlarını ağaçlardan koparılmış Biruni de kadınların etek dansı çok meraklıdır. Yerlilerin sultanı kadınları toplar ve onlara dans yaptırır. Biruni kadınları uzun etekli elbiseler giyerler. Dans ederken bu eteklerden pek ahenktar şekiller yaratır. Burada

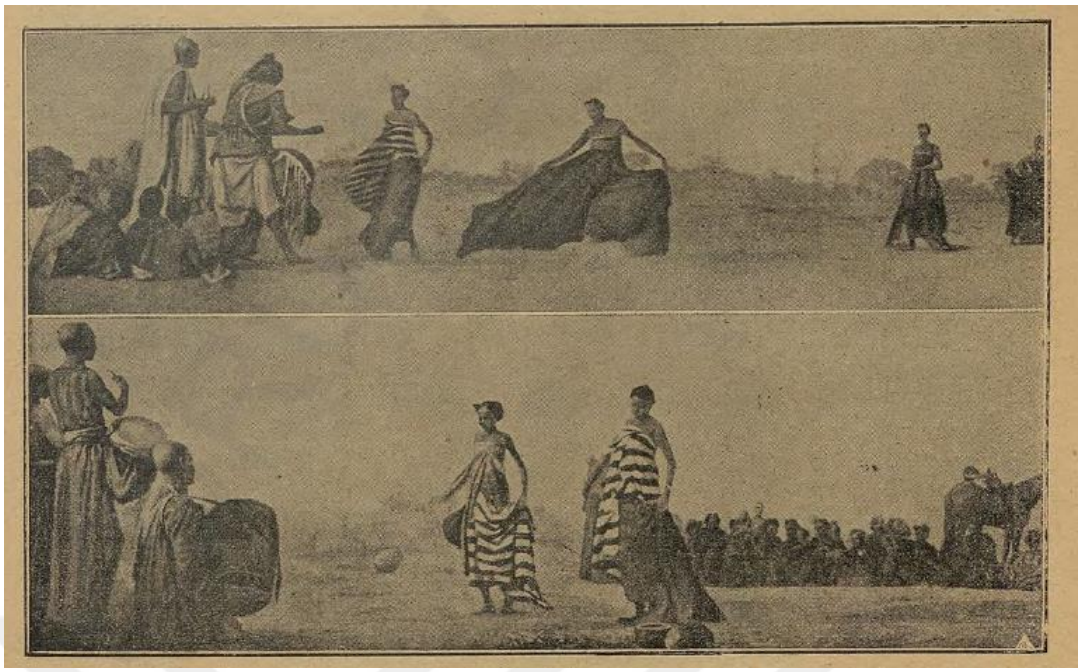

Biruni kadınlarının çok sevdikleri danslardan birini görüyoruz. Kadınlar boylarına göre sıralanırlar. Musiki başlayınca dönerek musikiye doğru ilerlerler. Her dönüşte eteklerini dalgalandırır ve tekrar geri dönerler.

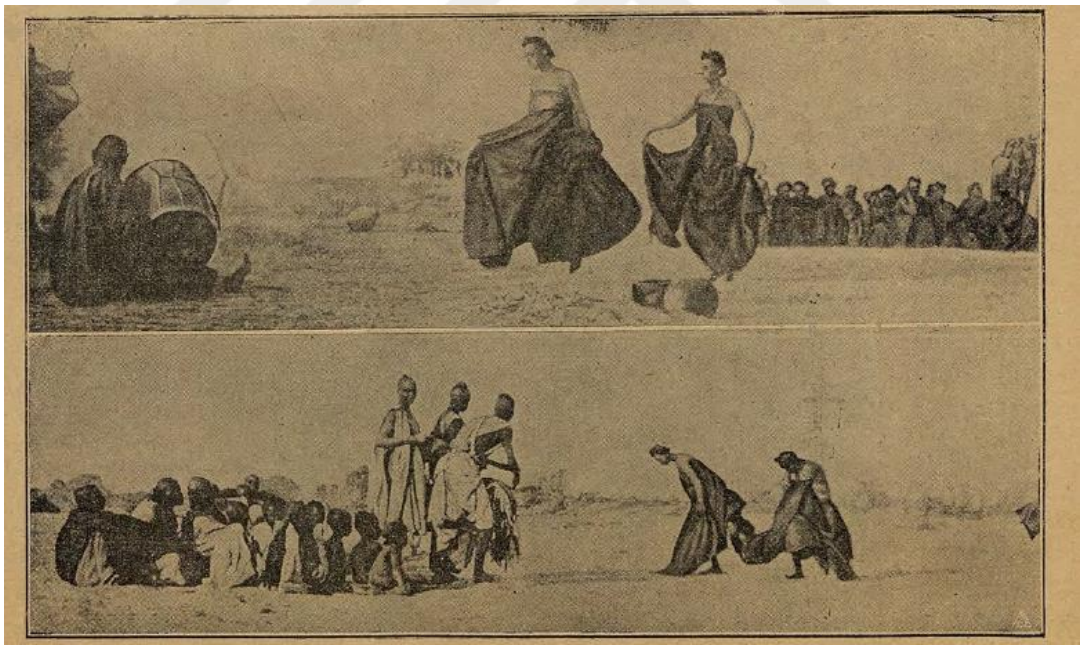

Bütün kadınlar sıra ile musikiye gelip yerlerine döndükten sonra ikinci figüre başlarlar. Bu defa ikişer kadın ilerler ve iki kadın birlikte döner. Biruniler bunu dansları çok sever ve çok oynarlar. Sarayın kendine mahsus dansözleri vardır.

Ayaktan ziyade ellerle yapılan bir dans

Malezyalılar dansa pek müpteladırlar. Bu danslar içinde en ziyade sevdikleri dans (Tanala) ismini verdikleri danstır. Bu dansı ya iki erkek ya iki kadın oynar.

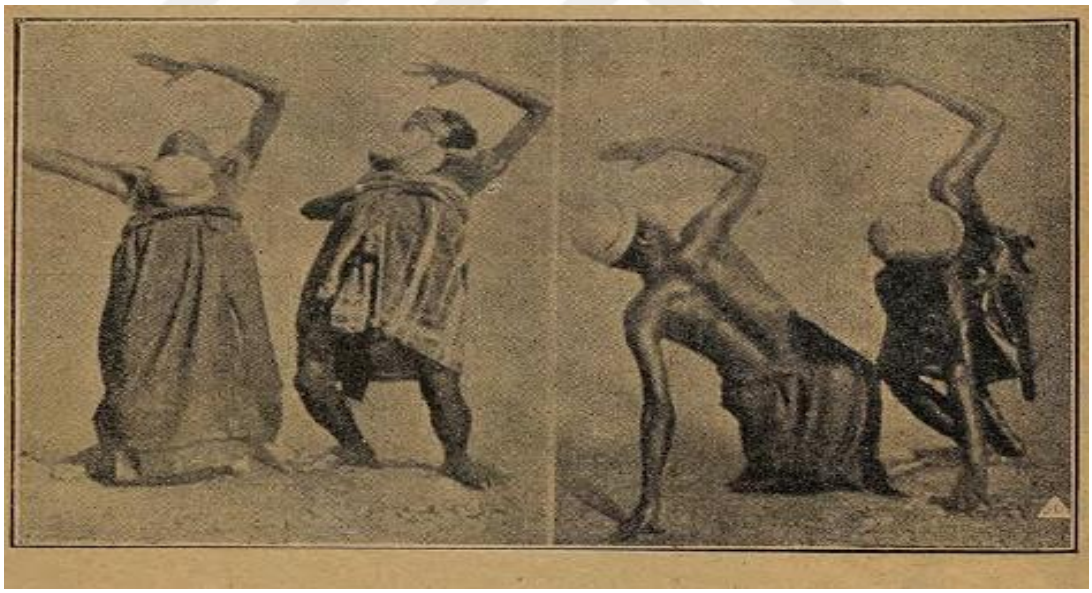

Tanala dans

Yukarıdaki resimle, sahadaki resim Malezyalıların çok sevdikleri (Tanala) dansına birkaç figürü görülmektedir. Bu danslar, asri danslara münşa olacak kadar güzeldir.

Tanala dansı

Rusya'daki Türkmen ve Kırgız aşiretleri arasında dahi dans çok sevilen bir oyundur. Burada da onların oyunlarından birini görüyoruz.

(İngiltere'de saray danslarının menşeini teşkil eden halk dansları)

(İngiliz köylerinde ahali yerli kıyafetleriyle mahalli dans yaparlar. Burada gördüğünüz oyunun ismi (Gavun)' dur. Bu oyun şen ve neşeli bir danstır. On altıncı asırdan sonra bu dans resmi danslar meyanına girerek saraya dâhil olmuştur.)

Bayraklarla süslerler. Bacaklarını, kollarını ve bellerini de otlarla tezyin ederler, dansörlerin bazıları renkli tüyler, çiçek vesaire mezinet takarlar. Sonra kol kola verip bir sıra teşkil ederler. Bir kısmı müzik çalar, seyirciler elleri ve sesleriyle musikiye yardım ederler. Dans edenler evvela bir istikamete sonra diğer bir istikamete ilerlerler, öne, arkaya yatarlar. Bir taraftan da şarkı söylerler. Dans ilerledikçe hareketler sürat kesbeder. Ben nihayet heyecan son devreye vardığı zaman dans büyük bir gürültüye menakıp olur.

Bu iptidai danslar birer dini mahiyeti haizdir. Her dansın sihir ile bir alakası vardır. Bazen yağmur yağdırmak için dans ederler, bazen kıtlığa karşı dans yaparlar. Bunun gibi dansa muhtelif sebepleri ve şekilleri vardır. Daha medeni insanlar arasında bu dini danslar daha vukur, daha ağır başlı olur. Mesela Romalılar, dansa münhasıran bir ibadet nazarıyla bakar ve eğlence için dans edilmesine müsaade etmezlerdi. Mısır'da mabetlerde dans ve musiki çok mühim bir mevkiye haizdi. Bilhassa Yunanistan'da güzelliğe ibadet ayrıca bir din sayılabilirdi.

Yunanlılar ahengi, güzelliği ve musikiyi severlerdi. Onun için bedi dansları son derece ileri götürmüşlerdi.

(İtalya'da mahalli danslardan biri tarantalala)

(İtalya'nın bilhassa Napoli şehrinde oynanan meşhur danslarından biri (Tarantalala) ismini verdikleri bu danstır. Bu dans, örümcek ısırığına ondan mütevellit zehri izole ettiği için mukaddes addedilir.)

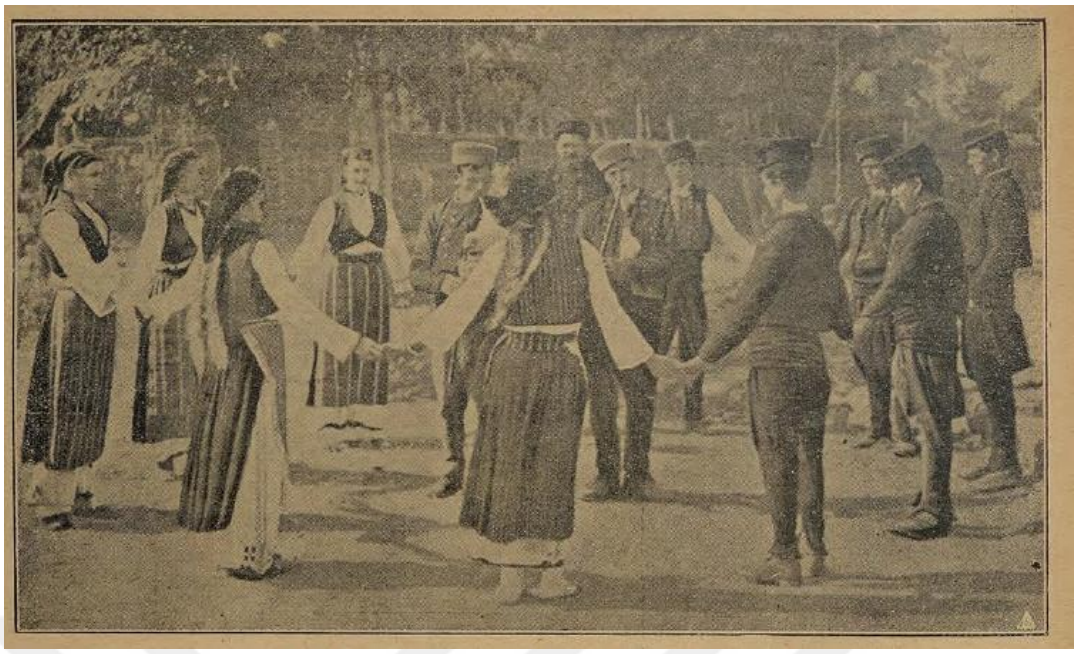

(Bulgarların en ziyade sevdikleri kahraman dansı: Erkekli, kadınlığı bir hora)

(Bulgarların en maruf dansı horadır. Ortada (Gayda) dedikleri bir çalgı çalar. Kadın ve erkekler el ele verir, hep birlikte dans ederler. Bu horalarla bazen bütün bir köy halkı iştirak edebilir. Bu dans bütün Balkan milletleri arasında da müteemmimdir)

Hatta Avrupa'nın klasik, Yunan'da danslarından ilham olarak icat edilmiştir.

Ispartalılar dansa en faydalı bir jimnastik nazarıyla bakarlardı. Askeri idmanların bir kısmı dans idi.

Bugünkü medeniyette dans, hayatın, neşenin, zevk ve eğlencenin en mühim rengi addedilir. Danssız ve musikisiz hayat olamaz. Bu günkü medeniyette dans ruha neşe ve hayat veren bir vasıtadır. Dans bugün dini bir ibadet olmaktan çıkmış, daha ziyade bedi bir şey olarak kabul olunmuştur. Dans güzelliği, hareketlerdeki ahengi için sevilir.

Her memleketin kendine göre mahalli ve mali dansları vardır. Bunların haricinde bir de umumi bir beynelmilel danslar vardır ki, bütün medeni milletler bu dansları oynamakta müttefiktirler.

Bizim de kendimize göre milli ve mahalli birçok danslarımız vardır. Zeybek dansı, çiftetelli vesaire gibi her eğlencede bu milli danslar oynanır. Şimdi medeniyet âleminde mütemmim olan medeniyeti danslarda memleketimize gelmiş ve herkes bu dansları da oynamaya başlamıştır. Bu dansları oynamak, mahalli ve milli danslarımız ihmal etmeyi istilzam etmez. Yalnız gönül ister ki, mahalli danslar herkesin her yerde oynayabileceği şekilde tadil ve ıslah edilsin.

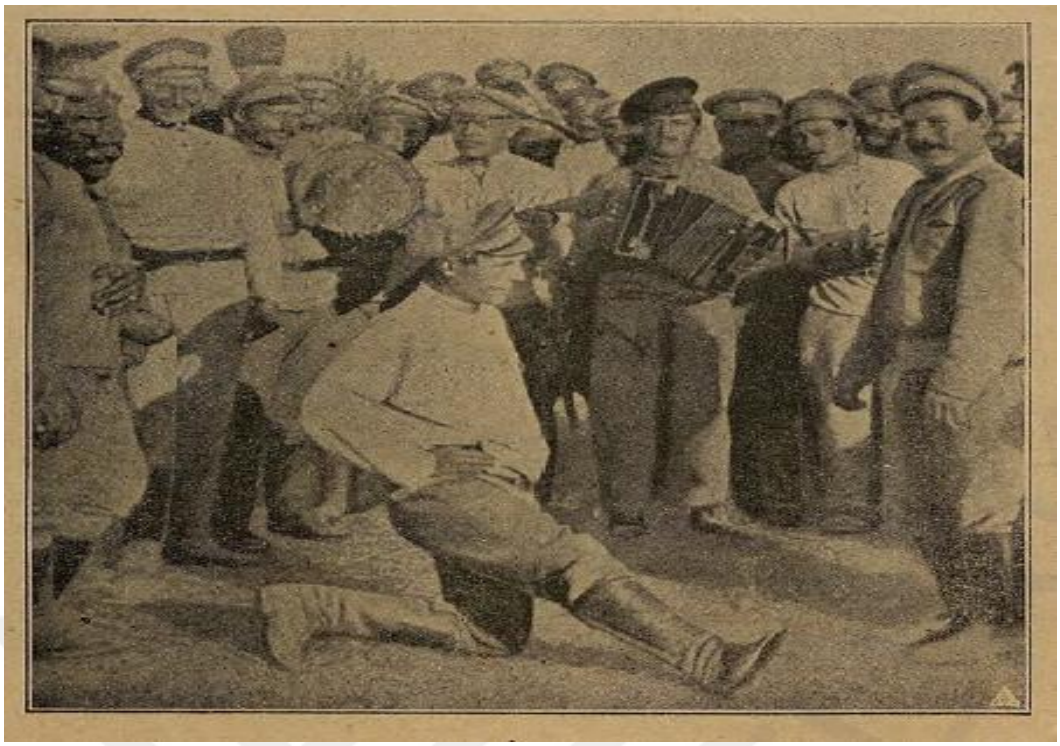

(Rusların milli danslarından biri)

(Ruslar umumiyetle dansı çok severler. Rusların kendi milli dansları, balkanların danslarına benzer. Burada Rus askerlerinden birini milli danslardan birini oynarken görüyoruz.)

(Romanya'da yalnız erkeklerin oynadığı mahalli danslardan biri)

(Romanya köylülerinin bayram günlerinde köy çayırında oynadıkları milli danslar pek çoktur. Çok oynanan oyunlardan biri (Hora) diğeri de (Birav)' dır. Bu ikinci

oyunu yalnız erkekler oynar sonra roman geldiği söylenen (Kolosari) isminde diğer bir dansları daha vardır. Bu dansı birçok erkekler birlikte oynarlar. Bu dans için burada görülen elbiseyi giyerler.)

(Laos halkının oynadığı milli danslardan biri)

(Fransız Hint- Çinisinde (Laos) yerlilerinin de, diğer insanlar gibi, kendilerine mahsus dansları vardır. Kadınlar başlarına baş örtü kor, biri dombalik çalar diğerleri de oynar. Dans esnasında vücutlarını bir ayakları üzerinde durarak arkaya eğilirler.)

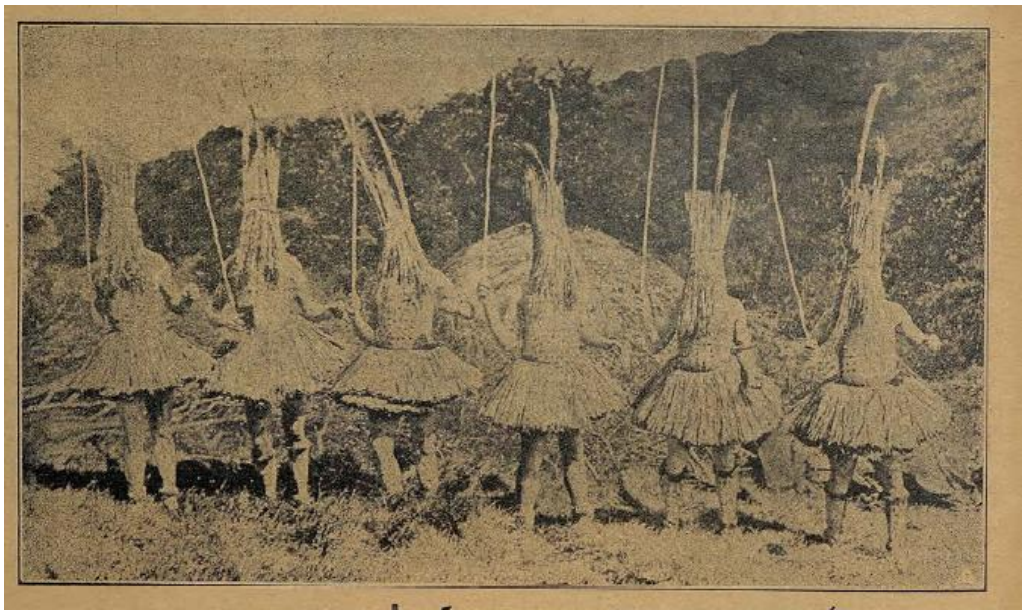

(Keticilik devresine girdiklerini tasvir için sabahtan akşama kadar dans eden delikanlılar)

(Afrika'nın birçok yerlerinde çocukların gençlik çağına geçişleri birçok merasimle tes'id olunur. Mesela burada gördüğünüz çocuklar Afrikalıdırlar. Bunlar vücutlarını tebeşirle beyaza boyar, beylerini yüzlerini samanla örterler. Sonra şafak vakti beraber dansa başlayıp akşam güneş batıncaya kadar dans ederler. Birçokları bu kadar uzun dansa mukavemet edemeyip bayılır. Fakat onlar bundan da memnundurlar.)

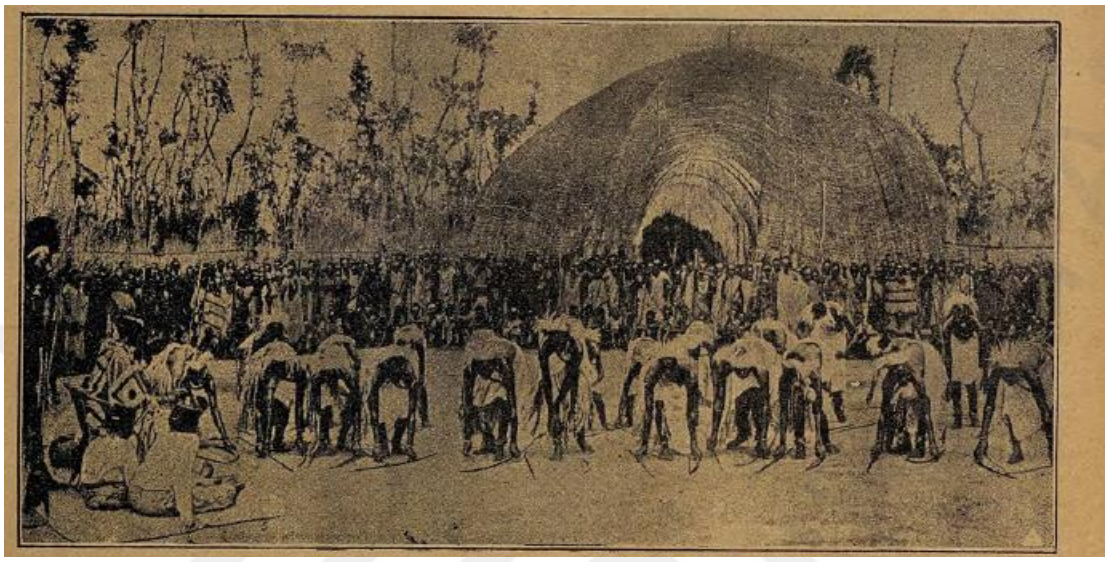

(Sultanlarının misafirleri şerefine (Ruanda) lıların yaptıkları danslardan biri)

(Ruanda, Afrika'da, şark Kongo'da bir yerdir. Burada ahalinin bir sultanı vardır. Sultan gelir halkın ortasına oturur. Bütün aşiret reisleri gelir, onun önünde dans ederler. Bu adamlar çok uzun boyludur. Ellerinde okları ve yayları, başlarında başlıklarıyla heybetli bir manzara arz ederler. Şarkı söylerler ve şarkıya ayağa uydurarak dans ederler)[87]

3.8. İSPANYOL DANSÖZÜ

Serjen, ressamların ressamı olarak tanınmış meşhur bir resimdir. Eserleri halktan ziyade sanatkârların takdirine mazhar olmuştur. Burada gördüğünüz İspanyol dansözü, onun en kuvvetli resimlerinden biridir. Bu tabloda kadının duruşu, kolların ve ellerin manalı vesaiti, elbisenin baş döndürecek kadar şahane bir surette tertib edilmiştir. Serjen on dokuzuncu asır ressamıdır. Bugün bir tablosuna bin İngiliz lirası verirler. Mevzularını ekseriya dans hollerinden almıştır.[88]

[87] Resimli Ay, N.4, Haziran 1927, s.15-21.
[88] Resimli Ay, N.3, Mayıs 1927, s.14.

3.9. SÂRİ HASTALIK GİBİ BÜTÜN DÜNYAYA YAYILAN VE HER TARAFTA OYNANAN YENİ DANS

Şimdi bütün dünya bu dansı oynamakla meşgul

Bu da cazbend gibi yeni ve garip bir şey. Her yeni ve her garip şey gibi bu da Amerika'dan çıktı ve yine her yeni ve her garip şey gibi derhal sâri bir hastalık şeklinde bütün dünyaya yayılıyor:

Çarliston Dansı

Cazbend nasıl birdenbire doğmuş, hiç beğenilmediği halde birdenbire, muzaffer bir ordu gibi şehir, şehir dolaşarak bütün dünyayı fethetmişse, çarlistonda, doğalı henüz birkaç ay olduğu halde, Amerika'yı kasmış kavurmuş, herkesi cezbetmiş, ve Amerika'da hemen her yerde herkes tarafından oynanan bir oyun haline gelmiştir.

Çarliston, cazbend ve fokstrotun daha büyük bir suretle intişar etmiş, şimdi de Avrupa'yı istilaya başlamıştır.

Er geç İstanbul'u da istilası altına alacağına şüphe olmayan çarliston dansı, karilere ilk defa tanıtmak şerefi yine (Sevimli Ay)'a düşmüştür.

Amerikalılar, çarlistonu oynamayan kimse hayatında dans etmemiş addedilebilir diyorlar. Çarliston fokstrottan, hatta şimdiye kadar oynanan danslardan farklıdır. Ufak bir talime ihtiyaç vardır. Burada adımlar izah olunmuştur. Bu adımlara bakarak oyunda tecrübesini yapabilirsiniz.

Yalnız çarliston başlayınca istical etmemelidir. Musikisi de kendine mahsustur. Musikinin ahengine adımları uydurmak kolaydır.

Şimdi bütün dans salonlarında, balolarda, barlarda ve eğlence mahalle ellerinde herkesin oynadığı bu yeni oyunu öğreniniz.

Çarlistonu nasıl oynamalı?

Resimdeki şekilleri soldan sağa doğru bir itibar ederek başlayınız.

Birinci adım -Ellerinizi yalnız koyunuz. Vücudunuzu ileriye meylettiriniz. Ve dizlerinizi birbirine vurarak ve eğiterek adamımızı atanız ve ikinci numaraya geçiniz.

İkinci adım -Kolları muhtelif istikamete sallayarak ve vücudunuzu meyilli tutmakta devam ederek sağ ayağınızı ileri atınız ve parmak ucuyla yere basınız sonra topuğunuzu sağa sola çeviriniz. Bir de aynı hareketi sol ayağınızla yapınız.

Üçüncü adım -Vücudu ileri meylettiriniz. Dizler hafifçe meyilli ve ellerinizi dizlerinizin üstüne koyunuz. Sonra dizlerinizi ileri ve geri götürünüz. Bu hareketler esnasında dizleriniz üzerinde bulunan ellerinizi kollarını hızla muhafaza teşkil edecek surette tebdil ediniz.

Dördüncü adım -Kollarını muhalif istikametlerde sallanarak sol ayağınızı parmaklar üzerine sararak sağa dönünüz.

Beşinci adım -Vücudu yavaşça arkaya çeviriniz. Ellerinizi yukarı kaldırınız. Sağ ayağınızı ileriye göstererek parmak ucuna bırakınız.

Altıncı adım -Vücudu biraz daha arkaya meylettiriniz. Eller ve kollar yine uzanmış olarak kalacaktır.

Yedinci adım -İkinci adımı tekrar ediniz. Yalnız dizlerinizi birbirine vuracağına ileri kaldırınız.

Sekizinci adım -Bu adımlarda vücudu önden arkaya çevirmek lazımdır. Bunun için sağ ayağınızı parmaklarınız üzerine sol ayak üzerine atınız ve yarın daire çevirerek arkaya dönünüz. Bu defa sol ayağı sağ ayak üzerine alarak aynı dönmeyi tekrar ediniz. Oyunun sonunda son resimde görünen vaziyeti almak, yani sağ ayak ileride ve sağ, sol kollar sağa mütemal, vücut arkaya eğilmiş bulunmak lazımdır.

[89]

[89] Resimli Ay, N.4, Haziran 1926, s.21-22.

3.10. SON ZAMANIN MODA DANSI

Balak batımı öğrenmek ister misiniz?

Bu figürleri evde kendi kendinize talim ederek bu dansı öğrenebilirsiniz

1)Balak batım dansında birinci figür: Sol ayağınızı yana alınız. Bunu yaparken iki ayağınızın da topuklarını kaldırınız. Bacaklarınızı kırarken vücudunuzu sağ tarafa yatırınız.

2)İkinci figür: Vücudunuzu düzeltiniz. Sol topuğunuzu indiriniz ve topuğunuza basarak parmaklarınızı kaldırınız. Alaturka dansta olduğu gibi biraz titretiniz ve vücudunuzu oynatınız.

3)Üçüncü figür: Bir az ileri sol bacak hafifçe kırılacak ve sol ayak burun tarafından yere dayanacak.

Son zamanın moda dansı

Bu sayfalarda balak batım dansının belli başlı figürleri izah edilmiştir.

4) Dördüncü figür: Sağ ayağınızın topuğunu kaldırınız. Bacaklarınızı kırınız. Ellerde kalkacak ve adeta alaturka dans eder gibi oynayacaksınız.

5) Beşinci figür: Bir ileri bir geri sonra sol ayının arkanıza koyarak ayaklarınız üzerinde yürür gibi ileriye çekiniz. Bu dansı en mühim kuralları bacağınızı sürüyor gibi yürütmenizdir.

6) Altıncı figür: Sol ayağınız üzerine basarak sağ ayağınızı uzatınız. Yalnız vücudunuzun aşağı kısmını sürülmekte devam ediniz. İşte balak batım bundan ibarettir.[90]

[90] Resimli Ay, N.1, Mart 1927, s.14-15.

3.11. ANADOLU NASIL EĞLENİYOR?

Anadolu gençliğinin gaye-i hayali şu iki satırla hülasa edilebilir: Kaymakamlığın karşısında kız oynattı desinler. Anadolu'nun en mühim eğlence vasıtası avrat alemleridir. Zararı yalnız kendine dokunan bu âlemler Anadolu gencini yükselten ve tarumar eden hallerdir.

Muharriri: Muradoğlu

Pek çoğumuz için Anadolu henüz keşfedilmemiş bir iklimdir. Ne merkezle, ne civar şehirlerle asri rabıtaları bulunmayan bir kıtaya nasıl yaşıyor diyemeyiz. Çünkü yalnız kendisine değil kendisini sevenlere bile en yoksul zamanında hayat ve vakit verdiğini görüyoruz. Fakat nasıl eğleniyor diye sorabiliriz. Mademki eğlenmek gençliğin en tabii bir hakkı ve ihtiyacıdır, o halde dört tarafı geniş odalar ve yalçın tepelerle çevrilen köylerde, şehirlerde, merkezden müniyet namına bir şey olup vermeyen yerlerde gençlik nasıl eğleniyor?..

Anadolu halkının kendi gramofonuyla mütenasip bir sefahat usulü vardır ki başlı başına bir âlemdir. Belki ne aşiret masalarında, ne kadın âlemlerinde göze çarpan bir fevkaladelik sezilmez. Fakat biraz tahlil olunursa bu hususu içtimailerde Anadolu gençliğinin nasıl yükseldiği ve nasıl tarumar olduğu görülür. Bunu yakından takip edenler, uzak mıntıkalarda nadide bir nebat gibi habersiz yetişerek habersiz solan bu cevherli gençliğin hayatıyla candan alakadar olanlar hem memnun, hem mustarip olurlar.

Gördüğüm ilk avrat âlemi

Bir mayıs akşamıydı. Birkaç arkadaş bir haftadan beri Anadolu'nun orta şehirlerinden birinde misafir bulunuyorduk. Ora eşrafından biri, münasip bir vesile ile, o gece için bizi bir aşiret meclisine çağırdı. Mihmandarımız olan genç izahat verirken, davete şehrin belli başlı yetkililerinden birkaçının da kadınlarla beraber bulunacağını, misafirlerin şerefine (Avrat) oynatacağını ilave etti. Bu, göreceğimiz Anadolu eğlencelerinden birincisi olduğu için, bizi meraka davet sevk ediyordu. Henüz karanlık basmadan, önümüzde fener tutan bir ihtiyar olduğu halde, vaktinden evvel kararan karışık sokakları geçtik. Epey mesafe aldık. Bir müddet sonra davet edildiğimiz evin baraka kapısına benzeyen medhalinden içeri girdik. Zemini Avanos işi güzel bir keçe ile döşeli, duvarları kıymetli Kırşehir halılarıyla örtülü geniş bir odanın ışığında ev sahibi bizi hüsnü kabul etti. Odanın iç cephesini daire-i medar işgal eden, zarif seccadelerle mefruş, uzun

sedirlerin üstünde bağdaş kurmuş birkaç misafir bir yerli nezaketiyle ayağa kalktılar ve bize baş köşeyi gösterdiler.

Mutat selametlerin teatisinden sonra etrafı tetkik için fırsat bulabilmiştik. Tavanda asılı duran büyük bir gaz lambası odaya kâfi ziya veriyordu. Bu kırmızıya yakın lamba aydınlığında gördüğümüz başlıca şey dolu sürahileri, mükellef tabakları ve gümüş tepsisiyle nazarı dikkati celp eden büyük bir içki masasıydı. Fakat birçok yemişleri, meyveleri, soğuk etleri ihtiva eden sofranın en büyük noktasını zeytinyağlı bir meze ile balık teşkil ediyordu. Anadolu ortalarında zeytinyağı meçhul bir mayidir. Tatlı su balıkları ise deniz kenarında yaşayan kimseler için ekli gayri kabil tahammüldü. Duvarlarda resim namına tabiatla bir şey yoktu, yalnız hattı bozuk eski levha daha üç dane veznesiz beyit görünüyordu. Ondan sonra yüksekte bir av tüfeği, bir pala, bir hançer bir kılıç… İşte, eşrafın kabul odası bu kadar sade idi. Hatta kapıya bakan sarılmış bir ayı postu bile bu sadeliği ihlal edemiyordu.

Abdurrahman bu kadar gecikmezdi ama!

Sedirde oturanlardan kır sakallı, abani sarıklı ve şaşı gözlü bir ihtiyar basit fakat gülünç nutuklarıyla sükûtun devamına mâni oluyordu.

İlk kadehler dolu boşalmıştı ki içlerinden biri:

-Abdurrahman bu kadar gecikmez idi ama Allah vere de devriyeye rast gelmeselerdi! Dedi. Bu söz sahibeyi ateşlemeye kâfi bir kıvılcımdı. Zaten herkesin hürmetle andığı Abdürrahman tehlikeden yılmayan, avludan korkmayan çapkın bir genç olduğunu şehre indiğimiz gün işitmiştik. Demek bu gece beş altı memleketsizin kanıyla eli yıkanmış bir kahramanla karşılaşacak, eğlenecektik! Kim bilir, ne heybetli, geniş göğüslü ve uzun boylu bir adamdır! Bir tarafta Abdürrahman'ın kız kaçırmasından, bilmem hangi günün yakıtlarına meydan okumasından bahis olunuyordu.

İçeriye beş kadın geldi

Yarım saat geçmişti ki dış ve iç kapılar esrarengiz bir surette vuruldu. Yaşları yirmi ile otuz beş arasında on on beş delikanlı ile beş kadın içeri girdi. Merasime, taktime hacet kalmadan her biri eşrafı hürmetle selamladıktan sonra sedirlerin üstünde en rahat vaziyeti aldılar. Bize de kaidesine muvafık birer temenna ettiler. Kadınlar, kapının önünde, yan yana dizilmiş, ayakta duruyorlardı. Karne ile yeni gelenlerin içinde Abdurrahim'i bulmak mümkün değildi. Gençlerin hemen hepsi bir yayılışta, bir şekilde, hatta iklimin tesiriyle yüzlerinin ifadesi bile aynı manada idi. Yanımızdaki yerli gence

sordum, o ortadaki yanık çehreli birisini gösterdi pek çok hile görmüş gözlerin bu kadar munis parlayacağını asla tasavvur etmemiştim. Benim o heybetli tasavvuf duruma mukabil karşındaki samimi bakışlı, orta boylu, konuyu anlamak için korkunç bir tecrübeye intiyacı olan bir Beyduruyordu. Ayağında şalvarlardan biraz daha dar bir pantolon, üstünde bıçkılı bir mintan, kahverengi bir ceket ve başında da siyah astragandan bir kalpak vardı. Başlıca hususiyeti bir arşın boyundaki ağızlarıyla göğsündeki kalın gümüş kösteği, belindeki bir saldırma idi. Sol kalçasının üstündeki tabanca, ceketin üzerinden belli oluyordu.

İnsana merhamet hissi veren rakslar

Kadınların giyinişleri, simaları kadar feci idi. Alaca basmalardan yapılmış entariler içinde zayıf, şişman, baş tarafındakinden maada hepsi çirkin beş vücut, emire mahya bir halde duruyordu. Etrafı çevirilmiş gözleri, sarı, eflatun, hülasa garip renkli kurdelelerle bağlanmış yüz örgülü saçlarıyla bunlar insana yalnız merhamet ve infirat alaka edebilirlerdi. Başta duran dolgun vücutlu, sıska boylu tevfikini hissetmiş gibi, göğsü entarisini çatlatacak derecede gergin bulunuyordu. Yalnız bunun ayağındaki iskarpinlerin topuğu çarpık ve biçimi diğerleri kadar çirkin değildi. Belli ki bu yosma, Abdurrahman ile arkadaşlarına aitti. Abdurrahman ile arkadaşları diyorum, çünkü bu şehirlerde bir kadın dört beş delikanlı ahbap arasında müştereken idare olunur. Her hafta nöbetle birisine aittir. Binaenaleyh herhangi birinde zuhur eden hastalıklar diğer refikalarına bu canlı vasıta ile derhal sirayet eder. Eski idarenin taassubu Anadolu'da umumi kadınların yaşamasına mâni olduğu için işte bir memleket gençliği gerek kadın kaçırmak yüzünden, gerek efrenci hastalıkların sirayetinden mütemadiyen kurban veriyor.

-Ulen ne duruyonuz! Bekara ilahi eyletmek!

İçlerinden birisinin verdiği bu emir üzerine derhal kadehler doldu, elimize geldi, sonra sırasıyla herkes bu acı maiden birer birer tattı. Cigaralar yanmış, meclis daha ziyade resmileşmişti. Kadınların mevcudiyeti adeta onlara hürmet telkin ediyordu. İşte Anadolu gençliğinin yükseldiğini gösteren bir levha bu idi. Ne zaman bir kadın yüzünden iki taraf olan delikanlılar karşılaşsa ve ortalığı muharebe meydanına çevirerek birbirinin kanını akıtsalar, başlıca kaide kadının kılına hata gelmemesidir. Böyle kadınlı eğlencelerde yerlilerin arasındaki teamül; başlarını önlerine eğmektir.

Bir delikanlı tanbura benzeyen bir saz çalıyor, biri de yüreği yakan bir Anadolu şivesiyle mâni söylüyordu:

Ay doğdu ayan ayan,

Yollara düştüm yayan.

Rüyana girmez iken

Koynuna girdim, uyan!

Nihayet kafalar dumanlanmış kadınlar oyuna başlamıştı. Ciğerlerinden köpürmüşçesine çıkan iç sedalarıyla kalçalarının eğerek bellerini büküp kıvrılarak, avaz avaz haykırarak oynuyorlardı. Bu pek iptidai bir raks olmalı beraber çok mahaliydi. İki dizlerinin üstüne geldikten sonra başlarını arkadan geri değdirerek göbeklerini, memelerini ince kumaşlar altından önüme seren bu kadınları tebessümle seyrediyorduk. Yerliler buna bakmaktan men' edilmişti, hepsi gözlerini ayakların ucuna dikiyorlardı. Bunları olduğu gibi görmek yalnız yabancılara mahsus fevkalelade bir müsaade idi. Biz bundan azami istifade ediyorduk.

Kadınlar, ter kokularıyla odanın havasını dolduracak kadar, kıvırıldılar, büküldüler; bununla beraber rakıları daima tazeliyorlardı. Gece yarısına kadar devam eden bu cüş ve herüşten sonra delikanlılar kadınları aldılar, etrafına bir muhafaza daha çemberi gibi dizilerek evlerindeki refikalarının yanına götürmek üzere gittiler. Evet, bu acınacak kahpeleri, baba yiğit gençlerin zevceleri giydirir, valideleri soyar. En güzel yemek ve en yumuşak yatak onlarındır. İşte o yükselen gençliği perişan gösteren sebep de budur.

Kadın yüzünden evlenen gençler

Yaz gelince şehirlilerin ekserisi civardaki sayfiyelere naklederler. O zaman gece yollarda gezmek tehlikeli değilse bile korkuludur. Bakarsınız, karanlık bir köşeden ansızın birkaç hayalet belirir. Bu hayaletler açık saçık aralarına aldıkları bir iki kadını oynatmak üzere mukarrer bir içtima yerine götürmek için yola çıkmışlardır. Hepsi tepeden tırnağa kadar silahlı, gözleri meftun ve elleri tetikte delikanlılardır. Bunlar ne zaman kadınsız bir kafile ile karşılaşırlarsa için o zaman kıyamet kopmuş demektir. Kadınsız olanlar, diğerlerinin elinden avratları almak için derhâl silaha davranırlar. Dişi mahlûklar bir yana çekilir her iki taraf o keşf-i zulmet içinde mütemadiyen kurşun boşaltmaya başlarlar. Bundan dolayı vesaitlerin ekserisinde, son zamanlara kadar, geceleri bir meydan muharebesini andıran valolar duyulurdu. Hatta bir gece davetli bulunduğumuz bir evden sokağa çıkar çıkmaz, mehtap altında, karşı karşıya mevzu tutan iki rakip takım arasında kaldık. Etrafımızdan ıslık çalarak geçen kurşunlardan ancak birer

kuytu kapı eşiğine sığınmakla kurtulabildik. İki taraftan hangisi ricat ederse kadınlar galiplere ganimet olarak kalır. Aşağı yukarı horoz döğüşünü andıran bu küçük harpler, bize her sene birçok kuvvetli unsur kazandırıyor ve kaybettiriyor.

Yaylalarda nasıl kadın oynatılır

Sıcak ve mehtaplı gecelerde, yaylalarda kadın oynamak bir ananedir. Sabahtan kurulan çadırlarda lüzumlu eşya bulunur. Oyunun şekli, diğerlerinin aynıdır. Yalnız ay aydınlığında kadınların tenassüzlüğü tamamiyle görünmediği için daha ziyade zevk verir. Güzel bir sesin civar tepelerden mütemadi akisler yaparak birkaç tane dinlenmesi bence Anadolu gecelerinin en büyük şiarıdır.

Bilhassa düğünlerde kadın bahsi ehemmiyetli bir mesele hâlini alır. Köyün şerefine en güzel avratlara malik olan takımlar gelir fakat bu en güzelleri tabiatla vurguları fazla olduğundan düğünden çıkınca yine mücadele baş gösterir. Bu mücadeleler, tedarikli olduğu için daha heyecanlıdır. Kurşunların tok bir sesle birkaç göğse birden gömüldükleri ekseriyetle vakidir. Esasen Anadolu düğünleri herhangi bir yabancıya ancak dehşet verecek bir surette icra edilir. Gece dolaştırılan parlak ve büyük bir şulenin altında havaya sıkılan kurşunların haddi hesabı yoktur. Mamafih bunlara alışmak zaman meselesi olduğu için, kadınlar bahçe duvarlarından bütün bu haneyi memnuniyetle temaşa ederler.

Anadolu mütenasip değildir

Anadolu hiçbir vakit mütenasip olmamıştır. Bir kere onu zorla, cebr ve kahır ile tenasübe sevk eden bu idare olmasaydı, içtimai tecditleri İstanbul kadar suhuletle kabul edebilirdi. Bir vilayete giren her valinin yeknazarda gördüğü facia bilhassa bu kadın meseleleri olduğu halde halletmeye bir türlü muvaffak olamaz. Zira derhal karşısına iki üç veya geridi gelir, valinin bütün fahişeleri bir yere toplayarak daha zararsız bir surette icra sanat etmek istemesine karşı:

-Paşa hazretleri! Namınızı… hancı diyete yad ettirmek arzusunda değilseniz bu fikirden vazgeçiniz!

Gibi keskin bir cümle ile mâni olurlar. Bununla beraber bu muterizlerin önde behemahal oğlunun, kardeşinin, yahut akrabasından birinin kapattığı bir kadın vardır. Kendi evlerinin böyle küçük bir rezalethaneye benzemesine rağmen cebeli bir riyanın, sahte bir taassubun sevkiyle ak sakallılarının ve beyaz sarıklarının tesirini bu fena vadide tecrübe etmeyi vazife addederler.

Bununla beraber Anadolu gençliğinin bu eğlencelerindeki vaziyeti gayet samimidir. O, bunu yalnız delikanlılık olsun diye yapmaktadır. Yalnız bir şeref için, ne

kadar mütevazi olsa bile, onu ikna eden küçük bir şeref için bu yolda kanını da sebil eder. Zaten yabancı, adi müptezel bir kadın uğrunda gösterdikleri bu fedakârlık değil midir ki anavete karşı vuku bulan herhangi bir tarzda onları birer arslan haline getiriyor? Bu, ancak zatın terbiyesidir. Yoksa Anadolu gençliğin murat âlemlerinden kastettiğini şu iki setretme ile gösteriyor:

Kaymakamın karşısında kız oynattı desinler.

İşte sırrı yalnız kendisine dokunan bir sınıf halkın gaye-i hayali bu iki satırdadır. Onlar için bir şeref olan kaymakama karşı kız oynatmak keyfiyeti belki başkalarına göre gülünçtür, şayan-ı dikkat değildir, basittir. Fakat bu öyle bir halet-i ruhiyenin tecellisidir ki cidden tahlilde muhtaçtır. Uzak kaza içinde en büyük mülkiye memuru, hükümet mümessili olan kaymakamdır. Binaenaleyh bu mısraları söyleyen kimse vilayet merkezinde olsaydı valinin karşısında kız oynatmayı bir hüner sayacaktı. Belki de daha mühim bir yerde daha mühim bir kuvvete kadar ilhamını tavsı ederdi.

Avratlar bazen iki taraf arasında böyle yaylım ateşli mücadelelere sebep olurlar

Mehtaplı gecelerde bağlarda ayın donuk ışığı altında kız oynatmak Orta Anadolu'nun şiirle dolu eğlencelerinden biridir.[91]

3.12. ANADOLU'DA BİR KUMAR SAHNESİ

Anadolu şehirlerinden bazılarında kumar bir itila halini almıştır. Gençleri karanlık ve kuytu köşelerde, münzevi ve müteharrik evlerde gündüzden anlaşan kumarbazlar gizlice birleşiyor ve Beyoğlu'nun en meşhur kumarhanelerinde görülen bir heyecan ve hırs içinde saatlerce oynuyorlar.

Muharriri: Seyyah

Aydın'dan sonra medeni rabıtalardan tamamıyla ayrılmıştım. Badem ve sebze bahçelerinin esmer çitleri arasında son bir kere daha şimendüferlerin dik perdeli ıslığını duyduğum zaman, önümde açılan uzlet sahasını bir hamlede içmiş gibi başım ağırlaştı. Gönlüme yalnız lakin ağır tortusu çöktü.

Günlerce yüksek ağaçların altında atımımın tenha nal seslerini seslerini dinledim ve bozuk şose üzerinde üç günde ancak üç arabaya rast geldim. Çıngırat pıraletlerinin bir hicran bestesi gibi dağlarda inlediğini duyduğum bu hızlı yolculuğun son gecesini hiç

[91] Resimli Ay, N.10, Kasım 1924, s.22-24.

unutamam. Uzaktan kırpışan aydınlık pencereleri görünce içimde hem sevinç, hem gurbet elemi ansızın el ele vermişti.

Hanın adi, çıplak duvarları odasında saç bir mangal karşısında ilk dakikaların açığı, kalem hududundan taşan şiirlerdir. Onları ifade için esrara ne lüzum var! Zaten benden evvel bu odada kalbini dinlemiş biçarelerin kurşun kalemleri duvarlarda bir hayli dolaşmış, bu çapraşık satırlarda ne hazin bir iç ürpermesi duyuluyor!..

Fakat insan hangi derde alışmadı? Hangi ıstırap zaman merheminden ve hangi ateş mesafelerin dokunduğu gülden altın hissesini almadı?.

Muğla'ya yavaş yavaş alıştım ve dost peyda ettim. Kazancına meftun ve zevkine meclup bir halkı vardı. Gün geçtikçe, beldenin yabancılığı siliniyor, perdeler kalkıyor ve şehrin hakiki hayatı gözlerime beliriyordu.

İçki ve kadın âlemleri bende bir tesir bırakmadı. Bunları gençlik ve kertik bir hakkı gibi telakki ettim; fakat bugün bile acısını damarlarımda duyduğum azabı bana verir ta sabaha kadar seyrettiğim bir kumar sahnesi oldu.

Daha valleri de musahabelerimizin bir yol bularak bu kumar vadisine aktığı olurdu. Bundan bahsedenlerin gözlerinde çakan ihtiras parıltısı, dudaklarını sarsan ibtila raişesi, nihayet beni de alakadar etmiş ve bir gece iştiraka kadar sürüklemişti.

Belde küçük ve kumar memnudu. Zabıta, bu mezmum iptilanın esirlerini birer birer tanıyor, onları gözden uzak tutmuyor; fakat bütün bu dikkat ve ehemmiyete rağmen hiçbir baskın şayiası ağızlarda dolaşmıyordu. Kendi kendime

kurduğum mantık silsileleriyle bu işi bir türlü halledemiyordum. Şayet müptelaların arasında polis erkeğinin de vücudunu bilseydim, bugün, meğer çok basitmiş!.. Demezdim.

Kendisine rica ettiğim dostun küçük bir tezkiresi, o akşam büyük bir kumar partisi olacağını haber veriyor ve yemekten sonra beni almaya geleceğini bildiriyordu. Tam zamanında kapı çalındı esasen ben de hazırdım.

Hisar denilen çok dik, kayalık, bedbaht bir mahallenin yolunu tuttuk. Karanlık sokaklarda peştemallerine bürünmüş, eli çıralı kadınların kızıl ışıklı meşaleleri uzaklaştıktan sonra gece büsbütün kararıyor ve göz gözü görmez bir hale geliyordu. Bereket versin akşam bu saatlerde kadınlar evlerine su taşıyorlardı biz sık sık parıltılı çıraların dumanlı aydınlığına kavuşuyoruz.

Yol, artık hepimizi solutacak bir diklik peyda etmişti. Birden cepkenli dizlikli bir delikanlı cigara yakmak bahanesiyle yanımıza yaklaştı. Arkadaşımla aşina çıktılar. Yüzünü tamamıyla göremediğim genç, laf arasında:

-Çabuk olun başlıyorlar.

Cümlesini savurup uzaklaştı, daha doğrusu geniş saçağı kuytu karanlığına çekildi. Dostuma:

-Bu da kim? Gözcü mü?

Dedim.

O, yalnız başına salladı ve ancak ipi ayrıldıktan sonra tatlı şivesiyle:

-Neyleyün canım, böyle yaşanub durma! İhtarını unutmadı.

Artık ihtirasın esrarlı vadisine girmiştik. Bir sokak sonra bir nöbetçiye daha rastladık. Bu, birincisi gibi yerinde kalmadı, bizimle beraber yürüdü.

Yorgunluktan dizlerimin kesildiği bir zamanda büyük ve kemerli bir kapının önüne doğrulduk. Arkadaşım bir kibrit çaktı. Aralarında otlar fışkırmış ilk basamağı, ancak o kızıl ışık sayesinde bulabildim ve elimden tutturmadan inemedim. Geniş bir avludan sonra içinden hafif bir diye süzülen yüksek bir methalle karşılaştım. Buradan da geçmek lazım geliyordu. Bir tık zeytinyağı kandilinin titrek aydınlığıyla loşlaşan yoğun geniş dam ne kadar da fena kokuyordu! En belalı tarafı burada irili ufaklı on beş yirmi devenin sıralanmış olması idi. Hepsi ayaklarını bir bir duvarcı metresi gibi katlayıp

çökmüş nihayetsiz bir geviş keyfine dalmışlardı. Köşede odun ateşi üzerine kapatılmış bir saçta deveciler (Katmer) pişiriyorlardı.

Bu manzaralar karşı benim muhayyem işliyor, kendimi bir kumar hanesinden ziyade bir ihtilal cemiyeti içinde sanıyordum. Deve damının nihayetinde çul ve hamutların teşkil ettiği küçük bir tepeyi dolaştıktan sonra, alçak bir müstakil delikten azıcık eğilerek geçtim. Buraya kadar devam eden derin sükûta bedel, içerilerden boğuk ve çok kalabalık bir gürültü geliyordu.

Beyaz tahta kapıyı ittik, işte artık içerdeyiz. Burası geniş bir yerdi. Toprak minder üzerine serilen çullar ve postlarla aşağı yukarı bir mescidi andırıyordu.

Herkes duvar kenarlarına dizilmiş ortayı boş bırakmışlardı. Tavan tütün dumanından görülmüyor ve semalar bir eylam bulutu arkasında ancak seçilebiliyordu. Lamba yoktu. Etrafa titreye titreye dağılan ışık, harıltılı ocaktan meydanın ortasındaki tenekeden yapılmış yukarısı hazneli acayip zeytinyağı şamdanlarından dökülüyordu. Teneke şamdanların yanında yana yatırılmış on iki dizi iskambil kâğıdı vardı.

Etrafa şöyle bir göz gezdirdim. Her cinsten adam vardı. Kumar iptilası, bir gecelik bir suya beraberliğiyle dünyanın en muhtelif adamlarını bir araya toplamıştı. Başta işte tapu müdürü… sağımda meşhur katil Ali Efe, solunda diyar diyar kumar peşinde koşan müftülerin Mustafa Ağa ile çerçevelenmiş duruyordu.

Zaman zaman:

-Nerde kaldı acep?.. İstifhamı çalkanıyor, bu sual her ağızdan bir aks alarak halkanın üstünde dolaşıyordu. Her halde bir beklenen vardı. Kendi kendime oyun başlamadığını göre bu henüz gelmeyen hatırı sayılır bir kumarbaz olacak; diyordum.

Bu aralık tahta kapı gıcırdadı, içeriye acayip bir şey girdi. Az kaldı hayretimden bağıracaktım. Çünkü bu gelen şeyin ne olduğunu mümkün değil tahmin edemezsiniz. Gözlerimi ovuşturup tekrar ve daha büyük bir dikkatle baktım. Evet yanılmıyordum. Bu, iki kişinin taşıdığı bir sedye idi. Ne vardı bir kaza mı olmuştu?..

Akşam yanımda kıs kıs gülen dostuma heyecanla baktım; fakat o:

-Bu, dünyanın en donuz kumarcısıydı. Adına Evleli Ercep derler. Kötürümdür ama böyle kendisini taşıtır da yine oynar!

Deyince içimde, merhamet ve heyecan yerine nefrete yakın bir tetkik hırsı uyandı.
Baktım, baktım. Hakikaten birer çomak gibi kurumuş ayakları, taş duvarına ait

insanların kullandığı yamrı yumru bir çekice dönüşmüştü. Esmer yüzünün solgun çerçevesi içinde gözleri ispirto alevleriyle tutuşmuş, fıtrat ona iptilasının damgasını vurmuştu.

Herkes sevinmişti. Sağdan soldan:

-Aferin ulan Ercep!

-De gidi gumbar gahbesi de!

Şapaşı döküldü. Küfrün alkış yerine geçtiğine ben ilk defa rast geliyordum. Ne kadar şaşırdığımı tabii tahmin edersiniz.

Oyun hemen başladı. Çok basit bir şeydi. Yüzükoyun kapatılan iskambil desteklerinden biri alınıyor; bir sağa bir sola bir de ortaya açılıyor. Ondan sonra hangisini kâğıdının cinsi evvel gelirse parayı o kazanıyordu. Zevksiz, heyecansız, fikrin ve zekânın hiçbir alakası olmayan bu oyunla eğlenmek her halde insanın hiç de lehinde bir fikir vermiyordu.

İlk ellerin dolaşmasından sonra birdenbire hareket arttı ve oyun hemen büyüdü. Evvela bir liraya, beş liraya çekilen kâğıtlara mukabil şimdi yüz, iki yüz hatta beş yüz liralık teklifler başlıyordu. Herkes parasını dağarcıklarla getirmişti. Bu meşin torbalardan tomar tomar banknotlar çıkıyor, ortaya dökülüyordu. Vakit geçtikçe yüzlerini sarılığı arttı, gözler kanlandı, eller asabi bir raşe sardı. Zaman zaman parası tükenenlerden biri ayağa kalkıyor, belinden bıçağını veya tabancasını dışarıda bekleyenlerden birine verip yolluyor ve evinden para getiriyordu. O gece bir faciaya şahit olmak mukarrermiş. Aksi şansına rağmen korkunç bir ihtirasa oyun dalan Ali Efe, nihayet karısının takım altınlarıyla beşibiryerdelerini ortaya sürmüştü.

O altın dizileri, iskambil kâğıtlarının kumandasıyla elden ele geçip şıngırdadıkça ben, uzakta çıra yanan bir ocak başında sessizce ağlayan bedbaht bir kadının mazlum hıçkırıklarını duyar gibi oluyordum.[92]

3.13. BİR SÜNNET DÜĞÜNÜNDE

Şarkın kendine mahsus tuhaf adetleri vardır. Bunlardan biri de henüz hiçbir şey anlamayan masum çocukların bir parça et koparmak, birazda kan akıtmaktır. Bu

[92] Resimli Ay, N.10, Kasım 1924, s.27-28.

hasnettirler, çocuk ızdırap içinde kıvranırken evinde misafirler şen kahkahalar ve şuh çalgılar içinde eğlenirler.

Muharriri: Seyyah

Genç kalmadan gitmek kabil olmadı; fakat o sahiple çok eski bir maziye kadar inen derin arkadaşlığımıza güvenerek pek üzülmüyordum. Yalnız canımı sıkan şey, dostunun yeni naklettiği evi bulmak meselesiydi. Tramvaydan inince, bana tarif edilen semte doğru yürüdüm. Hedefi kitap yayın için artık kulaklarımdan başka rehbere ihtiyacım yok. Hangi evde fazla gürültü işitirsem, buna da hacet kalmadı. Bütün pencerelerinden bol ışık çağlayanları duyulan büyük bir yalının önünde durdum.

Kapıda parmaklık pötürlerini giymiş bekçi ve saka ilk istikbal vazifesini yapıyordu. Aşağı atlar atlamaz, dümencilerin bunların vazifeleri, misafirleri derecelerine göre ağırlamaktır biriyle karşılaştım. Bu geniş ve ücretli tebessümlü zatın muhki giydiğiniz elbisedir.Adınızı sormaz kıyafetinize bakmaz Nasrettin gibi söylemek lazım gelirse benim de kürküme bakarak pahamı biçti ve merdivenlerin yarısına kadar çıkardıktan sonra bırakıp döndü.

Birbirlerini ya az yahut hiç tanımayan misafir dalgaları arasında bir kere dostumu görmese idim, dönecektim. Kabul tarzındaki manasızlığa canım sıkılmıştı.

Koşarak geldi ve başka dudaklarla kıskanç bir fersiyatı kavuşturan iltifatla ellerimden çekerek oğlunun yattığı odaya beni sürükledi. Sandalyelerin mutat intizamını bozmuşlar ve yolları karıştırmışlardı. Aralarında geçinceye kadar epey zahmet çektim.

Dostum, nihayet bir kapıda durdu, ve açınca zihnimde çok eski bir manzara canlandı. Esasen her erkek, bu manzara karşısında birtakım tedailerle kendini hatırlar. Sol tarafta geniş karyola, müzeyyen hattı murassa bir fona yaslanmıştı. İpek bir duvar halısı mı üstündeki nakışlar her halde çok uğraşılmış hissini veriyor. Antika çevrelerin büyük ve gergin kanatlı kelebekleri altında nakışların en nadideleri, pırıltılı dallarla dökülüyor, garip fakat güzel bir arma teşkil ediyordu. Koca yatakta çocuk büsbütün ufalmış, karyolanın boş kalan yerlerinde oyuncaklar, billur hokkalar, kurdeleli paketler ve mahfazalar dizilmişti. Her gelen bir defa çocuğun hatırını soruyor; sonra getirdiği hediyeyi oraya bırakıyordu.

Vücudundaki ızdıraptan ziyade düğünün ve etrafında gezinen kadınların telkini altında zavallı yavrunun yüzü sarmıştı. Yanına mavi tekyesi ve yine mavi çizgili entari ve

hırkasıyla biraz süzgün görünen mini mini ahbabımla çok konuşmaya vakit olmadı. Doktor gelmişti ve onların baş başa kalmaları lazımdı.

Çıkarken dostum sordu:

-Malum ya, misafirleri zaruri bir tasnif ile sufiler ve sefihler diye ikiye ayırdık. Sen hangisinde eğleneceğin yeri tahmin edersen, oraya yerleş.

-İkisinde de! Dedim ve gülüştüm. Evvela sofiler tarafına geçtim. Yerime alışınca bermutat etrafı tetkike daldım. Çok büyük ve çok geniş bir müstatil teşkil eden bu yerde yüze yakın misafir toplanmıştı. Hepsi ağırbaşlı görünüyorlar, bir konferans salonundaki ciddiyet ve vakar ile oturuyorlardı.

Karşı sırada iri çerçeveli siyah gözlük takınmış smokinli bir zat, açık yanağından fışkıran bir zerre gözlük kadar sırt gömleğinin müthiş kanburu ve kemerine sığmayan taşkın göbeğiyle canlı ve müteneffis bir ızdırap şeklinde gerilmiş soluyordu.

Sakalın kesilmesindeki biçim ve smokini bana bu zatın bir sefer mütekaidi olması ihtimalini hatırlattı. Ta ileride köşedeki geniş koltuğa bağdaş kurmuş bir babacan, bakır renkli sert sakalını parmaklarıyla tarıyor, ışıktan kısılan gözleriyle etrafı temaşa ediyordu. Burası tam bir kıyafet müzesi idi. Dünyanın hiçbir yerinde bizdeki kadar kisve tehalifi olamaz, sanırım. Mesela, bir ecnebiye bu hayatın fotoğrafı gösterilirse ve sonra, hepsinin aynı şehrin ve aynı senenin sekenesiolduğu söylense buna çok güç inandırılırdı. İşte Ahmed Rasim Beyüstadımız duymasın tam manasıyla asri bir genç, korseli ceketi ve bu maddeli, parıl parıl çehresi yetmiyormuş gibi, cinsiyeti hakkında şüphe verecek edalarla süzülüyor. Uzun, ince bir ağızlığı yarım yarım açık bir aktığı mütekallis dudaklar arasında dişleri görünüyor, yani başında sarıklı bir adam ve bir az daha ileride şehadet parmağı delik meşinin içinde bir şeyler karıştıran molla tam bir biraz tezat-ı kati teşkil ediyorlar.

Sağda kalabalık bir saz heyeti var. Nadide şarkılar çalıyorlar. Fakat düğünlerde her şeyden evvel sazların şirazesi bozulmak adettir. Sarhoşların aklından evvel onların fasıl silsileleri dağılır. Mesela, sağ henüz bir faslın peşrevini bitirmiş ve besteye girmiştir. Hatırlı bir misafirin aklına çocukluğunda veyahut daha kutlu bir ihtimal ile âşıklığı zamanında kendisine çok tesir etmiş bir şarkı gelir. Hemen dümenciye bir işaret çakar ve arkasından emrini de verir.

Nitekim burada da öyle oldu. Sert ve seri bir tanbur mızrabı fer hannak destenin sonundan aldığı karar ahengiyle yanağı düşerken ağır bir misafir:

Karadır bahtım kara

Şarkısını istedi ve bütün saz alt üst oldu.

Kendi kendime:

-mademki musiki bahsinde sarhoşlarla ayıklar arasında, tevellüt ettikleri karışıkları itibarıyla, bir fark yoktur; burada niye durayım gider sefihler içindeki curcunayı seyrederim. Dedim ve öteki salona doğru yürüdüm.

***

Uzun ve loş bir dehlizden sonra karşılıklı iki salonun ortasına dâhil olmuştum. Küçük rehberim beni orada bıraktı. Salonlardan birinin kapısı açık duruyor ve oradan saman doldurulmuş bir tilki ini gibi duman çıkıyordu. Öteki kapıya şeffaf, peştemal neviden bir perde asılmıştı. Arkasına aksetmiş tuvaletli kadın başları görünüyor ve içeriden fıkırtılı bir muhavere ile beraber oynak kahkahalar aksediyordu.

Sarhoşların bezmine dâhil olurken, bilmem niçin içime bir hüzün ve ızdırap çökmüştü. Her kafadan bir ses çıkıyor, billur şıkırtıları, çalan tıkırtılar arasında güya konuşuluyordu. Burasının bir meyhaneden ne kadar az farkı var. Yalnız duvarlarda o kadar çok ayna görülmüyor. Mezeler biraz fazla, rakı vesaire içkilere hudut yok. İçenler, bir hafta devam edecek bir sarhoşluğu midelerine depo etmek istiyor gibi, hiç durmadan, dinlenmeden mütemadiyen yutuyorlar beni sarhoşluğa mahsus ve bol letafetli, peltek cümlelerle istikbal ettiler. Her taraftan, merhabalar, şerefyap ettiniz afiyetle kudumunuzalar başladı. En belalı cihet bunlara mukabil etmek keyfiyeti idi. Yemek yedik mi söyledim; fakat kimde dinlemedi.

Hatta birisi:

-Daha iyi ya!

Deler!

Gibi garip bir teselli savurdu.

Küçük bir miktara rızadan başka çare göremedim. Esasen sağlam bir kafa ile burada oturmak, değme yiğidin kârı olmasa gerek. Cemaatin yaşlarını birkaç rakam da toplamak kabil değil. Tevilsizlerden kırantalara kadar hepsinden birer manga vardı. Bu aralık saz başladı; fakat sakın bundan fasıl falan anlamayınız ha!.. Tuluat kumpanyalarında oyun nasıl cereyana kapılır, çığırından çıkarsa, burada da ahenk öyle

yılankavi, bu mecrada akıyordu. Önümde bir genç, yanındaki kıranta köftehorun fahri sakiliğini deruhte etmiş gibi bu yine kadehi doldurup sunuyor, komşusu da birer kurşun sıkletiyle ağırlaşan göz kapaklarını kaldırmaya çalışarak yarım yamalak cümlelerle teşekkür ediyor, çarpık çarpık gülümsüyordu.

Elektrik ziyalarıyla hafif bir maviliğe boyanan cigara dumanları, teneffüs edilmez bir hale gelen müteaffin hava içinde bir ızdırap resmeder gibi kıvrılarak ağır ağır yükseliyor, gittikçe rengi açılarak dağılıyordu. Hele şeker birisinin aklına geldi de pencereyi açtılar. Denizi yalayarak gelen temiz bir rüzgâr mavi duman tabakası içinde cereyan ederken gözle takip olunabilecek serin bir iz bıraktı.

Kafaların birer volkan gibi kaynadığı, damarlardaki kanın bahara inkılap edecek kadar kızdığı bir hengâmede dipteki kapı açıldı. İki kız, telli pullu kısa etekli oyun fistanları altındaki varlıklarını çalkayarak girdiler. Arkalarından bir ut ve bir kemandan ibaret başka bir saz geliyordu. Birisi yirmi yaşlarında fakat intizamsız bir hayattan bin türlü suistimalin çehresinde bıraktığı izlerden otuzu geçkin görünen iri yarı bir kadındı. Göğüs taraflarında şurup kıvamında bir mayile doldurmuş tulumların dalgalanmalarını hatırlanan bir çalkanış vardı. Öteki henüz çocuktu. Hemen başladılar:

Turnam turnam…

Ciyak ciyak çıkan bu ses, Allah'ım ne berbat şeydi!..

Gözlerimi kapasam bir düğünde bulunduğumu unutmuş olsam, bu ulumaları kuyruğu bir tarafa kısılmış gidilerek sinirlerim isyan ettiren yaygaralarına benzetmek mümkün olacak. Güzel Türkçeyi hançerleyen şive sertliği de üstüne caba!.. Üst tarafı gelsin göbek ve kalça çalkalamak oldu. Bekârlar ne ise fakat gözleri şarkı mıymış aile sahiplerinin aç ve çıplak bakışlarını gördükten sonra insanlıktan iğrendim. Haspalarda bu âlemlerin kurdu olmuşlar. Kimden istifade edileceğini ilk nazarda kestiriyorsa onu önünde kırılıp dökülüyor, sonra belini genç bir fidan gibi kıvırarak ters bir reveransla dizlere eğiliyor, bol dekoltesinin içine para bırakmak bahanesiyle dalan ellerin tecavüzüne lakayt hatta teşvik dolu tebessümlerle cilveleniyordu?

Bir aralık:

-Benim dediğim çalınacak?

-Yok benim dediğim olacak.

Tarzında bir bela kapısı açılır gibi oldu. İradesi ispirto içinde erimiş herifleri teskin için zavallı ev sahibi ve yakın aşinalar neler çektiler bilmem; çünkü ben, zabıta sütunlarında ismimin şahit sıfatıyla bile olsa, geçmesine tahammül edemeyecek kadar titizim.

Koridor, bu cehennemden sonra gözüme araf ve serin rüzgârlı sokak bir cennet gibi göründü.

Beşiktaş 20 Eylül 345

Çocukluğun önü dolmayan hatıralarından biri sünnettir. Sünnet çocuğa erkekliği öğreten ilk hadisedir. Onun içindir ki sünnet çocuklar arasında mühim bir hadisedir

قوجا یاتاقده چوجوق بوسبوتون اوفالمش ، قاریولوناك بوسه قالدیرانده اویونجاقلر قورده‌لری یاکلدیریلمشدی.

Koca yatakta çocuk büsbütün ufalmış, karyolanın boş kalan yerlerinde oyuncaklar kurdeleli paketler dizilmişti

سنت چوجوغی سنت اولاجقدن اول آرقداشلری آرامنده حیاتنك بو مهم حادثه‌سنی تسعید ایدر

Sünnet çocuğu sünnet olmadan evvel arkadaşları arasında hayatının bu mühim hadisesini tesid eder.[93]

[93] Resimli Ay, N.9, Ekim 1924, s.2-4.

3.14. BİZ TÜRKLER İSTANBUL'DA NASIL EĞLENİYORUZ?

Bu sene İstanbul eğlenmesini bilmiyor. Deniz kenarları, gazinolar, eğlence yerleri bilmiyoruz. Eğlenenler de ekseriyetle Türk olmayanlardır. Türkler kırlara yayılmıyor, çığırdayan bir gramofonun etrafına toplanarak eğlenmeye çalışıyorlar.

İşte size bir sual. Hem öyle bir sual ki belki de şimdiye kadar hiç hatırınıza gelmemiştir.

Evet biz nasıl eğleniyoruz?

Biz Türkler, İstanbul'da eğlenmiyoruz. Kendi memleketimiz, kendi vatanımız olan İstanbul'da maalesef eğlenen biz değiliz, yabancılar eğleniyor. Herhangi bir gazinoya gittiğiniz vakit göreceğiniz müşterilerin muhakkak yüzde yetmiş beşi Türk değildir. Kim olduklarını da söyleyebilirim, Türkiye'de Yahudilerle, Rumlar eğleniyor. Hayret edeceksiniz, lakin maalesef bu, böyle… İstanbul, tabiatın bütün güzellikleriyle bize nemeş eğlenmeye çok müsait bir yerdir. Ve bir kere burada, iyi idare edilen eğlence yerleri olsa da sahipleri çoktan zengin olur çıkarlardı… fakat eğlence yerlerine olan rağbetin ezelini bunun aksini ispat ediyor…

Şu hâlde biz niye eğlenemiyoruz? Diyeceksiniz…

Bu senenin deniz güzelleri

Bunun müteaddid sebepleri var. Bir kere ekseriyatını memur teşkil eden Türk ailelerinin varidatı, ancak ve ancak temin-i maişete müsaittir. Eğlence düşüncesi bizden pek uzak, hatta gayrı tabii…

Memur olmayan ailelerin ise bir kısmı serbest meslek erbabıdır. Bunların ekserisinin meşguliyetlerinin fazlası, haftanın biricik tatil günü olan cumayı da işlettiriyor … geriye kalanlar da umum ve pek fakir olan bir kısımla, pek mahdut olan tacirlerimizdir umum sınıfın eğlencesi var, bunu size sonradan anlatacağım…

Ticaret sınıfına gelince tüccar sınıfı Türkiye'de eğlenenmeyi bilen tabakadır. Bunlarda umum eğlencelerin ancak yüzde yirmi beşi teşkil ederler. Evvelce Türkler çok eğlenirlerdi… lakin her eğlenmenin nihayeti mutlaka rezaletti…şimdi ise eğlenenler az, fakat ne kadar şayan-ı şükrandır ki bir kibarlıkla eğleniyorlar.

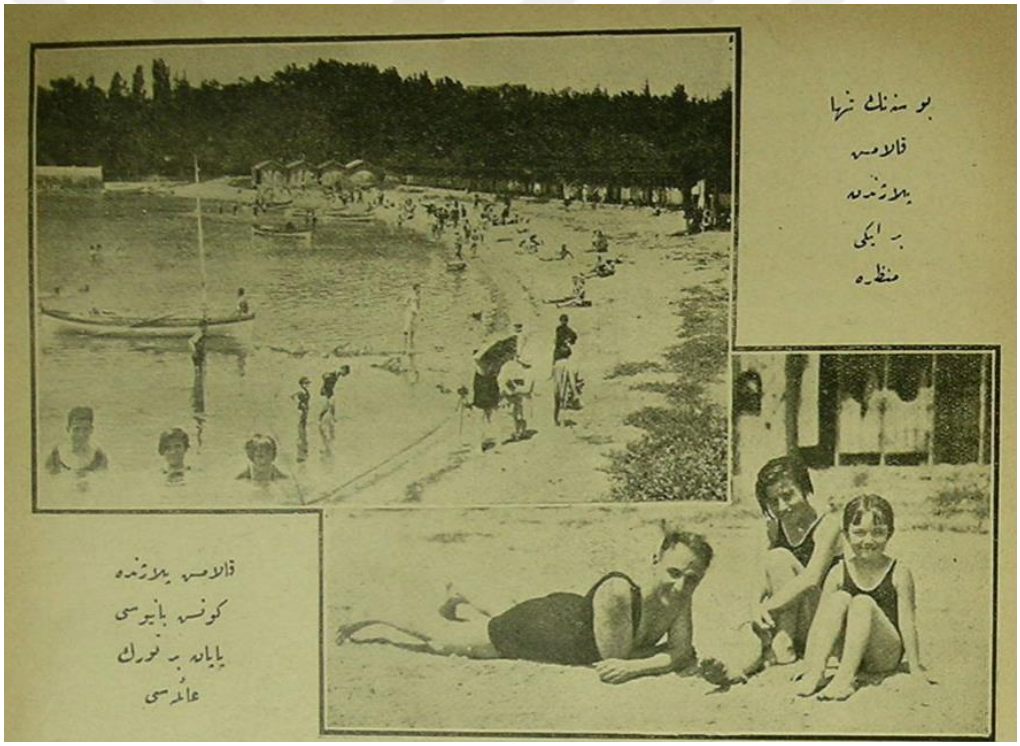

Bu senenin tenha kalmış plajlarından bir iki manzara

Kalamış plajında güneş banyosu yapan bir Türk ailesi

İstanbul'da bir kişi, vasati bir buçuk liraya mükemmel ve tam manasıyla nezih bir surette eğlenebilir. Görüyorsunuz ki bu, pek o kadar pahalı değil… fakat ailesi vasati dört kişi olan, altmış, yetmiş lira aylıklı bir memur, Yahudi'de yevmiyesi ayda kırk liraya bağlı olan bir umum için elbette ve elbette adam başına birer buçuk liradan, eğlence pek de o kadar yenilir yutulur, şey değildir.

Bunun içindir ki, eğlence yerlerinde görünmüyorlar…

Yüzde ellimiz, cumaları, ailenin en gençlerinin ısrarıyla alınmış bir gramofonun başında ve evde geçiririz… geriye kalanımız ise, bu yaz için tepelerine, birazımız da asıl eğlence yerleri olması lazım gelen gazinolara dağılırız… eğlenmediğimiz için kabahatli miyiz?. Bize, yaşamasını bilmiyor mu diyecekler?. Hayır…

Biz bilakis yaşamasını bildiğimiz için eğlenemiyoruz…

Türkiye'de eğlenen ecnebilerin hepsi zengin değildirler, şu var ki tanıdığım birçok Türkler tatil günleri eğlenebilmek için, sair günlerde ev masrafından, hatta yiyeceklerinden mühim tenkisat yaparlar, mesela iki türlü yemek yiyeceklerine bir türlü ile kifaf-ı nefis ederler…

Hâlbuki biz Türkler, şu herkesin malumudur ki, biraz boğazımıza düşkün insanlarız… daima yiyeceğin, içeceğin en iyisini, en nefisini soframızda görmek isteriz… bu ise elbette ufak olan bütçemizde bir de gezinti faslı ayırmaya imkân bırakmaz…

Hayat-ı yevmiyemizde fazlaca mutaassıp olduğumuz içindir ki, eğlencemiz de kendimize göre basit ve masrafsızdır…

Şimdi eğlence yerleri olan gazinolardan bahsedelim:

İstanbul'da gazinolar, umumiyetle, manzara ve hava itibarıyla en iyi yerlerde inşa edilmişlerdir. Onun için, kabul olunsaydı, bizim gazinolar dünyanın en matine eğlence yerleri olurdu.

Buna rağmen görüştüğüm birçok gazino sahipleri bu seneden memnun değildirler, bilhassa bu sene diğer senelere nispetle gazinolar çok müşterisiz kalıyor. Bunun birinci sebebi, havaların fena gitmesidir. Diyebilirim ki gazinoların yegâne işlediği gün cumadır. Çünkü o gün hem Türk, hem gayri Türk müşteri geliyor. Pazar günü ise sadece gayri Türk müşterilere münhasırdır. Müşteri azlığının diğer bir sebebi olarak bu sene umumi ticaret hayatına sirayet eden durgunluğu da zikredebiliriz.

Türk müşterilerin en çok, yeni ekseriyeti ihraz ederek devam ettikleri yer, Göksu mesiresiyle Küçük Çiftlik Parkı'nın alaturka kısmıdır. Buraları kâmilen Türk'tür ve nezih, temiz bir halka mesire olmaktadır. Taksim bahçesinde Türkler hemen sayılacak kadar azdır. Ekseriyetini Yahudi ve Rumlar ihraz eder. Panorama Bahçesi de pek az Türk'e mesire olabilmektedir. Moda da mahirdir, Fenerbahçede bu gazinoları da nezih yerlerdir. Lakin diyebilirim ki buradaki Türkler de sayılacak kadar azdır. Küçük Çiftlik Parkı'ndan

maada bütün buralarda ekseriyetle müskirattan bira sarf edebilmektedir. Çiftlik Parkında Türk hovardalarının azli ve ebedi içiniz rakı hükümran!..

Florya plajında, gazinosunda Türkler bilhassa cuma günleri bulunuyor. Altın Kum Plajı ise bu sene hemen hemen bomboş gibidir. O sahile vuran sert rüzgâr pek o kadar müşterilerin hoşuna gitmiyor. Zaten bu sene İstanbul'da plaj hayatı, deniz banyoları yok gibi bir şey. Temmuz ortasında havalar o kadar sert gitti ki kimse denize girmeye cesaret edemedi. Temmuzdan sonra da

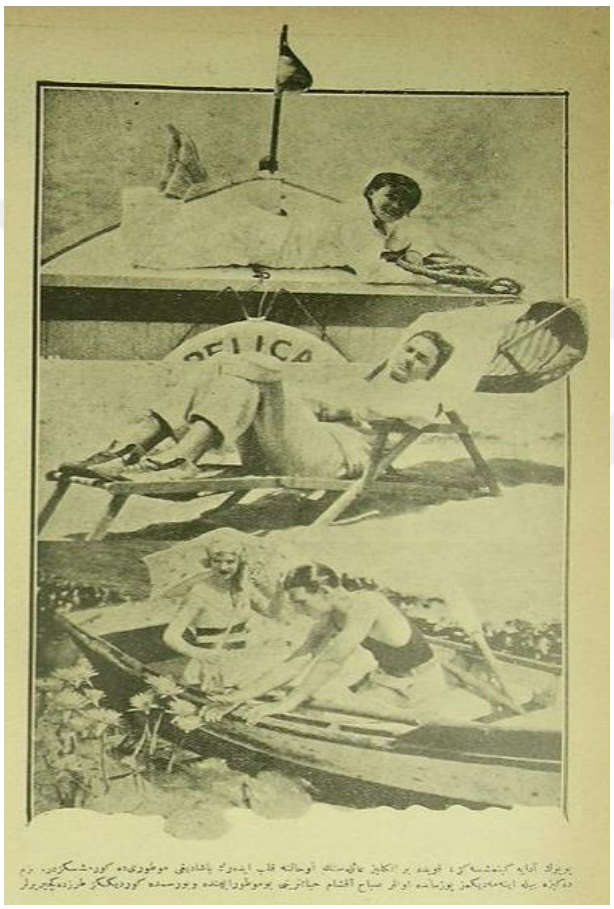

Büyükada'ya gitmişseniz, koyda bir İngiliz ailesinin o halete kalp ederek yaşadığı mutluluğu da görmüşsünüzdür. Bizim denize bile inemediğimiz bu zamanda onlar sabah akşam hayatlarını bu motor içinde ve bu resimde gördüğünüz tarzda geçirirler.

Deniz banyolarının açılamaması, birçok kimseleri deniz banyolarından mahrum bıraktı. Bugün hangi plaja gitseniz insanların iptidai bir şekilde kumlar üzerinde soyunduklarını ve pis şerait altında banyo ettiklerini görürsünüz. Kendisini bilen, yahut sıhhi şeraite rağbet etmek isteyenler bu pis kumlar üzerinde iptidai bir şekilde yıkanmaya cesaret edemiyorlar. Yabancı bir kadınla yabancı bir erkeğin kumsal üzerinde yan yana soyunup giyindiğini görmek her halde hiç de hoş bir manzara değildir.

Geriye Sarayburnu'yla Adalar kaldı. Sarayburnu her nedense pek boş, koca sahili dolduran binlerce iskemle ortasında müşteriler pek ufak bir sahaya inhisar ediyor, ve bu sene getirilen Mısırlı saz takımı da orada Mısırlılarla Türklerden başkasına adeta yer bırakmadı…

Fakat dediğim gibi bu sene yazın acayipliği orayı da müşteriden alıkoydu. Adalar esasen bizlerin daimî mesiremizdir… Her cuma çamlıklara ve deniz kenarına yolcu taşıyan vapurlarda ne kadar Türk varsa o kadar da gayri Türk vardır…

Adalarda ise kimseler yok. Oteller boş, pansiyonlar boş, gazinolar kapalı deniz banyoları halk sınıfına münhasır, çalgı, eğlence namına hiçbir şey mevcut değil. Geçen sene beş yüz liraya girilen köşkler bu sene iki yüz liraya girilebiliyor. Böyle olduğu halde yine birkaç yüz boş ev var. Yahudi istilası Adaların bakirliğini ve nezahetini bozmuş. Az çok nezih ve temiz tebdil-i heva isteyen kimseler Adalara gitmiyorlar. Cuma günleri bile gazinolar kâfi derecede dolmuyor. Yalnız lunaparkta bir kahve parasına sabahtan akşama kadar dans eden Yahudi gençleri, bu sene adanın zevkini çıkaran yegâne .. İnsanlardır.

Şimdi merak edilecek bir cihet kaldı. Fakirler ve umumla takımı nasıl eğleniyor?..

Üsküdar'da ikamet edenler, Şemsi Paşa sahiliyle Çamlıca suretlerine çekiliyorlar. Bir tramvay parasından başka masrafı yok ki…

İstanbul haricinde oturanlar da, sur haricine, kırlara yayılıyor, bir gramofonun etrafına beş altı aile, toplanarak kendilerine göre eğleniyor…

Parasız eğlence yerlerinden size Kalamış Koyuyla Ahir Kapı sahillerini de zikredebilirim, bundan başka söylenilecek pek o kadar mühim noktalar yok.

Tekrar ediyorum: Biz, az, pek az eğleniyoruz. Koca zevk ve sefa memleketi İstanbul bu sene ecnebilerin ve gayri Türklerin elinde kalmış gibidir. Onlar daha ziyade ve daha güzel eğlenmesini biliyorlar.

Tabiatın hicaş ettiği birçok lütuflarla baştan aşağı bir sayfaya yeri -hem de belki bütün dünyanın en güzel sefiri- olan İstanbul'da yazın bu kadar sönük geçmesi ve bilhassa biz Türklerin bu kadar az eğlenmemiz çok yazık değil mi?. Mesele zevk ve sefa etmekte değil… hayır istediğimiz yalnız, senenin on ayında kapalı dairelerde evlerde yorulan kafamızı, bunalan ruhumuzu temiz ve patırtısız deniz kenarında dinlendirmek, bütün

güneşin kızarttığı derin ufuklara asude bir gönülle bakarak bir oh!.. Demek… Fakat işte o da mümkün olmuyor.[94]

3.15. BİZ TÜRKLER İSTANBUL'DA NASIL EĞLENİYORUZ?

Bu sene İstanbul eğlenmesini bilmiyor. Deniz kenarları, gazinolar, eğlence yerleri bomboş.. Eğlenenler de ekseriyetle Türk olmayanlardır. Türkler kırlara yayılıyor, çakır takan bir gramofon onun etrafına toplanarak eğlenmeye çalışıyorlar

İşte size bir sual. Hem öyle bir sual ki belki de şimdiye kadar hiç hatırınıza gelmemiştir?.

Biz Türkler, İstanbul'da eğlenmiyoruz.. Kendi memleketimiz, kendi vatanımız olan İstanbul'da maalesef eğlenen biz değiliz, yabancılar eğleniyor.. Herhangi bir gazino ya gittiğiniz vakit göreceksiniz müşterilerin muhakkak yüzde yetmiş beşi Türk değildir. Kim olduklarını da söyleyebilirim, Türkiye'de Yahudilerle Rumlar eğleniyor.

Hayret edeceksiniz, lakin maalesef bu, böyle.. İstanbul, tabiatın bütün güzellikleriyle bize nemeş eğlenmeye çok müsait bir yerdir. Ve bir kere burada, idare edilen eğlence yerleri olsaydı sahipleri çoktan zengin olur çıkarlardı.. Fakat eğlence yerlerine olağan rağbetin azlığı bunun aksini ispat ediyor..

Şu hâlde biz niye eğlenemiyoruz?. Diyeceksiniz..

Bunun müteaddid sebepleri var. Bir kere ekseriyatini memur teşkil eden Türk ailelerin varidatı, ancak ve ancak temin maişete müsaittir. Eğlence düşüncesi bizden pek uzak hatta gayrı tabii..

Memur olmayan ailelerin ise bir kısmı serbest meslek erbabıdır. Bunların ekserisinin meşguliyetlerinin fazlalığı, haftanın biricik tatil günü olan cumayı da işle dolduruyor.. Geriye kalanlar da umumla ve pek fakir olan bir kısımla, pek mahdut olan Tüccarlarımızdır umumla sınıfın eğlencesi var, bunu size sonradan anlatacağım..

Tüccar sınıfına gelince tüccar sınıfı Türkiye'de eğlenen tabakadır. Bunlar da umum eğlenenlerin ancak yüzde yirmi beşini teşkil ederler.

[94] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s.6-8.

Evvelce Türkler çok eğlenirlerdi.. Lakin her eğlenmenin nihayeti mutlaka rezaletti.. Şimdi ise eğlenenler az, fakat ne kadar şayan-ı şükrandır ki bir kibarlıkla eğleniyorlar.

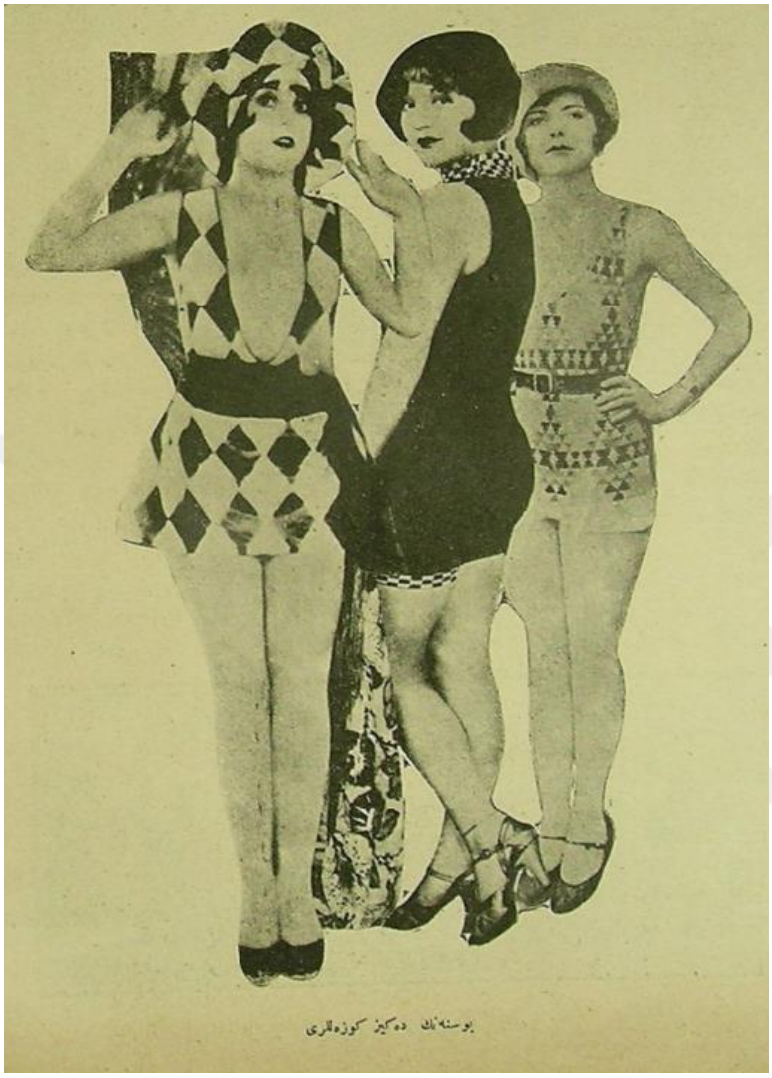

Bu senenin deniz güzelleri[95]

3.16. BİZDE HALK NASIL EĞLENİR?

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi, bizim halkın daha kendine göre bir eğlencesi vardır. Bunu en güzel tiyatroda görebilirsiniz. Halkın devam ettiği tiyatro panayır mıdır, bir eğlence mahalli midir? Yoksa bir mahalle hamamı mıdır? Bu makaleyi okumadan hükmünüzü vermeyiniz.

[95]Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s.6.

Muharriri: Fahreddin Celal

O kadar kalabalık idi ki konak arabaları Mahmud Baba türbesinin önünde durup hanımlarını indirmeye mecbur oluyorlardı. Kuşdili'ndeki tiyatronun önü fıstıkçı, limonatacı, kâğıt helvacılarla, susamcı Araplarla, baloncuklarla doluydu.

Kapıda hakikaten güzel bir yazıyla: Eğlencehane-i Osmani kumpanyası idare-i hüsn, 320 senesi Şehr-i halin yirminci cuma günü aşıklar... Şarkılı ve gülünçlü oyun, üç perde, kantolar, davetler,.. Perviz, Şamram, k. Virjini hanımlar tarafından… diye yazılıydı.

Gişenin önünde, erkek ve kadın, nöbet bekliyorlardı; kapıda uzun boylu Mahmud Efendi, bir müddet, kaçacakları sektirmeden biletlerin muayene ediyor, locacı kadına:

-Yedi numara… takozu aç diye bağırıyordu.

Tiyatronun içi kalpakçılar başı gibi uğulduyordu. Kanunun bitmez tükenmez akordu arasında gardenyası girilen avd eğliyor, balonu tavana kaçmış bir çocuk ağlıyor; boş iskelelerin üstünü garp fıstığı, kabak çekirdeği, kuru kestane, taze fındıkla doldurmuş hanımlar, mütemadiyen ağızlarını şapırdatarak hem konuşuyorlar, hem yiyorlardı. Müfettiş Rasim Bey'den tezkere getiren iltimaslar gururla, harem ağalarının açtığı kapılardan resmi çarşaflı, beyaz eldivenli hanım efendiler gidiyorlardı.

Hicaz peşrevisibitiren saz durur durmaz bir satıcı sesi:

- Peynir simit,.. Hanya sudan için buz..!.. Diye bağırıyor, ihtiyar bir adam, gürültüler arasından:

-Hanımlar… susun efendim, Salih efendi babalı çalıyor!.. Diye beyhude yere haykırıyordu.

İçeriden birdenbire Şen bir çıngırak sesi perdenin açılacağını tebşir etti, herkes çabuk çabuk hazırlanıyordu, sandalyeler çekiliyor, müşellahlar toplanıyordu, çocuklar susturuluyor, geride kalmış ihtiyarların hırçın hırçın gavgaları işitiliyordu.

Evvela sahnenin önünden yere Kemancı Yorgi atladı bu adamın etrafında uzun bir Hicran hikayesi vardı: Vasi küçük Virjin'inin kocasıydı. Herkes pek âlâ biliyordu ki karısı oynarken o hiç bakmaz; onun sahnede periler gibi uçmasını menedememekten müteessir, verem olup zayıfladığı söylenirdi. İkisini de pek yakından tanımakla meftuhar hanımlar, kadın için yegâne kusur olarak ağzının içerisini kara bulurlardı.

İkinci çıngıraktan sonra bir uşak aralıktan notaları uzattı, herkes bu kağıtların üstündeki bohçadan Virjin'inin çıkacağını anladı. Kemancı bir müddet ayağa kalktı, önündeki suflör kapağına elindeki yayla vurduktan sonra meşhur Ferhan'ın kantoya başladı:

Güvercinim ne hoş öter benim ile hasbihal eder

Ve Virjin'i pembe tül elbiseleri içerisinde, kısa, tombul bacaklarını havalara kadar atarak, omzunda beyaz güverciniyle sahneye girdi. Boğuk, elemli, pest bir sesi vardı. Yaka liflerinin arasına ipekli mendillerini sıkıştırmış, başları açık, saçları yandan taranmış beylerin göğüslerinden seri bir iç çekişi rüzgâr gibi geçti. Arada bir iki kat locaların kırık seslerinden parıldayan meçhul gözlere doğru kalkan başlar, ağır ağır kıpırdamaya tül yelpazelerden manalı bir iltifat alınarak, pat.. pat.. Patlayan gazlarla hararetlerini teskin ediyorlardı. Üçüncü mevkiden kendini zapt edemeyen ayak takımı açıkça:

Off... Ah yaktın, bitirdin

Diye bağırıyorlardı.

İkinci perdenin proje adı olacağını yine hususi nota çantasından anlamak kabildi. Kemancı artık başka bir kadını oynatacağından mütevellit bir şevkle çalıyordu. Nihayet yüksek endamı kocaman burnu, kalın bacaklarıyla Piruz göründü. Hiç tevazu hissetmeyerek, maruz ve mütazım bir eda ile sahnenin ortasında tatlı ve mahir sesiyle şarkı söylüyor, arada bir gidip nikahıyla falso basan çalgıcıları paylıyordu.

Cemiyet-i Resmiye azasından Zülüf Sakallı bir zat yanındakine:

-Hüda bilir, bendeniz on beşimde ya var ya yoktum, bu yine böyle oynardı, diye yanıp yakılıyordu.

Şamuram Hanım bugün açık kavun içi, telli pullu esvabıyla birçok alkışlandı.

Şamuramın ablasına ördek mancasına misafir olacağımış…

Derken büyük kalçalarını sağdan soldan gösteriyor, göbeği erkeklere karşı kıvır kıvır istifham işaretleriyle çalkanıyordu. Eleni beyler arasında en çapkın bir kadın diye meşhurdu; hiçbir oyunu kaçırmadan arzuhal edenler bile vardı. Gemici kantosunda kaşlarını çatarak:

-Hey simitçi tablayı çek!.. Diye haykırdığı zaman sivil kafalardan ter bıyıklılara, çember sakallara kadar derin bir heyecan sıcak bir hava gibi esiyordu.

Zaten Hasan efendinin âdeti idi. Oyuna kantolardan bir saat sonra başlardı. Sabırsızlanan seyircilerin ayağa patırtılı yarına sahnenin içinden, güya dekorları çivileyen keserlerin tok sesleri cevap verirken, o, içeride tatlı tatlı şekerleme kestiriyordu. Bu sıcak öğle sonunda beylerden yukarıki localara dondurmalar ikram edilirken abdal dilenciler name taşıyorlardı. Sesini düzeltmek bahanesiyle kafeslerin arkasına:

- Bu gece saat yedi de…

İşareti vermeye uğraşan aşıklara yukarılardan gevrek kahkahalar mukabele ediyor, kadınlar:

-Dondurma kaymak…Hani ya vişneli var… diye iskeleler arasında dolaşan genç bir Arnavut çırağına:

-Of eteğime bastın, hınzır kâfir… Diye hiddetlenen hanımlar bol bol çimdik yapıştırıyorlar,

Zavallı çocuğun her tarafını çürütüyorlardı. Zaten bu Arnavut dondurmacı güzeli diye pek meşhurdur. Kumral, pembe yanaklı, samur gibi ince kaşlı, küçük kırmızı dudaklı idi, on beş, on altı yaşında vardı. Onun şuursuz muvaffakiyetlerine vakıf olan ustası bile onu en sıkışık kadın kurmalarının arasına gönderiyor, oyun bitinceye kadar yirmi otuz dondurma kutusunu altmışar paradan boşaltıyordu. Bir bu çocuğa çimdik atabilmek için birinci mevki bileti alanlar, terli terli buz gibi dondurma yiyip ince ince öksürüklere tutulan; göstermek için ahbaplarını getiren hanımlar vardı. O bütün bu can yakıcı iltifatlara:

- Yavaş be More..

Kopardın valla.. Diye söylenir, burulmuş yerlerini ovuşturarak, nazlı nazlı:

-Dondurmacı!.. Diye çağırıldığı localara giderdi. Orada uzun, bahaneler bulunarak isticvap edilir, gözlerine baygın baygın bakan hanımefendiler:

-İlahi dondurmacı güzeli.. Diye takılırlardı. Bu dondurmacı güzeli kim bilir, bir aşk salgını olduğunun farkında olmadan, ne fırsatlar kaçırmış, yahut ne fırsatlar kaçmamıştır.

Perde açıldığı zaman, sahne ormanlıktı; sonra önde Ceylan Bey, arkasında uşağı İbiş. Hasan Efendi göründü. Komik şehri gören halk uzun uzun alkışlarken o iki eli ile etrafa selam veriyordu. Ceylan Bey, ah ibişciğim.. Diye uzun bir dert aşkı hikâye ediyor, fena bir Ermeni şivesiyle:

-Onsuz yapamayacağım, yastıktan düşüp bin parça olacağım, gündüz hayalimde,

Gecesi üryamda.. Diye yanıp yakılıyordu. İbiş ona uzun uzun teminat veriyor, beğini (Beyini) bir ağacın dibinde bir ağız uyumaya ikna ediyor. Biçare aşık, abasına bürünüp yatarken Uşağı da ona ninni gibi:

Çare bulan olmadı bu yaraya

Pek yazık oldu dil biçareye

Mihnet hecran giriyor araya,

Şarkısını Hasan Efendi cidden güzel, tesniyesiz, yanık sesiyle söylüyordu. Fakat tam bu sırada güm!.. Diye bir silah patlarken hanımlar yerinden sıçrıyor, büyük anneanneler korkan çocukların damaklarına basıyorlar. El ilanlarında eşkıya reisi: B. Asım Efendi eşkıyalar: Çarha, barha, sarha, ve gırham.. Diye gösterilen aktörler sahneye doluyorlardı. Genç âşık korkusundan ağlıyor, Hasan Efendi'ye hiddetler tüfeğin namlusunu koklatıyorlar, Hasan Efendi'nin düşük, kaşları, inadına kalınlaştırılmış bıyıkları titriyor. Küçücük burnu kıvır kıvır kıvrılırken göbeği, kalbinin yerine atıp duruyor, halk çılgın gibi, bu mimikleri harikulade sanatkârı alkışlıyordu. Fakat Hasan Efendi beni kurtaracaktır. Derhal ayağından fiyonklu iskarpinlerini çıkarıyor. Gözlerini patlatarak, elindeki terlikten silahına kuşağından kurşun dolduruyor gibi göbek atarak, yengeç gibi üzerlerine giderken haydutlar kaçıyorlardı.

İkinci perdede Piruz Hanım hususi odasında uyurken, pencere yavaş yavaş açılıyor, bir keman sesi hafif iniltiler çıkarıyor, pencereden jön primetodoru, ağzında ekmek bıçağıyla, korkunç gözleriyle görünüyor. Müthiş bir korku herkesin kalbini titretirken Ceylan Beysevgilisi Piruz Hanım'ı hain katilin elinden kurtarıyordu. Komiklikten hoşlanmadığı için dışarı çıkan ciddi hanımlar bu müthiş durumun cereyan ettiği esnada localarından kemal-i dikkatle seyrediyorlardı.

Üçüncü perdede Ceylan Beyle Piruz Hanım Hasan Efendi sadakatine mükâfaten hizmetçi ile evleniyorlar, düğünlerinin davul zurna ile icrası gelecek haftaya da bizzat komik şehirin ağzından tiyatro perverane vaat ediliyordu.

Halk iskemlileri çiğneyerek dışarıya fırlarken mösyö Mandil'in idaresindeki orkestra İspanyol Marşı'nı çalıyor, ihtiyar bir Çerkez dadı, dondurmacı güzelini, herkesten gizli yakalamış, eline bir mecidiye sıkıştırarak:

-Yarın ezan vakti seni gelir alırım, bizim hanımefendinin pek hoşuna gittin, ne mi evlat… bununla da hamama gidersin. Diyordu.[96]

3.17. BU SENENİN TENHA KALMIŞ PLAJLARINDAN BİR İKİ MANZARA

İstanbul'da bir kişi vasati bir buçuk liraya mükemmel ve tam manasıyla nezihe bir surette eğlenebilir. Görüyorsunuz ki bu, pek o kadar pahalı değil. Fakat ailesi vasati dört kişi olan altmış, yetmiş lira aylıklı bir memur, Yahudi de yevmiyesi ayda kırk liraya baliğ olan bir amale için elbette ve elbette adam başına birer buçuk liradan, eğlence pek de o kadar yenilir yutulur, şey değildir..

Bunun içindir ki, Türkler, eğlence yerlerinde görünmüyorlar.

Yüzde ellimiz, cumaları, ailenin en gençlerinin ısrarıyla alınmış bir gramofonun başında ve evde geçiriyoruz.. Geriye kalan nısfımız ise, Boğaziçi tepelerine birazımız da asıl eğlence yerleri olması lazım gelen gazinolara dağılırız..

Eğlenmediğimiz için kabahatli miyiz?. Bize, yaşamasını bilmiyor mu diyecekler?. Hayır..

Biz bilakis yaşamasını bildiğimiz için eğlenemiyoruz..

Türkiye'de eğlenen ecnebilerin hepsi zengin değildirler, şu var ki tanıdığım birçok Türkler tatil günleri eğlenebilmek için, sair günlerde ev masrafından hatta yiyeceklerinden mühim tenkisat yaparlar. Mesela iki türlü yemek yiyeceklerine bir türlü ile kifaf-ı nefs ederler..

Hâlbuki biz Türkler, şu herkesin malumudur ki, biraz boğazımıza düşkün insanlarız.. Daima yiyeceğin, içeceğin en iyisini, en nefisini soframızda görmek istiyoruz.. Bu ise elbette ufak olan bütçemizde bir de gezinti faslı ayırmaya imkân bırakmaz.. Hayat-ı yevmiyemizde fazlaca mütenasip olduğumuz içindir ki, eğlencemiz de kendimize göre basit ve masrafsızdır..

Şimdi eğlenceleri olan gazinolardan bahsedelim:

---

[96]Resimli Ay, N.5, Haziran 1924, s.2-3.

İstanbul'da gazinolar, umumiyetle, manzara ve hava itibarıyla en iyi yerlerde inşa edilmişlerdir. Onun için, kabil olsaydı, bizim gazinolar dünyanın en mutena eğlence yerleri olurdu. Buna rağmen görüştüğüm birçok gazino sahipleri bu seneden memnun değildirler, bilhassa bu sene diğer senelere nispetle gazinolar çok müşterisiz kalıyor. Bunun birinci sebebi, havaların fena gitmesidir. Diyebilirim ki gazinoların yanına işlediği gün cumadır. Çünkü o gün hem Türk, hem gayri Türk müşteriler geliyor. Pazar günü ise sadece gayri Türk müşterilere münhasırdır.

Müşteri azlığının diğer bir sebebi olarak bu sene umumi ticaret hayatına sirayet eden durgunluğu da zikredebilirim.

Türk müşterilerin en çok, yani ekseriyeti ihraz ederek devam ettikleri yer, Göksu mesiresiyle, Küçükçiftlik parkının alaturka kısmıdır. Buraları kemalen Türk'tür ve nezih, temiz bir halka mesire olmaktadır.

Taksim Bahçesinde Türkler hemen sayılacak kadar azdır. Ekseriyeti Yahudi ve Rumlar ihraz eder. Panorama Bahçesi de pek az Türk'e mesire olabilmektedir. Modada Mühürdar, Fenerbahçe'de balo ve gazinoları da nezih yerlerdir. Lakin diyebilirim ki buradaki Türkler de sayılacak kadar azdır. Küçükçiftliğin parkından maada bütün buralar da ekseriyetle müskirattan bira sarf edilmektedir. Çiftlikparkında Türk hovardalarının azlığı vardı içkisi rakı hükümran!..

Florya plajında, gazinosunda Türkler bilhassa cuma günleri bulunuyor. Altınkum plajı ise bu sene hemen hemen bom boş gibidir. O sahile vuran sürat rüzgâr pek o kadar müşterilerin hoşuna gitmiyor. Zaten bu sene İstanbul'da plaj hayatı, deniz banyoları yok gibi bir şey. Temmuz ortasında havalar o kadar sert gitti ki kimse denize girmeye cesaret edemedi. Temmuz'dan sonra da deniz banyolarını açılamaması, birçok kimseleri deniz banyolarından mahrum bıraktı. Bugün hangi plaja gitseniz insanların iptidai bir şekilde kumlar üzerinde soyunduklarını ve pis şerait altında banyo ettiklerini görürsünüz. Kendisini bilen yahut sahi şeraite rağbet etmek isteyenler bu pis kumlar üzerinde iptidai bir şekilde yıkanmaya cesaret edemiyorlar. Yabancı bir kadınla yabancı bir erkeğin kumsal üzerinde yan yana soyunup giyindiğini görmek her halde hiç de hoş bir manzara değildir.

Geriye Sarayburnu'yla Adalar kaldı. Sarayburnu her nedense pek boş, koca sahili dolduran binlerce iskemle ortasında müşteriler pek ufak bir sahaya inhisar ediyor,

ve bu sene gidilen Mısırlı saz takımı da orada Mısırlılarla Türklerden adeta yer bırakmadı..

Fakat dediğim gibi bu sene yazın acayipliği orayı da müşteriden alıkoydu. Adalar esasen bizlerin daimî mesiremizdir.. Her cuma çamlıklara ve deniz kenarlarına yolcu taşıyan vapurlarda ne kadar Türk varsa o kadar da gayri Türk vardır..

Adalarda ise kimseler yok. Oteller boş, pansiyonlar boş, gazinolar kapalı deniz banyoları halk sınıfına münhasır, çalgı, eğlence namına hiçbir şey mevcut değil. Geçen sene beş yüz liraya kiralanan köşkler bu sene iyi yüz liraya kiralanabiliyor. Böyle olduğu halde yine birkaç yüz boş ev var. Yahudi istilası Adaların bakirliğini ve nezahetini bozmuş. Az çok nezihe ve temiz tebdil-i hava isteyen kimseler Adalara gitmiyorlar. Cuma günleri bile gazinolar kâfi derecede dolmuyor. Yalnız lunaparkta bir kahve parasına sabahtan akşama kadar dans eden Yahudi gençleri, bu sene adanın zevkini çıkaran yeni insanlardır.

Şimdi merak edilecek bir cihet kaldı fakirler ve umum takımı nasıl eğleniyor?.

Üsküdar'da ikamet edenler, Şemsipaşa sahiliyle Çamlıca sırtlarına çekiliyorlar. Bir tramvay parasından başka masrafı yok ki..

İstanbul haricinde oturanlar da, sur haricine, kırlara yayılıyorlar, bir gramofonun altına beş altı aile, toplanarak kendilerine göre eğleniyorlar..

Parasız eğlenti yerlerinden size Kalamış koyuyla Ahırkapı sahillerini de zikredebilirim, bundan başka söylenecek pek o kadar mühim noktalar yok. Tekrar ediyorum: Biz, az, pek az eğleniyoruz. Koca zevk ve sefa memleketi İstanbul bu sene ecnebilerin ve gayri Türklerin elinde kalmış gibidir. Onlar daha ziyade ve daha güzel eğlenmesini biliyorlar.

Tabiatın bahşettiği birçok lütuflarla baştan aşağı bir sayfiye yeri -hem de belki bütün dünyanın en güzel sayfiye yeri- olan İstanbul'da yazın bu kadar sönük geçmesi ve bilhassa biz Türklerin bu kadar az eğlenmemiz çok yazık değil mi?.. Mesele zevk ve sefa etmekte değil… hayır istediğimiz yalnız, senenin on ayında kapalı dairelerde evlerde yorulan kafamızı, bunalan ruhumuzu temiz ve patırtısız deniz kenarlarında dinlendirmek, batan güneşin kızarttığı derin ufuklara asude bir gönülle bakarak bir oh!.. Demek… fakat o da işte mümkün olmuyor.[97]

[97] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s.7-8.

3.18. BÜTÜN DÜNYAYI İSTİLA EDEN YENİ BİR HASTALIK

Bilmece hastalığı geçen sene başlangıcında Amerika'da başlamış, az zaman tarafında bütün dünyaya sirayet etmiştir. Kadın erkek, zengin fakir, münevver gayrimünevver herkesi esaret altına alan bu hastalık peki nedir? Aynı zamanda nefsinizi muayeneye yardım eden bu bilmeceyi hallettiniz mi?

Fertlerin devir devir iptilaları olduğu gibi insanların da bazen müşterek bir iptilaya tutuldukları devirler vardır. Mesela dans hastalığı senelerden beri bir kasırga gibi Amerika'da Avrupa'da insanları kasıp kavurmuş, bize kadar gelmiştir. Şimdi de dünyayı kasıp kavuran ikinci bir hastalık bir sürat bir kıyye ile bütün dünyayı istila etmektedir. Bu da Resimli Ay'da bir müddetten beri neşretmekte olduğumuz bilmecelerdir. Dans gibi bu da Amerika'da doğmuş Avrupa'dan bize ve bütün dünyaya yayılmıştır.

Dört köşeli siyah beyaz karelerle şekilden şekle giren bu bilmeceye çapraz kelime bilmece mi veriyorlar.

Bir kere bu bilmeceye kendinizi kaptırmamışsanız, büyük bir eğlenceden mahrumsunuz, demektir.

Bu kasırgadan belki kendinizi saklamaya çalışıyorsunuz. Fakat ne yapsanız bu bilmece hastalığı, bir dünya hastalığıdır ki, mikrobu bir defa hayatınıza düştükten sonra kendinizi kurtarmak hayli zordur.

Dünyayı saran bilmece, geçen yaz Amerika'da doğmuş, sonra İngiltere'ye geçmiş ve orada çok büyük bir ihtiramla karşılanan bir misafir olmuştur. Bugün İngiltere'de bunu bilmeyen bir İngiliz kalmamıştır. Avrupa'ya biraz daha sonra geldi, fakat şimdi dans gibi girmediği salon, kahvehane, hatta kulüp yok gibidir. En son olarak Afrika ve Asya'ya geçmiştir. Bu bilmecenin girmediği ve kullanılmadığı bilakis bir yer vardır, orası da mezardır. Fakat her halde bu hastalığa mensup olanlardan birinin, oraya geçtiği zaman bilmeceyi de beraberinde götüreceğine şüphe yoktur. Amerika gazetelerinde gayet tuhaf bir ilan var. Baltimor ve Ohayo trenleri trenleri müşterilerini memnun etmek için Umum istasyonlara bilmeceleri halle yardım edecek lügatlar vazetmiştir.

Bir kere bunu bir sene evvel yazsalardı ne kadar gülünecek bir şey bulacaktık. Fakat şimdi Amerika gazeteleri bunu, erken seyahat ederken dünya bilmecesini halledenlere suhulet olmak üzere ne dahiyane bir fikir diye alkışlıyorlar.

Birkaç hafta evvel New York-Boston arasında işleyen trenlerin birinde şef gardiyan bilmeceyi hal ile uğraşan müşterileri saymış, tren yolcularının yüzde altmışı bilmeceyi hal ile meşgul imişler. Yemekli vagonda, aşçı, garsonlar, korku ifade eden beş harfli bir kelime bulmak için bütün kafalarını vermiş uğraşıyor, iki kapıcı da ellerindeki yevmi gazeteyi fevkalade bir isabetle tenkit ediyorlarmış. Yolcular o kadar bilmecenin cazip tesirleri içinde kendilerini kaybetmişler ki, kapıcıları, garsonları çağırıp rahatsız etmekten beri kalmışlar, trenin hayat-ı umumiyesi büyük bir heyecan ve telaş içinde bu mühim hale dalıp gitmişler…

Trende bu müşahedeyi yapmaya muvaffak olan adam da kendi elinde halledilecek bir bilmece mevcut olmadığı için bu ne vakit olabildiğini kaydetmeden geçmiyor. Trende bir kadından bir mecmua istemişse de madam bilmeceyi kendisi halledeceğini söyleyerek reddetmiş, o da bu müşahedeyi yapabilmiştir. Bu müşahedeyi yapan adam bir kitapçı, halleden madam da en büyük mekteplerden birinin muallimesi imiş. Bilmece en adi sınıftan en yüksek sınıfa kadar herkesi o kadar alakadar etmiştir ki, arada hiçbir sınıf farkı kalmamıştır.

Bilmecedeki bu cazibenin sırrı acaba nedir?

İcabında siz ve ben hiçbir para kazanmak emeli olmadan bu esrarengiz kelime oyunuyla gece gündüz uğraşıyoruz. Bu müthiş hastalık ne zaman, nerede, kimin tarafından çıkarıldı?..

Bunun mucidi Simon, Caster, Pater, Biryiç, Yoranallı, Hertesuyik ismindeki şahıslardır. İsimler bile bir kelime oyununa benziyor. Mamafih ilk iki isim kitabın naşirleri, diğerleri de muharrirleri imiş.

1924 senesinin birinci perşembe günü Simon ve Caster isminde iki genç New York'ta elli yedinci sokakta bir daire kiralamış, ve daire işine bakmak üzere yanlarına bir de genç kız almışlar, fakat daha bir sene olmadan on iki muhtelif yerde idarehaneler açmış, müteaddid memurlar almış, ve en büyük kitapçılara da kitaplarını sattırmaya muvaffak olmuşlardır. Bilmeceler hakkında o kadar muhtelif kitaplar neşretmişlerdir ki adeta bir çaprazat kelime bilmecesi edebiyatı vücuda gelmiş gibidir.

Mister Simon'u bu ticarete sevk eden hadise şu suretle cereyan etmiştir. Sene başını tebrik için teyzesine telefon açmış. Teyzesinin on yedi on sekiz yaşındaki genç kızı (Word) gazetesinin her pazar nüshasında neşrettiği çaprazat kelime bilmecesine o kadar kapılmış ki adeta anneannesine bile merak olmuş. Mister Simon teyzesine seneyi tebrik

ederken, teyzesi, kızının bu halini anlatmış ve kendisini bu bilmeceleri havi bir kitap bulmasını, bu kitabı kızına sene başı hediyesi olarak vermek istediğini söylemiş. Mister Simon böyle bir kitabın mevcut olup olmadığını bilmediğini, mamafih arayacağını teyzesine bildirmiş. Bu haber teyzesine ölüm

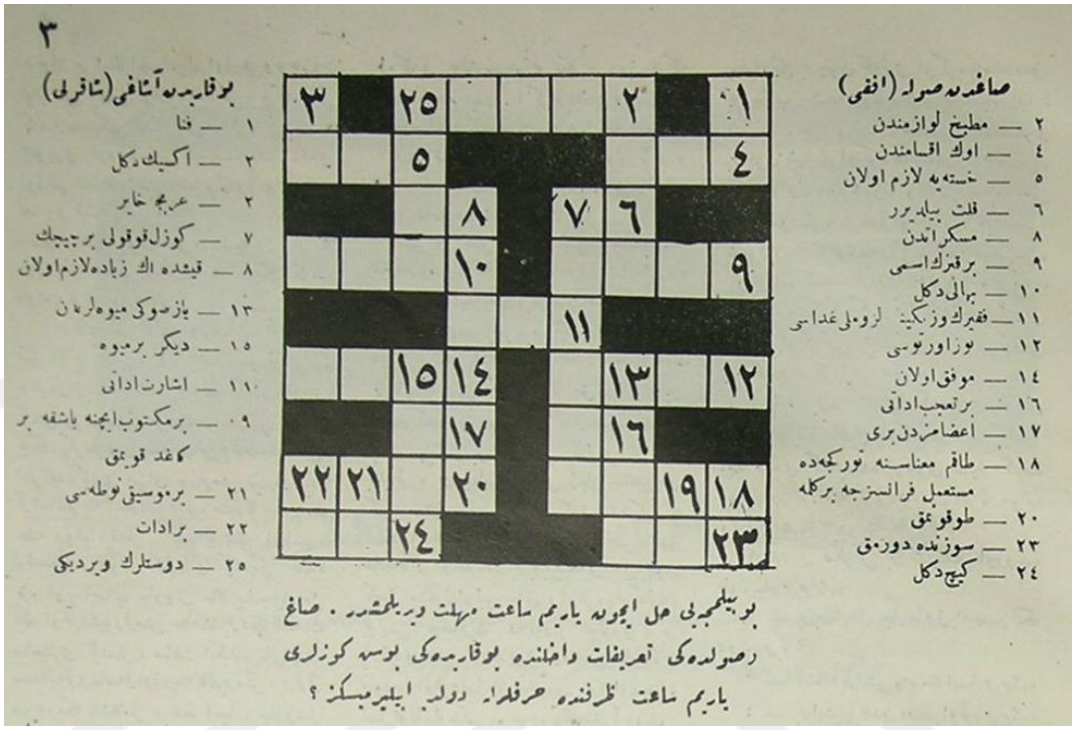

Kadar soğuk, fakat Mister Simon'a da büyük bir fırsat gibi görünmüş. Derhal arkadaşına gidip, böyle bir kitap neşretmeyi teklif etmiş. Bu teklifi kanun-u saninin ikinci günü yapmış, üçüncü günü Word gazetesinden kat-i alaka ile bu kitabı neşre teşebbüs etmişler. Fakat her üçü de, gerek muharrirler, gerek naşirler bunun bütün dünyayı çıldırtacak bir eğlence olacağı tahmin etmemişler. Mister Simon böyle bir kitap neşretmek için müracaat ettiği kitapçıların hiçbirinden ruyu iltifat görememiş, hatta, birçokları, halk böyle şeylere ehemmiyet vermez deyip istihza etmek istemişlerdir.

Bütün bu bedinane ihtarlara rağmen iki genç teşebbüslerine halel getirmemişler. Fakat ilk önce bir tecrübe olmak üzere yalnız üç bin nüsha bastırmaya karar aldırmışlar ve ilk nüshayı Nisan'ın ortasında neşretmişler.

Mister Simon kitabını satmak için muhtelif kitapçılara götürmüş, fakat New York'un en büyük kitapçısı bile yirmi beş taneden fazla almamış. Hatta bu adam kitapları Mister Simon'un şahsını tanıdığı için hatıra binaen aldığını söylemekten de çekinmemiş. Bazen en büyük mütehassıslar, tecrübe edenler bile efkâr-ı umumiyenin derecesini

tayinde tamamıyla yanılırlar. Kitap almakta istiğna gösteren bu kitapçı bilmece kitabından binlerce, yüz binlerce adet satmıştır.

İlk nüsha fevkalade bir muvaffakiyet görmüş, daha ayın nihayeti olmadan ilk nüshanın müteaddid tabları yapabilmiştir. Bunun üzerine ikinci bir kitap hazırlayıp bastırmıştır. Bu da ekmek gibi satmıştır. Üçüncü kitap matbaaya verildiği zaman kırk bin nüsha basılması için emir vermişler. Şimdiye kadar bu kitaplardan bir milyon nüsha kadar sarf etmişlerdir, bir taraftan da tab ve tevziine devam edilmektedir.

Bu birinci muvaffakiyet bütün kitapçıları şevke getirmiş, hepsi müteaddid bilmece kitapları basıp neşre başlamışlardır. Bunların içinde çocuklar için yapılmış müteaddid nevileri vardır. Büyük adamların resimleri böyle bilmece halinde çocuklara veriliyor, şahısların ve küçük bir tercüme-i hallerini ihtiva eden bu bilmeceler çocuklara hem zevk, hem ders oluyor. Mekteb muallim ve profesörleri bu bilmeceleri sınıflarında kullandıklarını söylüyorlar. Birçok muallimler kullandıklarını söylüyorlar. Birçok muallimler bunları çocukların zekâsını muayene için bir ölçü olarak kabul ediyordu, bilmeceyi, sadeliğine ve çocuğun sinnine göre tasnif ettikten sonra çocukların dimağı kabiliyetlerini ölçüyorlar.

Üsküp'ten vapur kumpanyaları müşterilerini memnun etmek için salonlarına müteaddid mecmualar, hikâye ve roman kitapları vazederler, şimdi en çok istimal ettikleri çaprazat kelime bilmecesi kitaplarıdır.

Emin olunuz, bunların hiçbirinde mübalağa yoktur. Mahremiyet seyahatleri, eski ilimleri gibi, bir bilmece ilmine tahavvül etmiştir. Simon Caster kumpanyası muhtelif vapur kumpanyalarından, her gün bilmece kitabı sipariş olarak yüzlerce telgraf almaktadır.

Kiliselerde rahipler, halkı davet edebilmek için bu bilmeceden istiane ediyorlar. Bu gazetelerle kilisenin ortasına büyük bir kara tahta vazedildiğini, tahtada yeni ve gayet meraklı bir bilmece muharrir olduğunu, ve duaya başlamazdan evvel Sami'nin bilmeceyi halletmeleri icap ettiğini ilan ediyorlar. Bilmecenin halli, ibadetin başlayacağı zamanı ilan ediyor. Halk dua vakti beklerken büyük bir heyecan ile kelimeleri bulmaya çalışıyorlar.

Amerika'da vaktiyle (Golf) yüzünden bozulmuş birçok aileler vardı şimdi de bu bilmece yüzünden bozulmuş ailelere tesadüf olunuyor. Gazetelerin verdiği malumata göre bunun ilk kurbanı (Mihri Zaba) isminde bir kadındır. Bu kadın mahkemede kocasının bilmeceyi hal için gece gündüz o kadar büyük bir iptila ile meşgul olduğunu bu yüzden

çalışmak için vakit bulamadığını ve kendisini geçindiremediğini iddia etmiş. Kocası bilmece meclubları ordusuna kendisinin de dâhil olduğunu itiraf etmiş fakat aile vazifesinde kusur ettiğini inkâr etmiştir. Hâkim de Mister Zaba 'nın günde üç bilmeceden fazla halletmesine mâni olmuş, bu şartla ailenin devamına karar vermiştir.

Birkaç ay evvel New York'ta bir lokantada iki üç kişi beraber yemek yiyorlarmış. Bunlardan birinin yanında bir bilmece kitabı varmış. Kitabı ortadaki şekerliğe dayamış bir taraftan yiyor diğer taraftan bilmeceyi halletmeye başlamış. Etraftakileri merak sarmış. Onlar da arkadaşlarına iştirak etmişler. Müştereken bilmecenin haline devam etmişler. Gece yarısı olmuş. Lokantanın umum-u müşterileri gittiği halde bizim üç ahbap çavuş hala bilmeceyi hal ile uğraşıyorlarmış. Saat birde lokantanın sahipleri gitmiş, saat ikide garsonlar sandalyeleri masaların üzerine kaldırmış, yerleri süpürmeye başlamışlar, fakat ahbap çavuşlar yine bu istihsalden bir şey anlamamışlar. Bilmece halline o kadar hararetle dalmışlar ki hiçbir şeyden haberdar olamamışlar. Saat üçte hala oldukları yerde oturuyormuşlar, altı harfli fiil ifade eden bir kelime bulmaya meşgulmüşler. Nihayet son derece rahatsız olan lokanta sahibi polisi getirtip kendilerini tevkif ettirmek mecburiyetinde kalmış. Ertesi gün hâkim üç ahbabı on gün hapse mahkûm etmiş.

Mahkumlar bundan zerre kadar müteessir olmamış, bilakis hâkime teşekkür etmişler ve,

-Ne ala, demişler, hiç kimseyi rahatsız etmeden kemal-i zevk ile bilmeceleri halledebiliriz.

Şimdi bu cazibenin sihri, manası nedir?.. Bir gazete bu suali muhtelif adamlara sormuş, çok manidar cevaplar almıştır.

-Biri, bilmeceyi hallediyorum, çünkü bunu yapabileceğimi ispat etmek istiyorum. Bir şeyi yapabileceğimi bilmek kendi nefsime böyle giran gelir.

Bir ikincisi:

-Ne zaman bir bilmece görsem, sen beni halledemezsin, diyor... Ben de büyük bir azim ile ederim, diyorum… işte beni, bilmeceyi hale sevk eden azmimdir. Bence bu çok zevkli bir oyundur. Hangi oyuncu oynadığı oyunu kazanmak istemez? Bundan başka bu oyun çok şanlı bir oyundur. Bir kere bir kelimeyi bulursam bu bana bir düzine kelime bulmaya yardım eder. Eğer bir taneyi bulamazsam başkasının zekâsından istiane etmek istemem, kendi kafamı yorar, onu bulurum. Bu buluş, insan için çok tatlı bir zevktir.

Bir başkası da:

-Bu tatbikî bir polis hafiyesinin hırsızı bulmasına benzer, diyor. İnsanlarda gizli olan şeylere karşı bir his tecessüs vardır. Bu sırrı keşif için bir anahtar bulabilmek, diğer tarafta başka bir vesika, daha ötede bir başka delil meydana çıkarmak bunları bir araya getirip sırrı veya hayırsızı keşfetmek nihayetsiz bir zevktir. Polisler pekâlâ bilirler, bir cinayet olduğu zaman halktan herkes mesele hakkında bir şey keşfetmekte, bir delil bulmak için adeta polis kadar alakadar olmaktadır. Biz bu bilmeceyi hal için nasıl meşgul oluyorsak, onlar da gazetelerle, polis vakalarıyla alakadar olurlar. Ben hiçbir gazetede zabıta vakası hatırlamıyorum ki okuduğum zaman hadisenin nasıl olduğunu, nasıl olabileceğini mevcut vesika nazırın düşünmüş olmayayım. Kendimi bir polis hafiyesi yerine koyar, vakanın olabileceğini düşünürüm. İşte bunun içindir ki, polis hikâyeleri ve esrarengiz hikâyeler çok büyük bir rağbete mazhardır.

Bir diğeri de:

-Herkes kendisinin zeki olduğunu hem kendisine hem karşısındakine yine ispat etmek ister. Bu yeni bilmecenin muvaffakiyeti herkes bu keşfi tatlı bir surette yaptırmasındadır.

Bu suali bilmecenin mucitleri Mister Simon ile Caster'e sormuşlar. Onlar da şu cevabı vermişler:

-Bilmeceyi halleden karilerden yüzlerce mektup aldık. Zannederiz ki bu bilmecenin muvaffakiyeti herkesin zekâsını keşf kanıtlamak için tatlı bir araçtan ibarettir. Bu tatlı meşgale şimdi bütün kapıcıları, garsonları, telefon kızlarını, ameleyi, memurları, münevverleri işgal ediyor, hatta tramvaylarda, telefonda kızlar işlerini bırakıp patrondan gizli bilmece hal ile meşgul oluyorlar.

Zannımıza göre halkımızın buna fazla alaka göstermesinin sebebi muhteliftir. İnsanlar bu bilmeceyi seviyorlar, çünkü onlara zeki olduklarını ispata hiddet ediyorlar, saniyelerin dimağlarını tenmiye ediyor, azimlerini ve gururlarını okşuyor.

Bu bilmecenin bir diğeri faydası da halka bilmediği birçok kelimeleri öğretmesindedir. Bu cazip bilmece onlara tarih, coğrafya, edebiyat, fen ve zanaat hakkında bilmedikleri birçok şeyleri öğretmektedir. Bundan bir iki sene evvel Mısır'daki güneş Allah'ının ismini kim biliyordu. Şimdi evinizdeki kapıcınız, şoförünüz, lokantadaki garson hepsi size güneş Allah'ının isminin (Ra) olduğunu söylerler…

Diyeceksiniz ki bunu bilmekle çok lüzumlu bir şey öğrenmiş olmuyorlar. Bunu lüzumlu bir şekilde kullanmak da mümkündür.

Bilmece bize kendi kendimizi tetkik için de bir fırsat vermektedir. Biz bilmece ile kendi kendimizde birçok şeyler keşfedebiliriz. Mesela bizi bu suallere cevap vermeye mecbur eder:

1- Ben fikrimi bir şeyin üzerinde tutabilir miyim?..
2- Ben bir şeyden çarçabuk ümitsizliğe düşer miyim?..
3- Başladığım işi bitirmek ister miyim?..
4- Bir işi yapmadan müftehir olur muyum?..
5- Mağlubiyetten korkar mıyım?..
6- Zevk hissim kuvvetli midir?..
7- Güzel bir hafızam var mıdır?..
8- Adab-ı terbiyem var mıdır, yahut daha derin gören kuvve-i muhayyilem var mı?..
9- Sebatkâr mıyım, başladığım işi yarıda bırakır mıyım?..
10- Hakikaten bir bilmece halledemeyecek kadar zekasız ve cahil miyim?..
11- Tecessüsüm, merakım yok mudur? Ben saman gibi kuru bir adam mıyım?..

Bu suallere menfi cevap vermek için bilmeceyi halle mecburum. İşte bilmecenin herkesi çeken sihirlerinden biri de budur.

Kolombiya darülfünunu profesörlerinden biri de bu bilmecenin böyle bir hastalık halinde sirayetini zevk hususunda bulur. Bir cemaati kuvvetle arkasından sürükleyen en kuvvetli his zevktir diyor.

Birçokları böyle saçma bir şeyle vakit ziyanını cinnet telakki ediyorlar. Fakat bazı cinnetler vardır ki gayri mahsus bir şekilde seyreder. İnsan kendini bundan kurtaramaz. Mektep muallimleri bilmeceyi çocuklara zevk içinde terbiye gayesiyle kullanırlar. Sizde bunu nefsinizi terbiye için kullanabilirsiniz. Diğer sahifede numune olmak üzere koyduğumuz siyah ve beyaz haneli bilmece ile bunu tecrübe edebilirsiniz.[98]

[98]Resimli Ay, N.3, Nisan 1925, s.2-4.

3.19. ÇALGILI KAHVELERDE HALK NASIL EĞLENİRDİ?

Çalgılı kahveler Ramazan'a bir hafta kala hazırlanır. Tabii bir gelin odası gibi askılar, çiçekler, yaldızlarla süslenir ve teravihten çıkınca ahenk başlardı.

Çalgılı kahveleri, o zamanın tulumbacı kahveleri olmakla beraber adeta birer âşıklar ve şairler ocağı idi. Pek hatırlayamıyorum, o zamanlar, edebiyat-ı cedideciler ne yapıyorlardı. Muallim Naci ve taraftarlarıyla kavgaya başlamışlar mıydı, yoksa henüz, onlar da benim gibi pek çocuk muydular?

Yalnız hatırımda kalan bir şey varsa o zaman bu çalgılı kahvelerde okunan semailerin, divanların, koşmaların, yıldızların, muammaların içinde öyleleri vardı ki, müzik, vezin, kafiye, ahenk itibarıyla çok güzeldi; hatta bazı tanınmış şairlerin eserleri de bu meyanda okunurdu. O vakit İstanbul'un en meşhur semaicisi Eyüplü Zil İzzet'le Acem İsmail'di. Bu Zil İzzet'in üstünde semai tertip edip söyleyecek kimse yoktu. Acem İsmail de galiba koşma ve divanlarda çok muvaffak oluyordu. Çalgılı kahveler, Ramazan'a bir hafta kala hazırlanır ve tabii ki bir gelin odası gibi askılar, çiçekler, yaldızlarla süslenir bu kahvelerin musikisi daima bir çifte nara, bir darbuka, bir zilli maşerden ibaretti. Çalgı takımı daima yüksekçe bir yerde kanarya kafası gibi süslü bir askının içinde oturur ve teravihten çıkılınca ahenkler başlar. Evvela klarnet nihavent bir taksim eder, sonra ya siç İspanyol, yahut bir marş gibi alafranga sarig bir şey çalınır, arkasından gazeller, semailer, koşmalar, divanlar, yaldızlar, maniler, destanlar başlar, ve arada bir çifte tellide karar kılınarak oyun havalarına geçilir, o zaman ekseriya biri zenci olmak üzere iki tulumbacı kalkar karşılıklı göbek atarak iki telli, helvacı, zeybek, kasap havası, ağırlama, yelli oynarlar, arkasından bir müddet ahenge fazla verilip bir gazel ile ikinci fasla başlarlar.

Bu saydığım oyunlar, son zamana kadar eğlentiler de; kına gecelerinde, bilhassa sanat düğünlerinde oynanmakta idi. Lakin galiba bunları asıl vaka idesiyle mükemmel oynayan kimse kalmadı. Vaktiyle bunları en iyi oynayanlar, Sultanhamamlı Hoca Şevki, Ayvansaraylı Garip Cafer, Zeytinburunlu Tereci Mehmed falan vardı ki bunları her Ramazan semt, semt teşrifatçılar gelir, kendi semtlerindeki kahveleri götürmek için yalvarırlardı. İki telliyi birçoklarımız biliyoruz. Zeybeği de Selim Sırrı Bey'in sayesinde görmeyen ve oynamayan kalmadı. Lakin ağırlama, kasap havası, bıçak oyunu, helvacı, yelli oyunlarını gençlerden gören ve bilen pek azdır ve zannedersem bu oyunlar fokstrottan falan daha güç ve yorucudur.

Union Fransız salonunda yirmi bir saat dans edenler eminim ki bir helvacı yahut ağırlama oynamaya kalksalar yarım saatin içinde turşu kesilirler. Elyevm, gerek bu oyunlar, gerek çalgılı kahveler İstanbul'da kalmamış gibidir. Geçen seneye kadar mevcudiyetini muhafaza etmiş bir tek çalgılı kahve vardı ki o da Defterdar İskelesinde Kâhya İsmail'in kahvesidir. Ve hala eski kabadayılık âlemlerinden baki kalan yaşlı semai meraklıları ile İstanbul'un genç bıçkınları her Ramazan oraya gidip eski âlemleri ihya ederler. Elyevm bu kahvede, elli elli beş, yaşlarında saçları ağarmış Deli Oğlan namıyla bir Mithat vardır. Bu adam İstanbul'un en meşhur darbuka çalanıdır. Darbuka deyip de geçmeyelim. Onu herkes çalarım zanneder ama, çalmadan çalmaya çok fark vardır. Bu Mithat darbuka ile adeta hocalar, bizim bildiğimiz, darbuka olsun davul olsun, domilik olsun, trampet olsun onlarla ancak çalgıya tempo tutulur. Hâlbuki biz geçen sene bilhassa gittik, dinledik bu zat, geniş bir su testisini andıran darbukasıyla mükemmel bir marş çaldı, şaştık kaldık. Eskiden darbuka ile mum söndürenler varmış, şöyledir bu darbukanın ağzını bir arşın ileride yanan bir muma çevirip çalmaya başlarlar, ve parmakların deriye temasından hâsıl olan rüzgarlarla mum sönermiş..

Kahvelerde okunan semailer sırf Ramazan'a mahsus olan çalgılı kahvelerde söylenen semailer, hemen yüzde doksan aşikane şeyler olup, mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün, mefâîlün vezni iledir. Koşmalar, divanlar, yıldızlar dahi hece vezni ve altı beş iledir. Yalnız eskiden divanlar fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün, ile söylenirdi. Destanlar ekseriyetle kahramanca ve kabadayıca bir takım İstanbul kabadayılarının muharebe ve mukatelelerini ifade eder. Son zamanlarda bunlardan en meşhurları Sandıkçı Şükrü, Yorgancı Sadık'ın destanlarıdır ki bunlardan birini rakipleri, bir gece ansızın Papazköprüsünde önüne çıkarak feci bir surette bıçaklamışlar, diğerini de kendi kayınbiraderi Erenköy'de arkasından vurmak suretiyle öldürmüştü. Destanlar dahi hecenin 6-5 vezni iledir, fakat şekil itibarıyla koşma ve yıldızdan bir parça ayrıdır. Koşma ile yıldızın tertiplerinde hiçbir fark yoksa da musikileri, yani ara nameleri ayrıdır ve en ahenkli, en sanatlısı yıldızınkidir. Destanın arangemesi, biraz orta oyunundaki pişekâr havasına benzer, bunların en biçimsizi gerek şekil gerek vezin ve kafiye gerek mana, gerek ahenk ve müzik itibarıyla manilerdir. Sözde karşılıklı birer meşairedir, fakat semailerin, koşmaların, divanların, yıldızların güzelliğinden onlar da zerre kadar eser yoktur. Hem bunlar bizim bildiğimiz maniler gibi olmayıp aman aman diye başlayan vezinsiz, alelicap bir şeydir.

Semailerden yalnız hatırımda birer ikişer beyit kalmıştır ki onlar da şunlardır:

Gözün Gönlüm o ahu zamana saplanıp kaldı

Yüzü Aydan beyaz kaşı kemane saplanıp kaldı

Onun sevda-yı safiyle tamam bir yıl figan ettim

Garip gönlüm bir İnsafsız cevaba saplanıp kaldı Diğeri:

Efendim aşığın olmak günahmış, bilmiyordum ben,

Günahım çok mudur bilmem, lütfundan ey Gülten?

Semailerin birçokları elyevm gramafonlarla çalınmaktadır ki bunlar pek haybe ve külüstürleridir.

Destanlar alel-umum çok uzun olduğu için bittabii numunesini bu sayfalara sığdırmak güçtür. Bir de esrarkeş destanları vardır ki bunlar da vezin, kafiye hak getire!.. Gayet saçma sapan, gülünç birtakım şeylerdir. En meşhuru şöyle başlar:

Bir gemi yaptırdım ayrık kökünden

Yüzbin askerim var sivrisinekten

Fındık faresi anlar yeleğinden

Çeker ki? Efendi dümenci başı!

Geçen sene söylenen koşmalardan bir numune:

Reva mıdır güzel, bir müptela ki, kapıp koyuveresin böyle ortaya? Sen de olacaksan bir gün bela ki sen de düşeceksin elbet verataya!

***

Bu senin yaptığın aynasız bir iş,

Karışmam, bu gidiş fena bir gidiş,

Gel şöyle bir kere yanıma iliş,

Bir göz gezdirelim, eski haritaya

Haritaya

***

Gönlümü kuşatan o büyük yangın,

Bilsek, bugünlerde ne kadar salgın..

Gözünü aç da bak Hey baba Dalgın

İçerim benziyor Anafartaya!

Geçen sene söylenen yıldızlardan biri

Ay saçları samur, gözleri mahmur,

Yüzünden nur akan, baluze tenli,

Gel, bak senin için dört başı mamur,

Bir sandalye yaptırdım, sırma yelkenli!

***

Bir gün atalarda, bir gün bebekte,

Bir gün arabada, bir gün eşekte,

Bir gün karyolada, bir gün döşekte:

Muhabbet edelim, gel senli, benli!

***

Müstağni davranma, ehil dillere,

Bigânelerden kaç gel manilere,

Tepeden dolaşma, in sahillere,

Aslanım, civanım, Boğazkesenli!

İşte size çalgılı kahvelerde söylenen manilerden bir iki numune:

Adam aman? İyi bin,

İyi beyn.. Dest köşede meşhurdur dilencisi Eyyüb'ün!

Diğeri: Diğeri

Adam aman! Şeye bak

Şu çocuğun okuduğu elif, be, te, se ye bak

Şeye bak.. Şu herifteki kocaman enseye bak!

Bu maniler, ekseriya irticalen söylenir ve mat olan taraf mahcup olur, mukabil taraf alkışlanır. Lakin bazen bu manilerle atışma kanlı, bıçaklı bir kavgaya da müncerolurdu. Bunlardan başka bir de mim vardır ki manzume olarak bir dört köşe yahut müselles kutuya yazılır tavana asılır ve bunu halledene mükâfat verilir, tabii bu mimlerin içinde de ustalıkla tertip edilenler olduğu gibi pek acemice şeyler de vardır.

Çalgılı kahvelerde adap

Çalgılı kahvelerin o zamana göre bir takım adap ve teşrifatı, misafir iskambil ve teşuii merasimi vardı ki bunları yazmak pek uzun süreceği için sarfınazar ettim. Yalnız şu kadar söyleyeyim: Mesela Cibali kapılılardan on beş, yirmi delikanlı, Beşiktaşlılara misafir giderler. Bu misafirler uzaktan sükûn eder etmez, Beşiktaş'taki çalgılı kahveden dört beş delikanlı, çalgıları önlerine katıp, çifte Tulumbacı fenerleri ile kendilerini istikbale çıkarlar ve giderken dahil çalgı ey gaziler, yahut Cezayir marşını çalarak yine öylece selamlarlardı. İşte eski İstanbul'un Ramazan eğlencelerinden bir kısmı da bunlardı. Fakat bu semaicilik ve çalgılı kahve merakı, daha ziyade Külhanbeyli'ye hevesli kimseler arasında eder. Ve her semtin beylerinden, başlarından bunları himaye edenler, gözetmenler ve bunları yekdiğerine karşı tahrik ve arada rekabetle, gürültüler ihdas ederek birtakım dalavereler çevirenler, kendime nağmelerini şantaj yapanlar vardı. Hani Kendi gibi olmasın ama olsa da bir beis yok ya şimdi Beyoğlu'nda vesair yerlerdeki bir takım içtimai, bilmem ne namlarıyla teşekkül eden kumar kulüpleri ile daha bazı ıvır zıvır yeni türeme zib çıktı müesseselerde hep bu eski çalgılı kahvelerin birer istihaleleri, birer şekl-i muaddeli ve müceddedi daha doğrusu onların birer torunudur.

رمضانده ایچنده دیوانیولنده صبوح تصادف ایدیلن ایکی صحنه: بر آقشام گزینتیسی و افطاره یتیشمك ایچون تراموایه هجوم

اسکیدن خانملر قورمشوب مسافرلگه کیدر اوده
فنجان، طره، طومبالا اوینایارق سحوری بکلرلردی

شیمدی ده رمضان گیجه‌لری قادینلر تیاترولره، سینمالره،
وهاتا گیجه‌لری ده بالولره، مسامره‌لره گیدرك اگلنیورلر. [99]

[99]Resimli Ay, N.3, Nisan 1924, s.29-31.

3.20. ESKİ NESİL NASIL EĞLENİRDİ ŞİMDİKİ NESİL NASIL EĞLENİYOR?

Eski nesil nasıl eğlenirdi?

İstanbul gibi zevk ve eğlencesi bol, tabiatın güzellikleriyle bize nemeş bir şehirde, asırlardan beri oturan ve uzun zaman ışık ve eğlence âlemleri ile sahnelerini çınlatan Türklerin bugün nasıl eğlendiklerini tetkik ettiğiniz zaman tesire kapılmadan kendinizi alamazsınız.

İstanbul'un birçok mesireleri vardır. Yaz gelir gelmez, herkes bu eğlence mahallerine dağılır. Hala cuma günleri şehirde insan bulmak mümkün değil gibidir. Adalara, Boğaziçine, Anadolusahiline işleyen vapurlar civar köylere giden trenler dolup boşalır. Otomobiller akın akın eğlence yerlerine insan taşır. Fakat vapurların, trenlerin ve otomobillerin sahillere ve köylere döktüğü bu insanlar arasında Türklere nadiren tesadüf edersiniz. Adalarda Rum ve Yahudiler, Anadolu sahillerinde Yahudiler, Boğaziçinde ecnebiler eğlenir. Türkler ya evlerinde entarilerini giyerek pencere kenarında deniz seyri ile, Yahudiler de bir gramofon karşısında rakı içmekle vakit geçirirler. Türklerin gittiği eğlence mahalleri Sarayburnu, Küçükçiftlik parkı ve Göksu mesiresidir. Buralardaki eğlence tarzı da hep aynıdır: Ortada bir saz vardır. Masaların etrafına oturanlar, rakı içmek ve meze yemekle meşguldürler. Onlara göre bir insan ancak bu suretle eğlenebilir. Saz ve rakı olmazsa eğlenceden bir şey anlamayız. Rakı ve sazla sinirlerimiz uyuşmalı ve kendimizden geçmeliyiz. Karşımızdaki güzel deniz, bizi deniz sporlarına davet eder. Fakat bir izlet içinde oturup istikraf ile vakit geçirmeyi tercih ederiz. Bu nüshamızda Avrupa'daki yaz eğlencelerine ait resimleri tetkik ediniz. Orada insanları tabiatın ortasında neşe ve saadet içinde görürsünüz. Biz tabiattan kaçarak, deruni varlığımız içinde kaybolmaya çalışırız.

Buna mütekabil İstanbul'un en güzel yerleri Yahudilerin ve Türk olmayanların istilasına uğramıştır. Bebek ve Taksim'de Yahudiler, ecnebiler ve kısmen kibar Türkler bulunur. Buradaki eğlence geceleri daha ziyade levanten işidir. Caz vardır, dans vardır, Avrupa'nın arta kalmış artistlerin bayağı oyunları vardır. Ucuz fiyatla çok eğlenmek isteyen levanten Yahudi gençleri buraların müşterileridir. Hele güzelim Adalar ve Anadolu sahilleri artık Yahudi hücumundan barınamayacak, tiksinlik verecek bir hal almıştır, buralarda denizde yüzenler, kayık âlemi yapanlar hep Yahudilerdir.

Yalnız eski neslin bu tenpror eğlencesiyle, levantenlerin ve Yahudilerin Türkleri gölgede bırakan bu eğlencelerine karşı, yeni Türk neslinin iftiharla ve memnuniyetle

kaydedebileceğimiz yeni eğlenceleri vardır. Bugünkü gençler masa başına geçip rakı içmiyor, taksime gidip dans etmiyor, onlar tam Avrupai bir şekilde yaz sporlarıyla meşgul oluyorlar. Zarif zarif küçüklü büyüklü kulüpler ve gruplar teşkil etmişlerdir. Girintileri deniz eğlenceleri tertip ediyor, kamp kuruyor ve sahi bir şekilde tabiattan azami surette istifadeye çalışıyorlar. Eski neslin şark usulündeki atıl ve miskin eğlenceleri yerine, bu günkü gençler Garp tarzında sıhhi sporlara ehemmiyet veriyorlar.

Eski tarz meyilli ve sazlı eğlenceler sıhhatimizi bozuyor, neslimizi İnkıraza sürüklüyordu. Vücutlarımızın ekseriyetle kırık dökük, büzük ve sıhhatsiz oluşunun bir sebebi de budur. Hâlbuki bu sıhhi eğlenceler sayesinde gençler bol hava, bol güneş ve bol su içinde yaşadıkları için daha zinde, daha sıhhatli ve daha neşeli yetişiyorlar.

Fakat bütün bunları kendi teşebbüsleri ile yapıyor, muayyen ve kuvvetli bir teşkilata istinat edemiyorlar. Dağınık ve perişan bir halde kendi kendilerine eğlenmekle iktifa ediyorlar.

Hâlbuki İstanbul gibi denizi ve tabiatı çok bir yerde gençler muayyen spor teşkilatlarının himaye ve nezareti altında çalışabilselerdi, hem daha faydalı ve daha içtihatlı bir şekilde tabiattan istifadeye muvaffak olurlar, hem de memlekette tam manasıyla da denizciliğin inkişafına hizmet etmiş bulunurlar. Türk gençliğinin yaz eğlencelerini bu suretle spor faaliyeti takviye edilir, denizciliğe bir az daha fazla ehemmiyet atfolunursa gençliğin bu günkü spor temellüyatından istifade etmek, ve dağınık gayesiz eğlenceleri intizam altına almak mümkün olur.[100]

3.21. ESKİ RAMAZANLARDA SOKAK ÂLEMLERİ

Herif, çimdik, el atma, iğne batırma ferace, çarşaf kesme, zeytin, saç bastırma, kol, göğüs, omuz çalımı örme, ayağa basma, yoldan çevirme, yaşmak, başörtü alma, tükürme, söğüp sayma, dövüşme ve bunlara mümasil ahval ve şerait idi

Muharriri: Ahmed Rasim

İstanbul mebusu

(Namık Kemal) merhum 1283 Ramazanını tasvir ettiği mektubunda:

[100] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s.1.

Vak'a Avrupa'da karılar mestur değildir. Lakin yolda bir adam, en itina bir fahişeye bile söz atmaz. Burada ise herkes hiç bilmediği bir kadına elli yıllık mahremi gibi istediğini söyleyebilir! Hanımların da bir takımı bu muameleleri zararsız eğlence zannıyla hüsnü mukabeleden kaçınmaz. Diye harf endazlık gibi altmış sene evvelde aleniyete örmüş ahvalden birine karşı duymuş olduğu nesir ve teksifi bildiriyor.

Benim gençliğimde ise harf endazlık zamparalık denilen marifetin en mahirane tatbikatından biri olmak üzere muteberdir. (Piyasa) demek göze kestirilen her kadına söz atmak ve bu tarzda bir cevab-ı muvafakat almak idi, bu cevabı muvafakati temin eden yani harf endaza cüret veren alametler evvela kadının nazarlarında belirir, baş, omuz hareketleriyle sağlamlaşır, en son dudaklardan herhangi bir surette kesip katiyet ederdi. Fakat bu netice her zaman için bir değil idi. Harf endazlık, kadının nevine, cinsine göre şekilden şekle girerdi. Hatırla söze mukabil bazen sert muhakkir bir cevap işitilir, bazen şemsiye izinsiz, hatta yaşlı bir kadını pabucunu, kundurasını çekip harf endaza hücum ettiği, hakaretamiz hitaplarda bulunduğu görülüyordu.

Bu şekillerden en ziyade ümit verenleri kadının şemsiyesi altına sığınır gibi bir nevi itiraz gösterirken ağzından fırlattığı sözler ile ketum vaziyet alarak yan veyahut düz olduğu halde (ilk fırsat) ı ima eden nazarlar, o zamanlarda mütedavil olan (lisan-ı hal)e göre:

-Beni takip ediniz, buralarda söz söylemeyiniz.

Demek olan mesela, ferace eteği toplayıp yürüyüşler, şemsiye kaldırışlar, ileriye doğru bakışlar, sık sık kirpik oynatışlar, adım adım gerilemeye başlayan harf endazı göz kuyruklarıyla arayışlar, hatta o izdiham arasında birdenbire başını çevirerek en gizli tebessümleri bir anda gözlerinden dönüşler, piyasa sahasının yanlarındaki bir sokağa sapışlar gibi cümlesi birbirini tutan muhtelif hareketler, bazen de:

-Yarın çarşıda görüşelim!..

-Gece ikide Aksaray'a gelin…

Gibi sözler idi. Bunlardan maada hokkabaz yuvarlağı gibi sıkıştırıp verilen (Name)'yi kabul ediş, her günü piyasada yolunuza çıkış, bekleyiş vesaitleri cevab-ı muvafakatlardan idi. Etrafıyla yazılsa bir cilt dolduracak derecede lafı güzaftan ibaret olan bu nevi (Tanışmak) tarzına en rezaletli sahneleri meydan veren bazı safahatından bile harf endazın ümidini bilahare hakikate çıkardığı vaki olurdu.

O zamanlarda derler idi ki:

-Kadın kaçtıkça, erkek daha ziyade sokulur! Onun kaçmak için yaptığı hareketler, erkeğe: Beni kaçırma, tut, hem de sıkı tut! Demektir.

İşte (Piyasa)'ca (Yüzsüz) denilen zamparalar böyle bir ümide merbut kalmış olanlar idi (Harf andazlık)' da başta şair (Haşmet) ile ekseriya (Koca Ragıp Paşa)' da beraber bulunmak üzere şair (Fitnat) ara sırasında güya vukubulmuş muharebelerden, mukabelelerden ibaret bir takım Fikret mustazarife esas olarak rivayet edilir ve bu rivayet bazen tevatür kuvvetinde gösterilir. Hatta (Fitnat)'ın (Haşmet)' den başkalarıyla da böyle söz atışlarda bulunduğu ilave edilirdi. Mesela bir gün (Fitnat) bir balmumcu dükkânındaki mumları seyrederken balmumcunun oğlu, Fitnat'tan bir delikanlı fırsattan bil istifade:

(Şemai hüsnüme pek bakma yanarsın)

Mealinde bir mısra söylemiş, (Fitnat)' da bunu işitir işitmez:

(Çağın geçecek sen de beni mumla ararsın) demiş, bu emsali müşaarelerle (Taşı gediğine koymuş) denilen misli misline söz atıp cevapla verişler (İrtical zen-peristane) nın parlaklarından olmak üzere her vesile ile söylenirdi. Fakat bu irticalatın arasında ekseriyati tabirat-ı müstehcene sarfiyatı, bir takım ahval-i rezilane vukuatı hikâye ve fıkraları birinciliği kazanırdı. (Müretcel)' le okrin en kuvvetli sınıfını arkasından yürüyen genç taze kadınları, kızları göstere göstere (Ben onda kösemiz, bunlar arkamda Kınalı Kuzu) diyen koca karılar teşkil ederlerdi.

Şayan değildir ki bu piyasalarda harf endazlık yalnız erkeklere has değil idi. Kadınlardan harf endazlar var idi. Bunlar da beğendiklerine söz atarlar, hele biraz cesurca olanları türlü türlü nümayişlerde bulunurlardı.

Bu hususta mahut her iki taraflı (Zarfa) partisinin de büyücek bir hissesi olduğunu bilirim.

Bu haller bittabi ahlak-ı umumiyeye tabi olan itiyadat silsilesinden idi. Öyle kadınlar görülmüştür ki, zaman tabiriyle henüz (Yüzü gözü açılmamış), (Tıfıl delikanlı) diye telakki edilen gençleri harf endazlıkları tesiriyle (Baştan çıkarırlar) idi. Onların bu muvaffakiyetlerinde muasır olan yalnız söz idi. Görünüş, açılıp

(55'inci sayfaya geçiniz)

Saçılış, üzerine yürüyüş, sarılacak gibi tavırlarda bulunuş, yerine göre sıkıştırış, ikinci derecedeki tezhirat müsaadesinde kalırdı. Takipler, tenha bir yerde tesadüf edince yalvarıp yakarışlar yeminler, antlar verişler, yanıp yıkılışlarda var idi.

Kafa tutuşlar, aldırmamaktan gelişler, sistemlerin yanında âdeta birer dilsiz hareketi sayılırdı. (Esmer)'ler yani baş, göz, kaş, dudak, el, omuz gibi uzuv bedeni ile, mendil, çiçek kâğıt gibi şeyler ile söyleyen işlerde bu kabilden idi. Velhâsıl harf endazlık eski Ramazanlara göre, erkek, kadın, genç, ihtiyar cümleyi piyasa izdihamlarının vasıtasıyla sirayet etmiş bir Alet-i mevkute idi.

Akşam fakat bu alet bazen azgın, salgın bir hale gelirdi:

Erkeklerden çimdik atarak:

-Ellemeyin parmakların, elin kırılsın!..

Diye bağır tutanlar çıkar idise de kadınlardan da iğne batırarak:

-Aman, aman, yandım!

Diye mâni çığırtanlar var idi. Güya tuhaf ve gülünç bir muziplik imiş gibi makas, ustura istimal ile ferace, çarşaf, süslü yıldırma kesenler, el fıstıkiyeleriyle zeytinyağı, zaç yağı püskürten enlerin üst başlığa leyinler, görmemezlikten, oruç haline vererek kol, göğüs, omuz, hatta çelme vurupdüşenler, şaşırtma verenler, ayağa basanlar, henüz (On ikiler) devri nihayete ermediği zamanlarda yoldan çevirenler, yaşmak, başörtü çekip sövüp saymak suretiyle terzilatda bulunanlar, yüze tükürmeler, akşam kendisi kızdığı halde zevcesini piyasa sırasında görür görmez boşayanlar:

-Düş önüme!

Ve ilavatıyla kadını piyasa sırasından çıkarılıp götürenler:

-Vay sen benimkine söz atmışsın?.

Diğer uluorta kavga edenler, bir sokağa saparak orada boğuşanlar (Zabıtalık) (Kabulü) olanlar, (Pastra) dedikleri tarz-ı şenide kadınlara sarkıntılık edenler de eksik değil idi. Hâlbuki bu silsile rezalet idi taban tabana zıt olunarak (Taife-i nisa) ile sokakta konuşmak memnu idi. Hatta (Muratpaşa) türbesinin arka sokağında tesadüf ettiğim sütninem siyahi ile konuşurken polisin biri beni çevirdi, (Hasanpaşa) karakoluna götürdü

idi. Ömründe karakol nedir bilmeyen zavallı nineciğim hicap ve ızdırabından orada bayıldı, güç bela ayıltabildik idi.[101]

3.22. İSTANBUL GECE YARISINDAN SONRA

Muharriri: Hakkı Süha

Seyrek ve donuk yıldızların uzak helyostalar gibi kırpıştırdığı koyu lacivert bir sema üzerinde birdenbire yükselen bir mabedin civarındayım. Bunda Cize? ufuklarının revalsiz bir şehrayinini andıran pırıltılı fonlarına yaslanmış bir uzmâ vardı. Yalnız hatlar öyle yalçın ve keskin değil. Maddi büyüklüğün tatmin edemediği külfet çapraşık bir ruh-ı pürgâr bunun kenarlarında ağır kımıldanışı münhanilerle dalgalanmış. Uzaktan bakınca, büyük bir gönül denizinin asıl ve kutlu heyecanı gittikçe artan, gittikçe köpüren ve nihayet gittikçe muhabbet alan kaba dalgalarıyla tecessüm etmiş görünüyor. Buna Fatih Cami diyorlar. Yıldız kama kamalarıyla murassa büyük kubbesi keskin alemi ve düz kenarlı mesnetleriyle Doğu Zafer rüzgarlarından haşlanmış bir Cihangir miğferini andırıyor.

Beni buraya, hem de gecenin bu ilerlemiş saatinde sevk eden his, tahlilden müstağni bir ulviyetle, bütün benliğimi doldurmuştu. İçimde nura susamış bir pervanenin kanat çırpıntılarını duyuyordum.

Biraz daha yürüdüm, geniş Kapılarında sükût devriyelerinin dolaştığı bahçede canlı hiçbir mahluk yoktu. Ağaçlar altında çadır beziyle sarılmış aralıksız iskemle yığınlarıharman tepeleri gibi yükseliyordu. Dükkanlar demir siperlerini indirmişlerdir ve pencereler simsiyah bir karanlıkla kapanmıştı. Yalnız arada sırada yaslı bir aydınlık sızan yatak odalarının durgun perdelerinde dağınık saçlı kadın gölgelerinin firarı artsa mı görünüyor.

[101] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.34.

Ellerim cebimde aşağıya doğru yürüyordum. Solda Fatih parkı, ortasında kurumuş bir şadırvan fıskiyesini andıran mermer sütunuyla seriliyor, daha ileride geniş ve yüksek kavisleri ile Suhisarı, bir kemer kafilesi gibi uzanıyordu. Sağ taraf, Japonya'nın zelzelelerle harap olmuş bir parçasına benziyor.

Bu aralık kafeslerinde uçurtma kuyrukları sarkan bir saçak altından geçiyordum. İçeride bir şamdanın titrek ışığı odaya bir türbe havası doldurarak ürperiyordu. Muntazam bir beşik gıcırtısına karışan havasız bir çocuk ağlaması ve uykulu bir ninni sesi duydum. Uyku sekteleri içinde bozuk bir musluk gibi gâh akan ve gâh kesilen bu üzgün anne sesi, yüksek bir hüzün ile sokağa damlıyordu.

Bu aralık yine o kafeslerden dargın ve uyku ile pürüzlü bir erkek sesi:

-Sustur bu çocuğu!

Diye uludu. Kadınınki muhakkak solgun ve narin bir İstanbul hanımı idi,

-Ee!! Ee!! leri ve Piş! Piş!!. Leri arasında sevinti şefkate ne kadar yabancı idi. Zihnimden uzun aile faciaları ve üvey baba felaketi zinciri gibi şangırdayarak geçti.

Saraçhane başına inerken köşeden biri çıktı. Elindeki koca sopadan ve bir kitap kâşifi gibi sargılara, kütlere gömülmesinden bekçi babayı tanıdım. Selam verdiğim halde arkamdan şüpheli gözleriyle uzun uzun baktığını hissediyorum.

Tramvay hatları, iki demir oluk gibi ıslak bir parıltı içinde uzanıyor. Buradan itibaren sahada biraz ziya ve biraz insana, pek nadir geçen otomobil ve arabalara rast geliniyor.

Daha aşağılarda bunlara bazen küçük gruplar halinde insan kümeleri de karışıyor. Aralarında muhavereler bazen çır çıplak bir mahiyet alıyor. Mesela işte öyle bir zümreden birisi:

-Bu akşam Maria' nın iştihası yoktu; kaltak istekli oynamadı. Diyor. Bir başkası:

-Karılar resimdeki kadar çıplak değildiler. Cevabıyla arkadaşının şikâyetine iştirak ediyordu.

Anlıyorum ki bunlar şu harap, biçare kadınların boş midelerini çalkaladıkları Mahud haşa tiyatrolarda dönüyorlardı.

Şehzadebaşında oyun yerlerinden bazılarının kapılarında hala ışık var.

İçeriden uzak çağlayanların uğultusunu hatırlatan el şakırtıları, boru, klarnet ve zilli davullu sesleri geliyor. Başımı sallayarak:

-İstanbul eğleniyor.!

Diye gülümsedim.

Çaycılar, tek tük açık; fakat tenha. Mutlaka sinema dönüşüne bel bağlayarak bekleşiyorlar. Müşteriler arasında gözlerini altına sürmüş, sarığını ensesine yıkmış dai's-sihre müptela hocalar, sesleri birbirine mümas dama meraklıları, etrafında seyircilerden müstakil bir dikkat halesiyle uğraşıp duruyorlar.

Sokakta çarşaflı hiçbir kadın yok. Çok nadir feslerle geçen otomobillerde bunlara bazen tesadüf olunuyor. Muntazam ve afif bir çarşaf ve kadın yüksüzlüğüne rağmen (Pelerin)' leri rakı ve zeytinyağı kokan pespayelerle sık sık karşılaşıyorum.

Bulanık gözlerini ihata eden geniş sürme çemberi içinde bakışları sıtmalı bir parıltı ile yanıyor, çatlak dudakları kanlı bir böbrek kadar iğrenç…

Bütün bu müstekre haline bakmadan pose ticari geçiniyor. Bunların bazen poturlu camekanlı helvacılarla karşı karşıya öyle bir nazlanışları, işaret edişleri, kıvranıp çalkanışları var ki insan ihtarsız öğürtülerle bunalıyor.

***

Beyazıt meydanındayım. Sahanın ortasında gölgelere gömülmüş bir nöbetçi gibi yükselen yangın kalesi ve birer mızrak gibi sivrilen minarelere bakarak zaruri bir kıyas karşısında kaldım. Bir kulede belki bedii bir mahiyet alır, fakat bunu asla bir mabet minaresi ile mukayese etmemeli. Çünkü neticede en cılız bir minare en kûfi bir kaleden daha müheyyic ve daha ulvi görünür.

Dünyada gecesi ile gündüzü bu kadar derin farklarla ayrılan bir medeniyet merkezi daha var mı bilmem. Burası gündüzün bir mahşer kalabalığıyla uğuldar, buna mukabil işte şimdi sisli bir rüzgârdan başka zahiri ve kıvrımlı yatan köpeklerden başka sakini yok.

Sıra kahvelerde zayıf birer ampul yanıyor, bu hafif ışıklar içinde arkalıkları iki cidar teşkil etmiş üzeri yan yana dizilmiş sandalyeler arasında gezilebilir yataklarına uzanmış çıraklar veya hane berduşları görünüyor. Köşede kırmızı beyaz dalgalı kulübesi önünde bir polis memuru var.

Divanyolu, oldukça aydınlık; fakat yan taraflara sapan bütün sokaklar birer tünel, ufki yatırılmış birer kuyu ağzı gibi karanlık. Yanına ziyadar noktayı simit ve bozacıların tek mumlu fenerleri teşkil ediyor.

Başıma havaya kaldırdım; yıldızlar görünmüyor, sema alçalmış gibi. Dikkatsiz bir göz, etrafı kaplayan beyaz sis tabakalarına başlayan sihrin loş şeffaflığı zannedebilir Kaldırımlar artık ıslanmaya, asfaltlar, cibali ardovazlar kadar parlamaya başlamıştı. Büyük elektrik lambaları bile sisler altında dumanlı fanuslar gibi ince bir ibhama bürünmüştü. Saçaklara çöken, ağaçların çıplak kollarına dolanan bu kalın sis tabakasına bakarken merhum Fikret'in zulmet bize bediisini hatırladım. Şair, bu beyaz karanlıktan yapışkan bir mahluk imiş gibi tiksinerek bahsetmiştir. Bu dakikada merhuma en geniş bir cömertlikle hak veriyorum. Her nefes görünmeden bir nezle şırıngası gibi giriyor, dudaklarım çatlıyor.

Çemberlitaş önünde biraz durdum. Tepesindeki dağılmış leylek yuvası, neden ince bir sızı ile kalbimi tırnakladı. Burada hangi yuva dağılmıştı ki!!! Bu demir kuşaklı taş yığını, şükür ki bizim değil zevksiz sütununda ruh inceliği, ne de azimet ihsas eden bir hali var. Bunu buraya baş belası olsun diye dikmiş olacaklar.

Sultanahmet Meydanı, bütün bütün ıssız. Ayasofya ile birinci Ahmed'in kurduğu bade hasmanı tecerrüd ederek bakamıyorum. Ayasofya, basık kabası ve birdenbire yalçın bir şakulden inen cidarları ile, uzaktan büyük bir ambardan başka şeye benzemiyor. Ufkun üzerinde Türk dehasının dalga dalga, yükselişini gösteren cami bütün irtisamıyla bir mabettir. Ayasofya'nın harici manzarasında böyle müyesser bir muhabbet yok.

Aynı meydanın birkaç yüz sene evvelki halini hayalimle tecsime çalıştım. Tarih bu mevzu dair okuduklarım, birbirine eklenmiş sinema şeridi parçaları gibi gözümün önünde canlandı.

Bir zamanlar burada ayrı gövdeli, demir pençeli sipahiler at koşturuyor, mahir hindiler cirit oynuyormuş. Ağır gürzlerin savrulduğu bu sahada, şimdi şaikane yazılmış mektep parçaları ve biraz pudra kokusunun silik ve zayıf izinden başka bir şey yok. Neslimiz inbatı kötü dokunmuş tarlaların buğdayları gibi küçülüyor. Her sene doğanlar, bir sene evvelkilere nispetle bir tutam et, bir avuç kan noksanıyla dünyaya geliyorlar. Eski pehlivan yapılı cüsseler, ne yazık ki, askeri müzenin üst katında yeniçeri kıyafethanesinde küfleniyor. Korkunç bir andıras ile yuvarlanıyoruz. Zihnim alt üst sola kıvrıldım. Büyük parkın kapısında biri nöbet bekliyordu. Buradan ne vakit geçsem daima düşüncenin esiri

olurum. Hani bazı talihsiz kadınlar vardır, fıtrat onlara güzellik namına mümkün olan her şeyi vermiştir. Fakat zengin değildirler. Nefis ve vücutlarında akıllara zarar çehrelerini süsleyecek elbiseleri yoktur. Vücutlarının bütün bedii hatlarını nankör bir kıskançlıkla kaplayan harap çarşaflar altında mahul birer şaheser teşhir gibi geçer giderler. Onlar, toprak altında kalmış hazinelere benzer. Michelangelo beyin nefis tablosuna paçavradan bir çerçeve ne kadar yakışmazsa, bu parka da bu entari o kadar uymuyor öyle bir sultan düşününüz ki nefis boyunda (Şip çırağdan) bir gerdanlık asılsın ve başında altın bir duman gibi hareketlenen müstesna saçları üzerinde de tenkiden bir taç konulsun. Bu tezat, parkın kendisiyle kapısı şu anda en büyük bir vuzuh ile görünür.

Eminönü'ndeyim... Gündüzün burası gürültü ve karışıklığın temsilidir. Fakat artışın şimdi kaldırımlarda adımlar, bir çan kadar kutlu akslar yapıyor. Büyük saatin aydınlık kadranı Altındağ için de tahta parçaları yanan bir gaz tenekesinin etrafına sürücüler kuşatmıştı. Kulakları kısık bargirler sırt sırta dayanmışlardı. Ötede baş söğüşü ve pilav satan kulakları kırmızı mendille sarılı bir adamın etrafında geç kalmış, avurtları şişkin bir halka var.

Şanlıurfa baklavacının önünde tek fenerleri yanan bir araba zinciri, köprünün sağında da beş on otomobil görünüyor. Şoförlerin hepsi ya içtikleri hileli şıradan veya başka bir sebepten direksiyonların altına uzanmışlar, kurşundan bir uyku içinde yatıyorlar.

Köprü tahsildarları beyaz cepsiz gömlekleriyle tepeleme bir mangallık başında nadir müşterilere üşengen bir tavırla avuçlarını uzatıyorlar.

Eminönü ile köprü üzerinde geniş bir iklim farkı var.

Haliç’te nihayetsiz serenler bir mızrak ormanı gibi uzanıyor ve kara kulak sular, bir uçurum gibi sisten yorganlar altında uyuyor.

Sağda ışıksız Üsküdar, geceden daha siyah bir gölge altında uzanıyor Çamlıca tepeleri; uzun ve çok kamburlu bir hayvan gibi yatıyor karanlıkta yalnız Kız Kulesi’nin yakut küpeleri üstünde görünmez güneşler varmış gibi ani bir iltima ile sık parıldıyor.

Köprünün ortasında durdum ve selam verir gibi başımı iki tarafa çevirip baktım. Bir memleketin, bir şehrin iki parçası arasında ne büyük bir fark var! İstanbul tarafını hain ve yorgun bir mecalsizlikle eğiliyor sandım. Karşı taraftan bilakis canlı bir hareket, gece karanlığa, sise ve soğuğa rağmen dualı bir hayat haykırışı hissettim. Dükkânlar hala açık ve daha garibi bu tarafta tramvaylarda işliyor.

Hele Galatasaray'dan sonra gündüzle gecenin farkı kalmamıştır. Burada insan kuvveti, tabiatın yağdırdığı karanlık ve sise galip etmiştir. Bin beş yüzlük ampullerden dökülen nur çağlayanlarına büyük, geniş vitrinlerden taşan ziya tufanı karışarak caddeyi bol bir aydınlıkla kaplıyor.

Burada etvah daha şûh bir serbesti gelir. Geniş ve çok aydınlık lokanta pencerelerinden görüntülü musiki nağmeleri ince billuri kadın sesleri ve gıdıklayıcı tanınan kahkahalar dökülür.

Yollarda iyi giyinmiş kadınlar size:

-bu akşam bana gelmek ister misiniz?

Diye pek tatlı ve açık tekliflerde bulunurlar. Lisan bilmezseniz, teklifleri fiili olur; mesela, gelirler kolunuza girerler. Esasen hayatta bazı ihtiyaçlar vardır ki onların tatmini hususunda insana pek de lazım görülmeyebilir. Hatta çok defa dil, ele mevkiini terk eder.

Bakarsanız, köşe başlarında uzun ceketli hiç tanımadığımız adamlar, size pek nümayişkâr gülümsemelerle yaklaşırlar. Kulağımıza inleyen başlarında Muharrem ve esrarlı bir hal süzülür. Tramvaylar doludur. Ve zinhar otomobillere dikkatle bakmayınız. Mamafih akşam gözlerinizi tutuşturacak manzaralara şahit alışkın ve razı iseniz, bu tavsiyeme itbaa mecbur değilsiniz. Sinema, tiyatro kapılarında kalabalık hiç eksik olmaz. Sakın canım bu vakit oyunun dörtte üçü bitmiştir; bu şatabıkta manası ne?... Tarzında bir düşünceye saplanıp kalmayınız. Sinema ve tiyatro birbirlerine müstahak çiftlerin noksan sevişmelere razı kalplerinin şifa ve tazmin membalarıdır. Film veya piyes hatıra herhalde en sonra gelecek maddelerden sayılır.

***

Tenevvü biz de yok deriz; bilakis bizde en çok, her yerden çok olan şey bu tenevvüdür başka memleketlerde tenevvü, füruda olduğu halde bizde değişiklik tezahürde değil asılda, mahiyettedir.

Fatih'le Galatasaray'ın aynı asır, aynı sene, hatta aynı günün akşamını yaşayan muhitleri arasında kutuplar kadar baş döndüren bir uzaklık var…

Zihnimde böyle elim bir mukayese ile evime dönüyorum. Başımda sis veya uykusuzluktan hangisinin esiri olduğunu takdir edemediğim bir ağırlık ve kulaklarımda

sağır uğultular var. Beynimin için de görünmez değirmen taşlarının gırıltılı dönüşlerini hissediyorum.

Beyaz krep düşük sabahlık

1-Kervan iğnesi-renk firuze

2-Povan dötij-firuze

3-Döpriz- okorjin

Toprak sarısı

4-Sarma kırmızı

4 Numara ile işaret edilen dairelerin her bir hattı ayrı renklerde yapılabilir. Bu takdirde, kırmızı, turuncu, firuze, gök renklerinin kullanılması tavsiye olunur.

Bu numune Şişli'de Hüsnü tabiat ve zaRafed müessesesi sahibi Zehra Müfit Hanım tarafından yapılmıştır.

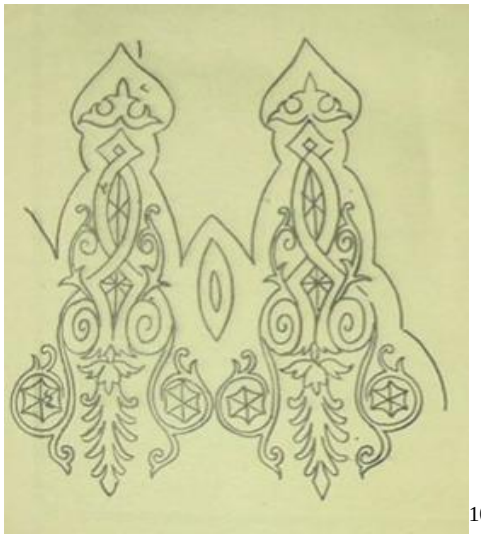

[102]

[102] Resimli Ay, N.1, Şubat 1924, s. 12-15.

3.23. İSTANBUL'DA OTURAK ALEMİ

Muharriri: Münire Handan

Anadolu’daki oturak âlemi ile İstanbul’daki oturak âlemi arasındaki fark birinin hususi diğerinin Umumi olmasından ibarettir. Bu kıssa ikisinde de oynayan kadın aynı kadın seyirciler aynı insanlardır.

Elbiseleri ve sahneyi değiştiriniz, Anadolu’da yaşayan oturak âlemlerini, daha çirkin daha adi bir şekilde İstanbul’da, bu eski payitahtta görürsünüz.

Yalnız birisinde dekorlar daha sade, ötekinde oldukça fantastiktir. Bir senede renksiz ve ziyasız oyununda bin bir renk boyanmıştır. Birisi daha az ziyalı, öteki baştan başa bir ziya yağmuru altındadır. Bütün bu dekorları seyrettikten sonra karşınıza çıkacak hayal, Anadolu’nun basık tavanlı odaları içinde göbek çalkalayan kızın, daha çıplak, daha ince bir şekilde, pullu boncuklu esvaplar içinde bir venmişi çıkar. Yoksa kadın aynı kadındır.

Seyirciler, aynı insanlardır. Aralarındaki fark renk, ziya ve derece farkıdır.

Birinin hususi diğerinin umumi olması mahiyetini değiştirmek itibarıyla hiç bu sahneye bir şey ilave etmez. Anadolu’da hususi kalışı, zevk ve eğlencenin daha münur sermayedarlar eline düşmesinden mütevellittir. Kastamonu'da bir Garden Barı olsa, zillerini şakırdatarak oynayan gelir, bu defa orada göbek çalkalar. Onun hususi kalması, muhitinin ümranında, ve medeniyette geri kalmasındandır. Medeniyette daha ileri varan İstanbul Garden Bar’ında Kelli raks etmez. Aksi cihetten gelen her renk ve cins kadın raks eder, fakat yaptıkları iş aynı iştir.

Dans, sanatın ve şiirin ifadesi oldukça her türlü maddi menfaatlerin, hayvani hislerin fevkinde kalır. Nasıl bir heykeltıraşın çıplak tablosu karşısında bedii bir hissin tatminini hissedersek, bedii bir raksta bize o tesiri yapar. Bir kadının canlı veya cansız olması bu hissi değiştirmek için bir saik olamaz, ve olmamalıdır. Fakat ne Garden Bar’ın kokusu, ne Anadolu’nun kelimesi bu bedii hissimizi tatmin etmezler, etmedikleri içindir ki her ikisi de oturak âleminde oynayan çengiden başka bir şey değildir.

Kelli’nin raksını yazdılar. Anadolu'nun bu çirkin safhasını takbih ettiler.. Garden Bar’ın kokusu ile Kelli arasında acaba ne fark vardır?.. Kelli’yi seyir için toplanan halk ile, Garden Bar’a toplanan halkın farkı nedir?..

Kelli bir erkeğin malıdır. Yalnız başından nikâh geçmemiştir. Efendisinin emri altında birçok erkeklerin önünde oynar, kimsenin ona yan bakmak haddi değildir. Kem Bir Nazar ortaya Bir kan bir ölü bırakır.

Garden Bar'ın kızı evvela bar sahibinin parasıyla satın alınmış bir oyuncaktır, sonra herkesin malıdır. Herkes hayvani nazarlarını onun üzerinde dinlendirir. Her kıvrılmasında her göğüs oynatmasında karşısındakilerin hayvani hislerini tahrik eden, etmek isteyen bir mana var. Her gün, her gece, aynı sahnenin üstünde bin bir maskaralıkla, yerlere sürünerek, havalara uçarak, üç beş kuruş için yalvarır, her hareketi karşısındakinin hislerini yumuşatmak, kafasıyla kalbi arasında bir hat çizmek içindir. Bu gaye vusulü için her şey mübahtır. O sahnede oynayan bir kadın değildir.

İzzeti, şerefi, haysiyeti olmayan, kendini erkeklere hevesatına kurban eden bir insan gölgesidir. Parasına güvenen her erkek ona sahiptir. Yüzündeki tebessüm de insan dudakları bir hırs ile oynar, bu hırsın menşei ne musiki, ne şiir, ne vücuttur. Ona vücut veren yalnız karşısında kudurttuğu insan kitlesi ve ona saçtıkları altındır.

Sahnenin üzerinde eğrilir, doğrulur, tekümlenine, bin bir çeşit insanın üzerinde bir palyaço gibi göbek çalkar, yüz türlü maskaralık eder, sonra ağaya senei vusul için kanatlarını hırsla çırpan bir kelebek gibi, sahneden halkın arasına atlar, herkesin önünde eğilir, herkese kendini, kadınlığının en iğrenç, en adi, en yabancı şekliyle arz eder, kendini herkese ziyafet çekmek için eğilir, yalvarır.. Bütün bu maskaralıkları kâfi gelmiyormuş gibi, halk arasında gözüne kestirdiğinin yanağına yapışıp öper…

Bu Garden Bar kızının raksıdır… zavallı Kelli, sen bunun yanında adeta, kahraman bir esir gibi kaldın.

Bilmem zavallılıkta hanginiz daha ileri gidersiniz?.. Ben en ziyade sizin kadın olduğunuza ve kadınlığınızın böyle erkekler önünde, şehvet ukde kepaze oluşuna acıyorum. Bir erkek emri altında zavallı bir esir gibi, yabancı bir halkın önünde raksınıza, aşkınıza ve şuurunuza hükmeden bir sahip elinde, oyuncak oluşunuza acıyorum. Karşınızda hırs güzelleriyle sizi yutacak gibi bakan vahşi hisli, kaba hisli, çeşit çeşit insanların önündeki kendinizi satmak için yaptığınız mücadeleye acıyorum. Bütün bunlar bir parça ekmek içinse, sokaklarda çöp tenekeleri içinde ekmeğinizi çıkaran köpek sizden ne kadar yüksek, ne kadar faziletli bir insanmış!.. İkinizin arasındaki fark birinizin hususi bir esir, ötekinin umumi bir esir oluşundadır. Bu da mensup olduğunuz zümre ve muhitlerin medeniyet farkıdır. Fakat siz ikisinde de aynı oyuncak, paranın zevk ve

şehvetin yerlere sürdürdüğü iki paçavrasınız. Sizin ne haysiyetiniz, ne izzetiniz, ne de şerefiniz var. Bunu isteseniz de, müdafaa etmek elinizden gelmez, çünkü bu satılışınızın farkında değilsiniz. Esir olduğunuza evvela kendiniz inanmazsınız.

Sizler birbirinizin aynı olduğu gibi, sizin oyuncak olduğunuz adamlar da birbirinin aynıdır. Yalnız deminde söylediğim gibi, aralarında dekor farkı, renk, ziya farkı, biraz da ümran farkı var. Yoksa Kelli'nin karşısında rakı kadehini elinden atıp zevkini nara ile ifade eden sarhoşla, Garden Bar'da rakı bardaklarını birbirine çarparak söyleyen sarhoşun, huyu aynı iki insan olarak hiçbir farkı yoktur. Sizler karşısında serpilip titredikçe, Ahmet Ağa ne diyorsa, Mehmed de onu diyor. Yalnız biri hissini daha iptidai bir şekilde ifade eder, öteki bazen üzerine biraz çalışır.

Her gece karşınıza dizilen yüzlerce insan bedii bir zevki tatmin için mi gelir?.. Raksınızın bedii olduğunu siz de söylemeye cesaret edemezsiniz. Sizin tebessümünüzden, sıçramanızdan, titremenizden zevk toplamak için karşınıza dizilen bu bin bir çeşit insanın bin bir çeşit terbiyesi ve zevki var. Siz onları yalnız Şehvet telinden ürerseniz bu avkınızın hepsi sarhoşturlar. Onlar rakının verdiği sarhoşluk, sizin verdiğiniz hırs ile insanlıklarından çıkmış birer hayvan gibi açgözlü bakışlarıyla size tahkime başlarlar. Bu bazen para, bazen de kuvvetle olur. Sizin aleminizde kan yok mu?.. Rakı kadehleri ile sahnenizin arasına ne kadar gencin leşi serilmiştir? Ne kadar bu eğlencenin sonunda barut kokusu rakı kokusuna karışmıştır. Ne kadar geceler, zevkinizin orta yerinde, bir kabadayının devirdiği masanın ve locası içinde, siz yine raks ettiniz. Kaç defalar, gözleri baygın, kudurmuş bir kurt gibi, saatini masa üstüne dayayan sarhoşun kumandası altında, emrettiği şarkıyı on defa yirmi defa okumuşsunuzdur. Bir kere efendimizin zevki gelmezse size tayin ettiği yirmi dakika bir saat olur, iki saat olur.. Ve siz saatlerce bu sarhoşun dudaklarından akan salyaları karşısında raks eder, eder, edersiniz.. Ta ki o dur desin! Siz esir, sokaktaki en adi adamın zevkine bile esirsiniz…

Sahneden çekilir, çekilmez, bu ukala dediğiniz avları yakalamak için, tekrar süslenir, boyanır, yan localara kurulur, satılık bir mal gibi kendinizi ne güzel teşhir edersiniz. Gözleriniz adeta yalvarır gibi bakar.. Gözlerinizin rakı kadehleriyle, efendileri arasında seyreder durur. Dakikalarca, Bonmarşe'nin camındaki cansız bebekler gibi müşterilerinize kendinizi arz ettikten sonra her halde ağınıza bir av düşer; şampanya bardaklarıyla, buse yarışı içinde başlayan bu âlem, Konya'nın oturak âleminden, Kastamonu'nun baklava tepsisindeki raksından daha mı yüksektir?.. Müstebidkarların saraylarında kurduğu orji âlemini sizler ve efendileriniz halk arasına indirdiniz. Bu bütün

dünyada böyledir. Fakat bunu yapan ne siz ve ne de mecluplarınızdır. Siz de, o da başkaları namına istismar edilmiş mahlûklarsınız. Siz herkesten evvel sermaye derdinizin esirisiniz. Sizin güzelliğinizi, kadınlığınızı, insanlığınızı o satın almıştır. Onun kurduğu hane içinde siz kaç saat isterse raksa, ne emrederse ihraya memursunuz. Sonra kendi cebini şişirmek için başkalarını boşaltmak lazım, bu alelade bir ticarettir. Sizler sadece sermayedarın istismar edilmiş sermayesi, malısınız, müşterileri de halktır. Sermayedarınız verir onlar da alır. Bir alışverişteki rolünüz yalnız bir mal olmaktan ibarettir. Zaten sizler onlardan tecrit etmiş birer insan gölgesisiniz. Biriniz cebini, kafasını, hatta kalbini boşatırken, öteki kadınlığını, şerefini izzetini silkerken, sizin bu hayvani hamasetinizi karşıdan görenlerin, bununla hırsını kandıran sermayedar ne kadar sevinir. Siz de, sizin mecluplarınızda onun için ne güzel avlarsınız. Bu avlamak bu avlanmak âleminde en korunan örücü hiç şüphe etmeyiniz sermayedarınızdır. Siz bir sofradan bir diğerine bir dudaktan ötekine geçerken, sırayla insanlık ve kadınlık arasındaki rabıta kesilmiştir. Sadece, Kelli'den akşam daha hakir, daha zelil, bir raksa, bir orta oyuncususunuz. Bir değil bin sahibiniz var. Herkesin hayvani nazarına kendinizi teşhir etmiş birer satılık malsınız.

Kelli sizin yanınızda hakir bir esir, sessiz, sedasız, emre muvakkaten bir esirdir. Fakat hiç olmazsa kahraman bir esirdir. Kim bilir, belki bir aşkın, belki bir kuvvetin esiridir. Siz doğrudan doğruya paranın ve şehvetin esirisiniz…

Her ne olursanız olunuz, ikiniz de satılmış iki mahlûk, kadınlığı, izzeti, şerifi çiğnenmiş iki zavallısınız. Ne âlemlerinizin bir farkı, ne raksınızın mütemayiz noktası, Ne de aşklarınızın kali ve kaması arasında fark vardır. Yalnız biri Konya'nın, öteki de İstanbul'un oturak âlemidir.

Birinde sizin bu sefaletinizi seyreden, sizin ayaklarınızı ahenginden ziyade vücudunuzun kıvrılmalarını vahşi bir hisle seyreden yalnız erkeklerdir. Ötekinde sizi seyir için yüksek tuvaletleri ile gelmiş kadınlar, hem sizin sınıfınızdan olmayan kadınlar var. Onlar sizin bu âleminize iştirak için süslenir, boyanır, kocalarıyla beraber gelirler… Bunların bir kısmı da aile kadınlarıdır. Kendi cinslerinden birinin böyle, raksının verdiği tesir ile, dişlerini gıcırdatan sarhoşun, karşısında serpilip titremesini kendini satmak için yaptığı mücadeleyi, ne siz, ne mütelezziz bir çehre ile seyreder.

Erkeklerin şehvi hırslarını kamçılamak için bütün bu bükülmeleri, sükutları, ve zülalleri aile kadınlarının saf ve masum kızlarıyla birlikte seyre gelmeleri İstanbul oturak

âleminin en çirkin, en iğrenç safhasıdır. Kocasının, ortada göbek atan boyalı kadının çirkin ve iğrenç dudaklarıyla öpülmesine lakayd bir şahit vesaitinde kalması, insanın kadınlık hissini çıldırtan bir sahnedir. Konya'da oturak oynatan erkeklerin perde arkasında karılarını oturtmalarıyla, burada ma-aile oturup oturağın oynadığını seyretmek arasında ne fark var? İşte size İstanbul oturak âlemi.

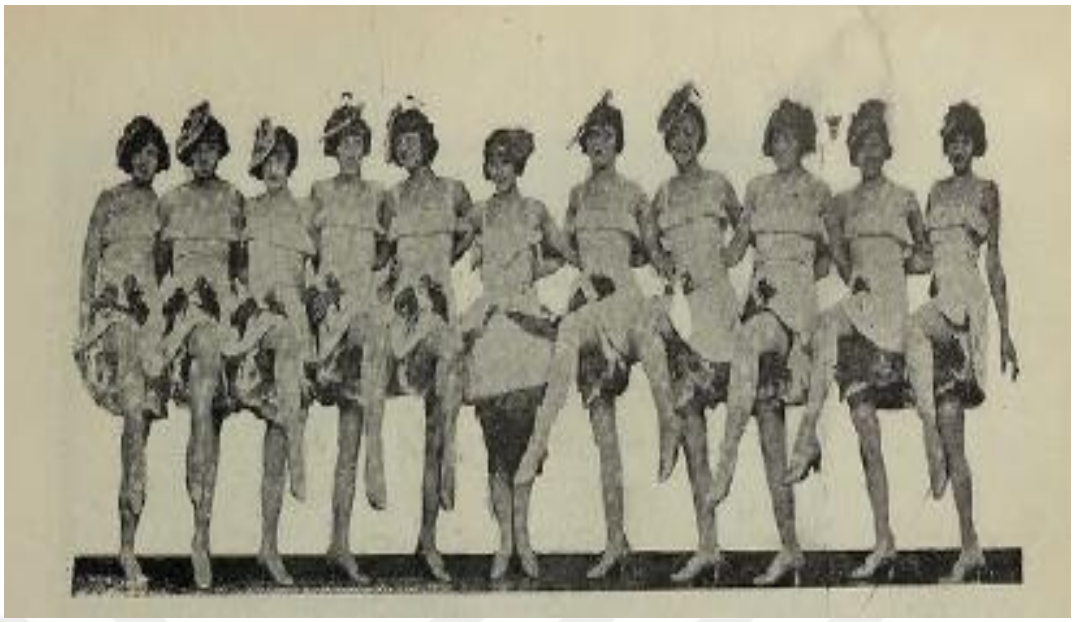

[103]

[103] Resimli Ay, N.2, Mart 1925, s.35-39.

3.24. KADINLAR BİZDE NASIL EĞLENİRLER?

Kadınların bir günlük programı: Banyo, uyku ve istirahat

Geçen ay içinde bir hafta kademe mecburi bir istirahate tabii idim. Bu istirahat bana kadınlarımızın hayatını öğrenmeye vesile teşkil etti. Çünkü bu bir haftamı hemen de kadınlar içinde geçirdim.

İstirahat haftanın ilk günü sabah denize gitmeye karar verdik. Evde benden başka erkek yoktu. O gün ailenin kadınları benimle beraber denize gidecekleri için erken kalkacaklardı. Saat dokuzda kalkmak onlar için büyük bir fedakârlıktı. Çünkü her gün on bire kadar uyumaya alışmışlardı. Şu günün şerefine muvakkaten bu rahatsızlığa katlanıyormuşlardı.

Kahvaltı falan ancak saat onda yola çıktık. Deniz banyolarına vardığımız zaman kırmızı güneş altında kumlara uzanmış birkaç mektepli çocuktan başka kimse yoktu. Fakat saat on birden sonra bir akıntı başladı. Arabalar ve eşeklerle sahile birçok insan geldi. Fakat bütün bu gelenler kadın ve çocuktan ve birkaç mektepliden ibaretti. İçlerinde bir erkek bile yoktu. Çünkü hafta ortası idi. Erkekler işlerine gitmişler denize girmeyi, oturup dinlenmeyi kadınlarına ve çocuklarına bırakmışlardı. Zaten bu yaz bütün bu masraflara bunun için katlanmıyorlar mıydı?

Kadınların kahkaha ve şetaret içinde gülüp oynamalarına, denizde şakalaşmalarına baktıkça, o saatte şehirde cehennem sıcağı altında onların ve istirahatlerinin temini için uğraşan erkeği düşündüm. Ve içimden gayri ihtiyari: Zavallı erkekler, dedim.

Saat on ikide araba ile eve döndük, yemek hazırdı. Derhal sofraya geçtik. İştahlı bir yemek yedik, hanımlar artık yorulmuşlardı. İstirahate ihtiyaçları vardı. Derhal herkes odasına çekildi ve bir uyku faslı başladı.

Dörde doğru uyananlar birer birer aşağı indiler. Herkes şezlonglara uzandı, biraz dedikodu yapıldı, biraz tavla oynandı, gülündü, eğlenildi, nihayet akşam işinden gelen erkeği karşılamak zamanı gelince, kadınlar tuvaletlerini yapmaya çekildiler. Üzerlerine çeki düzen verdiler. Ve son vapurla gelen kocalarını karşıladıkları zaman ilk sözleri:

-Oh bugün öyle yorulduk, öyle yorulduk ki! Demek oldu.

Bunu söyleyen, o gün bütün gün turlayıp yorulan erkek değil, gününü mutlak bir atalet ve istirahat içinde geçiren kadındı.

Bu müşahede kalamışda cereyan ediyordu.

Tatil haftamın ikinci gününü Büyükadada geçirmek istedim. Ertesi gün refikamı, çocuklarımı alarak Büyükadada bir otele indim.

Otele vardığımız zaman saat on birdi. Onda misafir bulunan kadınlar ve çocuklar kolları altında bornozlaarıyla da kız hamamlarından dönüyorlardı. Araba ile Yörük Ali sahillerine kadar gitmiş, orada yıkandıktan sonra yine araba ile otele dönmüşlerdi. Derhal ağaçlar altındaki hasır iskelelere uzandılar. Bu yorgunluk onlara çok gelmişti. Limonatalar içerek serinlediler. Öğleye kadar rahat şezlonklarında dinlendiler. Bunlar arasında bana kadınlar, genç kızlar ve genç mektepliler vardı. Öğle iki çanı çaldığı zaman ortalıkta kimse yoktu. Kadınlar odalarında öğle tuvaletlerini bitirmekle meşguldüler. Yemekte dikkat ettim. Benden başka erkek yoktu. Erkekler sabahtan işlerine gitmişler, kadın ve çocukları istirahat etmek ve eğlenmek üzere otelde bırakmışlardı. Burada da yemekten sonra kadınlar odalarına çekilip bir uyku faslı yaptılar.

Saat beşe doğru ötede beride ufak ufak kadın grupları teşekkül etti. Kimi kâğıt kimi tavla oynadı, kimi dedikodu yaptı. Gülerek, eğlenerek akşamı bulduk.

Akşam olunca tuvaletlerini göstermek ve kendilerini teşhir etmek ihtiyacıyla kadınlar ve kızlar en güzel elbiselerini giydiler ve Esenli'ye kadar ufak bir gezinti yaptılar. Bu gezintinin tahriri maksadı kenarını istikbaldir, fakat hakikatte takip ettikleri gaye kendilerini teşhir etmek ve başka kadınların tuvaletlerini görmektir.

Akşam sofrada işlerinden dönen erkekler de hazırdılar. Kadınlar ve çocuklar neşeli, şen ve mütebessim, erkek somurtkan, bütün bir günün yorgunluğunu evlatlarının neşesiyle silmeye ve azaltmaya çalışıyor. Bütün gün burada yiyip içen, eğlenip gülen bu tufeylilerin saadeti onu da mesut etmeye kâfi gelir.

Gece bir kısmı mehtapta tur yapmaya çıktı, bir kısmı masalarda ufak mukayesede kâğıt oyunları oynadılar. Kadınlar gece yarılarına kadar oynamak ve eğlenmek, erkekler bir an evvel odalarına çekilip dinlenmek istiyorlardı. Fakat zavallı erkeklere gece de istirahat müyesser değildi. Hodkâm kadınlar kendilerine bu saadeti temin eden erkeklere bu rahatı bile çok görüyorlardı.

Bütün hafta her gittiğim yerde bunu gördüm. Maarife sınıfın kadınları sahiden akşama kadar günlerini uyku, istirahat ve eğlence ile geçiriyor, ev işlerine hatta kendi çocuklarına bile bakmayı bir külfet, bir yorgunluk addediyorlar. İşte çalışan ve kazanan sınıfın beslediği tufeylilerin yaz hayatı..

Bir haftalık müşahededen sonra kendi kendime düşündüm. Kadınların bu hayatını, içtimaiyatın bize gösterdiği aile şekillerinden hiçbiriyle telif edemedim. Bu kadınlar hayatlarını böyle tufeyli bir surette geçirmekden sıkılmıyorlar mı? Bu mutlak istirahati hak etmek için ne yapıyorlar? Evlerini mi idare ediyorlar? Çocuklarına mı bakıyorlar? Eve bir varidat mı temin ediyorlar? Hayır, sadece kocalarının şuh ihtiyaçlarını tatmin etmek, onlara bu hakkı vermek için kâfi geliyor. Demek ki bu kadınların ailedeki mevki metresliktir, bunlara zevce veya hayat arkadaşı denemez. Çünkü bunlar, erkeğin kanını emen tufeylilerdir.

Bunların evle, aile ile alakaları yoktur.

İşte bu gayri tabii şekle girmeye başladığı içindir ki aile yıkılmaya yüz tutmuştur. Ben size namuslu kadınların hayatını yazdım. Biz de bu tufeyli kadınların nezihe olmayan eğlenceleri vardır ki, onları sükût ile geçiştirmeyi tercih ettim. Bir kere bu kısmı da yazmamış olsaydım, o vakit siz de benim gibi, kadınlardan kadınlıktan nefret eder erkeklerin ahmaklığına, budalalığına acırsınız.

Çünkü asıl istirahate muhtaç olan kadınlar değil erkeklerdir. Kışın bütün gün yorulan onlardır. Yazın bu yorgunluğu izole için bir iki ay istirahat onların hakkıdır. Avrupa'da erkekler bu istirahat endişesiyle yazın çalışmazlar, deniz kenarlarına, sayfiyelere, eğlence yerlerine giderler. Onların bu istirahat ihtiyaçlarından karıları da istifade eder. Fakat bu istirahatlere amil olan kadından ziyade erkeğin ihtiyacıdır.

Bizde ise erkeğin istirahat hakkı yoktur. Erkek kışın da yorulur, yazında hanım efendiler modaya uymak, tuvalet göstermek, hiç olmazsa çocuklarına hava aldırmak vesilesiyle deniz kenarlarına, deniz mahallelerine giderler, erkek bu işte bir memur gibidir, ona emrederler, o da kazancına, yorgunluğuna bakmaksızın muvaffakiyet eder. Sayfiyeye gidilir. Hanım eğlenir. Erkeğin canı çıkar. Bir yaz tezhi erkeği hem maddeden, hem manen yorar.

Kadının, baldızın, kayın validenin, hemşirelerin bu tufeyli vesaitleri devam ettikçe ve erkek onları beslemeyi bir vazife bildiği bu yükün altından çıkmak mümkün değildir. Türk ailesi Avrupa'nın kadına hürmet lazımdır zihniyetine istinat ederek bu çürük aileyi tesise uzanmamalıdır. Kadın hürmete şayan değildir. Çalışmayan,

kazanmayan, tufeyli yaşayan ve başkasının sırtından geçinen bir insana hürmet edilemez. Kadınlarımıza bu fikri vermeli, genç nesli çalışmaya teşvik etmelidir.[104]

3.25. KASTAMONU'DA BAKLAVA TEPSİSİ İÇİNDE NASIL KIZ OYNATIYORLAR?

(Kastamonu)' nun perde âlemi, bazı refak farklarla Konya'nın oturak âlemine benziyor. Fakat kendine mahsus hususiyetleri garabetleri vardır. Kız evvela bir hayal gibi perde arkasında oynuyor. Sonra adareti çıkıyor, baklava tepsisi üzerinde ondan heykel yapıyorlar.

Muharriri: Enver Behnan

Şahikası her zaman karla mestur etekleri kesif çamlarla çevrilmiş Ilgaz Dağı'nın yamacına gömülmüş Kastamonu şehri, kendine mahsus esrarlı âlemler ile doludur.

Uzaktan gelen bir yolcu yalnız yüksek bir gururla yükselen Ilgaz'ı görür. Kastamonu şehri ise bir vadinin arasına sıkışmış, mezarlıklar arasında kalmıştır. Avluları şehrin en havadar yüksek tepelerine kömürlerde kendilerine bütün şehrin pisliği alıp götüren derenin kenarında yaşarlar.

Kastamonu'nun sokağında şarıl, şarıl akarsular, şadırvan kenarlarında diz çökmüş abdest alan hocalar bir yabancı için benzerlerde göze çarpan şirin manzaralardır.

İşte ben bu şehirde altı ay kadar misafir kaldım. Fakat yabancı olduğumdan mı nedir, burası bana ıssız, zevksiz geldi. Eğlenecek bir âlem bulamadım. Burada bana neşe veren ve gurbet dertlerime dağıtan yalnız akarsuların sesleri oldu. Yalnız uzaktan uzağa yerliler arasında (Perde altı) isminde bir eğlence âlemiyle olduğunu işitir ve merak ederdim. Gün, gün bu merakım arttı. Ben de gençtim, ben de eğlenmek istiyordum. Hayatın kuru ve zevksiz geçtiği bu günler için de bir eğlence vasıtası bulmak her halde arzu edilmez bir şey değildi. Perde âlemini bilen arkadaşlar bana onu efsanevi hikâyeler şeklinde anlattıkça merak ve tecessüm artıyor, bu âlemlerden birinde bulunmak için adeta sabırsız gösteriyordum.

Nihayet bir gün bir havuz kenarında tesadüf ettiğimiz bir şeyh bize bu âlemin bir perdesini kaldırmaya razı oldu. Onun delaletiyle bir perde âlemine şahit oldum.

---

[104] Resimli Ay, N.6, Ağustos 1928, s. 11-12.

Akşam karanlığı basmıştı. Şeyh bizi aynı havuzun kenarında bulup beraberinde götürecekti. Yaşı kırk, fakat gönlü genç arkadaşımız sözünü tuttu. Biz bu fırsatı kaçırmamak endişesiyle çok erkenden mülakat mahaline gelmiştik. Şeyh geldi, bize onu takip etmemizi işaret etti. Derhal yola koyulduk. Dar, karanlık, çamurlu sokaklardan geçtik. Şehrin tenha bir mahallesinde fakir ve harap bir evin kapısı önünde durduk..

İhtiyar girdi. Biz dışarıda kaldık. Biraz sonra aşağıya bir sürü ak başlı hoca kafası indi. Biri bağırıyordu.

-Aman sirke için, şişersiniz ha! Kafile idi, biz de aralarına karıştık önümüzde bir fenerli; koyun sürüsüne rehberlik eden bir kösemen gibi, bize yol gösteriyordu. Çamurlara bata, çıka, birçok dar ve pis sokak dolaştık. Kapısında şalvarlı sevimli küçük bir kız bekleyen bir kapının önünde durduk. İçeriye haber verdiler. Evden bir genç delikanlı çıktı. Elleri göğsünde ihtiramla hepimizi karşıladı. İçeri girdik, sofaya çöktük. Buradan havada yıldızlar görünüyordu. Evi tamamlamak uğur addedildiği için tavana geçirmemişlerdi. Kastamonu'da evler hep böyle yarım bırakılmıştır. Bu sofradan bir odaya girdik. Oda, sahibinin servetine delalet edecek bir tarza döşenmiş, kenarları pöstekiler, duvarlar, levhalarla süslenmişti. Misafirler arasında her yaştan ve her meslekten insan vardı. Bir gecelik eğlence için buraya toplanan bu insanların çoğu birbirini bilmiyordu. Yalnız ekseriyeti yaşlılar ve yerliler teşkil ediyordu. Abdestler alındı, akşam namazı kılındı. Bu merasim bittikten sonra sofraya oturduk. Aşiret efradı gibi, yere geniş bir sini etrafına, diz dize sıralandık. Gelen yemekler birlik askere yetişecek kadar boldu. Tam kırk türlü yemek vardı. Biz buraya düğüne mi gelmiştik, yoksa eğlenceye mi anlayamıyordum. Birkaç defa yanlış bir yere gelmiş olmamız ihtimalini düşündüm. Bu bir ikram, bu ziyafet, bu lüzumsuz masraf ne içindi?

Nihayet ölmeden ve patlamadan sofradan kalkabildik. Ellerini yıkayanlar birer birer yukarı çıktılar. Odanın ortasına üzeri pembe örtülü bir iskemle koymuşlardı. Kenarlarında iki şamdan yanıyordu, üzerinde de kitap vardı. Odanın bir zaviyesine de beyaz bir yatak çarşafı gerilmişti. Bu garip manzara benim hayretimi arttırdı. Kahveler içildi. Burada yemek gibi bir türlü bitmiyordu. Altı yedi defa kahve içenler vardı. Nihayet ortalığa bir sükût geldi. Galiba eğlence başlıyor, dedim. Köşedeki perde, perde altı ile alakadar bir şey olmak lazım gelirdi. Biri ortada yanan mumların kenarlarına oturdu, bir melodi okumaya başladı. Herkes ağladı, ben de inledim. Mevlüdü ilahi takip ettim. Hep bir ağızdan okuyorlardı:

Gözüm ki kana boyandı..

Şarabı neyleyim..

Ben şaşırmış kalmıştım. Buraya melodi dinlemeye mi geldik, yoksa eğlenmeye mi? Mamafih yavaş yavaş meclis resmiyetten çıkıyordu. Köşede tek gözlü birisi oturuyordu. Bizden bütün nazarlar ona çevrildi. Buna hikâye söylettiler. O, sanatına mağrur bir meddah gibi, Kastamonu şivesiyle yeniçeri devrine ait bir hikâye anlattı. Gülmekten bayılmamak mümkün değildi.

Bu sırada odaya yavaş yavaş sivri fesli, yavuz delikanlılar dalmaya başladı. Hepsi birer birer odaya giriyor ve birer köşeye siniyorlardı. Beş on dakika içinde odanın manzarası değişti. Biraz evvel namaz kılan, melodi okuyan ve ilahi söyleyen yaşlıların yerlerini gençler aldılar. İhtiyarlar birer birer çekildiler. Ortalık biraz daha serinledi odanın havası değişti.

Artık odada genç delikanlılardan başka kimse kalmamıştı. Ev sahibinin oğlu olduğu anlaşılan genç, artık biz bizeyiz değil mi manası ifade eden bir nazarla etrafı gözden geçirdi, yüksek sesle:

-Emin oğlu… kaya altına vardık mı?

Diye sordu:

Öteden bir genç:

-Avratları ellettim bile. Cevabı verdi.

Bir dolap açtılar.. İçinde iki adet (çıra) çıkardılar. Bir çalmaya, diğerleri okumaya başladılar. Evvela bir taksim yapıldı. Sonra Kastamonu havalarına şöyle geçildi:

Sepetçi oğlu bir ananın kuzusu..

Yandım, yandım, vay.

Tıralaylay, tralaylalalam

Tralaylam. Tralaylalalam.

Birden köşedeki perdenin arkasından bir ışık belirdi. Perdenin arkasındaki hafif bir bulutlu karanlık içinde bir hayal göründü. Orta boylu, vücudu dolgun bir kız, saçları iki kol gibi boğazının etrafına sarılmış, çırılçıplak çehreye uyarak, raks ediyordu.

Gençler harekete geçtiler. Sandalyelerin üzerleri rakı doldu. Genç çocuklar sakilik ediyorlardı. Sakiler sıra ile herkesi dolaşıyor, fincan fincan rakı dağıtıyorlardı. Kafalar tütsülendikçe odadaki ışıklar söndü. Nihayet perde arkasındaki hafif ziya perde arkasında raks eden hayal meclise hâkim oldu. Bütün gözler o tarafa döndü. Hayal bir iken iki oldu. Çehre kısıldı. Gençler rakıya devam ediyorlar, kızlar, esrarengiz âlemde yaşayan iki gölge gibi dönüyor, dönüyor dönüyorlardı. Zaten meclistekilerinde başı dönmüştü.

Arada bir sıra ile delikanlılar perdenin arasından içeri giriyor, bir müddet sonra sallana sallana çıkıyorlardı. Başlar açıldı çantalar çıktı. Omuzlara asılı palalar göründü.. Bellerden gümüş Çerkez kayışları sarkıyordu. Meclis yavaş yavaş tehlikeli olmaya başlamıştı. Silahların görünmesi ile alamet değildi. Fakat sessiz köşemizde oturup onlara iştirak ediyor görünmekten başka çare yoktu. Bu sırada gençlerden biri kalktı. Altındaki yer oynuyormuş gibi iki tarafa sallana sallana perdeye yürüdü. Belindeki kamayı çekti. Artık kıyamet kopuyor sandım. Fakat kasaba dükkânında koyunu ikiye ayırır gibi kamayı perdeye vurdu ve ikiye ayırdı.

Gençlerin hayalinde canlanan gölgeler, ellerinde zilli göbek atarak, bel kırarak, göğüs sallayarak ortaya çıktılar. Gençler coştular. Her biri bir şey söylüyordu.

-Palozum, bi dik Ayşe'm, kurban olam.

Kızlar bu âlemlere alışmış insanların pişkinliği ile oyunlarına devam ettiler. Bir taraftan ortaya bir iskemle koydular. Üzerine büyük bir tepsi baklava yerleştirdiler. Ev sahibi kollarını sıvadı. Baklavanın tam ortasını aldı. Balları akarak rakkaseye verdi. Rakkase baklavayı yerken iki genç onu belinden kaldırdılar. Baklava tepsisinin ortasında açılan boşluğa ayaküstü gönderdiler. Kız baklava tepsisi üzerinde, sahnede parmakları üzerinde dans eden rakkaseler gibi, pür vaziyet aldı. Adeta baklava tepsisi üzerine kadından bir heykel dikilmişti. Gençler tepsinin etrafını aldılar. Heykele bakarak hem içiyor, hem baklava yiyorlardı., kız elinde ziller, tepsiyi üzerinde hem dönüyor, hem raks ediyordu. Bu iğrenç manzara karşısında tiksindim. Kadından da, tatlıdan da, içkiden de nefret ettim. Kadın ancak bu kadar rezil edilebilirdi.

Baklava bitince çevrede de nağme değişti. Kızı tepsiden indirdiler, karşılıklı dörtlü söylemeye başladılar.

Kız:

Kart herifin sakalını bulundurdum aman aman aman..

Yoldurdum da kıl torbaya doldurdum aman aman aman

Kart herifi delikanlıya döndürdüm aman aman aman

Hep bir ağızdan:

Böyle mi olur kart herifin cümbüşü aman aman aman

On beşerken fırladı gitti yan dişi aman aman aman…

Kadın:

Akşam oldu yatak serdim kol gibi aman aman aman

Kart herif içinde yattı kör gibi aman aman aman

Sabah oldu altına işemiş göl gibi aman aman aman

Hep birden:

Böyle mi olur……

…….

Bu şarkılar böyle devam ederken kafalar iyice tütsülenmiş, sabah da yaklaşmıştı..

Birden sokaktan birkaç silah sesi geldi. Bu, evin basıldığına alametti.

-Aman örtüleri gözetin göbeller bastı.

Feryadı, ateş başına parolası vazifesi gördü.

Hepsi palasını çekti, altı patlarını eline aldı ve derhal aşağı koştu. Sandalyeler devrildi. Kızlar çığlık ve feryat içinde kaçıştı. Bu kargaşalıktan bil istifade biz de şehrin kale tarafına kaçarak yakamızı kurtardık.

Kastamonu'nun zevkli gecesini gördük, zevk ve tehlike… bir arada birleşmişti.

Ertesi sabah Kastamonu içinde havadis yapıldı. Gece…n evinde baskın olmuş. İki kişi vurulmuş, bir kadın ölmüş, birkaç kişi de tevkif edilmiş. İşte Kastamonu'da zevk gecesi.

بوتون كوزلر پرده آرقسنده بليرسز سياه خيال دكيلمشدى. صاچلرى بوغازلرينه
دولاشمه متحرك ايكى كولكه رقص ايدييور، كوبك آتيوردى.

Bütün iki gölge raks gözler perde arkasında beliren siyah hayale dikilmişti. Saçları boğazlarını dolamış müteharrik ediyor, göbek atıyordu.[105]

[105] Resimli Ay, N.11, Aralık 1924, s. 32-34.

3.26. KONYA'DA OTURAK ÂLEMİ

Eğlenmek vesaitinden mahrum kalan Anadolu halkı arasında çirkin eğlenme tarzları vardır. Bunlardan biri ve belki en çirkini oturak âlemidir. Kadın oynatmanın çirkin bir şekli olan oturak âlemi bizzat gören bir arkadaşımız müşahedelerini aşağıda naklediyor.

Muharriri: Safaeddin Ziya

Otomobilimiz medeni hıçkırıklarla bizi şehrin türlü sokaklarından uzaklaştırırken Hüsnü Bey:

-Azizim diyordu; bu gece göreceğiniz merasimi, duyacağınız şeyleri hiçbir muharririniz hiçbir facianüvisiniz asvir edemez.. Onlar o kadar her kulede şeylerdir ki...

Otomobil bir kurşun süratiyle İstanbul'un geniş caddesini takip ediyordu. Vakit akşamdı… Darülmuallimin Heyet-i talimiyesi mektebin önündeki bahçelerine oturmuşlar tavla oynuyorlardı; Millet bahçesinde müziğe Selanik marini ternim ediyordu. Evler, dükkânlar, ağaçlar önümüze baş döndürecek bir resm-i geçit yapıyorlardı.

Muhayyelemde günlerce yaşattığım oturak eğlencesi o kadar büyümüş, o kadar garipleşmişti ki otomobillerin çılgın sürati bile bana gayri kâfi geliyordu.

Heyecan ve merak içinde geçen on iki dakika sonra Meram'a gelebildik. Tam beş arkadaştık. En küçükleri bendim. Sağa, taşları ihtiyar ve kambur bir sokağa girdik. Sonra onu terk ederek ince bir bahçe yoluna saptık. Sol tarafımızda bir değirmen vardı. Suların ahenginde bile bir gariplik, bir fevkaladelik buluyordum. Kulaklarım uğulduyor,

kalbim sık sık çarpıyordu. Ne olacak, ne görecektim, hayatımda hissiyatımın bu kadar akşam dağıldığını, düşüncelerimin bu kadar tenevvü ettiğini hatırlamıyorum.

Şüpheli, karanlık, heyecanlı bir merakla kıvranıyordum.

Çayırın yeşil, gölgeli bir köşesine müteaddid halılar yayılmış, minderler konmuştu. Yüksek ve beyaz bir semaver fıkırdıyor, üç kişi oturmuşlar konuşuyorlardı. Bunlar Meram'ın yerlisi idi. Geniş kollu, al, yeşil, siyah benekli mintanlar giymişlerdi. Boyunlarından aşağı doğru sarkan gümüş köstekleri geniş, şal kuşaklarına gizlenmişti. İçlerinden kaytan bıyıklı, kirpiksiz mavi gözleri çukura inmiş uzunca boylu birisi ilerleyerek:

-Sefa geldiniz ağalar! Dedi.

Bu adam Renksiz Efe idi. Veçhindeki derinin sertliğine rağmen renksiz gözleri kırk yaşına mütecaviz olduğunu iddia ve ispat edebilirdi. Renksiz Efenin omuzları geniş, boyu uzun, göz kapaklarının üstü sürmeli gibi simsiyahtı. Kahverengi kadife pantolonunun üzerine çektiği vişneçürüğü yün çorapların birisine ince bir kama yerleştirmişti. Hep beraber oturduk. Renksiz Efe arkadaşlarını tanıttı. Hep bir akran gibi idiler, hep aynı tarzda giymişlerdi. Kaval Ahmet Efe'nin arkadaşlarından biri şal kuşağından büyük ve sebatlı bir tabaka çıkararak ortaya koydu. Sonra çay fincanlarını temizlemekle uğraşan Moloz Hasan'a yardım etmeye başladı.

Akşamın mavi esmerliği bir hafif sis gibi etrafı kucaklıyor, güneş son kızıl alevi ile sağ taraftaki büyük bir dağın arkasına gömülüyordu.

Akşamın sükûtu, rengi, ağaçların raksan gölgesi, çayırlardan dönen öküzlerin, koyunların melül melül bakışları benim için hep yeni şeylerdi.

İkinci çayları içerken hava tamamıyla kararmış, şen, güler yüzlü bir mehtap ortalığı aydınlatmaya başlamıştı.

Bir aralık Renksiz Efe:

- Ağalar dedi..

Bize müsaade edin de şuracıkta birer namaz kılah!.

Namazını bitirir bitirmez Renksiz Efe:

-Ağalar dedi.. Nasıl gidek mi?

Kimse Efe'nin bu teklifine itiraz etmedi; kalktık. Etrafı meyve ağaçlarıyla sıralanmış, mini mini bir nehre mevazi patikadan kurumuş dalları çatırdata çatırdata yürüyorduk. Oturduğumuz yerden belki on dakika uzaklaştıktan sonra tek katlı, duvarları çamur ve tezek sıvalı izbe gibi bir evin önünde durduk. Biricik, ufak penceresinden zayıf, hasta renkli bir ışık sızıyordu. Karanlıkta yatan öküzler ayak sedalarımızın gürültüsünden kulaklarını, burunlarını dikerek kaçışıyorlar; dallarda tüneyen tavuklar kanat çırpıyorlardı. Büyük ve dar, camsız bir pencereye benzeyen kapıdan içeri girdik. Bir yağ kandili toprak avluyu aydınlatıyordu. Bizi sağ tarafta geniş bir odaya götürdüler. Burası ihmalkarane döşenmişti. Pencereye bitişik uzun sedire halılar konmuş, yere birbirinden ayrı mütenevvi kilim parçaları döşenmişti. Bu güneş odanın basık tavanında ayrı bir asma lamba, şöminesinin üstünde sararmış bir demet başak, bir pembe sürahi bir pembe bardak vardı. Odanın ortasına büyük bir örtü serilmiş, bunun üzerine bol ve mütenevvi mezelerle dolu bir sofra hazırlanmıştı. Mezelerde tenevvü saymak lazım olsaydı bunu ancak bir sütunda ikmal edilebilirdim. Fakat ançüezin mevcudiyetini söylemekle sofra hakkında bir fikir edinilebilir zannedeyim. Oturak Renksiz Efe içi buz dolu kovadan siyah bir imbik çıkararak evvela ellerini sonra kadehleri yıkadı ve dağıttı. Birinci kadehleri müteakip hemen yine Renksiz Efe kadehleri alarak doldurdu dağıttı. Sonra ellerini birbirine vurarak:

-Kız, abla..

Diye haykırdı.

Hazır mısınız?

İçeriden gevşek, hasta bir sesle:

-Siz hazır mısınız? Diye cevap verdi. Beş dakika sonra meclisimize biri kadın, ikisi erkek olmak üzere üç kişi daha inzimam etti. Erkeklerin biri keman diğeri tef çalıyordu. İkisi de çiçek büzüğü ve Ermeni idiler. Kadın bir garibe halktandı. Karşılarındaki rastıkları belki bir santimetreden daha fazla bir katre malikti. Yüzü boyaları dökülmüş bir kırmızı yumurtaya benziyordu. Ta topuklarına kadar uzanan ekli ve renkli saçlarını arkasına atmış, göğsüne yirmiye yakın beşi birlik yerleştirmişti. Belindeki gümüş kemeri o kadar sıkmış o kadar sıkmıştı ki göğüs ve memeleri sanki dışarı fırlayacakmış gibi ileri doğru sarkmıştı. Üstünde kalan, renkli bir parça entari; karnında hissedilecek kadar büyük bir çıkıntı vardı. Meclisimiz kızışmaya başlamıştı. Alkolün tesiriyle güya neşelenmiştik. Çalmaya başladılar. Arkadaşlarımızdan (M….)

(Gerdan kırarak, göz kırparak, bel oynatarak oynayışı, yılan gibi süzülüşü vardır ki)

Beygüzel okuyordu. Renksiz Efe tamamıyla ölmüştü. Büyük, savatlı gümüş tabakasından bir dolma kadar kalın sigara yapıp yakarken:

-Kız, diye haykırdı. Haydi soyun da gel!..

Bu sözleri bitirir bitirmez Efe kadehlerimize rakı koydu. Hepimiz dudaklarımıza götürdük. (Z…) Beyelini bile sürmek istemedi.

Bunu gören Efe ayağa kalkarak kadehi eli ile verdi. Z… Beyalmamakta inat gösterdi. Bunun üzerine Efe elindeki kadehi yere bıraktı. Yumruğunu sıkarak kadehi bir yumrukta parçaladı.

Odaya korkunç bir sükût sinmişti. Z… beyin aynı hareketi icra eylemesiyle bu korkunç sükût delindi. O da Efe'nin kadehini aynı şekilde kırmıştı. Aralarında bir husumet hiç olmazsa bir nefretin tekvin edeceğiniz zannederim bu iki adam sanki aralarında hiçbir şey geçmemiş gibi gülüşmeye başladılar. Biraz sonra Renksiz Efe'nin kadını geldi. Arkasında beyaz, eski dantelli bir gömlek vardı. Çalgıcılar bir cariye çiftetellisi çalmaya kadın oynamaya başladı. Sesi his olunacak kadar çirkindi. Ellerinin

iki parmağı ile yekdiğerine vurarak, gerdan kırarak, göz kırparak öyle bir oynayışı vardı ki gülmemek için mutlaka başka şeylerle meşgul olmak lazımdı. Şiş karnını, basık ve fırlamış göğsünü, yekdiğeriyle birleşecekmiş gibi birbirine yakınlaşan kalçalarını sallayarak göbek attıkça Renksiz Efe:

-Yaşa ya.. Yaşa anam diye haykırıyordu. Birer tane daha içtik. Renksiz Efe ayağa kalktı. Poturu üzerine çıktığı uzun çorabına sokulu kamasını çıkararak oynayan kadının göğsüne doğru uzattı ve gömleği bir hamlede baştan aşağıya kadar yırttı. Kadın o kadar soğukkanlılıkla oynuyordu ki hafif bir titreme ile üstündeki gömleği attı. Şimdi çır çıplak oynuyor, dönüyor, söylüyordu:

Karşıda gördü evleri

Bayılır develeri

Oturmuş inek sağar

Terliyor memeleri

Efe sendeleye sendeleye ilerledi. Kadını kolundan tutup yere yatırdı. Çalgıcılar alan çalıyordu. Efe bir kadeh rakı aldı yerde uzanan çıplak kadının göbeğine boşaltarak oradan içti. Bu manzara, bu çirkin kadının irin renkli vücudu karşısında damarlarımda dolaşan kanın tutuştuğunu, hiciranemde yaşayan şehvet nüvelerinin kuruduğunu hissediyordum.

Arkadaşlarımızdan Ş… Beysallana sallana ayağa kalktı. Yılışık, yayvan bir ağızla:

- Nur ol be kız, dedi. Sonra cebinden çıkardığı beş liralık bir kâğıdı bu esmer kadının düzgünlü alnına yapıştırdı. Bu zamana kadar her şeyi derin bir lakaydı ile seyreden Renksiz Efe birdenbire bir sırtlan gibi atlayarak kızın alnındaki parayı aldı ve eğri nasırlı parmakları arasında parça parça etti. Kol Ahmet fazla sululaşmıştı. Sendeleye sendeleye odanın ortasına doğru ilerledi. Alnında toplanan ter damlaları çenesine doğru kayıyordu. Kadının yanına kadar gitti; onun kirli ve büzüşmüş birer lastik topa benzeyen memelerini sıkarak.

-Abla dedi.. Bunlar senin mi?.

Efenin ani bir hareketini gördüm. Bir tabanca patladı. Tavandaki lamba söndü. Korku ve heyecandan titriyordum. Karanlığın kalın perdesi altından bir iki hançerin ufak ufak kademeler yaptığı belli oluyordu. Üç dört el silah daha atıldı. Ve vurulup

vurulmadığımı anlamak için vücudumu yokluyordum. Birbirini takip eden birçok silahlardan sonra iki kişinin yekdiğerine sarıldığını, hep beraber yere, sofranın içine devrildiklerini, bardakların kadehlerin kırıldığını, birisinin kafasına fırlatılan bir porselen tabağın bir delik gibi ufak bir kavis yaptıktan sonra duvara çarpıp parçalandığını görüyordum.

Korku ve heyecan içinde zangır zangır titriyor, sedirin bir köşesine büzülmüş karanlıkta cereyan eden bu meydan muharebesinden bir bir gayrı müsellah gibi gibi verilecek emir ve hükmü bekliyordum. Arkadaşlarımızdan her biri bir tarafa dağılmıştı. İçimizde en cesur (T…) Beykendine, akşam güçlükle içine girebilecek bir dolap bulmuş ve kendisini bu meydan muharebesinin serseri isabetlerinden mehma-emken kurtarabilmişti. Yerde bir hayal kıvranıyor, derin derin hırlıyordu. Dışarıda patlayan bir iki mavzer kurşunu ortalığa sükûnet bahşetti. Yekdiğerini takip eden iki vahşi ıslık ve düdükten sonra kapımız hızlı hızlı vuruldu. Hiçbirimiz kapıyı açacak bir vaziyette değildik. Ufak bir mukavemet tamam sonra kapı kırıldı ve içeriğe ellerinde birer fener iki jandarma neferi girerek mütehkemane bir sesle:

-Davranmayın ha. Mıhlaruh.. Diye haykırdılar. Lambayı yaktılar. Kol Ahmet yere serili yatıyor, kesik, kesik hıçkırıyordu. Sofra, kadehler kan içinde idi. Renksiz Efe kandan sırsıklam olan baldırını sıkarak sık sık soluyordu. Arkadaşlarımızdan hiçbirine çok şükür bir şey olmamıştı. Def ve keman çalan Ermeniler birbirine girmiş, renkleri kül gibi olmuştu. Basık burunlu, çıkık büzüğü, uzun boylu jandarma neferi sağ kalanlarla hafif yaralıların karakola kadar gideceğini emretti.

Hep beraber yollandık. Renksiz Efe sendeliyor, düşmemek için bana yaslanıyordu. Karakolda karakol kumandanı ifade-i evliyemizi aldıktan sonra taht-el hıfz şehre kadar getirmemizi söyledi. İki jandarma refakatiyle dört beş saat evvel otomobilcilerle prens gibi geldiğimiz yollarda bir maznun gibi belki de bizi tanımayanlara bir cani hissini vererek şehre kadar indik. Jandarma nöbetçi zabiti bizi nöbetçi polis memuruna teslim etti. Polis memuru Renksiz Efe'yi nezaret odasına sevk etti. Yirmi iki seneden beri Konya vilayetinde polislik yapan bu memur,

-Beyler, diyordu, bir sene geçmez, ki bu menhus oturak yüzünden elli altmış gencin canı yanmasın. Bu rakam, karşısında mefkûremizin durduğunu tüylerimizin ürperdiğini hissettik.

***

Aradan birçok aylar geçti. Fakat (Oturak)'ın korku ve heyecanı, o geceyi o merasimi hatırladıkça hala hissediyor. Korkuyor ve titriyordum.

Oturağın kendine göre merasimi vardı. Efe kızını yabancılara oynatacak kadar comrud, fakat ona başkalarının nazarının değdiğini göremeyecek kadar kıskançtır. Binaenaleyh efendim oturak meclisine iştirak edebilirsiniz, fakat oynayan kıza değil yan, doğru bile bakamazsınız. Seyircilerin nazarları kızın dizleri ile boynu arasındaki mesafeye bakmaktan memnudur. Bu kanuna ufak bir muhalefet hayatınızı tehlikeye ilka edebilir. İşte oturak âleminin mütevellit facialarn çoğu bu adi ve çirkin kıskançlığın neticesidir. Bu yüzden Konya ya gençleri ne kadar kurban vermiş, kaç gencin gözleri ebediyen kapanmıştır.

Kahramanlığın bir icabı addedilen bu çirkin âdetin ne İstanbul'da idaresi, ne meşrutiyet ve ne de Cumhuriyet hükümeti men' edebilmiştir. Oturak âlemi zahiren memnudur. Fakat hakikatte yaşayan ve bütün Konya gençlerini için için yiyen bir müessesedir. Bütün münevviyete rağmen bugün hala oturak oynatanlar için en büyük şeref kızlarını mahlûk en büyük amiri huzurunda oynatabilmektir. Zaten memnuniyet oturak âleminin sihir ve cazibesini artırmıştır. Ben bile kaç gün bu sihir ve cazibenin tesiri altında yaşamış ve Konya'nın bu meşhur kadın oynatma âlemini görebilmek için çırpınmıştım.

Renksiz Efe[106]

[106] Resimli Ay, N.9, Ekim 1924, s.8-11.

3.27. MUSİKİDE TÜRK KADINI

Muharriri: Seyyah

Gelen mektuplar içinde yazısının hususiyet ve itidali tertibinden ziyade üzerindeki Darülelhan firmasının cazibesine kapılarak evvela onu açtım. İçinde cuma günü Galatasaray Sultanisinin salonunda verilecek konsere gitmemi isteyen birkaç kibar satır ve bir dâhiliye varakası vardı programı tetkik ettim. Bir kere kitaplarda teşrifata tabii ise, alafranga'ya mevkilerin daha mutenası ayrılmış sağa geçirilmişti, diyeceğim. Yabancı isimler aziziye fes giymiş Frenk sakallı evli ricali gibi, köşelerinde kurulmuştu. Beni en ziyade alakadar eden alaturka kısmını dikkatle tetkik ettim. Acem aşiran faslının en nadide parçaları, hazinelerden saçılmış bir inci gerdanlık halinde sıralanıyordu. Cuma sabahı ruhumda garip bir heyecanla uyandım. Hayatında fevkalade ve bir hadise kaydedileceğini uman insanlar gibi zaman zaman nükseden zelzelelerle içim sarsılıyor, yanıcı; fakat leziz bir raişe, mufassallarımı kuvvetten düşürüyordu.

Bermuted, şemsiye, eldiven, lastik gibi şeylerimi her uğradığım yerde birer birer eğerek Galatasaray önüne kadar geldim. Binanın büyük ve yüksek kapısı geniş bir cömertlikle iki kanadını da ardına kadar açmıştı. Bahçede garip tatilinin tenhalığı mahsustu; fakat cümle kapısından iç medhale doğru uzanan yolda kadın erkek kalabalığı, ufkunda güneş batan bir nehir gibi rengârenk temevvüçler içinde akıyordu. Bu nefes cereyanına siyah bir damla gibi bende karıştım.

Yolun sağ ve solunda henüz tamamıyla atılamamış ceylanların ürkek gözleriyle bakan genç kızlar-galiba teşrifat için olacak dizilmiş, medhale nefis heykelli bir müze antresi halini vermişlerdi. Adımlarda telaş, yüzlerin görülen hatlarında geç kalmaktan mütevellit bir endişe vardı. Kendi çehremi göremediğim için bittabii onun hakkında bir şey söyleyemem; fakat her halde umumi heyecandan ben de kabiliyetime göre bir hisse almıştım.

İç medhaldeyiz. Temiz ve parıltılı bir taşlıktan sonra geniş basamaklı merdivenler yükseliyor. İpek çoraplı nazlı ayak bileklerinde dinlenen güzellerle biraz alık çıkıyoruz. Uzun koridorlara vasıl olunca bir lahza sağ ve yağ soldan hangisinin takibi lazım geldiğinde şüpheye düştüm. Çünkü her iki tarafda kalabalık bir kaynaşma vardı. Bunlardan biri her halde yolunu şaşırmış olacaktı. Tevekkel tü teal allah diyerek önümde yürüyenlere ben de uyudum. Çok geçmeden artık hedefi bulmak için rehbere ihtiyacımız kalmadı. Akort edilen sazlar, damla damla dökülen sesleriyle bir çağırıyordu.

Konferans salonunun köşesine gelince, bir an şaşırdım. Baştan koridor misafirlerle dolu idi; davetlilerle dolu olduğunu söylemek istemiyorum. Yine açılan kapıların birinde durdum. İçeride aralarından su değil, hava bile sığmayacak kadar birbirlerine kenetlenmiş bir kitleye hayret ve dehşetle baktım. Bu biçarelerin arasında tanıdıklar da vardı. Dudaklarında mustarip bir tebessümle:

-Ne yapalım, kader böyleymiş!

Der gibi yüzüme baktılar.

Hava sıcaktı; kesafet ve nefes hararet mahrumiyet, bungunluk alanlara sık sık mendil temaslarını davet ediyordu. Serde gazetecilik var, bu dışarıda kalış hiç hoşuma gitmedi. Musa Süreyya Bey, bu kutlu şitab karşısında ne yapacağına tayin edemeyenlerin o perişan haliyle oradan oraya koşuyor, her tesadüf ettiği aşina çehreye birkaç kelime söylüyordu. Ben, onun tesirine bir miktar daha ilave etmemek için maakes bir istikamete atıldım.

Arada sırada kalabalık denizini bir torpido hışmıyla yaran bir genç, dikkatimi celp etti davetliler arasında o geçtikten sonra birçokları kollarını uyuşturuyorlar, sızlayan ayak parmaklarını havada sallayarak acısını dindirmeye çabalıyorlardı. Bu hal, birkaç dakika tekrar edince ona hep beraber Darül Elhan'ın silindiri adını taktık. İlhak ve huh ile muvafık düşmüştü.

Nihayet bir kolayını bulup salonun arkasındaki yere girebildim. Bu raddede başka bir âlem vardı. Mutlaka talebe yemekhanesinden getirilmiş uzun sıraların üzerine çarşaflı, mentollü, kaplı hanımlar tünemişler, orasını bir kanarya kafesine döndürmüşlerdi. Pencere, kapı arası gibi içerilik yerlerde şişman karınlı aletler, kemanlar, kanunlar yığılmış, uzun saplı bir tambur, bu musique enkazları arasında istimdat eden bir kol gibi uzanmıştı.

Çocukluk ile genç kızlık arasında siyah gözlüklü bir hanım kemençesine hafif temaslarla yayını dokunduruyor. Küçük küçük dolaşıyordu. Bu sırada ciddi bir ses duyuluyor:

-Hadi!.. Hadi!.. Kız, ne yapıyorsun?..

O, gülerek elinden bıraktığı sazını gözleriyle okşuyor, bu bakışlarda nadiren bir iptila var. Biraz dolaştıktan sonra, ben de o sıralardan birine tünedim ve ömrümde belki ilk defa olarak uzun büyük bir ensiz bir imtiyaz olduğunu anladım.

Birden, uzak çağlayanların akışını andıran derin ve heyecanlı bir alkış, büyük salonda kâşif bir güvercin sürüsü gibi uçuştu. Sahneye kalabalık bir orkestra heyeti çıkmıştı. Memlekette bu, belki ilk kadın grubu idi. Keman yaylarında şayanı dikkat bir Vahdet ve intizam, seslerde kutlu ve artık tereddüt devrinden uzaklaşmış bir mahiyet vardı. Parçalar devam ettiği müddetçe bütün salon halkı, sinirlerine leziz bir temasla sarılan musiki rüzgârını ateşin bir kadehten açtı. Gözlerde bu mezkûr havanın ağır sarhoşluğu süzülüyor ve kirpikler de gönül imbiklerinin muzur damlaları birikiyordu.

Piyanoya sesler fakt eden hanımların muvaffakiyeti de ayrıca zikre değer. Fakat bilhassa (Koro) dedikleri beraber keraitte altmış hanım kızın gösterdiği parlak eda, en nikbin olanların bile tahmin ve intizarını çok geride bırakmıştı. Hayatta her ilk şeyin ayrı bir kıymet ve başka bir hususiyeti vardır. Hanımlar sahneye çıkmazdan evvel müthiş bir heyecan geçiriyorlar. Manikürlü parmakları göğüslerinin çok hassas noktalarını bastırıyor ve yüzleri bir fecri ufkî kadar mütenevvi ve sâri renklerle açılıp kapanıyordu.

***

Küçük bir vakfeden sonra alaturka heyeti sahneye gelmeye başladılar. Bunlar da altmış kişi idiler. Birleşme çok uzun sürdü ve epey münakaşalı oldu. (Darül Elhan silindiri) ben birçok defalar merdiven basamaklarında iri yarı gürültüler yaparak yuvarlandı. Onların arasına girdi. İnsaf ile söylemek lazımdır kanun başlığı başına yaptığı patırtı altmış kişinin şamatasını bastıracak bir kuvvete malikti. Yani invanını bihakkınkazanmıştı.

Ben, her şeyden ziyade bu kadar kalabalık sazın nasıl beraberlik tevlid edebileceğini düşünüyor ve tuttuğum tarafın, yani güzel ve cana yakın alaturkanın aksaması ihtimali ile ürperiyordum. Altı yedi kişilik sazlardan bile akort falsosu çok defa içtinabı imkânsız bir zaruret olurken bu derece kesif bir heyette neler olmaz diye düşünmüştüm.

Hoca Ziya'nın, siyah değneği ile ortaya çıkarken ben, göğsün gümbürdediğini ve nazarımın usulden düştüğünü hissederek titredim. Başta Emin ağanın pişrevi vardı. Hanımlara bir göz gezdirdim. Sazlar grup grup ayrılmıştı. Gözleri notada; boyunlarının çukurlarında gerdanlıklarını hoplatacak kadar engin bir heyecan var.

Küçük siyah değnek havada (Hafif) ilk darbını verdiği ve pişrev keskin bir (Mi fa) ile başladı. Bu muvaffak, fevkalade iptidadan birdenbire yüreğime su serpilmiş gibi

tatlı bir ferahlık verdim. Arşelerdeki şiddet hiçbir vechile alafranganınkinden daha az muntazam değildi.

Besteler ve ağır sema ile aksak semai, saz semaisi aynı güzellik ve aynı ahenk ve hiddetiyle tamamlandı. Galeyanla bir alkış cidarları zorladı ve hayati şerefli bir hale gibi kuşatarak kucakladı. Bu aguşda bir yalnız hissedilen zevkin teşkiri değil; aynı zamanda güzel alaturkaya verilen yüksek payenin belendmenti hissediliyordu.

(Gerdanya küçükçe) bütün manasıyla şark, bütün füsunuyla şarktı. Bu havayı dinlerken gözlerimin önünden Tone kıyılarında altın zilli maşalarının ve abonuz darbukalarının çok çalan ve çok avf ahengine ayak uydurmuş Yatağanlı, burma sarıklı yeniçeriler ve sırma örgülü, canfiz şalvarlı rakkaselerin pırıltılı manzarası geçti. Nağmelerin çapkın kahkahalı kaç yaşlarında ne şuh bir ürperme ve onları takip eden ses dalgalarında ne ürkek ve ne ateş arzulu bir atılış vardı!..

Kendimden geçerek bittabii içimden-yaşa alaturka! Diye alkışladım.

Yanımda alafranganın yüksek numunelerini, büyük ve iptidakar merkezlerinden dinlemiş bir dosta: Reye koymaya razı mısın?.. Diye sordum, fakat esasen nameler aramızdaki tümseği yalamış, ortadan kaldırmıştı.

Bana: Hacet yok alaturka kazandı dedi.

Fazla bir çift zil de karışmıştı. Bu tunç kahkahalar umumi ahengin üstünde telli pullu bir raks gibi kırılıp ürperiyor ve seyirci başlarında oynayanı görmek isteyen bir Aranma fısıldlanırdı.

(Tarz-ı nevin)'de bir güzellik gördüm. Sedat Beymuhitten taşan bir kabiliyetle aslın ana hatlarına dokunmadan başka bir cereyan temin etmenin yolunu aramış ve zannederim bulmuştu. Samimi tebrikler.

Longa, çalan darbelerle son nağmelerini bilhassa üstad Ziya Bey'in santorine dayanarak bitiriyor. Hep kalefdak kulaklarda adı konmamış bir içkinin bedii ve çok renkli lezzeti, adımlarda ulvi ve hilal bir sarhoşluğun ahenkli salıntısı ile uzaklaşıyoruz.

Orkestrada keman çalan Ahsen Hanım

Orkestrada keman çalan Saliha Hanım

Güzel sesiyle maruf Hediye Hanım

Orkestrada keman çalan Nimet Hanım[107]

[107] Resimli Ay, N.3, Nisan 1924, s.38-39.

3.28. ONLAR İÇİN HAYAT BİR EĞLENCE BİZİM İÇİN BİR İŞKENCEDİR

Onlar yaşamak için çalışırlar, biz geçinmek için çalışırız. Onlar o kadar mesud ve bahtiyardır ki felaket denen o korkunç heyulat bu diyara hiç uğramadığını zannedersiniz.

Bizim için hayat bir işkencedir. Çalışanlarımız hayatlarının kıymetini bilmezler. Hayvan gibi çalışırlar. Hayatın mühtedi ve nihayetsiz bir sevgiden ibaret olmadığının farkında değildirler. Filvaki bu gibilerin bir kısmı mesleklerine olan aşkları neticesi olarak uzun ve müttehidi sevgilerinden yorgunluk duymazlar. Onlar için sevgi bir zevk ve saadet menbadır. Fakat bu aşk onlarda hayatlarını ihmali intaç eder. Sıhhat ve hayat ikinci derecede haiz-i ehemmiyet bir mesele addedilir.

Çok çalışanların ikinci kısmını, maişet derdiyle hayatlarını ve sıhhatlerini feda edenler teşkil eder. Umumiyenin, herhangi bir müessesesinde çalışanların hayatını tetkik ediniz, hepsi on saat çalışıyor. Dünyanın hiçbir yerinde sekiz saatten fazla saat mesai yoktur. Çünkü işten maksat hayatı kazanmaktır, yoksa öğretmek değildir. Hâlbuki beş on kuruş bizi bütün hayatımızı fedaya kâfidir.

Sayın mahdut muntazam olması lüzumu daha henüz bizim aklımıza yer etmemiştir. Hayatımızda eğlencenin, istirahatin ve dinlenmenin manası yoktur. Gerek meslek aşkı, gerek maişet temini için çalışanlar hayat ve huzurun manasını henüz anlamamışlardır.

Çalışmayanlarımızda hayatlarınız zevk ve neşe içinde geçirmeyi bilmezler. Nüfusumuzun dörtte üçünü teşkil eden bu tıfıl sınıfıda hayattan memnun değildir. Onun da kendine göre derdi ve endişesi vardır. İçimiz aima matem içindedir. Bu tesir altında gülmesini eğlenmesini, hayattan istifade etmesini bilmeyiz. En mergup eğlence mahallerimiz kahvehaneler, en ziyade beğendiğimiz oyun tavla ve kâğıt oyunlarıdır.

Birkaç aydan beri başlayan cuma tatilinden halkın nasıl istifade ettiğine dikkat ettiniz mi? Halk bu zamansız serbestiyeden mustarip gibidir. Gideceği yeri bilmediği, boş zamanından istifade etmeyi öğrenmediği için cuma tatilinde halk serseri ve müterediddit sokaklarda dolaşıyor ve kahvehanelere doluyor. Bazı esnaf da kepenkleri kapalı dükkânın önünde oturuyor.

Hayatta zevk etmek bizim için bir günah addedilir. Zaten eğlenceden ve hayattan o kadar müctenab, o kadar muhteriziz. Ne çalışmasını, ne boş zamanımızdan istifade

etmesini biliriz. Dünyanın bu en güzel şehrinde hayatımızı meskün kahvehanelerde öldürmekten zevk duyarız.

Mütarekeye müteakip gelen Ruslar bize hayatın biraz da neşeli tarafını gösterdiler. Ağlayan neferlerimiz onda güldüler, oynadılar ve eğlendiler. Onlar da bizim kadar felakette idiler. Biz o tanınmazın içinde hapsedilmiş ve vaziyette idik, fakat onlar, ellerinden yiyecekleri de alındıktan sonra, çır çıplak kapı dışarı edilmişlerdi. Onların da bizim kadar matem tutmak haklarıydı. Fakat ağlamak ve gözyaşı dökmek onlar için muvakkat bir şeydi. İstanbul'a çıkar çıkmaz matemlerini unuttular, gülmeye eğlenmeye ve yaşamaya başladılar.

Burada bizim matemimizle istihza eder gibi zevk ve neşe içinde yaşadılar. Bir zaman için İstanbul'a onlar sahip oldular. Biz onların misafirleri gibi yaşadık. Bize İstanbul'da matem içinde yaşamanın günahını anlattılar.

Hayatın kıymet ve ehemmiyeti olan yerlerde insanlar işten kurtulunca zevk ve neşe membalarına koşarlar. Günün yorgunluğunu neşe ve şetaret içinde unutmaya çalışırlar. İş başında çalışan o ağırbaşlı insanların, bir saat sonra oyun başında bu kadar çocuk olacaklarını tahmin edemezsiniz. Onlar için say bir vasıta zevk ve hayatı gayedir.

Onlar yaşamak için çalışırlar. Biz geçinmek için çalışırız.

Yazın işten çıkan çiftlerin kendilerini deniz kenarlarına atarak bir eğlenişleri vardır ki insana günün yorgunluğunu unutturduğu kâfidir. Orada kadın erkek beraber çalışır, beraber eğlenirler. Pazar tatillerinde deniz kenarlarını süsleyen ve kahkaha ve şetaret içinde yüzen çiftler en felaketzedeler bile neşe ve şetarete gark etmeye kâfidir. Herkesin yüzünde neşe ve sürur okursunuz. Saadet herkesin dudaklarından akar. Zannedersiniz ki felaket denen o korkunç huylu bu diyara hiç uğramamış, bu insanların yanına hiç yaklaşmamıştır. Onlar o kadar sade o kadar bahtiyardırlar. İşte burada gördüğünüz resimler o bahtiyar hayatın mesut sahnelerinden birer parçadırlar. Genç kızlar deniz kenarlarında güneşten, doğadan ve sudan mürekkep tabiat içinde şen ve şuh eğleniyorlar. Ne başkaları tarafından görülmek korkusu, ne namussuzluk ithamı altında kalmak tehlikesi onların kalbini titretmez, onların yalnız bir düşünceleri vardır: Eğlenmek ve tabiattan azami miktarda istifade etmek. Bütün mutena dünyanın bütün sahilleri şimdi böyle milyonlarca çiftlerle süslenmiştir. Siz evlerinizde kafeslerin kuytu gölgelerinde ruhlarınızın niyetini avuntunuzla tedavi ederken, onlar deniz kenarlarında neşe ve sürur

içinde yaşarlar. Çünkü sizler binbir kayıt altında hayattan uzak yaşamaya mahkûmsunuz, onlar binbir serbesti içinde hayattan istifadeye mezundurlar.

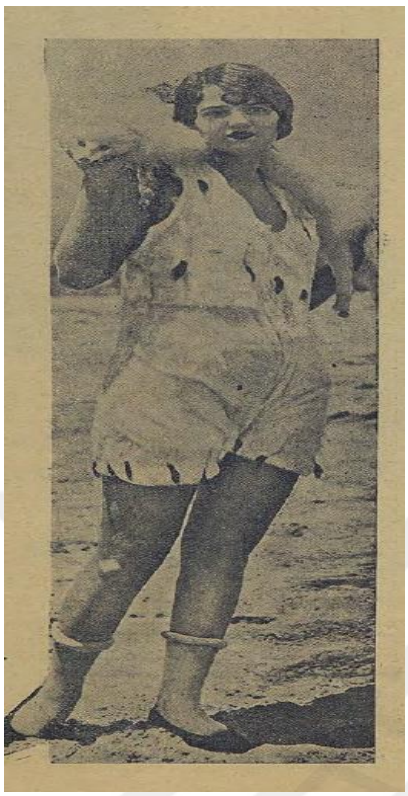

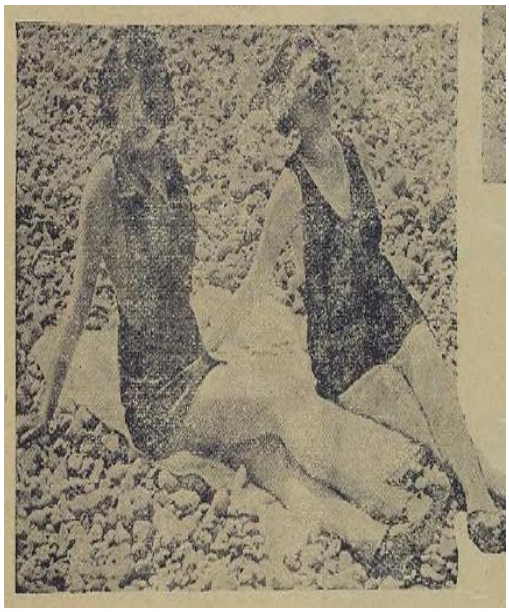

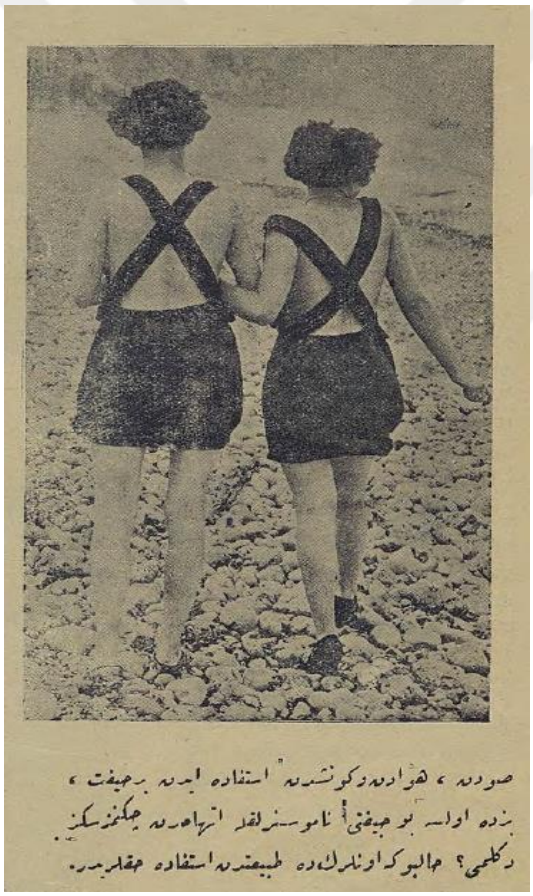

صودان ، هوادن ، گونشدن استفاده ایدن بر چیفت ،
بزده اولسه بو چیفتی ناموسسزلقله اتهامدن چکنمزسکز
دکلمی؟ حالبوکه اونلرك ده طبیعتدن استفاده حقلریدر.

Sudan, havadan güneşten istifade eden bir çift, biz de olsa bu çifti namussuzlukla ithamdan çekinmezsiniz değil mi? Hâlbuki onların da tabiattan istifade haklarıdır.[108]

[108]Resimli Ay, N.6, Temmuz 1924, s.37-38.

3.29. RAMAZAN GECELERİNDE EĞLENMEK İÇİN BİR İKİ FAL USULÜ

Ramazan geceleri herkes eğlenecek bir vasıta arar. Biz burada karilerimize muhtelif fal usulleri naklediyoruz. Bu usullere ricatten bakılacak falları neticesine itimat etmenizi tavsiye etmiyoruz. Fakat uzun Ramazan gecelerini eğlendirmek için size çok tatlı vakit geçirmeye yarar ümidi ile tecrübe etmeniz tavsiye ederiz

İlm-i nücumun butlanı hakkında hâsıl olan tartışma doğru ve kısmen yanlıştır. Faaliyet-i beşeriyetin herhangi bir sahasında mübalağa şüphesiz şayanı takbihtir. Lakin bu belgelerden dolayı bilfiil, bir ailemi, bir ihtisas takımıyla inkâr etmek doğru değildir. Yalnız mübalağa, bir barla oldukça hedef tariz olmalıdır. Ciddi faydalı bir İlm-i nücum vardır ki kurunun yanında yaş da yanmış kabilinden, sırf bazı insanların onu suistimal etmiş bulunması dolayısıyla teveccühten düşmüş ve unutulmuştur.

Mısır falı

Hakiki İlm-i nücum şimdiki fen heyetinin öz annesidir. Bu ilim Gaye-i inkişafına eski Babil'de ve eski Mısır'da aya inkişafına varmış hatta oralarda bu zamanlar İlm-i nücum dinin lâyenfek bir cüzü telakki edilerek dini kanaatlerle mütevaziyen mazhar-ı tekamül olmuştur. Ilm-i nücum ikiye taksim edilir. İlm-i nücum ikiye taksim edilir: Birinci kısım ilm-i nücum, o alimin kovanın ve kaidenin meşru gayeler için istimali demektir. İkinci kısımda ise aynı kavanın ve kavait gayri meşru maksatlar istihdaf eder. İşte büyücülük ve buna mümasil ümmiyeler bu ikinci kısma aittir. İlm-i nücum de aşikâr surette batıl olan aksamdan maada bir kısmı vardır ki Pythagoras'tan itibaren (Materlinin)'e dünyanın en derin mütefekkirlerini vakit vakit kendisiyle meşgul olmaya mecbur kalmıştı. İlm-i nücumun bu kısmına keşif istikbal, ve fal derler.

Mısırlı fal ve keşif istikbal bütün mazil ve mutantan adap ve erkaniyle icra olunur büyük bir merasim idi. Hâlbuki biz bu adap ve merasime riayet mecburiyetinde değiliz, bizzat meseleyi tecrübe etmeye mezunuz. Eski Mısır'da, resimlerde gösterildiği vecihle, koma birçok taksimat tabii bir daire çizilirdi. Dairenin merkezinde bir hançer konulur, hançer bir topaç döndürülür gibi, el ile döndürülür ve hançer kendi kendine durduğu zaman ucu taksimatın hangisini gösterdiğine dikkat edilirdi. Bu taksimattaki eşkâlden çıkartılırdı.

Biz bu işte Mısırlılar gibi hançer kullanmaya mecbur değiliz. Bir kurşun kalem, bir çakı veya büyü onun ucu sivri herhangi bir münasip cisim maksada kifayet eder. Sonra daireye de kuma çizmek mecburiyetinde değiliz. Düz bir satıh kumun gördüğü vazifeyi

mükemmel görür. Taksimata gelince her kısımda yazılan şeyler; ayrı ayrı bir kâğıt parçasına yazılır. Kağıtlar çakının döndürülecek merkez etrafında mevhum bir dairenin izini takiben halka bir tarzda birbirinin yanına dizilir. Yalnız kağıtların yazılı kısmı aşağıya konur herkes için çakı veyahut kalem beşer defa döndürülür ve çakının her dönmede gösterdiği kâğıt okunmadan kaldırılıp bir tarafa konulur. Beş kâğıt tamam olunca, kağıtlar sırasıyla okunur. Bu beş kâğıt bir kişinin falını teşkil eder. Arzu edilirse büyük bir mukavva üzerine burada çizilen daire taksimatıyla çizilir, üvey yazıları da üste yazılır. Lakin bu daha külfetli olmuş olur.

Rakamlı fal nasıl bakılır?

Bu tarz fal açmak filozof Pythagoras'ın icadıdır. Pythagoras'a nazaran kabil-i idrak olan her şey rakamlarla ifade edilebilir. Pythagoras'ın mektep erkânına nazaran nizam-ı âlem rakamlar üzerine ve rakamda ahenktar tertipleri üzerine müesses idi. Pythagoras rakamlara seri bir mahiyet atfederdi. Elif benin her harfine bir rakam ve bir mana izafe ederdi. Pythagoras'ın bu fikri intişar-ı İslam'dan sonra şarkta hurafeliğe meydan vermişti. Bir insanın isminin teşkil ettiği harflerden o insan hakkında bir şeyler keşfedilebileceğine o devirde kanaat getirilmişti.

Rakamlar şu suretle taksim olunur:

1-ELİF

2-BE

3-PE

4-TE

5-SE

6-CİM

7-ÇE

8-HE

9-HA

10-DAL

20-ZEL

30-RA

40-ZEL

50-SİN

60-ŞIN

70-SAT

80-DAT

90-TI

100-ZI

200-AYIN

300-GAYIN

400-FE

500KAF

600-KEF

700-LAM

800-MİM

900-NUN

1000-VE

2000-HE

3000-YE

Her rakamın ifade ettiği mana

1-Hırs, istical, hırs cah

2-Bir felaket hatta kısa neticesinde ölüm ihtimali

3-Mes dini

4-Kıt, akıl

5-Saadet, izdivaç

6- İntizamperverlik

7-Hayret ve memnuniyet

8-Adalet ve insaf

9-Keder ve ızdırap

10-Mantık ve mukavemet

20-Kendi taksiri dolayısıyla geçimsizlik

30-Başkası tarafından lütuf ve atıfetle mazhariyet

40-Başkası tarafından istihfaf ve teçhil

50-Fedakâr bir hayat

60-İşgüzarlık

70-Müsterih bir hayat

80-Talihsizlik

90-Ahmaklık

100-Hastalık, marazilik

200-Cehalet, gabavet

300-Seyahat

400- Pek mühim müjde

500-Faydalı bir hayat

600-Kutlu bir seciye

700-Aşıkane maceralar

800-Şöhret

900-İş adamı

1000-Meddah edilmek arzusu

2000- Dost yolluğu [bolluğu]

3000-Uzun ömür

Bir adamın isimlerini teşkil ettiği harfiyatın müsavi olduğu rakamlar cemedilir. Mesela Mehmed Ali isminin harfiyatının yönünü (559)' e baliğ olur. İlk rakam olan beş bin (5000) çıkmayıp da mesela iki bin çıkarsa evvela iki bin rakamının manasına bakılır. Hâlbuki beşbin de olduğu gibi rakam-ı azami olan (3000)' ye tevacüz ederse, azami

rakama hâsıl olan Yükünün rakamına varmak için eksik olan (2000) rakamı da ilave edilir, ve iki bin rakamının da ifade ettiği mana alınır. Sonra sırasıyla her hanenin rakamının ifade ettiği manalar alınır, bu meseledeki haneler şunlardır.

(5.000) (300) ve (90). Bu rakamların delalet ettikleri manalar, en münasip tertip ile tevfik edilince, asıl olan cümle, falı teşkil etmiş olur.

Sihirli yüzükten

Bu tarzda istikbali keşf Babil'de pek mütemmim idi. Babilliler alemül-gaybta şimaline ve cenubuna olduğuna kani idiler. Babilliler onlarla tesis-i münasebete çok uğraştılar, nihayet bu tarz muhavereyi keşfettiler.

Evvel emirde büyük bir beyaz mukavva alınız ve onun üzerinde bir daire çiziniz. Sonra resimde gösterildiği vecihle dairenin etrafına elif banın tekmil hurufatı sıralayınız. Bu hurufat cümle teşkiline mahsustur. Lakin yalnız sual soracaksanız ve suallere yalnız menfi ve yahut müspet cevabı almak arzu ediliyorsa o zaman resimde gösterildiği vecihle dairenin şahane cenubuna bir evet! Ve bir de hayır! Yazınız. İnce ve uzun bir insan saç kılı alınız. Kesik saç modası cari olalıdan beri böyle bir kılı bulmak nispeten güç olduğu için pek ince bir iplik parçası alınız. Bu ipliğin bir ucuna bir yüzük bağlayınız. Yüzüğün, nişan yüzükleri gibi elmassız ve taşsız alelade bir altın halka olması icap eder. İpliğin öbür ucunu baş ve şahadet parmağınızla mahkem surette tuttuktan sonra, kol bağınızı konu umut tutarak dairenin merkezi üzerine tespit ediniz. Yüzüğün yavaş yavaş sallanmaya başladığı görürsünüz. Yüzüğün berber arkasına aynı harf üzerinde geçince o harfi kaydediniz. İpliği durdurunuz ve yine baştan başlayınız. Yine hangi harften üç defa geçerse onu da kaydediniz. Harfler çoğaldıkça bazı mantıki cümlelerin okunmaya başladığını göreceksiniz.

Basit ilm-i nücum

Kurun-ı ahirin bidayetine kadar tekmil-i beşeriyetin sıhhatine iman ettiği bir keşfi İstikbal tarzı varsa o da budur. Hatta velev şarkın velev garbın büyük hükümdarlarının saraylarında bu ilim ile uğraşan illüm erbabı idari devlet ile muvazzaf olan Erkan'a gösterilen hürmet ve itibara Mazhar olurlardı son zamanlarda profesör Cezar Lombrozo efkâr ve ahlakı beşerin burçlarla ve ahval-i cevbe ile münasebeti diye biraz yazmış ve bu eserde fenni hazırın bu ilmi kamilen batıl telakki etmediğini ilan etmiştir. Lombrozo'nun mufassal ve mükemmel istatistiklerine göre bazı Shout'ı iklimiye ve bazı ahval-i havasiye tahtı tesirinde olarak doğan insanlar ekseriya

muayyen bazen seciyeler ve ahlaklar İzhar etmektedirler. Asıl burçların Müesser olduğu hengam onların müddet'i devamlarının ortasına isabet eden eyyamdır. Berbercik? intihasıyla diğerinin mübdeine karib eyyamda tevellüd edenler gelecek veya geçmiş burcun tesiratında arada olamıyorlar. Burçlar şunlardır ve bu burçlar esnasında doğanların seciyeleri de aşağıda tarih edildiği gibidir.

19 Kânunusâni 20 Şubat

Bu müddet zarfında doğanlarda şu havass görülür: Sanayi-i nefiseye ve bilhassa edebiyata merak. Açık sözlü, kuvvetli irade sahibi, şen ve şuh. Münzevi hayata meyyal. Asabi ve asabi hastalıklara vazifeldeme müsteid. Ayak ve bacak vesair adelenin burkulması veya kırılması tehlikesi kardaş ve yakın akrabanın erken vefatı ihtimali. Bu burç taht'ı tesirinde doğanlar, bulundukları vazife ve işlerinde asıl müdüriyete müsteiddirler. Medeniyet bu kabil insanlara erken gelir. Ömürlerinin nısf-ı evvelinde fakir, lakin bilahare orta halli olmaları ihtimali galiptir.

20 Şubat'tan 20 Mart'a Kadar

Bu burcun taht-ı tesirinde doğanlar, hayatta kendilerine hürmet-i umumiyeyi celp edecek mevkileri ihrazı müstevidirler. Zihinleri bikarar, hassas, Tehyice ve hayalete meyyaldir.. İradeleri kuvvetli olmakla beraber nevüma kararsızdırlar.

Hayatta istirahati maddiyeyi müemmen olan vesait ve eşyayı pek severler. Safahattan veya başka türlü mübalağalardan inbiat eden hastalıklara müsteiddirler. Sâri hastalıklara mukavemetleri cüzidir. Peder veyahut valideleri dolayısıyla kaygıları olması muhtemeldir. Hayatları birçok değişikliklerle dolu olur. Sürate siyakatle nail olurlar.

20 Mart'tan 20 Nisan'a Kadar

Bu ay içinde doğan insanlar ekseriya belâgat sahibi ve nazik olurlar. Cömert ve atılgan olurlar. Hodkâmlığa ve kıskançlığa meyillidirler. Ahlak-ı beşerin doğru hükümleri olamazlar. İradeleri kuvvetli ve çok cesur olurlar. Dimağa ait hastalıklara müsaittirler. Bu burcun tahtı tesirinde tevellüt edenlere alık olan meslek, bahri, askeri veya kanuni meslektir.

20 Nisan'dan 20 Mayıs'a Kadar

Bu ayda doğanların evsafı şudur: İntizam, disiplin, dikkatli ve inadı büyük ihtiras sahibi olmak. Ailevi hayatta kaygılar. Hayatta birçok da kişilikler. Bu hengamede tevellüt edenler iş adamı olmaya müsait olurlar.

20 Mayıs'tan 20 Haziran'a Kadar

Bu müddet zarfında doğanlarda şu evsaf görülür: Hercai meşrep, zeki, ahlaki hatalar, irtikâbına bir meyil. Mukabil cinse fazla meyil ve bundan dolayı felaket. Bilhassa verme istidat hayatta aşk maceraları. Muvafık vaziyetten ziyade madun vaziyette kalırlar. Hayatlarındaki kişiliklerde erkekse kadının kadınsa erkeğin çok dahli ve tesiri vardır.

20 Haziran'dan 22 Temmuz'a Kadar

Bu insanlar sükût, ketum, sâri el tesir, sabırsız, müstabe hayalperest olurlar. Muhitlerine süratle intibak ederler. Mide, göz hastalıklarına romatizmaya çok müsaittirler. Ailelerine çok merbutturlar. Ahz ve itanın büyük bir rol oynadığı mesleklere büyük istidatları vardır. Kinciliğe de müsaittirler. Deniz bunları cezbettiği halde bahr-i hayat bunlar için tehlikelidir.

21 Temmuz'dan 20 Ağustos'a Kadar

Liyakati sayesinde yüksek mevkilere sevd ederler. Doğru sözlüğü doğru özlü, harisçe olur, hayatta büyük büyük ve asil şeyleri severler. Sadık, hırslarına hükmedecek kadar kuvvetli iradeye maliktirler. Pederden dolayı kaygı duyarlar. Şerik intihabında dikkat etmeleri lazımdır. Suiazm böbrek hastalıklarına istidatları olurlar.

21 Ağustos'tan 20 Eylül'e Kadar

Bunlar müdekkik, müşkef, soğukkanlı, tenfide mail olurlar. His adalet ve insaf sahibidirler. Tefrişata heyet-i umumiyeden ziyade ehemmiyet atfetmeye meyillidirler. Kati karar sahibi, mamafih ika edilmeye müsaittirler. Kuvvetli kuvvet-i Hafıza ve mantıkilik havass'ı mümeyyizeleridir. Bu hengâmede doğanların birçok fakir akrabaları bulunur. Muhasebeliğe ve kitabete pek müstad olurlar.

21 Eylül'den 22 Teşrinievvel'e Kadar

Bu müddet için de doğanlar artist, mefkûrece müstakim olurlar. Hassas, tatlı ve nazik bir mizaç sahibidirler. Bu hengâmede doğanlar etraflarındaki insanların tesirine pek tabidirler. Kabiliyet icat sahibi olurlar. Tembelliğe istidatları vardır. Hissiyatları kuvvetli ve samimidir. Ömürlerinin nihayetine doğru ailevi kaygıları olur. Hayatlarının vasatına doğru birçok değişikliklere şahit olurlar. İyi aktör, doktor, muharrir, eczacı olurlar. Cilt hastalıklarına büyük istidatları vardır.

Teşrinievvel ’in Yirmi Birinden Teşrinisâni’nin Yirmisine Kadar

Bu ay içinde doğanlar, pek cedalci ve kavgacı, tahripkâr, mübalağaya meyilli olurlar. Bunlarda kavga hayali pek faildir. Mizaçları bu karardır. Anut, haris, mağrur olurlar. Para için teehhül ederler. Bunlara ticaret sahasında muvaffakiyet mevcut, fakat suistimaletin her nevinden dolayı suistimale ait hastalıklara müsaittirler.

21 Teşhirinisâni’den 22 Kânunuevvel’e Kadar

Pek saldırıcı, lakin iyi kalpli, adalet hisleri münkişaf, çalışkan ve guyur olurlar. Az çocukları olur. Hayatın bidayetinde çok manalara tesadüf ederler, hayatın nihayetine doğru servet ve sâman sahibi olurlar. Göğüs hastalıklarına müsaittirler.

21 Kânunuevvel ’den 20 Kânunusâni’ye Kadar

Bunlar kuvvetli azim ve sebat sahibi olurlar. Gayelerinden başka şey düşünmezler. Ameli ve muhasip olurlar. Kuvvet ve mukimi çok severler. Yabancılar meyanında sükût, ahbaplar meyanında lafzindirler. Kadınlar bu esnada doğan erkeklere ve erkekler bu esnada doğan kadınlara çok dikkat etmelidirler. İyi memur ve hükümet adamı olurlar. Lakin hayattaki mevkilerine şerikleri veya ahbaplarının büyük dahli olur. Hayatın nihayetinde felaket ihtimali kol ve bacaklarının kırılması ihtimali vardır.

İşte size muhtelif zaman ve memleketlerde mütemayil olan birkaç fal. İnsanlar, hayatın meçhul elleri tarafından idare edildiğini zannettiği müddetçe, bu kabil fal ve büyücülere mukadderatını tayin, tahmin, hatta tebdil edebileceğine inanırdı. Bugün bile hadisatı fen gözüyle göremeyen kimseler fala ve büyüye inanırlar. Avrupa'da bile falcının ve büyücülerin hala yaşayabilmeleri bu kabil insanların bulunması sayesinde mümkün olmaktadır. Fakat inanmasak bile, şu cahil insanların hayatlarını ne basit şeylerin taht-ı tesirinde zannettiklerini gösteren bu fallar, bizim için hiç olmazsa istifade ile tetkik edilebilecek birer mevzu teşkil ederler.

مقالده ایضاح ابریلدیکی شکلده بوفال مصر فالیدر . بونکله فاله ناصل باقیلدیغنی آکلاسیله ابجونه مقالده‌کی ایضاحاتی ارقه‌یه‌کز .

بو رسمله ناصل فاله باقیلدیغنی آکلاسیله ابجونه مقالده‌کی ایضاحاتی ارقه‌یه‌کز[109]

[109] Resimli Ay, N.1, Mart 1927, s.5-7.

3.30. SEFALET İÇİNDE KADINLI VE RAKILI BİR ÂLEM

Trabzon'da fakir ve sefalet içinde yüzen bir köyün sabah, avlu ve karakolun bir kulübesinde rakılı, kadınlı ve erkekli bir kır eğlencesi. İnsanı zevk yerine nefret ve merhamet telakki eden bu eğlence âlemleri Anadolu'da hayatın ne iptidai şerait içinde yaşandığını teşhir eden en canlı vakalardır.

Muharriri: M. Cevdet

Oh, ne iyi!

Bu akşam bir kır eğlencesine davet ediliyorum. Önümde köyün ileri gelenlerinden ve beni zevke davet edenlerden Mehmed Efe ile daha iki gün evvel nikâhı olan Ali Çavuş olduğu halde Karaların Çiftliğinde bu akşam eğleneceğimiz yere gidiyoruz. Onlar da tüfenk (Tüfek), kama, ikişer arma fişeklik, ben de silah olarak yalnız bir değnek var.

Üzerlerindeki fişeklere baktıkça acıyorum. O fişeklerin hepsi bu gece havaya boşanacak. İhtimal bu fişeklere verilen paralar, evlerinde iki üç çocuğu giydirir, kuşandırır, o zavallı yavruları çıplaklıktan kurtarır diye hem düşünüyorum ve hem de yürüyorum. Bu köylülerin ne tuhaf halleri, ne garip yaşayışları var, bir sene, yağmurda çamurda, kızgın güneş altında, buzlu karlar üzerinde, didinirler, tırmalanırlar fakat bütün bu hülasa şeylerini şu birkaç ay içinde hiç yere heba ederler, hem de memnuniyetle heba ederler Trabzon'un sahile yakın köylerinin tam paralı zamanı Ağustostan Teşrinisani'ye kadardır. Bu dört ayda fındık gündeliğinden, karpuzdan, kavundan, kabaktan, fındıktan ellerine birkaç kuruş geçer. Borçlar verilir, muhitkar münavelerin bir senelik hesabatı bazen tam bazen de yarı yarıya kapatılır. Kusur kalan birkaç kuruşla çift mest ve çabula, mintan, bir iki arma fişenk alınır. Çapulalar çarığa dönerse anlaşılır ki para dokunmuş, sıkıntı ve çalışmak devresi girmiştir. Köylünün bu aylarda bin neşesi, bin zevki vardır bu hayatlarıyla, bu yaşayışlarıyla, bu zevkleriyle, bu neşeleri ile köylülerine bahtiyar derler?. Saadetleri gürbüz çehrelerinden okunur. Kendi kendime düşüne düşüne ormanlardan, dikenler arasından, fındıklık içeresindeki patika yollardan düşe kalka mahall-i içtimaa geldik.

Seksen senelik çehresi buruşmuş ihtiyar bir ev ve meraları takiben alçak bir kapıdan bel bükerek içeri girdik. Girdiğimiz, marabaların oturduğu yer evi. Evin tuvaleti, küften, pastan, siyaktan görünmeyecek bir derecede pis ve örümcek ağlarıyla örtülü. Ocakta asılmış bir zincir, zincire takılmış bir kazan, kazanın altında alevli bir ateş, üstünde

yemek buğusu. Ocak kenarında fındık çubuklarından üzerinde çavdar samanından doldurulmuş bir yatak, içi yaprak doldurulmuş bir yastık ve dalpak döşek berbat bir yorgandan ibaret karyola takımı.

Ocak üzerinde duvara asılmış pis bir kandil; şurada burada perişan bir halde atılmış kabak, mısır, fasulye yağı, bulaşık kap ve kaçak, sağ tarafta ahıra açılır bir kapı ve ahırdan gelen kömür kokusu. Ocağın sıcak külüne gömülerek esneyen siyah bir kedi bu sefalete sanki ağlıyor gibi. Titrek ve solgun bir kan değil aydınlığa bu berbat, karanlık bu isli, bu simsiyah yerden, insaniyetin muavenetine muhtaç sefalethaneden, ilmin uğramadığı veyahut uğratılmadığı bu cehalet yuvasının çiğ ve sisli korkularından kurtularak sol tarafta aralık bırakılmış bir kapıyı iterek hay hay kaynaşan ve geçtiğimiz yerde hiç de farklı farklı olmayan bir odaya girdik.

Odada, yerde bir hasır, duvarda bir kandil, kırmızı dilini çıkarmış kirli gözü fersiz ziyasıyla odayı süzüyor.. İki taş üzerine uzatılmış bir tahta sedir vazifesini görüyor; yere serilmiş bir çuval üzerinde bir kadeh, bir yenilik rakı şişesi, biraz mısır ekmeği, fındık, elma, domates salatası, hamsili lahanadan ibaret işret sofrası. Ortada üç karı biri rakı biri meze diğeri sigara dağıtıyor.

Sigara veren bir karı, zayıf henüz on dört on beş yaşındaki çirkin fahişeyi tanıdım. Bu Trabzon'un bir mahallesinden namuslu, fakir düşmüş bu ailenin en küçük kızı idi. Daha dün mahallede, sokaklarda oynadığını, itiştiğini süzgün gözleriyle, Frenklerin çehresine benzeyen nursuz yüzüyle, dudaklarıyla şevke, buna tuhaf tuhaf bakan dudak büken bu kıza, şimdi de şu kır zevklerinden, şokur şevk, bican arasında tesadüf ediyorum. Ne kadar da serpilmiş ve gelişmiş! Tanışan bakışlarla bakıştık. Aramıza Kocaoğlu uzun bir muhacirlik seneleri geçtiği için beğendiğimizi tanımazlıktan geldik. Onunla tanışmak için hususi ve tenha görünmek lazımdı. O da bunun farkında idi. Fakat dostu taraftan fena telakki edileceği için tanışmamayı tercih ettik. Yalnız bakışlarımızda bir mana-i aşinai var. Diğer ortancası, kırmızı bir elma ki insana dişlemek hırsı veren yakalarından mai, bütün mevkutesi gayrı mevzun ve gayri ahenktar. En büyüğü bunların annesi zannolunan iri, şişman karıda evrağ-ı evtan meymûni gibi ağız, burun, kaş ve göz hep birbirine karışmış, arkaya doğru sarkan saçları, sinek kovan istirkopruğu gibi, döndükçe, oynadıkça, titredikçe, sağa ve sola çarpıyor.

Hâlbuki bu üç fahişe biz üç delikanlının kanlarına işar edeceği derecede kuvve-i cezbeye sahip birer ilahe gibi bir şey!..

Bu kır kadınları köy delikanlıları indinde bir alet alet-i şan ve şeref alet-i zevk ve şöhrettir.

Köylerde kolunda karı gezdirmeyen, bu şandan ve şereften, mahrum addedilir, makbul sayılmazdı.

Alem, ahenk başlamak için mukaddime yapıyor. Biri, şişman kara biri rakı daha dağıttı.

Ortancası da kirli parmaklarıyla dudakları arasına meze koyuyor. En küçük oyun oynamak için kendisine çeki düzen veriyor.

Bu aşığın, bu zevkin ruhu mesabesinde olan kemençe, köylülerin bu yegâne musikisi tarla ayıklamada, mısır kırmadan, raksa yapmada, bütün bir adilikte köylüleri raksa, şevke ve faaliyete getiren bu küçük aletin telleri çekilen yayın altında "aslan yarım kız senin adın hediye" Türküsünü feryada başladı.

Şimdi şu isli paslı odada bir hayat, dünyanın bütün alakalarından azade yalnız bu geceye mahsus bir hayat canlandı. Küçük kız dönüyor dönüyor mütemadiyen dönüyor; nara, hay baylar cüş ve cüruş arasında dönüyor fişekler pencerelerden dışarı boşanıyor. Ahlar, oflar, haydi haydiler, şu sigara dumanıyla buğulayan odanın siyah sakfı altında raksın olağan ahengi şaşalandırıyor.

Küçük kızın namı diğerle Altı Ay'ın kıra çıkalı henüz altı ay olduğu için bu nam verilmiştir. Kuru serilen yatakların üzerinde terler damlamaya başlıyor. Zavallı, yumuk gözlerinin intizamıyla dinlenmek için etraftan merhamet ve müsaade dileniyor. Fakat aldırış eden nerede?.. Herkes şimdi tünel geçiyor! Nihayet dostunun nazar-ı atıfetini celp etmiş olmalı ki ortanca kızla oyun nöbetini değiştirmeyi teklif etti: Haydi Nazire sen kalk oyna! Ferda da rakı veresun, hem biraz dinlenirsin. Bu teklif Altı Ay'ın hoşuna gittiğinden bir nazar-ı dikkatle hamisini süzdü. Öyle bir süzüş ki celi bir eda ile memzuh...

Nazire ile altı aylık Ferda mütekabil bir intizam nazarla öpüştükten sonra ayak üzerinde yekdiğerine birer kadeh rakı sundular. Büyük karı Zehra da iki elinde tuttuğu bir lokma kaygayayı Ferda ile Nazire'nin dudakları arasına tıkıştırdı. Bu üç karı ayaküzeri bu halde iken kemençeci kemençenin akordunu yapıyor, şurada üç kişi ayaklarıyla birbirine sarılmış horluyor, ortada iki kişi uzanıyor, yine köşede üç dört kişiden birisi berbat bir soluk yapıyor. Diğeri üçü onu teskin için: - Yapma arkadaş, ayıptır be, ov.. Bu yaptığın delikanlılığın şanına sığmaz.. Ahbapları gücendiriyoruz yahu! Ay Ali Çavuş, ay bana bak! Beni seversen rahat dur, keyfine bak, delikanlılık böyle olmaz kardeş!.. Diğeri

belinden rovolvör ve kamasını almaya savaşıyorlar. Ali Çavuş'ta kendisine gösterilen bu rica ve bu ısrara karşı ne yaptığından bihaber mütemadiyen söğüp, sayıyor. Buraya düştüklerini ne diyeyim ve kendi şereflerine tertip edilen bu ahenkten, bu zevkten, bu âlemden hiç de memnun kalmayan şehirli gençler bir an evvel bu âlemin çirkin çirkâb iledolu havayı köyünden uzaklaşmak istiyor gibi bir haldeydiler. Orada öğrendim kır zevklerinde usule riayet şarttır. Usulsüz bir hareket birincisinde ayıp, ikincisinde tahkiri müstelzimdir, üçüncüde hiddeti celbeder. Fakat usule rağbet ancak beş altı kadehe kadar mümkündür. Kadehlerin tuvalesiyle başladı mı, artık sen sana ben bana oluruz. Yavaş yavaş adaba riayet yerine rezalet kaim olur. On beş kişinin dudaklarını öpen yalnız bir kadeh vardır. O kadehin on beş gönlün ve hatırın müsavatı temin etmesi, sırayı şaşırmaması şarttır.

Trabzon'da gerek yumra'da gerek havas köylerinde kır zevklerine davet edilenlere evvelden haber verem.

Size rakı takdim edildiği zaman kadehi ne yere bırakınız ve ne de başkasına veriniz. Kimin elinden kadeh aldınızsa, kârilerden birisine kadehi doldurtup size rakı doldurana dolu olarak iade ediniz. Böyle yerlerde her şeye istikrah ve bir nazar-ı huşunetle bakmak çok fena.. Oyun oynayan karı yüzünün terini parmaklarının tersiyle siler; ve sonra size o terli parmakları arasında domates salatasından meze olarak verir. Hemen dudaklarınızı uzatıp mezeyi ağzınıza almaya mecbursunuz.

Kabz-ü sâr, Türkü söylüyor, nara atıyor fişenkler boşanıyor, küfür savrulur. Bu hal eğlenmenin Ahengi içindedir, sarhoşluk yapılır kamalar sıyrılır. Siz bu halden muhtemel bir felakete zuhuren endişeye düşleyerek lakayt ve fakat endişeli görünmeye çalışınız. Bu hal çok devam etmez, hemen onu, buna ara sıra esen poyraz rüzgârı derler, fırtınasından korkulmaz.

İşte yine rakı sevenler. Öteki baştan hane sahibinin sesi işitiliyor: Hey bana bak Mustafa, uşaklar, şuradan tavuk haşlayın be!. Ahbaplarısın.

Dışarıda horozlar sabahı ilan ediyorlar. İki karı hala arıyor. Birisi de mütemadiyen türkü ve ara sıra nara atıyor, birkaç kişi sızmış horluyor.

Fakat Anadolu'ya neşe ve eğlencenin felaketle ve kanla neticelenmesi mekruh mudur bilmem; işte bizim de eğlencemiz bir faciaya münkalip olmak üzeredir.

Köşede oturan post bıyıklı Ali, Mehmed'e güya biz iltifat olsun diye bir rakı gönderiyor. Ahmet, akşamdan beri açık rakının tesiri altında ne yaptığının farkında değil,

rakıyı içmeden iade ediyor. Bu usulsüzlük Ali'yi sinirlendiriyor. Tabancasını Mehmed'e çeviriyor. Fakat kurşun tasarruf etmiyor. Mehmed metanetini hiç vermiyor, hatta bir sigara sararak dumanı Ali'ye üflüyor.

İşte o vakit kıyamet koptu. Odanın içi karıştı. Bıçaklar, kamalar, parıldadı. Rovolverle iş başına koyuldu vuran ve burana, vurulan vurulana.

Bir facia ile neticelenen ve kamaya, tüfeğe ve ölüme dayanan bu kır eğlencesini burada bırakıp kaçıyoruz.

Ertesi gün köyde bir şayia:

Ahmet'in evindeki eğlencede iki ağır, üç hafif yaralı varmış. İşte Trabzon'da koz ki.

Küçük artık terlemişti, etrafa istirhamkar nazarlar atfediyor, artık müsaade etseniz de dinlensem demek istiyordu

Kemençeci vecd içinde çalgısına devam ediyordu[110]

Görüldüğü gibi dans ve eğlence, tarih boyunca insanların bir araya gelerek ruhlarını ve bedenlerini ifade ettikleri, ortak bir ritim içinde hareket ettikleri sosyal ve kültürel bir etkinlik olmuştur. İnsanlar, müzikle dansı birleştirmiş, zaman içinde farklı bölgelere ve toplumlara özgü danslar ortaya çıkarmışlardır. Başlangıçta yalnızca trampet ya da flüt gibi enstrümanların ritmine uyum sağlayan ayak hareketleriyle sınırlı olan dans, zamanla müziğin ve coşkunun bir sanat biçimine dönüşmesiyle daha bilinçli bir forma evrilmiştir. Ancak tarihin belirli dönemlerinde dansın salt eğlence amacı taşımadığı, aynı zamanda dinsel ritüellerin ve ibadetlerin bir parçası olduğu görülmektedir. İnsanların ahenkli hareketlerle duygu ve düşüncelerini dışa vurma çabası, dansın yalnızca bedensel bir aktivite değil, aynı zamanda bir anlatım aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Dansın toplumsal etkisi ve toplumlar arasındaki farklılaşması, kültürel kimliği belirleyen unsurlardan biri haline gelmiştir. Her toplumun kendine özgü mahalli dansları olduğu gibi, bazı danslar evrensel nitelik kazanarak farklı milletler tarafından benimsenmiştir. Yunan toplumunda estetik ve müzikle iç içe olan danslar, sanatsal bir seviyeye ulaşmış, Ispartalılar ise dansı fiziksel gücü geliştiren bir antrenman biçimi olarak değerlendirmiştir. Türk kültüründe ise zeybek ve çifte telli gibi danslar geleneksel eğlencelerin vazgeçilmez bir parçası olarak kalmış, halkın bir araya gelerek ortak bir ruh oluşturmasına katkı sağlamıştır. Modernleşmeyle birlikte, yerel dansların yanı sıra batıdan gelen dans türleri toplumun eğlence anlayışını değiştirmiştir. Balak Batım, Çarliston ve Cazbend gibi danslar, halk arasında yaygınlaşmış, özellikle sosyal

[110] Resimli Ay, N.12, Ocak 1924, s.46-48.

etkinliklerde büyük ilgi görmüştür. Dansın yaygınlaşması, dergilerde görsellerle desteklenen anlatımlar sayesinde evlerde öğrenilmesini mümkün kılmış, böylece dans yalnızca profesyonel sahne sanatçılarının değil, sıradan halkın da günlük yaşamına dahil olan bir aktiviteye dönüşmüştür.

Dansın sanatsal yönü kadar sosyal etkileşime sunduğu katkılar da dikkate değerdir. Josephine Baker ve Folies Bergere gibi ünlü dansçılar, dansı sahne sanatlarına taşıyarak daha geniş kitlelerin ilgisini çekmişlerdir. Ancak dansın toplum içinde kurallar gerektiren bir etkinlik haline gelmesi, adabı muaşeretin belirlenmesine neden olmuştur. Balo ve davetlerde kadın ve erkek arasındaki etkileşimin belirli kurallar çerçevesinde şekillenmesi, dansın yalnızca bedensel bir uyum değil, aynı zamanda sosyal bir düzen içinde gerçekleşmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Erkeklerin kadınları dansa davet etmeleri, belirli kurallar dahilinde gerçekleşmiş, hatta müzik başlamadan önce davet defterine isimlerin yazılması gibi uygulamalar yaygın hale gelmiştir. Aynı baloda bir kadının üç kereden fazla dansa davet edilmemesi, sosyal dengeyi koruma amacını taşırken, kadınların kıyafet seçimleri de toplumdaki güzellik ve moda anlayışını belirleyen unsurlardan biri olmuştur. Erkekler için smokin ve parlak rugan iskarpinlerin tercih edilmesi gerektiği belirtilirken, kadın kıyafetleri modaya uygun olmalı ve bireysel tarzlarını yansıtan unsurlar içermelidir.

Dansın yanı sıra toplum eğlencesi, Osmanlı döneminde daha çok erkeklerin organize ettiği etkinlikler etrafında şekillenmiştir. Farklı şehirlerde düzenlenen eğlencelerde kadınlar oynatılır, içkiler içilir ve Türküler söylenirdi. Ancak bu eğlenceler genellikle şiddet ve kavgayla sonuçlanırdı. Olay çıkaranlar geceyi karakolda geçirir, sonrasında ya hapis cezası alır ya da serbest bırakılırdı. Halkın fakir olması eğlenmesine engel teşkil etmez, aksine, dar gelirli bireyler eğlenceyi bir çıkış noktası olarak görerek ellerindeki parayı fişek ve içki almak için harcarlardı. Anadolu ve İstanbul arasındaki eğlence anlayışı farklılık gösterse de, eğlencenin temel yapısı büyük ölçüde benzerdi. Oturak alemleri, kadınların toplum içindeki konumunu belirleyen etkinliklerden biri olmuş, kadınların yalnızca misafirler tarafından izlenebilmesi gibi kurallar yerel eğlence anlayışının bir göstergesi haline gelmiştir. Kadın bedeninin bir eğlence aracı olarak görülmesi ve çıplaklığın normalleştirilerek erkekler tarafından izlenmesi, toplumun ne denli aksak yönlere sahip olduğunu gözler önüne sermektedir. Kadının bedenine duyulan saygının yetersizliği, sosyal normların kadını nesneleştirmesiyle birleşerek derin bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Bu durum yalnızca kadınların toplumsal algısına zarar

vermekle kalmamış, aynı zamanda bireyler arasındaki ilişkilerin sağlıksız temeller üzerine kurulmasına neden olmuştur.

Bir başka çelişki ise, kadınların eğlencelerde oynatılmasının doğal bir durum olarak kabul edilmesiyle birlikte, onları aşağılayıcı sözler veya uygunsuz bakışlara maruz bırakmanın toplumda şiddetle sonuçlanmasıdır. Oynayan kadına yöneltilen bir söz veya yanlış anlaşılmış bir bakış, anında kavgaya dönüşerek sosyal düzen içinde gerilim yaratmıştır. Bu tür olayların sık sık yaşanması ve çoğu zaman polis yahut jandarma müdahalesiyle sonlanması, toplum içinde kadın bedenine yönelik algının ne kadar çarpık bir şekilde şekillendiğini göstermektedir.

Eğlence mekânlarında çıkan gerginlikler, zamanla toplumsal huzursuzluğa dönüşmüş, bu ortamların kadınlar için güvenli olmaktan uzak hale gelmesine sebep olmuştur. Karakolda sonuçlanan olaylar, kısa süreli cezalarla son bulsa da, bu düzenin köklü bir değişime uğramadığı ve kadına verilen değerin artmadığı açıktır. Kadın bedeni, bir imge olmaktan öteye geçememiş, sosyal normlar içerisinde hâlâ bir gösteri unsuru olarak görülmeye devam etmiştir.

Bu döngü, yalnızca bireysel davranışlarla sınırlı kalmamış, eğlence anlayışının köklü bir şekilde sorgulanmasını gerektirmiştir. Kadınların bedenlerinin özgürleşmesi gerektiği düşüncesi sadece fiziksel görünüm üzerinden değil, toplumsal değerler içinde de yeniden şekillendirilmeli ve toplumun kadın algısını sağlıklı bir noktaya taşıyacak dönüşümler gerçekleştirilmelidir. Ancak bu tür dönüşümler yalnızca yasalarla değil, sosyal bilinçlenme ve kültürel değişimle mümkündür. Kadının toplumsal kimliği, bedeni üzerinden değil, bireysel yetkinlikleri ve özgürlüğü üzerinden değerlendirilmeli, eğlence alanlarının kadınlar için daha güvenli, eşit ve saygılı bir yapıya kavuşması sağlanmalı düşüncesi benimsenerek kadınların da katılabildiği eğlence mekânları oluşturulmuştur.

Eğlence kültürünün değişimi, özellikle tiyatro ve kahvehane etkinliklerinde kendini göstermiştir. Ramazan aylarında burç yorumları yapılmış, fal bakma ve edebi sohbetlerin yapıldığı kahvehaneler halkın bir araya gelerek sosyal ilişkilerini geliştirdiği mekânlara dönüşmüştür. Eğlencelerin büyük çoğunluğu müzik, dans ve sohbet etrafında şekillenmiş, Kastamonu ve Konya'daki eğlence anlayışları birbirine benzese de farklı detaylarla kendine özgü bir yapı oluşturmuştur. Eğlenceyi organize edenlerin bakış açıları ve katılımcıların deneyimleri, toplumun değer yargılarını ortaya koymaktadır. Kadınların eğlencelerde oynatılmaları, bazı şehirlerde perde arkası uygulamalarıyla

gerçekleştirilmiş, ardından perde kaldırıldığında kadınların sahneye çıkmaları, toplum içinde kabul gören eğlence biçimleri arasında yer almıştır.

Ülkenin farklı şehirlerinde türlü eğlenceler mevcuttu. Trabzon'da halk, yıllık gelirlerinin büyük bir kısmını evlerini güzelleştirmek veya temel ihtiyaçlarını karşılamak yerine fişek alarak eğlence düzenlemeye harcamış, bu da halk arasında eğlencenin ekonomik durumdan bağımsız olarak sürdürüldüğünü göstermiştir. İstanbul'da ise memurların gelirlerinin büyük çoğunluğu ancak temel geçim için yeterli olmuş, eğlenceye harcayacak fazla bütçeleri bulunmamıştır. Tüccar sınıfı Türkiye'de eğlenceyi en fazla tüketen kesim olarak öne çıkmış, ancak genel olarak toplumda yemek ve içki kültürünün eğlence harcamalarına tercih edildiği görülmüştür. Bu nedenle eğlenceye zaman ayıramayan halk için bilmeceler evde bir eğlence biçimine dönüşmüş, çaprazat bilmece gibi aktiviteler geniş kitleler tarafından ilgi görmüştür. Halkın bütçesinin kısıtlı olması ve bu bütçeyi etkin bir şekilde yönetememesi, eğlence ve tatil imkanlarından mahrum kalmalarına neden olmuş, bu durum zamanla sosyal yaşamın daralmasına yol açmıştır. Ekonomik koşullar nedeniyle birçok kişi eğlenceye ayıracak bütçe bulamazken, özellikle sahil bölgelerinde tatil kültürünün yaygınlaşamaması, yerli halkın bu alanlardan uzaklaşmasına sebep olmuştur.

Türkler, ekonomik zorluklar ve bütçe planlamasındaki eksiklikler nedeniyle eğlence hayatından giderek koparken, bu boşluğu ecnebilerin doldurduğu görülmüştür. Deniz sahilleri ve tatil beldeleri, yerli halkın erişemediği alanlar haline gelmiş, eğlence anlayışı yalnızca ekonomik gücü olan yabancı turistlerin tükettiği bir alan olarak konumlanmıştır. Bu süreç, ilerleyen yıllarda sahil bölgelerinde belirgin bir değişim yaratmış, yerli halkın deniz sporlarından, sosyal aktivitelerden ve tatil imkanlarından uzaklaşmasına neden olmuştur.

Zamanla, bu durum bazı yazarlar ve gözlemciler tarafından eleştirilmiş, deniz sahillerinin boş kalmasının sebebi olarak halkın maddi imkansızlıkları gösterilmiş, eğlence kültürünün yalnızca belirli kesimlere hitap etmesi toplumun sosyal yaşamında büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Yerli halkın eğlenememesi ve tatil alışkanlıklarını sürdürememesi, ekonomik ve kültürel bir ayrım yaratmış, özellikle sosyal etkinliklerin geniş halk kitlelerine hitap edememesine yol açmıştır. Tatil ve eğlence, yalnızca belirli bir kesimin ulaşabildiği bir ayrıcalık haline gelmiş, bu süreç içinde yerli halk için eğlence algısı büyük ölçüde değişmiştir.

İstanbul'un deniz kenarında olmasına rağmen halkın deniz sporlarına yeterince ilgi göstermemesi, geleneksel eğlence alışkanlıklarının değişmediğini ortaya koymaktadır. Ancak gençler masa başı eğlencelerden uzaklaşıp Avrupa tarzı yaz sporlarıyla ilgilenerek daha sağlıklı ve dinç bir yaşam biçimini benimsemişlerdir. Deniz sporlarının gençler arasında yaygınlaşması, eğlence anlayışının spor ve fiziksel aktiviteyle desteklenmesini sağlamıştır. Ayrıca dönemin müzik anlayışı da büyük bir değişim geçirmiş, Türkiye'nin belki de ilk kadın müzik grubu üyeleri olan Nimet Hanım, Ahsen Hanım ve Saliha Hanım sahneye çıkmış, keman çalan kadın sanatçılar müzik sahnesine yeni bir soluk getirmiştir. Eğlence alemlerinin alışmışlıktan uzaklaşarak müziğe yönelmesi, toplumun sanatla ilişkisinin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Orkestra eşliğinde ruhları büyüleyen müzik geceleri, geleneksel eğlence anlayışına alternatif olarak öne çıkmış, halk için eğlencenin sanatsal bir boyut kazandığını göstermiştir.

Dans ve eğlence kültürü, yalnızca bireysel zevklerle sınırlı kalmamış, toplumsal yapı ve kaidelerle iç içe geçen bir olgu haline gelmiştir. İnsanlar tarih boyunca müziğin ritmine uyum sağlamak, fiziksel ve duygusal ifadelerini dışa vurmak ve toplumsal bağları güçlendirmek için dans ve eğlenceyi bir araç olarak kullanmışlardır. Bu süreç, yalnızca sanatsal bir ifade biçimi olmakla kalmamış, aynı zamanda toplumların sosyal gelişimine yön veren, kültürel kimlikleri şekillendiren ve bireyler arasındaki etkileşimi pekiştiren bir unsur haline gelmiştir.

Eğlencenin nasıl gerçekleştirildiği, kimler tarafından organize edildiği ve hangi kurallar çerçevesinde şekillendiği, bir toplumun değer yargılarını, sosyal ilişkilerini ve kültürel etkileşimlerini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Geleneksel eğlence anlayışının zaman içinde değişmesi, toplumların ortak hafızasında derin izler bırakmış, bireylerin yaşama biçimleri üzerinde büyük dönüşümlere sebep olmuştur. Örneğin, dansın ilk dönemlerinde dini ritüellerle iç içe olması, insanların ruhani bağlantılar kurmasını sağlamış; daha sonra sahne sanatları ve sosyal etkinlikler çerçevesinde şekillenen dans kültürü, toplumların daha özgür ve bireysel ifadeler geliştirmesine olanak tanımıştır.

Eğlence kültürü tarih boyunca evrim geçirirken, bu dönüşümler yalnızca bireylerin tercihlerine dayalı olmamış, aynı zamanda sosyal sınıflar, ekonomik durumlar ve toplumsal değerlerle doğrudan ilişkilendirilmiştir. Eğlencenin belirli kesimler için ayrıcalıklı hale gelmesi, geniş halk kitlelerinin bu aktivitelerden mahrum kalmasına neden olmuştur. Zamanla eğlence, farklı sosyal gruplar arasında erişim ve tüketim

açısından bir farklılaşma yaratmıştır. Bu durum, sahil bölgelerinde tatil yapabilenlerle ekonomik olarak zorlanan halk arasında belirgin bir ayrım oluşturmuş, eğlence kültürünün yalnızca belirli kesimlere hitap eden bir yapı kazanmasına yol açmıştır.

Dans ve eğlence, bireylerin sosyal ortamda kendilerini ifade etme biçimlerini etkileyen önemli bir araç haline gelmiştir. Dans yalnızca bedensel bir hareket dizisi değil, aynı zamanda bir kültürel etkileşim biçimi, bir sosyal kimlik göstergesi ve bireyler arasındaki bağları güçlendiren bir deneyimdir. Toplumlar, eğlence ve dans aracılığıyla kendi kültürel miraslarını şekillendirmiş, bu unsurlar toplum içindeki sosyal dengeleri ve ilkeleri belirleyen temel öğeler haline gelmiştir.

Eğlence ve dans, tarih boyunca toplumların dönüşüm süreçlerine ışık tutan, bireylerin ruhlarını ve bedenlerini özgürce ifade etmelerine olanak sağlayan evrensel bir değer olarak varlığını sürdürmektedir. Kültürel değişimler, ekonomik faktörler ve sosyal yapıdaki dönüşümler dansın ve eğlencenin içeriğini sürekli olarak şekillendirmiş, bu unsurların yalnızca bireysel tercihlerle değil, toplumsal yapılarla iç içe geçen bir sistem halinde var olmasını sağlamıştır. Geçmişten günümüze gelen bu süreç, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerinden toplumsal yapının işleyişine kadar pek çok farklı alanı etkilemiş, eğlencenin insan yaşamındaki yerini giderek daha güçlü hale getirmiştir. Eğlence ve dans yalnızca birer hobi veya sosyal aktivite değil, toplumları şekillendiren ve bireyleri birbirine bağlayan bir kültürel unsurdur.

SONUÇ

Resimli Ay dergisi, yalnızca dönemin popüler bir yayını olmakla kalmamış, aynı zamanda edebiyat, sanat, moda ve toplumsal yapı üzerine sunduğu detaylı içerikleriyle kültürel bir arşiv niteliği taşımıştır. Dergi, dönemin sosyal ve kültürel dönüşümlerini hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ele alarak, kadınların toplum içindeki yerini, erkeklerin eğlence ve iş dünyasındaki konumlarını, güzellik algısının değişimini ve eğlence anlayışının geçirdiği evrimi yansıtmıştır. Bu kapsamda, hem dönemin estetik değerlerini hem de sosyal normlarını gözler önüne seren makaleler aracılığıyla, toplumsal yapının nasıl şekillendiği, bireylerin bu dönüşümden nasıl etkilendiği ve sanat ile eğlencenin sosyal ilişkiler üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Kadının toplum içindeki konumu, yalnızca fiziksel görünüşü üzerinden şekillenmemiş, aynı zamanda sosyal kabul görmesi ve bireysel kimliğini oluşturmasıyla ilgili önemli değişimler geçirmiştir. Güzellik algısı ve moda, kadınların toplum içindeki rolünü belirleyen en temel unsurlardan biri haline gelmiş, kıyafet seçimleri ve beden ölçüleri sosyal kabul görme süreçlerinde büyük önem taşımıştır. Kadınların fiziksel görünümlerine yönelik toplumsal baskılar, dergide sıkça ele alınmış ve bu baskılarla nasıl başa çıkılması gerektiği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Zayıflığın kadınlar için tercih edilen bir özellik haline gelmesi, beden algısındaki değişimi gösterirken, şişmanlığın sosyal açıdan eleştirilmesi ve doğurganlıkla ilişkilendirilmesi, kadınların zayıflamak için başvurdukları yöntemleri zorunlu hale getirmiştir. Bu süreç içinde, sağlıklı yaşam ve beslenme üzerine yapılan vurgular, kadınların güzellik uğruna bilinçsizce uyguladığı yöntemlere karşı önemli bir farkındalık yaratmıştır.

Moda anlayışındaki dönüşüm, yalnızca kıyafetlerin değişmesiyle sınırlı kalmamış, beden şekillerinin de estetik açıdan değerlendirilmesine yol açmıştır. Kadınların eski dönemlerde geniş ve uzun kıyafetler içinde vücutlarının hatlarını gizleyebildikleri, ancak kısa elbiselerin yaygınlaşmasıyla kusurların görünür hale geldiği vurgulanmıştır. Dergide ele alınan makaleler, bu sürecin kadınlar üzerindeki etkisini gözler önüne sermiştir. Artık kadınlar, estetik kaygıların bir parçası haline gelen beden hatlarını korumak ve toplumsal beklentileri karşılamak için spor, beslenme ve güzellik ritüellerine daha fazla yönelmek zorunda kalmışlardır. Bu dönüşüm, yalnızca kadınların fiziksel görünümüne değil, aynı zamanda psikolojik durumlarına da etki etmiş, güzellik algısının kadınların sosyal statüleri üzerinde belirleyici bir faktör haline gelmesini sağlamıştır.

Dergide ele alınan diğer konular, dönemin sosyal yapısını daha geniş bir perspektiften değerlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Kamp gibi faaliyetlerin kadınların sosyal yaşama katılımını artırdığı, eğlence anlayışının toplumun ekonomik durumuyla doğrudan ilişkili olduğu ve Türk halkının ecnebilerle kıyaslandığında eğlenceye daha az zaman ayırdığı vurgulanmıştır. Eğlencenin bir ayrıcalık olarak görülmesi, toplumun belirli kesimlerinin eğlenceye erişmesini zorlaştırmış ve sosyal tabakalaşmayı daha belirgin hale getirmiştir. Tatil ve eğlenceye bütçe ayıramayan kesimler zamanla kültürel etkinliklerden uzaklaşmış, sosyal yaşamın belirli sınıflar içinde şekillenmesine neden olmuştur. Bu durum, toplumdaki sosyal dengenin nasıl kurulduğu ve bireylerin eğlence anlayışını nasıl şekillendirdiği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır.

Sağlık ve beden algısı, dönemin toplum içindeki önemini koruyan konular arasında yer almaktadır. Kadınlar için zayıflığın daha fazla kabul gördüğü, şişman kadınların doğurganlık konusunda yetersiz kabul edildiği ve bu nedenle kadınların kilo vermek adına sağlıksız yöntemlere yöneldiği ele alınmıştır. Dergi, spor ve egzersizin sağlıklı bir beden için önemini vurgulamış, evde yapılabilecek fiziksel aktiviteleri detaylandırarak okuyuculara yol göstermiştir. Görsellerle desteklenen bu egzersizlerin, toplumda spor bilincini artırmayı ve zayıflama sürecini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeyi hedeflediği belirtilmiştir.

Bunun yanında, kadının bireysel kimliği ve özgürlüğü üzerine yapılan vurgular, dönem içinde kadınların yalnızca fiziksel görünüşleriyle değil, aynı zamanda fikirleri ve eğitimleriyle de kabul görmeleri gerektiğini ortaya koymuştur. Kadının toplumda var olma mücadelesinin kıyafet, güzellik ve sosyal normlarla sınırlı kalmaması gerektiği, kendi kimliğini oluşturmasının en önemli unsur olduğu anlatılmıştır. Bu süreç içinde kadınların eğitim, spor ve sanat alanlarında daha fazla yer alması teşvik edilmiş, onların yalnızca bir eş veya anne olarak değil, bireysel olarak da toplum içinde var olabileceği fikri benimsenmiştir.

Eğlence kültürünün değişimi, bireyler arasındaki sosyal ilişkileri doğrudan etkilemiş, balolar ve davetlerde kadın ve erkekler arasındaki etkileşimin belirli görgü kuralları içinde gerçekleşmesi gerektiği anlatılmıştır. Balo kültürü, yalnızca müzik ve dans ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda insanların sosyal ilişkilerini düzenleyen bir alan haline gelmiştir. Kadınların kıyafet seçimleri, erkeklerin nezaket kurallarına uyması ve

dans ederken izlenmesi gereken adımlar detaylı şekilde anlatılmıştır. Bu süreç içinde, toplumun belirli bir eğitim ve kültürel seviyeye ulaşmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Bütün bu konuların yanı sıra, sanat ve oyunculuk üzerine yapılan değerlendirmeler, busenin sanat dünyasındaki yeri ve aktrislerin bu konuda eğitim almaları gibi detayları gözler önüne sermektedir. Busenin içinde binlerce mikrop bulunduğu, ancak sanatın gereği olarak aktrislerin bunu önemsemeden rol yapmaları gerektiği vurgulanmış ve dansla birlikte ele alınmıştır. Dönemin eğlence anlayışı, sanatın sosyal yapıyı şekillendiren en önemli unsurlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Resimli Ay dergisi, dönemin edebi, sanatsal ve toplumsal yapısını yansıtan önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir. İçerdiği çeşitli başlıklar aracılığıyla, hem bireysel hem de toplumsal dönüşümleri anlamak mümkün hale gelmekte, kadın ve erkekler arasındaki sosyal ilişkiler, kültürel yapılar ve eğlence anlayışı derginin sayfalarında belgelenmektedir. Kadınların toplumsal hayatta var olma mücadelesi, güzellik ve moda kavramlarının bu mücadele üzerindeki etkisi ve eğlence anlayışının toplumdaki değişimi, Resimli Ay aracılığıyla detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Bu tez kapsamında, ilgili makaleler derlenmiş, çevirileri yapılmış ve değerlendirmeleri eklenmiştir. Resimli Ay dergisi, zengin içeriğiyle dönemini yansıtan eşsiz bir belge olarak araştırmacıları beklemektedir. Geçmişin sosyal yapısını anlamak için önemli bir referans noktası niteliğinde olan bu dergi, kadının toplumdaki konumu, sanat ve güzellik anlayışının dönüşümü ve bireylerin sosyal ilişkilerinin nasıl şekillendiğine dair değerli bilgiler sunmaktadır. Derginin ele aldığı konuların kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, dönemin sosyal dönüşümlerini anlamak ve bugünün kültürel yapısına ışık tutmak açısından büyük önem taşımaktadır.

Resimli Ay, yalnızca bir yayın organı olmanın ötesinde, dönemin toplumsal ve kültürel hafızasını şekillendiren önemli bir belge olarak varlığını sürdürmektedir. Geçmişte ele alınan konuların bugünün sosyal yapısına etkisini analiz etmek, tarih boyunca toplumsal değişimlerin nasıl gerçekleştiğini ve bireylerin bu değişimlerden nasıl etkilendiğini görmek açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu nedenle, derginin incelenmesi, geçmişin kültürel ve toplumsal yapılarına dair kapsamlı bir perspektif oluşturacak ve araştırmacılara geniş bir veri sunacaktır.

Resimli Ay dergisi, Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar uzanan süreçte, batılılaşma ve yerel kimlik arasındaki dengeleri yansıtan önemli bir

yayın olarak değerlendirilmelidir. Dergi, modernleşme hareketleriyle birlikte şekillenen toplum yapısında Batı etkisinin nasıl yayıldığını ve bu süreçte geleneksel değerlerin nasıl korunduğunu gösteren güçlü bir kaynak olmuştur.

Batılılaşma süreci, Osmanlı'nın son yıllarında başlayan ve Cumhuriyet döneminde hız kazanan bir dönüşüm olarak görülmektedir. Resimli Ay, özellikle kadın giyimi, güzellik anlayışı, eğlence kültürü ve sosyal ilişkiler üzerinden bu dönüşümü gözler önüne sermiştir. Moda, derginin en sık işlediği konulardan biri olarak, Batı'dan gelen akımların Türkiye'de nasıl benimsendiğini ve bu süreçte kadınların geleneksel kıyafetlerinden sıyrılarak modern bir görünüm kazandıklarını belgelemiştir. Örneğin, çarşaf ve peçe gibi geleneksel kıyafetlerin yerini transparan örtüler ve kısa elbiseler almaya başlamış, bunun yanı sıra kadınların kıyafetlerinin bedensel görünümü ön plana çıkaran tasarımlar içermesi Batı etkisinin kadın modasına nasıl yön verdiğini göstermiştir. Dergi, Fransız modasının Türkiye'deki kadınlar üzerindeki etkisini ele alarak, Batılı giyim tarzının nasıl benimsendiğini ayrıntılı şekilde değerlendirmiştir.

Batılılaşmanın en belirgin olduğu alanlardan biri ise eğlence kültürü olmuştur. Geleneksel eğlencelerin yerini Batı'dan gelen balolar, davetler ve dans kültürünün almaya başladığı görülmektedir. Modern danslar önce dar kesim sosyal gruplarda popüler hale gelmiş, ancak zamanla geniş kitlelere yayılmıştır. Çarliston, Balak Batım ve Fokstrot gibi Batı kökenli danslar, toplumsal yaşama girerek geleneksel eğlence anlayışını dönüştürmüştür. Resimli Ay, bu değişimi hem övgüyle ele almış hem de toplum içindeki yansımalarını analiz etmiştir. Batılı balo kültürünün toplumda nasıl yayıldığı, kadın ve erkekler arasındaki sosyal ilişkileri nasıl değiştirdiği ve eğlencenin artık bir sosyal statü göstergesi haline geldiği dergi aracılığıyla gözler önüne serilmiştir.

Batılılaşma süreci yalnızca eğlence ve moda ile sınırlı kalmamış, kadının toplum içindeki rolünün dönüşümünü de etkilemiştir. Geleneksel Osmanlı toplumunda kadınlar daha içe kapanık bir yaşam sürerken, Cumhuriyet dönemiyle birlikte kadınların sosyal hayata katılımı teşvik edilmiştir. Resimli Ay, bu süreci destekleyen yayınlardan biri olarak, kadının sadece dış görünüşüyle değil, bireysel kimliğiyle de toplumda yer edinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Dergi, kadınların eğitim almalarının, iş hayatına atılmalarının ve kendilerini bağımsız bireyler olarak konumlandırmalarının önemini anlatan içerikler sunmuştur. Batı'dan gelen modern kadın anlayışı, dergide sıkça ele alınmış, güzelliğin sadece fiziksel bir unsur olmadığı, aynı zamanda kadınların fikri gelişimleriyle de bağlantılı olduğu belirtilmiştir.

Ancak Resimli Ay'da yerel kimliğin korunmasına yönelik vurgular da bulunmaktadır. Dergi, Batılılaşma sürecinde geleneksel sanatların, halk eğlencelerinin ve kültürel mirasın kaybolmaması gerektiğine dair içerikler sunmuştur. Örneğin, Türk halk müziği ve geleneksel danslar Batılı danslarla kıyaslanmış, yerel sanatın önemine dikkat çekilmiştir. Zeybek gibi milli dansların korunması gerektiği vurgulanmış, Batı etkisinin tamamen bir değişime yol açmaması için yerel kimliğin güçlü tutulması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca halkın eğlence anlayışındaki farklılıklar ele alınmış, Anadolu'daki oturak alemlerinin İstanbul'daki eğlence mekanlarından nasıl ayrıştığı anlatılmıştır.

Resimli Ay ayrıca toplumun ekonomik durumunun eğlence kültürüne etkisini de analiz etmiş ve Batılılaşmanın yalnızca üst sınıfların erişebildiği bir ayrıcalık olarak algılanmasına dikkat çekmiştir. Türk halkı maddi imkansızlıklar nedeniyle Batılı eğlence ve tatil anlayışına dahil olamamıştır. Sahil bölgelerinde tatil yapabilen kesimlerin büyük ölçüde yabancılar olduğu salt geçektir. Halkın bütçesinin eğlenceye yeterince yönlendirilememesi, Batılı eğlence anlayışının yalnızca elit kesimlerle sınırlı kalmasına neden olmuş, bu durum ele alınan toplumsal eşitsizliklerden biri olarak öne çıkmıştır.

Sonuç olarak, Resimli Ay dergisi, Batılılaşma ve yerel kimlik arasındaki dengeyi gözler önüne seren önemli bir yayın olarak değerlendirilmelidir. Dergi, Batı etkisinin kadın modası, eğlence kültürü ve sosyal ilişkiler üzerindeki değişimlerini ayrıntılı olarak incelerken, aynı zamanda Türk kültürünün korunmasına yönelik içerikler sunarak yerel kimliğin kaybolmaması gerektiğini vurgulamıştır. Batılılaşma süreci, derginin sayfalarında hem bir modernleşme hareketi hem de bazı noktalarda toplumsal ayrışmaya neden olan bir faktör olarak ele alınmış, bu dönüşümün halk üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Dergi, modernleşme sürecinde kadının toplum içindeki rolünün nasıl şekillendiğini, eğlence ve tatilin sosyal sınıflar arasındaki farkları nasıl belirlediğini ve Batılı tarzın yerel kimlikle nasıl iç içe geçtiğini gösteren güçlü bir tarihsel belge niteliği taşımaktadır. Batılılaşmanın bir zorunluluk mu yoksa bir kültürel tercih mi olduğu tartışmaları, Resimli Ay'daki yazılar aracılığıyla dönemin toplum yapısına ışık tutmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleşen tüm bu gelişmeler, inkılapların halka benimsetilmesi ve modernleşme sürecinin hızlandırılması adına birer propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Ancak bu değişimler toplumun tamamını kapsamak yerine daha çok

elit kesim ve kültürel olarak Batı'ya yakın azınlıklar üzerinde etkili olmuş, geniş halk tabakalarının dönüşüm sürecine dahil olması zaman almıştır.

Bu süreçte yapılan reformlar, yalnızca siyasal bir değişim değil, toplumsal yapının kökten dönüşmesini amaçlayan bir hareket olarak ortaya çıkmış ve özellikle şehirli, eğitimli kesim üzerinde etkili olmuştur. Halkın büyük bir kısmı bu yeni yaşam tarzını benimsemekte zorlanmış, yerel kimlik ve gelenekler ile Batılı yaşam biçimi arasında bir denge kurma çabası içinde olmuştur. Ancak değişimlerin çoğu yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla gerçekleştiği için, reformların yayılımı sınıfsal ayrımlar yaratmış ve özellikle kırsal kesimde eski alışkanlıklar korunmaya devam etmiştir.

Buna rağmen, dönemin yayın organları ve kültürel etkinlikleri, üst sınıf ile halk arasındaki farklılıkları belirgin hale getirerek sosyal yapının nasıl ayrıştığını göstermektedir. Resimli Ay gibi dergiler, bu yeni modernleşme hareketini destekleyen içerikler üretmiş, kadınların toplumsal rollerinden güzellik anlayışına, eğlence kültüründen eğitim reformlarına kadar geniş bir perspektifte Batılılaşmayı teşvik etmiştir. Ancak bu teşvik, halkın tamamını kapsamayıp, modernleşmeyi benimseyen belirli bir kesime hitap etmiştir.

Sonuç olarak, inkılaplar ve modernleşme süreci, elit kesimin dünya görüşünü şekillendiren bir gelişme olarak ön plana çıkarken, halkın tamamının bu değişime anında uyum sağlayamaması sosyal dönüşümün bölgesel ve sınıfsal farklılıklarla ilerlediğini göstermektedir. Yerel kimliğin korunması ile Batılılaşma arasındaki denge, toplumun farklı kesimlerinde farklı biçimlerde algılanmış ve bu süreç, ilerleyen yıllarda daha geniş katılım ile dengelenmeye çalışılmıştır.

EKLER

Ek-1: 1924 Kapakları

MART

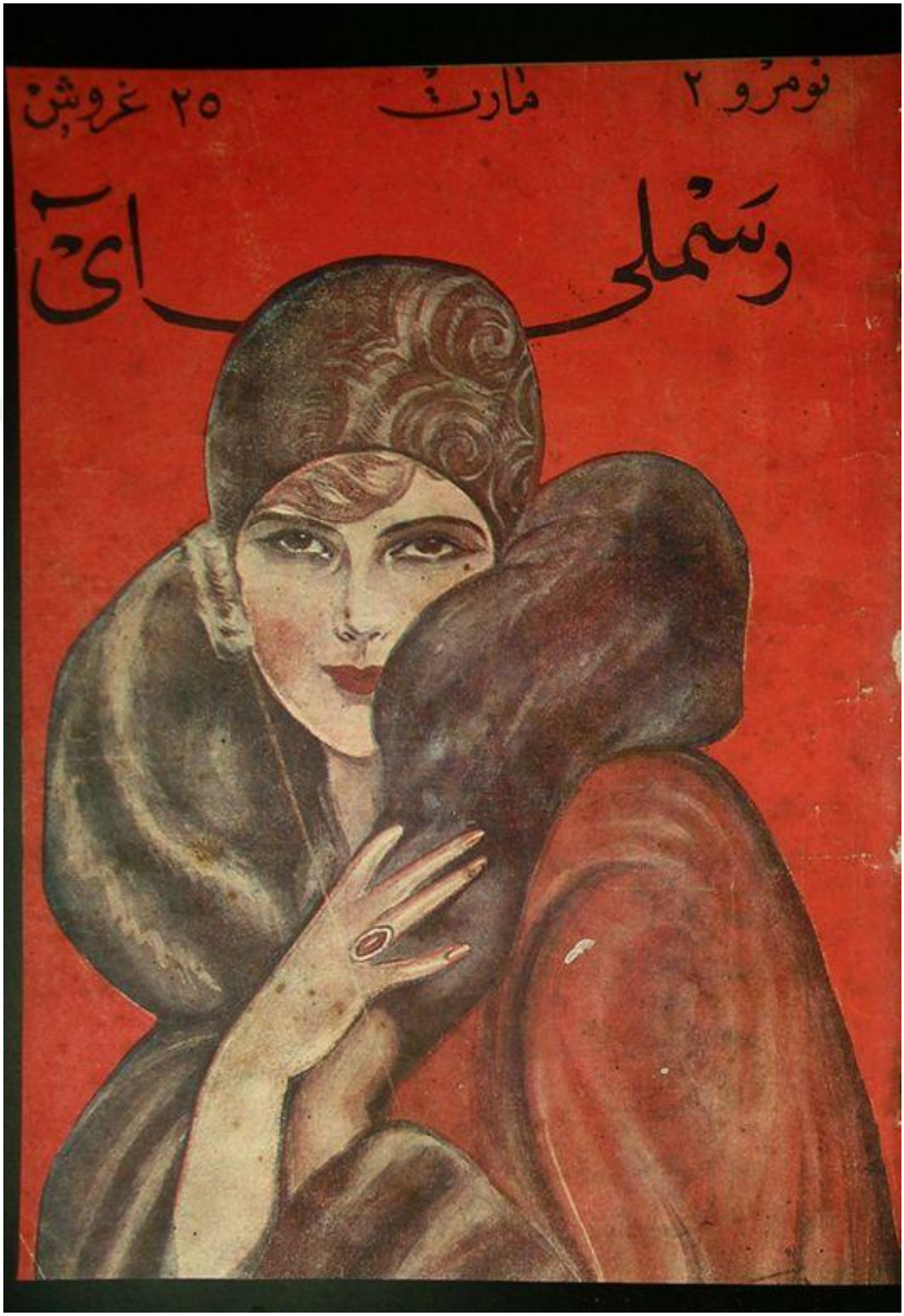

NİSAN

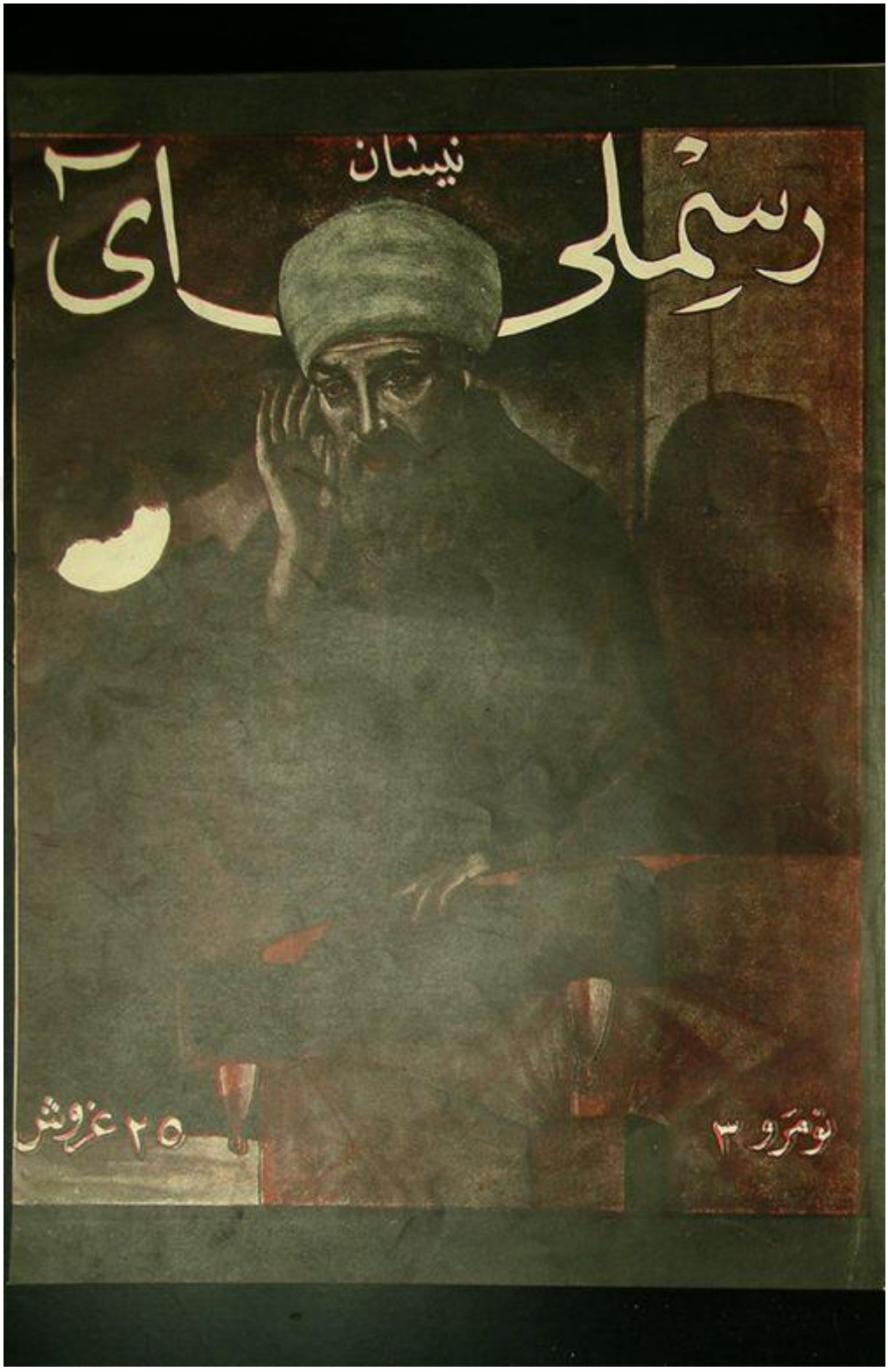

MAYIS

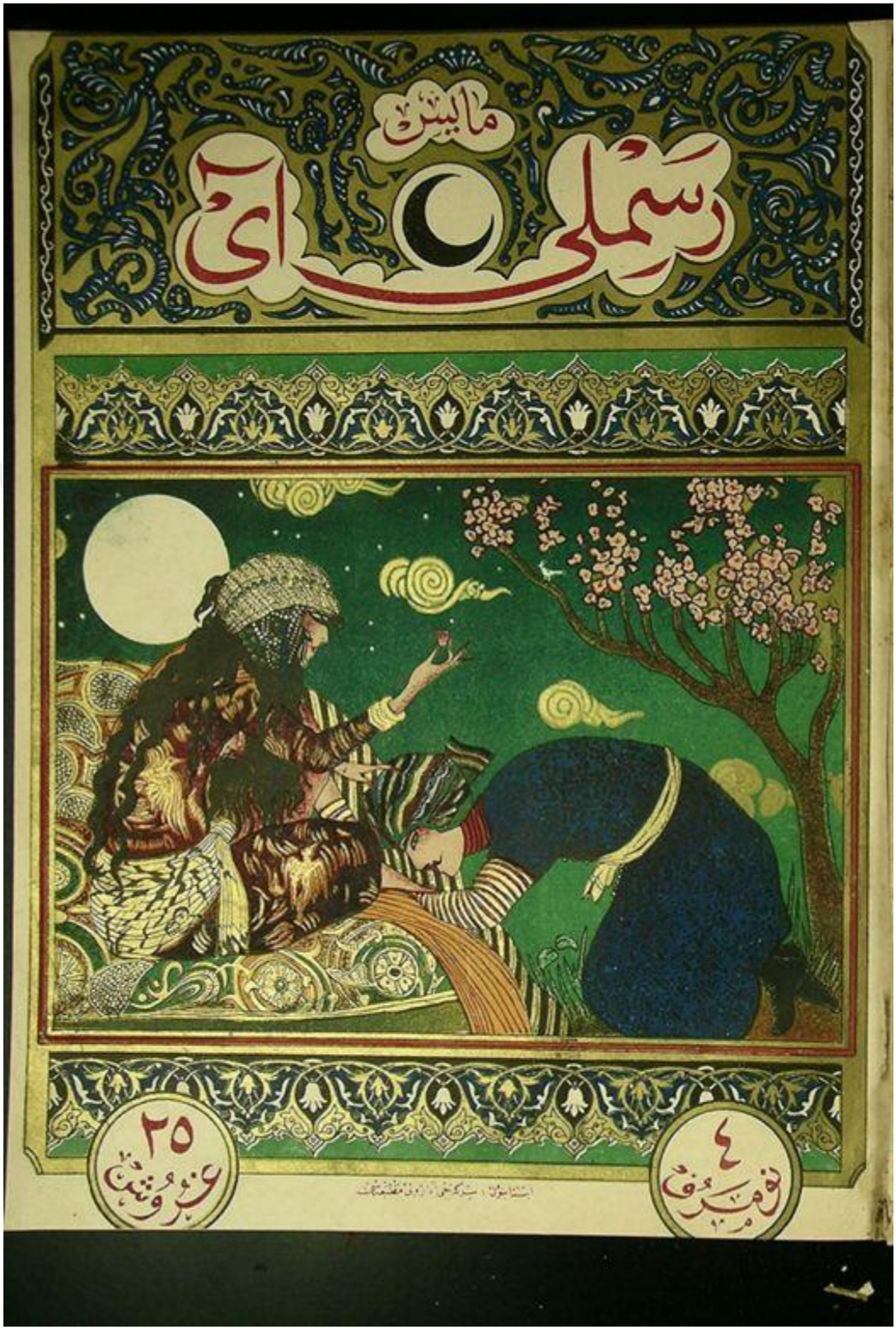

HAZİRAN

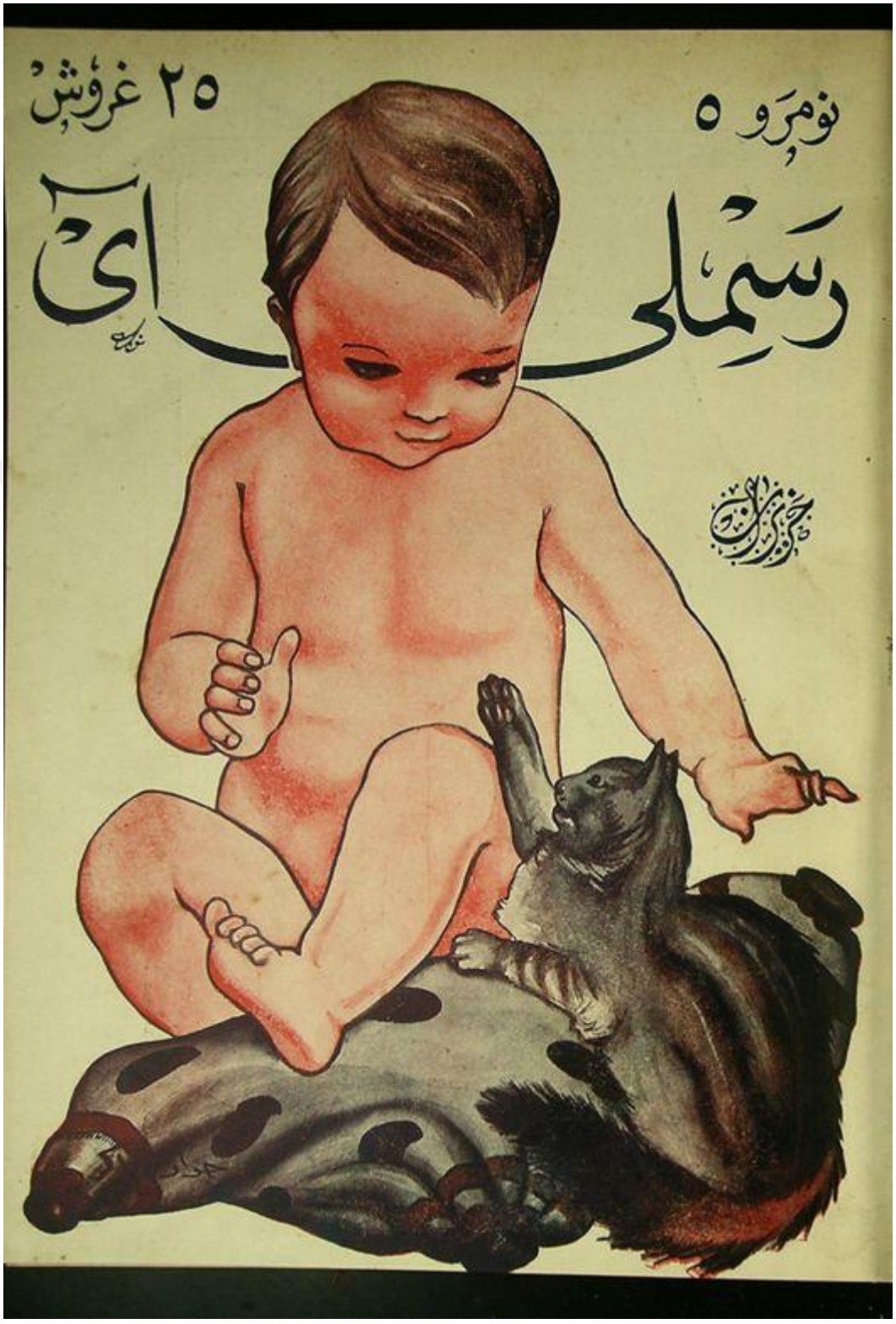

TEMMUZ

AĞUSTOS

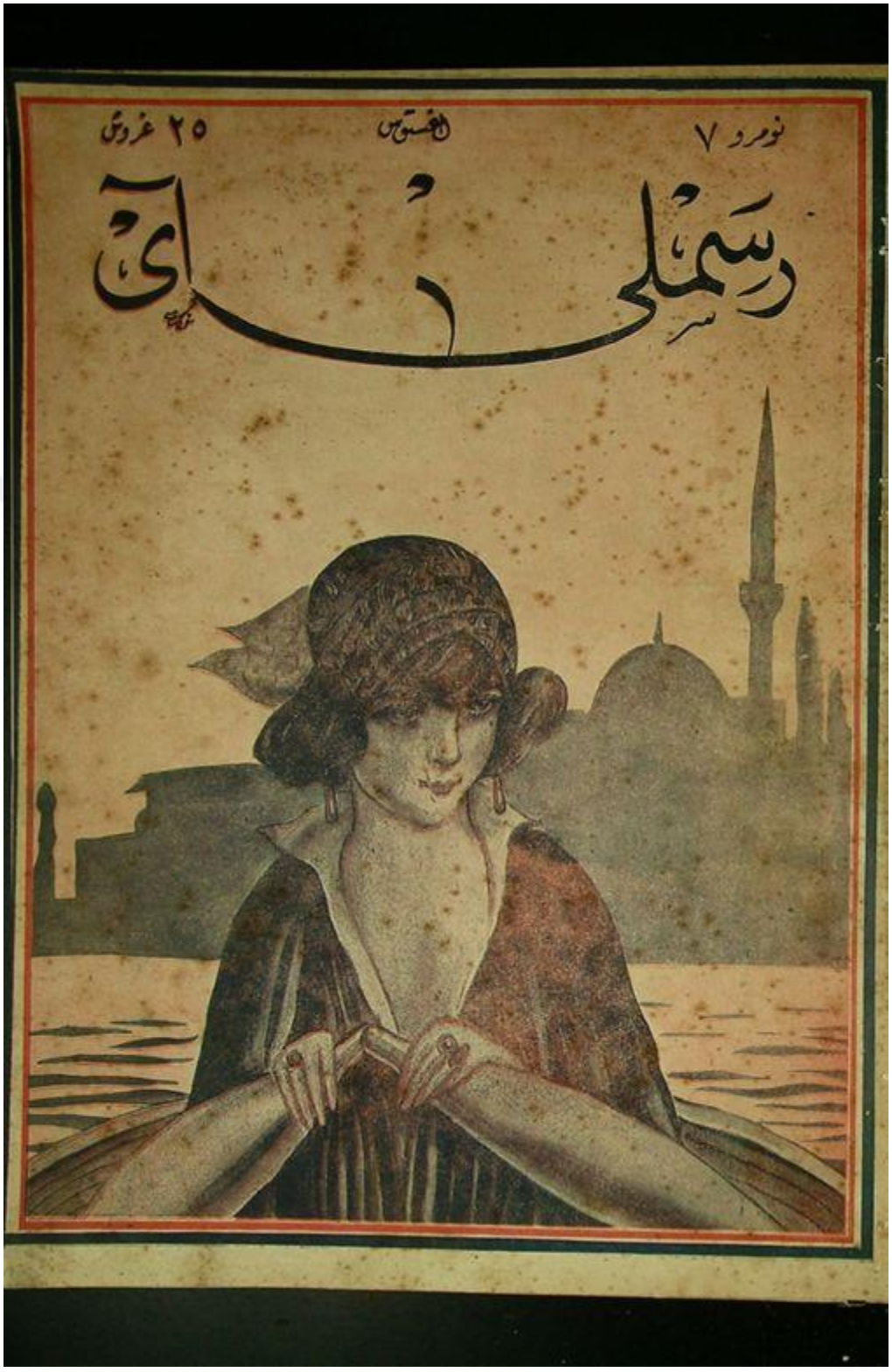

EYLÜL

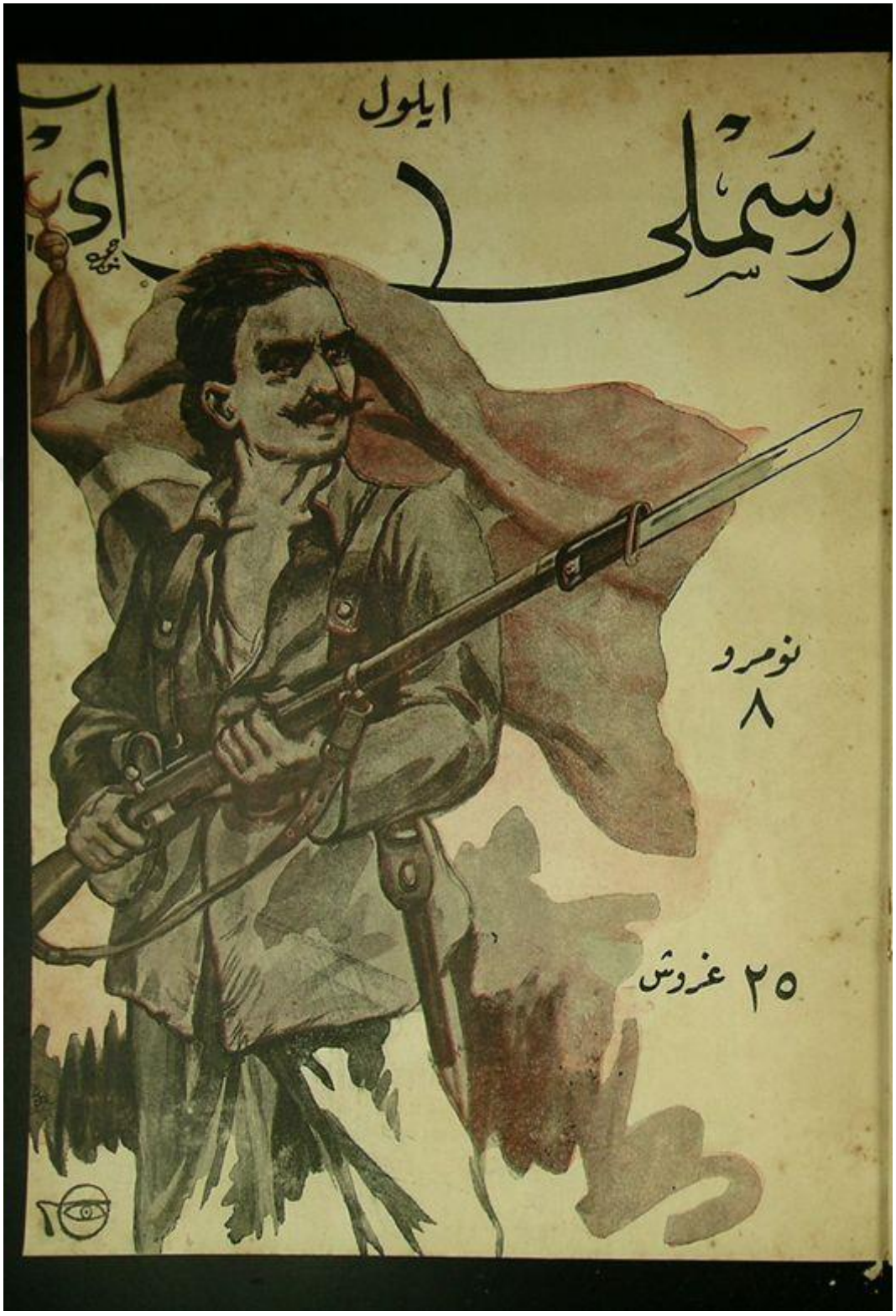

TEŞRİNİEVVEL

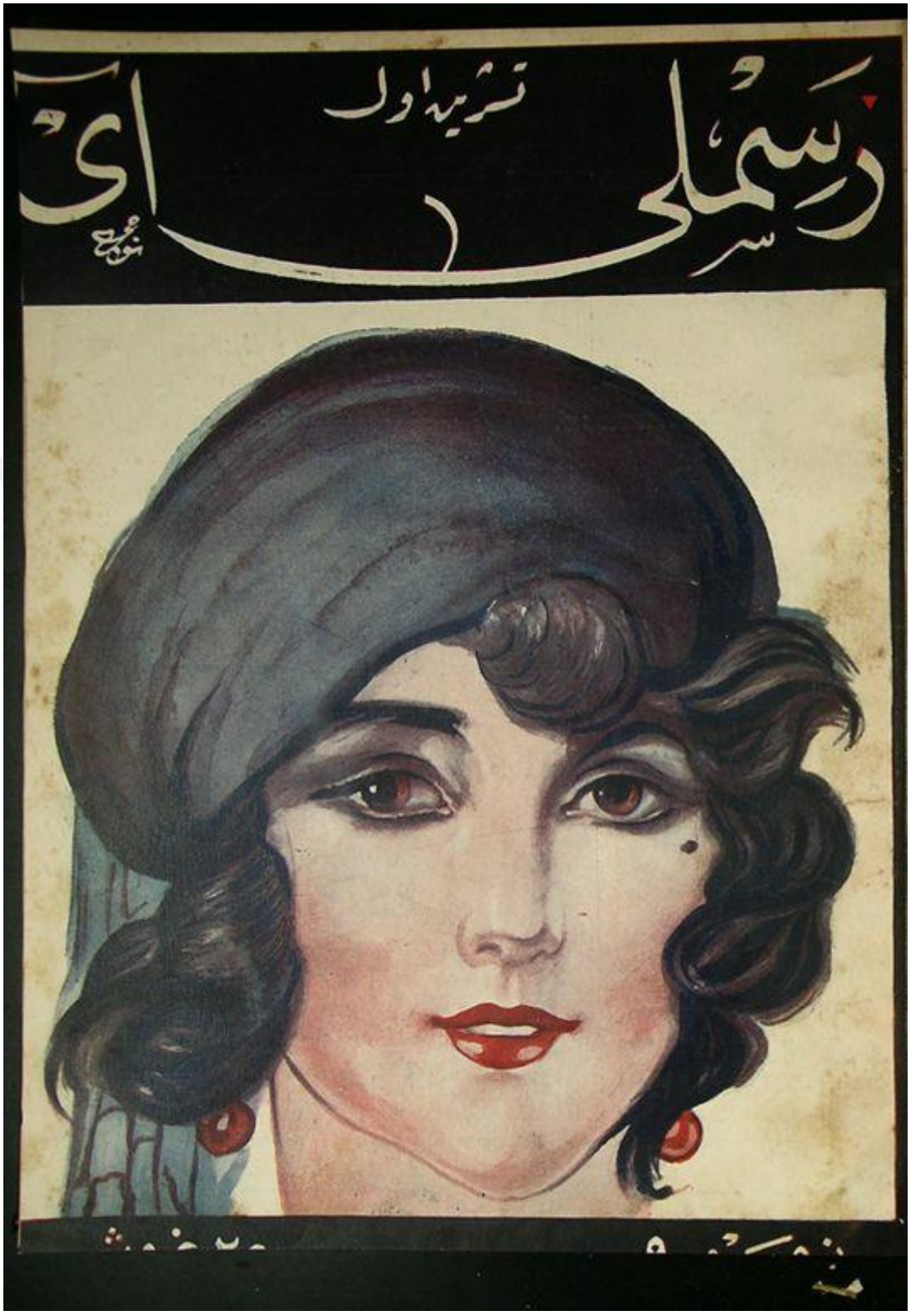

TEŞRİNİSANİ

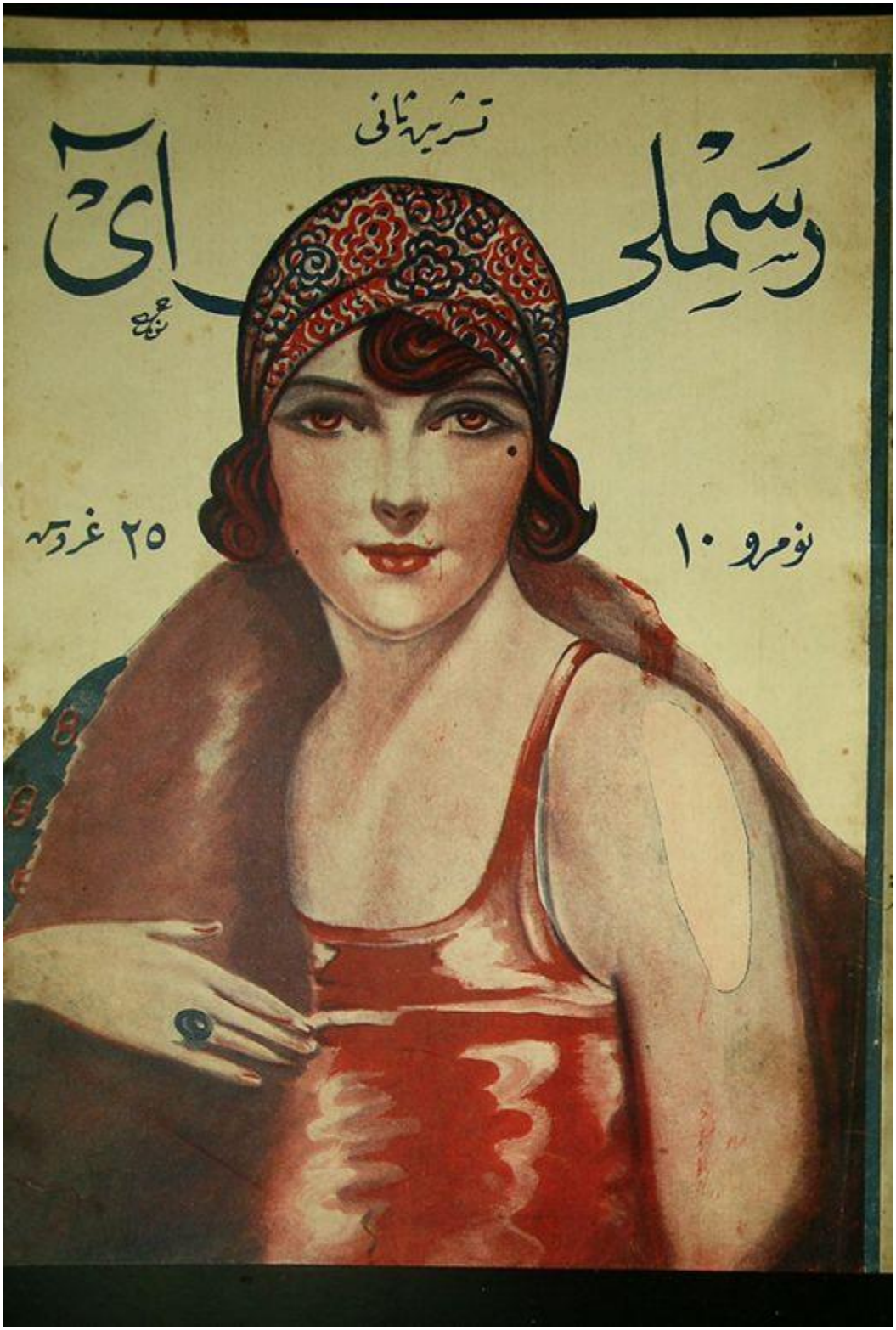

KÂNUNUEVVEL

KANUN-I SANİ

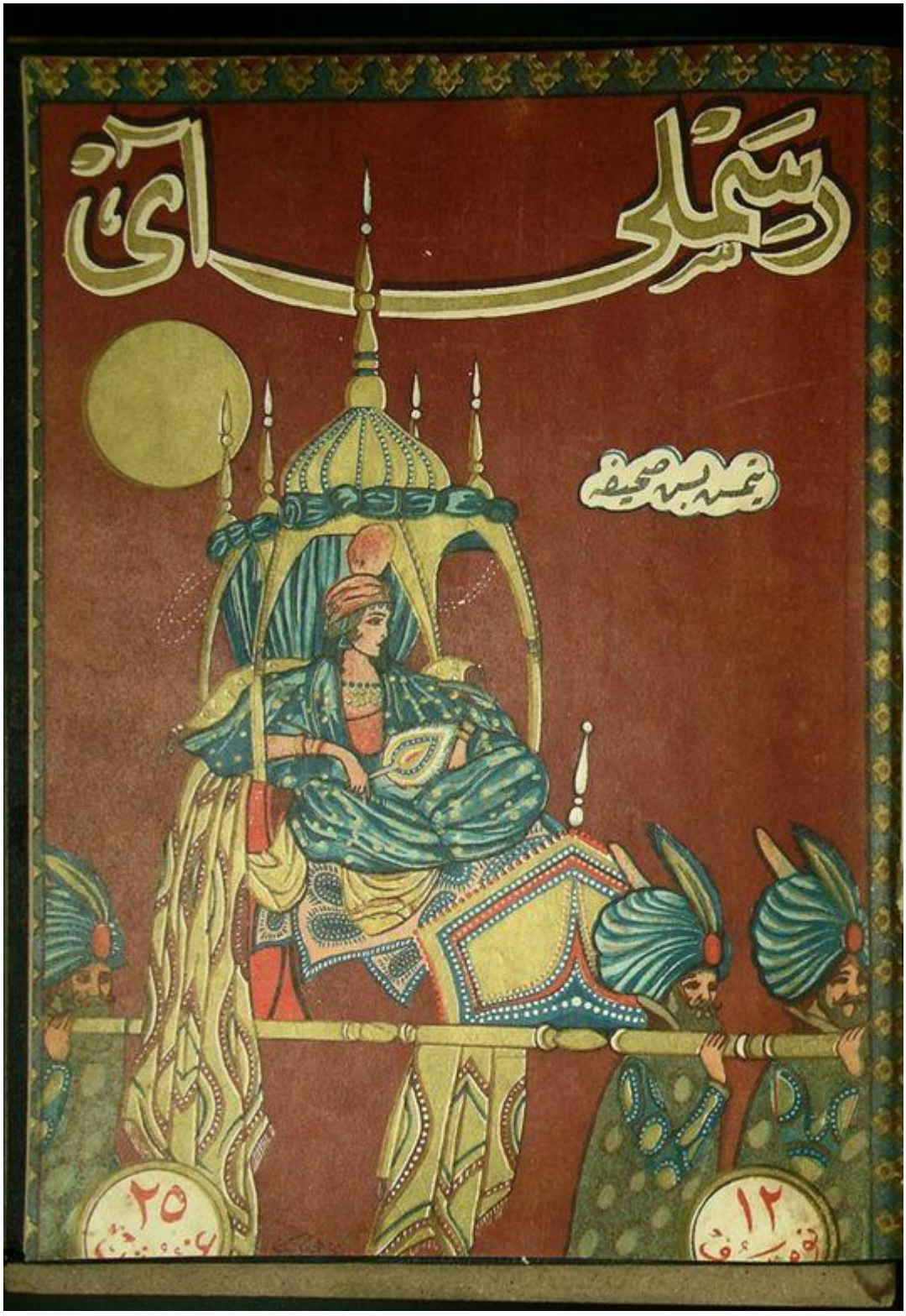

ŞUBAT

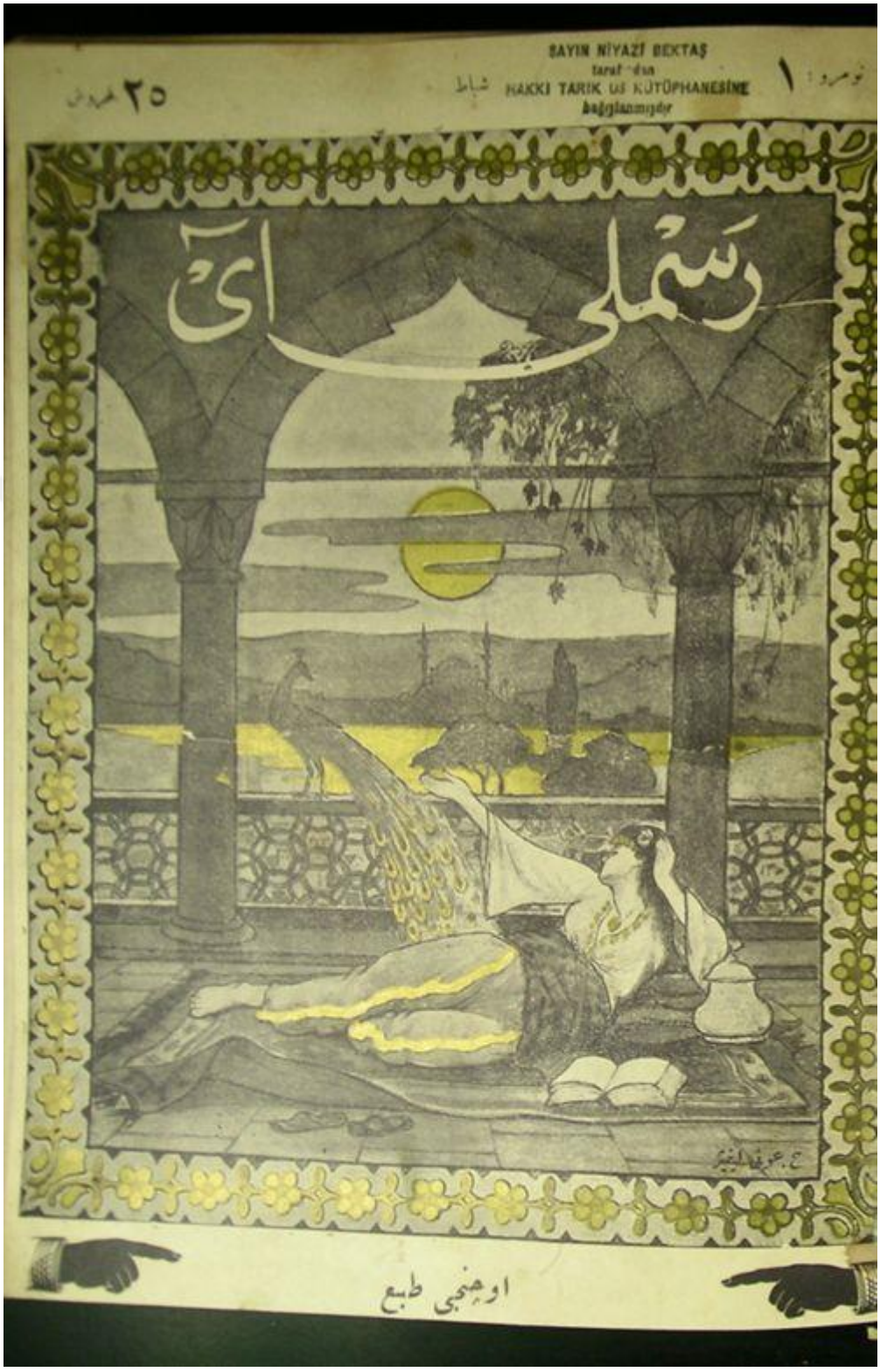
SAYIN NİYAZİ BEKTAŞ
taraf'dan
HAKKI TARIK US KÜTÜPHANESİNE
bağışlanmıştır
رسملی آی
اوچنجی طبع

Ek-2: 1925 Kapakları

MART

NİSAN

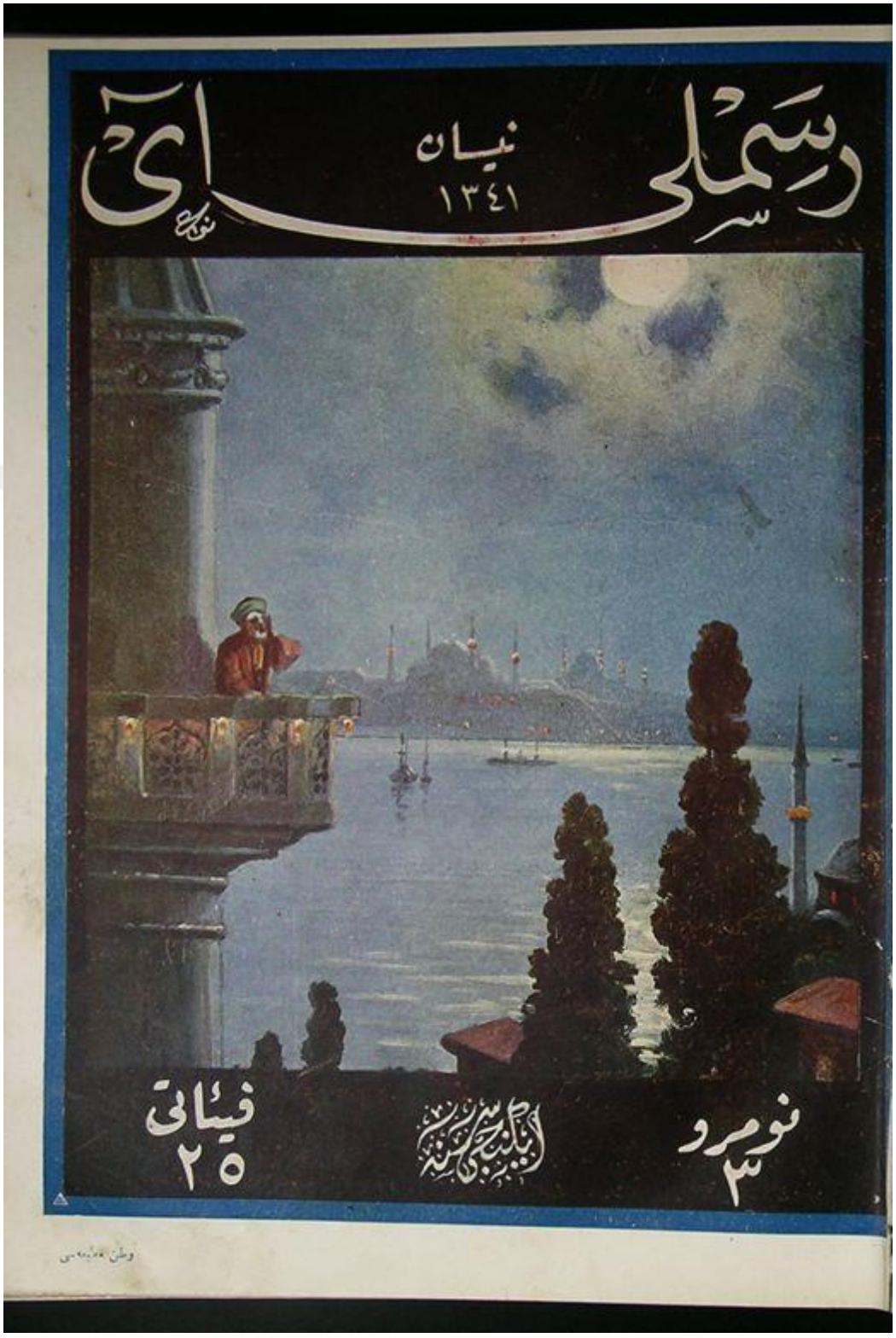

MAYIS

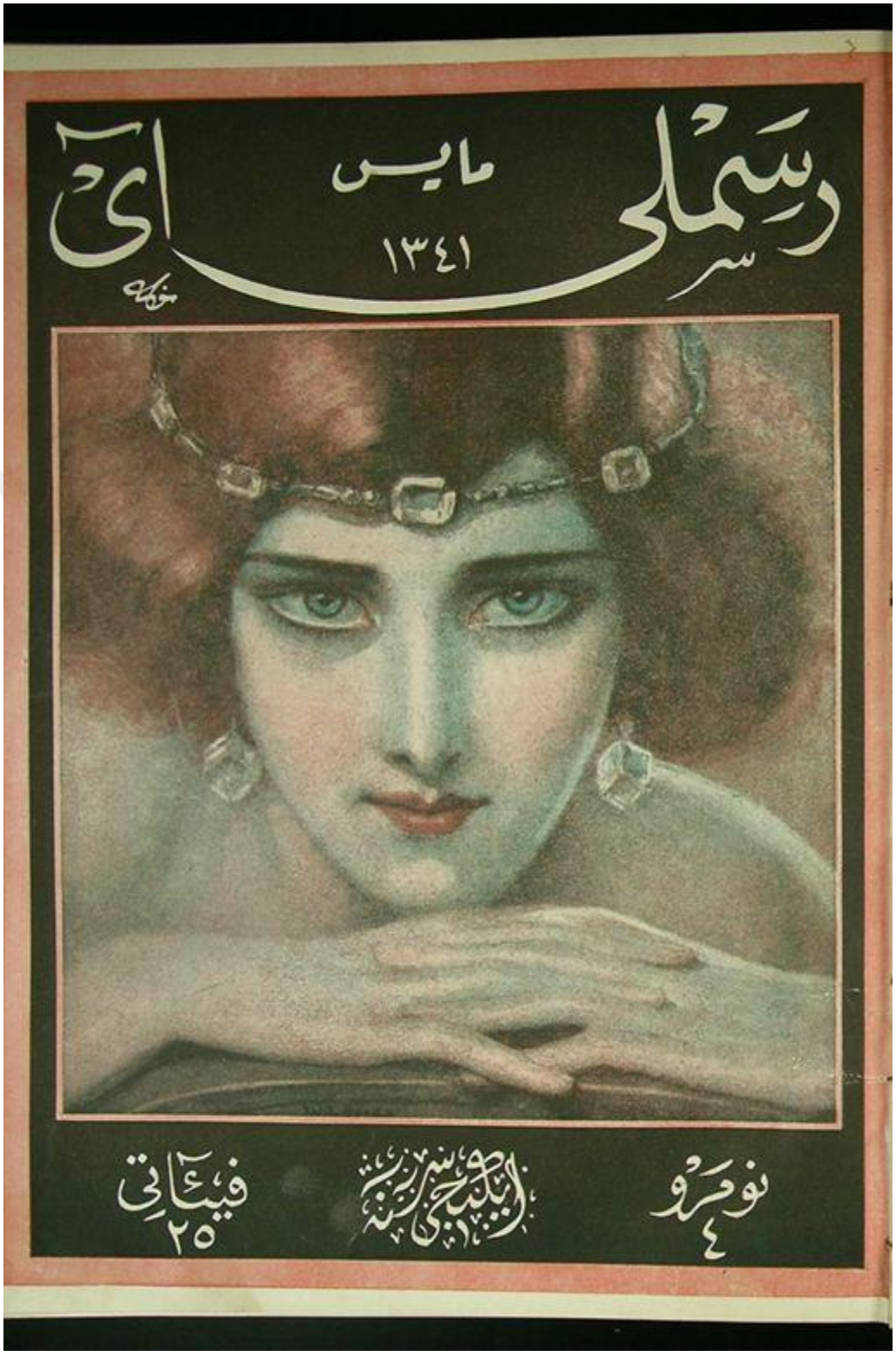

HAZİRAN

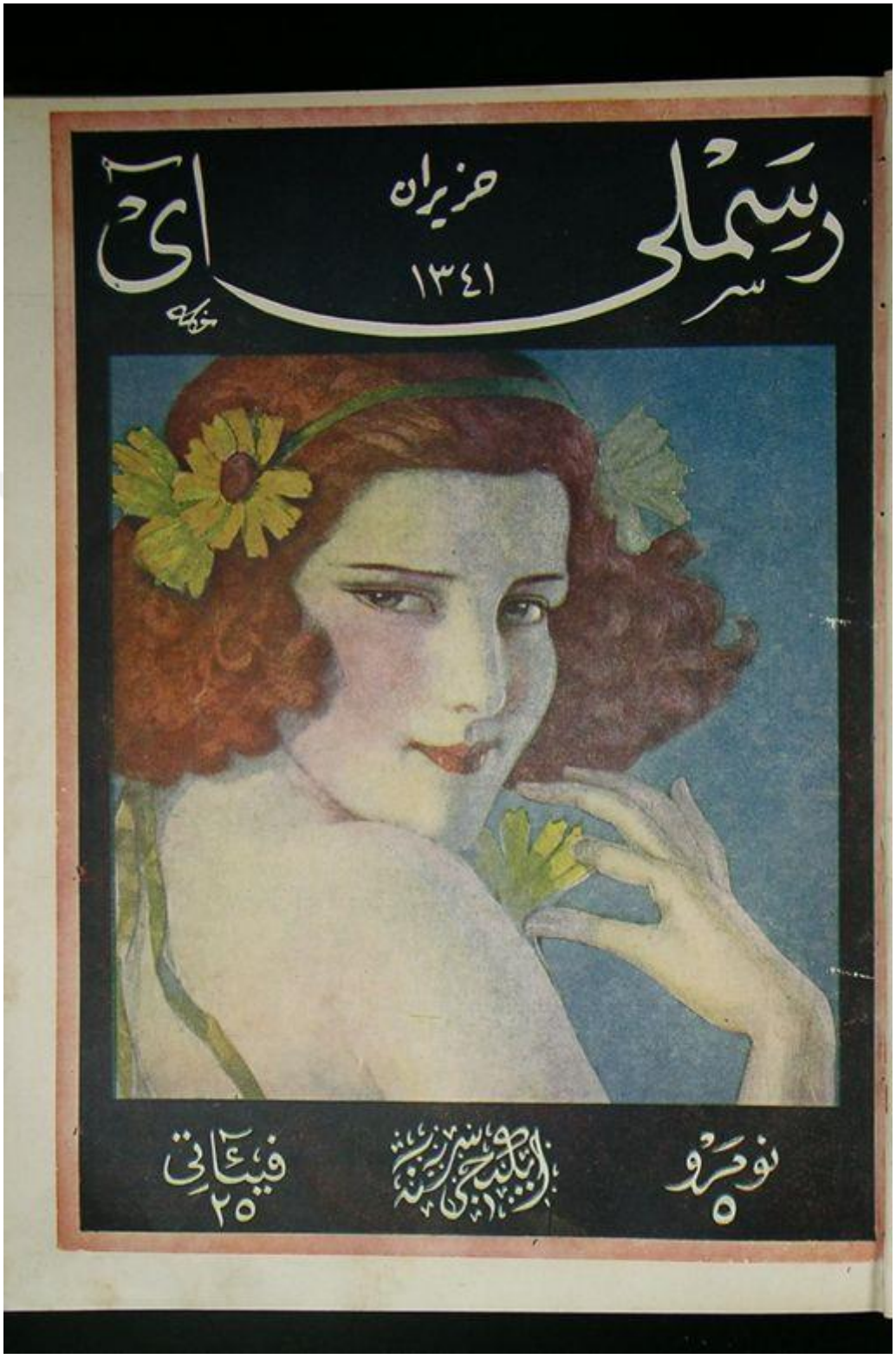

TEMMUZ

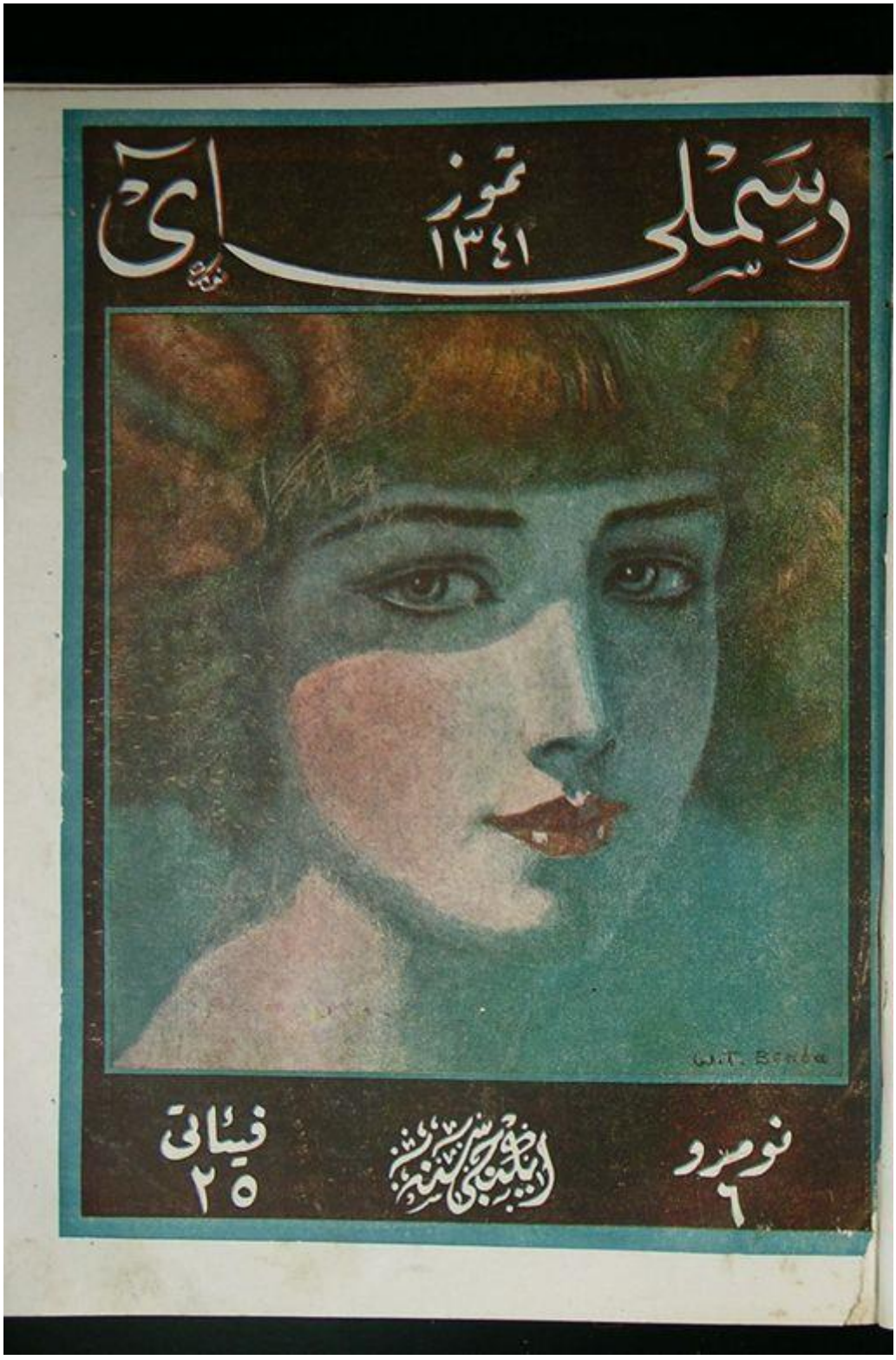

AĞUSTOS

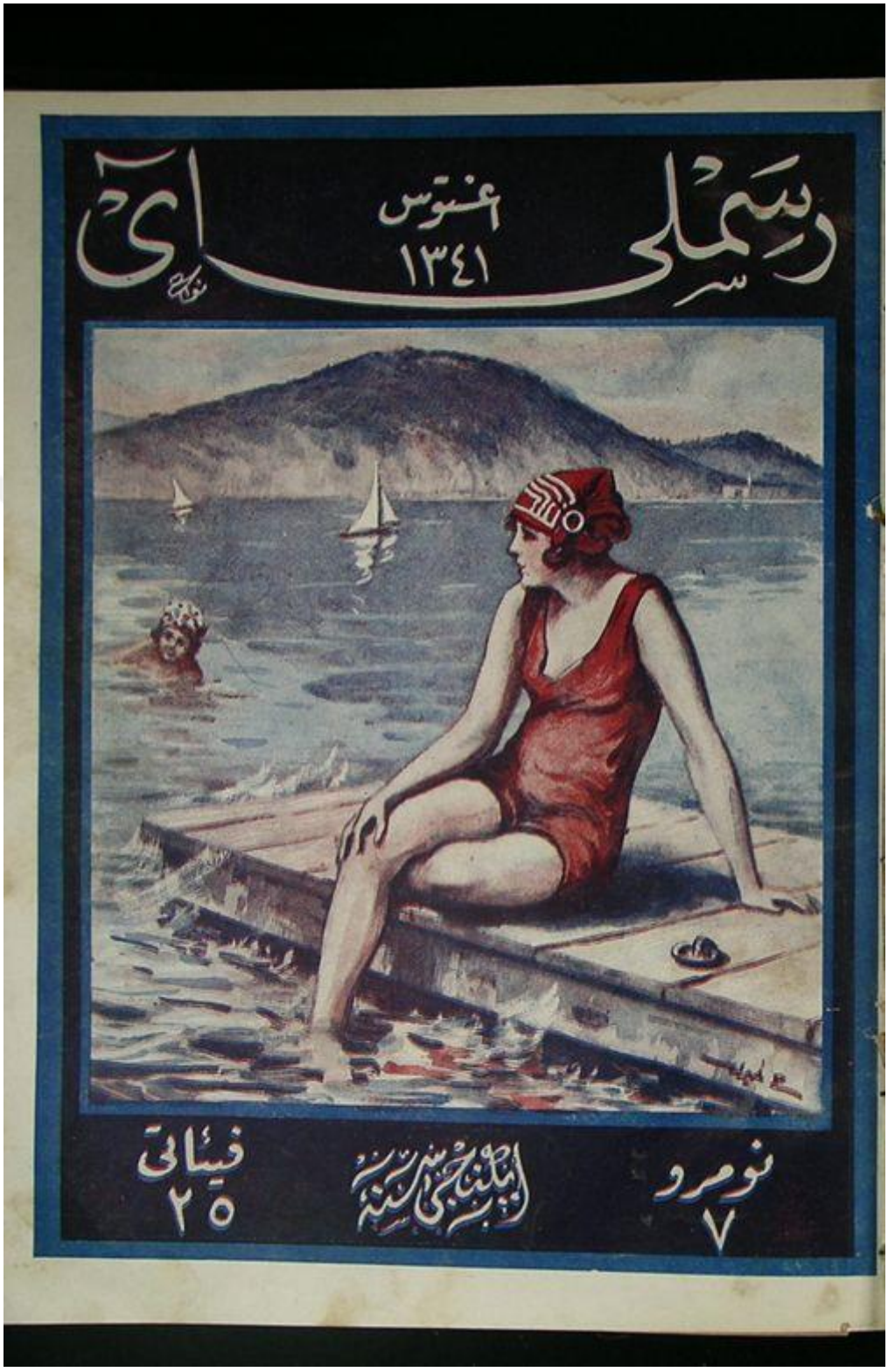

EYLÜL

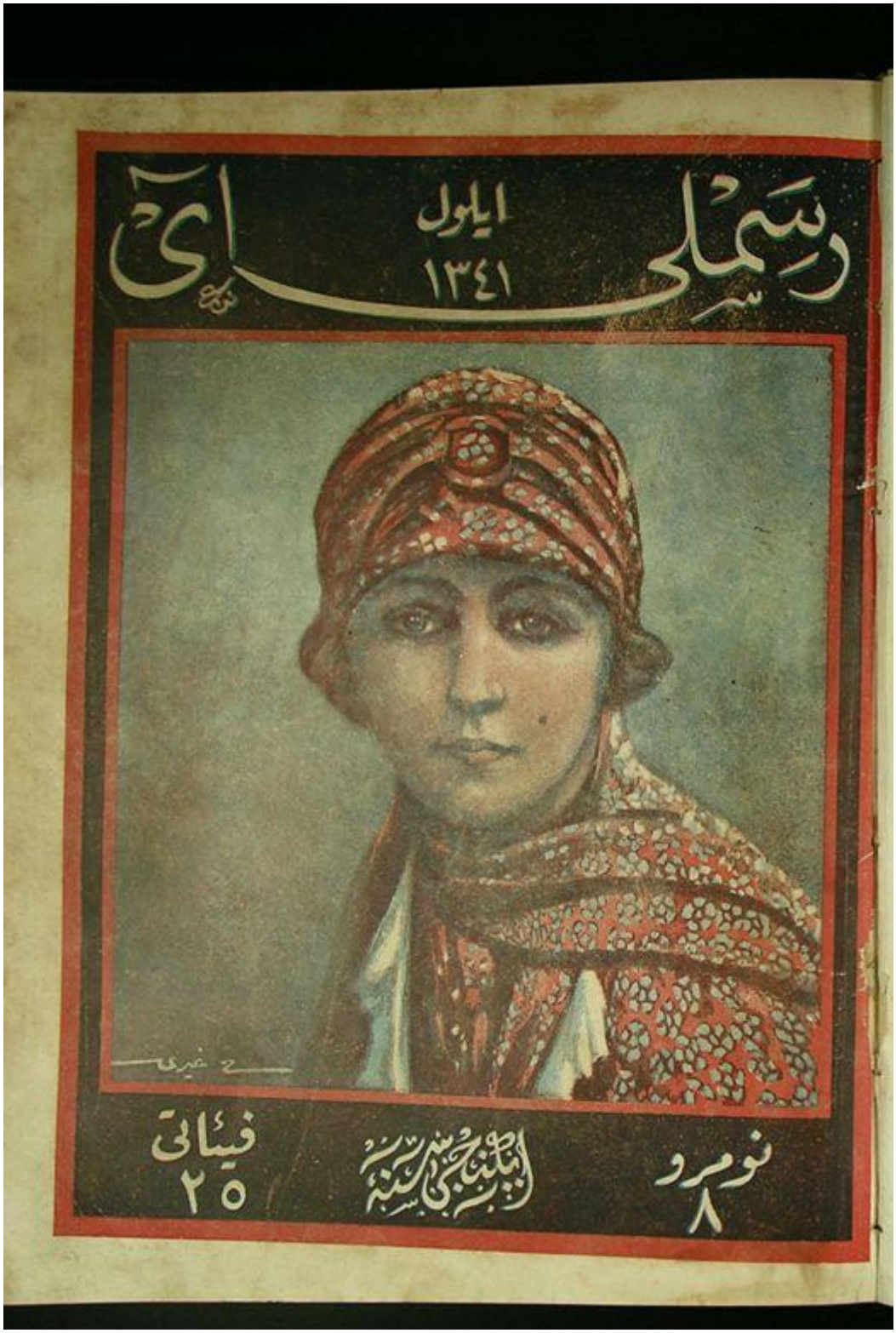

TEŞRİNİEVVEL

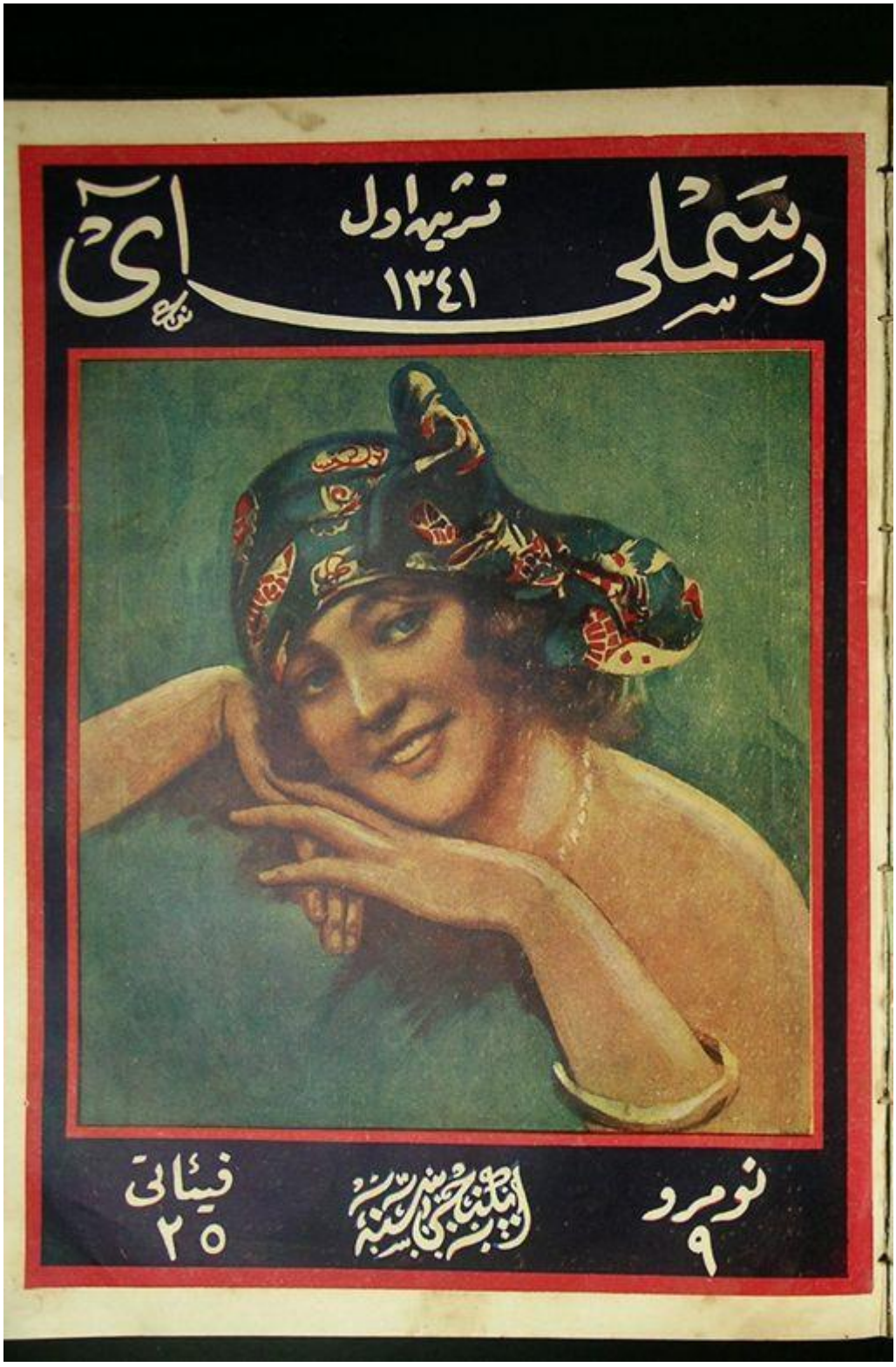

TEŞRİNİSANİ

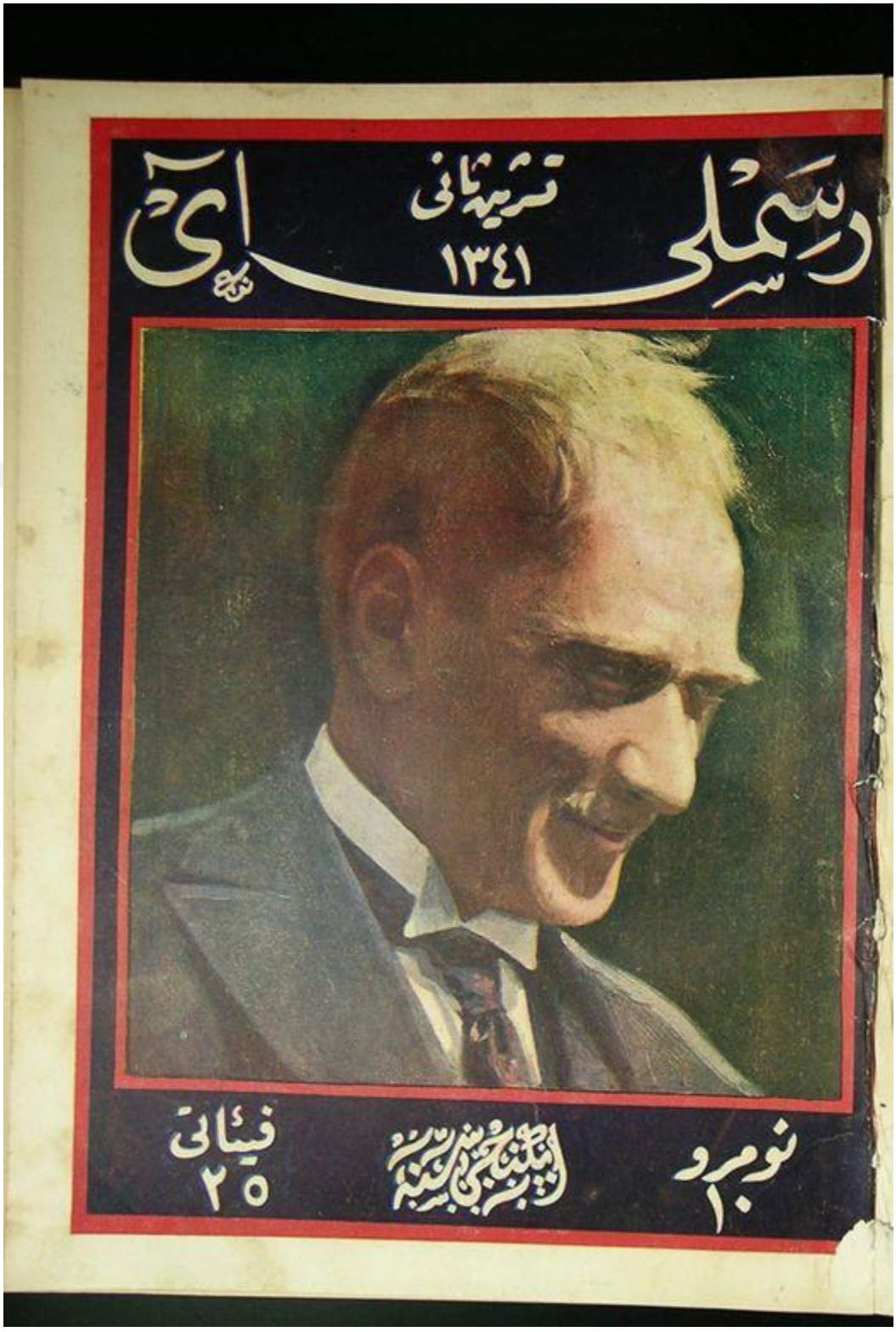

KÂNUNUEVVEL

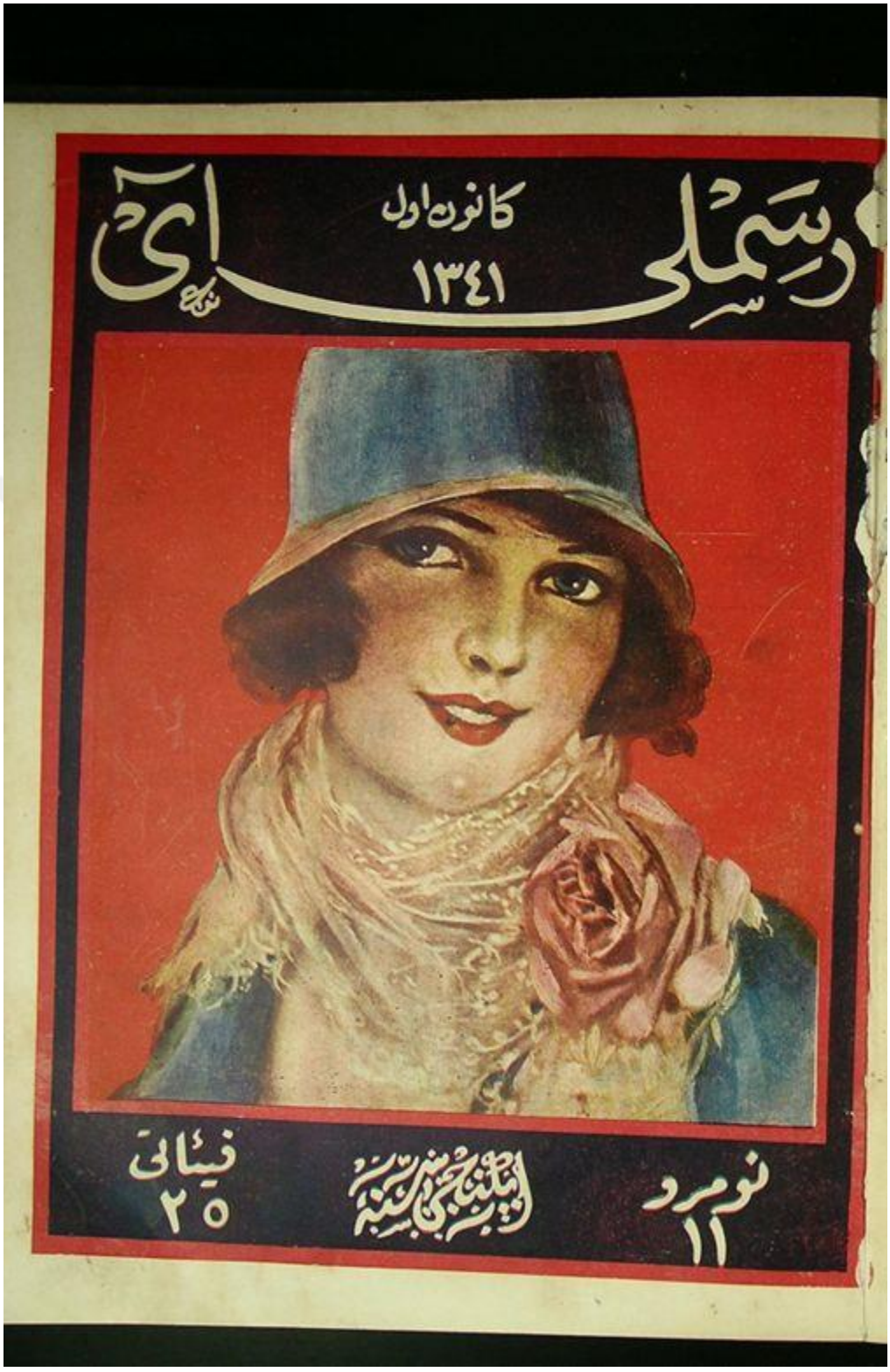

ŞUBAT

Ek-3: 1926 Kapakları

MART

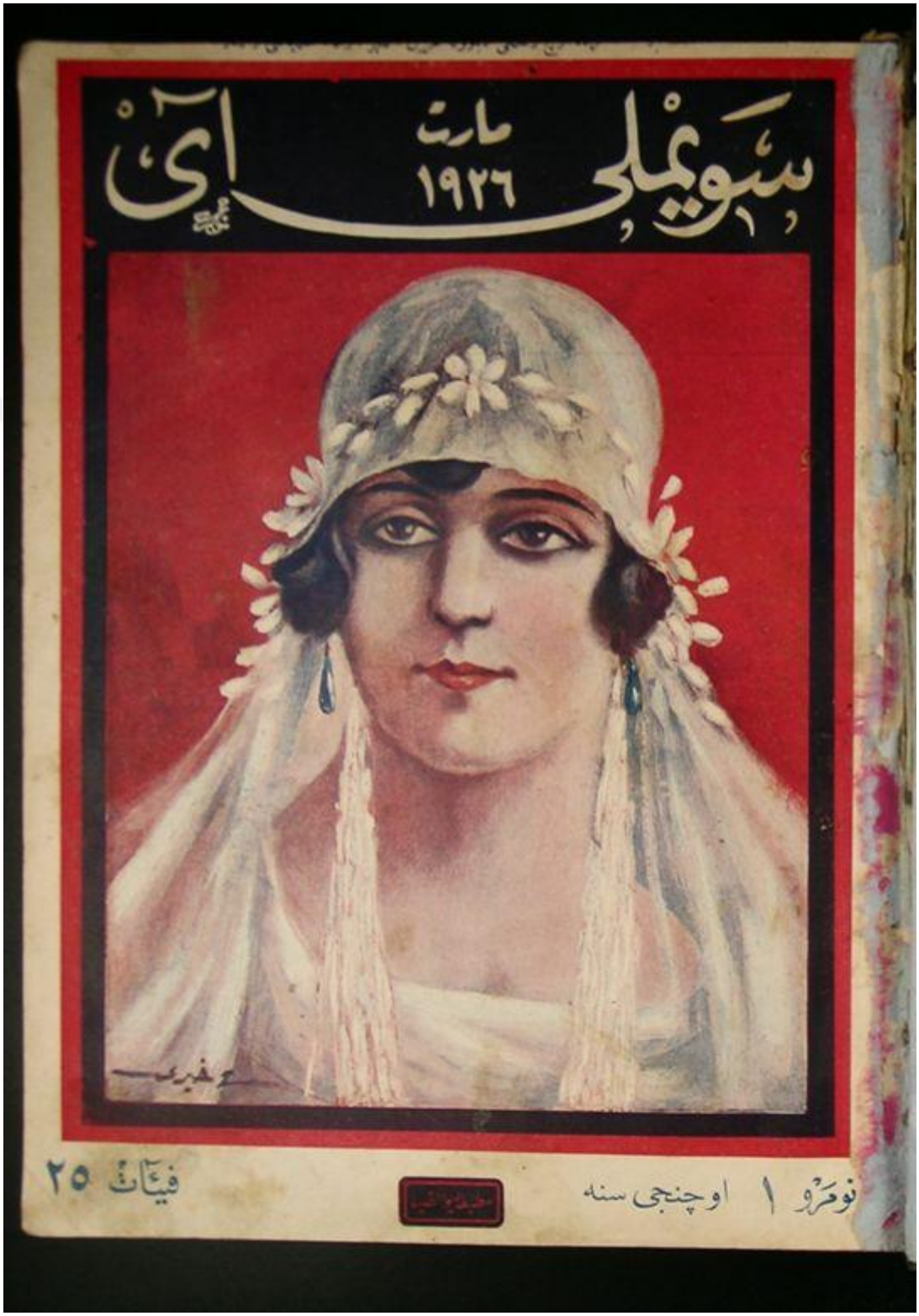

NİSAN

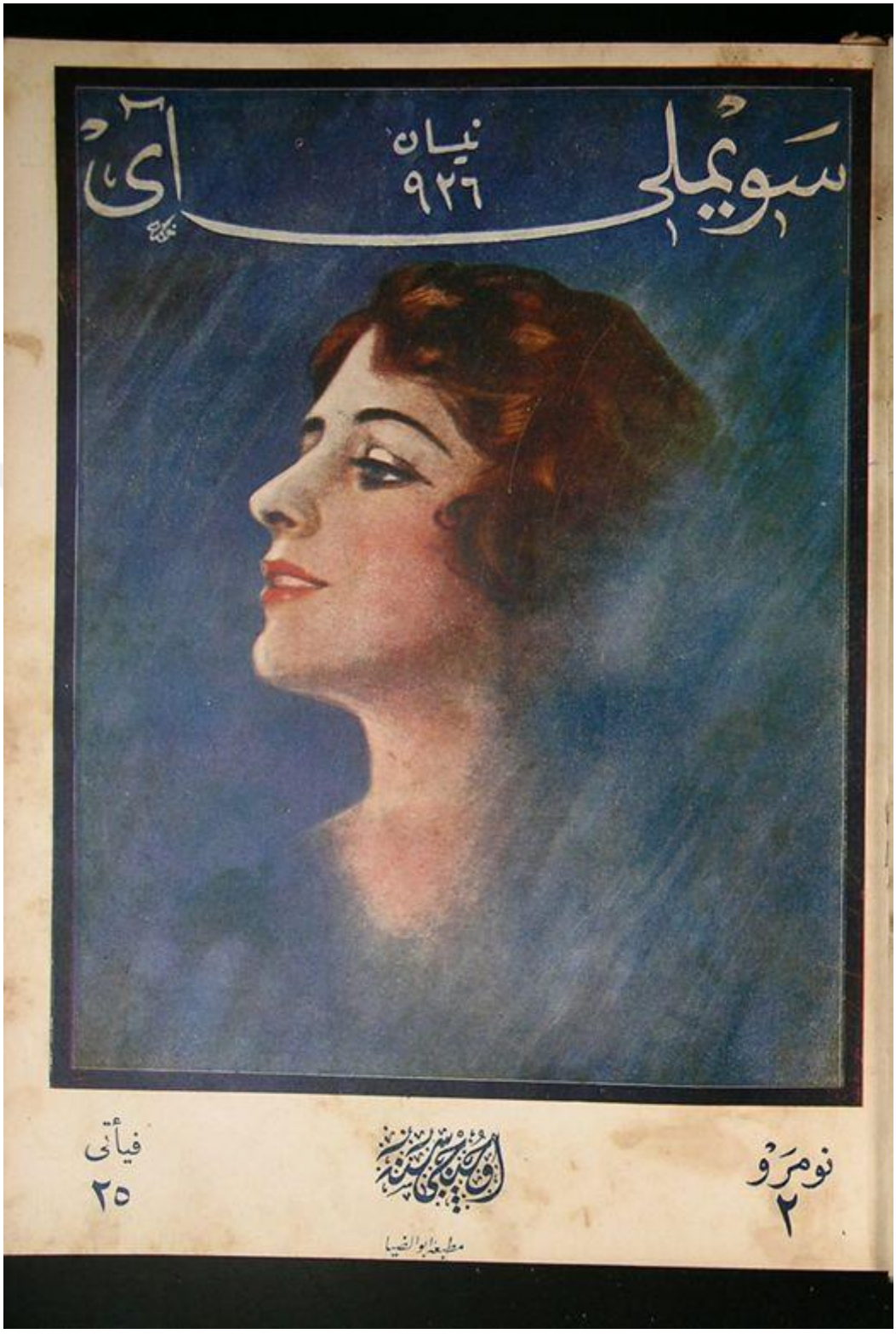

MAYIS

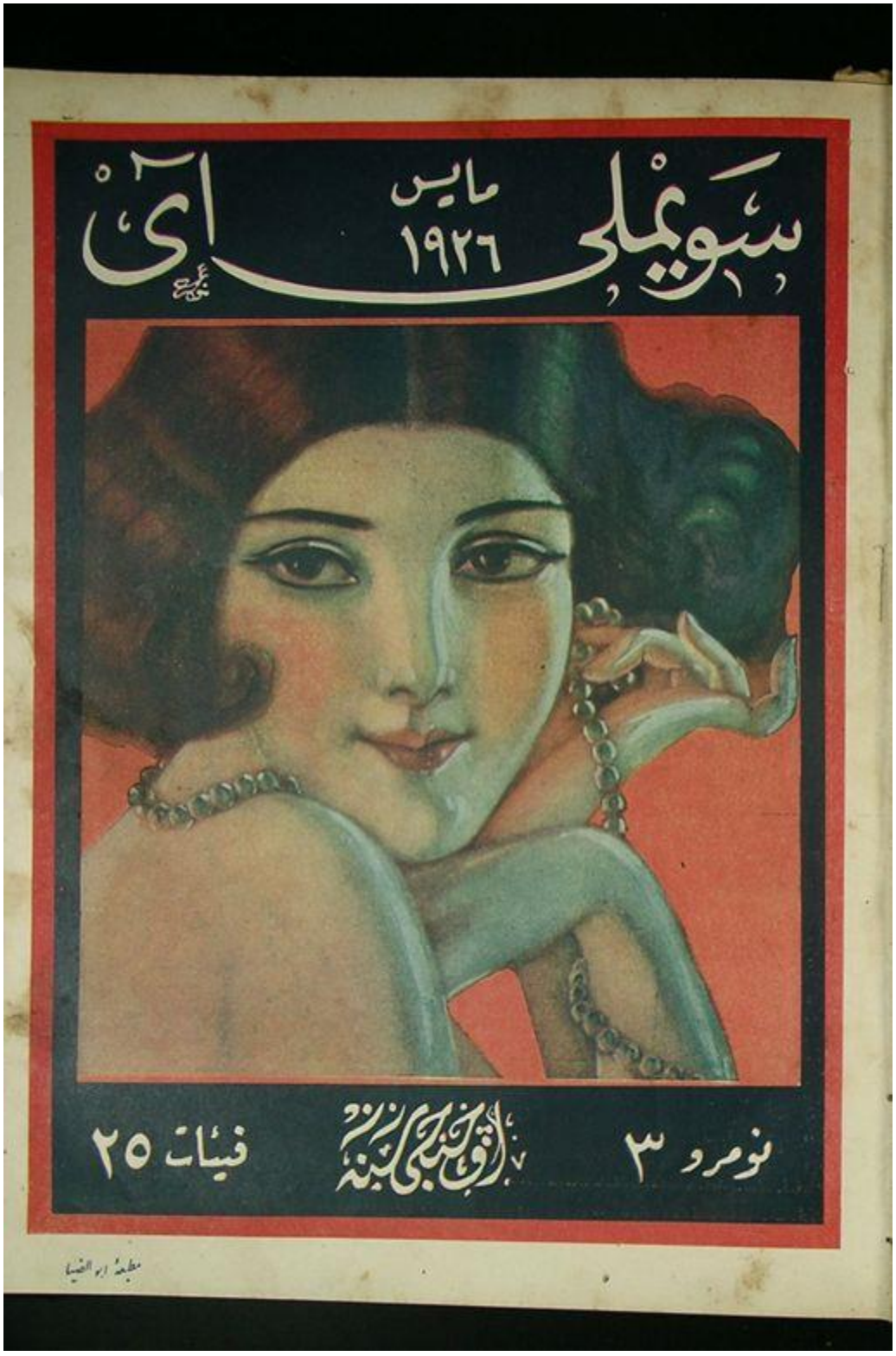

HAZİRAN

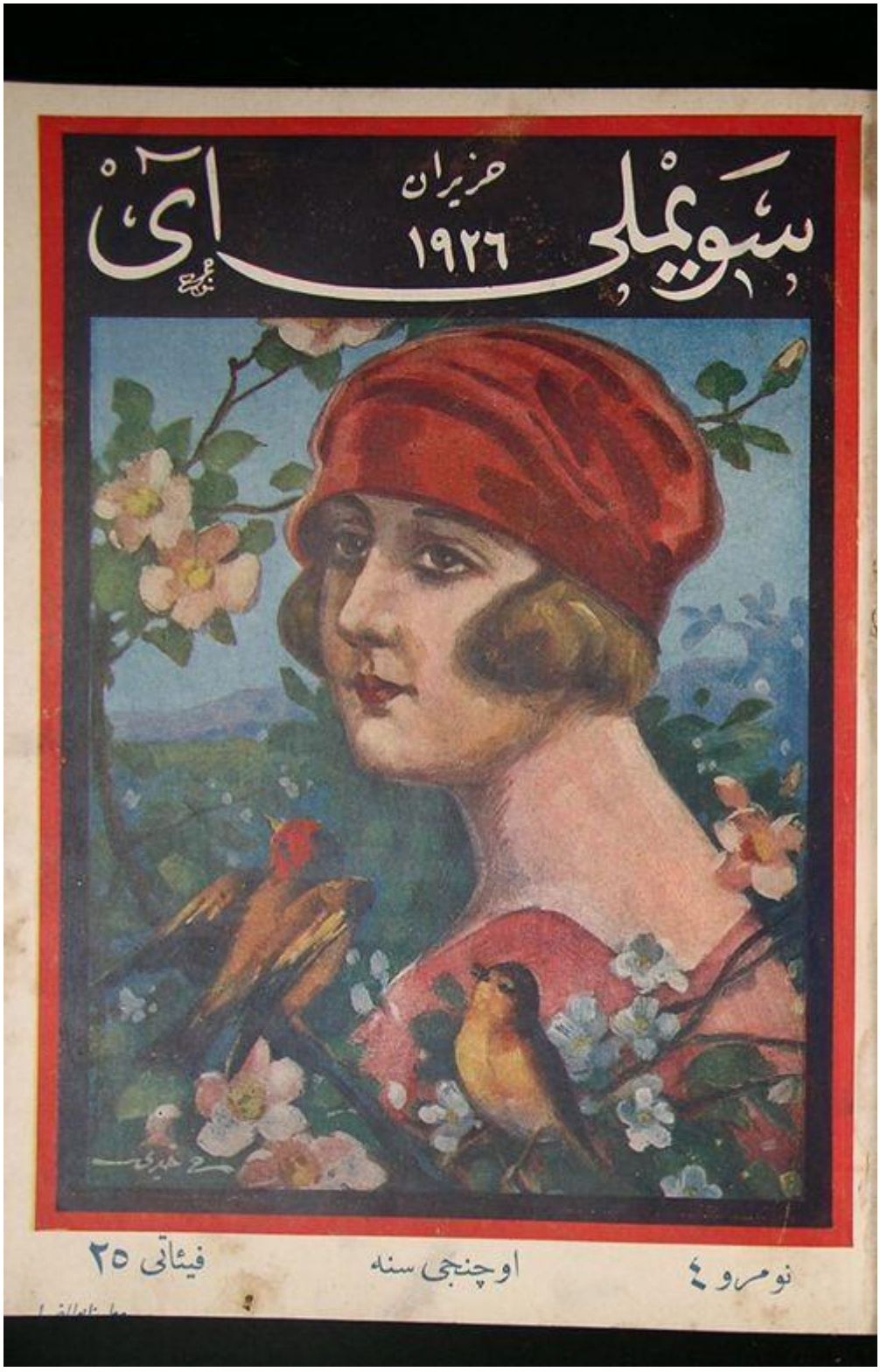

TEMMUZ

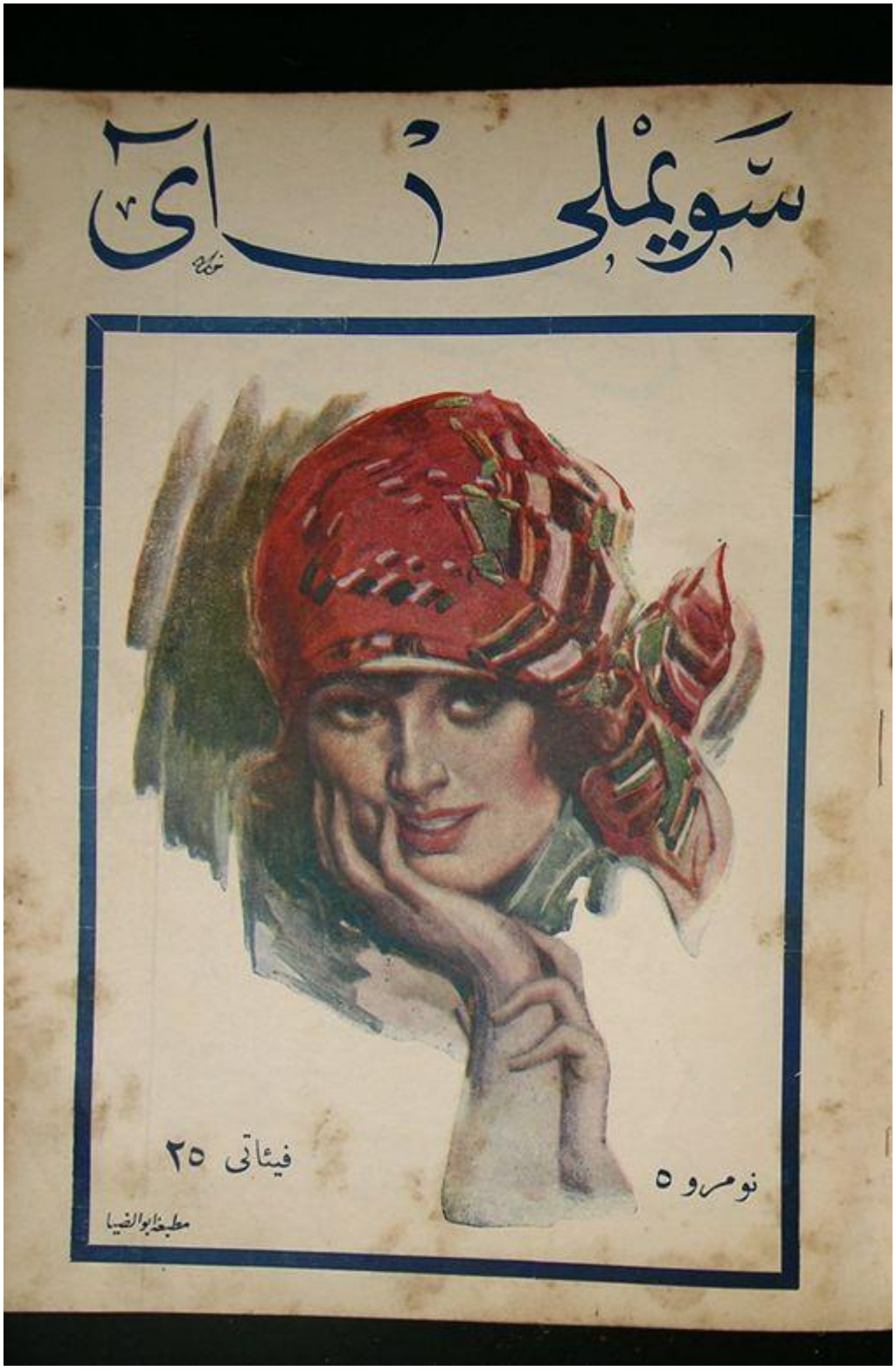

AĞUSTOS

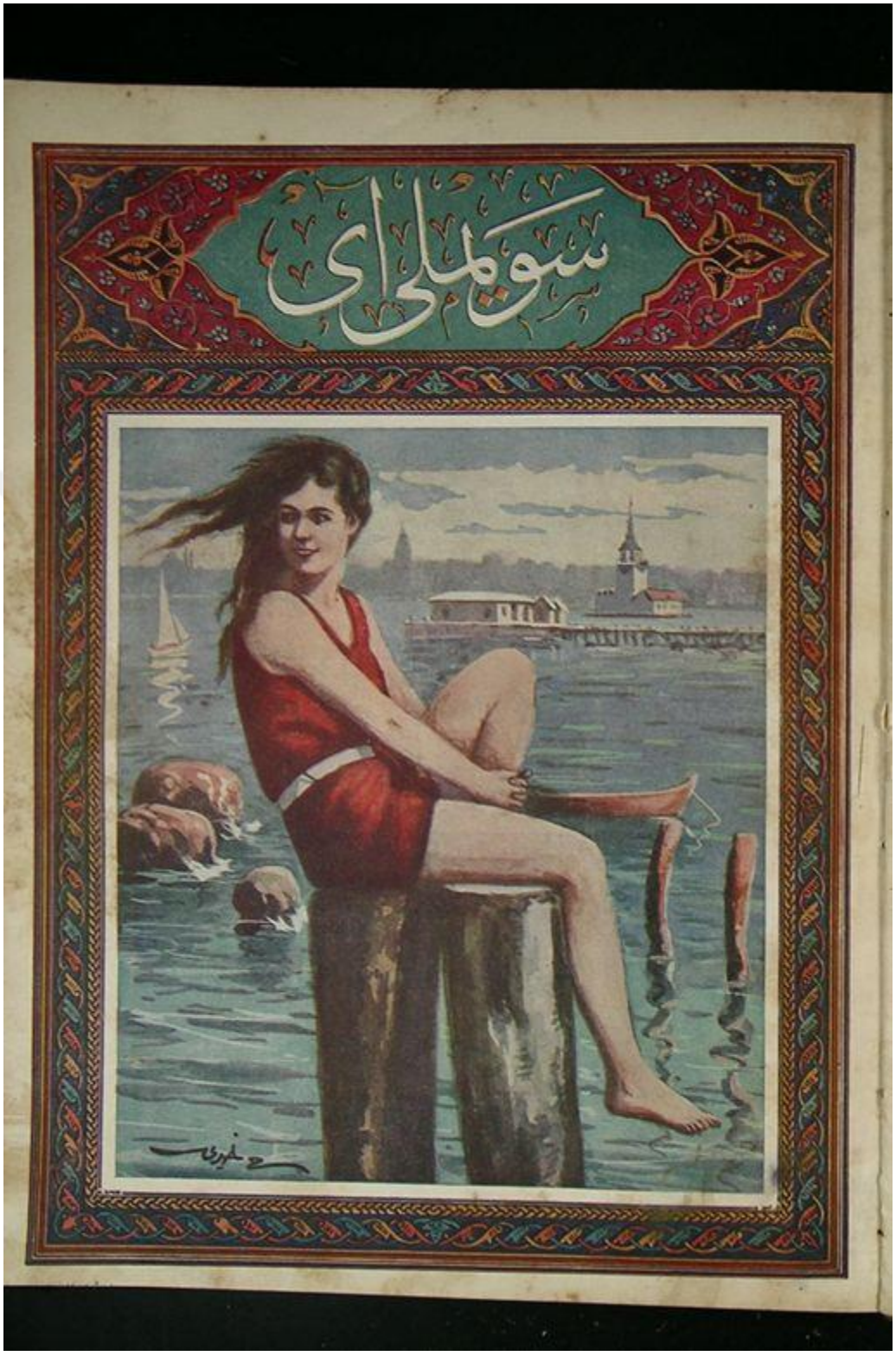

EYLÜL

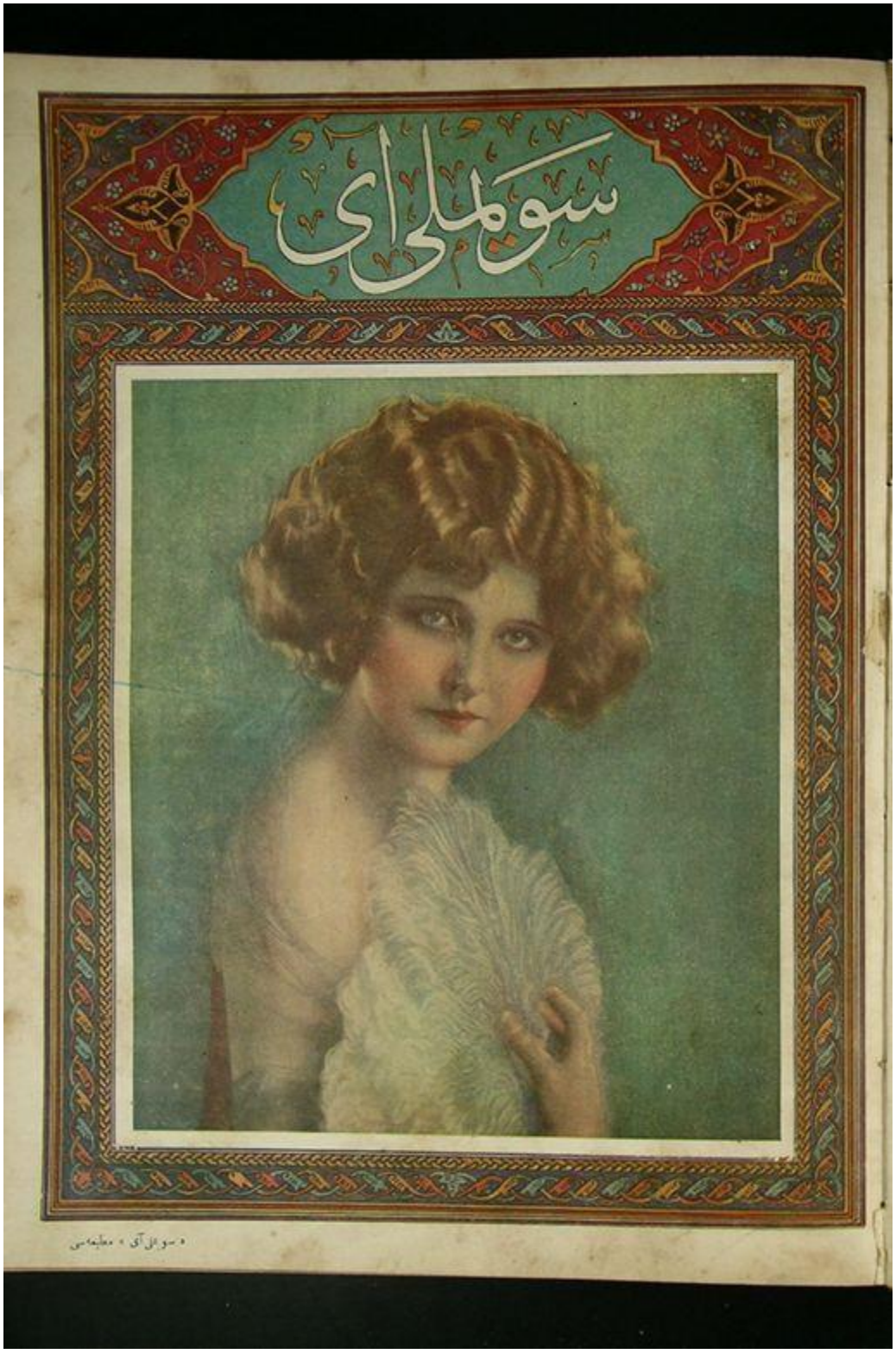

TEŞRİNİEVVEL

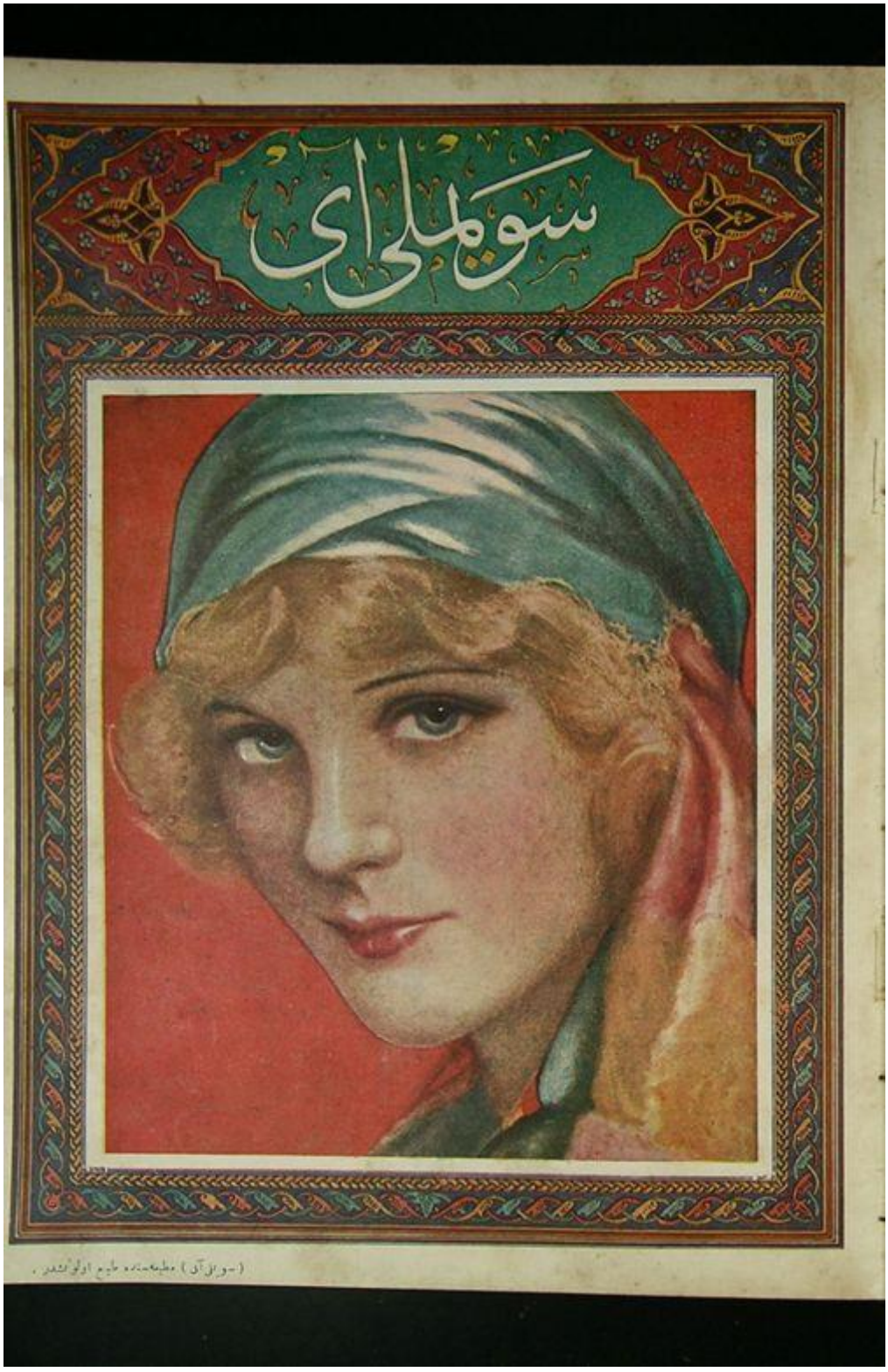

TEŞRİNİSANİ

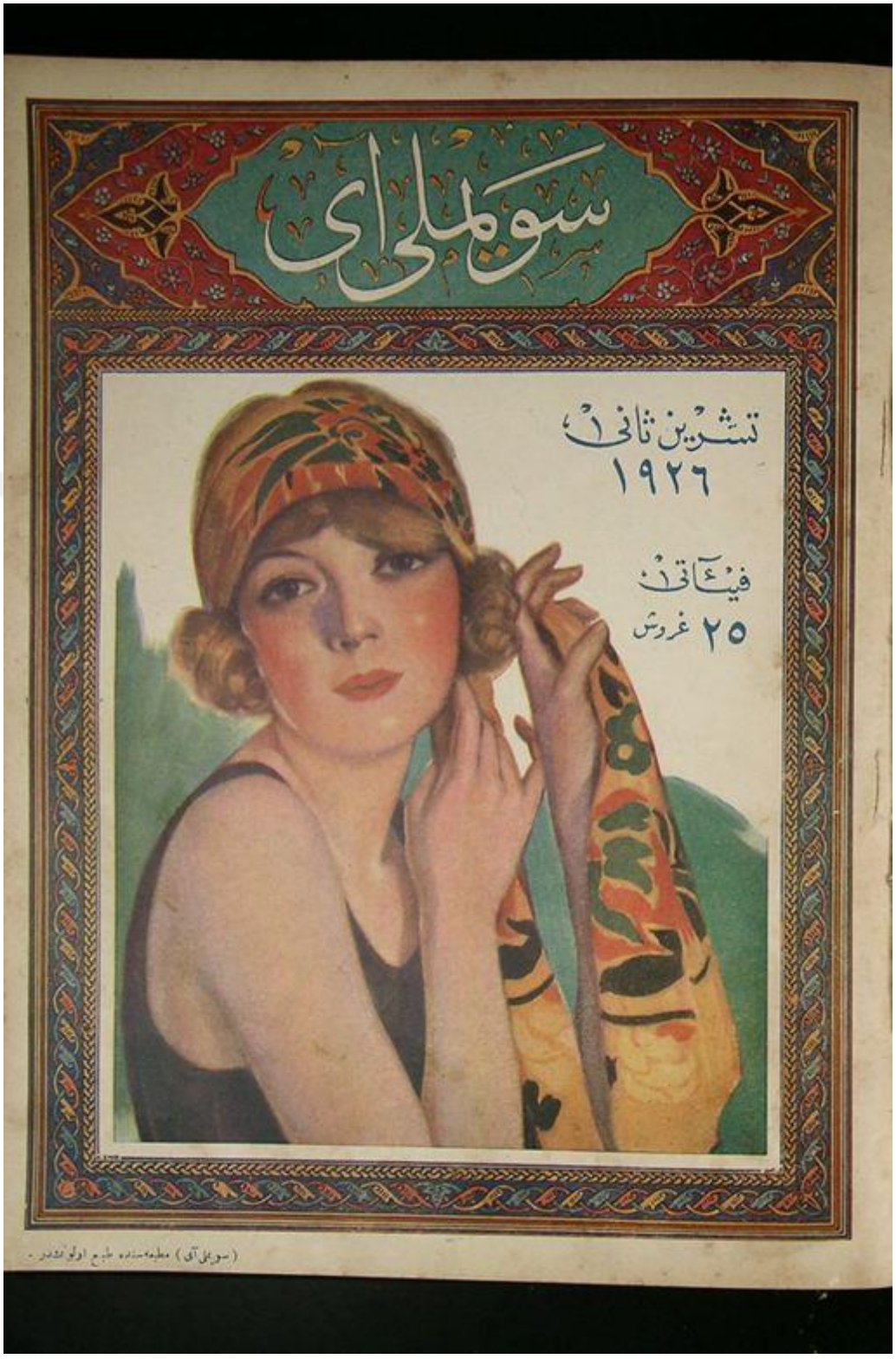

KÂNUNUEVVEL

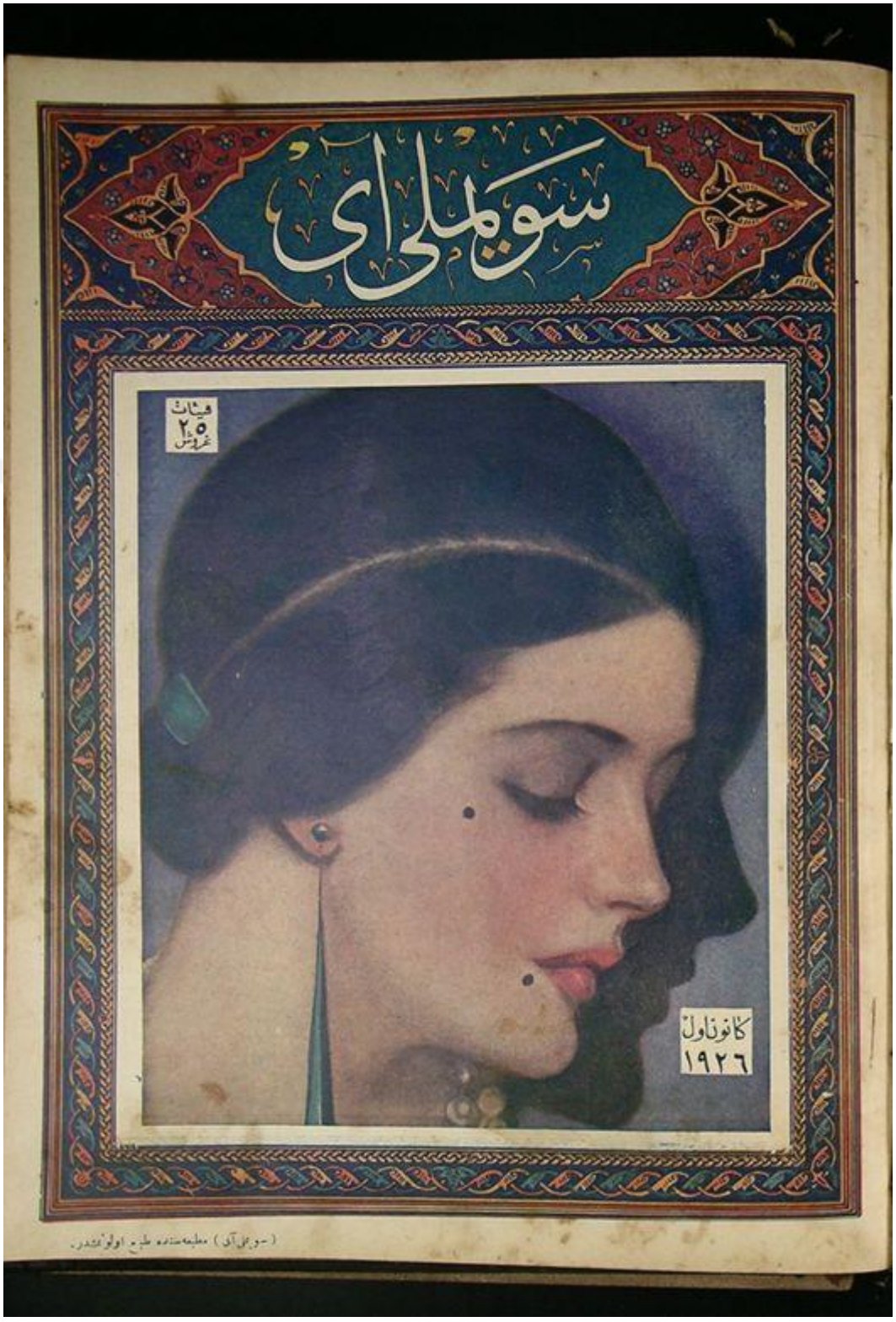

ŞUBAT

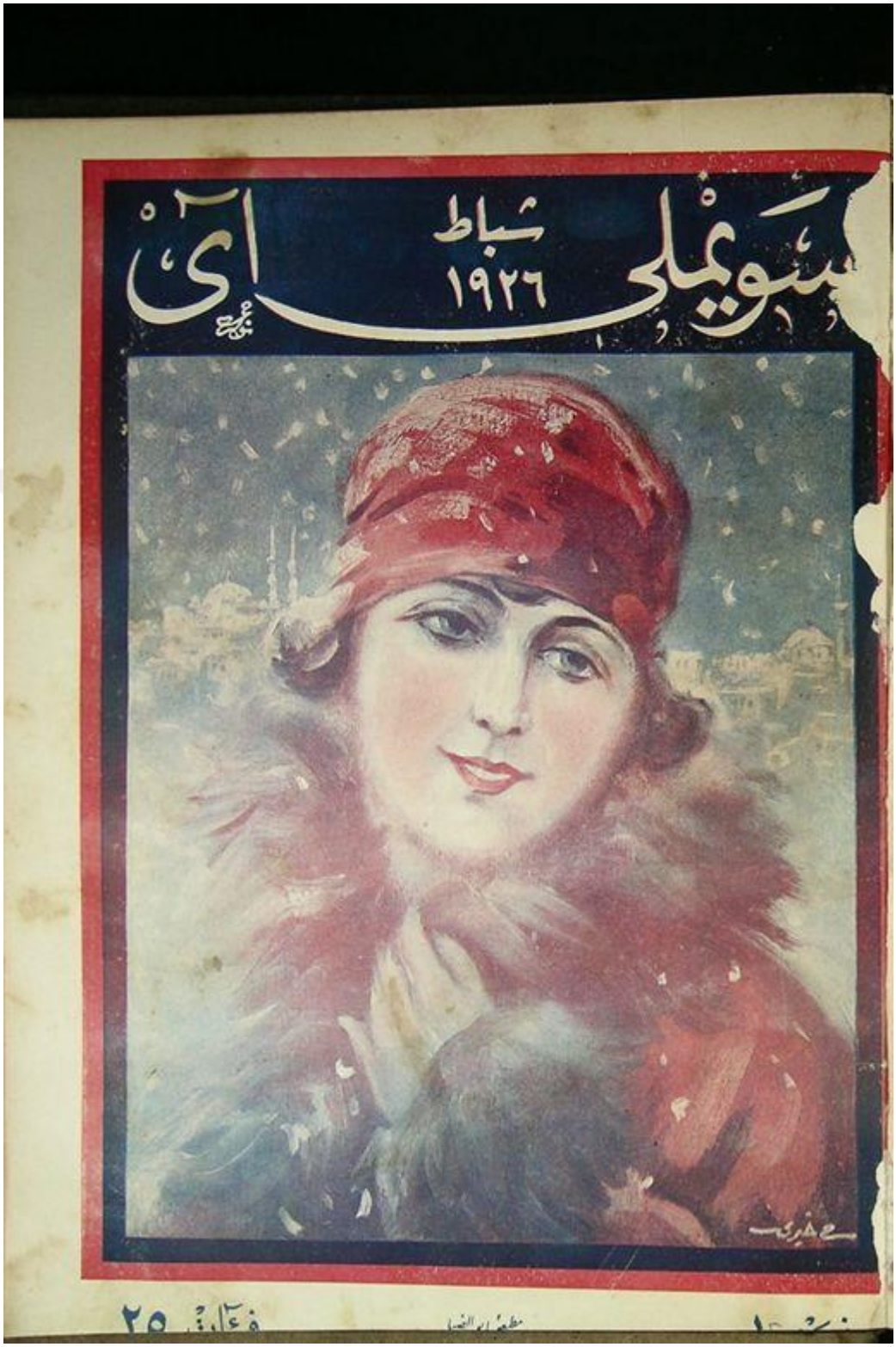

Ek-4: 1927 Kapakları

MART

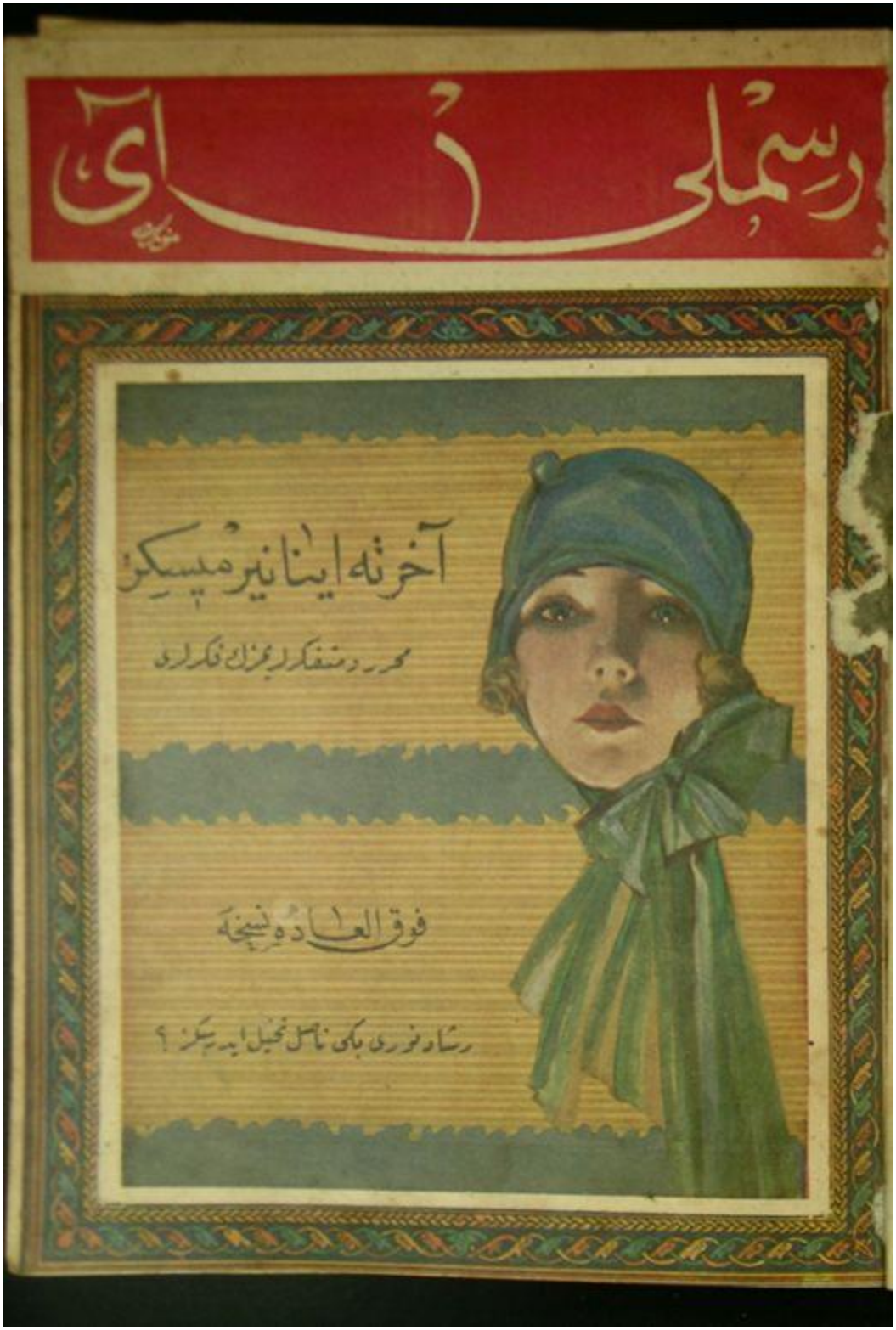

NİSAN

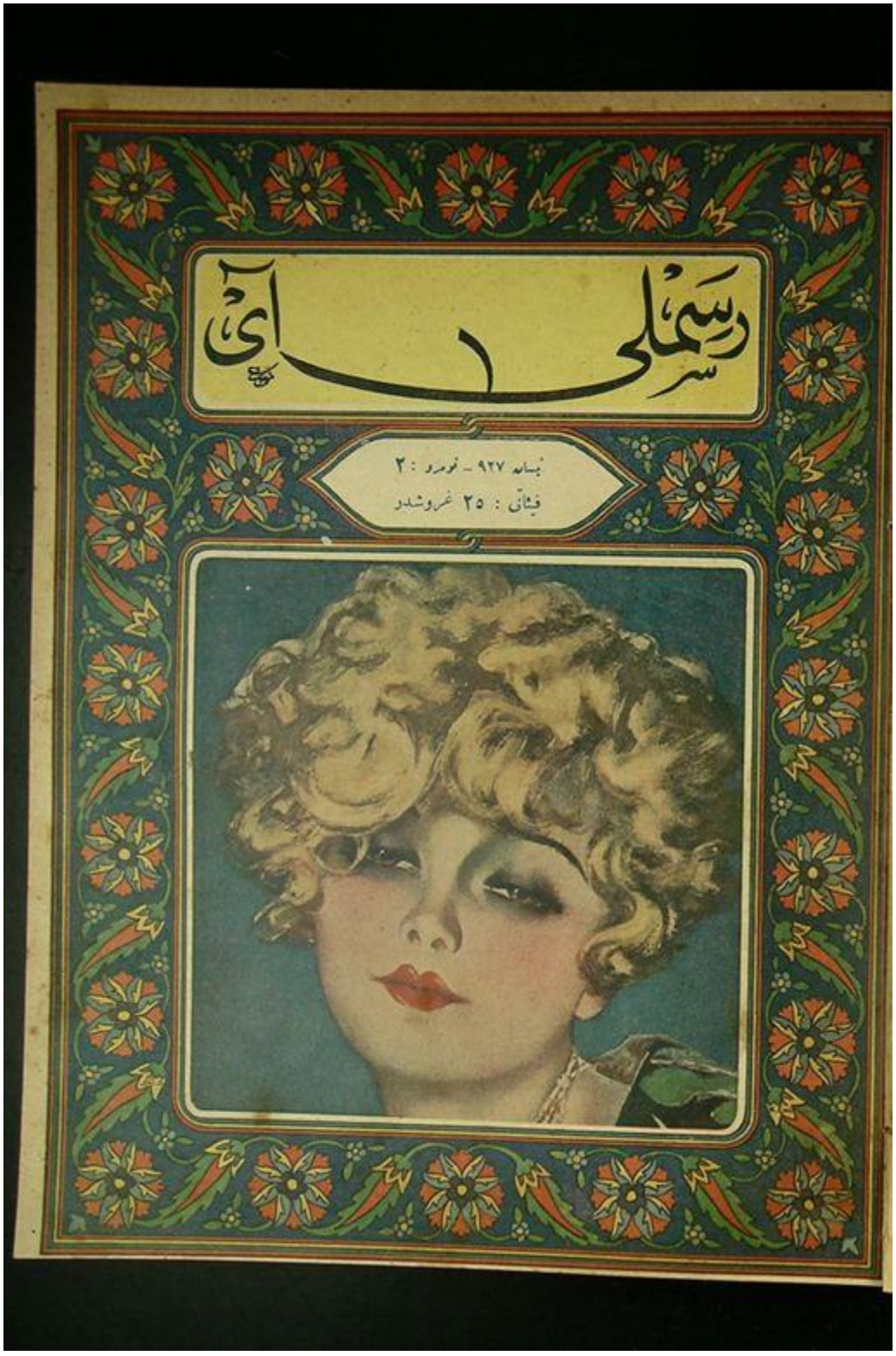

MAYIS

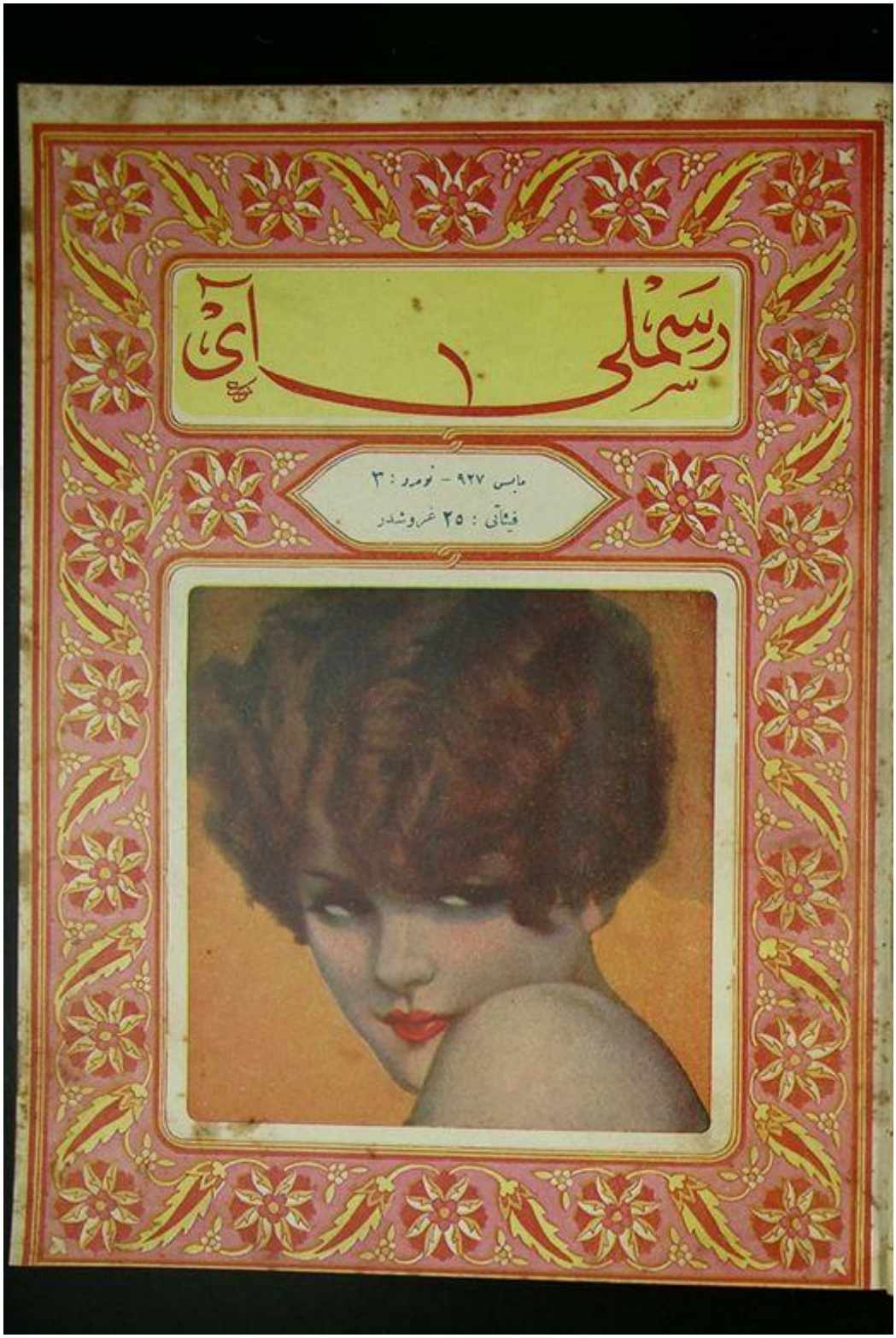

HAZİRAN

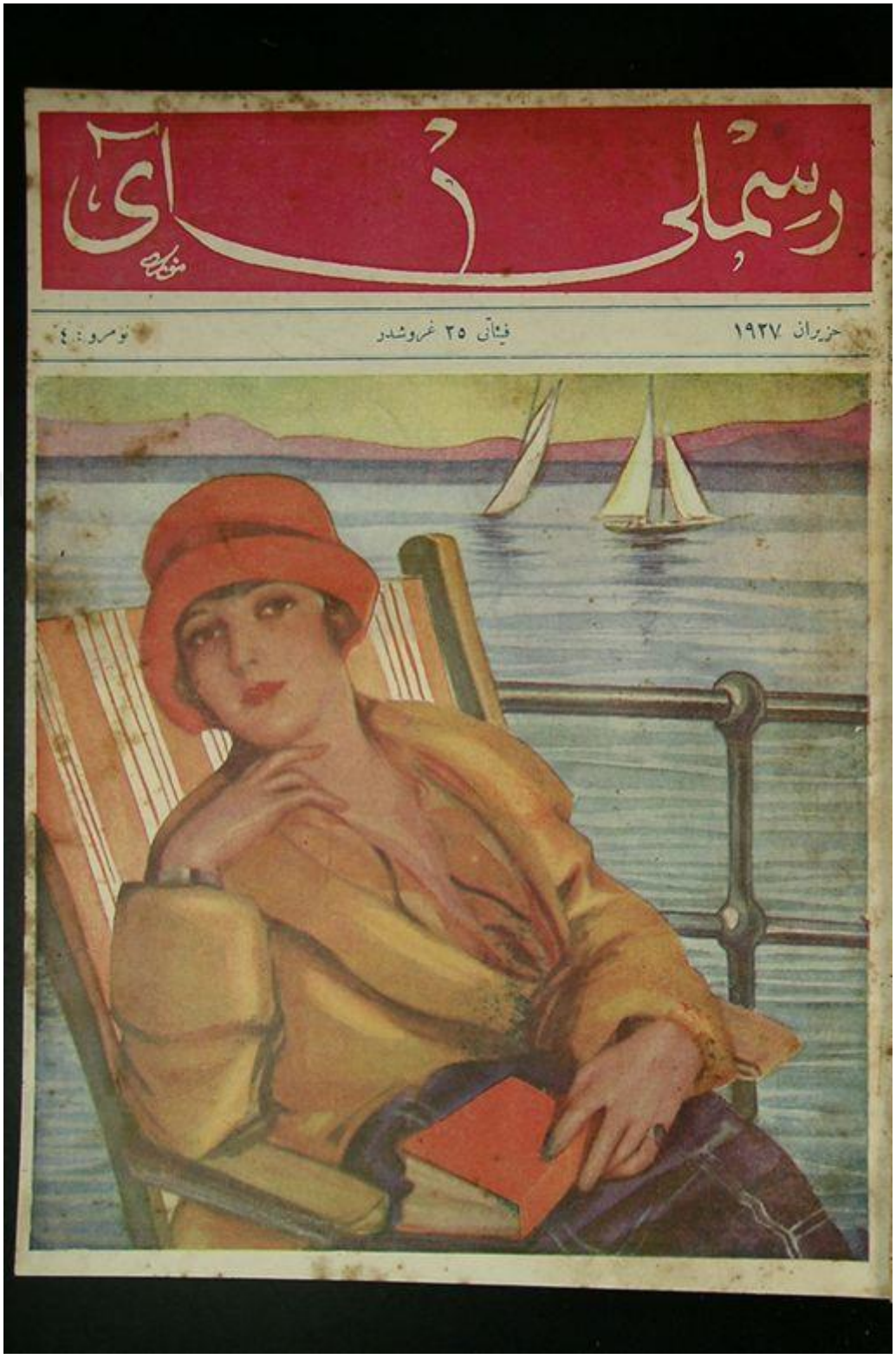

TEMMUZ

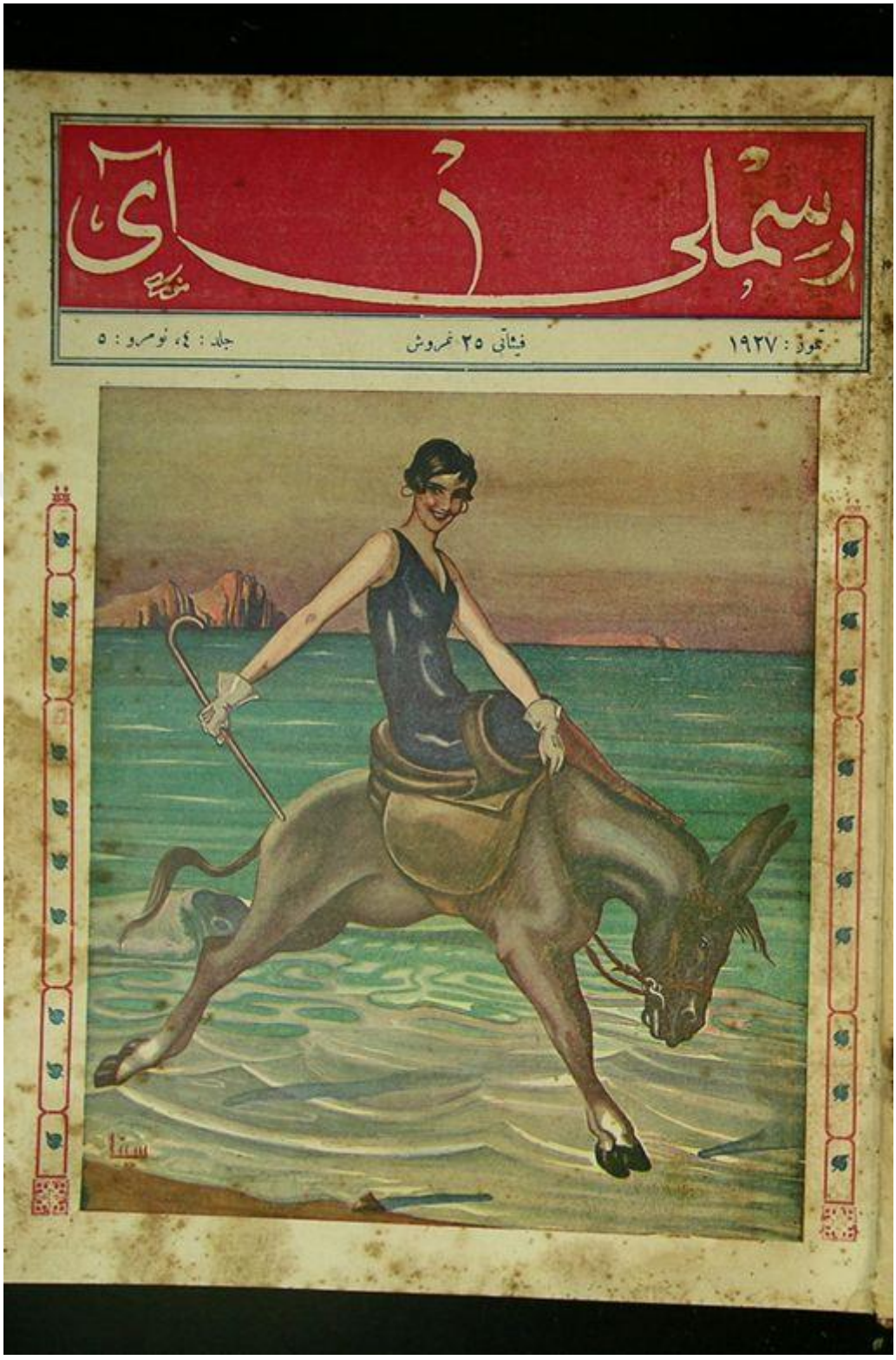

AĞUSTOS

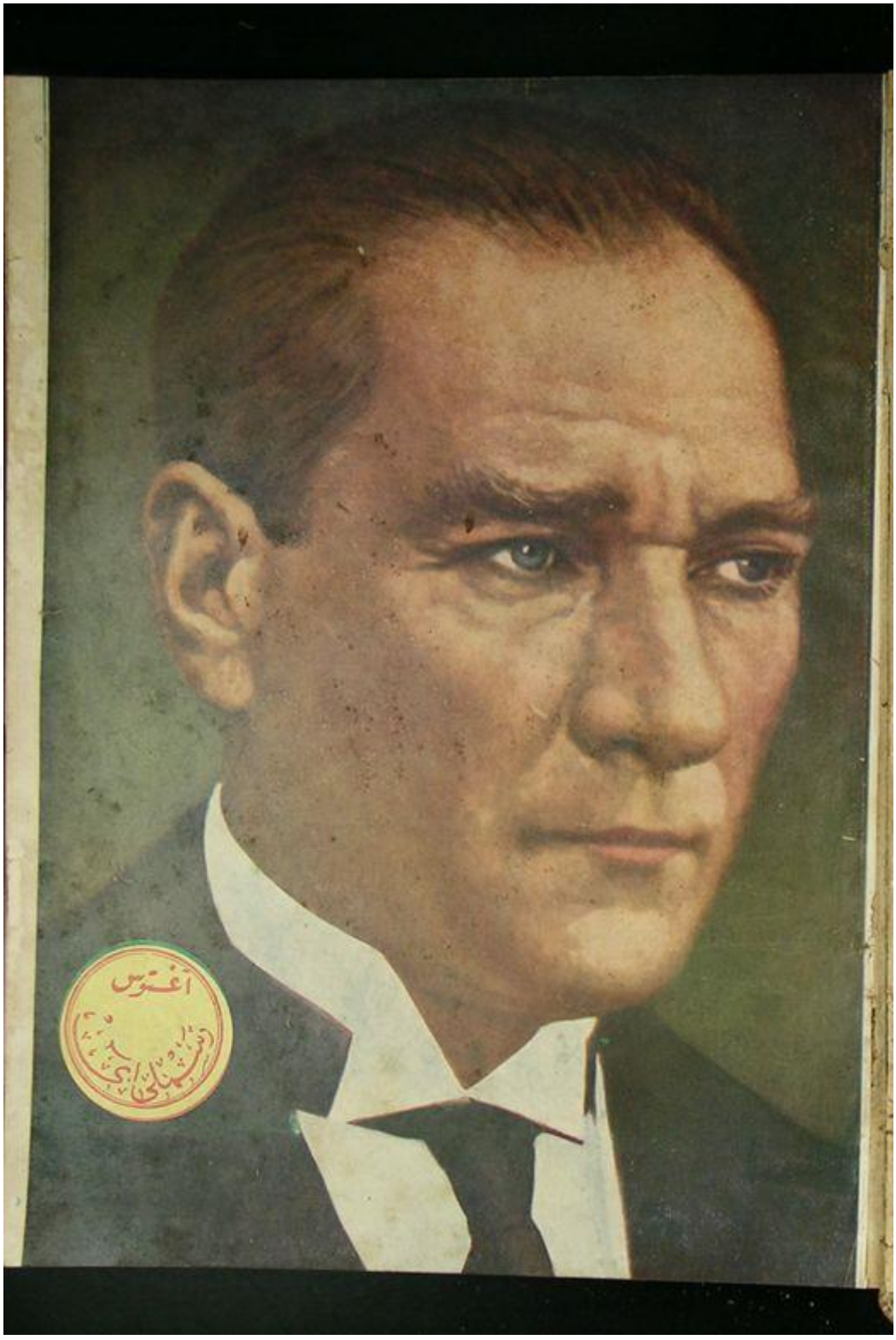

EYLÜL

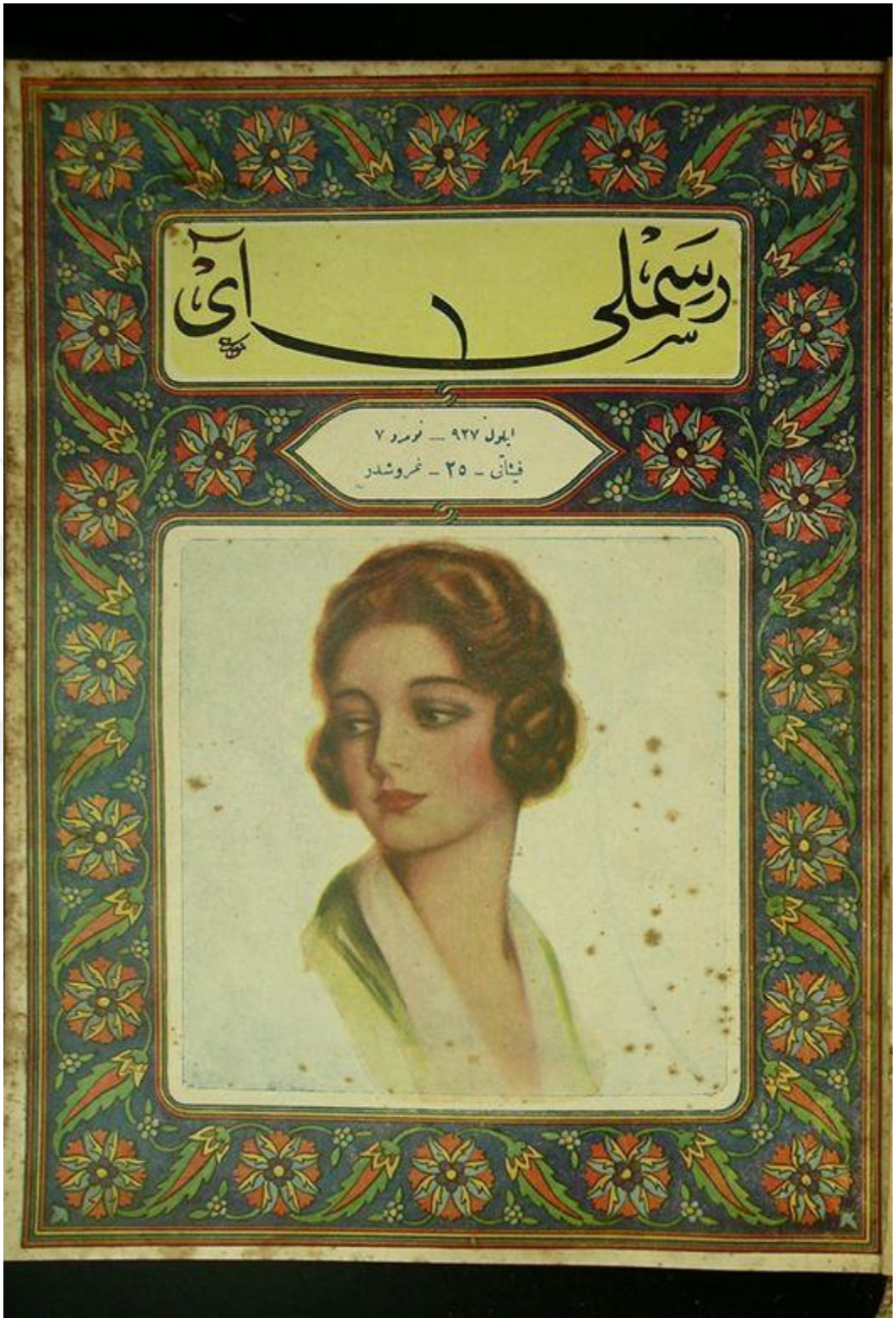

TEŞRİNİEVVEL

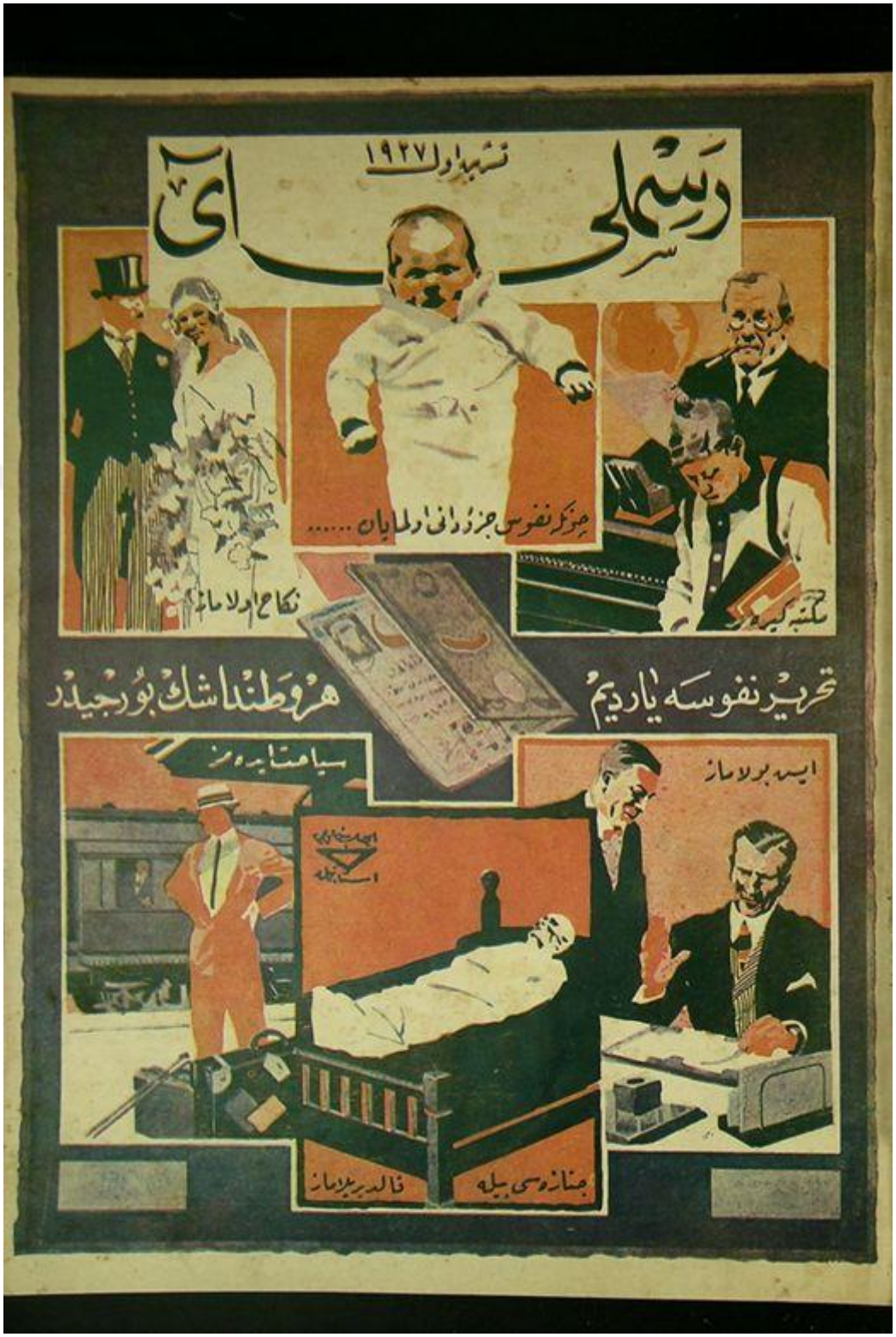

TEŞRİNİSANİ

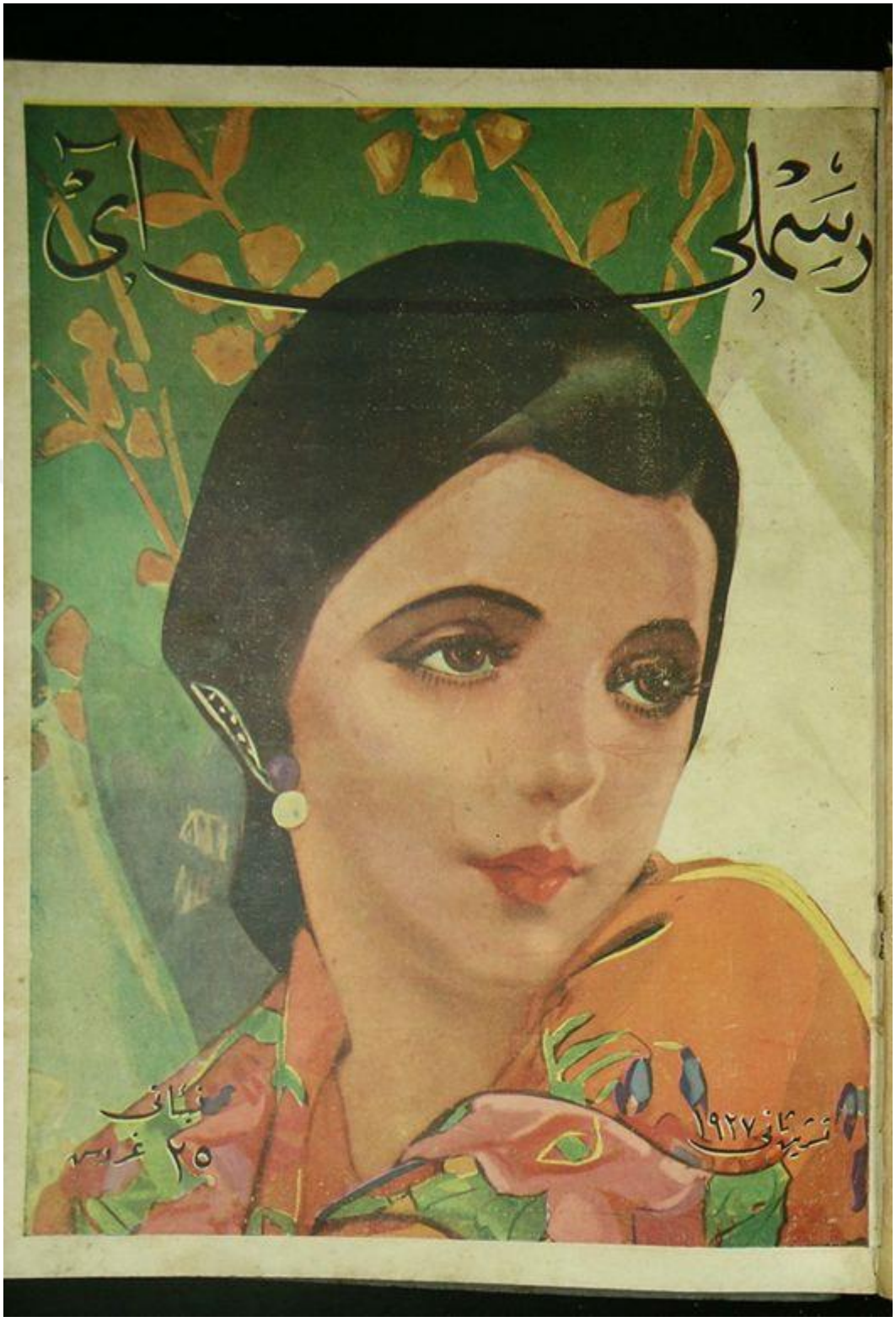

KÂNUNUEVVEL

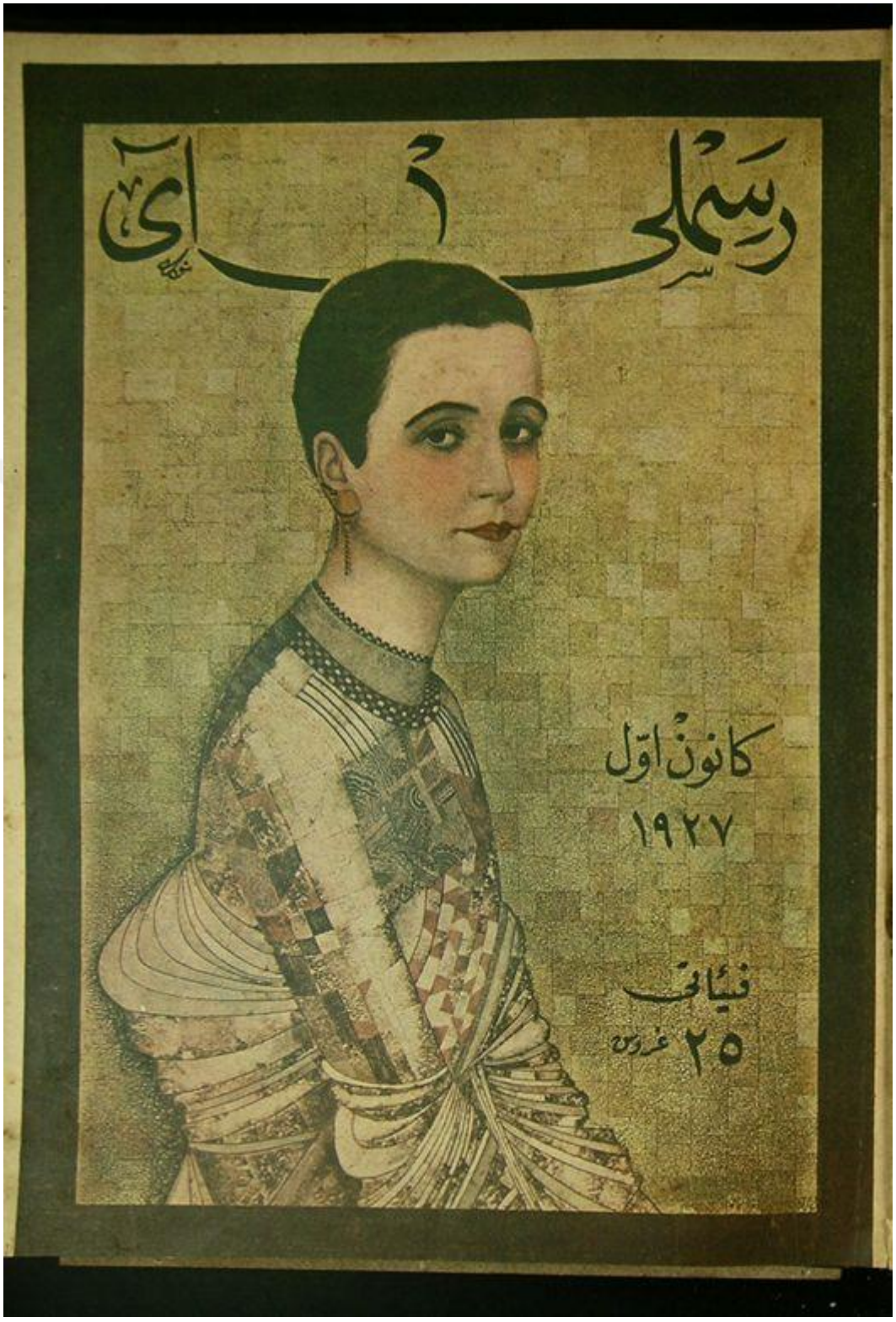

KANUN-I SANİ

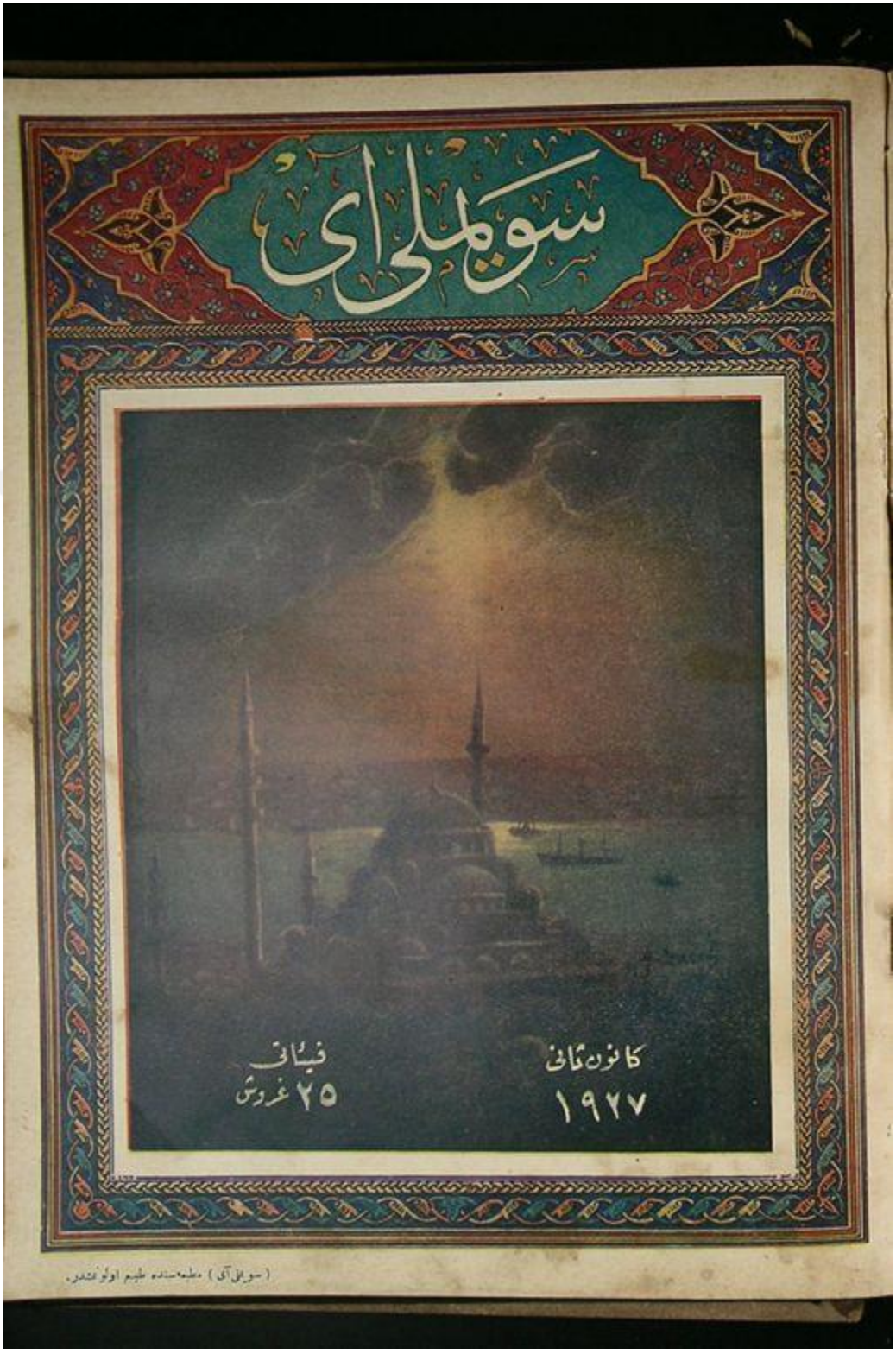
سوملی آی
کانون ثانی
۱۹۲۷
فیات
۲۵ غروش
(سوملی آی) مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر.

ŞUBAT

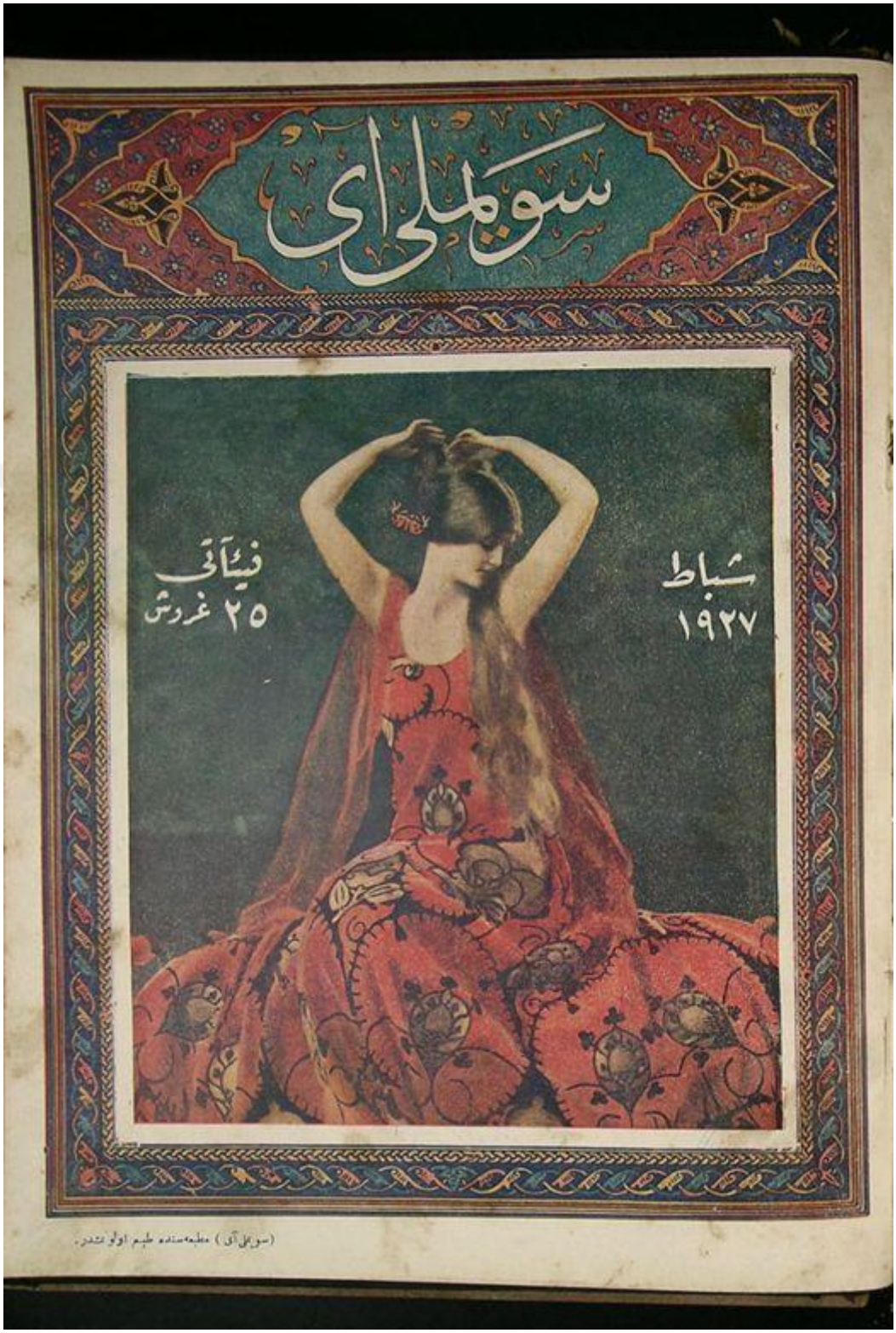
سوی ملی ای
شباط
١٩٢٧
فیئاتی
٢٥ غروش
(سوی ملی آی) مطبعه‌سنده طبع اولو نشدر.

Ek-5: 1928 Kapakları

MART

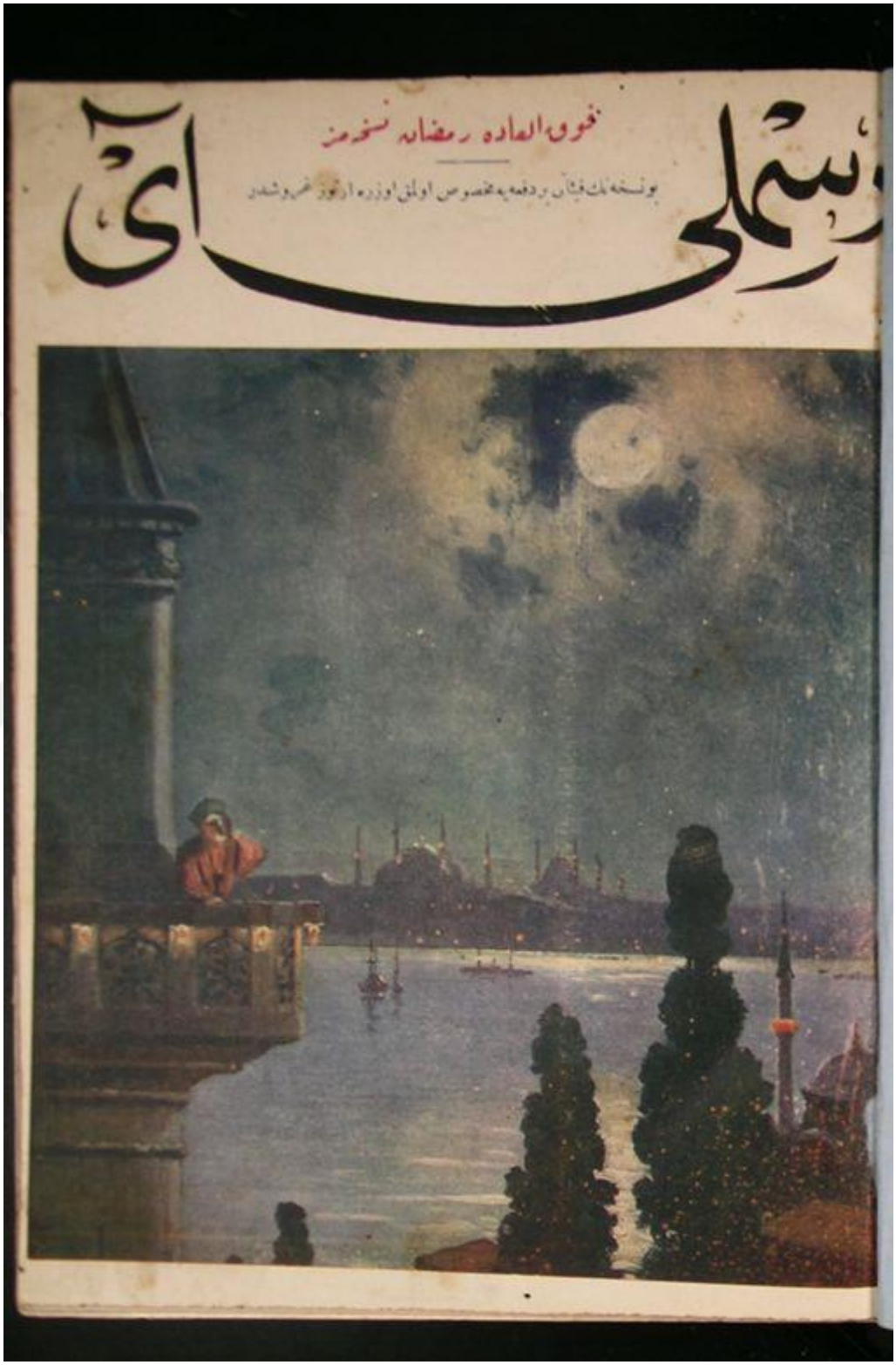

NİSAN

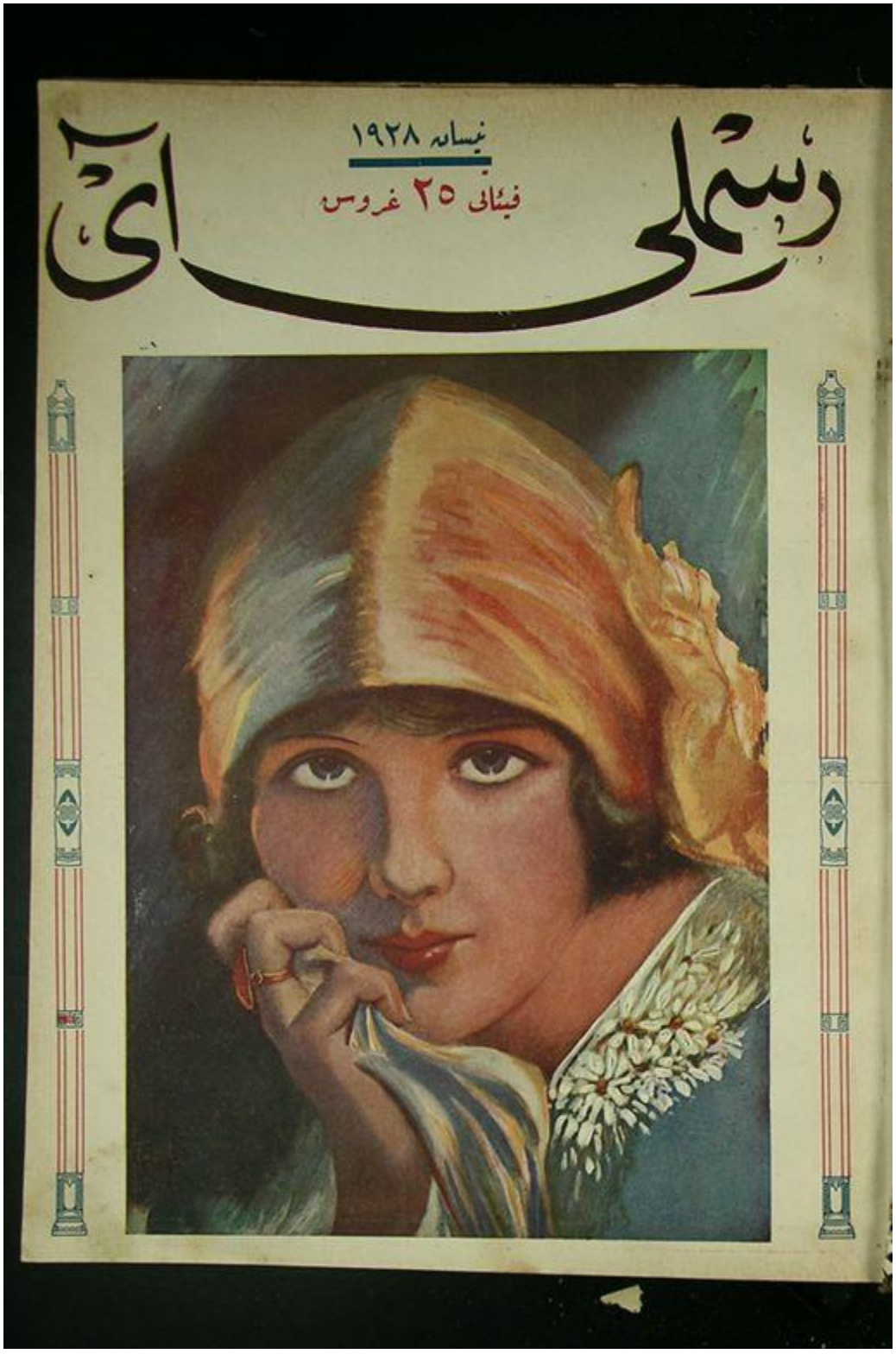

MAYIS

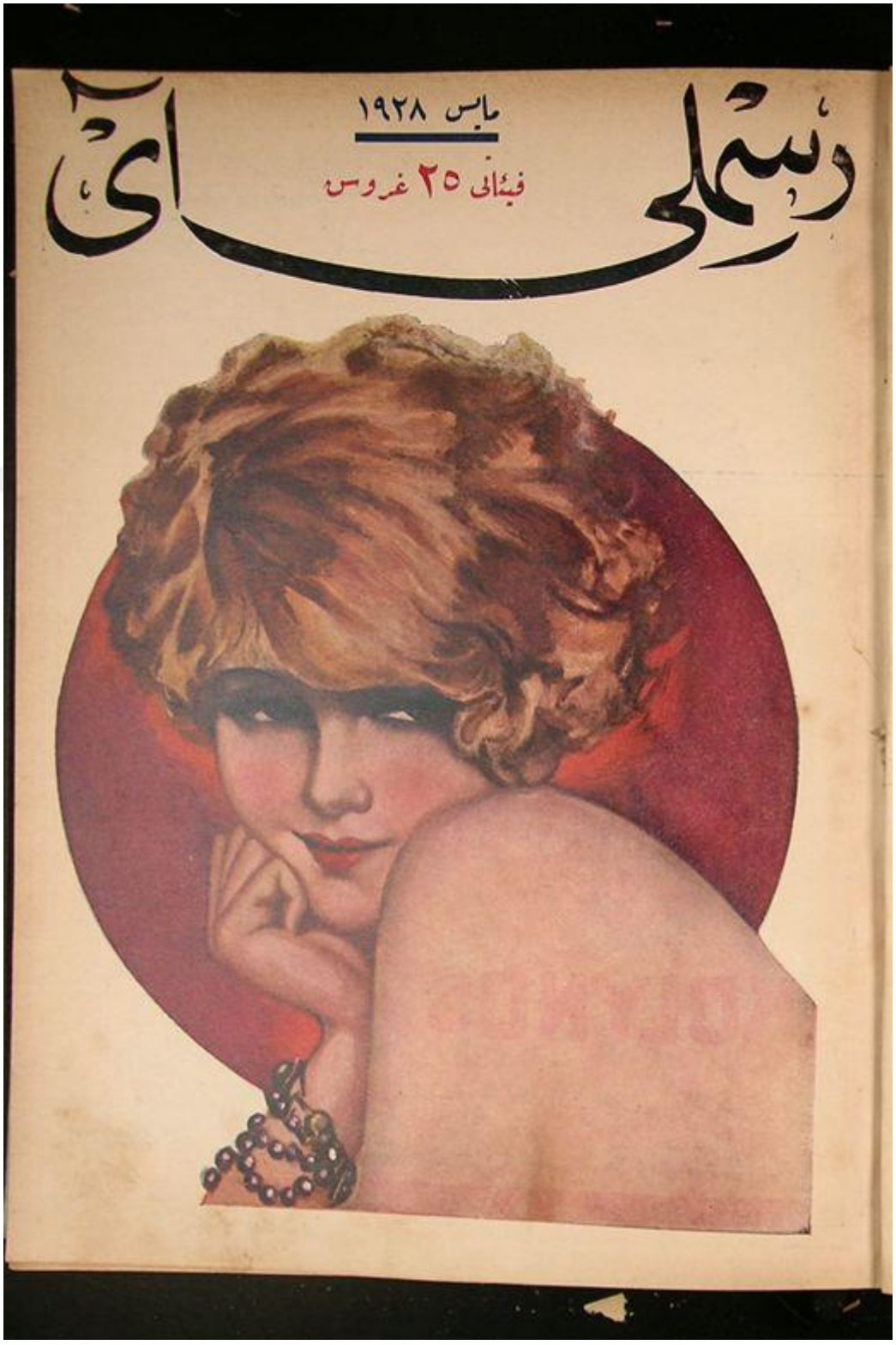

HAZİRAN

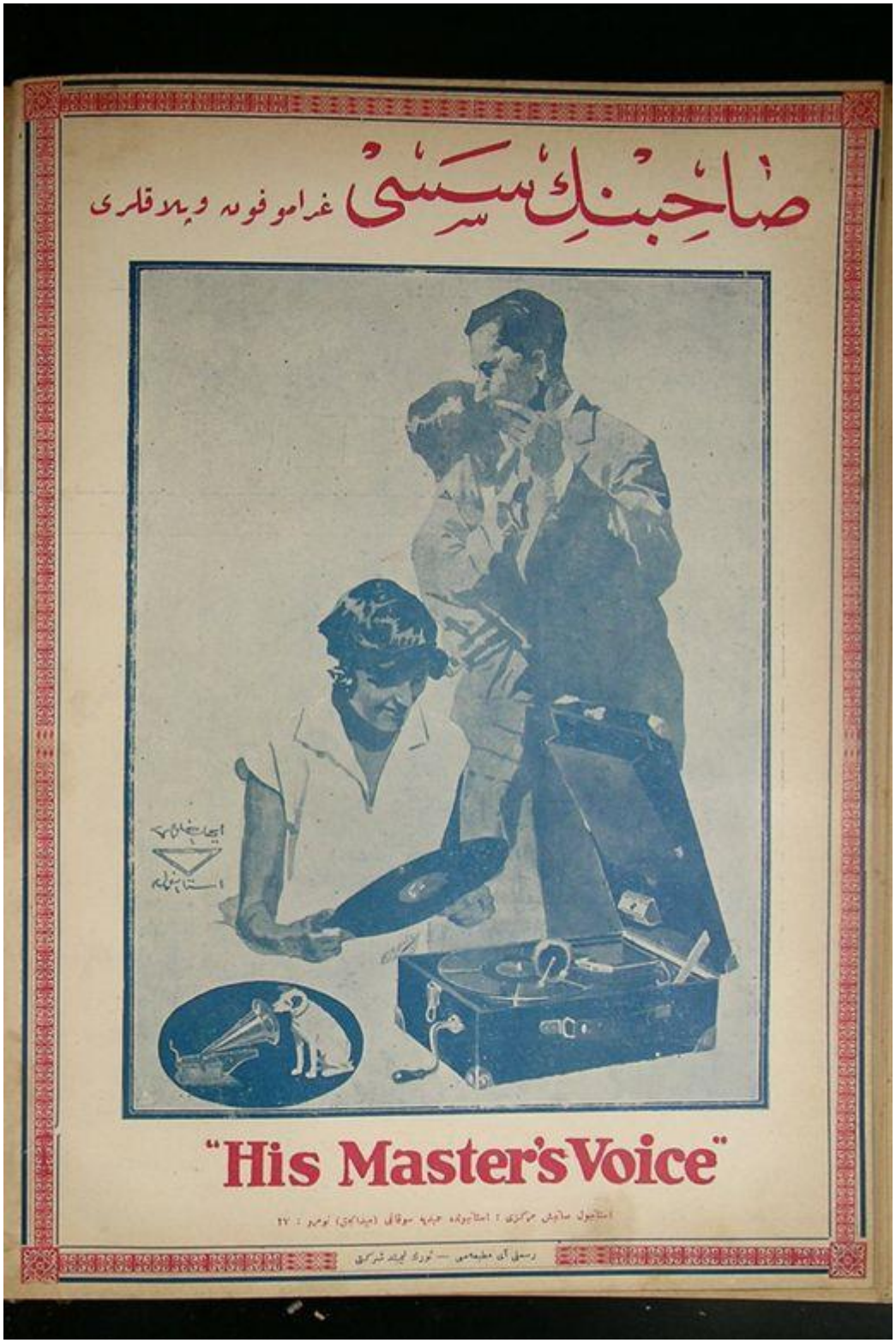

TEMMUZ

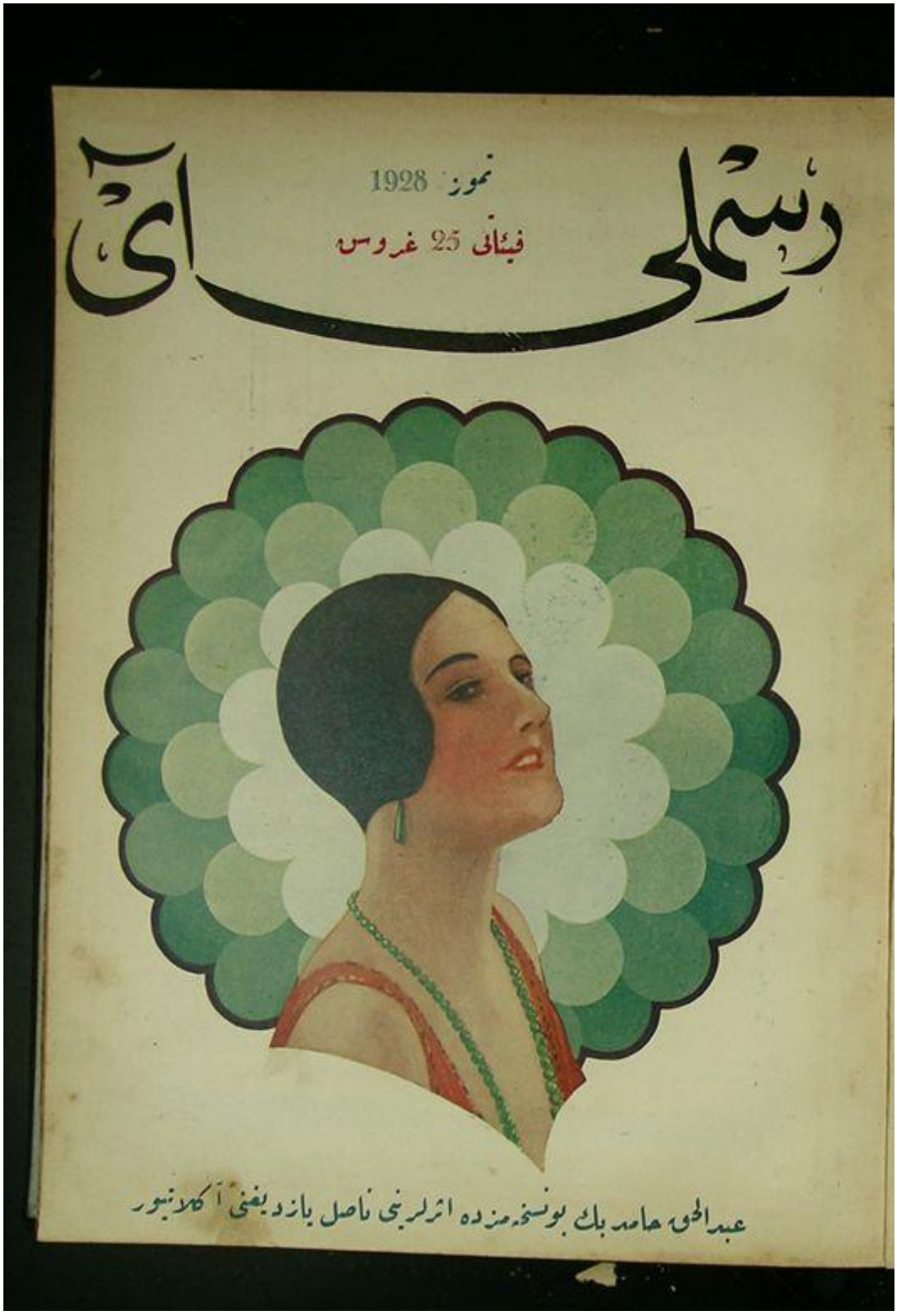
رسملی آی
نمور 1928
فیاتی 25 غروس
عبدالحق حامد بك بونسخه مزده اثرلرینی ناصل یازدیغنی آکلاتیور

AĞUSTOS

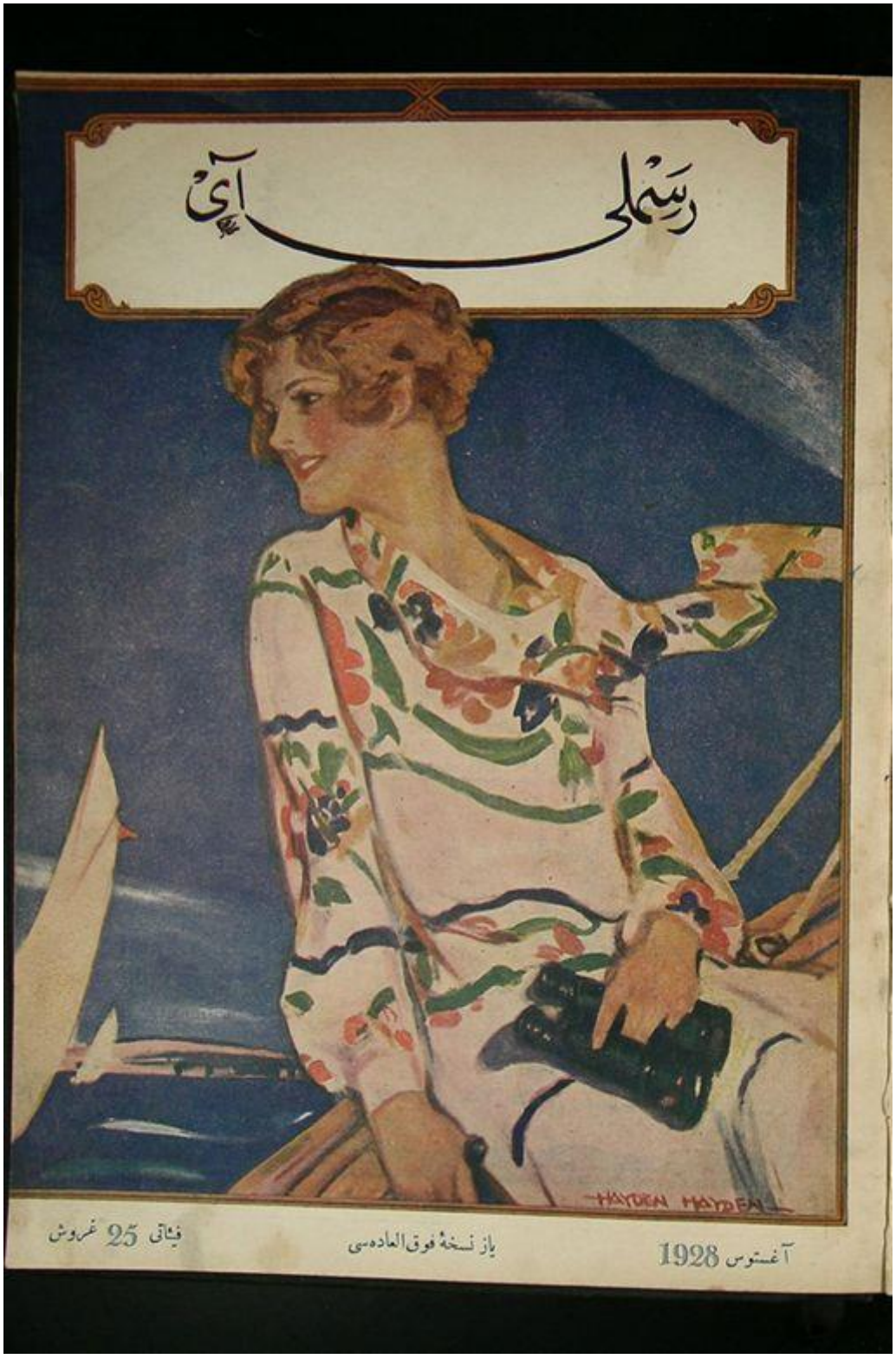
رسملی آی
HAYDAR HAYDAR
فیاتی 25 غروش
یاز نسخهٔ فوق العاده‌سی
آغستوس 1928

EYLÜL

TEŞRİNİEVVEL

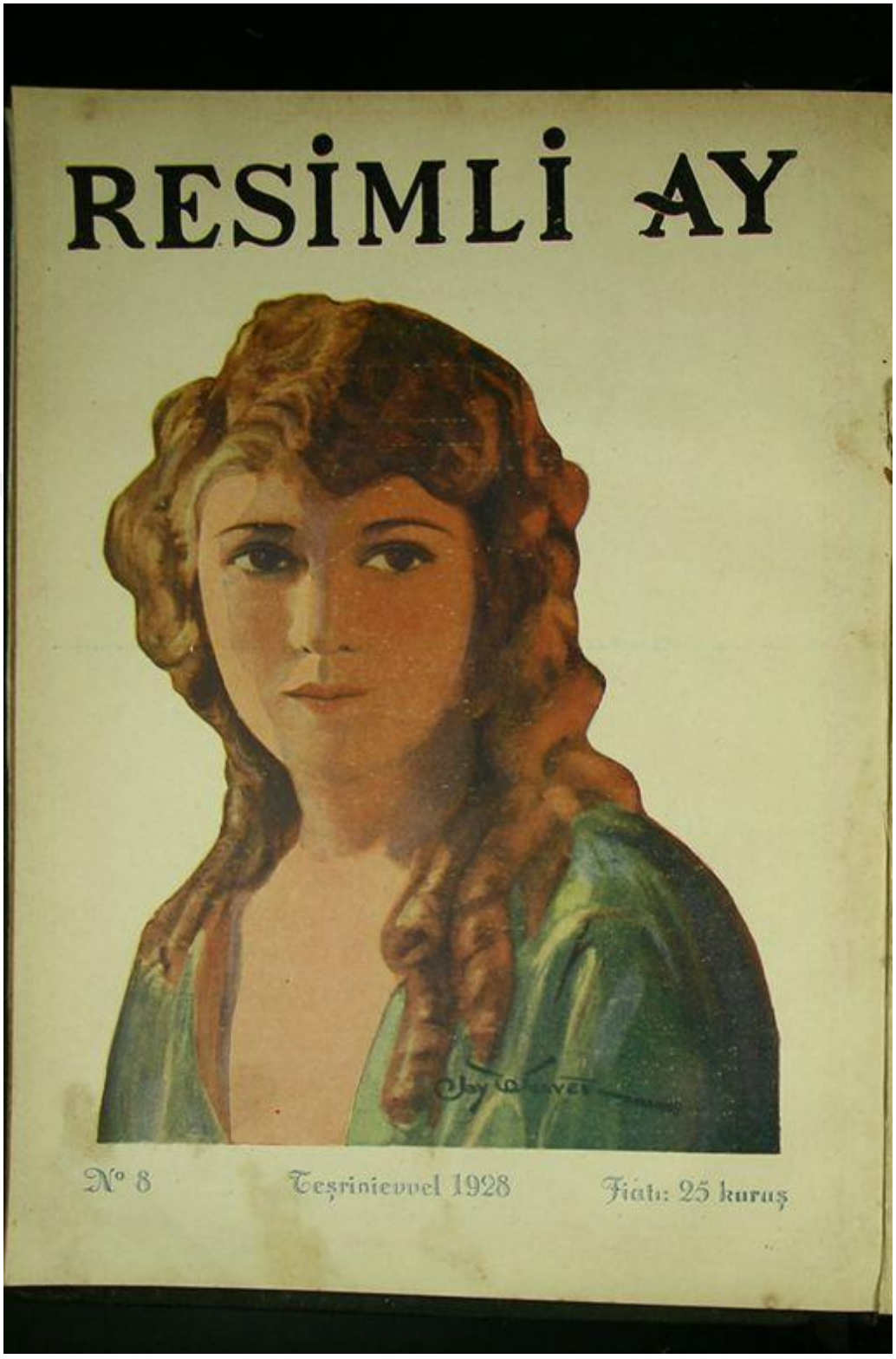

TEŞRİNİSANİ

KANUN-I SANİ

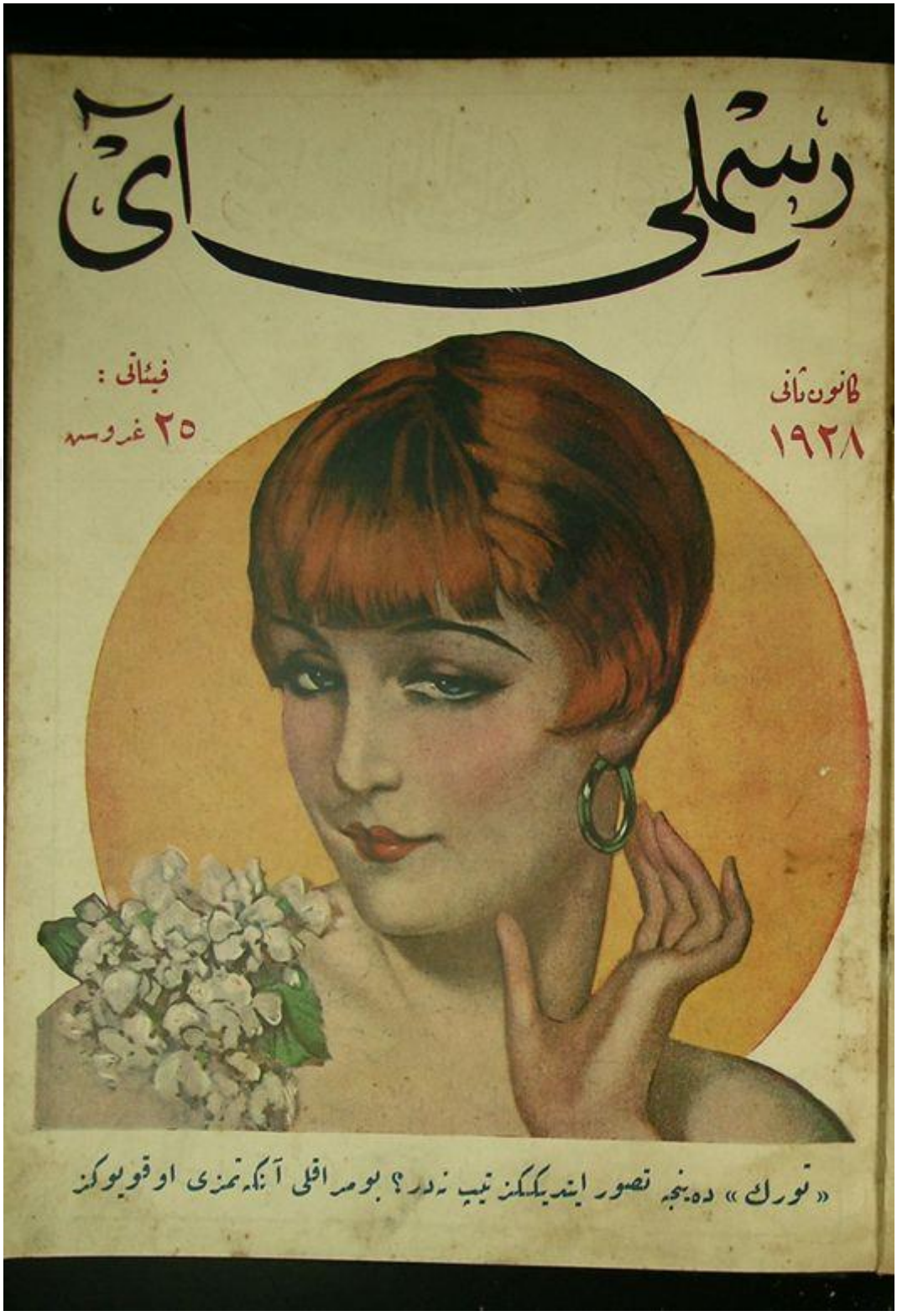
رسملی آی
فیئاتی :
۲۵ غروسه
کانون ثانی
۱۹۲۸
« تورك » ده بنجه تصور ایندیکمکز نیب نه در ؟ بو مراقلی آنکه تمزی او قویوکز

ŞUBAT

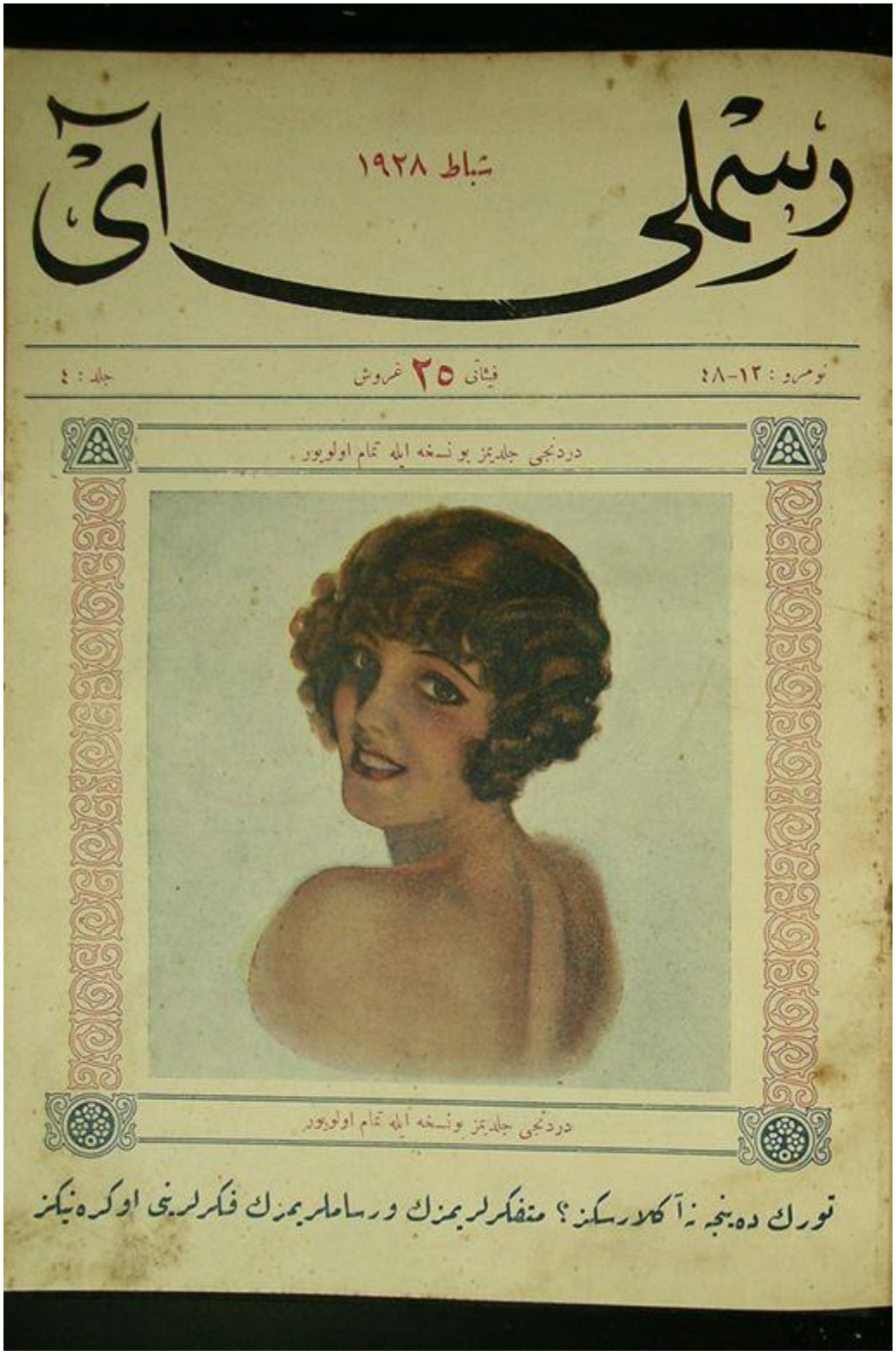
رسملی آی
شباط ۱۹۲۸
نومرو : ۱۲-۴۸
فیاتی ۲۵ غروش
جلد : ٤
دردنجی جلدیمز بو نسخه ایله تمام اولوبور .
دردنجی جلدیمز بو نسخه ایله تمام اولوبور
تورك ده بنجه یآکلارسکز ؟ متفکرلریمزك و رساملریمزك فکرلرینی اوکره نیکز

Ek-6: 1929 Kapakları

TEMMUZ

TEŞRİNİEVVEL

SAHİBİNİN SESİ
Sahibinin Sesi Artistlerinden
FİKRİYE HANIM
"His Master's Voice"
"His Master's Voice"
"His Master's Voice"

KÂNUNUEVVEL

Kânunuevvel
1929
Resimli Ay

Ek-7: 1930 Kapakları

MART

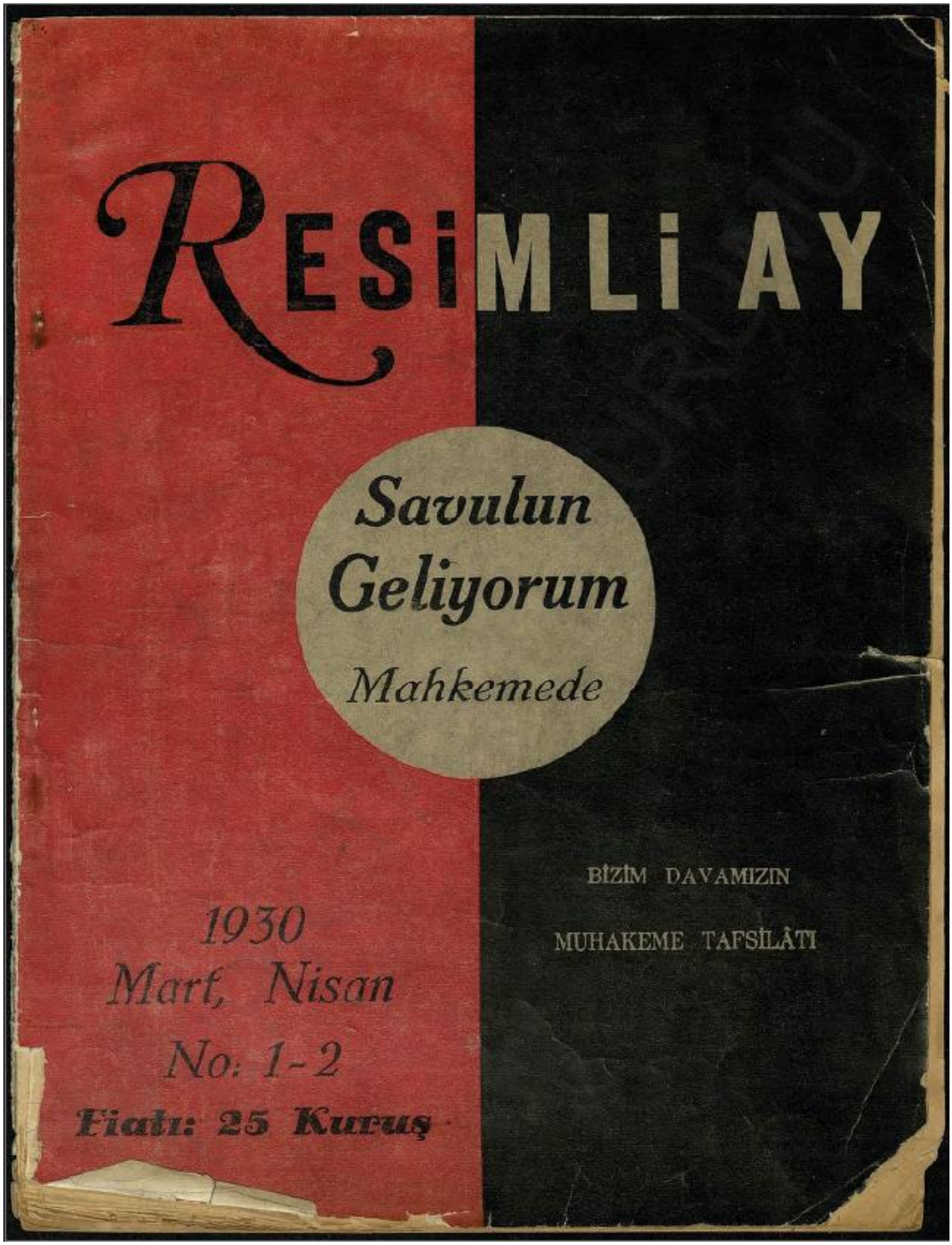

MAYIS

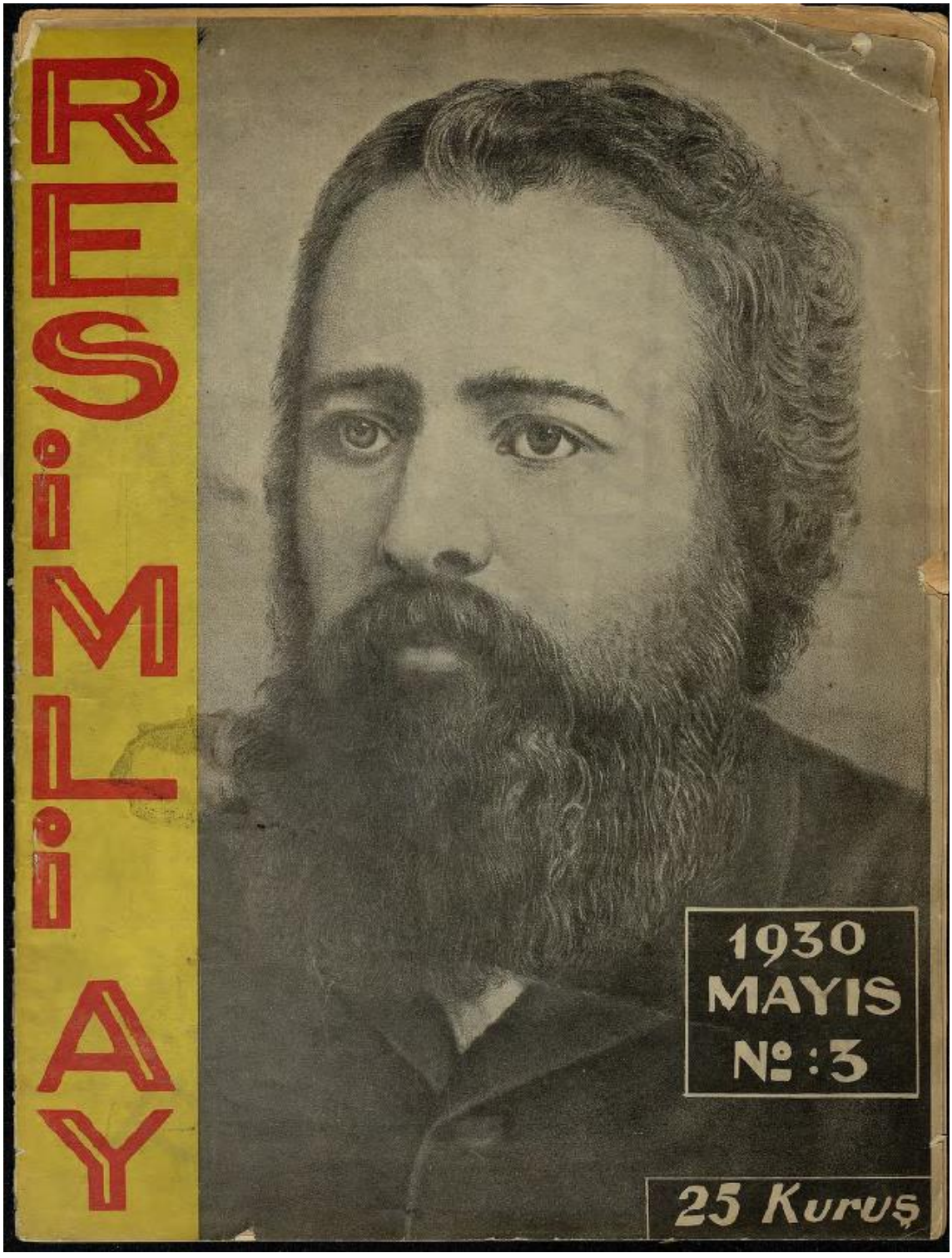

KANUN-I SANİ

25 Ku
Resimli ay
Kânunusani 1936
Darülfünun Lâzım mı?
No: 11
Yıl: 6

Ek-8: 1. Dönem Resimleri

EK-1

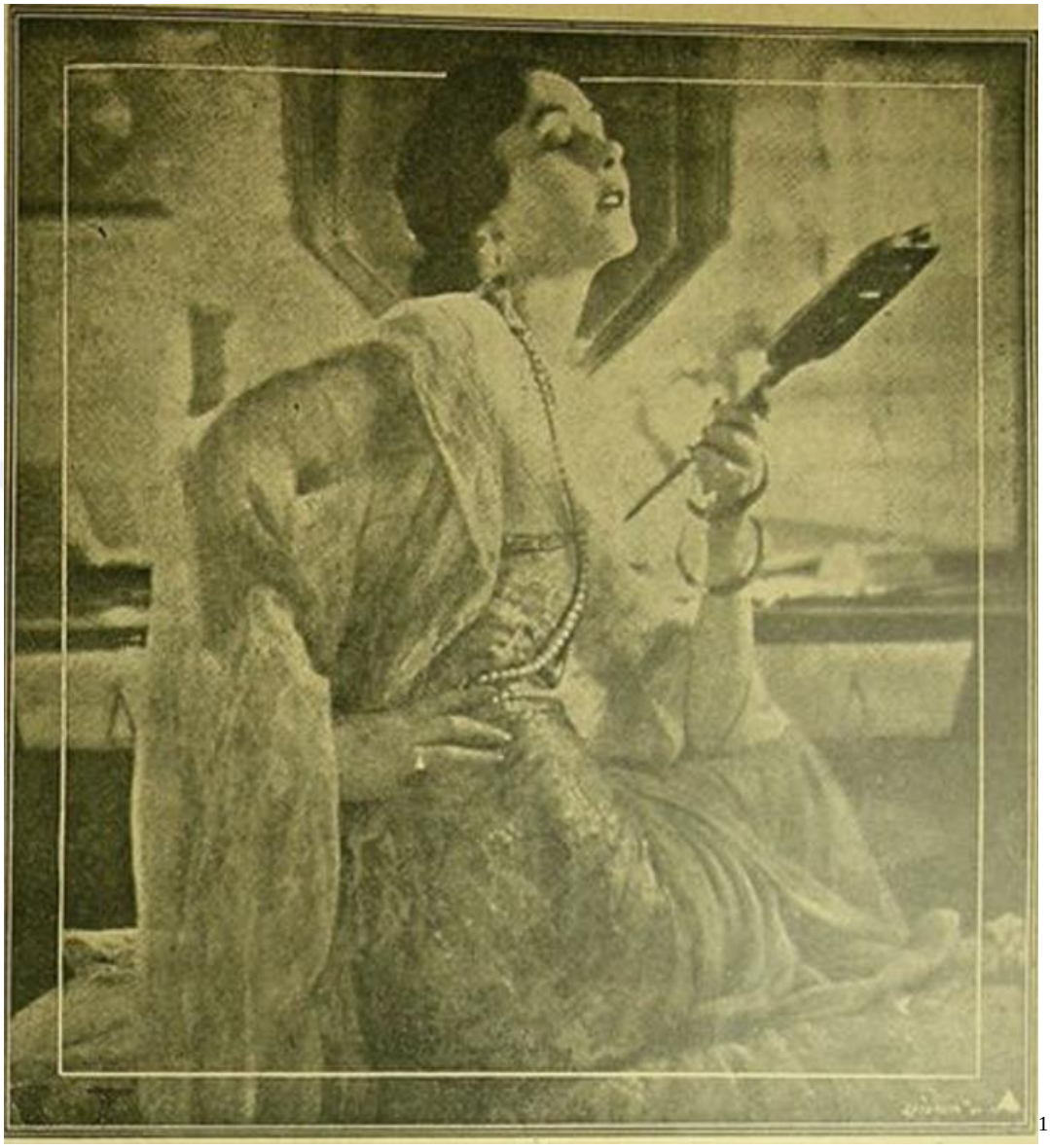 [111]

[111] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.14.

EK-2

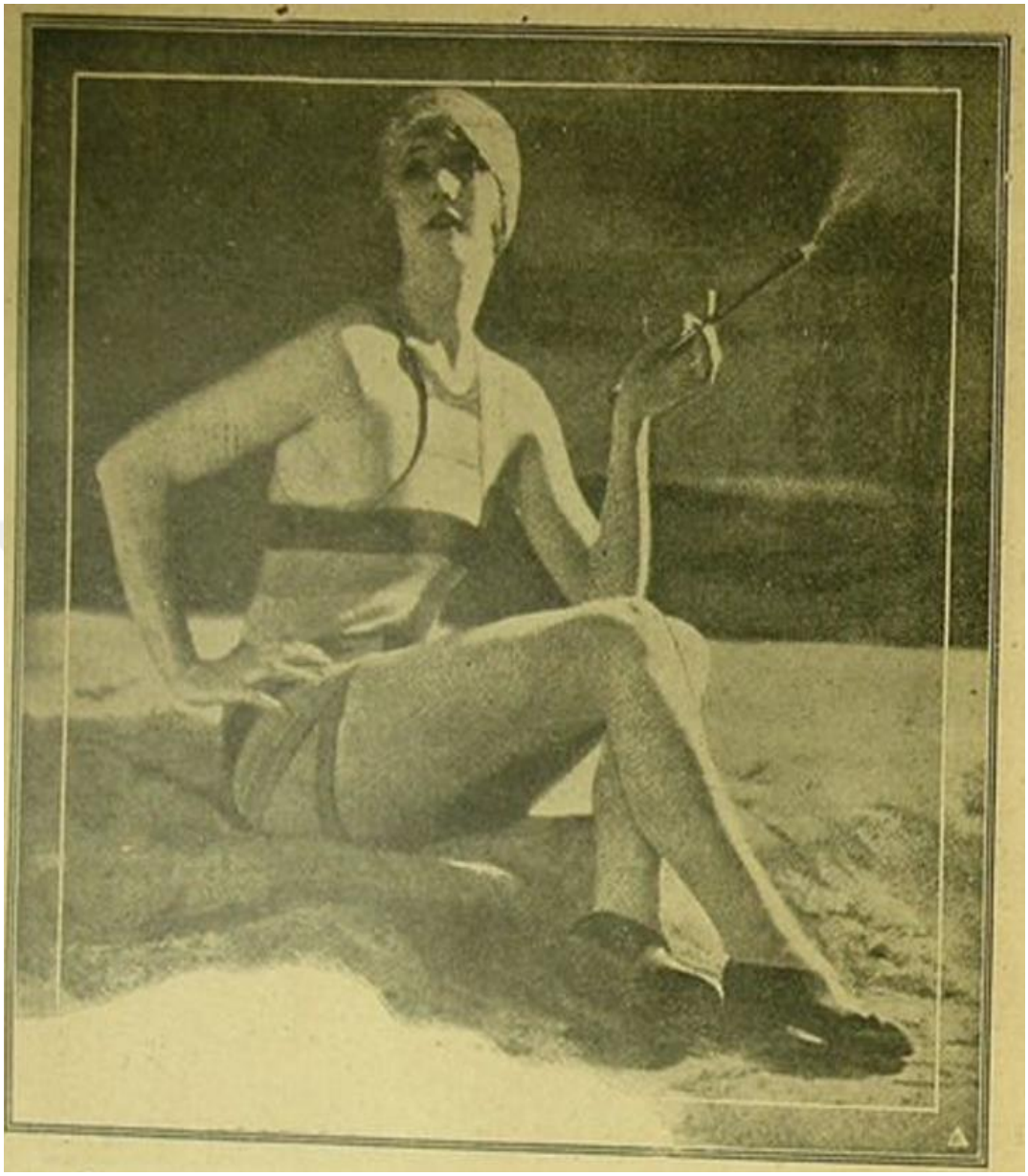 [112]

[112] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.15.

EK-3

[113]

[113] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.16.

EK-4

[114]

[114] Resimli Ay, N.1, Mart 1928, s.17.

EK- 5

Bacaklar Kapanıyor!

Bu sene akşam ve balo tuvaleti, yine eski şekline avdet etmiştir. Meşhur moda kralı Jean Laton bu kıyafetin kadınları daha zarif göstereceğini, iddia ediyor... Hatta Sinema yıldızları için hazırladığı tuvaletlerin şimdiden reklâmını yapıyor....

Fakat siz buna inanmayın: Jean Patan uzun etekleri zarif bulduğu için değil, anlaştığı fabrikasını zengin etmek için bu reklamı yapıyor...

1 — Siyah tül elbise. omuzlar siyah boncukla arkaya rabt edilmiştir.

2 — Sarı ipekli müslin üzerine kadife ile süslenmiştir. Korsa omuzlardan büzülmüştür. Fistanın aşağısındaki dilimlerin etrafına kadife geçirilmiştir.

3 — Siyah müslin imprimeden yapılmış. Patunun bu sene için tavsiye ettiği model.

32

[115]

[115] Resimli Ay, N.8, Ekim 1929, s.15, 32.

EK- 6

RESİMLİ AY

Cilt: 5 Teşrinisani 1928 Nº 9—57

Bu senenin yeni dansı

Dolaşmış ipekler ve dalgalar dansı

Acaba bu kış yeni bir dans var mı?.

Avrupanın en büyük dans muallimlerinden olan (SANTOFASANI) bu suale şu cevabı veriyor:

— Evet bu sene yeni bir dans var.. Adı da (RIVERS ISPIN) dolaşmış İpekler ve Dalgalardır.

FOKS TROT yine en umumî ve en çok oynanan dans olarak kalacaktır. (Dolaşmış ipekler) dansının en büyük alameti farikası sola dönmek ve bir defada altı defa durmaksızın dönmektir. Muntazam adımla ilerledikten sonra altı dafa dönünüz. Dansı bitirmek istediğiniz zaman son bir defa dönünüz. Sonra yürüyerek dans kafilesi arasına karışınız.

(Dalgalar) dansının alameti farikası da geri geri yürümektir.

Dansa ayaklarınızı birleştirerek bir, iki, üç adım ilerleyiniz, ve

sağ elinize doğrü dönünüz. Bu vaziyette tekrar üç adım geri geri gidiniz, yürüyüşe sol ayağınızla başlayınız.. Sol, sağ, sol hareketlerini tekrar ediniz; sonra üç adım da sağ, sol, sağ diye atınız.

Bu defa sol ayak arkaya gelir. Tekrar sağ elinize doğru dönünüz ve foks trot adımlarile yürüyünüz,

İpekler ve dalgalar dansında bacaklarınız ve dizleriniz dik durmalı, katiyen eyilmemelisiniz. Ayaklarınız önde bulunmalı, ve birbirine yapışık olmalıdır.

Dansa başlarken ayaklarınız bitişik, bacaklarınız bitişik, ağırlık ayaklar üzerinde, topuklarda başlayan, parmaklarınıza inen tedricî hareket, ağır tedricî bir suratte bir ayaktan ötekine nakletmek cumlelerini hatırlayınız..

116

[116] Resimli Ay, N.9, Kasım 1928, s.40.

EK- 7

[117]

EK- 8

[118]

[117] Resimli Ay, N.8, Ekim 1929, s.17.
[118] Resimli Ay, N.3, Mayıs 1930, s.20-21.

EK-9

Her güzellik kraliçesine olduğu gibi, Türkiye güzellik kraliçesi Feriha Hanıma da her taraftan birçok mektuplar geldi. Bunların en ziyade meraklı olanları kendisini görmedikleri, tanımadıkları halde ona aşk mektupları gönderenlerdir. Bu gıyabi aşıklar arasında Almanlar ve amerikalılar da vardır. Feriha hanımın şimdiye kadar aldığı mektuplar bine yakındır. Kendisinin dediği gibi: „günü saati belli değil, bunu söyledikten beş dakka sonra hiç ummadığım bir yerden hiç ummadığım bir mektup alabilirim." Kim bilir belki bu alacağı mektup ona yeni bir istikbal vaideder.

7

[119]

[119] Resimli Ay, N.9, Kasım 1929, s.7.

EK-10

[120]

[120] Resimli Ay, N.11, Ocak 1930, s.26.

EK-11

[121]

[121] Resimli Ay, N.10, Aralık 1929, s.14.

KAYNAKÇA

"Anadolu Nasıl Eğleniyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.10, (Kasım 1924).

"Anadolu'da Bir Kumar Sahnesi", *Resimli Ay Dergisi*, nr.10, (Kasım 1924).

"Asrî Hayatın Aile Hayatımızda Çocuklarımız Üzerinde Yaptığı Tahribatın Farkında Mısınız?", *Resimli Ay Dergisi*, nr. 11, (Aralık 1924).

"Avrupa'nın Güzel Bacakları ile Meşhur Kadınları", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mayıs 1928).

"Bacaklar Kapanıyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Ekim 1929).

"Bahar Kadın ve Çocuk", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Mayıs 1928).

"Bahar, Kadın ve Çiçek", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Mayıs 1928).

"Başınızı Muntazam Tutunuz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Temmuz 1924).

"Başlık Modaları, Çarşaf Modaları", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1924).

"Ben Sizin Hepinizi Tanırım", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Eylül 1925).

"Beyaz Krep Düşük Sabahlık", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1924).

"Bir Busede Kırk Bin Mikrop Vardır", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Haziran 1927).

"Bir Haftada Çarliston Nasıl Öğrenilir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Bir Sünnet Düğününde", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Ekim 1924).

"Biz Türkler İstanbul'da Nasıl Eğleniyoruz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Biz Türkler İstanbul'da Nasıl Eğleniyoruz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Bizde Halk Nasıl Eğlenir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.5, (Haziran 1924).

"Boyun Bağı ve Eski Şıklar", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Kasım 1926).

"Bu Senenin Tenha Kalmış Plajlarından Bir İki Manzara", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Bu Senenin Yeni Dansı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Kasım 1928).

"Bütün Dünyayı İstila Eden Yeni Bir Hastalık", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Nisan 1925).

"Çalgılı Kahvelerde Halk Nasıl Eğlenirdi", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Nisan 1924).

"Çarşaf Modelleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Mayıs 1925).

"Çıplak Bir Atın Üstünde Çıplak Bir Kadın", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Kasım 1929).

"Çocuk Elbiseleri ve İğne İşleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Mayıs 1924).

"Dans Adabı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1927).

"Dans Etmek Taş Taşımaktan Daha Yorucudur", *Resimli Ay Dergisi*, nr.7, (Eylül 1927).

"Dünyanın En Güzel Kadınları", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1925).

"Dünyanın En Meşhur Dansör ve Dansözleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Dünyanın En Meşhur Dansözleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Elbise Modelleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Nisan 1924).

"En İyi Dans Beş Adım", *Resimli Ay Dergisi*, nr.12, (Şubat 1928).

"Erkekler Hangi Tip Kadınları Severler ve Ne için", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Haziran 1926).

"Eski Nesil Nasıl Eğlenirdi Şimdiki Nesil Nasıl Eğleniyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Eski Ramazanlarda Sokak Alemleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Fen Kadınları Nasıl Daha Güzel Yapıyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Nisan 1927).

"Genç Kadınlarla On Dakikalık Bir Sohbet", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Mayıs 1927).

"Gençliğinizi Nasıl Muhafaza Edebilirsiniz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.5, (Haziran 1925).

"Göğüs Şişkinliği Bugün Çirkin Görünen Bir Şeydir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Nisan 1928).

"Gözler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.10, (Aralık 1929).

"Güzel Giyinmenin Muvaffakiyetinize Ne Gibi Tesirleri Vardır", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1926).

"Güzelliğin On Şartı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Ocak 1929).

"Güzellik Kraliçesi Ne Diyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Ekim 1929).

"Güzellik Kraliçesine Gelen Mektuplar", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Kasım 1929).

"Güzellik Müsabakası", *Resimli Ay Dergisi*, nr.7, (Eylül 1928).

"Güzellik ve Gençlik Pistinde", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Hanımlar Bacaklarını Nasıl Tutmalı Nasıl Oturmalı Biliyor Musunuz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1926).

"Her Evli Erkek Neler Bilmelidir? Her Evli Kadın Neler Bilmelidir?", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1927).

"Her Genç Kız Neler Bilmelidir? Her Genç Neler Bilmelidir?", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1927).

"Her Memleketi Dansları ve Dansözleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Haziran 1927).

"Her Milletin En Güzel Kadını Kimdir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1926).

"Herkes Neler Bilmelidir? Kız Mı Oğlan Mı?", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1927).

"İç Çamaşır Numuneleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Temmuz 1924).

"İkiz Çehreler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Ekim 1925).

"İpek Çorap Nasıl Giyilir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1927).

"İspanyol Dansözü", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Mayıs 1927).

"İstanbul Gece Yarısından Sonra", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1924).

"İstanbul'da Oturak Alemi", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Mart 1925).

"Kadın azimetten hoşlanır", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Kadın hercaidir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Kadın mütevazi değildir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Kadının namus tenkisi yoktur", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Kadınlar Bizde Nasıl Eğlenirler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Kadınlar Nasıl Güzelleşiyor", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Mayıs 1930).

"Kadınlar Niçin Kısa Elbise Giyerler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.7, (Eylül 1926).

"Kadınlar Orta Yaştan Niçin Korkarlar", *Resimli Ay Dergisi*, nr.12, (Şubat 1928).

"Kadınlar Tabii Hırsızlardır", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Aralık 1925).

"Kadınlar Tuvalet İçin Nelere Tahammül Ederler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.5, (Temmuz 1926).

"Kadınlarda Bacak Da-el Teşhiri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Ekim 1927).

"Kadınlarda Süs Merakı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.7, (Eylül 1927).

"Kadınları Yaşlı Gösteren Sebep Nedir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.7, (Ağustos 1925).

"Kadınların Diş Tedavisi Neden Uzun Sürer", *Resimli Ay Dergisi*, nr.10, (Kasım 1925).

"Kadınların Uğruna Her Şeylerini Feda Ettikleri İnci ve Mücevherat Sevdası", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Nisan 1928).

"Kadınlarla Bir Hasbihal", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Nisan 1924).

"Kamplarda Nasıl Yaşarlar", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1928).

"Kastamonu'da Baklava Tepsisi İçinde Nasıl Kız Oynatıyorlar", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Aralık 1924).

"Kesik Saçla Kaç Türlü Tuvalet Yapılabilir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Nisan 1927).

"Kırmızı Sürmenin Dudak Boyasının Sırrı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Aralık 1925).

"Kocasını Niçin Katlettiğini İtiraf Eden Münire Hanım Masası Başında İtirafını Yazarken Derin Izdıraplar İçindedir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.12, (Ocak 1924).

"Konya'da Oturak Alemi", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Ekim 1924).

"Kürklerimiz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1925).

"Madonna 1516'da yapılmış Rafael' in ünlü tablosu", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Haziran1927).

"Musikide Türk Kadını", *Resimli Ay Dergisi*, nr.3, (Nisan 1924).

"Nasıl Basıldım", *Resimli Ay Dergisi*, nr.2, (Mart 1925).

"Nasıl İntihar Ediyoruz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Mayıs 1925).

"Nasıl Yürümeli Nasıl Durmalı Oturmalı ve Nasıl Nefes Almalı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Aralık 1925).

"Onlar İçin Hayat Bir Eğlence Bizim İçin Bir İşkencedir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Temmuz 1924).

"Öpüşmenin de Bir Sırrı ve Sanatı Varmış Aşıklar Sevgililerini Nasıl Öpmelidirler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Ekim 1926).

"Öpüşmenin Eşkali", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1927).

"Öteden Beriden", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Temmuz 1924).

"Paris'ten Getirdiğimiz Elbise Modelleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.5, (Haziran 1924).

"Ramazan Gecelerinde Eğlenmek İçin Bir İki Fal Usulü", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1927).

"Saçlarınızın Boyunuza Çehrenize Göre Ne Şekil Alması Gerekir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.10, (Aralık 1927).

"Sâri Hastalık Gibi Bütün Dünyaya Yayılan ve Her Tarafta Oynanan Yeni Dans", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Haziran 1926).

"Sefalet İçinde Kadınlı ve Rakılı Bir Alem", *Resimli Ay Dergisi*, nr.12, (Ocak 1924).

"Sinirli Kadınların Ciltlerindeki Bozukluğu Gidermek İçin Ne Yapmalı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.8, (Ekim 1928).

"Son Zamanın Moda Dansı", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1927).

"Sonbahar Modelleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Aralık 1924).

"Sözümüz Mebussak İsteyen Kadınlaradır", *Resimli Ay Dergisi*, nr.6, (Ağustos 1927).

"Şapka Tülü", *Resimli Ay Dergisi*, nr.9, (Ekim 1924).

"Şark Güzelleri", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1924).

"Şişmanlıktan Nasıl Kurtulabilirsiniz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.4, (Mayıs 1925).

"Yüz Size Ne Söyler", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Şubat 1925).

"Yüzdeki Buruşukluklar Nasıl İzole Edilir", *Resimli Ay Dergisi*, nr.1, (Mart 1928).

"Yüzünüzün Güzelliğini Nasıl Meydana Çıkarabilirsiniz", *Resimli Ay Dergisi*, nr.11, (Ocak 1928).

Aşa, E. (1989). *1928'e kadar Türk kadın mecmuaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), "Türklüğe hakaret eden Resimli Ay Mecmuası sorumlu müdürü Behçet ve makale yazarı hakkında takibat yapılması", BCA, 30-10-0-0/36-214-16, 29 Aralık 1929, Muamelât Müdürlüğü.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), "İstanbul'da Resimli Ay Müdürlüğü tarafından çeşitli okullara gönderilen ve Yeni Kiraat isimli kitaptan bahseden sirkülerin dikkate alınmamasına ilişkin tamim", BCA, 180-9-0-0/108-527-33, 25 Ekim 1928.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), "İstanbul'da yayımlanan Resimli Ay dergisinde kanuna aykırı yayın yapan Safaeddin Rıza ve dergi sahibinin İstiklal Mahkemesi'ne verilmesi", 24 Mayıs 1925, Kararlar Daire Başkanlığı, BCA, 30-18-1/13-31-11, Dosya Ek: 93-49.

Değirmenci, U., (1996). *Resimli Ay Mecmuası* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). AtaTürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Demirdirek, A., (1993). *Osmanlı kadınlarının hayat hakkı arayışının bir hikayesi* (1. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.

İşaşır, Canan Maral, (2006). *Resimli Ay Dergisinde (1928-1930) Edebi ve Fikri Gelişmeler,* Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı.

Koçak Yalaz, M. (2019). *1920'ler Türkiye'sinde kadın kimlikleri ve kadın sorununun Resimli Ay Dergisine yansımaları (1924-1928)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi AtaTürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Kolay, Arif, (2012), *İlan-ı Ticaret Resimli İlanlar Perspektifinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İstanbul Ticari Hayatı,* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Malkoç Kılıç, S. ve Vefikuluçay Yılmaz, D., (2019). Cumhuriyet dönemi kadın dergileri (1923-1992). *OPUS International Journal of Society Researches, 10*(17), 2139-2156.

İşaşır, C. Maral, (2006). *Resimli Ay Dergisinde (1928-1930) edebi ve fikri gelişmeler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sertel, S., (1987). *Roman gibi* (1. Basım). İstanbul: Belge Yayınları.

Şahin, E., (2018). Geçmişten günümüze kadın süreli yayınlarına karşılaştırmalı bir yaklaşım. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(16), 86-105.

Aluç Uluğ, N. Elif, (1996). *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sosyal Hizmet Söylemi (1924-1928 Yıllarında Eski Yazıyla Basılmış Resimli Ay Mecmuası),* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uslu, M. F., (2004). *Resimli Ay Dergisi (1929-1931): Sosyalizm ve Avangardizmin arasında muhalif bir odağın doğuşu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, AtaTürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

Yalaz, Mine Koçak, (2019). *1920'ler Türkiye'sinde Kadın Kimlikleri ve Kadın Sorununun Resimli Ay Dergisine Yansımaları 1924-1928*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, AtaTürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2019.

Yalçın, E. S., (2004). *Türkiye Cumhuriyeti tarihi kaynaklar* (1. Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.

DİZİN

Ağız sağlığı: 252

Aile: 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 21, 22, 34, 38, 47, 48, 68, 71, 72, 79, 85, 88, 89, 138, 147, 157, 180, 204, 218, 225, 230, 265, 266, 267, 268, 292, 303, 306, 310, 312, 313, 314, 320, 322, 326, 327, 330, 331, 332, 342, 352, 353, 357, 359, 382, 387, 388, 392

Bakım: 251, 252, 253, 254, 257, 258

Balak batım: 270, 272, 273, 274, 290, 291, 396, 405

Başlık modası: 115, 484

Buruşukluk: 96, 172, 173, 214, 215, 216, 245

Buse: 3, 4, 56, 57, 61, 62, 63, 71, 151, 404

Çarliston: 2, 4, 169, 181, 183, 190, 261, 263, 264, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 287, 396, 405

Çorap: 134, 135, 136, 137, 138, 140, 147, 150, 157, 254, 255, 257, 367, 373

Dansöz: 4, 273, 274, 275, 276, 277, 279, 286

Diş tedavisi: 82, 86

Doktor: 7, 8, 9, 16, 56, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 89, 90, 97, 99, 109, 110, 136, 205, 234, 235, 250, 251, 252, 304, 388

Egzersiz: 252, 261, 262, 263, 403

Eğlence: 4, 18, 20, 21, 25, 52, 69, 70, 75, 106, 151, 218, 231, 250, 256, 260, 273, 282, 283, 287, 292, 294, 296, 298, 309, 310, 311, 313, 314, 315, 316, 320, 321, 322, 323, 325, 334, 336, 337, 338, 349, 351, 358, 359, 360, 361, 366, 378, 391, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407

Elbise: 3, 23, 24, 97, 98, 115, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 145, 146, 147, 148, 150, 153, 155, 156, 162, 170, 178, 196, 199, 204, 219, 220, 257, 278, 285, 286, 303, 317, 345, 349, 358, 402, 405

Eminönü: 345

Estetik: 251, 252, 253, 254, 255, 256, 259, 396, 402

Evlilik: 15, 68, 69, 71

Fal: 382, 383, 389, 398

Fokstrot: 4, 261, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 287, 330, 405

Gençlik: 25, 103, 173, 185, 187, 199, 200, 213, 214, 216, 258, 286, 292, 299

Güzellik: 4, 91, 96, 160, 161, 162, 163, 164, 172, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 187, 196, 197, 198, 199, 202, 203, 205, 207, 211, 212, 216, 228, 245, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 255,

256, 257, 258, 259, 345, 376, 397, 402, 403, 404, 405, 407

Hijyen: 70

İç çamaşırı: 131, 132, 133

İdman: 17, 81, 99, 101, 102, 186, 187, 188, 189, 230, 252, 283

İstanbul: 24, 27, 47, 49, 76, 84, 87, 88, 114, 115, 122, 147, 151, 152, 158, 161, 163, 179, 204, 213, 247, 251, 287, 296, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 320, 321, 322, 330, 331, 334, 336, 337, 341, 342, 343, 345, 349, 352, 353, 366, 372, 379, 397, 399, 400, 406

İzmir: 179

Kadın: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 22, 23, 24, 28, 47, 48, 50, 61, 62, 63, 65, 68, 70, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82, 84, 85, 94, 96, 98, 99, 114, 121, 127, 131, 137, 139, 140, 145, 146, 147, 157, 158, 161, 162, 164, 172, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 185, 187, 189, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 211, 213, 215, 216, 218, 219, 220, 225, 226, 228, 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 246, 247, 253, 254, 256, 257, 266, 267, 268, 279, 280, 283, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 305, 316, 317, 318, 323, 326, 339, 341, 343, 346, 349, 350, 357, 358, 359, 363, 364, 366, 368, 369, 370, 372, 373, 375, 379, 397, 398, 400, 403, 404, 405, 406

Kamp: 4, 17, 18, 19, 20, 21, 69, 72, 185, 337, 403

Karakol: 24, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 340, 341, 371, 391, 397, 398

Kastamonu: 349, 351, 360, 361, 362, 364, 398, 487

Kıyafet: 146, 150, 151, 153, 254, 255, 256, 257, 259, 304, 397, 402, 403

Konya: 351, 352, 353, 360, 366, 371, 372, 398, 487

Mahmudpaşa: 151, 152

Moda: 1, 2, 3, 25, 49, 115, 119, 120, 153, 156, 157, 180, 211, 219, 235, 254, 255, 257, 266, 269, 290, 291, 311, 397, 402, 404, 405

Modern: 72, 73, 254, 255, 405

Muharrir: 11, 25, 47, 75, 80, 82, 87, 118, 137, 150, 174, 233, 247, 292, 298, 303, 316, 337, 341, 349, 360, 366, 373, 391

Mücevher: 3, 7, 24, 151, 218

Oturak alemi: 349, 351, 352, 353, 360, 366, 368, 371, 372, 397, 406

Öpüşme: 63, 70

Plaj: 310, 312, 320, 321

Ramazan: 24, 330, 331, 334, 337, 340, 382, 398

Sarıyer: 27, 29, 31, 39, 42

Spor: 4, 138, 164, 185, 187, 189, 222, 230, 252, 253, 259, 272, 336, 337, 399, 400, 402, 403

Süs: 69, 86, 106, 115, 140, 146, 161, 204, 210, 213, 218, 255, 328

Şişli: 25, 115, 118, 347

Trabzon: 179, 391, 392, 394, 395, 399

Yüz güzelliği: 233